Universidad de Deusto
Biblioteca

Augustinus de civitate dei

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

DE EXEQVENDIS MANDATIS REGVM HISPANIÆ, QVÆ RECTORIBVS Ciuitatum dantur, & hodie continentur in titulo. 6. lib. 3. Recopilationis; vulgò nuncupatis Capitulos de Corregidores,

PRIMA ET SECVNDA PARS.

Authore Petro Nuñez de Auendaño Iurisconsulto, ac in supremo Consilio Regis Hispaniæ Aduocato. Cum nouissimis additionibus ad vtramq; partem appositis, & legum nouæ Recopilationis adiectione.

Item de Venatione tractatus eiusdem authoris, cum nouis additionibus.

Quid habeat noua hæc editio, epistola ad Lectorem declarat.

UNIVERSIDAD DE DEUSTO
179268

MADRITI, Apud Petrum Madrigal. 1593.

Venundantur in ædibus Francisci Lopez.

Universidad de Deusto
Biblioteca

APROVACION.

POR mãdado de V. Alt. he visto las addiciones hechas a las obras del Doctor Pedro Nuñez de Auendaño, y con cuydado las he examinado, y no hallo en ellas cosa alguna que impida el hazer V. Alte. la merced de la licencia y priuilegio que se pide, antes parece cosa muy vtil, y conueniente, que se impriman, porque demas de muchas, y buenas cosas que en ellas se añaden, las Leyes y prematicas antiguas del Reyno, que alega el auctor, estan reducidas, y concordadas con las de la nueua Recopilacion, con aduertencia de las que no estan en ella, que era cosa necessaria, por auerse escripto estas obras antes de la Recopilacion: con lo qual estan muy perfetamente trabajadas y son dignas de que siendo V. Alte. seruido se impriman. En Madrid a. 22. de Nouiembre de. 1592. años.

El Licenciado Nuñez de Villanueua.

TASSA.

YO Alõso de Vallejo escriuano de Camara del Rey nro señor, è vno delos q̃ enel su Cõsejo residẽ, doy fee, q̃ auiẽdo se visto por los señores del vn libro intitulado las obras q̃ el Doctor Pedro Nuñez de Auẽdaño hizo sobre los capitulos delos Corregidores, y los Responsos, tratados y Diccionario, sobre algunas leyes destos Reynos, y auiẽdo de Caçadores, que con su licencia, fue impresso, le tassaron à tres marauedis y medio el pliego en papel, y mandaron que no se pueda vender sin que esta tassa se ponga al principio de cada volumen del dicho libro, para que se entienda lo que por el se ha de dar: y para que dello conste, de mandamiento de los dichos señores del Consejo, y pedimiento del dicho Doctor Auendaño di la presente en Madrid, a diez dias del mes de Abril de mil y quinientos y nouenta y tres años.

Alonso de Vallejo.

ESTE Libro tiene ciento y sesenta y vn pliegos, que conforme à su tassa monta diez y seys reales, y diez y nueue marauedis y medio.

¶ ERRA-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ERRATAS.

Pag.2.col.2.lin.13 pro adiutorio, di.auditorio. 7.2.12.los,di.lo. 10.1.28.qualesquier, di.qualquier. 14.1.37.secrementa, di.secretamente. 16.1.1.de eo, di.de su cor. 21.1.1.el,di.en el. 26.1.operte, di.operte. 29.lib.6.ordin.di.lib.2.ordin. 20.tit.2.di tit.6. 23.purles, di.pluves. 54.2.8.ex, di.est. 55.1.16.requitur, di requiritur.37 officio, di de officio. 58.2.10.Ecclesiasticis di.Ecclesiasticas. 58.2.31.huiusmodo, di huiusmodi.32.requitur,di.requiritur.35.requitur,di.requiratur. 60.1.15.redecimus, di.redecimis.67.2.2.lib.8.di.lib.3. 79.1.35.de legatis di delegatis. 71.1. 71.1.antep.indici,di.iudici. 75.2 8.hac,di.si hac.78.1.18.erat di.erat. 89.2.1.præuarina,di.præuarica.34.partis,di parti. 93.2.18 lenius,di.huius.119.lib.5.di lib.1. 94.1.3.lib 7 di.lib.1. 95.2.36.tit.1.di tit.2. 114.1.25.nisi, est nam, di.nisi:nam. 124.1.9.netur, di.neantur. 125.2.21.contactat, di.contrectat.21. alieno, di.alieno. 128.1.33. tit.6.tit.16. 129. 1.18.l.3 di.l.7. 131.2.27.requitur,di.requiritur. 137.1.26.vaicditatem, di.validitatē. 148.1.25 vtra limites quæ.di vltra limites qui. 149.1.10.tit.17.di.tit.12. 158.1.3.ipsi,di.nisi 5.institiam,di.instātiam 160.1.10.grinat, di.grina. 160.2.5.nota,di.notat. 161.1.vlt.concludentum,di.concludendum. 161.2.8.mane tinstantia,di.manet instantia.169.1,pen.despe, di despi. 171.1.6.locatur, di.locator. 175.1.28.conuertare, di.conuertere. 176.2.5.nisi, di.nis. requitur, di.requiritur. 184.2.22.sunt di.sint. 186.2 pen.possnt, di.possint. 187.1.1.nec, di,ne.8.alli,di.illi. 189.1.17.nino, di.nino. 197.1.1 defensa, di.defensa. 200.1.5.qui, di.quæ. 206.1.34.fierri di fori. 209.2.11.empti.* contra, di.empti.& vend.* cou. 220.1.14 gestat,di gesta. 220.2.14.totibus, di.dotibus. 230 1.10.disponentiam, di.disponentia. 232.1.vltis.contentis in, di.contentis. 234.2.32.da, di.bida. 235.2 15 procedere, di.præcendere. 247.1.32.executo,di.execu. 250.1.12.infligar di.infligat.253.1.26.lege,di legis. 258.2.20.que, di.de. 259.1.25. maudamos, di.mādemos. 260.2.1.populus, di.populi. 265.2.8.vel, di.nec. 266.1.31.qui di.quæ. 267.2.2.te, di.ne. 274.2.21.eligans inhabitet, di.eligant inhabiles. 282.2.penult essudetur, di.essundetur. 285.1.vlt. diga reperitur in Recopil. 290.2.14.tit.10.di.tit.1. 291.2.6.ciuitates,di.cuitatis. 302.1.3.punire,di.puniri. 305.1.13.quamplures, di.quam plures. 305.2.19.munitionis, di.monitionis.21.munitione, di.monitione.

Secunda Pars.

Pagina.310. columna.1. linea.19. locerum, di.locum.36. qualitatem, di. qualitatem. 318.1.10.sequi, di.se. 318.2.24.citatis, di.ciuitatis. 324.2.12.in. 11 lib. di. in. l.1.tit.11.lib. 327.1.13. indicitur, di.inducitur. 328.2.15 alia multa, di alia multa. 330.2.18.tit.11.di.tit.15. 334.1.21.iuiudicijs, di. in iu- 336.2.6.scelatum,di.sceleratum.22.matres,di matris. 337.2.10 herentia, di.hæreticæ. 339.1.3.princio leges, di.principio legis. 341.2.21.erat,di, errat. 343 2.31 illus, di.illud. 356.1.17.stabularibus, di.stabularys- 362.1.6.nō,di.nos. 373.1.3.penas,di gastos.387.2.23.qua,di.quia. 392.1.14.ob,di ab. 397.2.5.d.l.5.tit.3. di.d.l.3.tit.5. 397.2.3.nū erit, di non erit. 398.2.,al, di.ad. 407.1.26 quit, di.quis. 409.2.32.Baldus, di Baldo.411.2.13.certa,di certam. 415.2.13.Re publicarum,di.Rerum publicarum. 416.2.6 pudiendus, di. puniendas,31.parte,di.patre.antep sest.di sed. 417.1.4.mihi di nihi. 419.2.17.tempori, di.tēporis. 423.1.2.derati, di.derati. 427.1.34. Lib.2.di.lege.2. 428.2.10.pragmatica, di.pragmatica.11. quos,di.quas. 429.2.16.cusabit,di.cusauit.2;qui,di.quia. 433.2.19.criptionem,di.scriptionem. 434.1.29.poni, timo,di. ponit,immo. 435.1.16.pauperatem, di.paupertatem.35.taxa.di taxata. 436.1.25 pauperatem, di.pauperatem.439.2.28.causu, di.causa.29.aci, di.rei. 440.2.34.consumamtum, di consummatum. 450.1.5.indictam,di.inductam.14.l.21.di.l.22. 456.2.11.tabellionet,ab,di tabelliones. 458.1.pen.minet abellio, di.mi netabellio. 460.1.31.est,di.et. 464.2.13.exigere,di.exire.ibid.conditionem,di.contionem.20.iuxta,di iusta. 464.2.24.istud & di.istud est. 470.1.26.vel,di.vt. 472.1.3.contra quibus,di.quibus contra. 472.2.31.conclu.468.di,conclu.868. 476.2.7.meipsum,di.semetipsum.20.sito:colore,di.sito colore: 477.2.21. non licebit, di.licebit. 479.1.10.& lib.11.di. & l.11.483.2.10.legitimus, di.legitimis. 484.2.3.cd etiam, di sed etiam: 485.2.1.demoneretur,di.demoretur. 489.1.4.conseruatione, di.conuersatione. 495.1.6.pues estas,di.puestas estas. 499.2.1 aliqueat,di.liqueat. 500.2.31.refert,di referre. 501.1.25.quisima, di.aquisima.509.2.1.res,de quibus di.res quibus,28.&,di est. 513.2.6.leges,di.l.gis.antep.testi,di.testem. 518.2.4.faso,di.falso. 522.1.27.conuenirentur,di.conuenirent 523.1.22 deuenere,di.deueniri. 527.2.4. dissoluenda, di.de soluenda. 535.2.19.ant, di.vt. 537.1.11.dore, di.dote.26 inueni,di.inueni. 537.2.27. iuædi iupen.patet,di.pater. 525.1.8.falsæ,di falsa. 540.1.23.vtteris,di.veteris.25.ni,di.in.vlti. indubita, di indubitata. 552.2.14.secus testator,di.secus si testator.

Erratas del libro, Auiso de Caçadores, en el texto.

Pag.9.lin.1.licita,di.licito. 19.19 daua,di deua. 20.2.con los vezinos di.co uezinos. 21.36.justicia moderar, di.justicia lo puede moderar. 22.18.assi, di.à si. 23.23.vendicra, di.vendera. 25.11.y lo tal que los hazen,di.y los que lo tal hazen. 26.24.exercitasse,di.exercitase. 27.vlti.aquellos, di.aquello. 29.19.sufririā, di sufriran.24.del reyno,di.inferiores.29.porque se,di.porque bien se. 33.9.conuiene al,di.conuiene ansi al.

En las Adiciones.

9.26.apostoli, di.apostil. 14.54.monet, di.mouet. 16.11.lib.2 di lib.7. 15.supertam: eius- di.eius. 23.18 statum,di.statu. 29.19.l.2.di.l.5.

Iuan Vazquez
del Marmol.

EL REY.

POR Quanto por parte de vos el Doctor Diego Nuñez de Auendaño Oydor en la nuestra Audiēcia de la ciudad de Lima, nos fue fecha relacion, que vos teniades licencia y priuilegio, por tiempo de diez años, para imprimir las obras que el Doctor Pedro Nuñez de Auendaño vuestro padre, abogado que fue en esta Corte, auia hecho y compuesto: las quales erā sobre los capitulos de Corregidores, y los Responsos, tratados, y Diccionario, sobre algunas leyes destos Reynos, y auiso de Caçadores, todos los quales estauan addicionados, y con las alegaciones a la nueua Recopilacion, y aunque os auiamos concedido el dicho priuilegio, por el mes de Agosto del año passado de ochenta y cinco, no auiades podido vsar del, por las ocupaciones precisas que auiades tenido, y la ausencia que destos Reynos auiades hecho en nuestro seruicio, atento lo qual nos suplicastes, os mandassemos conceder nueuo priuilegio, por veynte años, para todas las dichas obras: el qual se contasse y gozasse, desde del dia de la fecha desta nuestra cedula, o como la nuestra merced fuesse: lo qual visto por los del nuestro Consejo, por quanto en los dichos libros, se hizo la diligencia que la prematica por nos vltimamēte sobrello hecha dispone, fue acordado, que deuiamos mandar dar esta nuestra cedula, para vos en la dicha razon, y nos tuuimoslo por bien: por la qual vos damos licencia y facultad, para que por tiempo y espacio de diez años cumplidos primeros siguientes, que corran, y se cuenten desde el dia que se tassare la nueua impression de los dichos libros, que de suso se hazē mencion, vos o la persona que para ello vuestro poder huuiere, y no otra alguna, los podays imprimir y vender: y por la presente damos licencia y facultad a qualquier impressor destos nuestros Reynos que vos nombraredes, para que durante el dicho tiempo los pueda imprimir por el original que en el nuestro Consejo se vio, que todo ello va rubricado, y firmado al fin de Alonso de Vallejo nuestro escriuano de Camara, y vno de los q̄ en el nuestro Consejo residen: con que antes que se vendan los traygays ante ellos juntamente con los dichos originales, para que se vea si la dicha impression esta conforme a el:o traygays fee en publica forma, como por corrector por nos nombrado, se vio y corrigio

Universidad de Deusto
Biblioteca

gio la dicha impresion por los dichos originales: y mãdamos al impressor que ansi imprimiere los dichos libros, no imprima el principio y primer pliego de cada vno dellos, ni entregue mas de vn solo cuerpo de cada libro, con los originales al autor, o persona a cuya costa le imprimiere, ni a otra alguna, para efecto de la dicha correcion y tassa, hasta que antes y primero el dicho libro este corregido y tassado, por los del nuestro Consejo: y estando hecho, y no de otra manera pueda imprimir el dicho principio y primer pliego: en el qual inmediamente ponga esta nuestra licencia, y la aprouacion y tassa y erratas: ni se puedan vender, ni vendan por vos, ni por otra persona alguna, hasta que esten los dichos libros en la forma susodicha: so pena de caer e incurrir en las penas contenidas, en la dicha prematica, y leyes de nuestros Reynos, que sobre ello disponen. Y mandamos que durante el dicho tiempo, persona alguna sin vuestra licencia, no lo pueda imprimir, ni vender, so pena que el que lo imprimiere y vendiere aya perdido y pierda qualesquier libros, moldes, y aparejos que del tuuiere, y mas incurra en pena de cinquenta mil marauedis, por cada vez que lo contrario hiziere: de la qual dicha pena sea la tercia parte para la nuestra Camara, y la otra tercia parte para el juez que lo sentenciare, y la otra para el que lo denunciare. Y mandamos a los del nuestro Consejo, Presidentes, y Oydores de las nuestras Audiencias, Alcaldes, Alguaziles de la nuestra casa y Corte y Chancillerias, y a otras qualesquier justicias de todas las ciudades villas y lugares de los nuestros Reynos, y señorios, y a cada vno en su juridicion, ansi a los que agora son, como a los que seran de aqui adelante, que vos guarden y cumplan esta nuestra cedula y merced que ansi vos hazemos: contra lo qual no vos vayan, ni consientan yr ni passar en manera alguna, so pena de la nuestra merced, y de diez mil marauedis para la nuestra Camara. Fecha en Soria, a siete dias del mes de Dezi̇ẽbre, de mil y quinientos y nouenta y dos años.

YO EL REY.

Por mandado del Rey nuestro señor.

Iuan Vazquez.

FRANCISCVS LOPEZ
BIBLIOPOLA
AD LECTOREM.

LIBER Iste, candide Lector, nulla indiget commendatione, cùm Petrus Nuñez de Auendaño, eius auctor, omnium ore ita sit laudatus, & commendatus, vt inter practicos & aduocatos (absit inuidia verbo) sit facilè princeps. Laborabat tamen liber hic tribus defectibus, & quasi ipsius operis morbis. Nam cùm auctor hic noster scripserijt anteà quàm prodisset noua legum huius regni cõpilatio, scatebat liber infinitis penè legum Regiarum antiquarum allegationibus, quas vix hodie vel oculis lynceis inuenire posses: & vel prælorum, vel temporum iniuria, habebat liber iste multas falsas allegationes: &, qui tertius morbus erat, auctor ipse nonnullas opiniones non admodùm iuri cõsonas defensabat. Primo morbo plenè, ni fallimur, satisfecimus: nullam enim legem regiam inuenias, de qua censuram veram non apposuerimus. Secundo & tertio morbo aliqua ex parte satisfecimus, aliquando exactiùs, Deo annuente, facturi, si licuerit, dato aliquando ocio

Testatur doctissimus D. Couar. practica. quæst. c. 9. nu. 4 in prin. & c. 32. nu. 1 & Burgos de Paz in l. 3. Tauri, nu. 486. & num. 1006 & D. Ant. Padilla in l. transigere. C. de trãsact. nu. 41. & Doctor Perez in l. 2. tit. 16. lib. 3. ordin. Veter. col. 1284.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ocio D. Licentiato Alfonſo Ramirez de Prado, patrimonij Regalis acerrimo defenſori, qui ſucciſiuis, & quaſi furtiuis horis (vix præ ſuis penè innumeris occupationibus credat aliquis) hunc librum in omnium communem vtilitatem refecit, quæ deficiunt ſpontè facturus. Tu interim Lector amice, boni conſule, lauda, & benigno animo accipe. Vale. Fran. Lopez

CAPITVLOS
HECHOS POR EL REY Y LA REYNA NVESTROS Señores: los quales contienen las coſas que han de guardar y cumplir los gouernadores, Aſsiſtentes, Corregidores, juezes de reſidencia, y alcaldes de las ciudades, villas y lugares de ſus Reynos y ſeñorios. Hechos en la muy noble y leal ciudad de Seuilla, à nueue de Iulio, de mil y quinientos años.

DON Fernando y doña Yſabel por la gracia de Dios, Rey y Reyna de Caſtilla, de Leon, de Aragon, de Sicilia, de Granada, de Toledo, de Valencia, de Galizia, de Mallorca, de Seuilla, de Cerdeña, de Cordoua, de Corcega, de Murcia, de Iaen, de los Algarues de Algezira, de Gibraltar y de las iſlas de Canaria, Conde y Condeſſa de Barcelona, Señores de Vizcaya, y de Molina, Duques de Atenas, y de Neopatria, Condes de Ruyſellon, y de Cerdeña, Marqueſſes de Oriſtan, y de Gociano, &c. A todos los Corregidores, Aſsiſtentes, Alcaldes y Alguaziles, y otras juſticias qualeſquier de todas las ciudades, villas y lugares de los nueſtros Reynos y ſeñorios, y à cada vno y qualquier de vos, ſalud y gracia. Sepades que Nos, entendiendo que cumple á nueſtro ſeruicio, y á deſcargo de nueſtras conciencias, y al buen regimiento y gouernacion de las dichas ciudades, villas, y lugares, auemos acordado que de aqui adelante vos los dichos nueſtros Corregidores, y juezes de reſidencia, que fueredes proueydos para las dichas ciudades, villas y lugares, guardeys y cumplays y executeys, y fagays guardar y cumplir y executar las ordenanças y capitulos de yuſo contenidos, y que fagays juramento en los caſos que mandamos que ſe haga, ſobre la guarda de cada vna dellas: los quales ſon eſtos que ſe ſiguen.

Auendaño. A Lo

Universidad de Deusto
Biblioteca

Capitulo de Corregidores.

Lo que toca à los Corregidores, y ſus oficiales. Lo mas deſto eſtà en el titulo ſexto, lib. 3. de la Recopil.

PRimeramente mandamos, que todos los que huuieren de yr à qualeſquier ciudades, o villas, ò prouincias, o merindades, o partidas de nueſtros Reynos, por nueſtros Aſsiſtentes, o Gouernadores, o Corregidores, miren bien todas las coſas que les mandamos en las cartas de poder que lleuan, y aquellas executen y cumplan ſegun que por ellas les fuere mandado, y que durante el tiempo que tuuieren el oficio q̃ les es encomendado, vſen del bien y fiel y derechamente, guardando nueſtro ſeruicio, y el bien comun de la tierra que lleuarẽ acargo, y el derecho á las partes, y cumplan nueſtras cartas y mandamientos que Nos les embiaremos; y ſi eſtuuieren en nueſtra Corte quando les proueyeremos delos dichos oficios, hagan juramento en el nueſtro Conſejo de guardar y cumplir lo ſuſodicho a todo ſu leal poder, y que no pedira ni lleuara mas ſalario del que le fuere taſſado en la carta de poder que lleuare, ni lleuara, ni conſentira lleuar a ſus oficiales mas derechos de los que en el aranzel de aquella ciudad, ò villa, o prouincia que es a ſu cargo, fueren pueſtos: ſo pena que lo pague con las ſetenas, aunque diga que lo no ſupo.

Y no recibira dadiua, ni acetara promeſſa ni donacion, ellos ni ſus mugeres, ni hijos, de ninguna perſona, por ſi ni por otro, directe ni indirecte, durante el tiempo de ſu oficio, de cuya mano aya de venir à el, y a ſu prouecho; ni reciban mas de ſu ſalario y derechos que juſtamente deuieren de auer, ſegun la tabla de ſu adjutorio, ſo la dicha pena.

Otroſi que no ſe juntaran, ni faran confederacion, ni parcialidad con ninguno, ni algunos Regidores, ni caualleros, ni otras perſonas algunas de los tales pueblos, ſaluo que igualmente tengan a todos en juſticia, quanto à ellos poſſible fuere: ni aſsi miſmo durante el tiempo de ſu oficio del dicho Aſsiſtente, ò Gouernador, ò Corregidores, ni ſus oficiales, por ſi ni por otro compre heredad alguna, ni edifique caſa ſin nueſtra licencia, y eſpecial mandado en la tierra de ſu juridicion, ni vſe en ella de trato de mercaduria, ni trayga ganados en los terminos y baldios de los lugares de ſu Corregimiento, ſo pena que el que lo contrario hiziere, pierda lo que aſsi cõprare, ò edificare, ò tratare, el ganado que aſsi truxere, para nueſtra camara.

Otroſi mandamos que el tal Aſsiſtente,

Aſsiſtente, ò Gouernador, ò Corregidor, ni ſus oficiales, ni familiares no ſean abogados, ni procuradores, ni ſolicitadores de los pleytos y cauſas que dentro del termino de ſu juridicion ſe trataren: ni ayudaran à perſona que ſea de ſu juridicion, aunque el negocio ſe trate en ſu juridicion, ni fuera della ante otros juezes ſeglares, ò Eccleſiaſticos: pero que el Aſsiſtente, ò Gouernador, o el Corregidor, o ſu Alcalde pueda ayudar en fauor de ſu juridicion, o del bien publico, no lleuando dinero por ello, ſo pena que lo tornen con el doblo para la nueſtra camara.

iiij Item que no tengan Alcaldes, ni Alguaziles que ſean vezinos, ni naturales de la tierra, que lleuan en cargo, y que los buſquen ellos los mejores y mas ſuficientes que pudieren auer para los cargos que les dieren, y que no ſean ſus parientes dentro del quatro grado, ni yernos, ni cuñados, caſados con ſu hermana, o hermano de ſu muger, ſin nueſtra licencia y mandado, ſo pena que pierda el tercio de ſu ſalario. Y otroſi, que guarde la prematica que mandamos hazer cerca de los que han ſalido de los eſtudios antes de auer eſtudiado el tiempo por nos ordenado: y que no lleuen Alcaldes, ni Alguaziles que perſona alguna de nueſtra Corte, ni de fuera della le diere por ruego, ſaluo que el eſcoja el que entendiere que le cumple, para deſcargo de ſu conciencia, y para

Auendaño.

buena adminiſtracion de la juſticia: por los quales ſea obligado de dar cuenta y razon, y ſatisfazer lo que ellos fizieren, ſaluo en caſo que los entregaren como el derecho quiere.

Otroſi que los oficios que por v la carta que lleua mandamos que eſten ſuſpendidos, para que el y ſus oficiales los tengan, no daran lugar que otro los tenga, ni vſe dellos, ſaluo el y ſus oficiales, como por nueſtra carta le fuere mandado.

Otroſi les mandamos que del dia vj que fueren al lugar do han de ſer recebidos, haſta ſeſenta dias de ſu oficio, ſe informen con mucha diligencia de las ſentencias que ſon dadas en fauor de tal lugar, ſobre los terminos del, y de ſu tierra: y en cuyo poder han eſtado, ò eſtan, y les faga parecer ante ſi, y ſaque la copia dellas, y ſe informe quales dellas eſtan executadas: y ſi deſpues de xecutadas entraron en los tales terminos las perſonas que los tenian antes, ò otros contra el tenor de las tales ſentencias, y que las hagan luego executar, y dexar los tales terminos libres, y deſembargados que aſsi eſtuuieren tomados y ocupados contra el tenor de las ſentencias, y mande que no los tornen mas à tomar, y ocupar, ſo las penas en ella contenidas: las quales executen en los que contra ellas fueren, o fallaren que han ydo, atento el tenor y forma de la ley de Toledo: y eſſo miſmo

Universidad de Deusto
Biblioteca

executen la pena en ella contenida sobre la ocupacion que primero hizo: y assi mismo todos los dichos terminos de la ciudad, o villa, o tierra q̃ fuere à su cargo, sin lleuar por ello salario alguno: y vean si ay otros terminos ocupados en que no aya auido sentencias. Y si los ocupadores fueren de su juridicion, conozcan dello segun el tenor de la dicha ley hasta los hazer restituyr: y sino fueren de su juridicion, nos los embien á notificar, declarando quales y quantos terminos son, y quien los tiene, porque nos prouea mos sobre ello como fuere justicia. Y assi mismo visiten las villas y lugares de la tierra que estuuiere à su cargo en persona vna vez en el año, y se informen como son regidas, y como se administra la justicia, y como vsan los oficiales dellas de sus oficios: y si ay personas poderosas que hagan agrauio a los pobres, y lo hagan todo emendar si buenamente pudieren: y sino que nos lo notifiquen con tiempo. Y esto contenido en este capitulo prometan de lo hazer y cumplir, y executar a todo su leal poder. Y si el Assistente, ò Gouernador, o Corregidor fuere negligente en cumplir lo susodicho tocante a los terminos, que se embie otro a su costa que lo cumpla.

vij Otrosi mandamos que luego que el Assistente, ó Gouernador, o Corregidor, fuere recebido al oficio, se informe si ay tabla, o aranzel de los derechos que el y sus oficiales y escriuanos, y los otros escriuanos y carceleros, y qualesquier otros oficiales de justicia han de lleuar, y que el guarde y haga guardar: y sino lo huuiere, que lo haga hazer junto con los diputados que el cabildo de la tal ciudad, ò villa donde fuere, para ello nombrare hasta sesenta dias primeros siguientes, conformandose con las tassas antiguas quanto buenamente pudieren. Y auiendo respeto al valor de la moneda, con tanto que no exceda lo contenido en las leyes de nuestros Reynos, y lo embie al nuestro Consejo, para que se vea y se confirme, ó emiende. Y assi confirmado lo hagan poner en el auditorio donde este publico, y dende en adelante lo guarde el y sus oficiales: y assi mismo hagan que lo guarden los escriuanos y otros oficiales de la dicha ciudad. Y el ni sus oficiales no lleuen los derechos doblados, saluo como se lleuan en el pueblo, no auiendo Corregidor. So pena, que si mas derechos lleuare, lo pague con las setenas. Y mandamos so la dicha pena que no lleuen parte el ni sus oficiales de los derechos que pertenecen a los escriuanos, ni fagan partido con ellos en manera alguna.

viij Otrosi mandamos y defendemos que no lleuen otras dadiuas, ni repartimientos de la ciudad, ò villa, o partido de que fuere prouey do, ò de los pueblos, el ni sus Alcaldes,

Alcaldes, ni Alguaziles: mas ni allẽde de lo que se le manda dar en la carta de Corregimiento, aunque se lo quieran dar los Regidores y Sesmeros, y otros oficiales del concejo, o de la tierra, no embargante que la ciudad, villa, ò tierra aya estado en costumbre de lo dar a los Assistentes, o Gouernadores, y Corregidores, y Alcaldes y Alguaziles, ò otros oficiales passados: ni se pueda alegar, que pues estan suspendidos en el los otros oficios de alcaldias mayores, y de la justicia, y ordinarios, y fieldades, y executorias, y merindades, y alguazilazgos, y otras alcaldias menores, y mayordomias que deuen lleuar el salario dellas, y que estan en costumbre de lo lleuar, mas que sin embargo de todo esto no lleue mas de lo contenido en su carta, como dicho es. Y assi mismo no tomen ropa, ni posada, ni camas de la tal ciudad, saluo por sus dineros, como esta mandado por nuestras cartas. So pena que lo paguen con el quatro tanto.

jx Item que no lleuen ni consientan lleuar à sus oficiales assessorias ni vistas de processos, por las sentencias que se dieren, y que sobre esto recibiran juramento de sus Alcaldes, y que sino lo guardaren, que lo castigue: y que esto aya lugar assi mismo, aunque los tales Corregidores y oficiales conozcan por comission nuestra, so la pena de la ley: ni reciba el ni sus oficiales compromissos de ningunos pleytos que an-

Auendaño.

te ellos estuuieren pendientes, ni de que el pudiere conocer, so pena que torne lo que lleuare con otro tanto.

Otrosi que no lleuen ni consientan lleuar à sus oficiales derechos de executiones por ningunos contratos, ni obligacion, ni sentencia de que se pidiere execucion, hasta que el dueño de la deuda sea pagado, o se diere por contento aunque sean los derechos en poca cantidad: y que no lleuen mas derechos de los que por las ordenanças de la dicha ciudad, o villa deuiere lleuar, como quiera que digan que estan en costumbre de lo lleuar, o que lo deuen lleuar, segun las leyes de nuestros Reynos, y que donde ay costumbre que se lleuen menos derechos de la execucion de los treynta marauedis al millar, hasta ciento y cinquenta marauedis que se lleuan por nuestras rentas segun la ley de nuestro quaderno, que tambien la guarden en lo que toca a las dichas nuestras rentas. De manera que no se lleuẽ por ello mas derechos de lo que se lleua por los otros marauedis. Y donde no huuiere ordenança, que se guarde la costumbre antigua, tanto que no exceda de la quantia de la ley: y que por vna deuda no se lleue mas de vna vez derechos de execucion, so pena que los pague con las setenas el que lo contrario hiziere. x

xj Otrosi que no lleuen penas algunas de las que disponen las leyes,

Universidad de Deusto
Biblioteca

ni de las que ſe puſieren para la nueſtra camara, ni para otra obra pia, ſin que primero las partes ſean oydas y ſentenciadas contra los que en ellas incurren por ſentencia paſſada en coſa juzgada, y que en eſto no hara auenencia ninguna por ſi ni por otra perſona por ellos antes de dar la ſentencia. So pena que lo paguen con las ſetenas.

xij Otroſi que las ſetenas en que condenaren, ſean para nueſtra camara, y no lleue el ni ſus oficiales, ni Alguaziles, ni merinos parte dellas, aunque digan que eſtan en vſo y coſtumbre de las lleuar.

xiij Otroſi que el ni ſus oficiales no lleuen parte de las alcaualas, o ſiſas, ò impoſiciones, ò deſcaminados por las ſentenciar, ni por las executar, ni en otra manera: ni aſsi miſmo lleuen por firmar los recudimientos de las rentas, mas de lo q̃ diſponen las leyes del quaderno, ſo la dicha pena,

xiiij Otroſi que guarden y hagan guardar à ſus oficiales las leyes de nueſtro quaderno de las alcaualas, y otras rentas que dan orden en el demandar, y proceder, y lleuar los derechos en los pleytos de las dichas rentas: de manera que los labradores, y oficiales, y perſonas del pueblo no ſean fatigados contra el tenor y forma de las dichas leyes.

xv Otroſi que no lleuen derechos de omezillos, ſaluo en cauſa de muerte de hombre o de muger, ò en caſo que el culpado merezca pena de muerte, ſo la dicha pena.

xvj Item que el dicho Aſsiſtente, ó Gouernador, ò Corregidor, no arrendara, ni conſentira arrendar los oficios del alguazilazgo, ni el de las entregas, ni la carcel, ni almotacenazgos, ni los plazos, ni alcaldias, ni mayordomias, ni eſcriuanias, ni otros oficios que tuuieren por reſpeto de ſu Corregimiento, directa, ni indirectamente, ſo pena que pague lo que aſsi lleuare con otro tanto para la nueſtra camara.

xvij Otroſi que vean las ordenanças de la dicha ciudad, o villa, o partido que fuere à ſu cargo, y las que fueren buenas, las guardara y hara guardar, y ſi viere que algunas ordenanzas ſe deuen emendar, y hazer de nueuo, las hara con acuerdo del regimiento, mirando mucho en las que tocaren en la elecion de los oficios, para que ſe elijan juſtamente y ſin parcialidad: y aſsi miſmo a las que conciernen al bien comun, aſsi que en las meniſtrales y otros oficiales vſen de ſus oficios bien y fielmente, y ſin fraude alguno, como en que la tierra ſea bien baſtecida de carne, y peſcados, y otros mantenimientos a razonables precios, y que las calles, y carreras, y carnicerias eſten limpias, y las ſalidas del lugar eſten aſsi miſmo limpias y deſocupadas, y las ordenãças q̃ aſsi emẽdare, o de nueuo hiziere, embie à nos el traſlado dellas, para que nos las mãdemos ver, y prouer ſobre ello.

Otroſi

xviij Otroſi ſe informe ſi ay caſa de concejo, y carcel qual conuenga, y priſiones: y ſino las huuiere, den orden como ſe haga.

xix Otroſi que haga arca en que eſten los priuilegios y eſcrituras de concejo à buen recaudo, que a lo menos tengan tres llaues: y la vna tenga la juſticia, y la otra vno de los Regidores, y otra el eſcriuano de concejo, y que no ſe puedan ſacar de alli, y que quando huuieren neceſsidad de ſacar ſe alguna eſcritura, la ſaque la juſticia y Regidores: y que aquel aquien la entregare, ſe obligue de tornarla dentro de cierto termino, y de conocimiento dello, y quede en el arca de concejo: y que el eſcriuano de concejo tenga cargo de ſolicitar que ſe tornen, y faga hazer vn libro en que ſe traſladen todos los priuilegios y ſentencias del concejo autorizadas, y otro libro en que ſe traſladen todas las prouiſiones y cedulas que nos mandaremos dar que fueren preſentadas en el cabildo, aſsi las que ſon dadas haſta aqui, como las que ſe daran de aqui adelante, para que de todo ſe de cuenta y razon quando fuere meneſter: y aſsi miſmo haga que en la dicha arca eſten las ſiete partidas, y las leyes del fuero, y de los ordenamientos y prematicas, porque teniendo las mejor ſe pueda guardar lo contenido en ellas.

xx Item que jure a todo ſu leal poder, que directe ni indirecte, no Auendaño.

procurara que le ſean leydas cartas de los juezes Eccleſiaſticos, para que ſe impida la nueſtra juridicion real: y ſi viere que los juezes y miniſtros de la Yglesia en algo vſurpan nueſtra juridicion, ó ſe entremeten en lo que no les pertenece, les haga requirimiento que no lo fagan: y ſi dello no quieren ceſſar, nos lo fagan luego ſaber, para que nos los mandemos remediar: de manera que no conſientan que coſa paſſe en nueſtro perjuyzio, y de nueſtra juridicion, ſin que luego ſea remediado, o notificado a nos.

xxj Item mandamos y defendemos que los dichos nueſtros Aſsiſtentes, ò Gouernadores, o Corregidores: ni alguno dellos no acepten ruego ni carta que les ſea eſcrita en los caſos de juſticia por perſona de nueſtra Corte, ni de fuera della: antes ſin embargo della hagan y adminiſtren la juſticia realmente y con efecto: y qualquier carta de ruego que ſe les eſcriuiere de nueſtra Corte en caſos de juſticia, nos la embie.

xxij Otroſi que no conſientan que ſe fagan ſin nueſtra licencia torres ni caſas fuertes en la ciudad, ó villa, ò tierra que fuere à ſu cargo, ni en ſus terminos y juridicion: y ſepa ſi ſe haze agrauio y daños de las fechas nueuamente, y ſi ſe perturba con ellas la paz del pueblo, y nos embie la relacion dello: y ſi en las comarcas de ſu juridicion ſe fiziere alguna caſa

Universidad de Deusto
Biblioteca

fuerte, luego que lo supiere nos auise dello.

xxiij Otrosi que vea como estan reparadas las cercas, y muros y cauas, y las puentes, y los pontones, y alcantarillas, y las calçadas en los lugares donde fueren menester, y todos los otros edificios y obras públicas: y si no estuuieren reparadas, den orden como se repare con toda diligencia.

xxiiij Otrosi que se informen de los portazgos, y almoxarifazgos, y castillerias, y borras, y assaduras, y otras imposiciones, y vanajes, y estatutos que lleuan en la tal ciudad, ò villa, ò lugar, ò en su tierra y comarcas, aunque sean de señoríos, y quales son nueuas, y quales viejas y antiguas, y si se han acrecentado, y las nueuas de los terminos de su juridicion que no tienen titulo, ò prescricion immemorial, para que de derecho las puedan lleuar, prouea como no se puedan lleuar, ni se lleuen, executando las penas contenidas en las leyes de nuestros Reynos: contra los que las impusieren, ò lleuaren como no deuen, y de las que son de fuera de su juridicion, nos sea bien relacion, porque nos prouea mos sobre ello.

xxv Item que lleue la prematica de los que dizen mal à nuestro Señor, y que executen las penas en ella contenidas en las personas que contra ella fueren, y passaren, sin excepcion de personas, de mayor ni menor condicion, so pena que si dispensare con ella en poco, ò en mucho, passe el la pena que el transgressor de la dicha prematica auia de passar.

Otrosi que sepa si esta hecho, y xxvj no se guarda el apartamiento de los Moros: y sino estuuiere hecho, lo haga, y si esta hecho, y no se guarda, lo haga guardar, y requiera a los concejos comarcanos de los señorios, que lo hagan, y guarden, y traygan y embien relacion de como se guarda, so pena que pierda la quarta parte del salario.

Otrosi que si algunos malfechores de su juridicion se acogieren à fortalezas, ò lugares de señorios, que con gran diligencia entiendan en saber adonde estan, y requieran a los receptadores que los entreguen, y sobre ello hagan todas las diligencias que de derecho se deuieren hazer, y sino se los entregaren, nos lo notifiquen con los testimonios que sobre ello tomaren lo mas prestamente que pudieren. xxvij

Otrosi les mandamos que ha- xxviij gan que visiten los mesones y ventas, y trabajen porque esten bien reparadas, assi de los oficios, como de las otras cosas que son menester, para que los caminantes y estrangeros sean bien acogidos y aposentados, y se ponga tassa en ellos, y se faga guardar la tassa segun la ley del ordenamiento de Toledo.

Otrosi que no consientan jue- xxjx gos vedados, ni tableros dellos, y executen

executen las penas de las leyes, que disponen sobre los juegos fielmente, sin ygualas, y sin cautelas, ni fraudes.

xxx Otrosi sepa si son tomadas y fenecidas las cuentas de las rentas de los propios, y repartimientos y contribuciones, y imposiciones de los años passados, y de las que fueron fenecidas, haga pagar los alcances: y las que no fueren tomadas y fenecidas, las tomen y acaben de tomar, no passando en cuenta, saluo de lo que se mostrare libramiento librado de justicia, y Regidores con carta de pago, siendo la tal librança justa: y lo que se gastare por menudo, informese si se gasto verdaderamente, y si fue bien gastado, o si huuo algun fraude, y hagan tornar lo que hallaren mal gastado, y den pena à los que lo huuieren gastado como no deuen. Demanera que quando se le tomare la residencia, esten fenecidas las cuentas, y executados los alcances, y todo lo que fuere mal gastado: y y haga que los marauedis de las rentas de los propios solamente se gasten en cosas de prouecho comun, y no en interesse de los Regidores, y de aquellos aquien quieren fazer gracias, ni de otras personas no deuidamente: ni se gaste en dadiuas, ni en ayudas de costas, ni presentes: ni den a los porteros, y reposteros y aposentadores, y otros oficiales de nuestra Corte cosa alguna, saluo lo contenido en las leyes por nos ordenadas. Y assi mismo no gasten los dichos propios en justas, ni en alegrias, ni en comidas, ni beuidas, ni en otras cosas no necessarias al bien comun de la dicha ciudad, o villa, y si lo gastaren, o librareu como no deuen, lo paguen de sus bienes.

Otrosi que no consientan re- xxxj partir gallinas, ni perdizes, ni besugos, ni carneros, ni hachas ni otras cosas semejantes entre la justicia y Regidores, y otros oficiales, del concejo: so pena que tornen lo que lleuaren con las setenas: y assi mismo lo tornen los dichos Regidores con la misma pena, todo para la nuestra camara.

Otrosi sepa de las rentas de los xxxij propios, como andan arrendadas y aforadas, y prouea sobre ello de manera que no se pierda lo que se podria auer dellas, por negligencias y parcialidad, y no consientan que las arrienden personas poderosas, ni oficiales del concejo, por si, ni por interpositas personas, y hagan por manera que tengan libertad enteramente de pujar y arrendar las dichas rentas y imposiciones quien quisiere sin temor alguno. Y esto mandamos que hagan cerca de las rentas y propios de los concejos, y lugares, y aldeas de la tierra de su Corregimiento: y assi mismo no consientan q̃ los Regidores, y otras personas contenidas en las leyes de Toledo, arrienden las alcaualas,

Universidad de Deusto
Biblioteca

y las otras rentas en la dicha ley cõ tenidas.

xxxiij Otrosi haga que las obras publicas que se huuieren de hazer à costa del concejo, o de las penas, ò en otra manera, que se fagan à menos costa y mas prouecho del concejo que ser pudiere, que las personas que en ello huuieren de entender sean tales que la hagan fielmente, y no hagan cosa demasiada, saluo la que fuere necessaria para que la obra sea bien hecha: y el que fuere obrero y veedor de la obra, no tenga cargo de recibir y gastar el dinero por su mano.

xxxiiij Otrosi que no consientan hazer, ni hagan derramas sobre los pueblos, sino como quieren las leyes que disponen, que de tres mil marauedis arriba no se haga, sin nuestra licencia y mandado, aunque digan que estan en costumbre de repartir algunos marauedis para sus gastos, ò para otra qualesquier cosa: y el repartimiento de los dichos tres mil marauedis se entienda que en toda la ciudad, ò villa, y su tierra, se no repartan mas de los dichos tres mil marauedis, saluo donde la tierra suele repartir por su parte, y la ciudad por la suya, que alli pueda cada vno dellos repartir los dichos tres mil marauedis, y en las que se huuieren de hazer, den orden que los pobres no sean mas fatigados que los ricos. Y los que tuuieren cargo de hazer coger las dichas derramas, no puedan cargar, ni consientan que carguen à vnos y alieuen y escusen à otros, y se faga de guisa que se pueda todo bien saber, para que se castigue lo que mal se hiziere, y se pueda dar de todo buena cuenta, so las penas contenidas en las leyes de nuestros Reynos, que defienden que no se hagan repartimientos.

xxxv Otrosi que las Audiencias, y otros autos de justicia los fagan todos ante los escriuanos del numero de la ciudad, o villa donde huuiere de conocer si alli huuiere escriuanos del numero, saluo si huuiere escriuano nombrado por nos para las causas criminales, y no tome otro ningun escriuano, saluo vno si quisiere para recibir quexas, y tomar las primeras informaciones de los crimines, para prender a los que por informacion hallaren culpantes, por se guardar mas el secreto. Y esto hecho se remita ante el escriuano del numero, ò de la carcel si lo huuiere: y que los processos criminales se fagan en la carcel, a donde este vna arca en que se guarden los dichos processos: lo qual este á buen recaudo. Y aya libro de todos los presos que vinieren a la carcel, declarando cada vno porque fue preso, y por cuyo mandado, y los bienes que huuiere traydo: y quando se soltare, se ponga al pie del dicho assiento el mandamiento por que fue suelto.

xxxvj Item que los escriuanos assi de crimẽ como de ciuil que estuuieren ante

ante el Assistente, ò Gouernador, ó Corregidor, ò ante sus oficiales, hagan sus processos en foja de pliego enteros bien ordenados: y que los abogados hagan assi los escritos, aunque las causas sean sumarias, y los escriuanos assienten todos los autos que passaren ordinariamente, vno tras otro sin entremeter otra cosa de fuera del processo en medio: so pena de cinco mil marauedis por cada vez à cada escriuano para la nuestra camara, y todas las sentencias assi ciuiles como criminales, que sean firmadas del, ò de sus oficiales que las dieren, y del escriuano ante quien passare, y se assiente en el mismo processo, so la dicha pena al dicho juez: y los processos sean guardados à buen recaudo para en todo tiempo dar cuenta dellos, como dicho es: y en las dichas sentencias que dieren guarden las leyes del Reyno, y con ellas no dispensen sin nuestra licencia y especial mandado: saluo como y quando de derecho se permite, y todos los autos de justicia que hizieren y mandaren hazer sean en escrito: porque en todo se halle razon dello, y aunque en algunos casos procedan sumariamente, no dexen por esso de recebir las excepciones legitimas y prouanças necessarias.

xxxvij Otrosi que en los processos criminales, y en los ciuiles y arduos, y de importancia, siempre tomen y examinen por si los testigos ante el escriuano, y cada testigo por si, sin lo cometer al escriuano, ni a otro, so pena que el juez que assi no lo hiziere, por la primera vez incurra en pena de cinco mil marauedis, y el escriuano de dos mil: y por la segunda doblado: y por la tercera que sean priuados de los dichos oficios que assi tuuieren.

xxxviij Otrosi que los processos que fueren apelados para ante nos, ó para la Chancilleria, y las pesquisas y testimonios que embiaren cerrados despues que fueren signados, cerrados y sellados los hagan sobrescriuir encima, poniendo entre que partes: y el juez delante quien fue apelado, y aquien va remitido, si al Consejo, ó a la Chancilleria, ó que venga sellado, y declare con que sello viene sellado, y que el processo que fuere ante nos se presente ante los del nuestro Consejo, o si se presentare ante las puertas de nuestra camara que hasta otro dia se presente en Consejo, y que todos los processos y pesquisas signados vẽgan à nuestra Corte en hoja de pliego entero, y puestos los derechos en las espaldas, so pena que el escriuano que de otra manera lo hiziere, torne lo que lleuare del processo, con el quatro tanto, para la nuestra camara.

xxxix Item que no consientan que sus escriuanos, ni el escriuano de concejo, ni los escriuanos publicos del numero, ni otros lleuen derechos algunos de las escrituras y processos

Universidad de Deusto - Biblioteca

processos que ante ellos passaren que pertenecieren al concejo de la parte del dicho concejo: porque nos queremos que por razon de sus oficios sean tenudos à ello.

xl Otrosi que no consientan a nuestros comissarios, ni a otros juezes algunos ni executores, lleuar derechos algunos de execucion lleuando salario, y no lleuando salario los lleuen por la tabla de los derechos del concejo donde se hiziere la execucion, y no en otra manera: y que no lleuen assessorias, ni vistas de processos, ni otro salario alguno, saluo lo contenido en nuestras cartas: so pena que los escriuanos que lo lleuaren lo tornen todo con el quatro tanto para la nuestra camara.

xlj Item que no consientan que los escriuanos nombrados en las nuestras comisiones, que para el ò para otros juezes dieremos, lleuen los derechos de los processos y escrituras que por ante ellos passaren, saluo por la dicha tabla del concejo donde se conociere de la causa que fuere cometida, y no doblados, so la dicha pena de quatro tanto para la nuestra camara.

xlij Otrosi que no consientan traer vara à otra ninguna persona, saluo el y sus oficiales, y a los Alcaldes de la hermandad, y a los Alguaziles de la Inquisicion, y a los Alcaldes y Alguaziles de nuestra Corte dentro de las cinco leguas de la Corte, ò al que nos dieremos especialmente poder para la tener por nuestra carta firmada de nuestros nombres, y sellada con nuestro sello.

Otrosi que no consientan que xliij qualesquier Alguaziles, ò executores quando fueren a hazer execucion fuera de la ciudad, ò villa de que tienen cargo, lleue derechos de la yda y tornada, mas que por vn camino, aunque aya de hazer y haga muchas execuciones, y en diuersos lugares, y que lleue y reparta por rata de las execuciones que hiziere, y que esto mismo guarden los escriuanos, y al que lo contrario hiziere, ge lo faga pagar con el quatro tanto por la primera vez, y por la segunda de mas desto que sea suspenso del oficio por seys meses, y por la tercera que pierda el oficio, y q̃ lo execute assi el juez, y si fuere negligẽte en ello, que el dicho juez pague la pena.

Item que cada y quando se pla- xliiij ticare alguna cosa en concejo que particularmente toque a alguno de los Regidores, ò a otras personas que ende estuuieren, se salga luego la tal persona, ò personas a quien tocare el negocio, y no torne entretanto que en aquel negocio se platicare: y esto mismo se haga si el negocio tocare à otra persona que con el tenga tal deudo, ò tal amistad, o razon por cuya causa deua de ser recusada, y los autos que se hizieren contra esto, que no valan.

Otrosi que las penas que per- xlv tenecen à nuestra camara, que fueren

fueren adjudicadas por vos, ò vuestros oficiales para la camara, ò para la guerra, y las otras penas arbitrarias que vos pusieredes de vuestro oficio, aunque sean aplicadas à obras publicas, ò pias, que vos o vuestros oficiales no las podays gastar ni tomar en ninguna manera, aunque digan que los Corregidores que fueron antes que vos, estuuieron en costumbre de los lleuar, y todas assi las vnas como las otras se condenen ante vn escriuano publico del numero que para ello hagays escoger y poner: el qual sea el que vieredes que es mas fiable, y que este escriuano tenga cargo de escriuir todas las dichas penas que vos y vuestros oficiales condenaredes a algunos, y que luego otro dia despues que fueren condenadas, de copia dellas al escriuano: el qual tenga cargo de las recebir todas para que procuren la execucion dellas, y si el processo passare ante otro escriuano, que toda via para dar la sentencia llame al escriuano que fuere diputado para ante quien passen las condenaciones, y las reciba, y si el dicho escriuano fuere negligente en dar la dicha copia al escriuano de concejo a otro dia, que pague lo que montaren las dichas penas con el quatro tanto, y el dicho escriuano de concejo tenga y cobre las dichas penas pertenecientes a la camara, o para guerra para acudir con ellas a quien nuestro poder huuiere firmado de nuestros nombres, y no a otra persona alguna, y si no pusiere la diligencia que deue en las cobrar, que las pague de su bolsa, y que el dicho escriuano no acuda ni consienta acudir con ellas à otra persona alguna: y si el dicho Corregidor cobrare las dichas penas, o parte dellas por via directe, o indirecte que las paguen con las setenas, y se cobre del tercio postrero de su salario, o de sus bienes, y las otras penas que se aplicaren a alguna obra publica, o pia, el escriuano de concejo por vuestro mandado gaste aquella parte que de las penas arbitrarias por la ley de Toledo, es aplicado a la tal obra, y con la otra parte acuda a nuestra camara, segun la dicha ley lo dispone, y que se gaste en aquello para que fuere aplicada, y no en otra manera, y en el fin del año que vos tomeys la cuenta de las dichas penas a los dichos dos escriuanos, y firmada de vuestro nombre, y de los dichos nombres dellos la embieys vna a los Contadores mayores, y otra al nuestro Tesorero, para que pueda embiar por lo que huuiere de cobrar: y assi mismo de la dicha cuenta al que vos fuere a tomar la residencia por ante los dichos dos escriuanos.

Otrosi mandamos, que el que assi xlvj fuere por Assistente, o Gouernador, ò Corregidor lleue el traslado que le sera dado de las prematicas y leyes que disponen cerca de lo conte-

Universidad de Deusto
Biblioteca

contenido en estos capitulos, y de las cosas que los Corregidores y oficiales de concejo deuen hazer y guardar, especialmente las que conciernen al regimiento y buena gouernacion de las ciudades y villas, porque por ellas se pueda cũplidamente informar, de que manera ha de regir y gouernar lo que à su cargo estuuiere.

xlvij Item que tenga cargo especial de castigar los pecados publicos, y juegos, y amancebados, y blasfemias, y otros casos semejantes. Y cerca de los marcos que se han de lleuar a las mancebas de los clerigos, y frayles, y casados, mandamos que por la primera vez que fuere hallada alguna muger ser manceba publica de clerigo ó frayle, ó casado, la condene à pena de vn marco de plata, y destierro de vn año de la ciudad, ò villa, ó lugar donde biuiere, y de su tierra. Y por la segunda vez la condene à pena de vn marco de plata, y destierro de dos años: y por la tercera vez sea condenada à pagar vn marco de plata, y à que le den cien açotes publicamente, y la destierren por vn año. Y que el Corregidor, ó Alguazil, ò otro juez que lleuare publica, ò secrementa marco, ò marauedis algunos por razon de lo susodicho, sin ser sentenciado y executado el dicho destierro, y otras penas primero por orden de como en este capitulo se contiene, pague por el mismo hecho lo que lleuo con las setenas para la nuestra camara y fisco, y sea priuado del oficio.

Otrosi porque por no auer punido y castigado los testigos que han depuesto falsedad, se ha dado ocasion que otros hombres de mala conciencia se atreuen a deponer falsedad donde son presentados por testigos. Porende mandamos que los del nuestro Consejo, y el Presidente y Oydores, y otros qualesquier juezes prouean como ningun testigo falso en causa ciuil ni criminal, quede sin punicion y castigo, y que en esto tenga mucha diligencia. xlviij

Otrosi mandamos que los Corregidores y juezes de Residencia, y Alcaldes, y otras justicias qualesquier que sean de las ciudades, y villas y lugares de nuestros Reynos y señorios, ni los Alguaziles y merinos, no puedan lleuar para si parte de las setenas que se sentenciaren publica, ni secretamente directe, saluo que sean para la nuestra camara, y que juren al tiempo que fueren recebidos al oficio de lo guardar assi, y que las personas que les fueren à tomar la Residencia, se informen si han lleuado para si parte alguna de las dichas setenas: y lo que hallaren que han lleuado dellas, gelo hagan restituyr con el quatro tanto para la nuestra camara y fisco. Pero que los dichos juezes y Alguaziles pueden lleuar para si la parte de las dichas penas que les dan las leyes de nuestros Reynos en aquellos casos xlix

casos que gelas dan, y no en otros lugares.

l Otrosi tened mucho cuydado y poned mucha diligencia en castigar las blasfemias, y las vsuras, y los juegos, de manera que cesse en toda la tierra de vuestro Corregimiẽto.

lj Otrosi porque nuestro muy santo Padre cõcedio vnas letras Apostolicas, en que manda que todas qualesquier indulgẽcias y facultades, para predicar perdones, y demandar limosnas concedidas, y q̃ dende en adelante se concedieren por la santa Sede Apostolica, esten y sean suspendidas fasta que por el diocesano de donde fueren los lugares en que se huuieren de predicar sean primeramente vistas y examinadas, y despues por el Nuncio del Papa que en los nuestros Reynos estuuiere, y por nuestro capellan mayor, y por vno, ò dos perlados del nuestro Consejo, los que para ello por nos fueren diputados: los quales si examinando las dichas bulas fiel y diligentemẽte, hallaren q̃ son verdaderas letras Apostolicas, y carecen de toda falsedad y sospecha, las dexen publicar y predicar à aquellas personas aquiẽ lo tal perteneciere: de las quales letras Apostolicas los dias passados mãdamos embiar traslados signados à todos los Corregidores de nuestros Reynos y señorios, para que cada vno la intimasse al perlado de la tierra de su Corregimiento, y despues la hiziesse luego publicar para que se guardasse lo que por ella proueyo y mando nuestro muy santo Padre. Porende mandamos que el dicho Gouernador, ò Corregidor, ò Assistente, y sus Alcaldes tengan mucho cuydado de hazer guardar lo contenido en la dicha bula, cuyo traslado huuimos mandado embiar como dicho es, y de no consentir que se prediquen, ni publiquen bulas, ni indulgencias algunas en la tierra de su Corregimiento, sin que primeramente seã traydas y examinadas en la forma y manera en la dicha bula contenida, porque assi conuiene al seruicio de Dios y nuestro.

Otrosi mandamos que con mucha diligencia tengan cargo de guardar los puertos de su Corregimiento, para que no se saque moneda ni cauallos, y de hazer pesquisa por toda la tierra de su Corregimiento, y saber la verdad dos vezes en cada año, de seys en seys meses, quien y quales personas son las que en la tierra de su Corregimiento, y por ella han sacado moneda y cauallos fuera de nuestros Reynos, y en los que fallaren que los ayan sacado, execute las penas contenidas en las leyes del ordenamiento de Toledo, y que en las otras leyes se haze mẽcion: y de las penas de los bienes de los culpados se de la quarta parte aquien lo denunciare, si pareciere que es verdad, y lo restante lo apliquen à quien las dichas leyes lo dan, y hagan lij

prego-

Universidad de Deusto
Biblioteca

pregonar esto en la tierra de corregimiento: y que qualquiera que lo supiere, y no lo descubriere a la justicia, que incurra por el mismo hecho en las penas en que caen, y que incurren los que sacan moneda, ò cauallos fuera del Reyno, sin nuestra licencia contra el tenor y forma de las dichas leyes.

liij Otrosi se informen si alguna persona dize en la dicha ciudad, ò sus comarcas, cosas de porvenir, ò otras cosas semejantes, ò si son adeuinos: y los q̃ hallaren culpantes, luego les prendan los cuerpos, y tengan presos, y castiguenlos: y si clerigos, lo notifiquen à perlados y juezes Eclesiasticos, para que ellos los castiguen.

liiij Item mandamos que quando la tal ciudad, villa, ò lugar huuiere de embiar algun mensajero, ò procurador à nos ò al nuestro Consejo, que trayga por escrito y peticion lo que ha de hazer, ò procurar firmado del escriuano del concejo de la ciudad, villa, ò lugar: y que el dicho escriuano de concejo assiente en el libro de cõcejo el dia que el tal procurador, ò mensajero partiere, y que el dicho mensajero, ò procurador, el dia que llegare à nuestra Corte presente en el nuestro Consejo, ante vno de los nuestros escriuanos de camara que en el residen, el tal memorial, y saque fee del dia que lo presentare, y del dia que fue despachado: porque por aquella fee le paguen su salario: y que si assi no lo lleuare que no le paguen salario alguno. So pena que los que libraren el dicho salario, paguen el salario de sus casas con el doblo para nuestra camara: y que si de otra manera traxere las peticiones, que no sean rece bidas, y que el dicho Corregidor pague de sus bienes la costa que el dicho mensajero, ò procurador hiziere.

lv Otrosi que estos capitulos hagan leer en concejo al tiempo que fuere recebido en el oficio: y que haga poner el traslado dellos en el libro del concejo al pie del auto de su recebimiento, para que mejor se acuerde de todo lo que se deuiere proueer: y al dicho concejo prometa de guardar y hazer guardar los capitulos y ordenanças de suso contenidos que por ellos se le mandan que prometa.

lvj Otrosi jure assi mismo de guardar las otras dellas, que disponen que se juren.

lvij Otrosi que embie la fee del dia que fuere recebido al oficio de Assistente, Gouernador, ó Corregidor.

Lo

LO QVE MANDAMOS que guarden los que van à recibir la residencia. Estos estan en la Recopilacion, desde la .l. 8. hasta la l. 22. en el titulo. 7. del libro. 3.

j PRimeramẽte mandamos, q̃ mirẽ todas las cosas q̃ les mandamos en las cartas que lleuã, y aquellas executen y cumplan segun que en ellas fuere contenido.

ij Otrosi que durante el tiempo que tuuieren el dicho cargo que les es encomendado, vsen del bien y fielmente, guardando nuestro seruicio, y el derecho a las partes, y que guarden todos los capitulos que mandamos guardar a los nuestros Corregidores.

iij Item si la ciudad, o villa, o prouincia donde fuere el juez de residencia tuuiere algunas villas y lugares de su juridicion, luego que començare à tomar la residencia embiara vn escriuano, o dos que sean personas fiables, para que vayan por las dichas villas y lugares a hazer pregonar la residencia para que si huuiere algunas quexas del Assistente, o Gouernador, o Corregidor, o de sus oficiales, para que las vengan à dar ante el juez de residencia, ó ante el dicho escriuano si quisiere, y el dicho escriuano por do quiera que fuere, aya toda la informacion que pudiere de lo contenido en las dichas quexas: y demas de su oficio sepa todo lo que pudiere saber de como los dichos oficiales han vsado de los dichos oficios, para que la pesquisa y informacion de todo lo trayga al juez de residencia, ó lo junte con lo otro que el por si hiziere, para que de todo se informe de la verdad, y reciba el descargo que dello se diere, y lo prouea de justicia, como le esta mandado. *Informacion de oficio en las quexas.*

iiij Item que el juez de residencia quando recibiere la pesquisa secreta, si algun testigo dixere alguna

cosa general, assi como quiera, que era parcial, o que no executaua la justicia, o que cohechaua, o que era negligente en la administracion, ò no castigaua los pecados publicos, y otras semejantes cosas que pregunte à los testigos: y haga que declaren particularmente en que cosas y causas eran parciales, y en que dexo de executar la justicia, y que cohechos hizo, a que personas, y en que casos fue negligente, y que pecados publicos dexo de castigar, y porque causa: y assi de todo lo otro que generalmente depusieren, yendo de testigo en testigo hasta hallar y saber la verdad particularmente de cada caso. Y esso mismo procure de saber lo bueno, assi como lo malo.

v

Ibi satisfacion: nõ quod quomodo ex inquisitione proceditur, debet probari damnum, & in eo sicut condemnatio. vide Bal. in l. 1. in fi. C. de edendo.

Otrosi si por algunos testigos hallare alguna culpa general contra el Assistente, Gouernador, o Corregidor, y sus oficiales, y qualquier dellos de que no aya entera prueua, que el de su oficio trabaje de saber la verdad de aquello, preguntando a todas las personas que dello puedan saber de vno en vno hasta saber la verdad: y aunque no esten presentes en el lugar, si pudiere ser trabaje por embiar à ellos para que le embien sus dichos en manera que haga fee, y hagan toda la diligencia que fuere possible para que sepa la verdad, y en lo que hallare prouado condene no tan solamente en la satisfacion de la parte, mas en la pena, segun que hallare que en tal caso disponen las leyes del Reyno, y la otra pena que mereciere que es arbitraria, ó el la condene, ò la remita al Consejo si tuuiere sobre ello alguna duda, y en el caso que la condenare en qualquier pena toda via queda reseruada à los del nuestro Consejo para que ellos la den mayor, o menor si vieren que se deue de dar.

Otrosi que despues del comiençó el que va à tomar la residencia secreta, la comience à hazer segun el tenor de la carta de poder que lleua, y si hallare culpante al Assistente, o Gouernador, o Corregidor, ò a sus oficiales, les notifique las cosas en que los hallare culpantes para que den sus descargos, y aueriguada la verdad determine y execute lo que buenamente pudiere, y en lo que no pudiere determinar, lo remita al nuestro Consejo, con la mayor informacion que pudiere auer, de manera que aca se pueda determinar por la informacion y processo que el embiare sin auer mas informacion sobre ello, y sin mas lo tornar à remitir alla: y si hallare culpante al dicho Assistente, o Gouernador, o Corregidor, ò à sus oficiales, o qualquier dellos, execute alla el derecho de la parte danificada, o si tal fuere la culpa, faga venir a la Corte personalmẽte al que hallare culpado, para que aca

*Et dabit ... piã non ... dictorũ ... etiam ... nũ testiũ ... m. l. 1. C. ... 11. ti. 1. lib. ... ordi. * Qui ... est. l. 1. & ... tit. 1. lib. ... Recop. * ... in l. 7. ti. ... lib. 8. ordin. * Quæ ... 2. ti. 12. lib. ... 8. Recopil. ... & notat. ... bas in l. ... col. 4. de ... stib. & ibi ... cit regulare ... nisi in ca-*

sa haresis vt l. 11. tit. 17.

vij

por. 3. & ni si timeatur d subornatione: nam non datur copia parti, secundum Bal. in l. fi. C. de edẽdo, & super statut. inverbo statuere. §. 16. & an debeant testes reprodu ci, vide Bal. in l. 1. C. de appella. & gl. in l. 1. C. quorũ bonorum.

Et nõ quod stante accusatore, hoc est, auiẽdo demanda

viij

publica, potest fieri cau sa inquisitio si iudex timet de collusione, secundum Ang. in l. 3. §. fi. ff. de adulte rijs, & Albe ri. 3. p. q. 57 & quamuis possit venire accusator, nõ ideò iudex debet desine re inquirere secundũ Bal. in l. siquis

ix

in hoc genus C. de episco. & clers. & vide l. pe. ti. 1. part. 7.

Et superuenie accusatore, an cesset inquisitio vide Albert. in l. si si ue. §. 1 ff. de lib. agnosc.

aca se le de la pena que mereciere.

Otrosi que el juez de residencia se informe como los Regidores y fieles y sesmeros, y procuradores y escriuanos, y otros oficiales de concejo, segun que los huuiere en los lugares de su cargo, vsan de sus oficios, y guardan las leyes del Reyno que en lo que toca a sus oficios disponen, y si por la pesquisa que sobre ello hiziere hallare algun culpante, le suspenda del oficio, y le de traslado, y auerigue la verdad para que le pueda condenar ò absoluer, segun el caso fuere. Y la relacion que de todo ello se hiziere la embie al nuestro Consejo.

Otrosi que sepa que derramas se han hecho sobre los pueblos, y que formas se han tenido en las repartir y cobrar: y si se ha cobrado, en que se ha gastado, y embie la relacion de todo ello a nuestro Consejo, y si hallare que algunos repartimientos, o derramas se han hecho sin nuestra licencia, y especial mandado demas de tres mil marauedis arriba, condene à los que lo hizieron en las penas de la ley.

Otrosi se informe de los agrauios, y sin razones y cohechos que han fecho los que lleuaron cargo de los empres tidos, y de sacar la gente para la guerra de los moros, y de traer las bestias y lleuas de pan y vino, y otras cosas, y de comprar mantenimientos en los lugares de que lleua el Auendaño.

cargo, y en sus comarcas, y embie la informacion dello al nuestro Cõsejo.

Otrosi haga executar las sen- x
tencias que dieren contra el Assistente, Gouernador, o Corregidor, y sus oficiales, a que restituya y pague qualquier quantia, siendo la condenacion de tres mil marauedis y dende ayuso, aunque el condenado apele, y el le otorgue la apelacion que de la tal sentencia se interpusiere, reseruando despues de pagada la tal condenacion su derecho à saluo al dicho Assistente, Gouernador, o Corregidor, o sus oficiales, para que lo puedan seguir en el Consejo, y no en otra parte alguna. Pero si la condenacion fuere de mas quantia, y el condenado apelare de la sentencia en tiempo y forma deuida: mandamos que el pesquisidor le otorgue la apelacion, y el condenado sea tenido de poner y ponga en deposito antes que le sea otorgada la apelacion lo que montare la condenacion, en poder de persona fiable qual el juez de residencia nombrare, para que si fuere confirmada por los del nuestro Consejo la sentencia, se pague la condenacion del tal deposito con las costas. Y esto hecho sea oydo el condenado en el nuestro Consejo, presentando se con el processo en tiempo, y de otra guisa no sea oydo.

Otrosi que sepa si el Assistente, xj

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gouernador, ó Corregidor, ò sus Alcaldes, ó oficiales han lleuado ropa, ó posada sin las pagar, y si lleuã otro salario de alcaldias mayores y ordinarias y alguazilazgos, ò merindades, o mayordomias, o almotacenias de mas de su salario, o por otra razon alguna, y si lo huuierẽ lleuado, lo faga restituyr aquiẽ fallare que pertenece.

xij Otrosi que sepa si se han visitado los terminos por el Corregidor, y executado las sentencias, segun le fue mandado. Y assi mismo se informe como, o de que manera el dicho Corregidor, y sus oficiales han guardado y fecho guardar todo lo que les fue mandado en los capitulos del memorial que se da a los Corregidores: y la informacion de todo esto la trayga, o embie al nuestro Consejo.

xiij Otrosi que el ni sus oficiales no lleuen derechos doblados, saluo como los lleuan los ordinarios no auiẽdo Corregidor.

xiiij Otrosi que no lleuen ni consientan lleuar à sus oficiales acessorias, ni vistas de processos por las sentencias que se dieren: y que esto aya lugar assi mismo, aunque los tales juezes de residencia conozcan por comission nuestra.

xv Otrosi que no lleuen ni consientan lleuar a sus oficiales derechos de execucion por ningun contrato ni obligacion ni sentencia de que le pidieren execuciõ, hasta que el dueño de la deuda sea pagado, y contẽto, o las partes se concertaren, y no lleuen mas de vn derecho segun lo quieren y disponen las leyes.

xvj Otrosi que no lleuen setenas de ningun hurto, sinq̃ primero sean condenadas por sentencia passada en cosa juzgada, y la parte que recibiere el furto sea primeramente contenta y pagada del furto.

xvij Otrosi que no lleuen ni executen penas algunas de las que disponen las leyes, sin que primeramente las partes sean oydas y vencidas y sentenciadas en el memorial de los Corregidores.

xviij Otrosi que guarden y hagan guardar à sus oficiales las leyes de nuestro quaderno de las alcaualas que dan orden en el demandar, y proceder y executar y lleuar de los derechos en los pleytos de las alcaualas, de manera que los labradores y oficiales y gente del pueblo no sean fatigados, contra el tenor y forma de las leyes del quaderno.

xix Otrosi mandamos que el dicho juez tome las cuentas de las penas al escriuano de concejo, presente el Corregidor, y delante del escriuano que fuere diputado para escriuir las dichas penas, y se informe si a cobrado el dicho escriuano de concejo todas las penas en que el Corregidor y sus oficiales han condenado: y si el dicho escriuano que para ello fuere diputado, ha assentado en su libro todas las condenaciones, y las han notificado al

al dicho escriuano de concejo el termino que deuia: o si el dicho Corregidor a condenado a algunas penas ante otro escriuano, y no ante aquel como le esta mandado, o si a culpa, o cargo de algunos de llos se ha perdido o dexado de executar algo de las dichas penas, y tenga cargo de las cobrar, assi aquellas como las que el condenare el tiempo que las tuuiere, y las embie con quien embiare la residencia, y embie la cuenta y razon de todo ello a los del nuestro Consejo, para que se haga cargo dellas a quien las huuiere de cobrar: y la dicha cuenta venga firmada de los dichos dos escriuanos, y del Corregidor si alli estuuiere: y sepa si en el condenar y escriuir, y recibir de las dichas penas se ha guardado en todo lo que se manda guardar por el memorial de los dichos Corregidores.

xx Otrosi mandamos que luego acabados los dias de la residencia, embie la pesquisa secreta con todo lo que cerca dello ante el passare, con la relacion de la cuenta y gastos de los propios, y de las penas de la camara que huuiere tomado à su costa, so pena, que pague las costas al que fuere por la residencia.

xxj Otrosi embie la relacion de las sentencias que diere en la residencia publica al nuestro Consejo a su costa, signada y cerrada con la dicha pesquisa secreta. Y mandamos al escriuano ante quien passare que no lleue derechos algunos por ella, saluo que en los processos de la residencia publica paguen las partes sus derechos como los deuen pagar: y el que apelare, saque el processo à su costa, y se presente con el como lo deue hazer. Y si se diere alguna quexa del Corregidor, o de sus oficiales, en que se diga que han mal juzgado el Corregidor, ò su Alcalde, que el juez de su residencia apremie al escriuano de la causa que le trayga el processo original de la causa para que lo vea, sin llenar derecho: pero si por el dicho processo el juez de residencia condenare, o absoluiere, que la parte que apelare, saque el traslado del processo à su costa, con todo lo que se huuiere hecho ante el juez de residencia, y sea tenido de presentarse con todo en el termino de la ley, so pena de desercion, y de las costas.

xxij Otrosi sepa que el mismo a de hazer residencia por el tiempo que le fuere mandado.

xxiij Otrosi porque la ciudad, o villa, o prouincia donde va sepa los cargos que lleua, que hagan leer estos capitulos al tiempo que fuere recibido, o hasta tercero dia despues en el concejo, y ponga vn traslado dellos en el libro del concejo en el acto de su recibimiento: y jure en el concejo de guardar las cosas que por estas nuestras ordenanças le mandamos que juren, y cada vna de las otras prometa de guardar, y fazer guardar, como de suso se contiene.

Auendaño.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Porque vos mandamos à todos y a cada vno de vos como dicho es, que cada y quando que Nos vos proueyeremos de Asſiſtente, ò Gouernador, o Corregidor, de qualquier ciudad, villa, o partido de los nueſtros Reynos y ſeñorios, prometrays y fagays obligacion vos los dichos nueſtros Asſiſtente, o Gouernador, o Corregidor de tener, y guardar, y cumplir, y hazer tener y guardar, y cumplir à todo vueſtro leal poder los dichos capitulos y ordenanças de ſuſo contenidas, cada vno en lo que toca y atañe à ſu cargo: y en los capitulos que mandamos que para el cumplimiento dellos hagays juramento que cada vno de vos los dichos nueſtros Asſiſtente, o Gouernador, o Corregidor, lo hagays en el nueſtro Conſejo, ſi eſtuuieredes preſentes: y ſino eſtuuieredes preſentes, lo hagays en el concejo de la ciudad, villa, o prouincia donde fueredes recibido: de manera que lo contenido en los dichos capitulos y ordenanças ſe guarde y cumpla como en ellos ſe contiene. Y contra el tenor y forma dellos no vayades, ni paſſedes, ni conſintades yr ni paſſar en tiempo alguno, ni por alguna manera. Y los vnos, ni los otros no fagades, ni hagan ende al por alguna manera, ſo pena de nueſtra merced, y de diez mil marauedis para la nueſtra camara. Y demas mandamos al hombre que vos eſta nueſtra carta moſtrare, que vos emplaze que parezcades ante nos en la nueſtra Corte do quier que nos ſeamos: del dia que vos emplazare faſta quinze dias primeros ſiguientes, ſo la dicha pena. So la qual mandamos a qualquier eſcriuano publico que para eſſo fuere llamado, que de ende al que vos la moſtrare teſtimonio ſignado con ſu ſigno: porque nos ſepamos en como ſe cumple nueſtro mãdado. Dada en la muy noble ciudad de Seuilla a nueue dias del mes de Iunio. Año del Nacimiento de nueſtro Señor Ieſu Chriſto, de mil y quinientos años.

Yo el Rey. Yo la Reyna.

Yo Miguel Perez de Almaçan Secretario del Rey, y de la Reyna nueſtros ſeñores, la hize eſcriuir por ſu mandado.

Io. Epiſcopus Ouetenſis. Philippus Doctor.

Io. Licenciatus. Licenciatus çapata.

Ferdinandus Tello Licenciatus. Licenciatus Moxica.

SEQVITVR

SEQVITVR SVMMARIVM PRIMI capituli, primæ partis huius operis.

SVMMARIVM. Capituli primi.

1 *Princeps creat iudices.*
2 *Princeps fons dignitatum.*
3 *Princeps imago Reipublicæ.*
4 *Honor defunctorum repræſentatur in ſtatuis, & imaginibus ſepulchrorum.*
5 *Repræſentatio ex legis diſpoſitione quid operetur.*
6 *Imperium appellatur donum diuinum.*
7 *Rex Caſtellæ non ſubeſt imperio.*
8 *Iuriſdictio eſt apud regem Caſtellæ.*
9 *Iuriſdictio paſſiua cohæret territorio.*
10 *Iuriſdictio probatur per ſcripturam.*
11 *Solus rex poteſt creare rectores.*
12 *Populi Caſtellæ nullam à iure habent actiuam iuriſdictionem.*
13 *Cuſtodia hominis quæ dicatur.*
14 *Cuſtodes montium quando accipiant pœnas ſine ſententia.*
15 *Intellectus ad l. 4. tit. 11. lib. 5. ordinamenti.*
16 *Ratio reddenda in loco adminiſtrationis.*
17 *Appoſitio cuſtodum, ſignum, & probatio eſt poſſeſſionis.*
18 *Dominus loci poteſt ponere cuſtodes.*
19 *Iuriſdictio quando competat populis priuilegio, vel conſuetudine.*
20 *Præſcriptio quando procedat ſine titulo.*
21 *Præſcriptio centum annorum minor eſt quàm immemorialis.*
22 *In præſcriptione iuriſdictionis non requiritur ſcientia regis Caſtellæ.*
23 *Declaratio ad legem de Valladolid, ſupra alienatione bonorum regni.*
24 *In conſuetudine non requiritur ſcientia regis.*
25 *Iuriſdictio præſcripta intelligitur accumulatiuè.*
26 *Iudices dicti Peſquiſidores, quando poſſint ſubdelegare.*
27 *Reductio boni viri coram quo iudice debeat peti.*
28 *Intellectus ad l. fi. de Madrid.*
29 *In tranſactione habet locum l. 2. de reſcind. vendi.*
30 *Tolerantia quando aliquid operetur.*
31 *Vniuerſitas quando poſſit exercere iuriſdictionem.*
32 *Rex cognoſcit ſuper violentijs illatis á iudicibus Eccleſiaſticis.*
33 *Succeſſio eſt cauſa tribuendi iuriſdictionem.*

Auendaño.

Universidad de Deusto
Biblioteca

MANDATORVM REgalium Regni Castellæ praxis elaborata,

auctore Petro Nuñez de Auendaño,
Doctore iuris ciuilis.

CAPVT PRIMVM in elucidatione.l.1. De los Capitulos de Corregidores, *quæ hodie est.l. 1. tit. 6. lib. 2. Recopil. Quæ potestate iudices Castellæ possint exercere iurisdictionem.*

1 *Princeps creat iudices.*

NOtissimum est iure communi Romanorum, ad principem pertinere creãdorum magistratuum potestatem, vt in authentic. de defensor. ciuita. §. nos igitur. coll. 3. & in authenti. vt iudices sine quo quo suffragio. §. illud videlicet. colla. 2. & in capit. 1. versicul. iudices. & ibi gloss. in parte Constituti. de pace iuramen. firman. notat Bald. in capit. 1. quæ sint regal. colum. 3. Et notat Alexan. in. l. 1. ff. de iurisd. omnium iudi. & Bart. & alij doct. in. l. 1. ff. de dam. infecto & Bald. in cap. 1. si de inuesti. lis oriat. inter domi. & vassall. & Innocen. & post eum alij scribentes in cap. cum accessissent. de constitu. de quo bona verba refert Thomas Grammati. in decis. 46.

2 *Princeps fons dignitatum.*

Et sicut olim Respublica eligebat ad officia & dignitates, sic hodie princeps eligit, qui est fons dignitatum & iurisdictionum, vt notat Bal. in cap. 1. quis dicatur dux aut marchio. & quid operetur appellare principem fontẽ, videatur Boerius de authoritate magni Cõsilij. sub. n. 156. & ideo princeps, cum sit velut ipsa Respublica, cuius loco subrogatur, eius imaginem gerit, vt notat Bald. in capit. 1. in princip. de feudo marchiæ, vel ducatus: & in rubrica. C. de nouo. C. componen. Cum igitur imago Reipublicæ luceat in principe, ipse habet eius potestatem, & non Respublica: nã satis absurdum esset, ipsa origine rei sublata, eius imaginem derelinqui, vt in. l. vnic. in princip. C. de latina liberta. tollen. & trãslata potestate in principẽ ex lege lata, de quain. l. 1. ff. de officio præfect. præto. ipse solus princeps potest quod ipsamet Respublica poterat: nam cum aliquid est sublatum à Republica, videntur quoq; sublata quæ in consequentiam veniunt, vt notat Bal. in. l. transigere, colu. 4. C. de transa. pro quo tex. in. l. eos qui C. de vsuris. cuius verba sunt. Principali enim actione non subsistente, satis superuacuum est super vsuris, & fructibus adhuc iudicem cognoscere, de quo per Bal. in capit. quoniam contra. de probat. colum. pen. & l. 4. C. depos. & in quo datur

3 *Princeps imago Reipublicæ.*

imago alterius ex legis dispositione, ibi datur vera repræsentatio eius, cuius imago geritur: quod per plura ornat Tiraquellus in tracta. primogeniorum. quæst. 35. vbi videatur: & ideo dixit Dominus Matthæ. 22. cap. Cuius est hæc imago & inscriptio? Dixerunt ei, Cæsaris. Tunc ait illis, Reddite ergo quæ sunt Cæsaris, Cæsari. Itaq; dominiũ Cæsaris repræsentatur in Cæsaris imagine, & ideò regis imagini adhibetur honor, vt in. l. 18. ti. 13. p. 2. Sic & honor ciuitatis repræsentatur in statuis, & imaginibus, vt. l. statuas. ff. de acqui. rerũ domi. Sic & honor defunctorum repræsentatur in imaginibus & statuis sepulchrorum, & contra offendentes competit actio iniuriarum, vt in l. si statua. ff. de iniurijs. & ideo dixit Bar. in. l. qui liberalitate. §. ne eius. ff. de operibus publicis, quòd delinquit radens ex capellis arma alicuius. Hoc de radente imaginem alicuius limitant per Iaff. in. l. si quis id quod. nu. 41. de iurisdict. omnium iudi. In loco autem publico arma habere sine Regia licentia non licet, vt in tit. C. de statuis & imagi. Et intantum imago facit veram repræsentationem, quód abradens malitiosè imaginem beatæ Mariæ Virginis, aut alicuius sancti, debet seueriter puniri, vt notat Ioan. de Ana. in cap. final. de maledi. quod sequitur referendo Ange. Cassaneus in consue. Burgun. in rub. 1. in glos. & Droitem. sub num. 60. & plura notat Cepola in tract. de serui. vrba. prædio. cap. de picturis. & Ripa in. c. cum Ec-

4 *Statua sepulchrorũ.*

Contra radẽtes imagines

clesia. de causa posse num. 97. Item dominium rei dotalis, quam maritus possidet, licèt absolutè & perpetuò non transeat in virum, sed causatiuè, tamen vir in eo repræsentat imaginẽ mulieris, vt arguit Bal. in. l. in rebus. C. de iure doti. colum. 3. sub num. 6. & in illa imagine repræsentatur naturaliter dominium mulieris, vt notat idem Bal. in. l. fin. C. de iure emphi. nu. 10.

5 *De imagine legali.*

Patet ergo non minimi effectus esse repræsentari imaginem ex legis dispositione: nam ferè pro eodem cũ repræsentato habetur: quod non esset in imagine inducta ex dispositione hominis: nam imaginaria venditio nihil operatur, vt in. l. imaginaria. ff. de regulis iuris. vbi Philippus Decius adnotat, & facit l. & qui sub imagine. C. de distra. pigno. & qui gerit imaginem nauicularij, cum non sit, vt à muneribus excusetur, talis imago nihil operatur tanquam fictitia, vt est text. in l. semper. §. negotiatio. ff. de iure immunitat. imago autem legalis identitatem quandam, siue similitudinem, vel imitationem significat, vt probat singularis gloss. in. c. si sacerdos. in princip. de pœniten. distin. 1. Quacunq; igitur ex his tribus imaginibus velimus principis officium pensare, dicitur imago Reipublicę, & in eo est depicta Respublica, sicut in cera sigillum depingitur: & quod olim poterat Respublica, potest hodie princeps tanquam caput Reipublicæ. Cuius imperium approbatum fuit à

Universidad de Deusto
Biblioteca

Domino noſtro Ieſu Chriſto, vt notat Angel.in.l.hæc autem iura.ff. de ſeruit.vrban.prædior.& Anchar. conſil.339.& DD.in.c.tranſlato.de conſtitu.

Et ob id Imperium & principatus appellatur donum diuinum, vt in authent.quomodo operte.epiſco.colla.1& notat gloſſ.in.l.fi.ff.de conſti.princi. & alibi dicitur decus terræ,vt notat gloſſ.in extrauagan. quomodo oporte.procedi in crimi. læſæ maieſta.in prin.& alibi pro ipſa Republica accipitur,vt notat Mõtal.in.2.cõpil. in parte, iuriſdictio. vbi iura allegat.

6 *Reſpublica & rex ſumuntur pro eodem.*

Et ob id concluderem,quód Reſpublica & rex eius ſumi poſſunt quaſi pro eodem: nam cum rex caput ſit Reipublicæ, vt in.l.ſiquis filium.C.de inoffi.teſta.& notat Yſer. in titu.quæ ſint regal.in parte,ad felicem.à capite fit denominatio, vt in.l.cum in diuerſis.ff.de religios.& ſumpti.fune.& vbi eſt caput, ibi & membra eſſe videntur:& vbi eſt caput collegij, ibi totum repræſentatur collegium,vt notat Bart.in tracta. de inſula. ver. quod frequenter. Et ex hac ratione deducitur in practica,quando aſſumitur poſſeſsio vil læ: nam apprehenditur poſſeſsio in loco publico,vbi villa cõgregatur: & accepta poſſeſsione Eccleſiæ,videtur accepta in annexa, vt notat Philippus Frãc.in cap.commiſſa.de electio.lib.6.& gloſſ.in conſuet.Burgund.rubr.11.§.1.in gloſſ.retene.nu. 6.& Eccleſia annexa ſemper videtur poſſeſſa ab Eccleſia matrice, vt notat Rota in nouis ſub tit.de reſtitu.ſpoli.in deciſione.4. incipit,poſſeſſor beneficij,in additione.num.5. & notat Gometius in regu.Cancell. de triennali poſſ.quæſt.8. & de poſſeſsione villæ in iuriſdictione notat Socin.in.1.parte.conſil.74. colum.2. & in conſil.7.in.1.parte. & Capitius in deciſione.1. nu.10. & melius per Thomam Gramma.in deciſione.71. num.14.& per Tiraquellum de vtroque retractu.lib.1.§.36. gloſſ.3. nu. 5. & vide Laudenſem in tractat. de principe quæſt.267.

Poſſeſsio villæ qualiter ſumatur.

Sicut ergo caput naturaliter mẽbra corporis regit, ita & vnus rex, vel vnus princeps ſuam debet regere Rempublicam, vt in.c. in apibus.7.q.1.& ab eo tanquam à capite debent membra ſumere iuriſdictionem, & alijs miniſterium iuſtitiæ præbere, vt concludit Alexand. in.5.volumi.conſil.16. & per plura probat Tho. Gramma.in voto. 28. & Feli.in rubr. de appellat. num.4. Rodericu.Sua. in allega.7. Et quód rex Caſtellæ caput ſit regni,probat tex.in.l.3.tit.19 part.3. & in.l. 26. tit. 13.part.2. & Thom. Gramma. conſil.69.&.l.7.tit.1.par.2. ✶ Adde Couar.practicarum quæſt.c.1.nu.2.ibi, Deinde illud conſtitutiſsimũ,&c. ✶ Quę ſupra dicta ſunt de iure cõmuni, multò certius iure noſtro regio Caſtellæ locum habent: nam cum rex Caſtellæ non ſubſit imperatori, vt eſt gloſſ.in cap.Adrianus.63.diſtin. & recenſet text. in.l.9.ti.3.li.1. ordi. ✶ Et melius in.l.3.tit.6.lib.1.&.l.14. tit.3.lib.1.Recop.ibi. *Porende parece que*

Rex caput regni.

7 *Rex Caſtellæ nõ ſubeſt imperio.*

que los ſantos Padres, &c. ✶ dicitur poſsidere hæc regna Caſtellæ, tanquam res captas in bello, vt notat Felin.in.c.cum non liceat. de præſcript. colum.5. licet contrarium & malè notet Bal.in.l.executorem.nu. 31.C.de executione rei iudicatæ,& q̃ rex Hiſpanię poſsideat hęc regna iure proprio tanquam res captas in bello, vide mirabiliter per Bellugã in ſpeculo principũ. rubrica.14.videatur gloſſ.noua in.l.1.tit.18.part.2. vbi idem notat.Et Rex Caſtellæ appellatur dominus ipſius terrę, vide text.in.l.1.tit.11. part.2. & ideò Rex Caſtellæ appellatur rex ſui iuris, vt notat Cardi.in Clemen.fin. de cenſi.q.7.& alibi dicitur noſter rex tanquàm vnus Deus corporalis in terris, ſecundùm Bal.in.c.imperialem §.fi.de prohi.feu.alie.per Federic.& in.l.1.C.de emancip.liber.colum.5. Iure igitur proprio ipſe rex dicitur in his regnis habere fontem iuriſdictionum, & dignitatum, & officiorum:nam iuriſdictionem poſſe in dominio, vel quaſi haberi,notat Ang. in auth. vt nulli iudicum.§. vt autẽ coll.9.num.29.& notat Bal.in proęmio Digeſtorum. in prin. & Petrus Iacob.in ſua practic.in libello ſuper ✶ iuriſdictione.fol.22.✶ Vide Couar. pract.quæſt.c.1.nu.9.✶ Si igitur iuriſdictio regni Caſtellæ regis propria eſt, ſuccedit regula iuris dicẽs: Id quod noſtrum eſt, ſine facto noſtro auferri non poteſt: nemo igitur iuriſdictionem ſine facto,& voluntate regia debet exercere, imò neque audiri debet aduocatus contrarium aſſerens,vt notat Nicolaus Boëri deciſione.8.

Et hac potiſsimum ratione confirmari poteſt deciſio tex.in.l.2. tit. 4.part.3.& in.l.2.tit. 1.part.2. in ver. *E aun á poder de poner adelantados*, & in.l.22. tit.9. part.2. vbi dicitur, quòd ſolus rex, vel habentes ab eo priuilegium,vel cauſam, poſſunt nominare iudices ordinarios, eiſque conferre exercitium iuriſdictionis: idemq; probatur in.l. 17. tit.4. ead. part.3.& in. l.1. tit.13.libr.2. ordi. ✶ Quæ eſt. l. 1. tit. 4. lib.3. Recopil. ✶ Et plura per Capitium deciſio.130.num.12. Et hoc erat adeó verum,quòd de iure iſto regio partitarum non poterat merum imperium adquiri præſcriptione, licèt iure nouo ordinationum aliter ſit dicendum, vt inferius latius tractabimus: idq; deciſum erat,ne merum imperium præſcriberetur in.l.18.tit. 4.part.3.cuius deciſionis ratio erat, quia in regno Caſtellæ ceſſante priuilegio, cæteris hoc non poterat cõpetere,niſi ſoli regi,vt in.l.2. tit.25. part.4. & data incapacitate in poſſidente,nulla præſcriptio poteſt iuuare poſſeſſorem,ſecundùm Ioann. Monac.& Ioã.Andre.in.c.2.de præben. libr. 6. & alios quàm plures DD.quos refert & ſequitur Balb. in tract.præſcrip.in.2.parte tertiæ partis principalis.verſi.ſexto quęro,ſub num.23.

Ius regni.

Partitarũ ius ve merũ imperiũ præſcribitur.

Ius regni.

Item ex ſupra dictis confirmatur deciſio tex.in.l.1.tit.15. lib. 2. ordi. ✶Quæ eſt.l.1.tit.9.lib.3.Recopil.✶ Cuius verba ſunt. *Tenemos por bien*

que

Universidad de Deusto
Biblioteca

que todos los juzgadores para librar los pleytos sean pueſtos por nuestra mano, o por los Reyes que deſpues de nos vinieren, porque aquellos que son llamados juezes, o Alcaldes ordinarios, para librar los pleytos, no los puede otro poner, ſaluo los Emperadores, o los Reyes, o a quien ellos lo otorgaſſen.

Rex fundat intentionem in iuriſdictione.

Idem probatur in.l.1.tit.1. lib.3. ordina. ✶ Quæ eſt.l.1. tit.1. lib. 4. Recopil. ✶ Ex quibus probatur, ꝙ in omni genere iuriſdictionis actiuę rex Caſtellæ habet intentionem ſuã fundatam de iure communi Caſtellano, & adhuc de iure communi Romanorum, vide gloſſ. nouam in.l.2. tit.1.part.2. Et ob id in iſto capite primo, *De los capitulos de Corregidores*, dicit litera textus. *Corregidores, o juezes de Reſidencia q̃ por nos fueredes proueydos*, Nam creare hos iudices nemo alius niſi rex poteſt: ſed & rex ipſe, niſi petitione populorũ inſtante, vel legitima cauſa vrgente, non debet ſalariatos correctores dirigere in ciuitates, & villas, vt in l.1.tit.16.lib.2.ordina. ✶ Quæ eſt.l. 1.tit.5.lib.3.Recopil. & vide Couar. practic.q.c.4.nu.5. ✶

Et idem de iure communi ſeruandum fore, quòd non dentur correctores à rege niſi populis id petentibus, notat Lucas de Penna in.l. quicunque, in fine. C. de omni agro deſer. lib.11. & l. annonas. C. de eroga. milit. anno. eod. lib.

Licèt hodie hoc quoq; videatur immutatum in cap.11. in curijs habitis apud Maioritum anno. 1528. ✶ ✶ Quæ eſt.l.10.tit.5.lib.3.Recop. ✶

Ex omnibus his apertiſsime colligitur, iuriſdictionem apud regem Caſtellæ eſſe, vel iure proprio, vel ex tranſlatione populorum conſenſu tam diuturno, & antiquiſsima atq; immemoriali conſuetudine, legibus ſupradictis ad id latis, atque receptis: nam hoc tantæ, imó maioris potentiæ eſſe debet, quàm ſi populus Caſtellanus expreſſe tranſtuliſſet in ſuos reges huiuſmodi iuriſdictionem, poteſt enim ſibi eligere Caſtella regem ſi deficeret, vt probat Bald.in.l.ex hoc iure. ff. de iuſtitia & iure. colum.2. & notat Belluga in ſpeculo principum Rubri.14. §. veniamus: prout quilibet populus facere etiam hodie ſi eſſet liber, poſſet, vt concludit Andreas de Yſernia in tit. quæ ſint regalia. in parte, monetæ, & frater Alfonſus de Caſtro in tractat. de lege pœnali. capit.1. fol. 7. vbi plura iura allegantur. 8

Ex ſupra annotatis plura deducuntur veriſsima, & ad praxim cõducibilia, ex quibus nonnulla citabo, & meliora ingenioſus lector poterit colligere.

Populi Caſtellæ nullã à iure habẽt iuriſdictionem.

Primum eſt, quòd populi huius regni Caſtellæ nullam actiuam iuriſdictionem de iure poſſunt exercere, ſed neque creare iudices ordinarios ad eam exercendam: & in populis non liberis id quoque iure communi veriſsimum erat, vt colligitur ex Innocen. & poſt eum ſcribentibus in cap. cum acceſsiſſent. de conſtitu. quem ſequitur & corroborat Alexand. in quinto volumine, conſil.16. num.13. & Felinus in dicta rubri.

rubri. de appella. num.4. & Stephanus Aufreri. in apoſtil. ad quæſtiones capellæ Toloſanæ, quæſtione 344. & Robertus Marant. in ſpeculo aureo in.5. diſtin. iudiciorum. c.1. num.3. & num.10. & Petrus Rauen. in alphabeto aureo. in parte, iuriſdictio, vbi plura allegat, & Roderi. Suarez. in allegatio. 7. & Matthæus de Afflictis poſt Yſerniã in pręludijs conſti. regni Siciliæ, quæſtione. 1. & notat Bald.in.4.volumi.conſil.188. & in.l.exemplo.in.2. col.C. de probatio. & Montal.in.2.cõpila. fori. in parte, iudicem ordinarium. & idem eſſe in regno Siciliæ probat Matth. rubri.78.lib.1.c.fin. ✶ Vide Couar. practic.quæſt.c.4.nu.3. ✶

9 Dixi autem de actiua iuriſdictione, nam paſsiuam omnes populi patiuntur: illa enim cohæret territorio, vt in.l. pupillus. §. territoriũ. ff. de verbo. ſignfica. & notat per plura Alexand. in.4.volu. conſil.35. & elegantiſsime per Nicola. Boëri. in deciſione.227. & per Rodericum Suarez allegatione.7.

Et quando legitur in legibus noſtri regni, quod ciuitates, aut villæ habent iudices: putà in.l.16. tit.15. lib.2.ordin. ✶ Quæ eſt.l.9.tit.5.libr. 3.Recop. ✶ & in pluribus alijs.

Intelligi debent, quód habent iudices proprios paſsiue, quos ibidẽ Rex, vel alius eius priuilegio poſuit. Non autem quód ciuitates, aut villę eos creauerint, niſi in caſibus quibus inferiùs ſubijciam. Et ſic debet intelligi quod notat Montal. in. 2. cõpil. fori, in parte, iuriſdictionem, & ratione impoſsibilitatis non poteſt ciuitas ſuos ciues creare iudices, vt in.l. ſi cui. ff. ex quibus cau. maio. & notat per plura Stepha. Bertrand. in.3.parte. conſil.1.n.23.

Solus rex dat priuilegium iuriſdictionis.

Secundum deducitur, quòd ſolus Rex Caſtellæ poteſt priuilegium concedere, vt aliquis particularis, ſiue vniuerſitas habeat poteſtatem eligendorum iudicum, vt ex text. in.l.2.tit.4.part.3. ibi. *Eſtos tales no los puede otro poner ſino ellos, o otro alguno a quien ellos otorgaſſen ſeñaladamente poder de lo fazer por ſu carta, o priuilegio.* Idem probatur in. l. 1. tit. 15. libr. 2. ordi. ✶ Quæ eſt. d. l. 1. tit. 9. lib. 3. Recopil. ✶ ibi. *O a quien ellos lo otorgaſſen*, & in.l.1.tit.2.lib.7. ordin. ✶ Quæ eſt.l.11.tit.3.lib.7.Recopil. ✶ ibi. *Por priuilegio y por vſo y coſtumbre de poner Alcaldes.* Et in.l. 7. tit.1. lib.7. ordin. ibi. *Tienen priuilegios y cartas ſpeciales de los Reyes nueſtros progenitores de poner oficiales.* ✶ Quæ eſt.l.2.tit.2.lib.7.Recopil. ✶ Et idẽ probatur in.l.2.titul.9.libr.5. ordin. ✶ Quæ eſt.l.1.tit.10.lib.5.Recop. ✶ ex priuilegio regis Caſtellæ ponendos, & nominandos eſſe iudices in regno Caſtellæ probant eæ leges, & ſic iſta facultas tribuendæ iuriſdictionis, debet per ſcripturam probari, & niſi fiat ſcriptura, nunquam intelligitur donata: & ſic veniunt intelligenda quædam verba, quæ ponit Iaſſ. in.l. more. ff. de iuriſdictione omnium iudicum ſub num.53. & iſte eſt alius caſus, de quo eſt conficienda ſcriptura, vltra eos quos enumerat gloſſ. in.c.1. de cenſi. lib.6.

10 *Iuriſdictio quomodo probetur ꝙ ſcripturam.*

fundans

Universidad de Deusto
Biblioteca

fundans ergo intentionem ſuam in priuilegio concedendi alteri iuriſdictionem, ex ſcriptura, & non aliter debet probare.

Ordinaria veró iuriſdictio collata, quæ non ſit perpetua, poteſt teſtibus probari: & ſic liquidatur, quis corrector, & quis iudex fuerit ordinarius: & ita probat Ioan. de Ripa in rubr. de conſtitu. ſub. n. 52.

In delegata autem iuriſdictione loquitur tex. in l. vna. C. de manda. princi. & quod notat. in cap. cum in iure de offi. delegat. Nam illa ſcriptura debet probari, licet iure noſtro regio ſolo verbo regis datur poteſtas delegata, vt eſt tex. in fin. verbis in l. 47. tit. 18. par. 3.

Iure regni.

Rectores nõ creantur in singulis.

* Et ſupradictæ leges regiæ nõ ſolum iudices accipere debere iuriſdictionem ex priuilegio dato à rege probant, ſed conſules, atq; rectores eligendi facultatẽ à principe cõceſſam eſſe ciuitatibus probant apertiſsimè: nam & huiuſmodi officia à regibus danda ſunt, vt colligitur ex Bald. in c. 1. §. hoc quod nos. col. 2. de pace Cõſtan. in vſi. feudo. non ergo rectores populorum poſſunt creare vniuerſitates de iure regio: ſed tantùm dominus rex, cuius eſt vera poteſtas. 11

Sed neq; tabelliones poſſunt vniuerſitates creare de iure, ſed tãtùm noſter rex Caſtellæ ex cauſis de quibus in l. 3. titul. 19. part. 3. idque in curia regia locum habet, vt in l. 12. tit. * 6. lib. 2. ordinamentorum. * Et probat. per l. 4 & 5. tit. 2. lib. 7. Recopil. & vide Couarr. pract. quæſt. cap. 19. nu. fi. in verſic. authoritas autem publica, &c. *

Idque de iure communi comprobant Innocẽ. & DD. in cap. cum P. tabellio. de fide inſtr. & plures refer. gloſſ. in d. l. 3. & in quantum illa dicit, iudicem poſſe creare tabellionem de conſenſu ciuitatis, quam regit: non intelligas, niſi quando ciuitati competit creatio tabellionum ex conſuetudine, vt infra ſubijciam: quia aliter gloſ. illa non poſſet abſolutè eſſe vera: cum ciuitas conſentiendo dare non poſſet, id quod de iure nullo modo habet, vt in l. nemo poteſt. ff. de regu. iuris.

An creent guazilez.

Item non ſolum rectores ciuitas creare de iure non poteſt, ſed neq; miniſtros, quos ſermone hiſpano, *Alguaziles*, vocamus, & de alguazelo curiæ regalis eſt text. in l. 20. tit. 9. part. 2. & clarius in l. 2. & 3. titul. 14. li. 2. ordinament. * Quæ eſt. l. 1. tit. * 23. lib. 4. Recopil. & l. 2. eodem tit. * nam eos ſolus rex creat, & præſes prouinciæ, quem Adelantado appellamus, authoritate regis ex lege data creat hos miniſtros, ſiue merinus maior, vt in l. 6. tit. 13. lib. 2. ordin. * Quæ eſt. l. 3. tit. 4. lib. 3. Recopil. ſed eſt ampliata. * & in l. 23. tit. 9. part. 2. *

Et iudices ordinarij authoritate à lege eis data creant alguazelos, vt in l. 7. tit. 4. part. 3. in ver. *Otroſi deuẽ*, & probatur in l. 1. tit. 27. part. 3. & in l. 4. in iſto tit. *De los capitulos de Corregidores.* * Quæ eſt. l. 4. tit. 6. lib. 3. * Recopil. * ibi, *Buſquen los mejores*, & per eos, nõ per alios debet iudex exequi

exequi mandata, vt per Caſſa. in cõſue. Burgund. rubr. 1. §. 6. n. 5.

Et de iure communi eſt tex. in authen. de defenſor. ciui. §. deinde. coll. 3. & in auth. de iudicibus. §. his qui cauſas. colla. 6. & quòd debet eſſe vnus executor, probat tex. in auth. præſides gentium. C. de epiſco. aud. & quod olim faciebant defenſores ciuitatum, id tenentur hodie facere capitanei, & correctores, vt notat Lucas de Penna. in l. hac prudentiſſima. C. quibus mun. li. 10. & hodie corrigatur dictum Bart. in l. 1. C. de Irenearchis lib. 10. in quantum aſſerebat, conſules ciuitatum poſſe creare miniſtros.

Corrigitur Bart.

Item ex diſpoſitione tex. in l. 9. tit. 16. lib. 6 ordin. * Quæ eſt. l. 8. tit. 5. libr. 3. Recopil. & l. 26. tit. 2. lib. 3. Recopil. * tantũmodo prohibetur correctoribus, ꝙ non creent tabelliones, vel ſecum habeant extra numerarios ciuitatis: & ob id datur intelligi alios miniſtros poſſe eos creare authoritate dictarum legum. Nã exceptio firmat regulam in contrarium, vt in l. quæſitum. §. idem reſpõdit. ff. de fundo inſtru. & qui iudices poſsint creare, per Bal. in c. ſignificaſti. de officio delega. & per Boër. in deciſio. 227. part. 2. & in tantũ eſt hoc verum, quód in caſibus quibus conſules ciuitatis, vel alij rectores habent ex conſuetudine iuriſdictionem, non tamen poſſunt exequi ſententias: quia executio pertinet tãtùm ad iudicem ordinarium habentem merum, & mixtum imperium: & ita notat Angel. in l. qui reſtitue-

Index delegatus non creat executores.

re. ff. de rei vendi. ſaltim quando debet exequi manu militari, & ita notat Feli. in c. de cætero. de re iudi. ſequitur Caſſaneus in Cõſue. Bur. rub. 1. in gloſ. & Droit em. nu. 78. de quo per Paul. in l. epiſcopale, & l. ſequenti. C. de epiſco. audi. idque aſſerunt loquentes de iudice de legato: qui licèt per ſe poſsit ſuam exequi ſententiam, vt probat Decius in c. ſignificaſti. de offi. delega. vel ordinarius ab eo requiſitus, vt notat Petrus Iacobi. in vltimo libello. ver. ſed nunquid: executorem tamen creare nõ poteſt. Et de Rectore vniuerſitatis idem notat Ioan. Lup. poſt alios in cap. per veſtras. de dona. inter virũ & vxorem. in. 2. notabili. verſi. ſed eſt pulchra. n. 26. ſaltem niſi ſit conſuetudo in contrarium: licèt nuncios, & ſimiles officiales cauſę expeditioni neceſſarios creare poſsit, ſecũndum Abb. in c. præterea. de offi. deleg. Vide in propoſito Nico. Boe. in deciſi. 227. nu. 16.

Iſti autem nuncij intelliguntur de illis qui portant baculum, vel alia inſignia, de quibus loquitur Specul. in tit. de citatione. §. ſequitur videre. ver. quandoq; & plura refert Caſſa. in conſue. Burgũ. rubr. 1. §. ſexto.

Nũcius quis creet.

Et ſi iſti nuncij, quos vulgus, *Porteros* appellat, ſunt curiæ regalis, dicuntur habere dignitatem, & creantur á rege, vt de regno Franciæ notat Ioan. Fab. in §. igitur. col. 1. inſtit. per quas perſo. nobis adqui. quem ſequitur Caſſan. in catal. glorię mundi. 7. part. conſide. 31. & l. 14. titul. 9. part. 2.

Porteros.

Si

Universidad de Deusto
Biblioteca

Si verò creantur à ciuitatibus, illud erit ex consuetudine: nã de iure debet corrector hos creare, vt videtur innuere tex.in.l.16.infra in isto tit. *De los Capitulos de Corregidores*, & est apud nos officium vile.

Et ex illa.l.16.innuitur, quod carcerarios, carcerum custodes præponere debet Corrector, inquantum dicit. *Ni la carcel*, sed non concluditur hoc necessario ex illa. l. quia de iure alguazelus custodire debet captos, vt in.l.20.ti.9.part.2.& ideó in curia regis carcerarium nominandum ab alguazelo, & confirmandũ à iudicibus curiæ, quos, *Alcaldes de Corte* appellamus, probat text. in.l. * 15.& 16.tit.14.lib.2. ordin. * Quæ est.l.11.tit.23.lib.4.Recopil. *

Carcerarium est alguazelum.

Item ponderatores, siue mensuratores, quos vulgo Almotaçanes appellamus, à correctoribus nominãdos esse arguitur ex.d.l.16. ibi. *Ni Almotaçanias*: nam de iure, id non pertinere ad populos, quia est de mero imperio, colligitur ex authent. de coll.§.sin autem collatores.colli. 9.& in.l.modios.C.de suscepto.præpo.& Archa.lib.11.& in.l.item quæritur.§.si quis mensuras.ff.loca.

Almotaçanes.

Mẽsurarum deputatio.

Et quia mensurarum exæquatio, & deputatio est quid regale, vel saltim de mero imperio, ideó ponderã, & mensuræ, arma regia, vel dominorum loci, debent habere, vt probat Guid.Pap.in decisi. 490. & sequitur eum Cassane.in consue.Bur. in rub.1.in gl.& droitem. sub.n. 97. & ibi allegat Iaco.Rebuf.in.l.diurnos.C.de frumen.Alexan.lib.11.

Quod iure nostro regio compro bari videtur ex pragma. sanctione lata in ciuitate de Tortosa.foli.pragmati.in antiquiore impressione. 113.dum disponendo de forma mensurarum, quibus aliæ deberent coæquari in regno, dicit, *Que han de yr señaladas con nuestras armas*, & quæ his coæquandæ sunt, dicit litera. *Selladas con el sello de la ciudad, o villa.* * Quæ est.l.2.tit.13.lib.5.Recopil. *

Ius regni.

Arma enim ista regia præeminẽtiam, & superioritatem quandam significant, vt in tit. vt nemo priuatus.& in titu.vt nemini liceat. C. & ibi notat Paul.& per Bald.in.l.1. C. pro socio.

Et ideò isti coæquatores, vel mẽsuratores, vulgo Almotaçanes appellati, gerunt officium publicum: & quod inde lucrantur, dicitur, quasi castrẽse, etiam si ad officia creentur authoritate dominorum huius regni, & ita notat Ioann. Fab. in.§. igitur.insti. per quas person. nobis adquiri.

Almotaçanes.

Et adeò verum est, populos Castellæ nullam actiuam de iure habere iurisdictionem, quod excepta cõsuetudine, vel præscriptione, non possunt creare custodes montium, aut forestarum, vel defensarum, vel terminorum, qui damnificantes possint pignorare, vel cogere ad solutionem pœnarum, vel damnorum datorum: nam isthæc exercere est de mero imperio, vel saltem de mixto, vt in.l.2.C.de pascuis publi.libr. 11.& in.l. nominatori. C. de pigno. & in

Custodes ciuium q̃ creat.

& in.l.4.§.an tamẽ.ff.de dam.infect. & in.l.magistratus.ff.de mune.& honori. & ex his legibus ita concludit Cassaneus in dicta consuetud. Burgun. in rub.1.in gloss. & droitẽ. sub num.28.& sub nu. 97. & quòd sit pignoratio rerum de mero imperio notat Bald. in.c. significasti. de officio delega.

Opinio propria.

Ego verò aliter istam materiam custodum distinguerem, & ex distinctione orietur ius, quis eos debeat proponere.

Maxima cu stodia.

Aut enim quæritur de maxima custodia totius regni, & hæc pertinet ad regem tanquàm ad caput regni: cuius causa tributa dantur, vt est tex.in.l.6.tit.24.par.3.

Et ob id rex tenetur maria & terras tutas tenere, vt per plura iura probat Ioann.de Ripa in.l. quominus.ff. de flum.colum.4. & Luc. de Pen.in.l.annonas.C.de ero.mil.anno.lib.11.

Dominꝰ territorij.

Et non solum rex, sed quilibet dominus territorij tenetur custodire territorium, & de robaria in eo cõmissa potest conueniri secundùm Bart. & ibi latè in apostil. in.l. ne quid.ff.de incen.rui.naufr.& per Cepo.in tracta.de serui.rusti.prædio.c. de seruitu.viæ.num.50.

Quare portagia soluuntur.

Quod præmaxime in rege locũ habet: nam ipse qui caput regni est, vt in.l.3.tit.19.part.3.tenetur membra sua defendere, & custodire, vt est text.in.l.6.tit.25.part.4.& non solùm personas subditorum, sed bona quoq; custodire tenetur, vt in.l. 4.tit.10.part.6.& ob id quoq; à mercatoribus soluitur portagium, vt in l.5.tit.7.part.5.

Auendaño.

Item habentes merum imperium tenentur loca custodire, vt sunt domini vassallorum secundùm Bal. in l.si ita.§.dominus. ff. de vsu & ha. & per Capi.deci.27.

Secunda maxima custodia est, quã subditi regis tenentur præstare regi suo, & patriæ, de qua loquitur tex.in.l.25.&.26.ti.13.par.2.& de huiusmodi custodia loquitur titul.14. vsq; ad titulum.21.part.2.

Tertia custodia est præfecti vrbis, & cuiuslibet iudicis, qui populatium quietem debet tueri, vt in.l.1. §.cura carnis.ff.de offi.præfe.vrb.& in.l.nam salutem.ff de offi.præf. vigilum. & iudex appellatur custos.c. fi.4.q.4.Ad excusandã culpã custodientiũ videatur Hieronymus Gratꝰ consilio siue responso. 100.in.2.par.

Genera cũstodiæ.

Quarta custodia est iudicum, qui Hispano sermone *merinos* vocantur, quorum officium in hoc ponitur.in.l.5.tit.13.lib.2.ordina.* Quæ est.l.13 tit.4.lib.3.Recop.* *

Quinta custodia est tam alguazelorũ curiæ, quàm aliorum locorum, qui tenentur custodire die ac nocte; prout cõtinetur in.l.6.ti.14. lib.2.ordina.* Quæ est.l.4.tit.23.li.4. noue Recopil. idem probat.l. 20. eodem tit.* & in.l.32. eodem.tit.* Quæ est.l.1.tit.29.lib.4.Recop.* In qua lege exponuntur nõnulli casus pertinentes ad custodiam alguazelorũ, & latius in.l.20. tit.9.par.2. * *

Sexta custodia, est carceratorum, de qua per totum titulũ.C. de

Universidad de Deusto
Biblioteca

custo.& exhibi.reo.&.ff.eod.titulo. & per totum titulum.29. part.7. &
* in.l.12.tit.14.lib.2.ordin. * Quæ est l.12.tit.23.lib.4.Recopil.*

Septima custodia est castellanorum,vel custodum arcium,quos vulgus Alcaydes appellat,de quibus loquitur tex. in.l.1.tit.7.libr.4. ordin.
* * Quæ est.l.1.&.2.tit.5.lib.6.nouę Recopil.* & in.l.21.&. 22.&.23. & 24.tit.13.part.2.

Octaua custodia est tẽpore bellorum,aut alterius necessitatis, de qua in.c.2.de immuni.Eccle.& in.l.
* 1.tit.3.lib.1.ordin. * Quæ est est. l. 11.tit.3.lib.1.nouæ Recopil.*

Nona custodia est, quã quilibet de populo,& ex agricolis eius potest exercere in custodiendis defensis publicis, quibus datur facultas pignorandi,ex.l.4.tit.12.lib.5.ordin.
* * Quæ est.l.12.tit.7. libr.7. Recopil. & de publicis custodibus est.l. 1.tit.17.lib.5.Recopil.in.fin.ibi. *Pero q̃ los guardadores de los montes,&c.**

Decima custodia est, de qua in l.in nomine Domini.col.2.de offic. præfec.Affri. quod hodie potest in exemplo significari, *de la gente de guerra que esta puesta en fronteras para guarda del Reyno.*

Vndecima custodia est locorũ, & itinerum,de qua in toto titulo de locorum & itinerum custo.lib.12.

Duodecima custodia est, quã vẽditor tenetur præstare ante rei venditę traditionẽ emptori factã,de qua loquitur tex.in.l.custodiam.ff.de peric.& cõmo.rei ven.& in creditore pignoris:vt.l.sicut vim.C.de pig.

Decimatertia custodia est illa, ad quam tutor obligatur in personam minoris,est enim tutela introducta, vis atque potestas ad tuendum eũ, qui se propter ætatem defendere nequit,vt in princ.insti.de tutel.

Decimaquarta custodia est illa, de qua in.c. cum vos.de officio ordina & in Clem.1. de sequestra. poss. & fructu.

Decimaquinta custodia est, ad quam vsusfructuarius tenetur circa proprietatem:vt in.l.1.in fin.ff.vsusfruct.quemadmo.caue.

Decimasexta est, de qua in. l. si quę sunt.ff.familię ercis.& in.l.fi.ff. de fide.instru.& per Capi. decis.27.

In his casibus, & similibus custodia competit à lege, & à rege videtur data,quia ipse tulit legem,cuius authoritate talis custos exercet officium.

Aliquando custodia datur ab homine,vt puta, ad custodiendum defensas populorum, & in isto casu quia necessaria est custodia illius defensæ, vel alterius saltus publici, vt in.l.si ita.§.primo.ff. de fundo instructo. populus eiusq; vniuersitas potest rem suam per custodes publicos custodire:& si quidem saltus vel defensa est boyalaje,etiam si custos deputatus non est,si tamẽ sit ex agricolis,vel colonis eiusdẽ loci,aut eorum familiaris potest talis, vt custos custodire,& capere pignora,ex dispositione text.in.l.4. tit.12.lib.5. ordin. * Quæ est.d.l.12.tit.7.libr.7. * Recop.* & virtute illius.l. possunt animalia depascentia capi nomine pignoris

15 *De custodia hominis*

De custodia quæ datur ab homine

pignoris extra defensam, si forte fugerunt, & ita notat Hyppoli. in simili, in sua practi. crimi. §. vlterius. numero.3. Nota quòd illa lex quarta dicit, *Por los herederos y vezinos dellos*, & in originali libro dicit, *moradores dellos*: ex quo videtur sequi, *que si vno no es morador del lugar,no puede padecer con el ganado de labor, aunque sea heredero*, vt dixi in capit.4. sub nm.20. & videtur probare dicta.l.4. dum copulatiue requirit, *que sea heredero, e vezino e morador*, & licèt infra dicat, *que los herederos lleuen las penas. Dize lo porque de sus heredades son suyas las penas do se hazen los daños*, aliquando tamen fuit iudicatum in Chancellaria,*que los heredados pazcan,aunque no sean moradores.*

Si autem defensa sit propria populi, & non tantùmmodo in vsum agriculturæ, de quo est textus in.l. sed & Celsus. ff. de contra.empt. in isto casu,quia pignorare est de mero imperio, vel mixto, sola vniuersitas sine authoritate domini illius loci, aut saltim iudicis, non potest huiusmodi custodes ad pignora capienda creare, quia esset tribuere speciem iurisdictionis, quam non potest dare: & licèt Bald. in.l.1.C. locati.sub num.2.dixerit custodem publicum posse à Republica creari, de quo per Alber. Brun. in consil. 101. vbi breuiter & bene loquitur: intelligitur de Republica non recognoscente superiorem:quia Respublicæ Castellæ, vt supra dixi, non possunt in toto neque in parte præ-

Auendaño.

stare iurisdictionem quam non habent, licèt pro suo interesse possint custodem ponere; qui arceat animalia ab impressu defensæ,vel à toto termino, vel expellat postquàm fuerint ingressa montes, vel pascua quæ sunt vniuersitatum, vt in. l. 9. titu.28.par.3.& includat in casibus, de quibus in.l. Quintus. ff. ad leg. Aquili.& in.l.24.titu.15.par.7.quos ponit Iass.in additio.ad Porcum. in §.feræ.institu.de rerum diuis.& per Gandi.in ti.de furibus & alijs latro. col.4.& per Cepol. in tracta. de serui.rusti.prædio.c.de serui. iuris pascen.nu.30.& per Capitium in decisio.45.& per Cassane.in consue.Burgun.rubric.1.§.3 & per Matth. in cõstit.regni Siciliæ.lib.3.in rubr.37.& talis custos sine iurisdictione poterit debitorem fugientem capere: non tamen cogere ad soluendum damnũ, vel pœnam, quia si est non liquida,ipse non habet causę cognitionem:& per consequens, nec poterit iudicare: præsertim in causa propria, si tota pœna sibi applicatur, vt notat gloss.in.l.de iure.ff. ad municip.si verò pœna esset liquida, & alijs pars eius applicaretur, ipse non potest solutionem recipere sine mandato, vt in.l. vero procuratori. ff. de solut. ideò in hoc forma commissionis à Republica data esset inspicienda & obseruanda:& ita notat Bald. in. d.l.1.C.locati. fines enim mandati seruandi sunt.

Si autem haberet mandatum ad recipiendas pœnas, & illæ essent certæ,vel ex sententia, vel ex forma statuti,

14 *Custos defensæ an recipiat pœnas sine sentẽtia.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

ſtatuti, vel conſuetudinis, poſſet illas recipere, & eſſe velut cognitor in cauſa propria: quia magis eſt executor quàm iudex: & in pœnis certis à lege, vel qualibet alia diſpoſitione bene poteſt quis iudicare in cauſa propria: quia mera executio ſine ſcandalo & reſiſtentia bene poteſt committi parti, vt in.l. non eſt ſingularis. ff. de regulis iur. & ibi notat Decius, & Felinus in.c. de cætero. de re iudi. & per Abb. in.c. cum veniſſent. de iudici. & per Baldum. in.l. vna. C. ne quis in ſua cauſa. & in.l. additos. C. de Epiſcop. audi. capit. primo. de pœnis libro ſexto. & ſic quando captus intra defenſam vult ſtatim ſaltuario, vel cuſtodi publico pœnam ſoluere, cum recognoſcat bonã fidem, poteſt pœnam cuſtos accipere, non expectata iudicis ſentẽtia: quia in cõfeſſum nullæ ſunt partes, niſi ad exequendum: iſte autem dum vult ſoluere pœnam, quam incurrit, confiteri videtur ſe debitorem ex ſententia lata ab ſtatuto: poteſt enim ex eo proferri ſententia, vt in cap. vt animarum. de conſti. libr. 6. & ſoluendo pœnam aſſentit illi condemnationi, vt in.l. ad ſolutionem. C. de executio. rei iud. & non requiritur ordo iudiciarius in notorijs, vt in.c. Romana. de appell. & veritate debiti præcedente, ſolutio recte facta debet durare, omiſſo, quòd nõ fuerit rite ſolutũ, vt in.l. ſi. §. fin. ff quod metus cau. notat Pau. in.l. ſi cũ nulla. ff. de re iudi. Caueat tamen cuſtos ne fraudulenter accipiat quod ſibi non debetur, quia ipſe neq; tacitè, neq; expreſſé poteſt dare licentiã ad paſturam, vel ſcindenda ligna, vt notat Bal. poſt glo. in.l. mercatores C. de commercijs & mercato. pro quo tex. in.l. qui Romę. §. Callimachus. ff. de verb. obliga. vbi nuncius poſitus ad vnũ non poteſt aliud facere. Cum igitur pœnam certam accipit cuſtos ſine ſententia non eſt culpandus, & ita notat Bal. in.c. ad noſtrã. 2. de iureiu. & allegat tex. in.l. penul. §. nauẽ. ff. locati. & id videtur innuere tex. in.l. 4. tit. 12. lib. 5. ordina. ✶ Quæ eſt. d.l. 12. tit. 7. libr. 6. nouæ Recopil. ✶

Neq; obſtat tex. in.l. 11. in iſto titu. *De los capitulos de Corregidores*, vbi dicitur, iudices non poſſe ſibi pœnas applicare ante ſentẽtiam: quia illud procedit in iudice, qui ſine ſententia extra iudicialiter pœnam exigere non poteſt ſecundùm Abb. in.c. licet. de pœnis. quem ſequitur Felin. in.c. irrefragabili. §. cæterum. de offic. ordi. & idem probat Stepha. Aufreri. in Clem. 1. de offi. ordi. verſic. quærunt hic. Et perceptio pœnæ in iudice præſumitur fraudulenta, niſi probetur ſentẽtia, argu. glo. in Clemen. nolẽtes. de hæreticis. in parte, Eccleſiæ, & in Clem. ſtatutum. de elec. in parte, ex iuriſdictione. & notat Ang. in auth. vt nulli iudicum. §. quoniã vero. coll. 6. & per Bart. & Plate. in.l. 1. C. de excuſa. mun. li. 10.

Iudex ſi iudicialiter pœnã non exigat.

Nos verò loquimur in cuſtodibus, & executoribus, qui non vi iudiciali, ſed præcedẽte ſententia, vel priuilegio liquido, aut cõſuetudine, exigunt

exigunt pœnas: nam illud negotiũ iam iudicatum eſt: & non minus dicitur certum quod conſuetum eſt, quàm ſi fuiſſet expreſſum, vt eſt gl. in.l. quid ergo. §. pœna grauior. ff. de his qui notant. infa. & in.l. vel vniuerſorum. ff. de pigno. acti. & ſic intelligitur. l. hodie. ff. de pœnis.

15 *Intelligitur. l. 4. tit. 11. lib. 5. ordin.*

Et ideò ſi apprehenſi in defenſis volunt ſoluere pœnas, capientes poſſunt ſtatim eas accipere ſine vlla ſententia præcedente, vt eſt tex. ad literam, vt aiunt, in.l. 4. titulo. 12. libro quinto ordinament. ibi. *Y ſi algunos no quiſieren pagar las dichas penas.* ✶ Quæ eſt. d.l. 12. tit. 7. libr. 7. nouæ Recopil. ✶ Sequitur & facit, *que las juſticias de los tales lugares executen por ellas*. Si ergo ſponte ſoluitur pœna, poteſt accipi ab ſpõte ſoluente: nam argumentum à cõtrario ſenſu validiſsimum eſt: vt in.l. 1. §. huius rei. ff. de offic. eius cui manda. eſt iuriſ. quod latè proſequitur Nico. Euerar. in centuria. loco. 4.

Et ſic ex lege iſta apertiſsime colligitur, non eſſe neceſſariam ſententiam ad accipiendam pœnam, vel calumniam ab iſtis cuſtodibus, ſi ſponte ſoluitur certa pœna.

Si verò capiuntur pignora ab inuito, in tali caſu cum per negationẽ efficiatur res dubia: vt in.l. ſi pater. C. ne de ſta. defunc. in eo caſu, vel in caſu quo debent pignora vendi, vel ſubhaſtari: quia in hac venditione cauſæ cognitio requiritur, & bona fides venditorum, vt in.l. creditor. C. de diſtrac. pigno. & in.l. à diuo Pio. §. ſed ſi emptor. ff. de re iudi. neceſſaria eſt authoritas iudicialis, ceſſante conuentione in contrarium, ſecundùm Bartol. in.l. creditor. ff. de diſtract. pigno. & in.l. ſi cõuenerit. ff. de pigno. actione.

Et ideò in dicta lege regia dicitur habendum eſſe recurſum ad iudicem eo caſu, quo pignora ſumũtur, vt ipſe iudicet, an recte capta ſint à cuſtodibus, idque ſignificant expreſſe illa verba. *Pero es nueſtra merced que los herederos, o las otras perſonas que tienen facultad para fazer las dichas prendas, las lleuen luego a la juſticia de la tal ciudad, o villa, o lugar, para que fagalo que fuere derecho*, & idem eſt ſi caperetur perſona debitoris fugitiui damnum dãtis, vt in.l. ait prętor. §. ſi debitorem: Nõ ergo dicit ſemper eſſe eundum ad iudicem, vt ius dicat in pœna ſoluenda cuſtodibus: ſed in eo tantùm caſu, quo ab inuito pignora capiuntur: quia non voluit ſponte ſoluere, vel dedit pignora poſtea luenda: tunc enim etiam ſine iudice ſoluta pœna redimitur pignus, vt in.l. ſi rem. §. omnis. ff. de pigno. actio. & quando capienda ſint animalia paſcentia in alieno territorio, per gloſ. in conſti. regni Siciliæ. rub. 37. lib. 3. num. 3. & per Gandi. in tit. de furibus. num. 11.

16 *Cuſtodes mõtium quo loco reddere debeant.*

Et huiuſmodi cuſtodes publici redderetenentur rationẽ in illis locis, in quibus exercuerunt cuſtodiam: nam non ſolum ex titulo. C. vbi de ratioci. agi oporteat. ſed ex diſpoſitione text. in.l. 32. titulo. 1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

part.3. ibi est conueniendus, & ex illa lege probatur, q̃ in loco administrationis est ratio reddenda, siue administratio sit publica, siue priuata. De quo notat Socinus in.1.par.consi.31.& per Iaſ.in.l. qui certo.ff. de condi indebi.

Et in ratione reddenda horum custodum, proceditur de plano, & in diebus feriatis: vt notat Alexã. in l.pe.ff.de ferijs.

Si verò custodes non sunt publici, sed priuatarum personarum, quilibet potest eos ponere, vt rem propriam custodiat, vt in.l. diuus. ff. de vsu. & ha. & in. l. quæsitum. §. saltuarium. ff. de fundo instructo. & per Bald. in lege prima. C. loca. & an isti custodes possint propria authoritate vendere fructus perituros, vide Alberi. qui tenet quód sic in.l.sed & si pupillus.§. conditio. ff. de institoria. & huius generis sunt custodes hortorum, & vinearum, quibus non creditur tanquam personis publicis, nisi authoritate iudicis, vel Reipublicæ deputentur: & ideò vinearum, vel messium custodes solent deputari singulis annis publica authoritate, & de consuetudine eis creditur, tanquam publicis personis, & tunc debent appellari personæ publicæ. & sic debet intelligi text.in.l.1.tit.12.libr.5. ordin. ✶ ✶ Quæ est.d.l.1.tit.17.libr.5.Recopila. ✶ &l.15.eodem tit. ✶ Quæ est d.l.1. ✶ Nam in creandis officialibus mos antiquus seruandus est: vt in.l super creandis. C. de iure fisc. lib.10. & de eorum creatione, & fide, notat eleganter Cassa. in consue. Burgund. rub.1.§.6.in princ.sub nu.6.&.7.

Et ibi notat de illa quæstione, ad quem pertineat custodum creatio, an ad dominum loci, vel ad vniuersitates: & distinguendum est, an habeat ius pignorandi, vel vt eis credatur tanquam publicis personis. & creari debent publica authoritate ab habente iurisdictionem: an verò solùm habeant ius arcendi & prohibendi ingressum ad fundos alienos. & isto casu priuati possunt hos custodes creare. vt in.d.§.saltuarium: nam cura custodiæ pertinet ad eum, qui rei fructus percipit, vt in.l.1.ff.quẽadmodum vsusfruct.caue. & notat Bar.in.l.cotẽ.§. qui maximos. ff. de publica. & vectiga. 17 *Quis sit custos.*

Et ponere custodes, signum & probatio est possessionis: vt probatur in.l.in nomine Domini.colum.1. C.de offici.præfec.Affri. & probat Matthæus de Afflict.decisione.167. & elegantissime per Rebuf. in tractat. de materijs possesso. in præfatione.num.55. & Felinus in capitu. de quarta. de præscriptio.num.27. Imó ex longa custodia præsumitur quòd custos habeat mandatum custodiendi à domino, vt per plura probat Matthæus de Afflictis in decisi.345. & Alexand. in apostill. ad Bart.in.l.si vxor.§.si vxor.ff. de adulte. & sic limita Bal.in.l.2.C.si ex falsis instru.

Et quòd huiusmodi distinctio sit vera, & admittenda, notat per plura iura & authoritates Ioann. de Ripa. in tractat. de peste. in tertia parte.

parte. sub num.114. & Alexan. in. 5. vol. consil.88. in fine. & Bonifacius in titu. de dam. dato. nu.27. & Cassaneus in dicta consue. Burgun. rubrica prima. §.6. num. 56. & facit text. & ibi Ioan. de Plate. in.l.1.C. de Irrenarchis. libr.10. & secundùm hanc distinctionem intelligitur textus in l.9. titul.28. part.3. quæ dicit, montes esse populorum, vt videant an custodiant.

Dominus loci semper ponit custodes.

Addendum tamen est, quòd in omnibus casibus, quibus custodia montium, terminorum, & alterius cuiuslibet rei, pertinet ad aliquos, puta vniuersitates, vel vsusfructuarios, nihilominus dominus loci, aut proprietatis, potest suos ponere custodes, vt assistant vltra positos à dictis vniuersitatibus, vel similibus personis: vt in.l.si ita legatus §.dominus proprietatis. ff. de vsu & habita. quod facit ad plures quæstiones in practica vtilissimas, de quibus per Petrum Iacobi. in sua practica sub titul. de confessoria in seruitute personali vsusfructus. & Ioã. de Ripa in dicto tractatu de peste. in tertia parte. numero. 430. & faciunt notata per Anton. Capit. in decisio.27.

Alcalde mayor.

Ex quo solet dici in praxi, quod licet locus regatur per iudices ab vniuersitatibus electos, nihilominus loci dominus poterit alium iudicem creare, quem appellamus, *Alcalde mayor*, & facit quod Capitius notat in.d.decisi.27.ad finem.

In materia custodiæ pastorum vide Lucam de Penna, in.l.1.C. de Auendaño.

conditis in publicis horre. lib.10. & in.l.fina. C. de eroga. milita. annonæ lib.12. & an iuramento pastorum de beat stari, vide.l.46.tit.9. lib 6. ordi. ✶ Quæ est.l.21.ti.18.lib.6.Recop. ✶ & gloss.in.l.3.ti.15.lib.3.foro.ll. & in casu quo iuramento pastorum statur, potest dominus probare cõtrarium: vt.l.7.tit.4.foro.ll.li.4. & in officiali publico est tex.in.l.15. tit.11. lib.5 ordin. ✶ Quæ est.d.l.1. tit.17. ✶ lib.5.Recopil. ✶ & notatur in.c. cũ parati. de appell. Videatur glos. in.c. paruulos de consecra. distinct.4. & in.c.quanto.2.quæst.5. & in summa 2.questio.4 & vide.l.114. in quatern gabellarum.

Pastorũ custodia.

Alia custodia priuata est pastorũ, nam pastores ex officio adhoc tenentur: vt in.c.si rector.40. distin. & in.c.quamuis causę. de regul. iur. & in.l.15.tit.8.partit.5. de cuius interpretatione per Angel. in. l. qui petitorio. §.fi. ff. de rei vendi. & per Iasso. in.l. si pascenda pecora. C. de pactis. & per Alexand. in.2. volum. consil.158.

De custodia nutricis.

Alia custodia est nutricum, nam nutrices tenentur ad custodiam puerorum quos lactant, taliter quòd si puer reperitur extinctus in lecto nutricis: si nutrix non est bonę famę, vel conuersationis, præsumitur puer mortuus ob malam custodiam: & puniri debet nutrix, saltem extra ordinem arbitrio iudicis: vt sentit Bonifacius de Vitalinis in titul. de parricidijs. & Cassan. in consuetu. Burgun. in. §. primo, rubricę primę. nu.34.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ego verò aliter ſentio, nam hæc præſumptio non eſt expreſſa in legibus huius regni, & per conſequẽs ex præſumptione pœna locum habere nõ debet: vt in.l.8.tit.14. part. 3. & in.l.7.titul.31. part.7. & in.l. 10. tit.11.part.3.

De cuſtodia furnariorũ. Alia cuſtodia eſt coquorum, & furnariorum, nam tenẽtur de mala cuſtodia ſi negligẽter ignẽ cuſtodiuit, & cum obdormiſſet, villa, vel domus exuritur, nam de mala cuſtodia tenetur: vt in.l. ſi ſeruus ſeruum. §. ſi fornicarius. ff. ad legem Aqui. quod exponit Matth. de Affli&t. in deciſi.57. & ad idem eſt tex. in.l.ſi vſufructus. §. denique. ff. de vſufruct. & Paris de Puteo in tract. ſynd. in parte, carcerarius. in capit. ſi plures.

Reſtrojos. Alia cuſtodia eſt concremãtium ſtipulas in montibus tẽpore ventoſo, cuius rei cauſa ignis exurit ſyluas, vel meſſes, nã punitur de mala cuſtodia, vt in.l.10.tit.15.par.7.

Contra habẽtes paleas intra loca. Ideó habentes intra ciuitates paleas, etiam ad miniſteria ſua, *Como ſon los albarderos*, & ſtationarij habentes paleas, vel fœnũ, poſſunt arceri, neillas habeant intra ciuitates ob timorem ignis, vt in.l prouintialium. C. de etoga. mili. anno. libr. 11. & gloſſ in.l. fiſtulam. ff. de ſerui. vrba. prædi. & in.l. ſiquis fumo. §. 1. ff. ad.l. Aquil. & hæc iura citat Caſſan. in conſue. Burgund. rubri. 1. §. 8. in princi.

Cætera quæ de cuſtodibus poſſem referre, notantur in ſumma Sylueſt. in parte, cuſtos, & per Nicol. Boëri. in deciſ. 217. & per Puteum in tract. ſynd. in parte, carcerarius, & per Capitium in deciſ. 27. & per DD. in cap. ſane. de celebr. miſſa. & Ioan. Lup. in repe. rub. de dona. inter vir. & vx §. 9. nu. 7. & per Thom. Gramma conſi. 102. & per Decium conſi. 420. & qualiter credatur huiſmodi cuſtodibus per Matth. de Affli&t. in conſti. regni Siciliæ. rub. 37. num. 15.

De cuſtodimiente. Et qualiter ſit in culpa vtens opera cuſtodis minoris quatuordecim annorum, videatur text. in.l.1. §. familiæ. ff. nautæ caupo. & quod notat Anchar. in conſ. 348. & nota, quod non eſt in culpa vtens cuſtodia minorum, ſi ita eſt conſuetum. Vide Bal. conſi. 441. primo volu. & Aymon. primo volum. conſil. 8. num. 22.

Item qualiter tabellio teneatur protocola cuſtodire, per Felinum vbi addit pecuniam in cap. cũm. P. tabellio. de fide. inſtrument. & per Matth. in deciſio. 48.

Et de tutore qualiter minorum inſtrumenta cuſtodiat, per Bertrandum in. 2. parte conſil. 209.

Redeundo igitur ad initium rei de qua ſermo eſt, deducitur ex ſupradictis, poſſe competere iuriſdictionem populis regni Caſtellæ præſcriptione, vel ex conſuetudine, & erit hodie tertia cauſa adquiſitiua iuriſdictionis præſcriptio, vel conſuetudo: & vt apertius materia iſta digeratur, diuido eam per concluſiones ſequentes.

Prima concluſio eſt, quòd ſicut 19 iuriſdictio

Quando ex priuilegio cõfertur iuriſdictio, vel ex præſcriptione. iuriſdictio poteſt competere regnicolis noſtris ex priuilegio, eodem modo poteſt competere ex præſcriptione: nam licèt ſit de iure, quód multa poſſunt concedi per priuilegium, quæ præſcriptione quęri non poſſunt, vt in.c.2. de priuile. libr. 6. & ſicut iuriſdictio Caſtellana non poteſt competere, niſi ex titulo expreſſo, vt probaui ſupra in verſic. ſecundum deducitur: ita non poteſt præſcribi, vt notat gloſſ. in cap. peruenit. de cenſibus. & notãt DD. in capit. ſi diligenti. de præſcri.

Ius regni. Tamen hodie iure nouo ordinationum iuriſdictio poteſt poſsideri, & præſcribi ſine titulo, vt eſt tex. in l.6.tit.13.libr.3.ordin.ver. *Eſtablecemos que la juſticia ſe pueda ganar*, & in.l.1.tit.15.lib.2.ordin.ibi. *O ſi algunos ſeñores, o ciudades, o villas lo ganaſſen por tiempo.* ✶ Quæ eſt.l. 1. tit. 15. lib. 4. Recop. ✶ Solum enim leges iſtæ exigunt lapſum temporis, nec de titulo eſt verbum vllum, ideò ſolo temporis lapſu à lege ſtatuto, præſcribitur hodie iuriſdictio, maximé ſi non appellemus præſcriptionem, ſed conſuetudinem, in qua nec titulus, nec bona fides exigitur, vt notat Couarru. in libr. 1. reſolu. cap. 17. num. 8.

20 *Præſcriptiones quæ ſine titulo procedunt.* Sunt enim multæ præſcriptiones de iure ciuili admiſſæ, ad quarum præſcriptionem titulus non exigitur, vt licet videre in.l.2. C. de præſ. longi tempo. quæ pro liber. vbi dicit Bald. Pone, ſtatuto cauetur, quòd poſsidens rem per decem annos, poſtea conueniri non poſsit:

Auendaño.

dico enim quòd ſufficit bona fide poſſediſſe decem annis, licèt ſine titulo, quia ſtatutum non requirit titulum: & ſic colligitur ex iſta doctrina, quod vbi non fit mentio de titulo, procedit præſcriptio ſolo temporis lapſu, & bona fide: ſaltim quando hoc inducitur ex ſtatuto, vt addat aliquid ad ius commune, iuxta doctrinã Bart. in.l.2.ff. de vſucapi. & cum dicto Bart. eſt communis opinio ſecundum Bal. in.l. Celſus. 1. nota. ff. de vſucapio.

Item in ſeruitute continua præſcribenda non requiritur regulariter titulus, nec tituli allegatio, vt notat Ioan. Fab. & ibi Nico. de Neapol. in §. æquè. col. 6. inſti. de actio. & iſta eſt opinio tenẽdã cum limitationibus ibi poſitis, vt aſſerit Balb. in tracta. præſcri. in. 2. parte quartæ partis, in ver. ſecundo principaliter quæro. Et licèt titulus non requiratur, tamẽ initium poſſeſsionis, quod ſit iuſtum, requiritur, ſecundùm Bar. in.l.1.§. fi. ff. de itine. actuq; priua. *De ſeruitute continua.*

Item in præſcriptione lõgiſsimi temporis rerum prophanarũ, nam ſufficit bona fides ſine titulo, ſaltim cum lapſu triginta annorum, etiã ſi ius commune reſiſtat poſsidenti. Quod ſecus eſſet in ſpiritualibus, nã neceſſariò requiritur titulus ex cauſis, de quibus per Hoſtien. in ſũma de præſcript. rerum immobi. in verſi. quartũ. ſub num. 33. & 36. quod tamẽ ſine diſtinctione prophanarũ, vel ſpiritualium rerum tenendũ eſſe hodie, concludit Couarr. in lib. 1. reſol. cap. 17. num. 7.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Item in præſcribẽda iuriſdictione ex lapſu centum annorum non requiritur alia tituli allegatio, ſed ſolus lapſus centenarius ſufficit, vt notat eleganter Bald.in.c. ſi diligenti.de præſcri.ſub nu.10.cuius cõtrarium notat idem Bald.in.l. fi. C. de edicto diui Adria. tollen. ſub num. 35.ſaltim in præſcriptione ordinaria:quia requiritur titulus,niſi contra obedientes, quando præſcribitur ſine præiudicio ſuperioris, quẽ ſequitur Felin.in cap. ſi diligenti. de præſcriptio. ſub num. 11.& quod requiratur titulus notat Alexand. in l.iuſto.§.non mutat.ff. de vſucapio. & per Bald.in.l.fin.C. ne de ſta. defuncto.

De immemoriali præſcriptione.

Et licèt in præſcribenda iuriſdictione de iure communi requireretur titulus,tamen ſi præſcriptio allegetur,& probetur à tempore immemoriali,in hoc nemo aduerſatur, quin data capacitate in præſcribente,ſufficiat immemorialis præſcriptio : quia cum habeat vnum priuilegium, ea probata,implicite probatur titulus,& iſta eſt communis opinio,vt aſſerit Felin.in.c.ſi diligenti. de præſcri. ſub nu.11. & per Balb. in tract.præſcri.in.2.parte.5.partis. in nu.4. ver. circa primam. & plura corroborantia iſtam partem, & de potentia immemorialis præſcriptionis, vltra ea quæ notant Iaſſo. & moderniores in. l. imperium. ff. de iuriſdict.omnium iudi. & Ioan. And. & DD. in cap.1. de præſcrip. lib.6.& Philip.in capi. cum non liceat.& in cap.à nobis.de præſcrip. videatur Caſſaneus in conſue. Burgund.in rub.1.§.2.in glo. & la prueue.& per eundem Balbum in.2.parte tertiæ partis.in verſic.ſexto quęro.ſub num.12.

Dixi autem data capacitate, nã ſi poſsidens eſt incapax, etiã ſi per mille annorum ſpatium poſsideat, non præſcribit iuriſdictionem, neque quicquam aliud, cuius eſt incapax,vt notat Ioan.Monac.& poſt eum communiter DD.in. cap.2.de præbend.libr.6. & Abb.& Felin. in cap. cauſam quę de pręſcrip.& plures alios congerit noſter doctor Couarruuias à Leyua in lib.1. reſolu.c. 1.ſub.num.14. *Incapacitas.*

Hodie autem iurenoſtro Regio, ad pręſcribendum merum, vel mixtum imperium, vel iuriſdictionem in ciuitatibus,villis, aut locis regijs Caſtellę,non eſt neceſſaria immemorialis pręſcriptio,niſi in vno caſu tãtum,de quo infra ſubijciam: nam lõgiſsimum tempus huius præſcriptionis in mero imperio,quod vulgò *Eſmerado ſeñorio de hazer juſticia*,appellatur, ſufficit ad præſcribendum centum annorum continuata poſſeſsio : nam tale tempus minus eſt, quàm immemorialis præſcriptio,ſecundum Cardi.in cap.ſi diligenti.de præſcrip.in fi. quem ſequitur Felin. in.c.cum á nobis.colum.fin.eod.tit. & Balbus intracta. præſcrip. in prima parte quintæ partis, in princi. ſub.num.27. *Hodie merũ imperiũ quæ inter præſcribitur.*

In præſcriptione verò ciuili ſufficit poſſeſsio cum lapſu quadraginta annorum, vt eſt text. in.l.6. tit.13.

tit.13.lib.3.ordi.ibi. *Eſtablecemos que la juſticia ſe pueda ganar de aqui adelante cõtra nos por eſpacio de cien.años,* & ibi. *Pero que la juridicion ciuil ſe pueda ganar contra nos por eſpacio de qua*
* *renta años,y no menos.* * Quæ eſt dicta.l.1.tit.15.lib.4.nouę Recop. ſed eſt corecta, & etiam per.l.1.tit. 10. lib.5.Recopil.*

Et eſt aduertendum, quód lex illa ſexta dicit, *De aqui adelante*, & ſic futuris poſt illam legem præſcriptionibus ordo datur,vt eſt propriũ cuiuſlibet legis,vt in cap.ſi. de conſtitu. Et poſt hæc à me ſcripta in intellectu illius legis,idem notat digniſsimus Epiſcopus Couarruuias in regula poſſeſſor de regu. iuris. §.4. nu.5.

In præſcriptionibus verò iuriſdictionum, vſque ad tempus legis cõditæ non quælibet præſcriptio, ſed immemorialis requiritur, vt aperte probant verba illius legis. * Quæ
* hodie eſt.d.l.1.tit.15.lib.4.Recopil.* ibi. *Porque algunos tienen ciudades, y villas, y lugares en nueſtros Reynos, y ſeñorios, y no tienen titulos derechos de los Reyes onde nos venimos,de la juſticia y juridicion ciuil y criminal en los tales lugares;ordenamos y mandamos, que ſi los tales ſeñores vſaron de la juridicion por tanto tiempo que memoria de hombres no es en contrario, y lo prouaren,&c. Que les vala, y lo ayan de aqui adelante.* Et in libris impreſsis ſolet litera huius legis corrupta eſſe, dum dicit, *Si los tales ſeñores vſaren:* nam deberet ſcribi,*vſaron*:nam principium legis loquitur de præteritis poſſeſſoribus,& nõ de futuris:quod probatur ex illis verbis, *Porque algunos tienen*,& ibi, *De como lo huvieron*, & ibi; *Lo ayan de aqui adelante, no ſiendo prouado por nueſtra parte, que en eſte tiempo les fue contradicho por alguno de los Reyes,onde nos venimos*,& ibi, *Pero ſi alguno de los Reyes nueſtros predeceſsores*,nam hęc verba præterita tantùm ſignificant.

Nam ex omnibus his verbis colligitur, probationem immemorialem non requiri in præſcriptione iuriſdictionis deinceps inchoandæ, ſed in iam inchoata à poſſeſſoribus: & in hac diſpoſitione lex iſta eſt noua diſpoſitio, ex qua plura deducuntur ſcitu digniſsima.

Primo deducitur,quód licèt merum imperium longo tempore non poſſet iure Partitarum præſcribi, vt in.l.18.tit.4.part.3. ibi. *Ca otro home no lo puede auer ni ganar por linage, uin por vſo de luengo tiempo,ſi ſeñaladamente no le fueſſe otorgado por priuilegio de alguno deſtos grandes ſeñores ſobredichos*,& in.l.6.tit.29.part.3.ibi. *Otroſi dezimos, que ſeñorio para fazer juſticia no lo puede ganar ningun home por tiempo, maguer vſaſſe dello alguna ſazon.*

Hodie verò ex diſpoſitione dictæ legis ſextæ. * Quæ eſt.d.l.1.tit. * 15.lib.4.Recopil. * merum imperiũ præſcribi poteſt per ſpatium centum annorum : & ad id allegat legem illam Montal. in.l.6.tit.11. foro.ll.libr.2.imò nec bona fides exigitur,quia ſufficit authoritas dict.l. 6. & volũtas regis ibi adhibita:nam etiam

Universidad de Deusto
Biblioteca

etiam de iure canonico ex legis authoritate sine bona fide procedit præscriptio secundùm Ripam in tracta. de peste. 3. parte. num. 253. vbi plura allegat, & idem dicit Bal. loquendo in pacto in rubri. de constitu. num. 15.

Secundo deducitur, quod licèt regulariter bona principis non recognoscentis superiorem, non possint præscribi, nisi centenaria præscriptione, vt colligit Felin. in. cap. ad audientiam. col. pe. de præscrip. & Rochus de Curte in cap. fi. de consue. foli. paruo. 31.

Ius regni. Tamen iure Regio ciuilis iurisdictio præscribitur spatio quadraginta annorum, & sic contra regem Hispaniæ non recognoscentem superiorem, præscribitur minori tempore quàm centum annis, & in isto casu hoc regnum non gaudet priuilegio Ecclesiæ, de quo imperiũ gaudet ex dicto Angel. in. l. iam pridem. C. communia. de vsucap. contra quẽ tenet Balbus in tracta. præscrip. in 2. parte quintæ partis in principio.

Tertio deducitur, quòd licèt iure communi ea quæ non aliter possunt competere nisi priuilegio, possunt adquiri consuetudine, & præscriptione immemoriali, & non alia minori, vt in cap. super quibusdam §. 1. de verb. significat. quia ista æquiparatur priuilegio, & sufficit æquipollens secundum Bald. in. l. edita. in vltim. colum. C. de eden. & ideó tãtum operatur præscriptio immemorialis quantum priuilegium, vt est gloss. in cap. innouamus. de censi. & in. l. 1. C. quæ sit longa consuetudo. & in. l. 1. §. hoc iure. ff. de aqua quoti. & æstiua. & per Bald. in. l. si solennibus. C. de fide instrum. &. in. l. 1. C. sine censu, vel reliquis. & in. l. de quibus. ff. de legibus. & per Alexan. * in. 1. volum. consil. 6. & in. 2. volum. consil. 35. & 195. per Bertrandum. in 3. parte. consi. 2. num. 17.

Tamen hodie ex. d. l. 6. * Quæ est * d. l. 1. tit. 15. lib. 4. Recopil. * etiã minor præscriptio quàm immemorialis operatur tantum, quantum priuilegium in tribuenda iurisdictione, tam criminali, quàm ciuili.

Quartum quod deducitur est, quód vbicunque iure communi requiritur titulus ad præscribendam iurisdictiònem, tamen causari potest præscriptio à priuilegio insufficienti & inualido, etiam si erretur in iure, secundum Bald. in. l. 1. ver. Item quæritur. col. pe. C. de seruis fugi. & in. l. si solẽnibus. C. de fid. instrum. quem refert, & sequitur Balbus in tracta. præscript. in. 5. parte quintæ partis, in versi. secundo. & per Ioan. de Rip. in suis respon. 1. parte. respon. 14. n. 25.

Ex priuilegio insufficienti quatenus causetur præscriptio.

Hodie tamen ex. d. l. 6. * Quæ est * d. l. 1. tit. 15. lib. 4. Recop. * non solũ quando adest priuilegium inualidũ iurisdictionis procedit præscriptio per tempora dictæ. l. 6. sed etiã quando nullum adest priuilegium, sed solus lapsus temporis: quia vbi non requiritur priuilegiũ, si illud detur, & minus solenne, non nocet. argu. tex. & ibi Bar. in. l. 1. C. de rei vxo. actio.

Et in isto casu nõ sunt aduersantia, vel

Priuilegium & præscriptio quomodo non sunt contraria.

vel contraria priuilegium & præscriptio, & sic intelligi potest text. in. c. veniens. de præscri.

Imó vltra dico, quód si dubitatur, an ex priuilegio à rege dato possit necne clarè percipi, an rex voluerit merum imperium concedere ei, cui priuilegium contulit: si tamen eius virtute possedit merum imperium, spatio tantùm quadraginta annorũ, ista possessio iũcta cum priuilegio, cuius verba sunt obscura, & prægnãtia, sufficit vt adquiratur merum imperium, vide. l. fin. C. de fundis patrimonia. lib. 11. & iste est vnus casus, vbi minori tẽpore centenariæ præscriptionis adquiritur merum imperium: de quo est tex. in. l. 2. tit. 9. libr. 5 iordin. ibi. *En tal caso si el donatario con el dicho titulo vsa de la justicia continuadamente por espacio de quarentã años, no seyendo interrũpida por alguna de las maneras que se contiene en la ley, en el titulo de las prescripciones, o si vsó de la dicha justicia por tanto tiempo que la pudo ganar: en tales casos el donatario, o ganaria la justicia, o podria vsar della.* * Quæ est. l. 1. tit. 10. libr. 5 Recop. quæ in verbis est aliquantulum immutata.

Et ex ista. l. apertius colligitur q; in sola præscriptione per quadraginta annos requiritur titulus, vt merũ imperium præscribatur: non ergò in centenaria requiritur titulus, sed solum lapsus tanti temporis centũ annorum sufficit, vt supra dixi.

Quinto deducitur ex dict. l. 6. in materia præscriptionis iurisdictionis in regno Castellæ nõ esse necessa-

se disputare, an titulus putatiuus cũ errore iuris, vel facti causet præscriptionem: quam quæstionem ponit cũ regula, & fallentiss Feli. in. c. de quarta. de præscrip. num. 24. quem relegit & addit alia dicta Balbus in l. Celsus in. 2. & 4. notabili. ff de vsucapio. imò quia præscribens ad præscribẽdum admittitur, cum longissimo tẽpore legis authoritate titulus non exigatur, sed solus lapsus temporis.

Nam hodie cum sine vllo titulo procedat præscriptio, superfluum est de qualitate tituli disputare, nam plus continet quod minus est: & vbi non est necessaria substantia, qualitas subiecti nõ disquiritur, vt in. l. si seruus. §. si modus. ff. de actio. empti. & vendi.

Iurisdictio dominorum inferiorum qualiter præscribitur.

Sexto deducitur ex dict. l. 6. locũ habere eius dispositionem, quando agitur de præscribenda iurisdictione regis Castellæ, quod probant illa verba, *Se pueda ganar de aquí adelante contra nos*, & sic in regia tantùm iurisdictione loquitur: & volenti regi non fit fraus, & ista lex constituit possessorem in bona fide, quia non peccat qui legis vtitur authoritate.

Dominorum inferiorũ iurisdictio quomodo præscribitur.

Si verò agat de præscribenda iurisdictione contra inferiores dominos, puta duces, comites & marchiones, aut alios habentes iurisdictiones, tunc præscriptio decem annorum inter præsentes, & viginti inter absentes sufficit, vt concludit Ancha. in consi. 142. & ista est communis opinio, quam sequitur & affirmat Balb. in tract. præscrip. in. 2. parte. 5.

Communis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

parte.5.partis. in verſi. circa primã. & licèt ipſe non alleget, idem tenet Bal.in.c.tua nos.1. de iureiu. & Soci.in.1.volu.conſil.160.& Bal.in.l.1. C.de anna.excep.& in.l.2. C. de ſerui.& aqua.q. 7. & facit quod notat Bar.in.l.quominus.ff.de flumi.q.15. & idem notat Ioan.de Pala. Ruui.in cap.per veſtras. de donat.inter vir. & vxo.in ver.ſed eſt pulchra dubitatio.ſub.nu.48.& Roder. Suarez. in materia maioratus.fo.191.col.1.

Et ſic quando iuriſdictio trãſit in priuatam perſonam, amittit quantum ad præſcriptionem qualitatem regiæ iuriſdictionis, vt not. Dyn. in.l.per procuratorem.ff. de acqui. hær.& Ias.in.l.fi.C. de ſacro. Eccleſ. num.21.& iſto caſu quia communis præſcriptio requiritur, vel ſufficit, & bona fides,& titulus requiritur,vt in.c.fi.de præſcrip.

Quibus poteſt accommodari illa quæſtio deciſa per Nicol. Boer. in deciſi.246.vbi concludit, q̃ immunitas á collectis, ſi debentur regi, non præſcribitur minori tempore quadraginta annorum, ſi verò debetur collecta priuata ex priuilegio, præſcribitur cõmuni decẽ; vel viginti annorum præſcriptione, & ſic priuilegium regis non ſemper tranſit in priuilegiatum, vt in.l.creditor. &ibi Paul. ff. de actio. emp. & ven. & facit quod de patronatu laico cõpetẽti notat.Abb.in.c.querelam.de electio.vbi communi prẽſcriptione præſcribitur ius patronatus laicorum contra laicum.Item ſi rex ageret de præſcribenda iuriſdictione contra ſubditum cui præſtitit priuilegium,hoc caſu tempus cõmune ſufficit, nec requiritur bona fides, & ita notat Collecta. & ibi Bellamera in.c.cum dilecta.de confirma.vtili,vel inutil.num.7.

Septimo deducitur non eſſe neceſſarium in materia præſcriptionis iuriſdictionis regni Caſtellæ inquirere an præſcribens habeat notitiam tituli à principio præſcriptionis, vel ex poſt facto: quod tradit Bar.in.l.2.§. ſi ſub conditione. in fi. ff.de vſuc.pro empto.& Bald.in.l.1. C. per quas perſo.& per Balb.in tract.præſcri.in.3.part. quẽſt.9. nam ſiue ſciat, ſiue ignoret ſemper prẽſcribit ſpatio temporis de quo. in.l. 6.ſupradicta,& ob id ceſſat quod notat Bal.de tit.in præſcriptione iuriſdictionis in.l. fin. C. de edicto. diui Adria.tollen.ſub.numer.35. ver. attende.

22 *An in præſcriptione iuriſdictionis requiratur ſcientia.*

Octauo deducitur non eſſe hodie neceſſariam regis Caſtellæ ſcientiam,vel ſuorum officialiũ, vt poſſit prẽſcribi merum imperium, aut iuriſdictio contra regem Caſtellæ: nam ante.d.l.6. latam illud eſſe neceſſarium, cum prẽſcriptio ſui natura cauſetur contra inuitum, hodie vero cauſatur in materia iuriſdictionis contra regem volentem. Cuius voluntas patet ex.d.l. 6. quę cum ſit lex,ſemper loquitur, & ſic ex eius ſerie apparet de regia volũtate,& ſcientia,vt ſolo temporis lapſu procedat prẽſcriptio iuriſdictionis, non obſtante quod de iure communi dempta immemoriali prẽſ-

præſcriptione,nulla minor præſcriptio procedit,niſi contra regem ſciẽtem:& ſic eius ſcientia, vel patientia erat neceſſaria: & hæc eſt communis opinio,vt notat Alexan.in.5. volum.conſi.16.colum.3.&.4.& per plura notat Pala.Ruui.in.c. per veſtras.de donat.inter vir. & vxo.1.nota.ver.ſed pulchra. ſub numer.35.& vltra.

Notabilis declaratio.

Sed iudicio meo quod notat Ioã. Lup. de Pal.Ruu. procedit eo tantùm caſu,quo agitur,vt iudex Eccleſiaſticus prætendat præſcriptam à ſe iuriſdictionem contra regem: in caſu text. in.l.7.tit. 3.lib.1.ordina. ✶ ✶ Que eſt.l.14. tit.1.lib.4.Recopil. &.l.5. eiuſd.tit.quæ eſt correcta.✶ ✶ & in.l.4.tit.1.lib.3.ordi.✶ Quæ eſt eadem.d.l.1.✶& dicat præſcripſiſſe poſſe laicos capere,& eorum bona in executionem negotiorum Eccleſiæ,non requiſito brachio ſeculari, quod eſt prohibitum,vt dictis legi✶ bus.& in.l.26.tit.2.lib.3.ord.✶Quæ eſt.d.l.5.tit.1.libr.4. Recopil.✶ iſto enim caſu neceſſaria eſt ſcientia & patientia regis, per iura & fũdamẽta elegãtiſsime per Ioã.Lupũ citata: & quòd iſto caſu,hoc neceſſario requiratur eſt deciſum ex.l. lata apud Toletum in curijs ibi habitis anno. 1525.in vltim.lege ibi, *Porque aquello á ſeydo ſin nueſtra ſciencia y pacien cia*,& loquitur cum Eccleſiaſtici iudices prætendebant ſua authoritate poſſe laicos capere ex antiqua conſuetudine,vel præſcriptione: nã illa talis ſine ſcientia & patientia regia nõ procedit,neq; d.l.6.tit.13.lib. 3.ordina. ✶ Quæ eſt.d.l.1.tit.15.lib. ✶ 4.nouæ Recopil.✶ nõ loquitur de tali præſcriptione, quam Eccleſiaſtici iudices vellent prætendere contra regem:nam in hoc iura antiqua cõmunia remanent incorrecta, quę exigunt,vel præſcriptionem immemorialem, vel prẽſcriptionem cum ſcientia & patientia regis,de qua loquitur Oldra. conſil.254. colum.3. & Stepha. Auf. in Clem.1. de offic. ordin.folio paruo.31. & quod dicta lex ſexta loquatur tantummodó de præſcriptione, quam laici poſſint prætendere contra regem, colligitur ex proœmio,& principio eiuſdem legis,nam dicit. *Porque algunos tienen ciudades villas e lugares en nueſtros Reynos e ſeñorios*, & ſic loquitur quando in locis prætenditur iuriſdictio,& illa loca remanent ſub imperio regio & ſuperioritate ſuprema:quod patet inferius ibi. *Saluo la mayoria de la juſticia.* Cum enim ab huiuſmodi ſubditis & vaſſallis prẽſcribitur huiuſmodi iuriſdictio, non eſt vera alienatio, ſed eſt quodammodo communicatio iuriſdictionis,cum apud regem maneat directa, ſubditi verò præſcribant quodammodo vtilem:& hic modus alienationis communicatiuæ leuis, aut fere nullius præiudicij reputatur:& ideò hoc modo poteſt rex, aut imperator iura imperij alienare,vt notabiliter dicit Ange.in.l.2.§.hoc interdictum.ff.ne quid in loco publico.& colligitur ex Ioan.de Ripa.in 1.lib.reſpon.tit.de legibus.c.1.num. 67.& quòd de bonis in emphi. dan.

23 *Alienatio cõmunicatiua.*

notatur

Universidad de Deusto
Biblioteca

notatur ex Bald. in præludijs feudo. colum. 7. & ex Rip. in dict. respon. num. 58. & facit quod notat Abb. & Felin. in c. si diligenti. de præscri. num. 7. veritate legis, *de Valladolid*, quæ prohibet alienationem bonorum regni: & quando liceat alienare, vide in speculo principum per D. Bellug. rub. 8. per totum, & nullibi melius inuenies.

Cum verò à prælatis præscribitur dicta iurisdictio contra regem, vt capiant laicos, & eorũ bona pro executione sententiarum negotiorum Ecclesiæ sine inuocatione brachij secularis, illa non est communicatiuè, sed priuatiuè in prima instantia: nam omnis iurisdictio præscriptione acquisita intelligitur priuatiuè, vt notat Abb. in capit. auditis. de præscript. & per Felin. in cap. pastoralis. de officio ordin. col. 3. & transit in personas, & dignitates alieni fori, quod est grauis præiudicij: & cum semel talis iurisdictio sit acquisita prælatis, non potest à principe reuocari, iuxta late notata per omnes DD. in capit. nouit. de iudic. licet ex querela, quia vassallus patitur vim in executione, possit rex cognoscere, vt dixi infra in versic. vndecima causa: nimirum si in casu isto, de quo loquitur Ioan. de Pala. Ruui. requiratur scientia regis, & patientia: in superiori verò casu solus temporis lapsus sufficiat vt iurisdictio præscribatur: & facit quod in simili de præscribente cõtra ius commune sine titulo, scribit Couar. in lib. 1. resol. c. 17. num. 7.

Nam & vnum ex fundamentis, quo vtitur Ioan. Lop. cessat hodie, cum licèt sit verum, nullam consuetudinem in regno Castellæ posse introduci sine scientia, & patientia regis, aut alterius domini loci vbi introducitur, vt in l. 5. tit. 2. p. 1.

Tamen iure ordinationum data est iam voluntas regia ad omnes consuetudines rationabiles introductas, nec exquiritur alia scientia, vel voluntas regia: & id est, quod sonat rectè intelligẽtibus. l. 11. tit. 1. lib. 7. ordi. ✶ Quæ est. l. 1. tit. 2. lib 7. nouæ Recop. ✶ maximè data regali tolerantia, vt per Bal. in c. 1. §. de pace Constan. in vsib. feud.

24 *In consuetudine non requiritur scientia regis.*

Sicut igitur in rationabili consuetudine non est necessaria probatio scientiæ regalis, sic in præscriptione meri imperij, quando à laicis, & subditis regis præscriptum est, & ita ex dispositione dict. l. sextæ omnes laici sunt hodie capaces ad præscriptionem meri imperij, dummodo non sit ius superioritatis: nam hoc nullo modo eximitur persona regia, vt per bona iura probat Petrus Iacob. in sua pract. c. de libello super iurisdictione, in prin. & Abb. in cap. cum non liceat. de præscript. colu. penult. & communis schola in l. imperium. ff. de iurisdictio. omn. iudic. Non tamen est negandũ posse quoque prælatos, & personas ecclesiasticas acquirere, & præscribere vassallos, & iurisdictionem secularem, & eam posse exercere, vt quotidie videmus: nã vassallos habere possunt cum titulo, & illud potest esse ex

ex præscriptione, & id probatur in lege quarta. titulo primo. libro secũdo. ordinam. & hoc casu à prælato exercente iurisdictionem istam secularem, appellatur ad regem, vt in pragmatica Hispalẽsi, folio antiquio ris impressionis. n. ✶ Quæ est. l. 8. tit. 3. lib. 1. nouæ Recopil. ✶ & per Stephanum Auf. in Clem. 1. de offic. ordin. in secunda regula, in versi. secundo fallit. num. 3. & hoc casu etiã in Ecclesiasticis præscribẽtibus locum habet. l 6.

25 *Iurisdictio præscripta intelligitur ac cumulatiuè infra. nu. 1.*

Et sicut antecillam legem poterat ex priuilegio merum imperium acquiri, ita hodie ex præscriptione: quod semper debet ex priuilegio accumulatiuè intelligi cum rege, non priuatiuè, vt est communis opinio DD. in c. cum contingat. de foro compe.

Interest tamen multũ inter hæc, nam habens merum imperium ex priuilegio, si in vno exercet iurisdictionem, totius priuilegij ius cõseruat: quod secus est in præscriptione: quia tãtum intelligitur præscriptum, quantum possessum, iuxta latè notata per Bart. & Bald. in l. 1. §. hoc interdicto. ff. de itine. actuq; priua. & per Angel. in l. 1. §. Iulianus: eo. tit. & per Nicol Boe. in decisio. 227. in. 2. parte. & Zasium in singularibus respons. c. 31. & per Felin. & DD. in cap. auditis. de præscrip. Imó ius acquisitum præscriptione difficilius perditur quàm acquisitum priuilegio, secundùm Innocene. in c. accedentibus. de priui. & per Felin. in c. accedẽtes. limita 4. de præscri.

Auendaño.

& per Aymon. de tempo. antiqui. in princ. num. 41.

Iurisdictio hodie non reuocatur.

Itẽ iurisdictio acquisita præscriptione non est reuocabilis, sicut acquisita priuilegio, iuxta communẽ sententiam DD. in cap. nouit. de iudici. licèt iure Castellæ, quia trãsit dominium iurisdictionis, vt in l. 12. tit. 1. part. 2. non reuocatur voluntate principis, secundùm Bald. in l. digna vox. C. de legibus.

De iurisdictione delegata.

Quarta causa acquisitiua iurisdictionis particularis est delegatio, & subdelegatio, vt in l. 1. in princ. ff. de offic. eius cui manda. est iurisd. & per totum tit. de offi. iudi. deleg. in Decreta. & in. 6. & per Petrum Iaco. in sua pract. in libello de iurisdictione. & iure nostro regio est text. in l. 18. tit. 4. par. 3. & in l. 19. co. titu. Ex qua colligitur hodie, q licèt iure cõmuni iudex datus ab inferiore à principe non possit subdelegare, vt notat Paul. post Bart. & Ioan. Fab. & alios in l. à iudice. C. de iudi. & ista est cõmunis opinio.

26 *Iudex ab inferiore datus subdelegat.*

Tamen hodie ex. d. l. 19. patet, q post litem contestatam potest iudex datus ab inferiore à principe subdelegare, vt colligitur ex illis verbis. *Mas los otros delegados à quien los juezes ordinarios mandan oyr è librar algunos pleytos señalados no pueden poner otros que los libren en lugar dellos, si primeramente, no fueren començados por demanda y por respuesta delante ellos:* & sic post litem contestatam inferior à principe potest subdelegare: & ista dispositio locum habet, tam in ciuilibus,

Universidad de Deusto
Biblioteca

quàm in criminalibus cauſis, vt notat gloſſ. cum qua eſt cõmunis opinio in l. vnic. C. qui pro ſua iuriſdictione. & ita atteſtatur Nico Boer. in deciſi. 6. in 1. parte. & ibi limitat in iudice delegato à rege, cuius eſt electa induſtria: nam nõ poteſt ſubdelegare, & ideò noſtri iudices regij delegati, quos vulgó, *Peſquiſidores*, appellamus, non poſſunt ſubdelegare. Vide Nico. Boer. in deciſi. 6. quia ſolet ſcribi in principio ſuarum commiſsionum, *Confiando de vos que ſoys tal perſona:* & ideó cum ſit electa induſtria perſonæ, nõ poſſunt ſubdelegare, aliter recte poſſent, vt in. d. l. 19. ibi. *Ca los que ſon puestos por mandado del Rey pueden poner otros en sus lugares, que oyan e libren d'aquellos pleytos señalados que el Rey encomendo.* & ſic generaliter loquitur tam de cauſis ciuilibus, quã de criminalibus, ſpecialiter commiſis, vt à delegato regis poſsint ſubdelegari, niſi ſit electa induſtria perſonæ, vt ſupra dico: & ita tenet Capitius, vbi plura allegat in deciſio. 151. num. 6.

Peſquiſidores.

Item ex. d. l. 19. colligitur, non eſſe apud nos neceſſariam probationem conſuetudinis, de qua loquitur Angel. in l. cum prætor. §. iudicẽ. ff. de iudicijs. vbi dicit quod ſtante conſuetudine iudex delegatus ab inferiore à principe poteſt ſubdelegare: quod dictum ſingulare appellat Ioan. Lup. in cap. per veſtras. de dona. inter vir. & vxo. 1. not. verſ. ſed eſt pulchra dubitatio. ſub. n. 28. nam hodie poſt litis cõteſtationẽ poteſt ſubdelegare ex diſpoſitione dictæ l. 19. etiam ſi non ſit conſuetudo.

Sed quid ſi à principe noſtro, vel eius magno Conſilio, non delegatur in totum cauſa, ſed cõmittitur aliqua teſtiũ examinatio, prout quotidie contingit, *en las receptorias de Chancillerias*: an talis delegatus à principe poſsit ſubdelegare, & cõmittere ſuo notario teſtium examinationem? & concludo poſt Bald. in l. à iudice. C. de iudici. quod receptionem iuramenti cõmittere nõ poteſt, ſed tantummodó nudã examinationem dictorum ſuorum, & ita concludit Matthæ. in l. 2. conſti. regni Siciliæ. rub. 29. nu. 2.

Receptores

Quinta cauſa acquiſitiua iuriſdictionis eſt compromiſſum, nam ex eo competit iuriſdictio partibus: quod lex confirmat, vt in toto tit. ff. de arbitris. & in l. 2. & in l. 23. & 24. cum ſeq. tit. 4. par. 3.

De compromiſſis.

Et non mediocris authoritatis eſt apud Hiſpanos ſententia atbitraria, tam lata ab arbitris arbitratoribus, quàm lata ab arbitris iuris: nam vtraq; habet executionem paratã, vt in l. fi. in ll. *de Madrid.* & in cap. 8. Maioriti in curijs ibidem celebratis, ann. 1542. ✶ Quæ eſt l. 4. titu. 21. lib. 4. Recopil. ✶.

✶ 27

Coram quo iudice debeat reduci ad boni viri arbitrium.

Ex qua deciſione deducũtur hodie plura in praxim vtiliſsima, nam quando ſententia arbitri habet paratam executionẽ, ſi dubitetur coram quo iudice debeat reduci ad boni viri arbitrium, ſine dubio adeũdus eſt ille iudex, in cuius iuriſdictione ſunt iudices arbitratores: &

& non iudex illius partis, aduerſus quam petitur reductio: & ita notat Bar. in l. 2. C. vbi, & apud quẽ, & ſequitur, atq; corroborat Rober. Maran. in ſpec. aureo. in tit. de appella. nu. 114. & videtur de hoc tex. in l. 23. tit. 4. par. 3. ibi: *De los juezes del lugar do lo tal acaeciere.* & Rober. vbi ſupra. nu. 263.

Ius Regni.

Et ex his in foro noſtro ſeculari ceſſat hodie quæſtio, quam diſputat Abb. in c. Quintauallis. de iureiur. num. 39. & Alexand. in 2. volum. conſil. 131. & Anton. de Tremolis in apoſtill. in practi. vber. tit. de impediment. compro. & Felin. in ca. 1. de præſcr. col. 5. & Matth. de Afflict. in deciſ. 51. & per apoſtill. ad Paul. in l. ſi ſuſpecta. §. fin. ff. de inoffic. teſta. & nouiſsimè vbi plura cumulat Couarru. in lib. 2. reſolut. capit. 12. nam his omiſsis, locus & territorium vbi fertur ſententia, ſpectatur, & nõ iudex partiũ, neq; ipſorũ arbitratorũ.

Secundo deducitur, quód eo ipſo, quod petitur executio ſententiæ arbitrariæ, ceſſat ex parte petentis remedium reductionis: nam videtur eam approbare, notat Anch. in cõſilio. 34. in fin. per tex. in l. ſolutionẽ. C. de execut. rei iudic.

An præſumatur pro ſententia arbitraria.

Tertio deducitur, quòd licet de iure cõmuni pendente reductione petita contra ſententiam arbitrariam, non præſumatur pro ea, vt notat Abbas in c. Quintauallis. de iureiuran. num. 41. & in capi. quoniam contra. de probat. 15. col. & Card. in cap. expoſita. de arbitris. Item reclamando in vno capite, in alijs videtur aſſentire, vt probat Corneus in 2. volum. conſ. 122. col. fin. & Aym. 1. par. in conſ. 111. col. 2.

Tamen hodie iure regio non ſolùm pro ſententia præſumitur, ſed habetur interim pro veritate, ideò meretur executionem, vt in l. res iudicata. ff. de reg. iur. Et hoc adeò verum eſt, q̃ etiam ſi in compromiſſo data ſit poteſtas, vt poſtquã idem iudex protulit ſententiã poſsit eam emendare, tamẽ interim quòd non emendat, habet executionem paratã vt notat Bald. in c. 1. de conſtitut. ſub nu. 19.

Executio tamen debet fieri ſeruata forma dictæ l. fin. de Madrid, quæ ſi in aliquo omittatur, non tantùm executio nulla erit, ſed facta pẽdente reductione, poterit per viã attentati reuocari, vt notat Barto. in l. fi. ff. de appella. recipiend. quod eſt magni effectus, vt notat Capell. Tholoſ. q. 15. & Gui. in fing. 609.

Sed an forma poſsit per æquipollens impleri in præſentatione reali compromiſsi, & in compromiſſo præſumpto, crederem quòd non: nam præſentata ſentẽtia arbitraria, quæ lata fuit ab antiquo, præſumitur quòd præcedente compromiſſo lata fuerit, vt notat eleganter Felin. in cap. ſicut olim. de re iudic. nu. 33. & notat Decius in prima parte conſil. 36.

Præſumitur quod præceſſit compromiſſum.

Iſtud tamẽ erit verũ, vt talis ſententia habeat vim ſententiæ arbitrariæ: non tamen vt poſsit eius virtute procedi ſecundũ formam. d. l. fin. in ll. de Madrid. ✶ Quę eſt. d. l. 4. tit. 21. ✶ li. 4.

Universidad de Deusto
Biblioteca

libr.4.Recop. ✶ quę copulatiuè requirit prę̃sentationem cõpromissi, & sentẽtiæ latæ:& virtus executiua à principio debet inesse, vt executio fiat, vt in simili notat Roder. Sua.in.l.post rem.in.3.limi.versi. incip.ff.de re iudi.& Boeri. in decisio 259. & quod cumulat Matth. in decisio.378.

Virtus executiua.

Quod limitarem, nisi pars cõfiteretur, contra quam petitur executio,fuisse iudices arbitros: & sic quòd præcesserit compromissum: nã ista confessio æquipollet reali præsentationi compromissi secundũ Bal.in.l.fi.C.de edict. diui Adria. tollen.sub num. 40. quem sequitur Hyppo.in rub.C.de proba.fol.parũo.11.pro quo tex.in.l.fi.C.de fideicommis.vbi sufficit confessio,casu quo requitur scriptura,& idem notat Matthę.in in decision.Neapo.decisi.117.& videtur iure regni text.in l.118.tit.18.par.3. & per Angel. in.l. sciendum.ff.de verbo.obliga.

Cõfessio equipollet præsentationi.

Item si pars, aduersus quã petitur executio sententiæ arbitrariæ, præstiterit ei expressum cõsensum, eo casu necesse non est quod de cõpromisso constet: imó virtute huiusmodi consensus talis sententia potest exequi: sicut quælibet alia habens executionẽ paratam, & ita notat Ioan.Andre.in.c.1. de litis cõtesta.lib.6.& notat Ioan.Baptista de Castelliono.in allega.1. pro quo videtur tex.in.l.fi.titul.4.part.3.

Expressus cõsensus.

28 Imó cum in tali casu dicta sentẽtia videatur habere vim trãsactionis, vt sentit Bal. in.l.venditor.C. de rescin.ven.& Philip.Dec.in consil. 60. & potest exequi sicut quilibet alius contractus, etiam si non præstantur fideiussores, de quibus in.d.l.fi.de Madrid: cuius forma locum habet quando interponitur reclamatio aduersus sententiam arbitrariam, vel transactionem:nam eo casu & non aliter præcipit lex illa præstãdos fideiussores:secus vbi pars præstitit assensum:nam ibi non speratur rescisio, nisi ageretur remedio.l.2.C.de rescin.vẽ.cuius dispositio secundùm magis communem sententiam etiam in transactione locum habet, vt notat Decius in.1. volum.consil.60.colum.3. & Soci. in regul. fallen.226. & Guid. Papæ decisione.22.

29 *l.2.C.de rescin.ven. cũ habet trãsactio.*

Intellectus l. fi.de Madrid.

Isto casu adhuc in transactione habet locum pœnitentia & rescisio ante & post factam executionem. & præstari debent fideiussores, de quibus in.d.l.fin.de Madrid. ✶ Quæ est d.l.4.tit.21.lib.4.Recop. ✶in versi. *Esso mismo mandamos que se executen*.& ita notat Decius in dict. consilio.60. quem sequitur Rober.Marant.in speculo aureo,in.14.distinct. iudiciorum numer.8. & ista præstatio fideiussorum debet esse, etiam si non petatur. Vide Augustin.Bero quæstio.76. & ratio est, quia conditionaliter à lege de Madrid requiritur quòd præcedat actum, vt notat Bald.in.l. nec ei.§. satisdatio.num.3.ff.de adoptio.

✶

Quomodo tempus interponitur ramentum cõpromissi.

Itẽ aduertendũ,q̃ dispositio dictæ.l.fi.de Madrid loquitur quando sententia arbitraria lata est virtute

tute compromissi non iurati:nã de iuramẽto nullum est verbũ in.d.l.

Si verò compromissum esset iuratũ,fortè posset teneri,quòd eo ipso, quód interponitur iuramẽtum proutiure regio licet, vt in pragmatica de Talauera,sententia lata videtur emologata,& potest exequi nõ data cautione fideiussorũ,de quibus in.d.l.fi.de Madrid, nam hunc effectum operatur iuramentum,(habet enim vim clausulæ,Rato manente pacto) vt in.l.siquis maior. C. de transact.& ideò quanuis interponatur reclamatio,debet exequi sentẽtia, & ita colligo ex Robert.Marant. in suo speculo aureo. insexta part. in secundo actu principali. sub. num.253.

Item aduertendum, quód.d.l.fi. de Madrid,loquitur in causis & negotijs pecuniarijs æstimabilibus,& ob id datur cautio fideiussoria: in his verò quæ non capiunt æstimationem,secus est.

Putà,si aliqui compromiserunt capitula pacis,nam valet hæc concordia submittendo se arbitrio, vel aduersariorũ, vt per gloss.in.l.pen. ff.de arbitris.& in.c.ex rescripto.de iureiuran.vel alterius tertij,quo casu arbiter potest incarcerare, & relegare ex potestate data à partibus: & valet talis sentẽtia relegationis, vt notat Bal.in capit.1.§.inter pares. col.2.de lege Corradi.in. vsi.feu.& Roman.consil.115.& Ancha. consil. 75.& notatur ex.l.fi. & ibi Iass.ff.de offi.procu.Cęsaris.&notat apostil. ad Bal.in.l.nulli.C.de sentẽt. & in-

Arbiter potest relegare

Auendaño.

terlo. om.iud.Vide Iass.in.l.Aquiliana.n.12.ff.de transact.&Alber.in.d.l. fi.ff.de officio procura.Cæsa.

Et quòd iure regni arbitri possint capere,& incarcerare, est text.in.l. 7.tit.4.part.3.ibi, *E aun deuen mucho guardar los juzgadores q̃ no juzguen en otra tierra que no sea de su juzgado,ni prendan, ni apremien home ninguno,si non por auenencia de las partes,ca entõce bien lo podrian fazer como auenidores y no como juezes ordinarios*:& nimirum, quia ius capiendi potest competere ex conuentione partiũ, vt in. l. creditores.& ibi DD. C.de pigno.

Arbiter potest incarcerare.

Et in huiusmodi casibus sententia arbitraria potest exequi sine cautione fideiussoria,de qua in.d.l. fin. de Madrid,quia in causa nõ æstimabili nõ accedit fideiussor,vt in.l.græce.cum sequen.ff.de fideiusso. nec natura negotij patitur, vt in. c. tuæ fraternitatis,vt lite non contesta.

Sexta causa attributiua iurisdictionis est, quæ cõpetit ex electione officialium circa dubia & quæstiones ministerij sui,nam de fabrilibus his iudicare debent fabri, vt in.l.fi.C.de consti.pecu.& iure regni est text. in. l. 2.tit.4. part.3. ibi, *O los que pusieren menestrales,que les juzgassen aquellas cosas que les acaescies-sen en razon de sus menesteres,si eran bien fechas, o non*, facit .l.fi. C.de iurisd. omn.iudic. vbi qui præest collegio approbato,videtur habere eius præeminẽtiam & iurisdictionem:de quo per Innoc. & DD. in.c.quæ in Ecclesiarum.de constitutio.

Iurisdictio fabrorũ & aliorum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Singulare. Et hæc iurisdictio intelligitur accumulatiuè ad ordinariam iurisdictionem, etiam si hæc datur authoritate legis vt notat Paul.in. d.l.fin. cuius opinio communis est, & ipsa veritas secundū Ioā. de Ripa in.lib. 1. respon. sub tit. delegibus.& consue.c.12.

Et hinc deducitur ratio ad pragmaticam tribuentem iurisdictionem, *al pior y consules de los mercaderes de la ciudad de Burgos.* ★ Quæ est.l. 1.tit.13.lib.3.Recop.Sed caue, hęc nō videtur vera opinio,& est cōtra.d.l.1.tit.13.lib.3.Recop.in. cap. 2.&. 12. & contra Auendañum aduertit Ioannes Garcia de nobilitate verbo exemptio gloss.1.nu.5.★

Menestrales Menestrales autem, de quibus loquitur.d.l.2.titul.4.par.3.sunt illi, de quibus.in.l.5.ti.30.par.2.& de his debet intelligi pragmatica lata apud Maioritum, anno.1552.prohibēs huiusmodi officialibus & eorum vxoribus vestes sericas portare.★ Quæ est.l.2,§.14.ibi, *Item mandamos que los oficiales menestrales, &c.* ★ Quæ iam reuocata est ex voluntate contraria regis nostri.

Tolerantia. Septima causa adquisitiua iurisdictionis est tolerantia superioris, nam qui vtitur iurisdictione sciente & patiēte superiore: habetur pro iudice acsi expressum mandatū haberet, argumento text.in.l.1.§.magistrum.ff. de exercito. & ibi notat Pau.de Castr. quē sequitur & corroborat Matth. de Afflict. in decis. 308. exnum.5. ex quo dicit Bal. in l.1.C. ne rei domi.vel tēplo.num.4. quod tantum operatur patientia & tolerātia, quantum vera principis concessio.

Ex quo dicit Bal.in.l.decernimus C. de sacros. Eccles. quod intantum tolerantia inducit titulum, quòd toleratus potest in re tolerata id quod intitulati possunt.★ Bal. ex.nu.2.sed hoc non dicit clare.★ & hoc notat Guillel.Bened.in.c.Rainūtius.de testam.in parte.& vxorem.in.2.decis. 351.★ Num.55.&.59.sed parum dicit.★

Et ideò tolerantia Papæ inducit dispēsationem, vt est glos.in.c. quia circa.de consan.& affini.

Et ob id dicit Abb.in.c. cū olim col.2. de clericis coniugatis. quem sequitur Iass.in.l. rem non nouam. C.de iudicijs.col.2. quod si constitutio à Papa promulgata non fuit recepta, si ipse toleret, eius tolerantia excusat à peccato. *Tolerantia excusat a peccato.* 30

Et per supradicta, quæ pro tolerantia faciunt, dicit Bald.quod interim domini & ciuitates, aut villæ debent vti iurisdictione, quandiu rex voluerit hoc tolerare: & ita notat Bal.in.4.vol. cons. 388.★ Et super ★ adde Geminianum in. cap.2. de prę ben.lib.6.n.13.& Philippū Francum, ibidem nu.10.vbi resoluunt, quod in ijs quæ quęsibilia non sunt, nil prodest huiusmodi tolerantia.★

Alcauala tolerata. Quod facit, vt domini vassallorum huius regni tandiu habebunt gabellas, quæ vulgò alcaualas appellantur, quandiu rex Castellæ voluerit tolerare, nisi sint datæ in feudum. Quare alcauala non præscribatur

batur contra regē. Vide in simili Bellugā in speculo principum cap.14. §.1.in fine.

Item tolerantia superioris non capientis malefactorem præstat titulum excusationis à receptatione secundùm Sali.in.l. nullus.C. de iudæis.quem sequitur, & corroborat Hyppoli.in sua prac. crim. §.aggredior.nu.28.& Decius in.c.deniq;. in princ.de exceptio.

Iurisdictio qualiter probetur scriptura. Neq; obstat q; iurisdictio ordinaria debeat ex scriptura probari, vt dixi supra in vers. secundū quod deducitur. Ex quo videtur dicendū, quòd vbicunq; requitur scriptura, tolerantia non operatur titulum vt notat Bal.in.l.vna.C.quando non peten.partes.sub nu.32.quem sequitur Iass. in. l. 1.C.de iure emphi.nu. 66.& Hyppoli. in dict.§. aggredior. sub nume. 29. Quia illud procedit quando agitur de probando priuilegio ad conferendum alteri iurisdictionem: nam tale priuilegium probari debet scriptura: vt in.l.44. tit.18.par.3. & in.c.cum personæ in princ.de priuilegijs.

Temporalis iurisdictio probatur sine scriptura Tēporalis autē iurisdictio etiam sine scriptura probatur, & per tolerantiam, vt DD. asserunt in locis supra allegatis:& in hoc casu taciti & expressi idem est iudicium: nam non solum ordinaria iurisdictio solo verbo à rege potest dari: sed delegata, quod est fortius: & contra notata, in cap. cum in iure officio delega.& ica colligitur ex text. in.l. 47.in fi.tit.18. par.7.

Item tolerantia in tātum operatur titulum, q; excōmunicatus, vel toleratus in aliqua dignitate potest alios excommunicare & beneficia conferre, quia hæc ipsa dignitas facere videtur, vt notat Inno.in cap. si verè. de senten.excommuni.

Item tolerantia excommunicatorum occultorum excusat à pœna legum huius regni contra excōmunicatos lata, vt in.l.2.tit.5.libr. 8.ordin.★ Quæ est.l.2.tit.5.lib.8.no. ★ uę Recop.★

Item ex tolerantia vidētur consuetudines approbatæ, secundū Bal. de pace Constan.in.c.1.§.1. in part. criminalibus, versic. porro si consuetudines.

Error communis. Octaua causa attributiua iurisdictionis est error communis: nam talis error facit ius, vt in.l. Barbarius Philippus.ff. de officio præto. & in.l.1.C.de testa.& in cap.ad probandum. de re iudi & in cap. fi. qui filij sint legi. iure regio est text. in l.4.tit.4.part.3.

Nona causa attributiua iurisdictionis est odium violentiæ: nam siquis à iudice de facto fuerit spoliatus, si nō sit alter iudex qui violentiam á coniudice suo ordinario illius loci tollat: quia sicut ipsemet posset tollere, quod de facto fecit, vt per gloss. in.l. minor. ff. de cuictio. & in.l. si pacto. C. de transact. & per Fab. & DD. in.l. meminerint. C. vnde vi. Ita eius socius par in iurisdictione poterit reuocare propter odium violentiæ, vt in cap. graue. de offi. ordina.& in isto casu non habet locum

Universidad de Deusto
Biblioteca

dispositio text.in.l.vnic.ff. de offic. consu. nam par iudex cognoscit de causa, quã par ei prẽuenit, sed male exercuit spoliãdo: & de hoc est decisio regni nostri in.l.3.tit.4.lib.3.ordi. ★ ★Quæ est.l.2.tit.13.lib.4. Recop.★

Vniuersitas quomodo ex erceat iurisdictionem nomine vniuersitat.

Imò eadem lex probat aliud q̃ est fortius, q̃ licèt vniuersitas sola nõ exerceat iurisdictonem, quã nõ habet, vt per Innocen.in.c.cũ accessissent.de cõstitu. tamẽ si in odiũ violẽtiæ iudices ordinarij nõ restituerint intra triduũ possessionẽ spoliatis, ipsa vniuersitas potest adiri, & eius officiales nomine vniuersitatis iubebunt restituere: & sic ipsa ciuitas aditur, vt iudicet.

31

Itẽ quãdo aliquis propria authoritate capit debitorẽ non fugitiuũ, & sibi ipsi ius dicit, cõciliũ ciuitatis potest cõtra huiusmodi violẽtos iurisdictionẽ exercere, & liberare captos à carceribus & spoliatos in pristinã possessionem reponere, vt est ★ tex.in.l. 5.tit.14.lib.3.ord. ★ Quæ est l.5.tit.13.li.4.Recop. & est videnda.l. 6.eiusd.ti. ★ & iste est secũdus casus quo vniuersitas habet iurisdictionẽ.

Tertius casus est, quando aliquis facit repressarias, nam contra tales delinquentes vniuersitas potest iurisdictionẽ exercere, vt est casus in ★ l.12.tit. *De las prendas*.li.5.ord. ★ Quę est.l.10.tit.17.libr.5. Recopil. ★

Quartus casus est in deputandis iudicibus, vt cognoscãt in causa appellationũ sex milliũ mara petinorũ, nã congregatis omnibus rectoribus vniuersitatis id fieri debet, vt in.l.6. ★ tit.16.lib.3.ordin ★ Quę est.l.7.tit.18. lib.4.nouę Recop. Sed est mutata. ★

Quintus casus est in deputatione iudicum *de la hermandad*, nã cõgregata vniuersitate fit electio authoritate l.primę, *del quaderno dela hermandad*. ★Quæ est.l.1.ti.13.li.8.nouę Rec. ★ ★

Sextus casus est quando aliquis virtute regij priuilegij habet panes ciuiles, quos nos appellamus, *maruedis situados*. Nam si iudex ordinarius requisitus non mandauerit executioni talia priuilegia, prout tenetur, vt in.l.127.in quaterno gabellarum. ★Quæ est.l.10.tit.7.lib.9.Recopil. ★ ★tali casu concilium vniuersitatis potest adiri, vt faciat iustitiæ complementũ: q̃ poterit cõciliũ facere, vt in.l.13.&.12.tit.12.lib.5. ord. ★ Quæ est.l.10.tit.17.lib.5. Rec. ★ ★

Septimus casus est de quo in.l.3.ti. 6.lib.6.ord. ★Non est in Recop. Sed pro ea est.l.2.tit.8.lib.9. Recopil. ★ ★

Octauus casus est contra receptantes malefactores. Nam conciliũ loci exercet iurisdictionẽ, proceden do etiam manu armata, vt in.l.3.tit. 17.lib.8.ordi. ★ Quæ est male allegat. sed est.l.6.& fin. hoc ipsum probans tit.22.lib.8.Recopil. ★ ★

Nonus casus est præstando auxilium, vel fauorem iudicibus ordinarijs: nam quodammodo videtur hoc casu concilium habere iurisdictionem, vt in.l.4.tit.10.lib.4. ordinam. ★Quæ est.l.4.tit.15.libr.8. Recopil. ★ & culpantur non præstantes, vt notat Capitius decisio.149. ★

Decimus casus in casu text.in.l. 4.tit.1.lib.7.ordinam. ★Quæ est.l. 3.tit.1. libr.7. nouæ Recopil. idem probat.l.2.eiusdem.tit. ★ ★

Extra hos casus non venit in mẽtem, quód cõcilium ciuitatis, aut loci posit vti iurisdictione.

Quod facit, vt ciuitas non possit vi compulsiua iurisdictionis cogere ciuem suum ad restituendam possessionem alteri ciui, à quo occupauerat: & sic cessauit practica, de qua per Bar. & DD. in.l.1.§.quod seruus ff. de vi & vi armata.

Ciuitas an exerceat iurisdictionẽ.

Item ex eadẽ causa cessat hodie quod notat Bald.in.ca.1.§.1.si inter domi. & vassall. lis oria. de inuestitura feud. vbi dicebat, q̃ data negligentia magistratus debet recursus haberi ad ciuitatis concilium, vt ibidem suppleatur negligentia iudicis, & fiat iustitiæ cõplementũ. Nam non ad ciuitatẽ, quæ nullã habet iurisdictionẽ, sed ad regem debet ire querela, vt in eius præsentia, vel curia proposita suppleatur negligentia iudicum inferiorum.

Hodie non appellatur ad decuriones.

Item ex his cessat hodie, q̃ iure communi erat statutum: quo ante-to diceret quilibet, q̃ vbi iudex appellationis abest, possit appellari ad decuriones ciuitatis, vt notat Bar.in.l.vbi absunt.ff. de tuto. & curator. datis ab his. & in.l.quoties.ff. ad municip. & per Bal.in.l.2.C. quãdo fiscus vel priua. & Fel.in.c.querelam. col. fi. de iureiur. & Robertus Marant.in specu. aureo.titu. de appella.nu.378. & ibi allegat tex.in authen. vt nulli iudicum. §. peruenit.

Ius regni.

Nam ista iura apud Hispanos cessant, cum concilium ciuitatis, aut villæ de appellatione nequeat cognoscere, nisi in causis sex millium mara petinorum, iudices deputando: sed siquis vult appellare, vel querelam proponere, illud faciat coram rege, vel suis supremis iudicibus, aut senatoribus: & sic intelligerem.d.l.vbi absunt. non obstante quòd aliter notat glos. & Bart. & Paul. & alij DD. in.l. nulli. ff. quod cuiusq; vniuersi. nomi. & Iaso. in.l.cũ specialis. C. de iudici. & Gometius in tracta. negligentiæ. in.2.casu.

Negligẽtia.

Decima causa attributiua iurisdictionis est, negligentia vnius; nam hoc ipso competit alteri iurisdictio, vt notat glos. in.l. mancipia. C. de seruis fugi. Nam iudice negligente ius reddere, licitũ est ius parti dicere in casu text. in.l. nullus. C. de Iudæis. & ibi glos. & in.l. nulli. in fi. C. ne sanctum Bap. & in. l. nulli iudicum. C. de officio. recto. prouin.

Item propter negligentiam iudicis laici in non reddẽdo iustitiã clericis, laici cõueniri possunt corã Ecclesiastico, vt in.c.cũ sit, & in.c. clericus. de foro cõpetẽ. Imó iudex negligens in huiusmodi casu est ipso iure excõmunicatus, vt est glos. in cap. administratores. 7.q.5. & notat Ioan. And. in.c. fina de excep. lib. 6. Negligentia autẽ ista accipitur, non quælibet, sed vt notat Puteus in tractat. syndi. in parte, negligentia.

Item ob negligentiam dominorũ inferiorũ potest dominus Rex cõmittere alteri, vel ipse cognoscere intra dominia aliorũ, & administrare iustitiam, vt colligitur ex.l.1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

★ tit.1.lib.3.ordinamen. ★ Quæ est.l. 1.titu.1.lib.4.Recop. ★&in.l.6.tit. 13.eod.lib.&.in.l.2.titu.6.lib.5.ordi nament.& in.l.5.titu.15.partita.2.

Rex concurrit cum dominis.

Nã licèt rex cũ omnibus dominis inferioribus & iudicibus cõcurrat in iurisdictione, vt notat Specula.in tit.de appella.§.nũc tractemus. in princi.& notat Ioan.Lop. de Pala.Rub.post Bal.& alios quos ibi refert in rubr. de dona. inter vir. & vxor.col.3.n.7. tamen rex Castellæ hanc sibi legẽ imposuit, vt cognosceret in terris dominorum,data eorum negligentia, &non aliter.

Negligẽtia est post monitionem.

Quæ negligentia post monitionem,& non antea probatur, vt notabat in proprio casu Bald. in. cap. 1.de pace tenẽda.in parte,publici latrones. & notat Thomas Grãmat. voto.28.& ob id dantur mandata, quæ appellantur incitatiuas contra dominos vassallorum, vt administrent iustitiam: quibus negligentibus iurisdictio deuoluitur ad superiorem de quo plura allegat Matthæ. in constitu. regni Sicilia rubr. 42.nu.20.in lib.1.

32 *Querela coram rege.*

Vndecima causa acquisitiua iurisdictionis est querela quæ coram rege nostro, vel eius supremis regijs senatoribus solet proponi super violẽtijs illatis à iudicibus Ecclesiasticis super Ecclesijs, aut personis Ecclesiasticis.De qua iurisdictione loquitur text.in.l.5.tit.1.li.2. ordi. ★ Quæ est.l.2.tit.6.li.1.Rec. ★ Vide infra lib.2.c.6.versi. decimus casus:& de ista materia qualiter Ecclesiasticus coerceatur à secularibus supremis iudicibus per modũ violẽtiæ, vide gl.nouã in.l.13.tit.13.p.2.

Nam cum proprium regum officium sit violẽtias tollere, vt in.c. regum.23.q.5. ne scandalum patiatur respublica, vt in.l.si ingenuam. §. in ciuilibus. ff.de capt. & postlimi.reuer.propter hoc scandalũ vitandũ rex Hispaniæ cognoscit inter personas Ecclesiasticis, & de possessorio,& potest tollere vim præsentem & eminentem,vt colligitur in.c.principes sæculi.23.q.5.& in.l. quicunque.C.de Epis.& cleri.

Et iure regni facit lex.18.tit.9.par. 1.& de iure communi, quod notat Guillel. Bened. in.c.Rainuntius. de testamen. in parte, vxorẽ nomine in.2.dicisione.fol.97.& per doctorem Nauarro.in cap.cum cõtingat de rescriptis.in primo remedio.

Maduy uisionis.

Hæc autem cognitio competit regi,vt cognoscat per modum prouisionis,vt in.d.l.5. ibi. *Pueden conocer y prouer de las injurias violentas:* ★Quę est.d.l.2.tit.6.lib.1.Rec.★ ★ Verbum autem prouidere, etiam iudicis officium comprehendit, secundùm Bald.in.l. generaliter.C.de Episcop.& clericis.

Et ideò in huiusmodo cognitione violentiarum citatio requitur, vt in.homnes.ff.de in integrum resti. & in.c.1.de causa posse.& proprie. Et quanuis citatio requitur, cognitio tamẽ vt plurimum debet esse summaria,vt notat Hippol.in singulari.70 & per Guido Papæ in decis. prima.

Et per modũ extraiudicialis defensionis,

defensionis, vt elegantissime notat Lucas de Penna.in.l.si coloni.C.de agricol.& censi.lib.11. & per Matthæ.de Afflictis in decisione. 2. & decisi.85.

An super interdicto vti possidetis.

Et non solũ super violentia quãdo agitur interdicto recuperandæ, sed quando agitur interdicto vti possidetis: quia vim facit qui liberam possessionem aduersario non relinquit,vt in.l.vim facit. ff. de vi & vi arma.& ob id de ista quoque violentia poterit rex cognoscere,vt colligitur ex supradictis decisionibus, & quia interdictum recuperãdæ,& retinendæ æquiparantur, vt notat Anto.in.c.in literis. de restitu. spolia. quem sequitur Stepha. Bertran. in.3.parte,consi.2.num.18.

Præeminentia.

Et non solùm quando agitur super Ecclesijs,vel fructibus earũ,sed quando agitur super præeminentijs & honorantijs Ecclesiarũ: nam in his potest quis vim pati,iuxta late notata in.l.1.ff. de albo scribend. & elegantissime in stylo Parisiensi, in tracta. de authoritate magni cõcilij.fol.127.& per DD. in.l.siquia. C.de spectacu. lib.11.& per Bald. in l.obseruare. §.fin.li.ff. de offic. proconsu. & per Cassaneum inconsuetudi.Burgund.folio.214.

Defensio charitatiua.

Nã pro violentijs in huiusmodi præeminentijs illatis cognoscit rex per modũ violẽtiæ inter Ecclesiasticos, vt colligitur ex Luca de Penna in.l.si coloni.col.8.C.de. agrico. & cõ.& appellatur charitatiua defensio secũdũ Matthæũ in cõsti. regni Sici.Rubr.67.c.fi.n.11. lib.1.& in huiusmodi cognitione habet locũ cõ dẽnatio expensarum,vt notat Guillel. Bened. vbi supra nu. 330. quod habeat locum condemnatio expensarum,notat gloss. in.l.13. titul. 13. par.2.

A prouisione nõ appellatur.

Et quia prouisio in huiusmodi causis est per modũ extraiudicialis defẽsionis,à mãdato regio super his lato nõ habet locũ appellatio, neq; recõuẽtio,vt notat Bal.in.c.1.de cõtrouer.feud. apud pares termi. quẽ nũcupatim in isto casu refert & sequitur Robertus. in speculo aureo. in.6.dist.iudiciorum.q.3.& Paris de Puteo intract.syndi.in parte, negligentia, in cap. incipienti iudex vt non arguatur: & quòd non admittatur appellatio, vel supplicatio,viget in practica.

Et istud remedium obuiãdi violentijs contra mãdata & excõmunicationes, atq; censuras iudicum Ecclesiasticorum regia defensione, notat per plura Guillel. Benedict. in.d.c.Rainuntius.in parte,& vxorem. conclu.2. num.410.nam iudices dicuntur suis iniustis mandatis vim inferre, vt in.l. lege Iulia.ff. ad legem Iuli. de vi publi.de quo late scribit Nicol.Boeri. in decisio.238.

Inferiorem nõ cognoscũt de violentijs.

Et cum hæc consuetudo tollẽdi has violentias inter Ecclesiasticas personas vigeat & toleretur in persona regis & suorum supremorũ iudicum, nõ habet locum in ducibus & marchionibus, aut alijs inferioribus dominis, vel iudicibus. Nam consuetudo stricte est obseruãda, vt per Bart.in.l.1.§.hoc interdicto. ff.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ff.de itiner.actuque priua. quem sequitur Balb.in tractat præscrip.in.2. parte. fol. paruo.16. & notat Felin. in cap.cum ex iniũcto.de hæreticis. & in cap. auditis de præscri.& ista est commu. opinio, vt notat Rochus de Curte in.c.fi.de consue.folio paruo.35.& notat Romã.in cõs. 484. quem sequitur Tiraq. in lib.1. retractuum.§.26.in gloss.1.nu.56.

Iurisdictio per modum defensionis. Item ista iurisdictio cõtra Ecclesiasticos per modũ defensionis, vel protectionis, habet locum, etiã vbi fit nouitas in materia de soluendis redecimus. Nã hoc potest rex prohibere Ecclesiasticis personis,& ita per plura iura probat Guillel. Benedict. in cap. Rainuntius. in parte absq; liberis. el.2. sub num.45.& ne fiat nouitas, sed esse in hoc seruandam præteritam consuetudinem, probat Bal.& ibi apostil.in.l.3.C.de seruit. & aqua.& loquẽdo de vectigali nõ cõsuetõ solui, notat Andre. de Ysernia in tit.quæ sint regalia. in parte, vectigalia.in.2.col.in fi.& loquendo de decimis prædialibus ne fiat nouitas, notat per plura post Abb.Belẽzinas in apostil.in.c.cũ aliquibus.de decimis & Matth.de Affli.in cõst.regni Sicil.ti.de decimis. sub nu.15.& Guillel. Benedi.in.d.c. Rainũ.in parte, vxorẽ. nu.347. & in bono exemplo cõsuluit Philippus Decius.in.2.part.consil.215. num.5. & per Cassaneũ in consue. Burgũd. rub.4.§.6.fol.154.

Et loquẽdo in personalibus decimis, notat gl.in.c.1.de decimis.li. 6. & Archi.in.c.quicunq;.16.q.7.& Boerius in decis.236.& Rochus de Curte.in.d.c.fi.fol.12.de consue.

Et ex his viget in practica, quod *Redditus.* ab imperatore nostro inuictissimo Carolo statutum est, ne fiat nouitas in exigendis redecimis, vt statuit in curijs apud Toletum, anno.1525.& apud Segouiam.c.58.in curijs celebratis anno.1532.& apud Maioritũ, anno.1534.c.12. ✶Quæ est lex.6.tit. ✶ 5.lib.1.Recop.✶

Nouitas. Nouitas autem tunc fieri dicitur in exigendis istis redecimis, quando exigitur quod non est solitum exigi decem annis præteritis: & ita bellissime probat Cassador.in decisi.1.sub ti. de consuetu. quem sequitur Couarru.in libro. 1.resolu.c. 17.nu.3.& si cõtra quosdam probatur de consuetudine, cum illis tantùm tuebitur in possessione, quia nondum agitur de iure formato ex consuetudine, sed de actibus ex quibus formatur, vt per plura iura cõcludit Decius in.d.consi.215.nu.5. vbi plura allegat.

Item ex eadem iurisdictione quæ per modũ defensionis exercetur, deducitur practica quę habetur, vt dẽtur mãdata regia super obseruanda cõsuetudine Episcopatus Palentini & Calagurritẽsis, q̃ beneficia sint patrimonialia, & originarijs tantũ conferãtur: & id posse iure fieri probat Guill.Bened.in.d.c. Rainuntius. in parte, absq; liberis.nu.52.de testamen.& si contrariæ literę Apostolicę impetrẽtur, nullo modo prõsunt impetrantibus. Et hęc est potissima ratio ad pragmaticas huius regni

Consuetudo Calagurritana & Palentina.

insertas

insertas post.c.53.in curijs latis apud ✶ Maioritum anno. 1525. ✶ Quæ est lex.21.tit.3.libr.1.Recop.✶

In iustificãdis querelis super huiusmodi violẽtijs in negotijs ecclesiasticis necesse est docere de titulo, aut saltim colorare possessionem, vt per glo.fin. in Clem. 1. de causa poss.& proprie.& plura refert Stepha.Bertrãd. in.3.part. cõsi.2.nu.18. & Ioã.de Rip.in lib.2.respõsor.c.35. nam defectus tituli reddit incoloratam possessionẽ, vt per plura probat Stepha.Bertran.in.2.part.consil. 132.col.1.& in.5.vol.consil.273.De qua iustificatione tituli per Aymon Craueta.in.2.part.consil.322. Et aduerte quòd ista coloratio est necessaria quando agitur inter personas ecclesiasticas: secus si contra laicos qui de facto spoliauerunt, nã sola possessio beneficij à clerico probãda est, vt notat Gillel.Bened.in.c. Rainuntius.de testament.in parte, vxorẽ.nu.330. Et est notandũ quòd in iustificatione tituli sufficit confessio partis, q̃ est intitulatus, licèt á sua cõfessione non dependeat tituli datio, vt probat Aymon.in.1.parte, consi.93.ecclesia.

Appellatio. Duodecima causa attributiua iurisdictionis est appellatio, vt in toto titulo.ff.de appella.& in titul.23. per totum, parti.3. Debet autem huiusmodi appellatio esse legitima: nam aliter non deuoluitur causa, etiam ex consensu partium: nam in appellationis instantia non habet locum prorrogatio, vt elegantissimè notat Bald.in.c.1.in ver. secundùm mores ciuitatis. de pace Constan.in vsi. feu. & in authen. ci qui.C.de tempo.appellat. & notat Nico. Boe. in decis.227 & Robert. Marant.in speculo aureo.in.12. distin. iudiciorum.nu.16. & Rota in nouis, decisione.11.in fine. & Antonius Capitius in decisione.19.

Pro quo iure Regio potest induci tex.in.l.24.tit.23.part.3. vbi dicitur, q̃ stante minus legitima appellatione, vel facta eius desertione, *Desertio.* iudex appellationis nõ potest procedere, imò ex officio pronunciat desertam fore appellationem, vt notat Philip. Fran. in.c.ex ratione. col. 20. de apel. quem & alios refert, & sequitur Rober.in speculo aureo, in titul.de appell.num.398.

Decimatertia causa attributiua *De iuramento.* iurisdictionis est iuramentum petentis causam tractari in curia regis, eò quia non valet apud inferiores consequi iustitiæ complementum, de quo præstat informationẽ iustæ causæ: nam tunc tractabitur negotium in curia, etiam si non sit de casibus specialibus curiæ regali reseruatis in prima instãtia: & ita notat Abb. post Dños de Rota, in.c. Nicolao. de appellat. quẽ refert & sequitur Montal.in l.18.tit.23.par.3.

Decimaquarta causa attributi- *Prorrogatio* ua iurisdictionis est prorrogatio legis, vt est in casu tex.in.l.meminisse.& ibi notat Bal.ff.de officio procõsu.& notat Puteus in tract. syndi.in princi.c. sequitur.

Decimaquinta est tyrãnides: nã *Tyrannides* licèt tyrannus verè careat iurisdictione,

Universidad de Deusto
Biblioteca

ctione, tamen quod de facto iudicat, ordinate subsistit, seruata distinctione Bal. & DD. in.l. decernimus. C. de sacrosan. Eccle. & de intruso. in.l.2. C. de serui. & aqua. nu. 73.

Senectus. Decimasexta causa est senectus apud Iudæos, nam senioribus ex eis competebat iurisdictio ciuilis, vt in.l.35.ti.3.li.8.ordin. ★ Quæ non inuenitur in Recopil. ★

Reconuētio. Decimaseptima est reconuentio, vt in.c.1. de mutuis petitio. & in cap. dispēdia. §. reus quoq;. de rescri. lib.6.

Quod procedit etiam si fiat reconuentio in foro seculari contra clericum: & ista est communis opinio secūdum Socin. in.d.c.1. de mutuis petitio. & Ana. in.c.1. de raptori. col.4. & notat Anto. de Tremolis in practi. vberti. titu. quibus modis. in ver. Item non audiuntur. vbi plura allegat. & Rober. Marant. in specu. aureo in.4. parte. q.3. nu. 44. & per Bal. in.l.1. C. de nauti. fœno. pro qua opinione est tex. in.l.57. tit. 6. par.1.

33 *Succesio clerici.* Decimaoctaua causa est successio clerici in laici instātia cœpta cōtra eum, vel etiam si nō sit cœpta, si tamen conuentio fiat ratione noxæ contra bona, vel ratione hypothecæ: nam isto casu successor clericus potest coram laico iudice conueniri: nam & apud Franciam fortitur quis forum ratione hypothecæ, vt probat Rebuffus in constitutio. Frāciæ in tracta. de cōstitu. redituum. arti.1. glo.14. in fine. Quæ hypotheca, & sic causa successionis attribuit iurisdictionem, vt notat Imo. in.l. si cum hominem. ff. de fideiuss. & in cœpta instantia dicit, esse hanc communem opinionē Antoni. in dicta practi. vberti. tit. quibus modis. ad finem. ver. Item non audiuntur. pro quo est text. qui sic debet intelligi meo genio. in.l.57. tit.6. part.1. ibi. *Demanda contra el lego por razon de aquel auer que heredo, o de daño que ouesse hecho*: nam loquitur de instantia iam cœpta cōtra laicum iam mortuum, vt sentit litera. ibi. *Si fuesse vino*, & ibi, *que heredo*. Vel quādo bona erant obligata, vel ex noxa, & in his casus posset hæc opinio practicari, licèt regulariter sit cōtra, quòd instācia cepta cum defuncto laico, cui succesit clericus, non continuetur in hæredem clericum, secundum Abb. in.c. quia. V. de iudic. & ibi Fel. in.3. & 4. colū. quorū opinio cōmunis est teste Roberto in speculo aureo. in.5. parte. in princi. nume.13. & cum intellectus illius. l.57. sit, vt hìc per me citatur, non videtur eam legem allegando bene dixisse Rode. Suarez. in. l. post rem. ff. de re iudica. fol.123. col.4. licèt aliter intelligat illam legem Partitæ: notat Episcopus Couaruuias in questionibus practicis quæstio.8.

Decimanona causa est cōfensus *Consensus.* iudicis æqualis prorogādo in æqualem: nam hæc subiectio est attributiua iurisdictionis, vt in.l. est receptum. ff. de iurisdi. omni. iud.

Vigesima causa atributiua iuris- *Incidentia.* dictionis est, incidentia causæ: nam iudex

iudex habēs limitatam iurisdictionē nō potest cognoscere de causa diuersæ speciei principaliter, potest tamē cognoscere incidenter, vt in.l. quoties. C. de iudici. & notat Bal. & Pau. in.l. solem^o. §. latrūculator. ff. de iud. & Bar. in.l. interdum. §. qui furem. ff. de furtis. & per DD. in.c. tuā. de ordi. cogni. & notat Bald. in.l. sed loci. §. si dicatur. ff. finium regun.

An de possessione nobilitatis cognoscat quilibet Ex hoc deducitur, quod iudices ordinarij qui de causis nobilitatis non possunt principaliter cognoscere, poterunt tamen incidenter cognoscere, an talis sit in possessione nobilitatis, seu fidalguiæ, ne torqueatur, vel pro debito carceretur: nam istis nobilibus, si grauātur in possessorio, succurritur officio iudicis, secundùm Bald. in.l. qui ad ciuilia. C. de appellā. & per Iass. in.l. fi. in fine. ff. de consti. principum. & per Iacobum Rebuffum in.l. viris. C. de magistris scrinio. lib.12. & notat Cassane. in consue. Burgun. rubri. sexta. §. 4. num.15.

Et iure regni, sic posset intelligi pragmatica domini regis Enrichi apud villam de Tordesillas anno. 1406. ★ Quæ est lex.9. tit.11. libr.2. Recopil. ★ & sic, licèt iudex ordinarius principaliter non pronuntiet de fidalguia, potest tamen cognoscere an sit in possessione nobilitatis, ne facto iudicis priuetur ea, torquendo, vel incarcerando.

Consequūtiæ lister. Vigesimaprima causa acquisitiua iurisdictionis est, consequentia primæ litis, vt est textus in.l. minor. in fine principij. ff. de euictio.

Et ob id dicit Paulus in.l. venditor. ff. de iudic. quòd iudex qui protulit sententiam in causa principali, poterit cognoscere de causa euictionis inter emptorem & venditorem.

Et ideó dicit Bald. in.l. cum vendente. C. vbi causæ fiscales, quod fideiussor qui soluit pro condēnato, potest implorare officium iudicis maleficiorū, vt cōseruetur indemnis ab eo pro quo soluit: nam hoc venit ad causam per modū sequelæ: idem notat Ange. in.d.l. minor. & Aretinus in consi.48. col.3.

Et hinc dicimus in simili, quòd licèt delegatus non possit extendere suam iurisdictionē ad personas non comprehensas in rescripto, vt in.c. cū. P. &. G. de officio delega. tamen potest citare author ē laudatū propter connexitatem causæ, vt notat Matthæus in decis. Neapo. decisio. 227. quem sequitur Robertus Marant. in titulo de laudatione, sub numer.6. & sic propter consequentiam primæ litis exercetur per iudicem laicum iurisdictio contra clericum.

Iudex in preparato. Et an iudex, qui cognoscit de iudicijs præparātibus, debeat cognoscere de iudicio præparato, videatur Bal. in.l. ordinarij. C. de rei. vendi. nu. 2. quem sequitur Couarruui. in lib.1. resol. c.4. in fine, vbi enucleat veritatem huius dicti, & per Matthę. in consti. regni Siciliæ. rubri. 17. in princ. nu.8. lib.2.

Patria potestas. Vigesima secunda causa iurisdictionis attributiua est, ius seruitutis & ius patriæ potestatis, vt in.l. vnic. C. de

Universidad de Deusto
Biblioteca

C.de emenda.propinquo. &. C. de emenda. ſeruo.& in. l. cõgruentius C.de patria poteſta.

Infragantia criminis.

Vigeſimatertia cauſa iuriſdictionis attributiua eſt,criminis infragãtia, & ob id in criminibus publicis particularis perſona exercet captu ram:& ita notat Bart.in.l.ſi quis in ſeruitute. & ibi Alexand. ff. de furtis.ſaltim occurrendo ad capiendũ malefactorem, & id quoq; licet ob criminis enormitatem: vt in.l. fina. C.de maledicis.& Matthæ.& in.ll. quas ibi cumulat Ioan.Fab.

Item quilibet poteſt capere infidelem, qui ſe ipſum non humiliat coram ſanctiſsimo Sacramento, vt ✶ in.l.3.tit.1.primo lib.ordina. ✶ Quæ eſt lex.2.tit.1.lib.1.Recopil.✶

Item quilibet poteſt blaſphemũ capere,& incarcerare, vt in.l.4. tit. 8.lib.8.ordin.

Quos capit miniſter.

Item merinus poteſt capere bãnitos, quos vulgus *encartados* appellat,& ad iudices remittere,vt puniantur,vt in.l.5.in fin. tit.13.libr.2. ✶ ordi. ✶ Quæ eſt.l.13.tit.4.lib.3.Recopil.✶

Item miniſter iudicis,quem vulgò, *Alguazil*, appellamus,poteſt capere malefactores,in fraganti crimi ✶ ne,vt in.l.1.tit.14.lib.2.ordi.✶ Quæ eſt.l.7.tit.23.lib.4.Recop.✶

Item ſcandaloſos poteſt alguazelus non ſolum capere,ſed quodãmodo punire,vt in.l.6. tit.14. lib.2. ordin.ibi. *Prendan y eſcarmienten los* ✶ *reboluedores.* ✶ Quę eſt.l.4.tit.23.lib. 4.Recopil.✶

Item excepto iſto caſu, contra ſcandaloſos,miniſter capiens male factorem, non debet eum incarcerare ,ſed iudici præſentare, ne diu ſit in captura, vt in. d.l.1.tit.4.& in l.8.eodẽ.tit. ✶ Quæ eſt.l.5.tit.23.lib. ✶ 4.Recopil.✶

Itẽ miniſter poteſt capere malefactores,de quibus in.l.20.tit.9.par.2.

Item miniſter poteſt capere , vt deponat pecunias ludentium , vt in c.72.in curijs Maioriti anno. 1532. & in pragma.Burgi. *De los que juẽgan dados.* ✶ Hodie aliter ſunt iſtę. ✶ ll.in Recop.vt patet in.l. 5. in fine, & in.l.11.tit.7.lib.8.Recop.✶

Hæc, & alia competunt ratione infragantis criminis, etiam ijs , qui non habent merum , vel mixtum imperium , aut iuriſdictionem ad iudicandum.

Alios quam plures caſus quibus cõpetit iuriſdictio ex cauſa extrinſeca,poterit curioſus lector inuenire: plures autem ex his á lege dantur,& ob id à rege videtur ſuper his data iudicãdi facultas , cum omnia noſtra facimus,&c.

Et ex prædictis colligitur in praxim qualiter iuriſdictio poſsit cõpetere,vel ex priuilegio,aut præſcriptione,vel cõſuetudine , vel ex legis authoritate:nã aliter exercẽtes iuriſdictionẽ incidunt in crimẽ læſæ maieſtatis.vt in.l.3.ff.ad.l.Iuli maieſta. de quo plura iura cumulat Guido Pape in cõſ. 29.& Lucas de Penna in.l.fi.C.de diuerſis officijs.lib.12.& Oldra.conſi.191. & per Matthæ. in cõſti.regni Siciliæ,in titul.de pœna eius qui vicem alterius gerit. lib.1.

Princi-

Corrector.

Principium autem horum mandatorum loquitur de correctoribus: dicitur autem corrector qui habet officiũ quod olim præſides in prouintia, de quo meminit gloſ.in.l.ex omnibus. ff. de officio præſidis.& text.in.l.legatus.ff. eod. tit.& notat Montal.in.l.1.tit.4.p.3.

Syndicatores.

Syndicatores autem , de quibus iſtud principium loquitur. ✶ Quæ eſt.d.l.1.tit.6.libr.3.Recopil. ✶. ibi dum dicit, *juezes de reſidencia*,an poni,& nominari debeant à rege,& an debeat ſeruari hodie forma text. in l.6. in verſicul. *y eſtonces.* tit.4.p.3. infra latiùs tractabimus, ne principium iſtud diuerſitate quæſtionum oneremus, maximè quòd in ſyndicandis officialibus multum præualet cõſuetudo ſecundùm Bal.in.l.1. C.de emancip.liber.penul.col.

SVMMARIA Capituli ſecundi.

1 *Correctores tenentur præſtare iuramentum in introitu officij.*
2 *Sententia lata à iudice qui nõ præſtitit iuramentum,non valet.*
3 *Iudices qui tenentur iurare.*
4 *Iudices nullum munus poſſunt recipere durante officio.*
5 *Iudices ordinarij non ſalariati, an recipiant eſculentum, & poculentum.*
6 *Recipientes munera qua pœna puniantur.*
7 *Iudicibus ſalarium debet præſtari.*
8 *Quibus adminiſtratoribus debeatur ſalarium.*
9 *Concilia locorum deputant ſalaria adminiſtratoribus.*
10 *Iudex qui exigit ſportulas vltra taſſam, qua pœna puniatur.*
11 *Iudex quando puniatur pœna ſeptupli.*
12 *Iudex ordinarius an cognoſcat cõtra regios delegatos.*
13 *Pœna iudicibus imponenda,cui debeat applicari.*
14 *Conſuetudo an valeat in exigendis ſportulis.*
15 *Correctores tenentur præſtare fideiuſſores.*
16 *Fideiuſſor non tenetur pro geſtis tempore prorogationis.*
17 *Delicta iudicum difficillimè probantur.*
18 *Barateria crimen atrociſsimum.*
19 *Receptio munerum qualiter probetur.*
20 *Partialitas in iudice vitanda.*
21 *Partialitas qualiter probetur.*
22 *Iudices prohibentur cõtrahere durante officio.*
23 *Corrector non poteſt eſſe aduocatus.*
23 *Præuaricatio quæ dicatur.*
24 *Proditor quis dicatur.*
25 *Iudex poteſt defendere ſententiam ſuam.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

CAP. II. De prima ſolẽnitate iuratoria, ad quã iudices, & alij publici officiales tenẽtur ✶ *Eſt hoc c. 2 ſuper. d. l. 1. tit. 6. lib. 3. Recop. ibi:* hagan juramento en nueſtro Cõſejo, &c. ✶

1 ADEO correctores, & alij iudices tenentur in introitu officij iuramẽtum præſtare: de quo in principio horum mandatorum. ✶ Quæ eſt. l. 1. tit. 6. lib. 3. Recop. ✶ ibi, *Y que fagays juramento en los caſos que mandamos que ſe haga*, & ibi, *Iuren en todas las coſas*: quòd antequàm huiuſmodi iuramentum præſtetur, non competit eis iuriſdictio, vt in rubr. iuſiurandum, quod præſtatur, in rubro, & nigro. colla. 2. & notat Angel. in auth. vt iudices ſine quoquo ſuffra. §. iuſiurandũ. coll. 2. & Paris de Puteo, in tracta. ſynd. in parte iuſtitia, verb. iuramentum.

Quod iure quoq; huius regni probatur. in l. 4 &. 5. in fine, tit. 15. lib. 2. ordin. ibi, *Ante que vſen del oficio, deuen fazer juramento*, & in l. 6. titul. 4. par. 3. ibi, *Tomando primeramente la jura ante que juzguen.* ✶ Quæ eſt. l. 3. tit. 9. lib. 3. ordin. in verſ. *Y antes que vſen del oficio.* ✶

Et non ſolum iudices ordinarij hoc iuramentum præſtare tenẽtur, ſed alguazeli, & alij miniſtri, vt in l. 3. tit. 14. lib. 2. ordi. ✶ Quæ eſt. l. 3. tit. 23. lib. 4. Recop. ✶.

Item iudices nobilium, quos vulgò fidalgos appellamus, vt in pragmaticis antiquæ impreſsionis, fo. 27. col. 2.

Item iudices curiæ idem tenentur iurare, vt in c. *Otroſi ordenoy mando*, in eiſdem pragmaticis, fol. 45. ✶ Quæ eſt. l. 6. tit. 5. lib. 2. Recopilatio. ✶.

Item quicunq; officiales publici præſtare debent iuramentum, vt elegãter per exempla probat Platea in l. per hãc. C. de eroga. milita. ann. lib. 12. & eſt text. in l. 26. tit. 9. part. 2. vbi videatur gloſ. noua.

Et intãtum eſt neceſſaria, & pro forma ſolennitas huius iuramenti, quòd ſentẽtia à iudice intenſo ſine præſtatione huiuſmodi iuriſiurandi lata, eſt nullius momenti, vt per plura probat Matth. de Afflict. in conſtit. regni Siciliæ, titul. de ſacramento præſtando à baiulis, lib. 1. rub. 67. & ob id iudex tenetur ad intereſſe; vt in c. 1. §. iudices, de pace iura. firman. & ibi notat Bald.

Quinimo ſi abſque ſolennitate iuramenti iudex vſurpauerit officiũ, punitur crimine maieſtatis, vel ſaltim extra ordinem, vt notat Lucas de Penna, in l. hac ſanctione. C. de diuerſis officijs, lib. 12.

Iuramentum autem huiuſmodi de iure Partitarum in manu regia præſtabatur, vt in l. 6. tit. 4. part. 3. & idẽ iure nouo ordinationum, vt in l. 4. tit. 15. lib. 2. ordin. ✶ Quę eſt. l. 3. tit. 9. lib. 3. Recopila. ibi, *Y eſta jura, &c.* ✶. Hodie verò ſufficit in conſilio loci, vbi futurus eſt iudex, præſtare huiuſmodi iuramentum, ſi non accipit mandatum, & poteſtatem iudicandi apud

apud curiam, vt probant verba huius primi capitis, ibi, *Si eſtuuieren en nueſtra Corte quando les proueyeremos de los oficios, ſagan juramento en nueſtro Conſejo*: & ibi, *Han de jurar en el concejo del lugar, donde fueren pueſtos ſeñaladamente.*

Iuramentum verò huiuſmodi debet continere contenta in duabus legibus primis horum capitum, & mandatorum.

3 *Quæ mãdata ſunt iuranda, & quæ promittenda.* Et ne quis dubitet quę capita ſint iuranda, & quæ promittenda, dico quòd primo iurare debet pro viribus impleturum, quæ in mandato officij diriguntur implenda: & contra non implentes mandata ſuperioris qua pœna puniantur, diſtinguit elegantiſsime Thom. Gramm. in deciſ. 40.

Secundo iurabit obſeruare omnia contenta in primo capite, inter quæ eſt, ne recipiant quicquã, ibi, *Non recibirã dadiua*, de quo ſtatim differam: quia materia eſt ſatis quotidiana.

Item locum tenentes correctorũ debent iurare, nihil aſſeſſoriarũ nomine accepturos, vt in cap. *Itẽ que no lleuen, ni conſientan lleuar*, in eod.

Item ipſe iurabit non affectaturũ, quòd mandata inhibitoria iudicum Eccleſiaſticorum in præiudiciũ regiæ iuriſdictionis promulgentur, vt in c. *Otro ſi que jure*, in eod.

Item debet iurare non perceptu rum partem condemnationum in ſeptuplum, vt in c. 48. in eod.

Item iudices ordinarij locorum iurare tenentur omnia contenta in l. 4. tit. 15. lib. 2. ordin. ✶ Quæ eſt. d. l. 3. tit. 9. lib. 8. Recop. ✶ nam quod in illis iudicibus non mutatur, ſtare cenſentur. ✶

Vltra hæc autem capita, cætera ſunt promittenda implere, non tamen iuranda: quia caput iſtius principij non dicit omnia iuranda, ſed illa tantùm, *En los caſos que mãdamos que ſe haga ſobre la guarda de cada vno dellos.*

Iuramento autem à iudice interpoſito, ſi periurus poſtea in ſyndicatu detegitur, pœna imponẽda eſt hoc ordine. *Pœna iudicis deierantis.*

Si quidẽ male vſus eſt officio iudicis ſibi commiſſo, eo debet priuari, vt in l. iudices. C. de dignit. lib. 12. & erit infamis, ſi dolo, vel cupiditate abuſus eſt. Iure verò regni, eſt text. in l. 23. tit. 22. part. 3. ibi, *E aun deue quedar infamado para ſiempre, porque hizo contra la jura que juró quando le puſieron en el oficio*, & in l. 6. tit. 15. lib. 2. ordin. ✶ Aliter habetur in Recop. nam eſt. l. 1. tit. 6. lib. 2. Recop. ✶ *Iudex qui male vsus eſt officio mãs quę vt obſeruare pœnã priuatiuã*

Si verò leuiter, & circa leuia delinquitur, punietur arbitrariè, vt in l. 26. tit. 9. part. 2. & ad intereſſe parti læſæ damnabitur, vt notat Bal. in l. obſeruare. §. proficiſci. 33. q. ff. de officio procon. & per Tho. Grãm. in deciſione. 40. & per gloſ. nouam. in l. 9. hic allega.

Et tanta poſſet in iudice inueniri malitia, & conſuetudo delinquẽdi ſub obtentu officij, quòd delinquens taliter poſſet percuti ictibus plumbatorum, ſecundum Bart. in l.

Universidad de Deusto
Biblioteca

quilibet. C. de decurio. lib. 10.

Iudex mali officij priuat. ne officio.

Et omnis iudex malitiosè agens in officio, eo priuandus est, vt in l. 2. tit. 31. part. 2. & qui dolosè iudicat, incidit in crimen falsi, vt in l. 1 §. 1. ff. ad l. Corne. de Fal. notat Imol. in l. si is ad quem. ff. de acquir. hæred. quẽ sequitur Matth. in constit. regni Sicil. rub. 46. in princ. & facit notabilis doctrina Bald. in l. si ad excludendã. C. de rebus cred. & iur. iu. vbi dicit, quòd talis iudex est infamis, & debet officio priuari: & an intelligatur priuatus ipso iure, videatur Anton. Capi. in decis. 121. nu. 21.

Cætera contra deierantes in officio, inferius suo loco tractabuntur in materia de puniendis periurijs.

An minera aliqua recipiat corrector.

Redeundo igitur ad illam partem juramenti, qua iudex iurat, *que no reçibiran dadiua, ni aceptaran promessa, ni donacion, ellos ni sus mugeres, ni otro alguno, de cuya mano aya de venir a el, o a su prouecho.* ★ Vt habetur in d. l. 1. tit. 6. lib. 3. Recop. ★ decisiue procedendo, an iudex corrector dona aliqua durante officio possit recipere? & regulariter est hodie tenendũ, quòd correctores nullo modo possunt quicquam recipere durante officio, etiamsi sit modicum, vt esculentum, & poculentũ, vt probant illa verba tex. *No recibã dadiua*: nam sunt verba generalia comprehendentia, vt nec modicum quicquam recipiatur à correctoribus, cum sint iudices salariati: quod latius exprimitur in pragmaticis, cap. *Otrosi mandamos*, fol. 26. dum loquẽdo de iudicibus curiæ, prohibet etiam esculentum recipi: nam quãtuncunque sit minimum, non debet prohibitio huius legis violari, vt in l. penult. C. de aduoc. diuerso iu. & in l. si quis in graui. §. si quis tabulas. ff. ad sillania. & ibi gloss. nam minima quoque mouent animos, & delictum committitur, vt in cap. fur autem. 14. quæst. 6. ★ Vide de materia Matienço in dialogo relatoris, 3. part. c. 24. ★

Minimum munus non debet recipi.

Et iuramẽtum à iudice factum de non recipiendis muneribus, intelligitur etiam de minimis: nam cum iuramentum debeat impleri in specifica forma, vt in cap. debitores. & ibi Abb. & Doctores de iureiurand. in forma implenda specificè, etiam minima quæque debent considerari, vt adimpleantur, nam specificè, & præcisè obligat iuramentum, vt in cap. ad nostram. 1. de iureiurand. & notat Bart. in l. amplius non peti. ff. de rem ratam habe. quem sequitur Decius in rubric. de iudic. numer. 20. & in cap. de Quouultdeo. numer. 130. & ideo in dispositionibus iuratis consideratur factum, vt integre, & formaliter impleatur, vt est gloss. cum qua communis opinio in. l. si pecuniam. ff. de condi. ob caus. & tradit Dec. in dict. cap. 1. de iudic. sub numero. 127. Quòd si iudex qui iurat nihil recipere durante officio, munus paruum posset recipere, iam non impleretur iuramentum in forma specifica: quia defectus etiam vnius nummi est in consideratione, vt actus non dicatur impletus, vt est gloss. in

in l. cõmuni diuidundo. ff. cõmuni diuidun. & Bal. in l. cum sit. C. de sepulchro viola.

Et habita consideratione, quòd iuramentum de non recipiendo munera debet pro forma præstari à correctore ante ingressum, vel in ipso ingressu officij, etiamsi esset leuis solennitas, & super re leui, debet impleri, & nihil omitti secundùm notata per Felin. in cap. cum dilecta. de rescript. sub num. 10.

Munus minimum non recipitur.

Et quód nihil muneris quantuncunque minimi possit à iudice accipi durante officio, etiamsi sit esculentum, & poculentũ, videtur text. de iure communi in authent. scriptũ exemplar. in fin. col. 2. & ibi est glos. quód l. plebiscito. & l. solent. ff. de officio præ. sunt correctæ, & illam glos. sequuntur plures doctores tenentes hanc partem, q̃ nihil quantũcunq; minimũ à correctore possit accipi. Matth. de Afflict. in constit. regni Siciliæ, in lib. 1. sub. rubric. 41. quæ est de officio capita. & notat Imol. in c. cum ab omni specie mali. de vita & honestat. cleric. & nominatim ita quoque notat Lucas de Penn. in l. in sacris. quæstio. 3. C. de proxi. sacro. scrin. lib. 12. & Alberic. in l. solent. §. non verò. ff. de officio proconsu.

De esculẽto & poculẽto.

Ratio potissima mouens animos horum doctorum hanc sententiam firmantiũ, est, quia correctores sunt competenter salariati: & ob id non possunt esculentum, vel poculentũ hodie recipere, & ita firmat noster Hispanus Doctor de Villadiego in tract. contra hæreticam prauitatem c. 8. & Imol. in Clemen. nolentes. de hæreticis, & glos. in. §. lex Iulia. inst. de public. iudi. & in. c. non licet. 11. q. 3. & in expresso de iudicibus salariatis firmat Angel. in auth. iusiurandum quod præstant. collat. 2. Contrariam sententiam, imò quòd esculenta, & proculenta possint hodie recipi à iudicibus, tenet Guillel. de Cugno. in d. l. plebiscito. ff. de officio præsidis: quẽ sequitur, plures alios Doctores referendo Paris de Puteo in tract. syndi. in parte, esculẽta, & in parte, consiliarij.

Sed prima opinio est verior, & eam sequor hodie: tùm ob tãtorum doctorum authoritatem: tùm ob religionem iuramenti: tùm etiam propter verba generalia huius capitis dicentia, *No reciba dadiua de ninguna persona*: nam cũ lex generaliter loquatur, & nihil excipiat, indistinctè debet intelligi, vt in c. nemo põt bene agere. de pœnit. dist. 1. & quia in iudicibus curiæ id exprimitur in litigantium donis in ordinationibus Chancellariæ *de Valladolid*, fo. 26.

Et ex hoc deducitur, quòd l. 7. titul. 15. lib. 2. ordi. ★ Quę est l. 5. tit. 9. lib. 3. Recopil. ★ disponens, q̃ iudices publicè, aut secretè dona nõ recipiant à litigantibus, procedit hodie, etiã in non litigantibus, quia à nulla persona possunt recipi, siue litiget, siue non litiget. ★

Secundo deducitur, quòd l. 30. titul. 15. lib. 2. ordi. ★ Quæ non inuenitur in Recop. ★ permittens auditoribus regijs, & alijs iudicib⁹, de quibus

Universidad de Deusto
Biblioteca

busibi, post expeditos litigãtes munera recipere, esculenta, & poculenta, hodie in auditoribus, & iudicibus regis esse correctam, maxime ex cap. *En las ordenanças del audiencia de Valladolid*, in cap. incipienti, *Otrosi mandamos*, folio antiquioris impressionis. 26. col. 2. ★ Hodie est l. 56. tit. 5. lib. 2. Recop. ★

5 *An iudex non salariatus recipiat esculentum.* Tertio deducitur, quòd supra dicta loquuntur, quando iudex est salariatus, vt est corrector, vel alij régij auditores: qui verò non sunt salariati, istis non videtur prohibitũ esculenta, & poculenta recipere, vt sunt, *Los alcaldes ordinarios de los pueblos*: & de huiusmodi iudicib⁹ loquitur. d. l. 7. tit. 15. lib. 2. ordin. ★ Quæ est. d. l. 5. tit. 9. lib. 3. Recop. ★ quæ sita est sub titulo, *Delos alcaldes ordinarios*, qui non sunt salariati: & in huiusmodi casu quod non mutatur, stare censetur, vt in. l. præcipimus. C. de tempo. appella. & de his posset intelligi opinio contraria. Et quia huiusmodi iudices non iurant contenta in isto capite, *De los Corregidores*, imò sunt iudices diuersi: & ideò in ordinationibus regalibus de his ponitur diuersus titulus à titulo de correctoribus, quod & nomen diuersitatem significat, vt in. l. fin. C. de codicillis. imò isti alcaldes ordinarij non salariati æquiparantur iudicibus de legatis, qui possunt esculenta, & poculẽta recipere, vt in capit. statutum. §. insuper. de rescript. libr. 6. Tamen crederem, quòd nec isti ordinarij à litigantibus possunt munera recipere sub pœna dupli contenta in dict. l. 7. à non litigantibus verò possunt recipere, vt ex. d. l. patet.

Alcaldes ordinarios.

Quarto deducitur, quòd respectu correctorum in materia muneris recipiendi non procedit, quod notat Bald. in cap. cum. t. ab. de re iudic. quem sequitur Hyppol. in. l. furem. ff. ad legem Corn. de sicca. num. 10. & Ias. in. l. sciendum. col. 4. ff. qui satisda. cogan.

An pro minimis syndicetur. Vbi notabat Bal. quòd iudex pro minima re non poterat syndicari: nam hodie si munus recipit quantuncunq; minimum contra iuramẽtum præstitum secundum formam huius. l. poterit syndicari, præsertim si frequentia accipiendi talia munera probaretur, vt notat idem Bal. in c. de appellationib⁹. de appel. quod ex multis comprobat Tho. Gramm. in voto. 17.

Eſcriuanos. Ista autẽ prohibitio non recipiendi munera, non solùm in correctoribus, sed in tabellionibus suis locũ habet: nam his dare munera prohibet. l. 23. tit. 11. part. 3. & in. l. 8. tit. 9. part. 2.

Sed neq; ministris, siue alguazelis, licet aliquid à carceratis recipere, vt in. l. 7. tit. 14. lib. 2. ordi. ★ Quę est. l. 9. tit. 23. lib. 4. Recop. ★ ★

Sed neq; populorũ rectores possunt munera accipere à populis, vt in pragmatica Granatæ lata folio antiquioris impressionis. 69.

Itẽ receptores, collectarũ, siue régij *Pagadores*, munera non possunt recipere, secundum Bart. in. l. missi opinatores. C. de exact. tribu. lib. 10.

Pœna

6 *De pœna accipientium munera.* Pœna autem recipientiũ munera olim erat restitutio cum quadruplo, vt notat Bal. in. l. 1. C. ad. l. Iulia. repetunda. & notat Angel. in tracta. malef. in glos. per iudicẽ in prin. ver. & dico. & Petrus Iacob. in sua practic. tit. de statu. curiarum.

Hodie autem, vltra pœnam periurij si de iuramento constat, punietur iudex corrector pœna septupli, vt in isto. 1. c. ibi, *So pena que lo paguẽ con las setenas*, nisi in iudicibus ordinarijs recipientibus munera à litigantibus, vbi est pœna dupli, & cũ priuatione officij: & in iudicibus curiæ Chãcellariarum, vbi ponitur eadem pœna, vt in. d. c. pragm. fo. 26. ★

Quomodo munera dantur à cõsanguineis. Limitanda tamẽ sunt supra dicta, nisi munera darentur à consanguineis iudicum correctorum intuitu sanguinis sine vlla fraude, vt in. c. requisisti. de testam. quia hoc casu cessat huius. l. dispositio. secundùm tradita per Ioan. de Plat. in. l. 1. C. de salgamo hospi. non præben. lib. 12. & Alb. in. d. l. obseruare. ff. de offi. procons. & notat Puteus in tract. syndi. in parte, corrumpens. c. 1.

Secundo limita, nisi munera dentur finito officio, nulla durante officio promissione præcedente, & id significant illa verba text. durante *su oficio*, non ergo prohibet eo soluto. notat Ioan. de Plat. in. l. Archiatri. C. de profes. & medi. lib. 10. & facit doctrina Ang. in. l. 1. §. quod ait prętor. ff. quorum lega. nã finito officio dantur indici insignia, quæ eo durãte dari non valent: & facit quod de medico notat Bart. in. d. l. Archiatri.

Auendaño.

& Rip. in tracta. de peste. in. 2. parte. num. 155.

Si autem probaretur hoc instructum durante officio, & sic tempore inhabili, tunc dari nõ potest: imò datum cõfiscatur, ex doctrina Bald. in. l. obseruare. §. nõ vero. ver. quinto ff. de offi. procon. & in. l. pars literarum. ff. de iudi. & notat Puteus, vbi supra. & facit. l. fi. C. ad. l. Iulia. repetund. ver. & ob hoc.

Tertio limita, nisi verè, & non fictè iustum pretium muneris oblati soluat iudex: nam soluto pretio (maximè pro alimentis) licet recipere, vt notat Plat. in. l. 2. C. de lucris aduoca. lib. 12. & alia plura cumulat Ioan. de Rip. in tract. de peste. in. 2. p. num. 186.

7 *De iusto salario tãtum recipiendo.* Iurat quoq; corrector vltra summã salarij assignatam nihil exacturum. Probatur ergo hic salariũ præstandum correctoribus: nam nemo suis stipẽdijs tenetur militare, & ob id consueta salaria iudicibus præstantur, vt in authent. vt iudices sine quoquo suffra. §. cogitatio. in prin. in auth. iusiurãdum quod præstatur ab his. §. viro quoq; coll. 2. & notatur in cap. cum ab omni. de vita & honesta. cler. & per Ias. in. l. ne quicquã. ff. de officio proconsu. 1. colu. & id oportet à principio esse taxa limitatum, ne dum sumptus à iudice quęritur, prædo crassetur: vt in. c. militare. 23. q. 1. Idq; salarium, vel cõsuetudine immemoriali, vel principis authoritate debet taxari, vt in. l. 1. C. de præben. sala. lib. 10.

Et hæc iudicum salaria, olim de

Universidad de Deusto
Biblioteca

iure communi à fisco soluebantur, vt in auth. de mandatis principum, §. oportet. iuncta glos. in parte ministratis. collat. 3. & in §. festinabis. & in §. illud, & in auth. de quæstore. §. maxime. colla. 6. & notat S. Tho. 2. 2. quæst. 63. quem & alios refert, & sequitur Matt. de Afflict. post And. de Isern. in constit. regni Siciliæ. c. super incisionibus.

Salaria iudicū hodie qualiter de ter.

Hodie autem iure regni istud salarium de bonis cōmunibus ciuitatum exoluitur: & illis non sufficiētibus imponitur collecta, vt in. l. 7. tit. 16. lib. 2. ordi. ✶ Quæ est. l. 5. tit. 5. lib. 3. Recopilat. ✶ & per capita ista collecta imponitur. Iuxta doctrinā Bart. in. l. 1. C. de muneri. & in quo loco. colum. 3. lib. 10. quem sequitur Alex. in. 2. vol. cons. 68. col. 1. & not. Plat. in. l. 2. C. de anno. & tribu. eod. lib. 10.

8 *Quibus administratoribus dentur salaria.*

Et non tantum correctores salaria habere debent quibus pro labore fruantur: sed alij administratores, de quibus per Sali. in. l. 2. C. mā. & in. l. salarium. C. eod. sic & legato salarium præstatur, vt in. l. legatus. §. si quis. ff. de lega. & notat Bart. in. l. 2. C. de legatio. lib. 10. quod facit, *Para lo que las ciudades dan a los procuradores de Cortes*. Sic iudex assignat salarium tutoribus, vt notat Bart. in. l. à tutoribus. §. fin. ff. de admi. tuto. & in l. 1. §. 1. ff. de tutel. & ratio. distra. sic testis pauper potest habere salarium, vt notatur in. l. quoniā liberi. C. de testibus. & notat Guid. Papæ in decisio. 68. Sic aduocatus habet salarium: & aliæ personæ, de quibus in

Legatus.

Tutor.

Testis.

Aduocatus

l. 1. ff. de varijs, & extra. cognit. sic assessor, & notarius, vt in. c. statutum. §. notarius. de reseri. lib. 6. sic castellani, vt in. l. 5. tit. 28. p. 3. notat Ias. in. l. diuortio. §. impendia. ff. solut. matri. Sic habet salarium sequester, vt in Clemen. 1. de sequestra. poss. & fruct. & notatur in. l. fideiussor. §. fin. ff. qui satisd. cogan. & notat Angel. in. l. interesse. ff. de acquir. possessione. Sic habere debet per æquatuor, vt in. l. 7. tit. 17. p. 3. Sic de consuetudine solent habere executores testamētorum, vt in. l. 20. tit. fin. lib. 8. ordinam. ✶ Quæ non inuenitur in Recop. ✶ de iure autem cōmissario non debetur salarium: secundū not. per Abb. in. c. Ecclesiæ sanctæ Mariæ. coll. 11. de constit. & notat Specul. in tit. de instrumen. edi. §. nunc vero, vers. hoc etiam quæritur; & facit glos. in. l. pecuniæ. ff. de alimen. & ciba. lega. & quod notat Ioan. And. in additio ad Specula. vbi supra. Item regens cathedram debet habere salarium, vt l. 3. tit. 31. part. 2. & in. l. 2. tit. 10. lib. 1. ordina. ✶ Quæ est. l. 1. tit. 7. lib. 1. Recopil. licet sit in aliquo mutata. ✶ Item rectoribus ciuitatum datur salariū, vt in. l. 19. & in. l. 16. tit. 2. lib. 7. ordin. ✶ Quæ est. l. 6. tit. 3. lib. 7. Recopil. ✶ & quando proficiscuntur extra ciuitatem, quid debeant habere, videatur Guid. Papæ in decis. 68. Item capiētes venatione lupos debent habere salaria, vt notat Bar. in l. qui in vtero. ff. de statu homi. & notat Guill. Bene. in. c. Rainuntius. de testam. in parte, vxorem nomine, nu. 883. quod iure regni probatur, in

Notarius.

Sequester.

Per æquatuor.

Executor.

Cathedraticus.

Rector.

Venatores porum.

c. 7. in comitijs habitis apud Vallisoletum anno. 1542. nā fauetur huic venationi, quæ nociua est Reipublicæ, vt in. l. 1. §. denique. vers. sed & si quis. ff. de postulan. Etiam si non ex proposito, sed casu fiat hæc venatio, quia sufficit, q ex facto campus purgetur lupis, vt not. Angel. & ibi Aug. in tract. malefic. in parte, fama publica. 13. quæro.

Item inquirentes mandato regio debēt habere salaria, vt in. l. 7. tit. 17. par. 3.

Plures alij casus poterunt perquiri, quibus lex præcipit exigenda salaria, in quibus si vltra constitutum salarium aliquid exigatur, illud debet restitui iure fori, & iure poli, quod per plura cōprobant Domin. & Philip. Franc. in dict. c. statutum. §. assessorem. de reseriptis. lib. 9. & per Guill. Bened. in cap. Rainuntius. in parte, absq; liberis. de testa. nu. 33.

Salarium an detur siue licentia regia

Vnum tamen in proposito horū salariorum scitu dignum, & in praxim conducibile referā: q licèt regulariter sine regia licentia salarium personis quibus debetur non possit deputari, vt in. l. 1. C. de præben. sala. lib. 10. tamen quia nimis grauosum esset regem adire in singulis salarijs deputandis, illa lex non seruatur de consuetudine, & ita attestatur Alb. in. l. ambitiosa, in fin. ff. de decretis, ab ordi. facien.

9 *Concilia de putans salaria.*

Idem concilium populi iudicis authoritate, atq; decreto potest in expeditione cuiuslibet negotij salaria administrantibus deputare pro exigentia temporum, & qualitate

personarum, & ita notat Lucas, & & Platea in dict. l. 1. quod facit pro salarijs quæ quotidie deputantur negotiatoribus Reipublicæ, & emptoribus frumenti, & carnis, & annonæ: de quibus loquitur Ioā. de Plat. in. l. 1. C. de delato. lib. 10. & ibi dicit non dandum salarium his qui ex necessitate officij tenentur Reipublicæ operas impendere. Vide cap. 62. in curijs Toleti anno. 1525. ✶ Non inuenitur in Recop. sed est. l. 9. tit. 5. lib. 3. Recop. & l. 31. tit. 6. eod. ✶ ✶

Non solùm autem correctoribus salarium debetur, sed eorum hæredibus, correctoribus defunctis, vt in l. 9. tit. 8. par. 5. & per doct. in. l. diem functo. ff. de offic. assess. & per Puteū in tract. synd. in parte salarium.

Et semper aduertenda est noua pragmatica lata apud Maioritū anno. 1544. ✶ Nō inuenitur in Recop. sed est. l. 7. in fine. tit. 5. li. 3. Recop. ✶ quòd si corrector petit curiā regis expositurus ciuitatis quā gubernat negotia, nullū debet habere salariū, licèt Paris de Puteo in dicto loco aliter sentiat. ✶

10 *De exactione sportularum.*

Iurat quoq; corrector nō exacturū sportulas vltra quā in publica, & legali taxa continetur, quod vulgus aranzel appellat: & cōtra plus exigētes, vel extorquentes vltra periurij pœnam, punitur septupli, vt significāt illa verba, *Que lo paguē con las setenas*, & idē disponit. l. 14. tit. 4. lib. 2. ordi. ✶ Quæ est. l. 1. tit. 6. li. 3. Recop. & l. 44. tit. 4. lib. 2. Recop. & l. 24. tit. 5. lib. 3. Recop. ✶ & l. 7. infra in istis capitibus. ✶

Universidad de Deusto
Biblioteca

Nec poteſt ignorantia allegari, vt ſonant illa verba, *aunque digan que no lo ſupieron.* Nam ignorantiam legum noſtri Regni non licet allegare, vt in.l.14.tit.1.par.1. & vltra taxã in regalibus legibus expreſſam, ſi minor eſt conſueta exigi, tenetur iudex in principio officij, nullo admonente id perquirere, vt in cap. 7. infra iſtis capitibus: quòd ſi non fecerit, affectata ignorantia ſibi non prodeſt. Et contra publicè nota non auditur allegatio ignorantiæ, vt in.l.fi. ff.de decretis ab ordi.fa.& eſt glo.in cap.nulli.de electio.lib.6.

Olim iure cõmuni in tabellionibus, & iudicibus nulla erat taxa ſportularum, ſed iudex ſuo arbitrio ſecũdùm morem prouintiæ taxabat, ſecundùm Bal.in.l.1.C. manda.in iudice verò erat taxa de iure authentico rum, vt in auth.de iudicib.§.ne autẽ. coll.6.& latiùs dico infra in verſic. & reperio.

Hodie verò ſi exceditur taxa, vel taxatio, de qua in dicto aranzel, pœna ſeptupli ſeriuntur, & iudex, & eorum miniſtri, & tabelliones. Quę pęna non integra cameræ regali infunditur, ſed diuiditur ex forma text.in l.14.tit.4.lib.2.Ordi. ★ Quæ non reperitur in Recop.ſed aliter diſponitur, videlicèt quòd ſeptuplum applicetur regali cameræ. vt in.l.11.ti.6.lib.3.Reco. ★

Etiã ſi ſponte quid detur. vt in.l.in uitus.§.1.& ibi Dec.ff.de reg.iur. & notat Rip.in tract.de peſte. vbi plura allegat.1.par.fo.66.in paruis.

Et ex ſupradictis deducitur, in quã tũ pœna ſeptupli condẽnatur corrector, plus exigens ſportularũ nomine, quòd erit in hac quãtitate correcta.l.fi.tit.15.lib.2.Ord. ★ Quæ nõ inuenitur in Reco. ſed eſt.d.l.1.tit.6. lib.3.Rec. ★ vbi quadrupli pœna ponebatur in hoc caſu, & ibi exprimitur has pœnas obligare in foro cõſciẽtiæ & idẽ dicitur in.l.fi.tit. *del cõſejo del Rey*, & in.l.fi.tit. *delos alguaziles*.lib.2.ord.& in.l.fi.tit.3.lib.6.ordi. ★ Quę eſt.l.21.tit.23.li.4.Reco. ★

Et contra miniſtros iudicum in exigendis his pœnis proceditur leuatovelo, & ſine ordine iudiciario, nec admittitur appellatio. vt in.l.nulli.C.quorum appella. non recip.& notat Puteus in tract. ſyndic.in parte appellati.& iure regni in pragm. fol.40.& 41. ★ Quæ eſt.l.58.tit.5.lib. 2.Recop. ★

Exiſto capite primo, iunctis alijs infra citandis, colligitur pro regula iure regni, qꝙ iudices, atq; officiales in exigendis ſalarijs, aut ſportulis excedentes metã à legibus regni præfixam, puniũtur pœna ſeptupli. Et vnũ exemplum ſcribitur hic in exigente vltra ſalariũ. Item aliud in exigente vltra cõtenta *en el aranzel*. Tertiũ exemplũ ponitur in executore, in.l.10.in iſtis capitibus. Quartũ exẽplum ponitur in.l.7.in eod. Quintũ exemplũ ponitur in.l.11.in eod. Sextum exemplum ponitur in cap. 45. in eod. Septimũ in l.13.in eod. Octauum in.l.15.in eod.

Et in omnibus his legibus ponitur pœna ſeptupli contra excedentes taxam à lege expreſſam.

Si

Si verò non exceditur taxa legalis, ſed aliàs lege prohibente aliquid à iudice ordinario turpiter, aut quouis quæſito colore accipitur, alia minor pœna imponitur, vt eſt videre in exemplis, de quibus in capite.8.in iſtis capitibus, & mandatis correctoribus datis. Secundum de hoc exemplum ponitur in. l. 9. in eod. Tertium exemplum ponitur in l.26. in eodem. Quartum ponitur in l.37.in eodem. Quintum ponitur in l.43.in eod.

12 *Iudex ordinarius quomodo cognoſcat cõtra regios.*

Et in. l. 40. &. 41. eſt caſus forté non alibi, quod iudex ordinarius eſt competens contra iudices regios, delegatos, & commiſſarios, atq; eorum notarios, ne plus ſalarij quàm in cõmiſsionibus continetur, poſſint exigere: & ſi è contra fecerint, poteſt eos punire, de quo per Doct. maximè Ioann.de Ripa in cap.ſi quãdo.de reſcrip.

Nam iudicum ordinariorum proprium eſt, comitatiuos ſuos ab exactionibus liberare, vt in.l.3. C.de lucris aduocat.lib.12.& ibi notat Ioan. de Platea. & in. l. 3. C. hæc notitia ſcrinio.eo.libro. & facit. l. illicitas. §.ne illicitè. ff.de offic.præſi. & quando ordinarius iudex poſsit procedere contra delegatum, quem nos *peſquiſidor* appellamus, vid.à Cardinal. in Clementi. 2.de hæreticis in fine principij, & per Robertum Marant.in ſua diſputatione prima.num. 24. & vltra.

Pœna harũ legũ, quomodo fiſco applicetur.

Item aduertẽdum, quòd in pœnis ſupra citatis in capitibus cõtra correctores, & eorum officiales, in quibuſdam exprimitur, quòd pœna applicetur fiſco, & ſic verba expreſsim diſponunt, *con las ſetenas para la nueſtra camara.* In aliſs verò ſimpliciter dicitur, *ſo pena del quatro tanto*, vel, *lo paguen con las ſetenas*, nec additur *para la nueſtra camara*. Et hæc diuerſitas iuris communis diſpoſitione deberet liberari, quando non exprimitur cui pœna applicetur, debet fiſco applicari, ex notatis in.l.Agraria. ff.de termin .moto. & in.l. eos. C.de modo mulctarum. & in capit. bonæ. de poſtulat. prælato.

Sed huic regulæ obſtat, quia in dubio in pœnis contra fiſcum eſt iudicandum, vt in.l.non puto.ff.de iure fiſci. quod elegãter relegit Felin. in cap.paſtoralis.de reſcript. & Couar.in lib. 1.reſol.cap.16.

Item obſtat, nam ſi in omnibus caſibus voluiſſet Rex has pœnas ſuo fiſco applicari, expreſsiſſet, ſicut in nonnullis legibus horum mandatorum expreſsit, prout licet videre in capite. 2.&.3.&.16.&.36.&.38.& 40.&.41. &. 47.& expreſsio facta in caſibus his videtur excluſio aliorum caſuum. argu.tex.in.l. cum prætor.ff.de iudic.& in cap.1.& ibi notatur.de reſcrip.

13 *Pœna partis læſæ applicanda.*

Sed hæc diuerſitas iudicio meo ſedabitur, & in concordiam veniet hoc modo: nam in caſibus quibus à legibus non exprimitur cui ſit pœna applicanda, illa applicabitur parti læſæ: nam ſi lex dixerit, quiſquis dederit alapam barbato, ſoluat decem, illa decem ſunt applicanda parti iniu

Universidad de Deusto
Biblioteca

ti iniuriatæ, ſecundùm ea quæ notat Angel. in l. ſi quis id quod. ff. de iuriſdict. omnium iud. & in l. pen. ff. de in ius vocand. & notatur in l. ſeruo. §. ſi teſtator. ff. delega. 1. & notat Luc. in l. 1. C. de palatijs, & domib. domino. lib. 11.

Si verò lex dixerit, ſi quis fraudauerit gabellas, ſoluat decem, huiuſmodi pœna eſt applicanda fiſco, quem magis negotium tangere videtur, quia de eius læſione agitur, vt poteſt in exemplum reduci: de quo in l. 13. in iſtis capitibus: nam illa pœna fiſco applicabitur, cui fit læſio: in alijs verò caſibus applicabitur vniuerſitatibus, & concilijs, vel partibus, cui eſt aliquid iniuſtè extortum, iuxta doctrinam Bartol. in dict. l. agraria. & in. l. 1. C. de modo mulcta.

Doctrina celebris. Et hanc doctrinam eleganter ponit Hiſpanus noſter Ludouic. Gomez in princ. inſtit. de actionib. ſub numero. 20. & eius ratio eſt, quia lucrum applicabitur ei, cui fit læſio, vt in l. poſt legatum. §. amittere. ff. de his quib. vt indig. & per Socin. in 1. par. conſil. 5. Vbi vero non eſt læſio, ſed calumnia, pœna, vel dolus, vel contra fiſcum fraus, tunc pœna in dubio fiſco eſt applicanda, ex iſta ſingulari doctrina, quam ego corroboro ex doctrina Ioann. Fab. in l. 2. C. de epiſcop. audien. vbi dicit, q̃ ſi quis mulctatur contemplatione ciuitatis, emenda eſt applicanda ad opus ciuitatis: & faciunt notata in cap. de hoc. de ſymonia. & in dicta l. poſt legatum. §. amittere.

Vel poteſt dici, quòd ſi pœna ponitur per verba multiplicatiua, puta, ſoluat ſeptuplum, niſi addatur cameræ, vel fiſco, applicetur parti læſæ, cui datur ſimplum in ſolatium læſionis, vt in l. final. ff. de litigioſis. & ita notat Baldus in rubri. de conſtitut. num. 22.

Pœna ſeptuplí quando allenuatur. Aduertendum tamen pro declaratione ſupradictorum, q̃ in condemnatione ſeptupli, vel quadrupli dictarum pœnarum haberi debet conſideratio ad exceſſum, non verò ad quantitatem, quam iudices iuſtè potuerunt accipere: nam cum quantitas ſit diuiſibilis, vtile per inutile non vitiatur, vt in regul. vtile. de regul. iur. lib. 6. & in l. 1. §. item quæritur ff. de aqua quoti. & æſtiua. & eſt doctrina Bartol. & Doct. in l. græcè. §. 1. ff. de fideiuſ. & probat gl. in authen. ſed hodie. C. de epiſcop. & cler. & id nominatim notat Ioan. de Plat. in l. modios. C. de ſuſcept. & archa. libr. 10. itaq; ſi deberentur iudici decem, & duodecim exigantur, duo tantum nomine pœnæ quadruplicabuntur, vel ſeptuplabuntur, ne maior ſit pœna, quã quãtitas culpę.

Et an pœna debeat eſſe computato ſimplo exactæ quantitatis, vltra textum in l. hoc edicto. §. final. ff. de publican. & vectigalib. & Bartol. in l. ab his. & ibi Bart. C. de naui cul. lib. 11. & per Bald. in capi. 1. §. ſi duo. de pace tenen. & eius viola. in vſi feudo.

Conſuetudo an valeat exigendo ſportulas. Sed quotidianũ dubiũ in explanãdis ſupradictis ſeſe offert. Statutũ eſt per leges regias, quæ cõtinẽtur *en el aranzel Real.* vbi continetur taxa legalis, q̃ non obſtante qualibet conſuetudine præterita, vel futura, non exigatur ſportula vltra taxationem ibi cõprehẽſam, vt habetur in pragmat. de Alcala. fol. antiquioris impreſsionis. 168. ibi, *Que ſe guarde la coſtũbre*: & ibi, *Que no ſe altere, ni acreciente*: & ſic minor cõſuetudo intra taxã admittitur: maior verò nullo modo poteſt introduci, nã reprobata cõſuetudine, intelligitur tã præterita, quã futura, vt eſt gloſſ. & ibi ĐD. in Clem. ſtatutũ. de electio. & iſta eſt cõmunis opinio ſecundum Iaſ. in l. de quibus. ff. de legib. nu. 55. & notat Ioã. de Pala. Ruuſ. in c. per veſtras. de donat. inter vir. & vxor. ſuper tex. in verſ. quinto nota.

Et licèt introductũ cõſuetudine, contraria conſuetudine poſſet tolli, vt arguit Bald. in l. 2. ff. de vulg. & pupil. quẽ ſequitur Dec. in c. quæſtioni. de appella. tamen hoc locum non habet, ſi reprobetur conſuetudo futura.

Nam ſtatutum cõditum poſt legẽ prohibitiuam non valet, neq; excuſat à pœna, vt in l. 3. §. Diuus Adrianus. ff. de ſepulchr. viola.

An conſuetudo excuſet ſubintroducta. Imò quæ fiunt poſt reprobationem futuræ cõſuetudinis, dicuntur ſub introducta, & nullo modo excuſant, etiam à pœna temporali: & facta reprobatione futuræ conſuetudinis, ceſſat illa regula, quæ habet, quód conſuetudo excuſat à temporali pœna, licèt nõ gehẽnali: de quo per gloſ. in c. cum venerabili. de cõſuetud. & in c. ſane. de tempo. ordin.

& per Alex. in 2. vol. cõſ. 107. & per Roman. in ſingulari. 19. & per Hyppol. in l. 1. ff. ad l. Cornel. de ſicar. num. 93.

Et Præmaxime hoc verum eſt, quando hoc fuit ab aliquibus iudicibus, vel tabellionibus introductum in ſuũm proprium commodum, maiores exigere ſportulas, quàm in taxatione eſt expreſſum: nam illa nec eſt conſuetudo, nec eius nomen meretur, & ſciente rege non eſt introducta: & cum ſit irrationabilis, non valet, vt in l. 5. titul. 2. part. 1. & in officialibus iuſtitiæ præſumitur extorſio, & quòd non fiat ex populorum conſenſu, vt in l. 1. C. de ſalgamo hoſpit. nõ præſtand. ideo talis ſubintroducta cõſuetudo, neque valet, neque excuſat, vt in authent. vt nulli iudicum, §. nulli vero. collat. 9. & notat Ancharr. conſ. 218. & facit cap. 3. diſt. 11. Et multa ad hoc poſſem referre quę notat Hyppol. in l. ſi quis ne. ff. de quæſtionibus. numero. 81. & quod notat Abb. in c. cauſam. de electio. vbi dicit, q̃ hoc facit contra fundãtes ſe in obſeruantia.

Extorſio præſumitur.

Et licèt conſuetudo excuſet a dolo quantum ad pœnam edicti, de qua in edicto quod quiſq; iuris, ff. & notat Bart. in l. 1. ff eod. titu. tamen conſuetudo reprobata ab exactione maiorum ſportularum vltra taxam, cum ſit reprobata, non excuſabit, quia nec meretur nomen cõſuetudinis: & quæ carent effectu, carere debent nomine. Vide. l. à nullo. C. de feriis, & in. l. 4. §. condẽnatum.

quæ effectu carent carent et nomine.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tum.ff.de re iud. & in.l.tabularum, §.1.ff. quemadmo.testa. aperian. nõ ergo talis consuetudo debet excusare: nam effectus eius debet considerari, non nomen, vt in.l. insulam, ff.de præscrip.verbis,& per Bald.in rubr.C. de iure emphyteot. & dixi late in dubio meo.24.

Quæ sportula inre cõmuni exigebantur.

In eo vero, q̃ ista lex.1.præcipit correctorem debere iurare sibi fore curam,ne officiales ab eo in officio positi, sub sportularum nomine plus exigant, quàm in taxa regali continetur, vt probãt illa verba, *Ni consentiran lleuar a sus oficiales mas derechos de los que en el aranzel.* Exponendum hic à nobis erit quid de iure communi in hoc era statutum: ex quo apparebit verus intellectus ad caput septimum infra istis capitibus.

Et primo reperio, quòd sub colore sportularum duo aurei à litigãtibus dabantur iudicibus,vt in auth. de iudicibus. §. ne autem, collat. 6. Idq; non solum in ciuilibus causis, sed etiam in criminalibus, quæ sunt inæstimabiles: nihilominus tamen pro his dabantur sportulæ, vt in authent.sed hodie.C.de Episcopis, & clericis.

Aliquando decima dabatur iudicibus,vt notat glos.in.c.cum ab omni.de vita,& honesta.clerico.

Aliquando non certa quantitas, sed pro labore ab vtraque parte aliquid officialibus dabatur, vt notat glos.in.c.offeratur. 4.q.4.argu.text. in.c.non sane.14.q.5.

Item subministrabantur sportulæ in casu text.in.l.fin.C. de priuilegi.schola.lib.12.quæ omnia non recenset Ias.in.§.tripli.insti.de actio.

Et cum valebat consuetudo exigendarum sportularum, vt notat glos. in dicta authent. de iudicibus, §. ne autem. & loquendo in iudicibus ordinarijs,notat Speculat.in titul.de salario.§.1.versi. in præmissis tamen, quem sequitur Abb.in dict. cap.cum ab omni. de vita & honestate clerico.ob id omnia istà variè exercebantur,& erat occasio multarum exactionum in damnum Rerumpublica rum.

Ius regni.

Hodie tamen iure regni huiusmodi occasio mali sublata est, latis legibus,quibus obuiãtum est correctoribus, & sic iudicibus salariatis, ne exigant sportulas vltra taxam,de qua in.l.13.tit.16.lib.2.ordin. ✶ Quę est.l.9.tit.5.lib.3.Recop. ✶ ✶

In tabellionibus verò publicis erat iure Partitarum lata.l.15.tit.19. partit.3. vbi erat posita taxa in exigendis sportulis, siue salarijs à tabellionibus.

Et postea lata est.l.22.&.l.30.ti.15. lib.2.ordi.regal. ✶ Quę non inuenitur inRecop.sed est.l.noua.ti.27.lib. 4.Recop. *Del aranzel de los escriuanos,* in versic. *Y mãdamos que los dichos escriuauos no puedãlleuar, &c.* ✶ & postea expressa est taxa, de qua in regali aranzel,sic vulgus appellat, & illam omnes tenentur obseruare. ✶

Et ex hoc remanet hodie correcta.l.22. tit. 15.lib.2. supra allegata. ✶ Quę non inuenitur in Recop. ✶ &.l.30.eod. tit. quibus dabatur facultas ✶

cultas correctoribus taxandi cum assistentia priorũ consilij, quid esset soluendum sportularum nomine tabellionibus: nam hodie taxa legalis ad vnguem seruanda est.

Nam licèt aduocati dominorũ, & Episcoporum,& Abbatũ possint salarium accipere vltra centum aureos ratione magnanimitatis persõnarum,vt notat Ias. in.§. tripli. insti. de actio.num.33.

Aduocati quodcũq; salarium accipiunt.

Tamen illud est in aduocatis tãtummodo tolerandũ,qui etiam vltra taxã nomine salarij possunt accipere,vt notat glo. in const.it.regni Siciliæ,tit.de salario aduocatorum, lib.1.colum.1.In alijs autem officialibus hoc locum non habet,quibus iustissimis de causis taxa est imposita,ne metas rationis excedant, vt in cap.statutum.§. notarios, de rescript.lib.6.

Et contra taxam aliquid extorquentes puniri debent iure cõmuni, vt notabat Ioan. de Platea,in.l.in sacris.§.medium.C.de proxi. sacro. scrinio.lib.12.& per Bald.in.l.1. C. manda. & quod officio iudicis fiebat taxatio, notat Bart. in.l.1.§. ludi quoque.ff. de varijs, & extraordin. cognitio.Iustum est enim,& æquũ, vt salarium correspondeat labori, vt notat glos.in.l.argentarius.ff. de edendo.& per Felin.in cap.1.de symonia.

Et ob id in curia Romana fit taxatio, vt notarius recipiat tot nummos pro concessione bullarũ:quod notat Abb.in.d.c.1.de symonia.

Et quód sit parua pecunia soluẽda pro labore tabellionibus, probat text.in authentic. vt iudices sine quoquo suffragio.§. hæc autem omnia,collatio.2.ibi, Pauca vero præbere occasione eorum, quæ prosigulis dantur singulis codicillis, & chartis.

Imò pro salario à iure deputato tabellionibus, & alijs officialibus, non solùm iudicis officium, sed actio locati competit, vt notat Ias.in l.diem functo. ff.de officio assessor. num.24.

Item olim ex.l.30.tit.15.supra allegata prohibitum erat iudicibus, ne partiantur cum tabellionibus(in causis tamen criminalibus)vt probant verba illa, *Que los Alcaldes no lleuen parte delos derechos con los escriuanos en lo criminal.*

Ius regni.

Hodie verò neque in negotijs criminalibus, neque ciuilibus, vt probat hæc lex prima, ibi, *E mandamos so la dicha pena,que no lleuen parte el ni sus oficiales de los derechos que pertenecen a los escriuanos,ni hagan partido cõellos,en manera alguna:*& ex his verbis omne genus diuisionis prohibetur inter tabelliones,& iudices, atque eius officiales, & idem probatur in cap. 58.in curijs Maioriti, anno. 1534. ✶ Quæ est.l.fin. titul.5. lib.3. &.l.44.titul.4 libr.1. Recopilatio. ✶ ✶

Et ne excedatur meta lega. in exigendis sportulis, præcipitur bellionibus, vt subscribãt quid perceperint, vt in pragmatica apud Complutum, folio antiquioris impressionis.62.

Et

Universidad de Deusto
Biblioteca

Incausis carceratorũ.

Et in causis carceratorum ácrius est statutum apud Maioritum in cuius anni. 1528. cap. 52. ✶ Quæ est l.5.&.6. titul.24.lib.4 Recop. Et l.9. tit.23.lib 4.Recop.✶: nam ex subscriptione colligetur, an excesserit tabellio, vt in.l. Titiæ textores. ff. de legatis.1. & in.l.fina.C.de rebus credi.& iureiur.

Falsitas.

Quòd si vnum exigit tabellio, & aliud subscribit, quia veritas immutatur, non caret hoc falsitate, cum præiudicio tertij, ideo falsi crimine talis tabellio, aut saltim acriter esset puniendus: arg.text.in.c.1. de crim. fal.& notat Bal.in.l. Presbyteri. C. de episc.& cleric.

Tabellio absens quomodo condemnetur.

Et casu quo ex subscriptione tabellionis apparuerit, illũ excessisse taxam legalem: quia statim constat nullam cõpetere defensionem huiusmodi tabellioni, aut iudici, eo absente, & non citato potest fieri condemnatio, vt in simili notat Bart. in l.2.§.quod de frumentaria.ff.de admin.rerum ad ciuitat. perti. & facit gloss. in.l.2.C.de contrar. iud.tutel. & quod notat Abb.in cap. cum nõ ab homine.col.pen. de iudic.& Ias. in.l. si quis arbitratu. ff. de verbor. oblig.nu.23.& in.l.fin. C. de edicto. diui Adrian.num.6.versicul. tertius casus.

Officiales nõ appellãt.

Nec ab huiusmodi condemnatione facta contra tabelliones, & similes officiales admittitur iure communi appellatio.argu.text.in.l. nulli.C.quorum appellat. non recipian.& in.c.nulli.2.q. 6.& notat Ias. in.l. qui iurisdictioni. ff. de iurisdictio.omn. iudic. & Socin in regula appellatio. & Lanfran. in cap. quoniam contra.de probat.in parte, interlocutoriæ, vers. decimooctauo. & Ioan.de Plat.in.l. nemo carcerẽ. C.de exactor.tribu.lib.10.& Hypp. in.l.vnic.C.de raptu.virgi.dixi supra in vers.& contra.

Neque excusat tabelliones, aut alios officiales excessiuus labor, siue diurnus, siue nocturnus: quia cũ id faciat necessitate officij cogente sub pœna periurij, secundùm Card. in Clem.1.in.13.notab.de iureiurã. quem Dec. sequitur in.l. inuitus. ff. de regul.iur.& Ioann.de Plat.in.l.1. de immuni. nemi. conceden.lib.10. & Felin. in. c. quoniam frequenter. de prob.col.3. siue nocte, siue die requisitus fuerit officialis, tenetur officiũ suum impartire, ne sua requies alienam perimat causam, vt in auth. de tabellionibus.§.1.collat.4.in vers ic.& non fingant.

Quod iure regni probari videtur in cap.156.in curijs apud Maioritũ, anno.1528. ✶ Quæ est.l.4.titul.23.& l.20.cod.tit.lib.4.Recopilat.&.l.65. tit.5.lib.2.Recop.✶ ✶

Et quando vltra pœnam septupli, vel similem, inducitur contra correctores, vel eorum ministros, pœna priuationis officij, an intelligatur ipso iure, vel per sententiam, videatur Capit.in decis.121.num.21. Et per Bal.in.l.iubemus.§.1.col.1.C. de Sacrosc.Eccles.& Tho.Gramm.in cons.47.

Item iurant correctores impleturos mandata regia: post quod iura-

Corrector nõ adimplẽs iuramẽtũ, quã puniatur.

iuramentum si non impleuerit, censetur in dolo, vt in.l.dolus est.ff.mandat.& in.l. tutores qui.§.tutor datus ff.de admi.tuto. nec requiritur interpellatio contra correctorem: quia iuramentum interpellat pro homine, vt in cap.breui.& ibi Anton.de iur. iuran.& plura allegar Cremen.in singulari.122. & Ias.in.l.quod te.col. 9.ff.si certum peta. Hic adde, q̃ non implens mandatum regis in causis grauibus punitur morte, vt probat Thom.Gramma.in voto.40. nu.20. & melius per Luc.de Penna.in.l.1.in fin.C.vt dignita.ordo seruetur. libr. 10. Si tamen rex iusserit fieri quę iniusta sunt, nõ debent impleri: de quo plura allegat gloss.in.l.16.tit.13.p.2.

Sufficit tamen, si effectus mandati impleatur, etiam alia forma, quàm in mandato regio continetur, notat Alberic.in l. diligenter. ff. mandat. Alexand.in.2.vol.cons.106. colla.5. Floren in summ.2.parte.tit.4.cap.2. & per Matth.de Afflict. decis.340.

Et si forte nõ impleuerit ex iusta causa, illud sufficit.arg.tex.in.l.si hominem.ff. manda.& est glos.in cap. tempora pœnitudinis.25.quæst.7.& in auth.de mand.princ.§.si quis autem.colla.3.& ibi notat glos.contra miseros prælatos.

Non enim dicitur contra mandata regia veniſſe, qui pro honore, vel vtilitate regis non fecerit, vt notat Bald.in.l.fin.C.de nego.gest.&Alex. in dict.cons.106.

Nota.

Et inter alias causas non implendi ad vnguem mandata regia, est iuris interpretatio in casu illo: nam mandatum Regium intelligitur implendum seruata lege, vel consuetudine municipali, secundùm Bald. in l.1.C.si propter publ.pensi.

Et ideo si rex iuber mille equites mitti ad bellum, intelligitur de habilibus,& ætate sufficientibus, prout est de iure,& si totnon reperiantur,& minores mittantur, impletum est mandatum, ex notatis per Bald. in.l.si duo.ff.de acquir.hæred.& Felinum in cap.nõnulli.de rescrip. col. 31.versicu. vbi verba.& Matthæ.in rubrica de homicid. non tenend.uumero.18.

Pro quo potest induci, quod glo. notat in cap.1.in glo.3. de pace iuramen.firman.in vsi.feudo.& quod notat Guillel.Benedict.in cap. Raynũtius.de testam.in parte, Adiectæ impuberi.num.4.& in parte, in eodem testamento.nu.69.& per Felin.in.c. si quando.de rescrip. & per Puteum intract.syndic.in parte, præceptum.

Item vltra iuramenti præstationem in omnibus supradictis debet corrector fideiussores præstare de stando ad syndicatum: quod præstare tenetur intra dies triginta post ingressum officij, vt in cap.100.in curijs Valliſoleti.anno.1537.✶ Quę est l.13.tit.5.lib.3.Recop.✶ A qua fideiussione excluduntur personæ, de quibus in cap.pen.curiarum Toleti, anno.1525. ✶ Quæ est prædict.l.13. tit.5.lib.3.Recop.✶ Quæ cautio sufficit, si coram syndico vniuersitatis præstetur: licét non in ipsa concione concilij, vt notat Angel.in.l. 1.§. satisdatum.ff.quorum leg. 15

De fideiussoribus correctorum. ✶ ✶

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quòd si non dederit fideiussores, ego semper consulo adeundos supremos iudices regij Consilij, & cõsulendos, ex notatis per Bald. in l. 2. C. de vsur. & fruct. leg.

Fideiussor verò acceptus obligatur in fauorem omnium vicinorum particularium reipublicæ. argu. text. in l. libertus. §. final. ff. ad municipal. & notat Alber. in l. final. C. de magistra. conueni. & ob id oportet latissimè comprehendere verba huiusmodi fideiusionis, vt notat Ioann. de Platea. in l. vna. C. de periculo eorum qui pro magistra. inter. libr. 11. & in l. 1. C. de conueni. fisci debito. libro. 10. & in l. 1. C. de vsu. fiscali. cod. lib.

Et inspectis verbis fideiusionis apparebit, an sit fideiussor contractus, vel iudicij, vt notat Paul. in l. fideiussor magistratuum. §. fin. ff. de fideiussor. Si enim promittit soluere omnem condemnationem correctoris, videtur fideiussor iudicij, ex notatis per Bart. in l. 1. §. fin. ff. de publica. & vectigal. Si autem dixit & promisit correctorem stare per spatium triginta dierum in syndicatu præstando, per id tempus correctoris persona liberatur. Nec potest contra talem fideiussorem exequi sententia lata contra correctorem, ex doctrina Bart. in l. 1. §. fina. ff. iudicat. solui. & notat Platea in l. nemo. C. de exactor tributo. lib. 11. num 13. De quo est elegans glos. in cap. 1. de iniur. lib. 6.

16 *Omni tempore debet stare.*

Et si minori tempore quã triginta dierum steterit corrector in syndicatu, non liberatur fideiussor, ex regula quæ habet, quòd non liberatur persona, quæ se aliquo tempore debet exercitare, nisi per omne illud tẽpus se exerceat, vt est glo. in parte exercitationis in l. græcè. §. & post litem. ff. de fideiuss. *Ex fine syndicatus.*

Fideiussor autem quomodocunque accipiatur non tenetur pro gestis tempore prorrogationis, vt notat Bald. in l. si cum Hermes. C. locat. & in l. si constante. C. de donatio. ante nupt. & per Hyppolit. in rubrica. ff. de fideiussor. numer. 94. Et de isto fideinssore iudicis videatur Rodericus Suarez in l. 2. titul. *de los emplazamientos.* foro. ll. libr. 2. foli. 174. col. 2. *Pro tempore prorrogat.*

Et cùm superioribus diximus de pœna iudicum munera recipientium, vel vltra taxam sportularum, vel salariorũ, operæpretium est videre qualis probatio sufficiat contra iudicem accusatũ, quòd munus recepit, vel vltra quod debetur extorsit. Et pro decisione huius quotidiani dubij præmitto. *Quæ probatio sufficiat contra iudicem accusatum.*

Quòd in delictis & factis clãdestinis admittuntur probationes, quę aliàs non admitterentur, vt not. Bar. & post eum Ias. & Doct. in l. si quis ex argentarijs. §. prætor ait. ff. de edẽdo. & Alexand. in consil. 24. volu. 2. & Bald. in l. in illa stipulatione. ff. de verbor. obliga. & plures alios refert Tho. Gramm. in voto. 3. in quo infinitas allegationes cumulat cum limitationibus Carrerius Reginus in l. obseruare. C. quorum appell. non recipian. sub nu. 165. *In delictis clandestinis.*

Accep-

Acceptio verò muneris solet secretò fieri: & ob id est crimen difficilis probationis, vt probat. l. 8. tit. 15. lib. 2. ordi. ibi: *Ellos lo reciben lo mas secretamente que pueden, y esto seria graue de prouar.* ✶ Quæ est. l. 6. tit. 9. lib. 3. Recop. ✶

17 *Delicta in dicu difficilis inter probantur.*

Imò omnia delicta iudicum sunt difficilis probationis, vt probat. l. 1. tit. 16. par. 3. ibi: *Y porque los yerros q̃ fazen ellos a tales son fechos muy escõdidamente, y no podrian ser prouados si no por aquellos que binian con ellos a la sazon que los fizieron.*

18

Cùm igitur delicta iudicum sint difficillimæ probationis, minor probatio sufficit, tum ex hoc, tum quia barateria est crimen atrocissimum, & falsitatis, & ob id minor probatio sufficit: & testes etiam inhabiles probant, vt vtrumq; disserit Hyppolit. in l. lege Cornelia. sub num. 2. & 3. ff. ad l. Corn. de sica.

Et non solũ in iudicibus hoc genus probationis propter difficultatem admittitur, sed etiam in alijs officialibus: de quibus in l. 9. tit. 2. lib. 7. ordin. ✶ Quæ est. l. 6. tit. 9. lib. 3. Recopil. ✶ ★

Iure autem cõmuni quod iudex acceperit, probatur contra iudicem præsentem per testes: cõtra fugientem verò per iuramentum, vt notat glos. in parte ostenditur, in authen. vt iudices sine quoquo suffra. §. necessitatem, coll. 2. & ibi notat Angel. & Puteus in tract. syndic. in parte probatio. cap. contra officiales, & Ias. in l. vnũ. C. vt cauf. tam ciui. quàm crimi.

Auendaño.

Hodie verò iure regni ista probatio testium non excluditur, sed declaratur quoad punitionem iudicis, & sic quoad ius fisci, quòd testes, dummodò sint numero tres, & non minus, deponãt quilibet de proprio vel singulari facto: & ista est integerrima probatio contra iudicem: & id decisum est in d. l. 8. tit. 15. lib. 2. ordin. ex qua lege plura possunt deduci. ✶ Quæ est dict. l. 6. tit. 9. lib. 3. Recop. ✶ *Ius regni.* ★

Primum est, quòd licet regulariter duo testes sufficiant ad probandum, vt in l. vbi numerus. ff. de testibus. tamen illi debent esse contestes: nam singulares testes etiam mille non probant, vt exaggerat Bal. in l. iurisiurandi. C. de testibus. quem sequuntur Felin. & DD. in cap. licet ex quadam. de testib. *Interpretatio ad l. 8. t. 15. lib. 2. ordin.*

Tamen ad probandum barateriã, & q̃ munus iudex acceperit, tres testes singulares hodie sufficiunt, vt in dict. l. 8. ibi: *Maguer que cada vno diga de su hecho*

Et idem genus probationis est admissum contra vsurarios, vt in l. 1. tit. *de las vsuras.* libro. 8. ordinam. ✶ Quę est. l. 4. in fi. tit. 6. lib. 8. Rec. ✶ Cuius ratio est, quia crimen vsuræ difficillimè probatur propter excogitatas fraudes vsurariorum, vt notat Ioann. Andr. in cap. ex literis. de iureiurand. & ideo contra vsurarios per coniecturas admittitur probatio, vt notat Bald. in rubr. de officio iudicis. & in l. emptione. C. plus valere quod agitur. & notat Philippus Decius. in. 1. volumin. consil. 18. *Contra vsurarios.* ★

Universidad de Deusto
Biblioteca

& Ioan. de Plat.in.l.fin.C.de vſuris fiſca.lib.10. & Iaſ.in.l.licet Imperator.ff.de legat.1.& Bal.in.l.cum proponebatur.ff.de legat.2.& Iaſ.in.l. ſi quis ex argentarijs.§. prætor ait.ff. de edendo.& notat Matthæus ab Afflict.in conſtit.regni Siciliæ.rubr. 6.num.19.

In regni. Et quamuis iure cõmuni erat in controuerſia, an teſtes ſingulares fidem facerent contra vſurarios, vt diſputat Bald.in.l.1.C.de teſta.& in l.1.C.de probat.& Matth.de Afflic. vbi ſupra. Hodie verò ſufficit probatio per ſingulares teſtes, dummodò ſint numero tres, & ſine vlla exceptione per.d.l.8. ✶ Quæ eſt.l.4. tit.6.lib.8.Recop. ✶ De quo loquitur eleganter Aym.in tract.de temporum antiquit. in.4 part.in verſic. ſed enim.num.12.

Deben ultra tres teſtes adesse con ieturæ nonnulla. Reuel.in d.l.4.n. 53. Cou.lib.3.uar. c.3.n.5.

Secundò deducitur, quòd quandocunq; in criminibus exceptis, vt eſt crimẽ hæreſis, ſymoniæ,& in ſimilibus, admittũtur minus legitimi teſtes, qui aliter non admitterẽtur, nõ ſufficiunt duo, ſed ad minus debent eſſe tres teſtes, vel plures numero, vt etiã per inhabiles in alijs criminibus, ſaltem in his exceptis, fiat probãtio per dictos tres teſtes, vt notat Aretin.in cap. fin. de teſtibus. quẽ ſequitur Ioan.Lup. de Pal. Ruu.in allegat.hæreſis.in fi. & Iaſ.in l.cunctos populos.C.de ſum. Trin. & fid.Cath.nu.51.

Item hodie fit in crimine vſurarum propter criminis grauitatem, vt quamuis ſingulares teſtes de factis diuerſis admittantur: tamen nõ duo, ſed tres omni exceptione maiores admittendi ſint, ne duo, vel tria ſpecialia concurrant. Primum, quòd ſingulares teſtes faciant probationem: alterum quòd minus legitimi. Tertium, quòd non in criminibus expreſsis, de quibus in.c.tãta. de ſymo. tot enim ſpecialia concurrere, eſſet cõtra tex.in.l.1.C.de dot. caut.non numera.

Tertio deducitur ex ſupradictis, quòd in caſu quo duo teſtes eiuſdẽ temporis, & loci deponerẽt contra iudicem de corruptela, vel de barateria, vel contra vſurarium de certo crimine vſurarum: etiam ſi iſti duo conteſtes eſſent aliàs inhabiles: tamen ob grauitatem criminis admitterentur: & legitime probant, non ſolum quoad ius fiſci, ſed etiam quoad partem, vt ius ſuum illi reſtituatur. Nam in crimine vſurarum iſta eſt integra probatio, quando teſtes non ſunt ſingulares, ſed conteſtes, notat Ioann. Andr. in dict.c. ex literis. de iureiurand. quem ſequitur Alexand. in tertio volumin. conſ.46.

Itaque tunc practicanda eſt diſpoſitio dictarum legum regni, quãdo probatio fit per teſtes ſingulares deponentes de criminibus diuerſis: ſecus ſi eſſent conteſtes duo in vno facto. Nam illud ſufficit pro legitima probatione: & iſte eſt verus ſenſus earum legum. *Verus ſ ſus.*

Quarto ex eiſdem legibus deducitur, quòd in probatione facienda, licet regulariter quis non teneatur qualitatem teſtium probare: niſi quando *Qualitas teſtium quando probãda. Iuris Regni.*

quando aduerſus eos repulſa ponitur, & probatur, quia quilibet præſumitur bonus & idoneus: tamen quando probatio fit contra iudices, vel contra vſurarios, ex forma dictarum legum Regni, qualitas, quod teſtes ſunt fide digni, debet probari, vt probant illa verba text. conditionaliter, & pro forma loquentis, ibi, *Seyendo las perſonas tales que entienda el que lo ouiere de librar, que ſon de fee y de creer.* Hæc enim probatio in producente teſtes exigitur quòd probetur, per plura iura quæ de hoc dicto cumulat Carrerius Reginus in.l. obſeruare. C. quorum appellat. in numero. 1621. & notat apoſtil.ad Bal.in lege cum precibus.C.de proba.& facit quod Angelus notat in.l.2.§. diem. ff. quemadmo. teſta. aperian.& Decius in conſilio 321.de quo meliùs quàm alibi per Arnaldum Albertinum Inquiſitorem Valentiæ in.cap. quoniam. de hæreticis lib.6. quæſtio.15.col.233.

Quinto deducitur, quòd quando teſtes de iure communi deponentes de proprio facto, admittebantur contra aliquem: illud erat cum proteſtatione quòd nihil volebant inde percipere, vt notat Baldus, & ibi apoſtil. in lege dictantibus. C.de teſtamentis. quem Guillelmus Benedict. ſequitur in capitulo Rainuntius. de teſtamentis in parte, in extremis.num.21.

Hodie verò, quando tres teſtes admittuntur ad probandum in caſibus dictarum legum Regni, ſine proteſtatione admittendi ſunt: quia à iure Regio ſtatutum eſt, nihil indè eos habituros.

Sexto deducitur, fauore Reipublicæ veniam poſſe concedi ei, qui delictum occultum prodit. Iurans enim hic aliquid dediſſe iudici non punitur: quod etiam de iure communi firmat Bartolus in.l. qui ea mente.colum.finali.ſub num.2.ff.de furtis.

Si tamen quod opponitur non teſtificando, ſed denuntiando contra iudicem, non probatur, opponens punitur, tanquàm glorians ſe de delicto, ſecundùm Abb. in cap. quanquam. de exceſsi. præla. & in cap.atſi clerici in princ.de iudicijs.

Et iudex qui infamatur, poteſt iniuriarum agere, argũm.text. in.l. ſi ſeruitutis.C. de liber.cau.ſeruato eo quod Bald. notat in authen. ſed nouo iure.C. de pœna iudicis, qui malè iudi. *Quomodo infamatur iudex.*

Septimo deducitur, huiuſmodi probationes ex forma dictarum legum Regni cõtra iudices, atq; vſurarios eſſe priuilegiatas: & non ordinarias, quod probat dicta.l.8. ibi, *Saluo ſi lo prouare con prueua publica*, & iſtud eſt non minimi effectus, quare pœna ordinaria contra iudicem non imponitur, quod alibi latiùs tractauimus. *Probatio priuilegiata.*

Iurare quoq; tenentur correctores nõ facturos, vel inituros partialitatem vllam (vt ita dixerim) nam hoc ſeditionẽ, & æmulationẽ ſolet inter ſubditos generare, vt notat Alberic. in.l. ſi quis ingenuam.§. in 20 *Partialitas vitanda.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

ciuilibus.ff. de captiu.& postlimi. reuer. & ob id omnis partialitas, siue genus secretæ diuisionis vitãda est, vt in auth. de mandatis principum. §. oportet. ver. deinde. in fin. coll. 3. & multa mala partialis ponuntur in Sylua nuptiali in parte, est nubendum num. 121. & infrà.

Partialitas quæ sit.

Partialitas autem quæ sit, exprimitur melius quàm alibi in l. 22. tit. 9. part. 2. vbi talis iudex appellatur *Vandero*, & in l. 4. tit. 17. part. 3. & in l. fin. eod. tit.

Et sic iudex qui stat ex altera parte, dicitur partialis: & ita colligo ex doctrina Bald. in l. cùm quæritur. in fin. ff. de statut. homi. & per eũdem, & Bart. in l. 1. C. si rector prouin. & notat melius Specu. in tit. de tregua, & pace. ver. quid si quilibet eorum.

Item qui laudat animosè facta Guelphorũ, reputabitur Guelphus, qui verò Gebellinorum, reputabitur Gebellinus: & sic alteri parti erit suspectus, argumento glos. in c. statutum. §. cũ vero. in parte non audens. de rescriptis. lib. 6.

Et plura exempla, quibus significatur partialitas, scribũtur in pragmatic. *para las montañas*, condita apud ciuitatem Granatensem, folio antiquioris impressionis. 69.

Ex omnibus tamen supradictis colligitur, non sigillari propriè partialitatem: nisi quando ciuitas est diuisa inter partes, vt colligitur ex doctrina Bald. in l. vnic. in principio. C. de caducis tollen.

Hoc igitur ante omnia probari oportet, vt possit argui iudex de partialitate: nam sine subiecto non datur qualitas, vt in l. si seruum mihi. §. 1. ff. de contrahend. emptio. & notat Bald. in l. 2. C. de bono poss. contra tabul.

Probari autem debet partialitas in specie per casus singulares, & indiuiduos, vt in c. *Item que el juez de residencia*, infrà eod. ✶ Quod est cap. 4. *de los juezes de residencia*, & hodie est l. 11. titul. 7. lib. 3. Recop. ✶ ibi, *Esaber la verdad particularmente de cada caso*: non ergo sufficit probatio vnius casus partialitatis, sed pluriũ requiritur, idq; significatur in illis verbis, *De cada caso*: nam cùm partialis sit nomen verbale, ex pluribus actibus contrahitur, & vnus nõ sufficit, vt in l. 1. §. 1. & ibi gloss. ff. de tribu. actio. & notat Bart. in l. seruis legatis. ff. de legatis. 3. & per Iaff. in l. de pupillo. §. si quis ipsi prætori. col. 6. ff. de noui. ope. nuncia.

21 *De probatione partialitatis.*

Quod ego non negarem, nisi negotium esset tale, in quo tanta ratio adesset in partialitate illius negotij, quanta in pluribus diuersis, argum. text. & ibi gloss. in l. 3. §. negotia. ff. de nego. gest. & vt per Bald. in auth. sed nouo iure. C. de seruis fugi. nam pro tam notabili & pernicios partialitate, esset quoq; corrector, vt partialis puniendus.

Probatio de beneficio officij.

Probatio autem partialitatis debet esse specifica, sicut & probatio doli, qui debet in indiuiduo probari, secundùm Bald. in l. 1. in fine. C. de peri. & commo. rei vendi. & exceptio generalis, & obscura nihil prodest: & simulatio in specie probanda est, da est, vt de exceptione notat Bart. in l. 1. C. de condi. ob cau. & de simulatione Bal. in l. ab Anastasio. C. mã. & Gepol. in tracta. de simulat. contract. in. 26. præsum. quem sequitur, & corroborat Rebuffus in constit. regni Franciæ, in tractat. de literis obligatorijs. artic. 1. glos. 9. num. 24. Et citatio debet esse specialis, secundum Bart. in l. fin. C. de anna. excep. & litis pendentia debet esse specialis, vt in Clement. 2. vt lite penden. & probatio culpæ debet esse specifica: notat Alexand. in apostil. ad Barto. in l. si vt certo. §. nunc videndum. ff. commoda. & reprobatio testium debet esse specifica, vt per Cardin. in Clemen. constitutionem. §. cæterum. de electio. & in l. 1. tit 4. lib. 3. ordinam. ✶ Quæ est l. 2. tit. 8. lib. 4. Recopil. ✶ dum ponit formã probandi reprobationes testium, & & plura alia quibus debet esse probatio specialis; per Philip. Decium in l. imaginaria. ff. de regul. iur. Quibus addenda est probatio partialitatis, quæ debet esse in specie, sicut & collusio, vt notat Bonifac. de Vit. in rubr. de collusione in fin. & sicut probatio rerum, vt per Bal. in l. demonstratio. ff. de condit. & demonstrat. quem corroborat Thom. in. 1. consilio ciuilium consiliorum, & metus probatur in specie, secundum Innoc. in. c. cum locum. de spõsal. & Matth. in decis. 246. Sic & excommunicatio in specie probatur, vt per gloss. in capit. dilectus. de rescriptis.

Neque est partialitas appellãda,

Auendaño.

si iudex se pauperibus benevolum præstet, & non diuitibus: nã oportet iudicem, & benevolum, & protectorem pauperum fore ne iniustè molestiam patiantur: nam erit hoc magna eleemosyna coram Deo, vt notat Bal. in l. illicitas. §. ne potẽtiores. ff. de officio præsi.

ob scandalum.

Item si ratione vitandi scandali fauorabilem se populo præstet: nã id fieri aliquando oportet, vt in l. si quis filio. §. hi autẽ omnes. ff. de iusto rupto irritoque, & per Bal. in c. quoniam contra. de probat. in. fin. & in l. addictos. C. de Episc. audi. & per Felin. in c. pastoralis. §. quia verò. col. 2. de officio delega. & Tho. Gramm. voto. 12.

Seditiosi puniuntur.

Facta tamen executione ad clamorem populi, & sedato scandalo, debent postea paulatim puniri seditiosi, vt notat Luc. de Penn. in l. 1. C. publicæ lætitiæ. q. 10. Thom. voto. 19.

22 *Contrahere prohibetur iudex.*

Prohibitum quoq; est iudicibus in l. 2. horum mandatorum contractus facere cũ subditis, idque in omnibus administratoribus iure cõmuni locum habebat durante officio, vt in l. 1. C. de contract. iudic. & in l. principalibus. & in l. præsidis. ff. si certum petatur. & in l. non licet. & in l. officij. ff. de contrahempt. & in l. aufertur. §. quod à præside. ff. de iure fis.

Et iure quoq; regni prohibitum erat in l. 5. tit. 5. par. 5. & quia ista lex tantum loquitur de commercijs iudicũ per se, vel per alios, hodie plus additur, vt nemo ex eorum domesticis

Universidad de Deusto
Biblioteca

sticis incat contractus, ibi, *Otrosi ninguno de su compañia*, idemque, & de consiliarijs eorum intelligẽdum est ex notatis per Bald. in l. fin. C. de rescin. vend. de quo per Alber. in l. solent. §. non verò. ff. de officio proconsul.

Aduertendum tamen est, hanc legem loqui in iudicibus temporalibus, vt probant illa verba, *durante su oficio*: nã in iudicibus perpetuis ista prohibitio locum non habet, vt notant DD. in d. l. vna. & est communis opinio secundùm Iaſ. in l. principalibus. ff. si certatum petat. in 2. limita. ★ Idem tenet Auiles in cap. 2. prætor. verbo, *heredad*. n. 23. & 24. & Gregor. Lopez dicit, hoc de consuetudine procedere in l. 5. titul. 5. part. 5. verbo, *Adelantado*, & verbo, *juez*. ★

De iudicibus temporalibus.

Ex quo deducitur, quòd cũ ista prohibitio loquatur in correctoribus, & eorum officialibus, qui omnes debent esse forenses, vt in c. 4. in eo, quòd in iudicibus originarijs, quos *Alcaldes ordinarios* vocauimus, non habebit locum ista prohibitio: & ita colligo ex Ioann. Fab. in d. l. vna. in suo breuia. & est communis opinio, secundùm Iaſ. vbi supra. ★ Idẽ tenet Auiles in d. c. 2. prætor. verbo, *heredad*, nu. 20. & 21. ★

Itẽ ista prohibitio contractuum prohibetur, *por via de mercaderia*, & sic pluralitas actuũ prohibetur: nam exigitur consuetudo, vt probãt verba illa, *no vsen*: consuetum autem ex pluribus actibus dicitur, etiam Hispano sermone, vt in l. 1. tit. 2. p. 1. & *trato* in vno actu non verificatur, sed in pluribus, vt dixi supra in vers. probari autem. & notat Bal. in rub. C. de constit. pecun. & est glos. in l. 1. §. 1. ff de tributo.

Et sic pro vno actu mercantiæ nõ debet corrector, vel eius officialis puniri pœna huius text. vt per plura iura comprobat Paris de Puteo in tracta. syndic. in parte, contrahere. c. officiales. & Lucas de Penna in l. apparitores. in fin. C. de exactor. tributo. lib. 10.

Prohibitum quoq; est correctoribus, durante officio intra suum territorium aduocationis officio vti, vt probant illa verba, *De los pleytos y causas que dentro del termino de su jurisdicion se trataren.* 23 *Corrector non debet aduocatur.*

Olim autem iure communi non imponebatur necessitas abstinendi ab aduocatione, sed honestum erat iudicibus abstinere ab aduocatione, vt notat Alber. in l. fin. C. de assessor. & domesticis. Hodie verò nõ solùm honestum, sed necessarium quoque est: nam intentus officio aduocationis impediret seipsum in administranda iustitia. Quo casu salariatus in vno officio non potest etiam in camera consulere: quod vidébatur licere ex doctrina Bar. in l. Paulus. §. Paulus. ff. de leg. & in. l. 1. §. 1. ff. de postuland. hæc tamen doctrina locum non habet in iudice, vel doctore salariato, ex Felino in rubric. de fide instrumen. & ibi allegat Ananiam, & Angel. & Roman. & ex his confirmatur decisio text. in l. 6. tit. 18. lib. 2. ordinam. & in l. 3. titul. 19.

Iudex non regit.

Iudex non præstat consilium in causa.

★ tul. 19. eod. lib. ★ Quæ est l. 17. tit. 5. lib. 2. Recop. & l. 3. tit. 6. lib. 3. Recopil. ★

Et hanc decisionem, quod iudex non possit esse aduocatus, intellige, neque in appellationis instantia in ea causa cuius fuit iudex: nam præstando huiusmodi aduocationem, resultat præsumptio, quod fauorabilis fuerit ei, in cuius fauorem protulerit sententiam: & ita notat Paul. in l. quisquis. C. de postulan.

Iudex gratisquomodo aduocet.

Gratis tamẽ ne sua reuocetur sententia, potest adesse, & allegare coram appellationis iudice, & eum instruere, vt notat Innocen. in c. cum speciali. de appell. & Felin. in c. dilectus filius de rescrip. in quarta declaratione. & sic intelligerem notata per Bal. in rubr. C. de pœna iudic. qui male iudi. & est bona lex de iure regni, in c. *Otrosi ordenamos è mandamos que qualquier juez*, in ordin. *del audiencia de Valladolid*, fol. antiquioris impressionis. 29. col. 2. & id quoque confirmatur lege nostra, ibi, *Pero si quisiere parecer*. Et idem probatur in *pragmatica de los abogados*, fo. ★ 50. col. 2. ★ Quę est l. 13. tit. 16. lib. 2. Recop. ★

Item qui fuit iudex nõ potest esse aduocatus, vt supra dixi, & idem est è contrario sub prævaricationis pœna, vt est tex. in l. 10. titul. 4. p. 3. ibi, *Mostrarseya por abogado tortizero.*

24 *Prævaricatio quadicatur.*

Itaque prævaricationis crimẽ nõ solum cõtrahitur partem aduersam adiuuando prodita causa sua, vt in l. 1. de prævaric. & in §. prævaricator.

Auendaño.

2 q3. & in l. Athletas. §. prævarinator. ff. de postulan. sed etiam iudicando in causa, cuius primo fuit aduocatus, & ob id talis iudex dicetur cõmittere proditionem: nam in prævaricatione committitur proditio: de quo verbo fit mentio in cap. clericus. 46. dist. & per Bar. in extrauag. qui sint rebeles. in parte, rebellis. Itẽ qui colludit dicitur proditor secundùm Angel. & Paul. in d. §. prævaricator. Item appellatur falsarius, vt in l. penul. titul. 16 part. 7. Item qui reuelat consilium ciuitatis, cuius est consultor, dicitur proditor secundùm Ang. in d. §. prævaricator. Item appellatur apostata secundùm Oldrad. consil. 36. & de vtroque videatur Cepol. consil. 39. num. 28. & per Gand. in tit. de falsarijs. num. 15. Item reuelans secreta partis dicitur prevaricator, de quo per Specul. tit. de aduoc. §. nunc tractemus. versic. caueant. & in l. fin. tit. 6. p. 3. 25 *Proditor quis dicatur.*

Nam etiam si prẽsentetur, vt testis, & iuret, non tenetur reuelare secretum quod scit vt aduocatus, vt notatur in Sylua nuptiali. nume. 47. fol. paruo. 102. *Aduocatus testis non reuelat.*

Ideò cũ prevaricationis crimẽ sit grauissimum, imponitur pœna mortis, vt in l. fin. tit. 6. p. 3.

Non tamen indistinctè consulẽs vtriq; partis est prævaricator, quia si vna pars ostẽderit iura sua aduocato, & vtis instrumentis ille aduocatus spẽ dederit, patrocinium se præstaturum in illa causa, si postea pars renuerit iustũ illi præstare salarium, bene poterit esse ex altera parte, ei *Consulens vtriq; parti non semper punitur.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

præstando patrocinium: & id fieri potest sine vllo crimine, vt notat Paul.in.l.fin. ff. de postulan.& in.l. quisquis.eod.tit.

Item si ex alio fundamento præstat consilium alteri parti contrariũ primo,non est præuaricatio, neque quid punibile,vt notat Ioan.And. in additio.ad Specul.tit. de aduocato. §.nunc tractemus. in apostil. priusquam.& notat Pau.in.l.fi.ff.de postulã.notat Bal.in.l.de tutela.C.de in integrum resti.& Dec.in.l.nemo potest.ff.de reg.iur.

Quomodo cõsulit vtriq; parti.

Item qui consilium præstat vtriq; parti,nõ punitur mortis pœna,dict. l.fin.tit.6.part.3.quæ loquitur quando in eadem causa vtrique parti formal libellos,vni publicè, alteri secreto:nam verba legis sunt copulatiua, scilicet, *ayuda, y conseja*, nam illa.y,coniungit, vt in.l.24.tit.11.p.5. & in.l.13.tit.4.par.6.& sic vtrunque debet concurrere, cum sit lex pœnalis:nec sufficit conuenire secundum quid. argumento tex.in.l.hoc legatum.ff.de legat.3.

Sed isto casu punietur pœna iuris communis, vt in cap. *Otrosi mandamos en las ordenanças de los abogados*, ★ ibi, *establecidas en derecho.* ★ Quæ est.l.17.ti.16.li.2.Recop. ★ Si enim loqueretur de iure Partitarum, exprimeretur: & ideo isto casu habebit locum pœna. l. sciendum. ff. de præuaricat.& dicti capitis, *Otrosi mãdamos.*

Item.d.l.fin.tit.6.par.3.locum nõ habet,si causa in aliqua sui parte erat finita: nam quilibet causæ articulus habet propriam instãtiam, vt notat Bal.in.l.1.C.de iura. calu. quod corroborat plura allegando Matth.de Afflict.in decis.346.

Si ergo nouus articulus à primo non dependens oriretur,posset quis esse aduocatus alterius partis, nec ob id crimen præuaricationis committitur, vt est glos. in. d.l.fin.ff. de postulan.

De articulo iam finito.

Tamen cõtra primum articulum non erit aduocatus, etiam si mutetur prima instantia appellationis: & ita est communis opinio DD.super glos.in.d.l.fina. Itaque attento præsenti statu, & articulo causæ debet esse idem,& inter easdem personas, vt crimen præuaricationis cõmittatur. argum.text.in.l. & an eadem. ff.de excep rei iud. & probant verba dictæ.l.fina.tit 6.par.3.ibi, *A quiẽ ayudò*, & sic de articulo iam finito: & ibi, *por quien aboga*, & non dicit, *por quien abogò*.

Item pœna dictæ.l.fina.locum habet, quando aduocatus est præuaricator committendo, & sic adiuuando vtrique parti,vt probant illa verba, *Quando en poridad ayuda, y aconseja a la parte contraria,y paladinamente faze muestra que ayuda a la otra*: & sic quando aduersario præstat arma consulendo, & adiuuando, habet locum pœna: secus esset si permitteret se vinci: quia in omittendo locum nõ habet illa pœna, vt. l. athletas.§. calumniator. ff. de his qui notant. infama. multum enim interest inter delicta quę omittendo committuntur, & in faciendo, vt in.l.2. vbi glossa. & DD. ff. ad sillania. Cum ergo cum qualitate, quód præuaricatio fiat cõmittendo, loquatur illa.l.fin.qualitas ista debet concurrere, vt pœna locum habeat ex notatis per Ioann. And.in.c.1.de homic.lib.6.&Hypp. in singulari.187.

Quomodo præuaricatio arguitur ex oblitione.

Item.d.l.fin.tit.6. part.3. loquitur *Quando ayuda falsamente*, & sic dolus requiritur: aliter enim vera falsitas non committitur, nam & præiudicium tertij consideratur, iuxta notata in.l.damus.C.de falsis. Si ergo ex obliuione aduocatus contrariũ consuluerit,vel libellum fecerit,pœna supra dicta locũ non habet: quia propositum distinguit maleficia; vt in.l. verum. ff. de furtis.& in. l.1.C. ad leg. Cornel.de sicca. non enim offendit ignorans,vt in.l.item apud Labeonem.§. si quis virgines. ff. de iniurijs. & in.l. si quis ignorans. ff. loca. & in.l. diuus. & ibi Bartol. & Hyppol. ff. ad l. Cornel. de sicca. & per Bald. in.l. eum qui duas. C. de adult.

Et ex longinquitate tẽporis præsumitur obliuio,vt per Bar.in.l.si res obligata.ff. de lega.1. quando agitur de pœna vitanda: & sic procedit plane.l.peregre.ff.de acquir.possess. & sic notat Ias. in. §. si quis agens. insti.de actio.

De præuaricãte publicè.

Item.d.l fin. procedit in aduocãte secretè alteri parti, in quo præsumitur malitia,vt in.l.fin.ff.de rit.nupti. secus si publicè: nam ibi non præsumitur tanta malitia,& habebit locũ pœna extra ordinem: de qua in.l. penul.tit.16.par.7.argu. notatorum per gl.in Clem.1.de consang. & affi. in parte.contraxerint.

Quomodo aduocatus permittit se vinci.

Item reuelando secreta alteri parti,& non adiuuando cõmittitur tantum falsi crimen,vt.l.1. ver. *esso mismo*, tit.7.par.7.& sic potest intelligi tex.in.l.si quis aliquid.§.instrumẽta. ff.de pœnis.

Per supradicta patet,quando cõmittatur præuaricatio, & cuius sit generis illa,in quam inciderit iudex proferendo sententiam in illa causa, in qua prius fuit aduocatus, vt in.l. 10.tit.4.par.3.

Oldradus.

Consulo super omnibus cauendũ à præuaricatione: nã Oldradus tristitia cuiusdam criminis præuaricationis obijt, vt notat Paul. in.l.1.C. de aduoc.diuerso.iud.

Iudex suam defendit sententiam.

Redeundo igitur ad materiam text. Iudex non debet esse aduocatus, suam tamen sententiam coram iudicibus superioribus poterit defendere, & licèt regulariter non sit citandus,vt per Innocen.in.c.in nostra.de procu. & in. c.cum speciali. de appella.& per Bal.in.l. sancimus. C.de iudicijs. & Abb. & Felin.in.c. sacro.de senten.excõmun. si tamen iudex superior citat iudicem inferiorem, qui protulit sententiam, nõ poterit de illa causa amplius syndicari: ex quo potest sumi cautela ad vitandum syndicatum,vt notat Bal. in.l. obseruare. §. proficisci. quæst. 28.ff.de officio proconsi. ★ Et adde,q̃ quando iudex inferior procedit ex officio,est citandus, vt defendat sententiã apud superiorẽ, vt resoluit

26

Universidad de Deusto
Biblioteca

ſoluit Dec. in cap. cum ſpeciali.§. porrò.num.7.&8.de appel.& Abb. in cap. dilectus filius.26. num.6.de reſcriptis.Sed non video,quòd hoc ſit in vſu *porque en lugar de cesarse el juez ſe da traslado al Fiscal*, vt defendat: & iuxta hoc intelliges la l.3.titul.13.libr.2.Recop. ✶

SVMMARIA Capituli tertij.

1 *Vicem gerentes correctorũ ab ipſis correctoribus eligendos.*
2 *Vicem gerentes correctorum ſunt iudices ordinarij.*
3 *Mortuo correctore durat officium vicem gerentis.*
4 *Corrector non punit vicem gerentem.*
5 *Vicem gerentes correctorum non poſſunt ſubſtituere.*
6 *Negligentia aliquando eſt dolus.*

CAPVT III. De vicem gerentibus in officio correctorum, & eorũ poteſtate. ✶ *Eſt hoc. c.3. ſuper cap.4.* De los Corregidores, *quæ eſt.l.4.tit.6.lib.3. Recopilat.* ✶

1 ✶ EX lege quarta horum mandatorum regalium. ✶ Quę eſt.l.4.tit.6.lib.3. Recop. ✶ colligitur, vices gerentes correctorum ab ipſis correctoribus eligẽdos.Quod olim iure cõmuni permiſſum non erat, niſi in caſibus neceſsitatis, vt in authẽ.de collat.§.prohibemus. coll.9. & notatur in.l.1.§.huius rei.ff.de officio eius cui manda.eſt iuriſd.& notat Bal.in.c.1.§.ſi quis deceſſerit. ſi de feudo fuerit controuerſia, & notat Ang.in auth. de admin.ſtrat. coll.7.& Alex.in apoſtill ad Bart.in l.nemo.ff.de duob⁹ reis. & per Ant. Capitium deciſ.151.

Et caſibus,quibus licebat aſſumere vicarios,de cauſis ſanguinis non poterant cognoſcere, vt in. d §.ad hoc prohibemus.& notat Bart.in.l. obſeruare.ff.de offic. procon.& vicarius,ſiue vicem gerẽs debet eſſe, vt in authent.de mandatis principũ. §. feſtinabis. coll. 3. & in.l.1.&.2.C. de offic.eius cui manda.eſt iuriſd.

Hæc tamen doctrina locum non habebat,ſi corrector eſſet illuſtris, vel à rege habebat licentiam ponendi ſubſtitutum, vt in.l.nullus. C.de ſenato.lib.10.& notat Bal.in.l.quiſquis.C.de Epiſco.& cleri & Paul.in l.mandata.ff.de officio eius cui mãda.eſt iuriſd.

Et iſtã eſſe veram opinionem de de iure communi teſtatur Robert. Marant.in ſpeculo aureo. in.6.diſt. iudicio.num.18.fo.56.

Imò etiam ſtante neceſsitate nõ licet ponere ſubſtitutũ, niſi impedimentum modico ſit tẽpore duraturum: ſi enim ſperatur duraturum,talis corrector remouetur, & alius eius loco ſubrogatur,vt in.l.ſi longius.ff.de iudic.& facit quod notat Bart.in.l.filius.ff.de legationi.

Et

Et quamuis ſubſtitutos,& vicem gerentes olim non licebat habere, tamen aſſeſſores, & conſiliarios habebant correctores, ſiue præſides, vt in.d §.feſtinabis.in princip. & eſt gloſ.increpans ponentes ſubſtitutos.in authent.de defenſor. ciuit.§. nulla.coll.3. *Aſſeſſores.*

Hodie verò iure regni quilibet corrector poteſt ponere ſubſtitutos, ſiue locum tenentes,vt in.l.10. tit.16. lib.2. ordinam. ibi, *Excepto ſi le fuere dada facultad por nos, eſpecialmente para poner lugar teniente*,& idem probatur in. l.13. eod titul. ✶ ✶ Quæ eſt.l.6.tit.5.lib.3.Recop. & l.10.& 11.eod.tit.& lib. &.l.4.titul.6. lib.3. Recop.✶ & apertius probatur in iſta.l.4.ibi, *Saluo que eſcoja el que el entendiere que le cumple*, & ſic hodie in cõmiſsionibus correctorum de ſtylo ſolet exprimi, quòd ponãt locum tenentes. *Iure regni.*

2 Et ille locum tenens authoritate regia deputatus à correctore,eſt iudex ordinarius ſicut ipſe corrector, vt notat Bar.in.l.1.§.1.in fine ff. quis & à quo. & Iaſ.vbi plures refert, in rubri. ff. de officio eius cui mand. eſt iuriſ.& Paul.in.l.mandata. ff.eod. & Bal.in.l.placet.C.de pedan.iud.& in.l.1 §.à præfectis.ff.de lega.3. *Vicè gerens eſt ordinarius.*

Ex quo deducitur, non poſſe appellari à locum tenenti ad correctorem, ſed ad regem, vt concludunt omnes DD.vbi ſupra.& Angel.in.l. præcipimus. C.de appell.& Ioann. Andr.in additio.ad Specul.tit.de officio vica.in rubr.

Reuocare tamen poterit corrector eius vicarium, licèt iurauerit non reuocare. Abb.in.c.tua nobis. de officio vica. *Corrector reuocat vicarium.*

Secundo deducitur,vicem gerẽtes habere iuriſdictionem ordinariam,& merum, & mixtum imperium, ſecundùm Paul. & Doctores in.d.l.mandata.& notat Bal.in auth. ſed nouo iure. C.de ſeruis fugit.& probatur iure regni in.l.18.titul.4. part.3. & notatur in quæſtionibus capellæ Tholoſ.quæſtio.97.& idem notat Couarr. in lib.3. reſolu.capit. final. ✶ Licet contrarium teneat ✶ Gregor. Lopez in.l.2. titul.4. par.3. verbo, *Eſtos tales*, verſicul. Et vicem gerentes,&c. Sed vide latè diſputantem Molinam, qui deniq; leuius authoris opinionẽ tenet lib.5. de maioratibus Hiſpan. c.25.nu.11. cum ſequent. ✶

Tertio deducitur, locum tenentes poſſe cauſas, tam ciuiles,quàm criminales delegare in caſibus de quibus in.l.fina.ff. de iudic.& in.l.à iudice.C.de iudic. & per Doctores in cap. ſuper quæſtionum. de offic. delegat.& per Abb.in.c.clericos.de offic.vica.

Et iure regni probatur in.l.18.tit. 4.par.3.

Quarto deducitur, mortuo corrector durare officium horũ locum tenentium,ex doctrina Ioan.Fab. in §.itẽ ſi adhuc.inſtit.mãda.licèt ſecus ſit in vicarijs Epiſcoporũ,& aliorũ prælatorũ, & notat Abb.in.c.extirpandæ.§.quia verò.de præbend. & per DD.in.l.mandatum.C.mandat. licèt aliter, & non rationabiliter teneat 3 *Mortuo correctore durat officium vicegerentis.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

teneat contra me Couarr.in lib.ſuæ practic.c.4.nu.4.★Vide latè Moli. lib.7. de maioratibus Hiſpan. c. 25. num. 7. ★Item officium pœnitentiarij Papæ non expirat mortuo Papa,vt eſt gloſ.in Clem. ne Romani. §.coramen. de elect.io. de quo per Aug.Bero in deciſ.1.

Quinto deducitur,quòd immunitas quæ cõpetit correctori,competit locum tenenti,ſecundùm Bart.in l.ſi filius.ff.de legatio.in.2.membro. & Bald.in auth.ſed nouo iure.C.de ſer.fugiti.

Sexto deducitur, eſſe parem iuriſdictionem correctorum, & locũ tenentium,& quod inter eos eſt locus præuentioni,vt in.l.1.ff.de offi. conſu.& notat Ferrar. in ſua pract. forma.2.ibi,Necnõ domini vicarij. Et corrector poteſt quandocunque voluerit ſe intromittere,& cognoſcere de eádem cauſa, quia vicarius vel locum tenẽs eſt iudex ſubalternus.Vide Bal.in.l.1.ff.de offi.conſu. verſ.extra. Vide Felin.in.c.paſtoralis.col.1.de offic.ordin.

4 *Corrector nõ punit locum tenentes.*

Septimo deducitur,quòd exceptis certis caſibus in his capitibus expreſsis,corrector non poteſt vicem gerentem punire: quia par in parẽ non habet imperium, etiam ſi per modum ſyndicationis hoc velit facere corrector,vt notat Ang.in.l. pars literarum.ff. de iudic.quem ſequitur Roder.Suarez in.l.poſt rem. ff.de re iud.fo.157. neque enim eſt corrector iudex cõpetens in cauſa ſui officialis,vt per Bart.in.l. ſi quis. §.ſi quos. ff.de pœnis, & per Iaſ. & DD.in.l.qui iuriſdictioni.ff.de iuriſ. omn.iudic.& per Paris de Puteo in tract.ſyndic.in parte,poteſtas.

Octauo deducitur,quòd ſi corrector cauſam delegauerit,& appelletur à delegato, ſi corrector ſit abſens, poterit locum tenens de cauſa appellationis cognoſcere, vt notat Abb. loquendo in Epiſcopo, in.c. dilecti filij.de appell.

Nono deducitur, ſic puniendam obreptionem factam locũ tenenti, ſicut factam ipſi correctori, vt per plura notat Hyppol.in.l.ſi quis obrepſerit.ff.de falſis. *Obreptio.*

Decimo deducitur, quòd idẽ honor debetur locũ tenenti, ſicut correctori : quod per plura iura probat Felin.in. c.cũ olim magiſter. de offic.deleg. ex quo plures illationes facit Philipp. Franc. in. c.grandi.de ſupplen.negli.prẽla.lib.6. & Caſſan. in catalogo gloriæ mundi.in conſideratione.39. Et ideo reſiſtentia quę fit vicem gerenti punitur, ſicut illa quæ fit correctori, vt in.l.5.titul.12. lib.8.ord. ★Quæ eſt.l.2.in fi.tit.22. lib.8.Recop.ibi, *Contra algunos delos que anduuieren por ellos,* ★ & idẽ qui patitur reſiſtentiam, eſt competens iudex ad puniendum eam,vt in.l.14. tit.1.lib.7.ordin.★ Quę eſt.l.7.tit.1. lib.7.Recop.★ *Honor vicē gerentis. Reſiſtentia.* ★ ★

Vndecimo deducitur, quòd ſicut curiæ ſeruitores, putà *Alguaziles, y porteros,* poſſunt puniri à correctore, qui eos propoſuit, vt notat Faber.in. l. fin.C.de officio præfec. vrbis. eodem modo poſſunt puniri à locum tenente, licèt eos ad libitum

bitum non poſſet amouere, vt notat Fab.in.l.1. C.de officio præfec. Auguſt. & notant DD. in. l. 2. C.de ſportu.& eſt text.in authen.de defen for.ciuit.§.iuſiurandum.collat. 3.& notat Puteus in tract.ſyndic.in cap. in officijs.& videatur in propoſito Caſſaneus in cõſuet.Burgun. rub.1. §.7.ſub.num.35.

1 *Vicarius an ponat alium*

Duodecimo deducitur,quod per ſonis correctorum tantummodò datur facultas ponendi,& nominandi loco ſui vicem gerentes:non tamẽ ipſi vicem gerenti, nã ſic poſſet ad infinitum procedi, quod vitandum eſt,vt in.c cum aliquibus.de reſcriptis,lib.6.Sic nominatim notat Rebuffus in.l. vna. C. de ſenten. quæ pro eo quod intereſt.1. nota.in præfatione.num.19.fo.13.

Item vicarius non poteſt alium vicariũ ponere,vt notat Abb. in.c. tua.de officio vica. & Bald.in.l.1.§.à præfectis.ff.de leg.3.& eſt tex.in.c. clericos.de officio.vica.&glo.in.c. 1.eod.tit.lib.6.& Bald.in.l aliquando.ff.de offi.procõ.& not.Rober.in Speculo aureo. in. 5. diſt.iudiciorũ. nu.22.& Capic.in deciſ.151.

Quod limita, niſi quando eſſet conſuetudo in contrarium,vt notat Sylueſtrina in parte, vicarius, & in quæſtionibus capellæ Thol.quæſt. 36. & per Cardin.in Clem. 1. quæſt. 19.de offic.vica.

Secundò limita,niſi vicarius haberet poteſtatem ponẽdi alium,vt nota Rota, in antiquis. deciſio.381. Capel.Tholoſ.q. 970

Tertio limita,niſi ſubſtitutus po neretur ex cauſa infirmitatis,vel ex alia parum duratura, ſecundũ Abb. in dicto cap.clericos. & Bald.in.d. l. aliquando. & per Puteum in tracta.ſyndic.in parte,ſubſtitutus.cap. an ſubſtitutus. & loquendo in iudicibus ordinarijs ita deciditur in.l. 5.titulo.15. libr.2.ordin. ★Quæ eſt. l.4.titul.9.lib.3. nouæ Recopilat. ★ Subſtituti tamen officialium, & familiarium regis non gaudent priuilegio fori,vt in pragmatic. *de Valladolid*,anno.1428.fo.20.★ Neque ★ inuenio in pragmaticis, neque in Recopilat.ſed forſan eſt.l.1.titu.20. lib.5.Recopi.&.l.2.in cap.8. ibid.★ Multi tamen poſſunt per ſe officia exercere, qui minimè poſſunt loco ſui ponere ſubſtitutos: vt ſunt iudices *de la Hermandad*, vt in.l.1. *del quaderno de la hermandad.* ibi, *Vſen por ſi miſmos los dichos oficios.* ★Quæ eſt.l.1.titu 13.lib.8.Recop. ibi,*Y mandamos:* ★facit tex.in.ca.1. de officio ordin.li.6. & Capi.deciſ. 27.nu.34. *Qui iudices non possunt ponere alios*

Item iudices nobilium, quos fidalgos appellamus, vt in.l.30. tit.4. lib.2.ordinam. ★Quæ eſt.l.1.tit.1. lib.2.Recop.★ ★

Item iudices appellationum, vt in.l.fin.tit.4.eod.li.2.ordin.★Quæ eſt.l.7.tit.18.lib.4.Recop.★ ★

Irẽ rectores populorũ, & niſi per ſe regant,non gaudent ſalario,vt in l.16.&.19.tit.1.lib.7.ord.★Quæ eſt l.6.tit.3 lib.7.Recop.ſed melior.l.4. in fine.& melior.l.18.&.19.eod.ti.& l.Et vide Azeu.in.l.1.tit.9.lib.3.Recõ.n.16.&.in.l.4.tit.9.co.li.n.2.&.3.

Salaria

Universidad de Deusto
Biblioteca

Salaria verò ista sunt consueta, de quibus in auth. de defensor.ciuit.§. quia verò.coll.3.

Iurados. Item rectores, quos *Iurados* appellamus, nõ possunt ponere substitutos, vt in pragmatica apud ciuitatẽ ★ Granatæ, fol.mihi.59. ★Quę nõ inuenitur in Recop. sed continetur in generalitate legum præcedentiũ.★

Adelantados. Item *Adelantados*, qui latinè præsides vocantur, vt in.l.1.tit.13.li.2. ★ ord. ★Quæ est.l.1.tit.4.lib.3.Recop. ibi, *Siruan por si.*★

Merino. Item locum tenẽtes de merinos, vt in.l.6.in fi.tit.13.lib.2.ord.★Quæ est.l.17.tit.4.li.3.Recop.ibi, *Y assi mismo les mandamos, y prohibimos, &c.* ★ ★Nisi sit alguazelus maior regni, vt in.l.2.tit.14.li.2.ordi.& in.l.3.eo. tit.quæ est.l.1.&.2.ti.23.li.4.Recop.

Tabellio. Item tabelliones non possunt ponere substitutos, quia eorum videtur personarum electa industria, secundum Bald.in.l. vna.§.ne autem. C.de cadu.tollen.& in.l.1.tit.18.lib. 2.ordin.& in curijs Vallisoleti, anno 1523.petitione.79. & apud Toletũ, ★ anno.1525.cap.35. ★ Quæ est.l.6.titul.2.lib.7.Recop.&.l.29.tit.25.lib. 4.Recopil.& sunt modò duæ nouæ pragmaticæ *de 17. de Enero, y de 14. de Iunio*, anno. 1599. quas vide quia loquuntur *en estrimanos.*★

Corrector an deleges executionem. Corrector ergo per se, aut per vicarium potest officium exercere? delegationem verò particularẽ cõmissam correctori, non exequitur vicem gerens, nisi aliud sit expressum: putà quia dicitur, *Y a vuestro lugar teniente*: Nam hoc non expresso, ipse non exequitur, vt notat Ioãnes Rebuffus in.l.ex eo. C. de agen. in rebus.li.12.& videtur text.in authen.vt nulli iudicũ. §.& hoc verò. collat. 9. notat Paris de Puteo in tracta.syndi.ca.an substitutus.nu.8. Hoc maximè verum est quãdo fuit dictum, *Confiando de vos*: nã ex hoc videtur electa industria personæ, vt probat Aymon in.2.p.cons.303.

Item corrector insufficientes nõ eliget vicem gerentes. Sunt autem insufficientes obscuri, viles, infimi, & imperiti, de quibus loquitur glo. in auth.de defensor.ciui.in princip. coll.3, debent enim honesti esse, honestate seculi, de qua loquitur glos. in parte, honestior in dict.authen. & conuenientes qualitates enumerat text.in.l.18.tit.19.p.2.&.l.3.tit.4. part.3.

Item iudex, aut executor vicinus loci est insufficiẽs, vt in isto capitte. ibi, *Vezinos ni naturales.* ★Quæ est.l. ★ 4.tit.6.lib.3. Recop.★

Vicinus. Dicitur autem vicinus, qui maiori parte anni domicilium habuerit, vt in.l.cũ delanionis.§. Sabinus. ff.de fundo. instruct. & notat Bart. in.l.1.§.1.ff.de libe.agnosce.& in.l.1. §.1.ff.de his qui deiece. vel effude. & notat Oldra.cons.102.& gloss.in Clemen.causam, in verbo, communiter, de elect.& Bald.in.l.si quis ad declinandam. num.26. C.de Episc. & cler.

Naturalis. Naturalis autem dicitur, qui decẽ annis proximioribus ibidem demoratus est, licèt non ibi natus fuerit, vt in.l.2.titulis 4.in ver. *La dezena*, in 4.par.

4.part. Quis dicatur naturalis, vel vicinus, aut originarius per Boëri. in decisione.13.per totam.

Ad tempus. Vicinus autẽ, vel naturalis ad modicum tẽpus ex causa absentiæ, vel simili potest admitti, vt in.l. nullus apparitor. C. de apparito. præfecti annonæ.lib.12. vbi notat Platea, & Oldr.cons.102.& Paris de Puteo in tracta.syndi. in parte, substitutus.c. an substitutus. nu.3. & plures alios allegãdo ita cõcludit Matth.in consti.reg.Sicil.rub.60. lib.1.sub nu.10.

Item tempore pestis, quo nõ reperiuntur forenses, qui assistant in officijs, admittẽtur vicini & naturales, vt notat Ioan. de Rip. in tracta. de peste.1.parte. paruo fol.32.col.2.

Item, volente populo, naturales & vicini admittendi sunt, quia per expressum cõsensum tollitur suspicio: sed hoc apud me nõ est sine dubio, cùm litera dicat, *Sin nuestra licencia*: cùm ea enim admitti possunt, vt est gloss.in.l.hi qui in prouintia. ff.ex quibus cau.maio.

Affines. Item cõsanguinei, & affines non sunt sufficientes: ista autem consanguinitas cõputatur non secundùm ius canonicum, sed ciuile, vt notat Bald.in.l.fin.C.de successo.edict. & quæ nunc est, nõ quæ fuit, vt in.l.ei qui.§.affines.ff.de postulan.

Item insufficiens dicitur locum tenens, non examinatus, secundùm formam capitis.8. in curijs Vallisoleti.anni.1542. ★ Quæ est.l.11.tit.5. ★ lib.3.Recop. ★

Item qui per decennium non studuerit, est insufficiens, vt in pragma Auendaño.

Ratio dãda pro officiali. tica de Barcelona, anno.1493.folio antiquioris impressionis.57.★ Quæ ★ est.l.2. tit.9.lib.3.Recop. ★ & salubris est illa decisio, si vigeret in obseruantia: nam expertis sunt committenda officia, vt in.l.fin.C.de suscepto. & præpo.lib.10.& quãdo locum tenens est literatus, corrector potest esse illiteratus, vt notat Angel.in auth.de iudicibus in princip. coll.6.

Corrector autem pro locum tenente, & alguazelo tenetur, vel rationem reddere, vel eum exhibere, & ita notat Bart.per textum.ibi in.l. post depositam. C. de assesso. & in.l. 1.§.familiæ. & ibi Paul. & Angel.ff. de pub.& vectig.& Rom.cons.12.& 15.& Paris de Pute. in tract.syndi. in parte, familiaris, & Angel.in.l.2. ff.vi bonorũ rapto.& elegantissimè per Socin. in.1.p.consil.107. & per Hyppol. in Rubr.ff. de fideiussorib. num.182.

Et in quantum litera dicit, *Satisfazer*, loquitur quando agitur ad satisfactionem pecuniariam: pœnas autem corporales pro his pati non debet.argu.glos.in.c.cùm homo.23. q.5.& per Felin.in.cap.2. de proba. & notat glos.in.l. obseruare.§. proficisci.ff.de offic.proconsu.

Aliquando negligentia est dolus. Et quamuis litera tex.dicat, *Hizieren*, tamen idem dicendum est si 6 neglexerint: nam iudicum negligentia dolus est, vt in.l. fideiussor.ff. manda. & in.l.dolus.eod.tit. & in.l. magna.ff.de verbo.sign.notat Bart. in.l.Titiũ, aut Mæuium.ff. de admi. tuto. Imò propter negligentiam remouc-

Universidad de Deusto
Biblioteca

mouetur iudex, vt.l.1.§. quies.ff. de offi.præfecti vrbis. notat Ang. in.l. omnibus.C.de ſportulis.per Deciũ in.l.penul.C. de pactis. facit text. in l.fina.ff.vbi pupi. educa. debeat. & l.fina.C. de adminiſtra. tuto. & per Roma.conſi.80.&.428.

Et talis culpa puniẽda eſt,ac ſi eſſet in faciẽdo,vt in.l. mãcipia. C. de ſeruis fugiti.& in.l.ſi quis in conſcribẽdo.C.de pactis.& notat Paris de Put.in tracta.ſyndic.in parte,negligentia,& facit.l. nam & Seruius.§.fina.ff.de negotijs geſtis.

Exhibitio autẽ officialis liberat correctorẽ, etiã poſt condẽnationẽ ante executionẽ ſentẽtiæ,& ferè in proprio caſu notat Alex.in apoſt.ad Bar.in.l.ſi cũ exhibuiſſent §.ſi plures ff.de dãno infecto.in parte,ſi plures.

Ex ſupradictis patet ſummatim de poteſtate locum tenentium, & qualiter pro his correctores qui eos præponunt,teneantur.

SVMMARIA Capituli quarti.

1 *Hiſpania nõ recognoſcit Imperatorẽ.*
2 *Aedificia capta in bello non efficiũtur capiẽtis iure Hiſpano.*
3 *Ciuitates aut villæ non poſſunt ædificari ſine regia licentia.*
4 *Ciuitas an habeat terminos.*
5 *Rex Caſtellæ maius ius habet in regno,quàm Imperator in imperio.*
6 *Termini locorum quando præſumãtur dominorum.*
7 *Dominus an diuidat terminos.*
8 *Ex poſſeſſione dominium nõ probatur.*
9 *Tierras baldias quæ dicantur.*
10 *In conſeruatione terminorũ publica vertitur vtilitas.*
11 *Contra ſpoliatum an admittatur exceptio dominij.*
12 *Lex Toleti circa terminos habet locum in ſpolio præſumpto.*
13 *Lex Toleti dicitur fauorabilis cõcilijs.*
14 *A ſentẽtia momentaneæ poſſeſſionis quando liceat appellare.*
15 *In interdicto Vti poſſidetis habet locũ exceptio dominij.*
16 *In ſummarijs non habet locum repulſa teſtium.*
17 *Lex Toleti non habet locum contra Eccleſias.*
18 *In poſſeſſorijs habet locum in integrum reſtitutio.*
19 *Limites terminorũ qualiter probẽtur.*
20 *In antiquis dominium probatur per famam.*
21 *An valeat conuentio de perpetua communione terminorum.*
22 *Ius herbagij poteſt adquiri in alieno territorio.*
23 *Compromiſſum an præſumatur ſi oſtẽditur ſententia arbitraria.*
24 *Mandatum non præſumitur ex diuturnitate temporis.*
25 *Vſus terminorũ ad quos pertineat.*
26 *In conſuetudinibus non habet locum extenſio de ſimilibus ad ſimilia.*
27 *Ius paſcendi in alieno territorio intelligitur ſi ſuperabundet.*
28 *Scindentes ligna in alieno territorio, tenentur in foro conſcientiæ.*
29 *Ciuis dicitur filius ciuitatis.*
30 *Cauſa an dicatur criminalis quando pœna iudici applicatur.*

31 *An*

31 *An ius paſtus cum vno vicino ven tiletur.*
32 *Verba libelli impropriãtur, vt ſalve tur libellus.*
33 *Theſaurus cui pertineat.*
34 *In alienatione rei Eccleſiaſticæ tria requiruntur.*
35 *Intellectus ad cap.1.de rebus Eccleſiæ non alienandis.lib.6.*
36 *In permutatione rerum Eccleſiæ nõ requiritur eadem ſolennitas quæ in alienatione.*
37 *Declaratio extrauagantis Pauli Veneti incipit. Ambitioſe.circa alienationem rerum Eccleſiæ.*
38 *Quid operetur licentia Romani Põtificis.*
39 *In facto antiquo præſumitur ſolennitas neceſſaria.*
40 *Cõſuetudo cõtra Paulinã an valeat.*
41 *Vtilitas in Eccleſia quãdo præſumitur.*
42 *Vtilitas conſideratur in futurum.*
43 *Viſitatio terminorum nõ poteſt fieri per ſubſtitutum.*
44 *Pœna nõ viſitãdi terminos nõ extẽditur adiudices dictos, alcaldes ordinarios*
45 *Viſitatio terminorum debet fieri expenſis correctorum.*
46 *Tutor an habeat ſalarium.*
47 *Duplex ſalariũ quãdo poſsit percipi.*
48 *Concilium poteſt propria authoritate limites amotos reponere in priſtinũ ſtatum.*
49 *Sẽtentia terminorũ qualiter debeat exequi.*
50 *Ius paſcendi in alieno territorio qualiter probetur per teſtes.*
51 *Lex Toleti circa terminos an habeat locum in terris dominorum.*

Auendaño.

CAPVT IIII. In capi. 6. mandatorum de viſitatione limitum, & de iure terminorum.

★ *Quæ eſt l.6 .tit.6 .lib. 3 .Recop. & videatur.l. 3 .cum ſeq tit. 7.libr.7.Recopil.* ★

Remitto pro clariori expoſitione eorũ, quę inferius dicenda ſunt, quòd olim per orbem ex collatione ædificãtium factæ ſunt ciuitates,& caſtra, aut villæ, vt notat gloſſ. in.l. ex hoc iure. in parte, collata. ff. de iuſtitia & iure.& ſic omnes prouintiæ erant ſub naturali dominio imperatoris, excepta Hiſpania, quæ nõ recognoſcit imperatorem, vt in l.ex hoc iure.ff.de iuſtitia & iure: q̃ ſub.nu.3.notat ibi Bal. & dixi ſupra in.c.1.Imò rex Hiſpaniæ dicitur poſſidere regnum,tanquã res captas in bello:& omnis terra regnorum Caſtellę eſt propria vniuerſaliter ipſius regis Caſtellæ, qui poſtea ſuis legibus diſtribuit eam in ſingularia dominia, vt inferius dicã: ipſe tamen à principio calcauit terram,& propriã fecit,vt colligitur ex Bal.in.l.1. C.de emãcipa.libero.ſub num.13.& ob id terra regni Hiſpaniæ appellatur ſua propria,vt in.l.1.tit.11.par.2. & in.l.1.&.2.tit.25.par.4.& regnũ dicitur regia hæreditas,vt.l.8.&.9. tit. 1.par.2.

Et licèt iure gentiũ ciuitates, & villæ poterant ædificari abſque authoritate ſuperioris, vt notat Bald.

Universidad de Deusto
Biblioteca

in dict.l.ex hoc iure.in.5.oppoſi.ſub num.13.

1 *Hiſpana adeficatio.* Hiſpanis autem ſine Regia licentia non licebat ædificare, & villam de nouo facere, vt ex multis priuilegijs,& licẽtijs ad iddatis quis poterit videre: ſed neq; appellari ciuitas,aut villa poteſt ſine dicta Regia licentia:& idẽ notat gloſ.Gregoriana.in.l.7.tit.20.part.3. vt colligitur ★ ex.l.3.&.4.tit.8.lib.2. ordi. ★ Quæ eſt.l.10.tit.15. lib.2. Recop.ibi, *Por la carta por donde nos mãdaremos,&c.* Et iterum ibi, *Por la carta por donde nos hizieremos:* ★ neq; dici cõcilium, ſecundùm Innocen.in.c. dilecta. de *Ædificia.* exceſsi.præla.nu.3.Et inter alia fortalitia,vel domus priuilegiatas fortes ædificare nullo modo licebat, nec hodie licet,vt in.l.7.tit.7. lib.4. ordinam.quocũq; ſolo,ſiue Regali, ſiue Eccleſiæ fuerint ædificatæ: ſed neque caſtra vetera inhabitata non ſunt ædificanda, ſecundùm Bald.in. l.1.§.in initio.ff. de offic.præfec. vrbis.col.2. & Capit.deciſione. 27.in fine. Itaq; nullum ædificium etiam ad ciuitatem, vel villam ſine licẽtia ſuperioris fieri poteſt, ſecundùm Bald.de pace Conſtan.colu.4.§.1. in verſ.quęro,quid ſi ex pluribus.

2 *Fortalitia.* Nam fortalitia,& ciuitates, aut villæ captæ ab infidelibus,non efficiuntur capientis iure Hiſpano,ſed ad Regem pertinẽt: cætera veró ad capientes,vt in.l.19.tit.28. part.3. & ob id in ſolo antiquo ſui Regni Rex Hiſpaniæ non permittit hæc Caſtella, vel ædificia fieri ſine eius licentia, vt fiant ſine æmulatione: & maximè in limitroſis, vt in.l. quotics.C.de fiun.lim.lib.11.& quia propria Regis hæreditas Caſtella ſunt, vt in.l.21.tit.13.part.2.& in.l.1.tit.17. &.l.1.tit.18.ea.par.

3 *Diuiſio terrarũ. vide num.3.* Et quòd diuiſio terrarum fuerit facta Regia authoritate Regũ Caſtellæ,nec terræ fuerint occupantibus conceſſæ, ex pluribus legibus huius Regni colligitur, & primò ex l.12.tit.1.par.2.ibi, *De los Reyes que les dieron primeramẽte el ſeñorio dẽ la tierra*:& in.l.51.tit.18. part.3. & ibi, *Aſsi como en heredamiento*: & ex his duabus legibus patet Regem Caſtellæ dare ciuitates, vel villas, aut terras cũ iuriſdictione & imperio, vel ſine iuriſdictione. Et ſicut de iure cõmuni Princeps habet fundatã ſuam intentionem circa terminos ſuæ iuriſdictionis intra Regnum,vt in cap.1.§. iudices. & in.§.ad hoc.de pace iuram.firm.& eſt gloſ.in Clem. paſtoralis.in verbo, diſtrictu. de re iud.& notatur in.l. deprecatio.ff. ad l.Rhodi.de iactu.& in.l. benè à Zenone.C.de quadric.præſcr.ita ciuitas habet fundatam ſuam intentionem intra terminos ſui diſtrictus,vt. l.1.§.cũ vrbem. ff. de offic. præfec. vrbis.& facit.l.9.tit.14.lib.3.ord.&. l.10.tit.3.lib.7.ord. ★ Quæ non in- ★ uenitur in Recop. ★ videatur Soci. in.l.1.ff.de acquir.poſſ. & conſil.28. vol.3.& Paul.conſ.250.&. gloſ.in.l. 7.tit.20.part.3.& quod ſine licentia Regia populi non poſsint fieri,probat text.in.l.3.tit.8.lib.2.ord.in prin. ★ Quæ eſt.d.l.10.tit.15.lib.2.Recop. in prin. ★ Et iſti donatarij in vtroq; caſu

caſu poſſunt habere vaſſallos, & in iuriſdictionali donatione deſe patet, vt in.d.l.12.& in.l.1.&.2.tit. 25. part. 4.In donatario verò,cui tantum data eſt terra,patet:nam illam poteſt dare in feudum & ſic habere vaſſallos,vt in.l.68.tit.18.part.3.& per totum.26.part.4.

Itẽ poteſt authoritate iudicis habere vaſſallos glebę aſcriptos,de cuius forma fit mẽtio in.l.89.tit. 18.par.3. & illa eſt aurea in ſua deciſione:& cõcordat.l 4.tit.25.par.5.& in.l.1. in fi. eo.tit.& hoc quãdo particularibus perſonis facta eſt donatio terrarũ.

Rex aſsignat terminos. Si verò dabantur à rege in ædificationem ciuitatis, aut villæ, ſi totus ager aſsignatus eſt, appellatur terminus illius ciuitatis, aut villæ: nam rex Caſtellę tantùm poteſt diuidere prouincias,& terminos aſsignare, vt in.l.2.tit.1.part.2.ibi. *E ſolo es otroſi poderoſo de partir los terminos de las prouincias y de las villas.* Imò nõ ſolũ rex agros eremos in terminos ciuitatis,aut villę poteſt aſsignare, ſed etiam ſi ſint aliqui populi ędificati:nam cedunt deinde in vicos ciuitatum,aut villarum,vt elegantiſsime probatur in.d.l.3.tit.8.li.2. ordi. ibi. *E les dieremos heredamiẽtos de termino poblado.* ★ Quę eſt.d.l.10.tit.15. lib.2.Recop. ★ nã hęc populata intra terminos villę aut ciuitati aſsignatos,ſunt ipſius villę,aut ciuitatis,ſicut & ſolũ in quo ſunt ędificata:& id apertiſsimè eſt deciſum in.l.2.tit.1.li. ★ 3.ord. ★ Hodie eſt.l.1.tit.5.libr.7.Recop. ★ & iure gentium hęc aſsignatio introducta eſt,vt in.l.2.ti.1.par.1.

Auendaño.

Agri intra ciuitatũ terminos. Et ex hoc ſequitur, q; omnes agri, qui ſunt intra terminos ciuitatibus aut villis aſsignatos, conſtito prius de aſsignatione regia, pertinent in cõmuni ad vicinos tam preſentes, quàm futuros ipſius ciuitatis: nam ciuitas, aut villa preſumitur quòd perpetuò duret, vt in.l.an vſus fructus. ff. de vſufruct.& quemadmo. quis vta.& qui naſcuntur,& qui de nouo veniunt, idem eſt concilium, vt in.l. proponebatur. ff.de iudici. & dicti termini omnibus dati vidẽtur in communem ciuium vtilitatem: & nõ dicuntur termini ſingulorum ſed vniuerſitatis:& non ſingulorum repreſentantium vniuerſitatem eo tempore quo facta fuit aſsignatio,ſed poſteriorum,quia iſti videntur terminos illos nomine vniuerſitatis habere ab illo rege: qui primo aſsignauit, vt in ſimili probat text.in.l.2.ff.de interdic.& relega. & in.l. ſi arrogator.§.ſed an impuberi. ff. de adoptio.& in.l. emancipatũ. ff. de ſenato. & hac ratione vicini non poſſunt alienare hos terminos in præiudicium ſucceſſorũ, argu. text. in.l. nihil.§. omnibus. ff. de lega.1.& loquẽdo in rege,ita notat Paul.in conſi.74.

4 *Ciuitas an habeat terminos.* Dixi autem conſtito de aſsignatione:nam ciuitas, villa,aut caſtrũ nullum habent à iure cõmuni territorium aſsignatum: niſi quantum ex priuilegio regis,vel exconſuetudine immemoriali reperiatur aſsignatum. Quod nullo modo preſumitur niſi probetur, cùm hoc in facto cõſiſtat: & iſta eſt ſingularis do

Universidad de Deusto
Biblioteca

ctrina Innocen.in capit. cum ad sedem. de restitu. spoliato. quem sequitur Bald. in. l.1.sub numero. 12. C. de emancipa.libero.& Ancharran.in consi.142.in principio.& notat Rodericus Suarez in allegatio. septima.in versicu.optime. & allegans territorium,probare debet illud, vt notat Baldus in. l.1.§.in initio.ff.de officio præfecti vrbis.col. 2. Et qui locum allegat,probare & designare debet illum: vt per Bald. in.c.auditis.colũ.2.de præscri. nu.2. imò & priuilegium terminorum debet continere certos limites,vt in.l. 2.tit.18.par.3.& ꝙ pascua terminorũ sunt dominorũ notat Bertrãdus 1.vol.cõsi.37.vbi Paul.in.2.parte.cõsi.56.& Caro.Rui.cõs.175.Videatur Ioã.de Amicis cõsi.8.nu.55.qui etiã dicit ꝙpascua sunt principis:& vide Aymon.1.vol.consi.4.nu. 7. vbi dicit quód habens ius pascendi,tollit plãtas ꝓpria authoritate.Vide Hyppol.consil.80. De consuetudine totius mũdi, herba terminorum pertinet ad vicinos populorum, vt per Petrum Anribo.in tract.de mune.§. 1.num.163.

Et cõstito de assignatione terminorũ à rege facta, vel à immemoriali cõsuetudine admissa: illi termini appellãtur dos propra ciuitatis, aut villæ,vt notat Innoc.in.d. loco. & hoc genus dotis est vltra expressas & bene congestas per Baldum Nouellum in tracta.de dote,in principio.

Assignare terminos. Et quia assignare terminos,& prouintias diuidere ad eum tantũ pertinet,qui posset super iurisdictione statuere : vt per plura probat Soci. in.1.parte.consi.86.in princ.

Sequitur ex hoc quod cũ solus rex sit fons iurisdictionis, vt dixi supra capite primo,& ab eo tantum, vel ab immemoriali consuetudine possit iurisdictio haberi,ab eisdem possunt termini ciuitatum, aut villarum haberi,vt in.d.l.2.tit.1.par.2. & non solum in mari, sed interra quoq; habentur & in mari termini: vt probat Bald. l.pe. C. de insti.& subst.& in rub.ff.de rerũ diui.col.3.

Terra firma. Reges tamen Castellæ in nonullis expressum habent, ad quos pertinet iure proprietatis solũ & terra, non exquisito aliunde priuilegio,vt est videre in.l.28.titu.28.partit.3. vbi insulæ maris pertinent ad primos vicinos, siue populatores, & debent has insulas possidere iure proprio, sub iurisdictione tamẽ illius regis,cui subsunt tales insulæ, vt in.l. insulæ. & ibi communiter D D. ff. de iudici. & sic non totius Regni,sed insularum tantummodo solum occupanti conceditur:& ille casus specialis facit regulam in contrarium.

Insulæ. Insulæ tamen riuorum aliquãdo pertinẽt ad eos cuius prædijs adhærẽt,vt in.§.insula. insti. de rerum diui.& in.l.26.titu.28.par.3.

Aliquando conciliũ loci in cuius territorio inuenta est insula, potest eam vendicare,ex notatis pet Stepha.Bertrand.in.2.parte.cõsi.58.

Occupatio belli. Item acquisita ab hostibus fiunt conquirentis, vel expugnantis eos, exceptis

exceptis villis, aut castris:quia hæc ad regem Castellæ pertinent, vt in l.19.titu. 28.partit.3.& de reliquis extra villas & castra,debet rex habere quintam partem, vt in. l.7.titul.26. partit.2.

Fontes. Item fontes,plateæ,domus conciliorũ, vbi congregãtur homines in publica contione, arenalia,exitus,viæ,montes,& defensæ & similia sunt cõciliorum ita vt omnes vicini & populatores illius loci possunt vti mera facultate in percipiẽdis cõmodis illorum locorum, & iste appellatur vsus publicus : quia solis hominibus competit,vt notat Ioan.de Ripa.in.l. quominus. ff. de flumi.nu.6.Et respectu pastuum dicuntur, *terminos abiertos*, vt in. l. 6. titu.6.foro.ll.lib.4.

Vicini autem aliorum locorum his cõmodis vti non possunt, vt in l.4.titu.28.pa.3.ista tamen loca, & termini,quibus homines illius ciuitatis,aut villæ vsi sunt, debent esse ab antiquo deputata, in communẽ vsum illorum vicinorum, vt quandoq; terminus assignatur à rege, vt in.d.l.2.titu.1.part.2.nam designari debent, vt probant verba illius.l.4. ibi, *que son establecidos y otorgados para pro cumunal.* Quod debet de necessarió intelligi ab habente potestatem, quæ tantum apud regem consistit, vel ex immemoriali consuetudine.& idem notat gloss.Gregoriana in.l.9.tit.28.par.3.Et huiusmodi limitatio & designatio operatur, ne vicini aliorum locorum dictis terminis vtantur,vt in.l.in agris.

Auendaño.

ff.de adquir.rerum domi.& concludit Soci.in.1.part.consi.127.

Cõstito igitur de limitatione terminorum, multa in praxim commodissima deducuntur. Primò deducitur,quòd ciuitas,aut villa habens territorium limitatum ab antiquo, habet intentionem fundatam ad omnes agros & terras, quæ sunt intra illud territorium, vt illa omnia præsumantur de termino dictæ ciuitatis, aut villæ tam in toto, quàm in parte ad vtẽdum his in communem vtilitatem vicinorum illius ciuitatis, aut villæ : & ita colligitur ex Ioan.Fab. in. l.cunctos populos. in vers. sed ne potest.C.de summa Trinitat.& fide Cathol. quem sequitur Cassane.in consue. Burgun. Rubr.9. §.4.& per Oldra.cõsi.121.Et licèt in aliqua ciuitate & eius terminis habeat quis terras,non ob id probatur terminus illius loci, vbi demoratur, vt notat eleganter Corneus in.1.volu.consi.171.videtur in hac.

Ciuitas præsumitur possidere terminos. Et ciuitas,aut villa non tantùm fundat intentionẽ suam quoad dominium illarum terrarum, sed etiã ꝙ sit in possessione illarum, tanquã possideat caput cũ pertinẽtijs eius & sic populus præsumitur possidere terminos adiacentes ciuitati aut villæ, sicut possidet ipsam ciuitatẽ aut villam, & ita notat elegantissime Paul.de Castro in consilijs suis antiquioris impressionis,consi.159. incipit,in causa quæ vertitur: & idẽ notat in.l.1.ff.de acquir.posse.& ibi dicit, ꝙ terræ, quanuis incultæ, & veruidæ,non conceduntur occupãti,sed

Universidad de Deusto
Biblioteca

ti, ſed pertinent ad eam ciuitatem, vel villam, in cuius territorio ſunt ſitæ: & ex eius doctrina colligitur, q; ſi ciuitas, aut villa non habet territorium deſignatũ: illæ terræ præſumuntur regis, aut dñi illius, qui iuriſdictionem habet in loco illo, vt notat gloſſ. Gregori. in. l.7. titul. 20. part.3. & dixi ſupra numero. 2. Quæ doctrina optimè confirmat quæ dixi ſupra in principio huius capitis, vt terræ & agri omnes huius regni Caſtellæ præſumãtur ipſiꝰ domini regis Caſtellæ. Itaque ſi huiuſmodi terræ ſunt vacãtes, bona vacantia fiſci ſunt: & ſic ad regem pertinent, antequam alicui concedantur. Nec facit eas ſuas quicunque occupauerit, ſiue perſona particularis ſit, ſiue ciuitas, aut alia quælibet vniuerſitas, & ita notat Bald. in rubric. de præſcriptio. ſub numero ſexto. imó ſunt regis Caſtellæ, qui ab antiquiſsimis temporibus habet regnum Caſtellæ limitatum.

Terræ zerbidæ.

Et licet Aretius in. l. 1. in. 2. col. ff. de acquiren. poſſeſsio. teneat contra Paulum, & in conſi. 15. dicendo quod terræ zerbidæ non videntur conceſſæ in cõceſsione curtis facta ab imperatore, quia non præſumuntur tales huiuſmodi terræ imperatoris.

Rex Caſtellæ habet iur quã imperator.

Eius dictum forté poſſet procedere in imperatore, qui dominus eſt totius orbis quoad protectionẽ, nec fundat intentionẽ ſuam in fundis particularibus qui fuerũt à principio diuiſi & limitati: ſaltim in Romanis agris, vt dicit glo. in. l. principis. ff. de aqua. pluui. arcen.

Secus verò eſt in rege Caſtellæ, qui maius ius habet in regno ſuo, quàm imperator in imperio, vt decidit elegans textus in. l. 8. titulo. 1. par. 2. & dixi ſupra in capite primo. & ideo facta donatione á rege alicuius loci, etiam hæreditarias terras regis proprias videtur donare, ſi intra locum ſunt, vt probatur in l. 2. in fi. titu. 9 li. 5. ordina. ✶ Quę eſt ✶ l. 1. in fi. tit. 10. li. 5. Recop. ✶ Locus autem dicitur cum ſuis pertinentijs vt in cap. cum ad ſedẽ. & ibi D D. de reſtit. ſpolia. & in cap. cum Bertholdus. de re iudica. Si verò extra locum cum limitatione terminorũ ipſum locum ſequuntur, tãquam acceſſoriũ ſequatur naturam principalis, & omnia eiuſdem iuris ceſeantur, vt in. l. ſi conuenerit. §. ſi nuda. ff. de pigno. actio. & glo. in cap. quo iure. 8. diſtinct.

Patet ergo, q; antequã cõſtet de limitatione terminorũ alicuius ciuitatis, aut villæ, omnes terræ, ſiue ſint zerbidæ & incultæ, ſiue montuoſæ, præſumũtur eſſe regis Caſtellæ: & has terras vulgus Hiſpanus appellat, *tierras realengas*: & ita debet intelligi doctrina Iaſſonis in. l. rẽ quę nobis. ſub nu. 32. ff. de acqui poſſeſſ. Poſtquã verò cõſtat de limitatione terminorũ ciuitatis aut villæ, illud quod eſt intra fines illius ciuitatis aut villę, præſumitur eſſe illius, cuius ſunt fines, vt cõcludit Bal. apertè in rub. C. de cõtrah. emp. in ver. vigeſimo ſecundo quæro. per tex. in l. res ſacra. §. fi. ff. de contrah. emp.

zerbidæ.

Nam

Nam qui fundat ſe in toto territorio, fundat ſe in qualibet parte territorij: quia quod iuris eſt de toto quoad totum, idem eſt de parte quoad partẽ, vt in. l. quæ de tota. ff. de rei vendic.

Et in caſu iſto venit practicanda doctrina Hoſtien. in. cap. ſi diligenti. de præſcrip. vbi dicit, quòd cõmunitas, & domini temporales fundãt intentionem ſuã de iure communi, quoad res ſitas intra limites territorij: quam doctrinam ſic intelligit Socin. in. 1. part. conſil. 86. num. 6.

Exponitur Bal. ditiũ.

Nam iſta doctri. Hoſti. quoad terras incluſas intra terminos deſignatos, procedit, quãdo cõſtat de deſignatione ex priuilegio, vel ex conſuetudine immemoriali: & in iſto ſenſu poteſt intelligi quod notat Bal. in. c. 1. de feudo Mar. vbi dicit, Cuius eſt ciuitas Senarum? Reſpondit, Senenſium, & non Cæſaris.

Et in quantum iure cõmuni doctores interpretantur illam doctrinam Hoſtienſis, vt procederet, quòd præſumãtur ciuitatis, aut villę, quoad iuriſdictionẽ, & non quoad dominium, vt refert Caſſan. in conſuet. Burgun. rub. 9. §. 4. ſub num. 5. & loquendo de Rege notat Montal. in l. 5. tit. 28. part. 3. ff.

Ius Regni.

Tamen iure noſtro, nec quoad iuriſdictionẽ præſumitur, niſi oſtendatur priuilegium, vel conſuetudo centenaria, aut quadraginta annorum, iuxta ea quę latiùs dixi ſupra in. c. 1. Imò ſemper iuriſdictio præſumitur Regis Caſtellę, qui habet intentionẽ ſuam fundatã, niſi cõtra

Auendaño.

probetur: ſed & terrę Regis præſumuntur, antequàm eas concedat, vt dixi ſuprà ver. & quò diuiſio. differt tamen iuriſdictio ab ipſis terris, ſecundùm Bald. in. l. à procuratore. C. mandati.

Item in quantùm colligitur ex doctrina Abba. & DD. in. c. nimis. de iur. iur. quòd domini temporales non fundãt intentionem ſuam quoad terras particulares poſitas intra ſuum territorium.

Illud non habet locum in dominis temporalibus Caſtellę: quibus cõceſſa eſt villa cum territorio vacuo nõ cultiuato. Nam quod Regis proprium erat, id erit Comitis, aut Marchionis, cui cõceſſum eſt: & cõſtito de tenore priuilegij, præſumitur omnis terra illius termini, propria domini, cui cõceſſum eſt à Rege, vt probat Zaſius in Rubr. ff. de iuriſd. omn. iud. nu. 11. quia ſubrogatus eius naturam ſapit, cuius loco ſubrogatur, maximè ex principali beneficio, quod latiſsimè debet interpretari, vt. in. l. 1. ff. de conſtit. princ. & in. cap. cùm dilecti. de donatio. & iſto caſu poſſet eſſet verum, quod Montal. notat in. d. l. 5. tit. 28. part. 3.

6 *Domini an fundẽt intentionem.*

Dixi autem de donatione termini vacui non cultiuati: quia ſi particulares, vicini poſsidebant tempore donationis factę à Rege aliquas terras, id quod iam erat acquiſitũ per occupationem, vel ex alio titulo legitimo, vel à lege, putà præſcriptione, vel à Rege, aut ab alio qui habuit dandi poteſtatem: id nullo modo venit in cõceſsione facta il-

Universidad de Deusto
Biblioteca

lius territorij alicui domino, vel Baroni, vt est tex. in c. 1. & ibi Bald. de capita. qui curiam vendi. vbi dixit, q̃ si Imperator fecit concessionem alicuius castri cum pertinẽtijs, non veniunt in huiusmodi concessione defensæ, vel molendina quæ erant propria cõmunitatis. Neq; veniunt res singulares vicinorum: quia tantùm videtur Rex concedere: quod eius erat proprium, vt in l. si domus. §. fin. ff. de lega. 1. & in l. vxor patrui. C. de legatis. & in l. qui tabernas. ff. de contrah. emptio. & hanc doctrinam Bald. sequitur Francis. de Aretio in cons. 15. col. 3. nisi expressè, & certa sciencia vellet reuocare donationem terminorum, quã ipse fecit, vel antecessores, & dare eam nouo donatario, vel etiam rem ciuitatis ex causa, de qua in l. 2. in fin. tit. 1. p. 2. nam isto casu benè posset secundùm Aretium dicto consil. ibi nisi adiungat, & Cepola in tract. de seru. viæ, sub nu. 23. in. 6. concl. Non tamen est imperialis maiestatis auferre concessa, vt in authen. de referendarijs. coll. 2. de quo per Petrum Iacobi, in Rubr. de condi. ex lege Insti. de action. colu. fin. videatur Thom. Grammat. in cons. 6.

Quæ sunt ciuitatis non videntur concessa.

Ex quo infero, q̃ si Rex cõcedit villas, aut ciuitates iam populatas cum suis terminis, montibus, aquis: cùm terminus limitatus in vniuersum præsumatur ipsius villæ, aut ciuitatis, & particularia prædia præsumantur possessorum. In tali concessione apertè colligitur, q̃ tantũmodò videtur concessa iurisdictio, & in hoc casu quantùm ad iurisdictionem fundatam habebit ille dominus intentionem suam, intra villam, aut ciuitatem, vel eius territorium: non tamen quoad ipsum territoriũ in proprietate, vel quoad terras à particularibus possessas. Nam primi possessores, scilicet, ciuitas, aut villa, quoad terminos sibi concessos habebit intẽtionem fundatam intra limites, & possessores particulares intra suas possessiones, & non vltra: & idem potest comprobari ex notatis per Bald. in titul. de pace Constant. in parte amplius, in verbo possideant, quem sequitur Stepha. Bertrand. in. 3. part. cons. 3. num. 38. & cons. 1.

Et hoc est summè notandum in practica, quia si inspicias priuilegia, & concessiones Regias factas dominis huius Regni, illæ plurimũ datæ fuere de ciuitatibus, villis, & locis iam populatis: & non de terminis eremis, quos *redondos terminos* appellamus. Nam in rotundis & vacuis terminis, benè fundabunt intentionem, & in terris sicut & ipse Rex: non tamen in iam populatis, & viciniam habentibus, quibus data priùs fuerunt bona communia, vel particularia à Rege, priusquàm concederentur dicta priuilegia *por juro de heredad*, in quibus significatur, quòd termini sunt ipsarum villarum, vel locorum ex illis verbis, quæ in priuilegijs sæpissimè ponuntur, *Damos tal villa con todos sus terminos, aguas estantes, y manantes, y con la jurisdicion ciuil*

Optima fides.

Terminos dondos.

nil è criminal, mero y mixto imperio: nã si conceditur proprio motu, hoc priuilegiũ probat terminos, secundùm Inno. & Abb. in cap. penul. de priuile. & cùm priuilegium cantet, *con sus terminos, &c.* significatur, eos iam fuisse translatos in cõcilium populi donati: & per consequẽs ipsum concilium fundat intẽtionem suam intra limites quoad proprietatem & possessionem terminorum, non tamẽ dominus cui Rex concessionem supradictam faceret: & ita nominatim notat Matth. in constitu. Regni Sicil. lib. 3. rubr. 37. sub nu. 6. & Ias. in l. quominùs. col. 2. ff. de flumin. facit ratio text. in c. cùm olim de consue. &. c. pen. de priuile.

Dominꝰ loci quomodo intra terminos permittat ædificare.

Ex quo subinfertur, quòd stante tenore & forma huiusmodi Regiæ donationis, non potest dominus illius villæ diuidere terminos, & permittere intra eos vt ædificẽtur vici, aut quòd fiãt alia quælibet ædificia inuito concilio villæ, quę est in possessione dictorum terminorum, intra quos nullũ ædificium potest fabricari, & fabricatũ debet demoliri, vt in l. 3. tit. 3. lib. 7. ord. ibi, *E si algunos ha librado, ò poblado, que sea luego desfechoy derribado.* ✶ Quæ est l. 1. tit. 7. lib. 7. Recop. & adde l. 8. tit. 5. lib. 6. Recop. & l. 18. tit. 6. lib. 3. Recop. ✶ Et idem notat de iure communi Bal. in titul. de pace Constantiæ. §. nos Romanorum. col. 2. quem sequitur glos. in l. 5. tit. 28. part. 3. vbi dicit, quòd in territorio ciuitatis nõ licet ædificare sine consensu regentium ciuitatem, sed neq; herbarum fundorum potest facere defensas, vt probat Stephanus Bertrandus in. 3. par. cons. 1.

Quod iure Regni videtur approbatum ex ratione & sententia text. in l. 23. tit. 32. part. 3. ibi, *Ca estos lugares tales fuerõ dexados para a postura è pro comunal de todos los que hi vienen, y no los deue ninguno tomar, ni labrar para pro de si mismo*: & termini ciuitatis in eandem communẽ omnium vtilitatem sunt, vt in l. 4. titul. 28. part. 3. & in l. 9. eodem titulo: & ideò ædificijs in particularium vtilitatem occupari non debent ipsis omnibus vicinis non consentientibus, vt in l. in concedendo. ff. de aqua pluuia arcend. & in l. per fundum. ff. de seruit. rustic. prædio. sed neque ipsum concilium non potest locare herbas fundorum priuatorum, vt probat per multa iura Bertrand. vbi suprà in dict. consi. 1. quod facit *contra los arrendamientos de la hoja de las viñas.*

Hoja de viñas.

Et q̃ dictus dominus non possit hos terminos diuidere, patet ex regula quę dicit, Id quod nostrũ est, sine facto nostro ad alium transferri non debet. Vide glos. nouã in l. 2. in parte, de partir. tit. 1. part. 2. Et quia ordo datus à Rege seruandus est: qui priùs assignauit illud territorium integrum, & dedit formam limitibus, cuius est proprium diuidere prouintias, vt suprà dixi, & probatur in l. si eadem. ff. de offic. asse. & in l. 1. C. de Metropil. Beryto. lib. 11. & cap. 1. §. præterea ducatus. de prohib. feu. alie. per Frede. & notat Brunus

7

Dominꝰ non diuidat terminos.

Universidad de Deusto
Biblioteca

nus.consili.93.& Curtius consi. 68. Quod notat Calcaneus consil. 89. col. pen. nisi de consuetudine immemoriali aliter in regno isto esset assuefactum. & ita concludit Nicola.Boeri.in decisione. 227. num.16. Quæ consuetudo cum non vigeat, putarem inaduertenter cõtrarium asseruisse, ꝙ possit dominus diuidere, nostrũ Roderi. Suarez in allega: 7.& quid, si vnitur vnus populus alteri, vel diuiditur, putà, *haziendo a aldea villa*, an communicentur iura quoq; terminorum, videatur gloss. Gregoriana in.l.7.tit.20.part.3.

Contra Roderic. Suar. 7.

Item infertur ex superioribus ꝙ stante priuilegio cõcesso aliquibus ex dominis huius regni, in forma supradicta in versi. & hoc est summæ. Cum vassallis in hoc casu adsi stat ius commune, interim ipsa ciuitas, aut villa debet tueri in possessorio suorum terminorum contra dominos suos, vt in cap. cum personę. de priui.lib.6.& ita in simili casu cõcludit elegãter Capiti.in deci.289.

Quomodo agit procurator fisci.

Si verò regio fiscali procuratore agente petente terras aliquas proprias regis esse,& ciuitas alleget eas sui termini esse, cum hoc casu ius cõmune resistat ciuitati, cum terræ sint intra regnum Castellę, vt in cap. ad decimas de restitu. spolia. in 6. isto casu nisi probetur immemorialis præscriptio, secũdum formã text. in cap. 1. de præscri. libro. 6. necessaria est exhibitio titu. & aliter in proprietate terrarum minor quam immemorialis præscriptio, aut saltim cẽtenaria non proficeret. Cum sit talis acquisitio non leuis præiudicij: quo casu necesse est de titulo docere possidenti, contra ius commune: & ita per plura iura concluderem cum Didaco de Couuar. in lib.1.resolu.cap.17.sub.nu.7.

Iem ex superioribus deducitur, quód licèt regulariter iure primæuo omnia erãt cõmunia, vt in cap. ius naturale.1. distin. & occupanti acquirebatũr, iuxta latè notata per Paul.& DD.in.l. ex hoc iure. ff. de iustitia & iure.

Ius regis.

Hodie verò in regno Castellę aliter est dicendum. Nam ante designationem termini alicui ciuitati, vel villæ factam, si quis terras occupat, ea quæ regis sunt vsurpat, & ei tenetur restituere si petat, quia dominus est, & petit rem captam ab hostibus: cum rex Castellæ hæc regna eruerit à faucibus inimicorum, vt dixi supra capite. 1. nisi à regibus Castellæ probarentur derelictæ: nã tũc occupanti cõcederentur, sicut olim in titulo. C. de omni agro de ser. lib. 11. & ita notat Ioan. de Ripa in.l. rem quę nobis. ff. de acquiren. possess. num. 37.

Si verò occupat aliquem fundum in alieno territorio, cui designati sunt termini ad cõmodum vicinorũ ciuitatis aut villæ, in isto quoq; casu iã occupat quę sunt ciuitatis: & ea petẽte restituere tenetur, nisi in villis aut locis, vbi viget cõsuetudo, ꝙ terræ montuosæ & zerbidæ fiãt occupantiũ per solam culturam: nam consuetudo vel forum illud seruandum est, vt in.l.7.tit.2.part.1.

Et

Consuetudo particularis

Et in multis partibus Regni Castellæ viget, ꝙ talis occupans primò has terras faciat proprias in perpetuum, vt viget in terra Conchensis territorij, & in montanis, & in territorio de Alarcon, & alibi in diuersis prouincijs huius regni. Alibi verò acquiruntur ad vitam tantùm, vel ad minus limitatum tempus: & in hoc casu cùm ius competat ad has terras ex consuetudine tantùm, illa ad vnguem seruãda est, iuxta notata in.c.fin. de consuetud. & in cap. auditis. de prescript. & huiusmodi consuetudines, vt plurimũ vigent, *en tierras de Maestrazgos.* Et ita colligitur ex his quæ de statuto Perusino notat Ioan. de Rip. in l. rem quæ nobis. ff. de acquir. poss. & per Alexand. loquendo de littore maris, in quo fit ædificium in.l.1.§. nunc videamus. ver. sed istud. ff. de noui ope. nuncia.

8 *Dominium non præsumitur.*

Item ex supradictis deducitur, ꝙ possidens aliquas terras intra territorium, & terminos limitatos alicuius ciuitatis, aut villæ, ex possessione non probat dominiũ, etiam præsumptiuè, vt notat Bart. in.l. si duo. in fin. ff. vti possid. & in.l. nam & si fur. ff. si cert. pet. & in.l. si alienam. ff. solut. matrimo.

Quia ciuitas, aut villa, probato priuilegio limitatiuo terminorum, probat dominium terrarum, tam in toto territorio, quàm in eius qualibet parte, vt suprà dixi: & possidens præsumitur clãdestinus, nisi alio titulo, vel præscriptione legitima iuuetur, vt latiùs dicam infrà in.c.12.

Item deducitur quoq; ex supradictis, ꝙ si aliquis possidet terram particularem intra territorium, & terminos limitatos alicuius ciuitatis, aut villæ, & ob eam possessionẽ soluit tributum, siquidẽ soluit Regi, præsumitur eam antiquitus à Rege habuisse: & si soluit concilio ciuitatis, præsumitur ꝙ eam à ciuitate habuerit: & ita elegãtissimè colligitur ex doctrina Specul. in titul. de emphyteo. §. nunc aliqua. nu. 108. Et qui respondit alicui de fructibus terræ, videtur terrã habere ab eo pro quo respondit: vt probat eleganter Bal. in.3.vol.cons.130. videtur.

De soluente tributum.

Exceptio pro possessore.

Et ex hoc potest oriri legitima exceptio contra ciuitatis, aut villæ concilium agens contra possessorẽ huius terræ: nã ille excludetur probata solutione tributi, quę Regi fit: cuius præsumitur fuisse fundus, ob quem tributum soluitur.

Item ex his quæ sunt intra territorium ciuitatis, quędã sunt à legibus huius Regni deputata in vsum publicum, quæ ad vtilitates particulares & proprias singulorum deuenire non possunt, vt est platea, via defensa, exitus mercatorũ, forum, ripæ, riui, & flumina publica, montes, muri, & viæ iuxta muros, pontes, fontes publici, nam hæc deputata sunt in communem vsum publicum omnium vicinorũ, vt colligitur ex.l.4.tit.28.& ex.l.7.tit.29.& ex.l.20.&.22.&.23.tit.32.part.3.

Alia quoq; bona sunt ad vniuersitatem pertinentia, & non sunt in vsu publico, sed redditus eorũ bonorum

Universidad de Deusto
Biblioteca

norum seruiunt in communi, vt in casu text.in.l.5.tit.28.part.3.

Et huiusmodi bona amitti possunt præscriptione quadraginta annorum, vt in.l.7.tit. 29.ead. parti.3. Et sic bona ista possunt mutari in alterum vsum, & ad alias deuenire personas: quod non est in plateis, vel bonis vsus communis, de quibus supra dixi, nisi in casibus quibus alibi tractabimus.

9 *Tierras baldias.*

Alia bona sunt, vltra deputata in communem publicum vsum, vel in redditum vniuersitatis, de quibus loquuntur leges supradictę. Alia bona sunt, quæ vulgus appellat, *tierras baldias*, quę sunt de termino ciuitatis, aut villæ: non tamen à lege sunt deputata in certum vsum, sed data sunt, vt homines illius ciuitatis & villæ vtantur eorum commoditatibus, vt elegantissimè comprobat Stephanus Bertrand.in.3.parte in cõsi.1.in versi.ad secundum.& ius occupandi istas terras baldias propria authoritate potest acquiri eximme moriali consuetudine, vt probat Stephanus Bertrand.1.par.con.266.

Et hæc dupliciter cõsiderantur: nam cum terra naturaliter sit montuosa, non omnes montes debent esse conseruati in vsum lignorum, nam sic fere totus terminus esset in vsu montiũ: & ideò certa pars mõtium solet limitari in vsum glandis legẽdæ, & vtilitatem ouium, & pastus: & hi montes limitati nõ sunt in vsu agriculturæ, sed ad scindẽda ligna ad voluntatem omniũ vicinorum: & ita innuit & decidit Mõtal. in.l.5.tit.28.part.3.in ver.corroboratur. & in sensu isto potest intelligi. l.5.eo.tit.dũ dicit, montes esse diuisim conciliorũ ciuitatis, aut villæ, & id significatur ex verbis legis, dũ dicit, *apartadamente*, nã si toto termino intelligerẽtur mõtes, non essent diuisi: nã diuisio nõ est totum integrale, sed pars rei cõmunis, vt per totũ tit.ff.cõmuni diuidũ. & appellatione partis nõ venit totũ, sed dimidiũ, vel alia pars certa: & diuiso monte à termino toto, pars eius in suo vsu manet in termino ciuitatis, aut villæ, vt in.l.planè.§.finali.ff.de lega.1.

Alia pars terræ extra mõtes est intra terminos ciuitatis, aut villæ, quæ non est deputata alicui cõmuni vsui: & ista pars dicitur, *tierras baldias*: in quarum vsu & cõmoditate, antiqua cõsuetudo ciuiũ siue in agricultura, siue in scindẽdis lignis, siue in aquis diuidẽdis debet seruari: & ita elegãtissime notat Bald. in c.1.§.1.de pace Cõstã.col.4.in parte, sicut ab antiquo. & ibi allegat text. in.l.domini prædiorũ.C. de agrico. & cens.lib.11. Quam doctrinam refert & sequitur Matthæ. de Afflict. in consti.regni Sici.lib.3.rub.37.ca. 1.num.13. & q̃ sit consuetudo seruanda, & q̃ aliter iniuste fieret, notat per plura Cassaneus in consuet. Burgũ.rub.13.§.2.in fine.

Consuetudo

Interpretatio cõsuetudo

Et huiusmodi cõsuetudo venit omnino obseruãda, quia minimè mutanda sunt quæ interpretationẽ certam habuerunt, vt.l.minime.ff. de legibus.cap.cum dilectus.de cõsue.

sue.quod procedit non solum quãdo agitur de interpretatione legis, sed quando agitur de interpretatione contractus, notat Soci.1.vol.cõsi.145.& Stepha.Bertrand.in.4.par. consi.126.facit.l.imperatores. ff. de contra.emp.

Si verò non sit consuetudo, vel quæstio sit, an illa sit vtilis populo, vel non: isto casu adeundus est, rex vt eius arbitrio fiat terrarum distributio, sicut in diuisione aquarum statuitur in.l.de vsu. ff. de varijs & extraordi.cogni.

Proprũ regis est statuere de cultura.

Ideò autẽ dixi regem adeundũ, & nõ iudicem: nam proprium regis est statuere, vel pẽsare, quo ordine & qua cultura debeant vti subditi sui in proprium cõmodum terrarũ regni, vt est tex.in.l.1.tit.11.part.2. Et quãdo fit diuisio terrarũ inter vicinos, ipse quoque rex potest donare cui voluerit de illis terris, vt.l.234. in.ll.del stilo. ✶ Quæ. l. non inuenitur in Recop. ✶ ex qua oritur practica, vt in locis vbi non probatur diuisio, donat hodie rex.

Hoc bene nota.

✶

Facta autem diuisione terrarum regia authoritare, ipsi vicini singulatim vtentur terris in communem propriam cuiuslibet vtilitatem, cui terræ seruire debent, vt in.l.3.tit.3. lib.7.ordin. ✶ Quæ est.d.l.1.tit.7.lib. 7.nouæ Recop. ✶ & qui aliter quàm ex conciliorum diuisione, vel quàm consuetudine est introductũ, occupauerit terras, hic siue vicinus, siue forensis, sit poterit conueniri remedio.l.5.titul.3.libro.7.ordina. ✶ Quę est.l.3.cum sequentibus, tit.7.lib.7. Recopila. ✶ quæ lex condita fuit apud Toletum. De quarum terrarum occupatione non inuenio pęnam aliquam criminalem impositam contra occupantes huiusmodi terras publicas: & cum non reperiatur, imponi non debet, vt in.l. at si quis.§.diuus. ff. de religios. & sumpti. funerũ: si verò occupatur callis, via, aut alius exitus, vel locus, qui sit in communem omniũ vsum, olim pœna triginta & sexaginta solidorum imponebatur, secũdum distinctionẽ tex.in.l.1.& in.l.3.titul.6. foro.ll.lib.4. Hodie verò imponitur pœna centũ marapetinorũ, vt.l.32. tit.fi.lib.8.ordin. ✶ Quæ est.l.5.titu. ✶ 26.lib.8.Recopil. ✶ Et vltra hoc occupatio tolletur expẽsis occupãtis, vt.l.fi.ff. de via publi. & notat Flori. in.l.1.§.1.ff.de his qui deiece.vel effude.& occupantes vias, etiã extra ordinem puniẽtur, vt in.l.ædiles.§.sunt autẽ.ff.de via publi. Iure verò Partitatum sola demolitio inuenitur expressa, vt.l.23.tit.32.part.3. De cuius praxi vltra instructionem, quæ iudicibus dari solet per dominos senatores summi regij Cõsilij, placuit nonnulla hic inserere.

10 *Ley de Toledo sobre los terminos.* *✶ Quæ est.d.l.3.cũ seq. tit. 7. Recop.✶*

Præmitto, quod in conseruatione terminorum cuiuslibet concilij, vt ex superioribus infertur, publica populorum vertitur vtilitas: & ideó iudex ad id potest officiũ suũ interponere, vt notat Paul.& communiter D D. in.l.4. §.hoc autem iudicium. ff. de damno infecto. & Anton. in capit. cum olim. decensi. & Innocen. in.c. ad nostram. de

Universidad de Deusto
Biblioteca

de iureiurand. quem sequitur Balbus in tract. de dote.in.6. parte priuile.18. & idem notat Guido Papæ in singulari.863.

Et quia causa publica est,ideó iudex ex officio suo tenetur visitare terminos ciuitatis,& villarum,vt in isto capite sexto, & contra occupantes vti forma dictę legis Toleti, etiam concilio non querelante.

Et quia ciuitas, vel villa præsumitur possidere dictos terminos, vt suprà dixi, ideó possidens terras præsumitur occupasse iniustè,& de facto: & nisi ostendat de titulo,cogitur ad restitutionem possessionis, qua ciuitatem,vel villam spoliabit.

Et si quidem de spolio cõstaret ex violentia adhibita procuratori, vel colono ciuitatis, in bonis quæ locari possunt, iuxta legem sed & Celsus.ff.de contrah.emptio.in isto casu non loquitur dicta lex Toleti: quia violentus possessor ante omnia cogitur possessionem restituere,nec auditur velle docere de titulo, etiam in continenti, in odium violentiæ, ex regula,Spoliatus ante omnia est restituendus, vt in cap.in literis.de restit.spolia. & in.l.si quis ad se fundum. C. ad legem Iuliam de vi.de qua regula per Alexand.in.l.naturaliter.§.nihil commune.ff.de acquir.possess. & per Nicola.Boëri. in decis.238.& per Hyppol.de Marsi. in singulari.11.

11 Quod iure Regio probatur in.l. fin.tit.10.part.7.vbi probato spolio violento, cogitur quis restituere, nec auditur super exceptione dominij statim ꝓbanda,ex ratione tex. in.l.si quis emptionis.§. sed & hæc. C.de præscrip.trigint. vel quadrag. anno.Istud verum, nisi notoriè posset constare de iure proprietatis, ex priuilegio, vel simili titulo, quo cõstet de defectu proprietatis concilij:nam spoliatus nõ est restituendus, dummodó ante litem motam sit in esse, & possit constare de hoc defectu secundùm Abb. & Docto. in cap.in literis.de restit. spoliat.de quo per Augustinum Beroi. in decisio.3.& elegãtissimè per Aymon cons.302.in.2. part. & per Boërium in decisio.2.nu.34.Vi.glos. Gregor. in.l.28.tit.23.part.3.

Si verò ageretur de alijs spolijs sine violẽtia,de qua in.l.si quis in tãtam.C.vnde vi.in illis posset admitti exceptio dominij statim probandi:& in isto casu potest intelligi dicta.l.Toleti.& in eius casu in continenti dicuntur triginta dies ad probandum de titulo: de quibus in.d.l. vel septuaginta, qui in Regia instructione solent addi:& quod in spolio per alium modũ sine violentia, admittatur probatio de dominio in continenti,probatur in.l.27. titul.2. par.3.& in.l.5.tit.10.par.eadem.

Igitur ordo, & forma procedẽdi ad restitutionem terminorũ,de qua in.d.l.*de Toledo*,locum habet in spolio præsumpto,vel clandestino,sine violentia per occupationẽ terrarũ, aut terminorũ: & ideò occupator, siue possessor admittitur ad probationem proprietatis,etiam si agatur interdicto possessorio.

Cuius

Cuius ratio potest assignari:nam ex priuilegio Regis potest concedi, tanquam sit leuis præiudicij, & super introductis de iure positiuo,ꝙ contra agentẽ interdicto restituendæ admittatur exceptio dominij,vt concludit Alexan.in.5.volum. consilio.54.colum.1. multò magis potest hoc concedi, ex dispositione dictæ.l.Toleti.

Deserta appellatione impetratur reparatio.

Sicut in simili, si deserta est appelatio,potest à Rege impetrari, vt non obstante desertione, iudex appellationis cognoscat de negotio principali, vt notat Bald.in.l.fin. C. senten. rescin. non posse. quem sequitur Cassaneus in catalogo gloriæ mundi, in vigesima consideratione, in præeminentia. 175. Ratio est,quia ius positiuum tollitur,sicut & in dicto casu,quòd exceptio dominij admittatur.

Item potest addi alia ratio; nam consuetudine potest introduci, vt simul de possessorio, & petitorio cognoscatur, vt notat Antonius de Butrio in cap.fina. in fine.de ordin. cogni.

Multò magis ex dispositione dictæ legis de Toledo id potest introduci, sicut illa est in pluribus fauorabilis concilijs agentibus possessorio, eodem modo potest introduci nouus fauor pro conuento remedio dictæ legis: & qui vult vti ea pro se, videtur consentire, vt agatur quoq; eodem durante iudicio de probatione dominij per ostensionẽ tituli: & cùm adsit consensus agentis hoc modo: nimirùm si posset rectè admitti exceptio dominij, vt in cap.1. de restit.spol.

Auendaño.

Quod autẽ sit lex illa Toleti fauorabilis concilijs, ex pluribus pater:nam proceditur ex inquisitione, quæ regulariter prohibetur: Item proceditur summariè, & de plano, & non admittitur appellatio.Et cognitio reseruatur supremo Principis cõcilio,& abbreuiatur instãtia, quæ regulariter durat triennio. Et cum his omnibus agens gaudeat, nimirùm si conuẽtus possit excipere de dominio,ex regula.text.in.l.eum qui.ff.de iureiuran. & in.l.secũdùm naturam.ff.de regul.iuris. 13 *Lex Toleti fauorabilis est.*

Et cùm vtrumq; coniunctim ex eadem lege oriatur,non potest quis eius dispositionẽ pro parte admittere, & pro parte repudiare, vt.l. neminem.ff. de legatis secũdo. & quando ex eodem fonte vtrumq; oritur,vtrumq; simul debet recipi, aut repudiari, ex doctrina Baldi in lege penultima.C. de instit.per text. in.l.in vendtione.ff. de actio. emp. & vendi. *Vtrumq; recipiendum.*

Conuentus ergo admittitur ad probandum de titulo intra tempus à lege præfixum: nam si iusta causa ostenditur quare concilium nõ possideat, sed conuentus, etiam si allegetur præsumptum spolium, nõ fit restitutio, vt notat Immol.in.c.cùm ad sedem.de restit.spol.quem sequitur Matthæi de Affli&. in decis.392. num.27. *Titulus.*

Et est aduertendum, quòd titulus, vel ius certum debet probari à conuento, vt probatur in illis ver-

Universidad de Deusto
Biblioteca

bis.l. de Toledo.ibi, *Muestre el titulo, ò derecho que tiene.* Itaque ius proprietatis debet ostendi, nec sufficit allegare antiquiorem possessionem: quia etsi probaretur (quod est difficillimum) contra concilium, tamen non minùs ob id restituetur possessio concilio, licèt secundùm Abbatem post dominos de Rota, in cap. 1. de restitut. spoliat. aliud esset iure communi probatũ contra spoliatum antiquiori possessione: imò hoc non obstante, probatione à concilio facta, quòd res est sita intra suum territorium, probatur dominium & possessio, vt suprà dixi, & per consequens debet obtinere, vt notat Oldradus consilio.174. & Bald.in.l.3.in fin.C.si à non compe. iudic.

14 *A sententia momẽtaneæ possessionis quomodo appelletur.*

Alia & quarta ratio potest assignari ad dictam legem Toleti, quarè contra agentem interdicto restituendæ admittatur probatio dominij, est: nam licet regula sit, quòd à sententia super momentanea possessione non appelletur, vt in.l.vna. C.si de moment.possessione.tamen quando facta restitutione possessionis esset difficile probare de dominio, vel aduersarius sit potens, & eius cõditionis, vt facile ab eo non posset recuperari res, in istis casibus admittitur appellatio à sentẽtia momentaneæ possessionis: quia aliter ob difficultatem possessorium traheret secum effectum perpetuum, & ita colligitur ex Abb. in.2.volu. consil.55. & ex Barto.in.l.2.ff. de appellation. recipi. & ex Angel.in.l.1. C. si de moment.possess. & de hoc facit (vt aiunt) magnum festum Robertus Marant.in Speculo aureo.in 6.parte.in titul.de appellatione, sub num.301.

Et de potẽte aduersario notat Paulus in.l. si de vi.ff. de iudici. & in lege secunda.C.de edicto diui Adriani tollen. quem sequitur & declarat Boërius in decisione.238. in secunda parte.

Vniuersitates possunt.

Cùm igitur vniuersitates sint potentes & priuilegiatæ, & gaudeant priuilegijs minorum, si admissa querela super spolio, & lata sententia ante omnia fieret restitutio, & posteà conuentus deberet super proprietate agere cõtra vniuersitatem, difficillimè posset ius suum consequi. Nimirùm ergo si contra concilium agens possessorio, cùm sit persona potens & priuilegiata, admittatur exceptio dominij: nam propter potentiam alicuius, multa iniure permittũtur, quæ alias nõ permitterẽtur, vt de citatione potentis notat Baldus in capitulo primo, columna secũda, de milite vassallo, qui contumax est, & per Hyppolit. in singulari.91.

Et quæ supradicta sunt præmaximè procederent, si ageretur interdicto vti possidetis remedio dictæ legis de Toledo: nam licet quoque, vt probatur ex illis vebis, *Les toman ê ocupan*, & ibi, *La toma è ocupacion de los dichos terminos*: nam solùm consideratur actus in re illatus, & sic est vis concernens rem, & non personas, vt colligitur ex doctrina

ctrina Bar.in.l.1.§.1.ff.si quis testa.liber esse iussus fue.& qui molestat, vim facit, vt in.l.vim. ff. de vi, & vi arma. & ideò ad inhibendam vim in ciuili possessione, & vt fiat restitutio naturalis possessionis occupatæ, potest agi interdicto vti possidetis, secundùm Ioannem Fabr. in §.retinendæ.versic.veniamus.instit. de interdict.

15 Et quando agitur isto interdicto vti possidetis, indistincte admittitur exceptio dominij, vt in. l. si de eo. & ibi Paulus, & communiter DD.ff.de acquir. possess. & in isto casu dicta lex Toleti sine obiectione posset procedere, intentato ciuiliter hoc interdicto: quia in isto casu lex Toleti tantùm loquitur, quia dicit, *restituya*: argum.gl.in.l.si mancipia.C. de seruis fugitiuis.in parte, aduocandum.

Molestia.

Et molestia concilio facta, vt cõperat hoc interdictum vti possidetis, probatur eo ipso quòd negatur concilium possidere: quod præsumitur, vt supra dixi. Et istam negationem esse molestiam, probat Lapus in allegatione.65. & Matth. de Afflict.in.q.394.

Proposita igitur querela à concilio secundum formam dictæ legis *de Toledo*: maximi effectus est, quod procedi possit simpliciter, & de plano: quos effectus rectè enumerant DD.in Clementin. sæpe. de verborum significatio.& elegantissimè Robertus Marant. in Speculo aureo.in.4.parte.9.distinctio.numero.11.

Inter quos ille est potissimus, q 16 nisi aliter sit expressum in instructione iudici data, in ista causa tanquã summaria, non admittitur testium repulsa, vt notat Roman. in singulari.283. Idem notat Robertus in Specul.aureo. in.9.distinctio.nu.63. & in.6.parte. versic.repulsa.nu.19. & Lanfran. in cap.quoniam cõtra. de probat.in parte, testium. numero.83. & notat Capitius in decisio. 55. & ita expressè dicit litera legis Toleti, *Sin recebir tachas de testigos*. Et est ratio, quia in summarijs præiudicium est reparabile: si verò esset irreparabile, etiam in summarijs admittitur reprobatio testium, ex notatis per Rebuff. in tractat.de reproba.testiũ artic.1.in glos.1. &.2. num.14.

Testium repulsa locum habet in summaria.

Alius effectus est, quòd etiam si inter duo concilia agatur remedio dictæ legis Toleti, non tamen admittitur appellatio in isto possessorio, vt ex serie eiusdẽ legis apertissimè patet: & ob id corrigitur practica aliter scripta, & laudata per Rober. Marant.in specul.aureo.in tit.de appellatione.sub num.301.

Cæterum ex seriè eiusdem legis 17 Toleti colligitur, quòd illa non loquitur quando agitur contra ecclesias, vel ecclesiasticas personas, vel ordinẽ militarem, quia legis tenor est, quando agitur contra seculares personas: & cũ sit dispositio noua, & corrigẽs.l.iudices C.de iudicijs. & multa alia iura, non debet extendi vltra casum in quo loquitur: & multa iura quæ in proposito possem

Lex Toleti locũ non habet cõtra ecclesias.

Universidad de Deusto
Biblioteca

allegare, notat Matthæus de Afflictis in constitut.Regni Siciliæ.lib.1. rub.73.in.c.baiulos.num.15. & per Hyppol.singul.13.in fin.

Itaq; quando agitur contra fiscũ, vel Ecclesiã,aut Ecclesiasticas personas ab ista sententia expressa admittitur appellatio , quæ in dubio venit admittenda, vt per glossam in l.qui restituere.ff.de rei vendic.& in l.12.tit.23.part.3.

Item ex serie eiusdẽ legis patet, q̃ non admittitur appellatio respectu executionis sententiæ in possessorio:si tamẽ iudex condẽnat in fructibus, in isto casu non prohibetur appellatio, imò omninò eã admittendam putarem ex doctrina Bald. in.l. vna. C. si de momenta. possess. quem sequitur Matth.de Afflict. in decis.Neapol.77.

Titulus cõcilij. Item quãdo à reo cõuento ostẽditur titulus, putà donatio facta à concilio sine Regia licentia,interim quòd disputatur de validitate tituli, etiam si proferatur sententia contra possessorem,secundùm formam dictæ.l. Toleti, tamen admittenda est appellatio.Secùs verò si exhibeatur titulus sine licentia Regia post latum capitulũ nonum in curijs de Valladolid,anno.1542. ✶ Quæ est l. ✶ 11.tit.7.lib.7.Recopil. ✶ Nam isto casu non obstante exhibitione huiusmodi tituli, minimè deferendum est appellationi, imò non obstante appellatione sentẽtia debet exequi, & ita nouissimè declaratũ est in curijs Maioriti.c.3.in celebratis anno ✶ 1552. ✶ Quę est.l.5.ti.7.li.7.Reco. ✶

Que es pertenen.9.

Item est aduertendum,dictam legem Toleti loqui, vt pronuntietur sententia super possessione, quãdo est probatio intra terminum ad id expressum: quod colligitur ex illis verbis, *E fecha la tal pesquisa y prouança dentro del termino.*

Restitutio in possessorio. Nam si lapsus est terminus , poterit à concilio tanquàm læso peti in integrum restitutio , & quòd de nouo fiat probatio: quia licèt in iudicijs possessorijs non admittatur appellatio, tamen admittitur in integrum restitutio, notat Bald. in.c. cùm non liceat.de præscrip.

18 *In integrum restitutio videtur sublata.* Et quanquã tollatur remedium appellandi,nihilominùs admittenda est in integrum restitutio: quia hæc non videtur sublata, secundũ Paulũ in.l.si finita.§.postea autẽ.ff.de damno infecto.Idẽ notat Soci.in.l. cùm filiusfamiliàs.§.in hac.ff.de ver.obl. nu.9.& Bald. elegant er in.2. par.cõs. 236.incipit instituto.Et ideò restitutiones bannitorum per viam restitutionis in integrum, nunquam videntur excluse ab statuto, secundùm Bald.in.l.2.C. si pendente appellat.& notat Socin.in consil.299. col.fin. & sic in casu dictę.l. Toleti non esse negandam,sicut nec minoribus,ita vniuersitatibus ciuitatum, aut villarum restitutionem in integrum ad probandum de nouo,si petatur,arbitror.

19 *Limitũ probatio.* Modus autem probandorum limitum potest esse,vel per sentẽtiam finium directiuam : quia quod intra limites positum est,sic retinetur & demonstratur , vt in. l. in finalibus.

bus.ff. finium regũdo.& notat Bal. in rub.C. de contrah.empt.q.22. & loquẽdo de finibus castrorũ, notat Innoc.& Bal.& Felin.in.c.cum causam.de probat.

Item ex tenore priuilegij regalis potest de limitibus constare : nam ibi significatur vbi sit finis territorio,vt colligitur meliùs quam alibi in.§.dictum.insti. quibus modis ius patriæ potestat. solui. Et notat Bal. in.l.1.C.finiũ regundo.vbi dicit stãdum priuilegijs Papæ si definat fines antiquos,vel maiores,aut minores antiquis: quia in potestate eius est mutare fines territoriorũ.Quod facit *para los terminos que de nueuo se señalaron en el reyno de Granada,y en las Indias:* & in dubio terminis antiquis standum est,nisi noui probentur , vt in.l.2.C.finium regundo. & ibi Bal.Et ad significandos fines fundorum dicit ponendos esse limites: text. in.l.fin.tit.15.par.6.& notat Angel.in.l.1.§.cloacæ. ff de cloacis. & Corneus in.1.vol.cons.158.&priuilegium limitum non probatur testibus: secundũ Bal.in.l.fin.C.de exec. rei iudic.

Recta via attendenda in limitibus. Vide singulare cõsilium Calceci. cons. 89. Et continuatio limitum attento iure communi,& omissa prouinciæ consuetudine, debet fieri recta via, & non indirecta,vt in.l.adeò.§. insula. ff. de acquir. rerum domi. cum quo concordat.l.26.tit.28.p.3.& nominatim notat Soc.in.1.p. cons.181. col.3.

Si verò de limitibus non constat per priuilegia, vel sententiam,debẽt probari testibus deponentibus de

actibus cõcludentibus probationẽ terminorũ,iure proprio ciuitatis intra certos limites versùs ciuitatem, vel villam.

Et decem modos concludentes probationem terminorum , notat Guido Papæ in decis.193.

Et octo modos eiusdem probationis terminorum, notat Cassa.in consuet.Burgu.rub.1.§.1.in glos.ou territore.ver.multa.

Et qui limites terminorũ solẽt apparere per montes, aut lapides, aut ex vallibus,velfluminibus,vt notat Ioa.And.in.c.cũ causam.de prob.

Ideó per oculorũ inspectionẽ solet probatio esse notoria: nam hæc omne genus probationis vincit , vt l.si irruptione.§.ad officium.ff.finiũ regundo.& notat Bal.in.l.contra negantẽ.C.ad.l.Aquil. & gl. in.c.inter memoratos.16.q.1. & per Abb. & Feli.in.c.quia iudicante. de præscr.

Et ob id iudices debent proprijs oculis visitare terminos , & limites eorum,senes antiquos in testes sibi associando : nam in finalibus quæstionibus antiquior probatio,tam testium,quàm instrumentorum debet prævalere,vt notat Alber.in.d. l.in finalibus.ff.finium regun.

Semiplena probatio sufficit. Imòob antiquitatem aliis stantibus adminiculis, etiam ex semiplenis probationibus fertur sententia, vt notat Cardin. in Clem.1.de probatio.aliter tamen in limitibus secularibus,notat Feli.in.c.cum causam. de testibus.nu.12.

Qualis qualis probatio. Tamen quòd sufficiat qualis qualis probatio,notat per plura Socinus

Universidad de Deusto
Biblioteca

in prima parte, conſ.86. exgloſ.in.l. at qui natura.§.cum me abſente. ff. de nego.geſt.vbi in antiquis per famam probatur dominium (ſtãtibus tamen alijs adminiculis) vt concludit Angel.in.l.Titius.ff.quibus modis pignus vel hypotheca ſoluitur. de quo per Felin.in.c.cum Bertholdus.de re iudi.num.25.& dict.glo.in §.cum me abſente. notat Alex.in.2. vol.conſ.4. col.7. & in.6.vol.conſ. 90.& plura cumulat in materia probandi dominium per famã,Hyppo. in rubr.C.de proba.fol.24.

Adminicula. Et quòd in probandis limitibus adminicula ſufficiant,notat gloſ. in c.ſi Papa.de priuileg.lib.6.& plura cumulat Philip.Dec.in.1.p.conſ.42. nu.8.& Soci.d.conſ.86.&.127.in prima parte.& per Felin.in.c.de quarta.de præſcrip.nu.27. & per Matth. in deciſ.177.

Et inter alios modos paſculatio libera,aratio terrarum,& plantatio vinearum,& ædificatio,eſt modus quilibet de per ſe ſatis ſignificatiuus poſſeſsionis terminorũ, vt per Bal. in.l.ſicut.§.1.ff.quod cuiuſq; vniuerſi.nomi.quem ſequitur loquendo de paſtu.Matth.de Afflict. in deciſ.376.

Quod procedit quando limitatiuè vicini illius ciuitatis, aut villæ tantummodò vtebantur illis commoditatibus intra terminos: nam ſi vicini alterius ciuitatis, aut villæ promiſcuè,& ſimul vterentur eiſdẽ terminis, præſumitur ex hoc communio terminorum, vt probat elegantiſsimè Socin.in.1.part.conſ.86. col.3.

Communio terminorum

Et in tali cõmunione ex temporis diuturnitate præſumeretur quód interuenerit ſuperioris authoritas, vt probat Rom. conſ.273.quem ſequitur Matth.de Afflict. in deciſio. Neapol.368. Aliàs requiritur ad cõmunionem ſuperioris authoritas, vt per Bald.in margarita ad Innoc. in parte,authoritas.

In qua cõmunione populi ſtare non cõpelluntur,quia termini com modã diuiſionẽ patiuntur, & ob id debent diuidi,vt in.l.fin.C. cõmuni diuidun. & in.l. inter omnes. C. de prædijs minor.& in.l.ſi non ſortem. §.ſi centũ ff.de condi.inde. & notat Bald. loquendo de curti,in.c.1.§.ſi quis de mãſo.de controuer.inueſti. in vſi feu. & quod notat Bartol.in.l. quod cõclaue.ff.de de dãno infecto. & Bart.Cepol.in tract.ſerui. ruſtic. præd.c.de curte. Quinimó etiam ſi res aliqua ſteterit cõmunis per tempus immemoriale,non tamen præſcribitur quin fiat diuiſio, vt probat Aym.1.volu. conſ.60.& quòd inter populos non valeat perpetua communio terminorum,vel montanarũ eſt mirabile conſilium Cornei in.3. vol.conſ.48.

Imò non valet conuentio inter particulares,vel concilia ciuitatum, aut villarum, per quã perpetuò duretur in communione,& quòd non poſsit peti diuiſio, quaſi impediatur liberum arbitrium, text. eſt in.l. in hoc iudicio.§.ſi conueniat.ff. cõmuni diuidun.& in.l. nulla ſocietas. ff.pro ſocio.& in.l.tandiu.ff.eod.tit. Quod extendendum eſt,etiam ſi iſta commu-

2 Cõuentio perpetua communionis terminorũ non valet.

cõmunio roboretur iuramento: nã eo non obſtante,poteſt ſocietas,& cõmunio perpetua diſſolui, vt per plura iura probat Curtius Senior in conſ.68 nu.15.

De qua materia per Iaſ.in.l. ſinõ ſortem.§.ſi centũ.ff.de condit. inde. & per Didacũ de Segura in.l. vnum ex familia.§.ſed ſi fundũ.ff.de lega.2. fo.56.col 4. Et per Balbum in tract. præſer.in.4.p.quartæ partis in.13.q. & per Rebuff.in.l.vna.de ſentẽ.quę pro eo quod intereſt. 1.nota nu.17. fol.13.

Et iſtud quotidie habetur in practica: nam multæ ciuitates,& villæ huius regni habent inter ſe cõmunionem terminorũ,quas vulgus appellat *comparaciones, o iguales de terminos*,& multi ex illis nitũtur,& pro viribus procurant,vt durent perpetuò,quod de iure eſt impoſsibile,ex ſupradictis, niſi interueniat regalis licentia,vel cõmunio ſit particularis,& nõ omnium terminorum, vel iam lata ſit ſententia de communione perpetua.

Quo remedio diſſoluatur communio terminorum.

Imó plus dicerẽ,quòd etiam temporales communiones ante finitũ tempus poſſunt diſſolui, ſi alter ex populis creuit in vicinis,& ſic adſit iuſta cauſa de nouo: nã poteſt dicere alter ex populis,Ne fortè vobis, & nobis non ſufficiat, & ſic poteſt à ſocietate ſine metu pœnæ diſcedere. Et ita eleganter notat Abb.in c.dilecti. de arbitris. nã dicit, quòd etiam ſi ius ſcindendi ligna, vel paſcendi cum animalibus in alieno territorio, ſit inductum conſuetudine, quæ eſt pactum ciuium,ſi ligna,vel paſcua non ſufficiant, præferendus eſt dñs territorij, & exterus non eſt admittendus ad conſuetudinẽ paſcendi: & idem notat Imol.ibi,quem ſequitur, & corroborat Matth. de Afflict.in deciſ. Neapol.deciſ.190. & Caſſa. in conſuet.Burgun.rub.13. §.2.nu.27.&.§.5.nu.1.&.2. & Roch. de Curte,in.c.finali. de conſuet. fol. paruo.46.& gloſ.Montal.in.l.7.ti.2. lib 2. foro.ll.& Cepol. in tractat.de ſeruit.ruſtico.præd.tit.de ſeru.iuris paſcend.& Didac.Couar.in lib.1.reſolut.c.17 nu.11.

Qu modo paſcua non ſufficiunt.

Sed in contractibus per quos initur iſta communio,excepta in integrũ reſtitutione,quæ intra quadrenniũ poteſt peti ab vniuerſitate probata læſione in dando vtilitatẽ ſuorum terminorum alijs vicinis exteris,contra diſpoſitionem tex.in.l.4. tit.28.par.3.

Si non hoc remedio,ſed iure læſionis vellet à communione diſcedere,magnum dãnum ſocietatis debet conſiderari: nã eo probato licebit ante tempus diſcedere à communione,vt notat Vldaricus Zaſius in.l. ſerui electione.§.finali. ff.de legat.1.

Et ſic putarẽ debere intelligi,quæ ipſemet notat in ſuis ſingularibus reſponſis.c.15. & niſi diſſolutio huiuſmodi communionis,quæ incipit eſſe dãnoſa,non permitteretur,eſſet occaſio magnę inæqualitatis,vt notat Matth.de Afflict.in conſt. regni Siciliæ.rub.37.c.1.n.10.lib.3.& ideò liquidiſsimè probandũ promiſcuũ vſum

22

Universidad de Deusto
Biblioteca

vsum pascendi non sufficere omnibus, consulit Didac. Couarru. in.d. c.17.nu.11.his vero.

Et ex superioribꝰ patet, quòd ius herbagij potest acquiri in alieno territorio: nam si ex voluntate expressa vicinorum potest acquiri, vt in.l.4.tit.28.part.3.ibi, *contra voluntad, y defendimiento de los que hi morassen*, eodem modo potest acquiri præscriptione: nam & ibi adest cõsensus tacitus, vt in. l.alienationis. ff.de regul. iur. Si verò non adesset consensus, sed violentia, talis vsus non posset acquiri, nisi in casu quo violentia esset modica, vt per Bart. in.l.1.§.in operis. ff. de noui operis nuncia. & notat gloss. in consuetu. Aluerniæ cap.28.artic.5. Vide infra cap.12.sub num.10. & in quo consistat vtilitas pascuorum, videatur Ioan.de Ripa in suis responsis.titul. de legibus.c.21.

Et semel acquisito iure isto pastu randi, vel ligna scindendi in alieno territorio, non potest ius pasturæ mutari, inuito eo, quis ius habet, vt in l.in concedendo. ff.de aqua pluu. arcen. & notat Rom.in cons.47.imò etiam re cõmuni non licet vti, nisi ad vsum destinatum cũ præiudicio tertij, vt probat tex.in.l. Sabinus.ff. cõmun.diuidun.& per plura probat Couarr.in.d.c.17.nu.11.vers. sed & quoties. vbi plures allegat, & in ver. sic rector.

In præiudicium habitãtium non fiunt defensa.

Quod facit, vt homines vulgò dicti *vecheros* in præiudiciũ vicinorum habentium ius pasturandi in suo territorio, non possint defensas temporales facere, quas vulgus quoq; *atajados* appellat: vt ex locatione herbæ soluantur regia tributa, & in clericis videdũ est quod notat Abb. in.1.vol.cons.6.

Et sic habentes cõmunionem terminorum, si discordant in eo, quòd aliqui volunt vno modo eis vti, alij alio modo, inuicem se impediũt: & iura quæ possem referre notat Soc. in.4.p.cons.58.& per Ludo.Gom.in gl.regulæ Chancell. de iure quęsito non tollen.

23 *Quando non est deferendum.*

Itẽ nota, quòd si diceptatum fuit inter duos populos super iure terminorum, si ostendatur sentẽtia arbitraria antiqua, etiã si de compromisso populorũ non constet, nihilominus propter temporis diuturnitatem præsumitur q̃ præcesserit: & ita notat post Paul.de Castr. quẽ ibi allegat Feli.in.c.sicut olim. de re iud. nu.32.& Ant.Cap.in decis.16.

24 *Sententia arbitraria præsumitur.*

Itẽ limites positi virtute talis arbitrariæ sententiæ præsumuntur positi, & approbati ab his, qui nominãtur procuratores cõciliorũ, & q̃ habebãt mãdatũ, licèt hoc etiã ex cursu mille annorũ nõ præsumatur: secundũ Bal.in.l.2.C. si ex falsis instr. nihilominus in ista causa terminorũ præsumitur, vt notat Alcia. & ibi Apostil.in tract.præsumptionum.in p.2.in reg.2.in præsumptione.23.

25 *De ipsa materia.*

Terminorũ autẽ vsus ad habitatores loci tantũ pertinet: itaq; solũ modó demorantes gaudere debẽt, & non originarij, si aliunde domicilium habent: quia ista qualitas, q̃ sint demorantes in loco, vt frui possint

possint dictis cõmoditatibus, exigitur à lege, vt probatur in.l.9.tit. 28.par.3. ibi, *Ca todo home que fuere hi morador, puede vsar de todas estas cosas sobredichas.* ★ Eandẽ sententiã tenet Gregor. Lopez in.l.9.tit.28. par.3.in glos.magna.vers.ic.si tamen dñs ibi non habitet, &c. & Couar. pract.qq.cap.37.num.1. & maximè in vers.c. est tamen omninò cauendum, &c. ★ Morador autem accipitur isto casu, pro eo quòd Latinè dicitur habitator: nam habitatio, de qua in titulo de vsu & habitatione. ff. sermone Hispano, dicitur *morada*, vt in.l.fin.tit.31.par.3. ★ Adde tamen, quòd licèt actu non commoretur, si tamen habeat suum domicilium ibi cum omnibus fortunis suis morari videbitur, & vt incola reputabitur: sic Bart.in.l.1.§.1.num.7.ff. de lib.agnos. quod est vtile in practica. ★

Morador.

Et sic realiter debet domicilium habere, vt in.l.domicilium.ff.ad muni. nec sufficit formam habere ratione originis, vel quia habetur ac si esset vicinus: nam hoc operabitur alios effectus, de quibus in.l. pen.ff. de senato. & in.l. assumptio.§. pen. ff.ad municip.& sic veniunt intelligenda quæ notat Alexan.in.2. vol. cons.357.nu.14.& Matthæus de Afflictis in decis.Neapol.384.

Dominꝰ vasallorũ absentes arcentur termini.

Ex quo dicebã in practica, quòd dominus vassallorum, nisi habiter in eodẽ loco, non potest frui pastu cũ animalibus suis in terminis suorum locorum: nam habitatoribus tantùm conceditur dicta facultas,

Auendaño.

quod tamẽ domini egrè ferunt. Aliter concludit gloss. noua in.l.9.tit. 28.part.3.

Fallit tamen, si depopuletur populus dirutis ædificijs vicinorum: nam tunc ius pastus pertinet ad habentem iurisdictionem, ex notatis per Paul.& Alber.in.l.sicut municipij.§.1.ff. quod cuiuscunq; vniuersi. nomin.& per Barto.in.l. fin.in fin.ff. de collegiillicitis.

Excessiui greges sunt moderandi. Late.in.c.14. sub num.6.

Imó etiam si dominus habitet in loco, non debet excessiuos greges habere: nam ita vteretur immoderatè, & depopularetur pastus: & ideò arbitrio iudicis solet quantitas moderari: & aliquãdo ex statutis locorum: & ita notat Alberic.in.l. Imperatores.ff.de seruit.rustic.prædio. & in.l.in tantùm.§. vniuersitatis.ff. de rerum diuis. ★ Vide idem tenẽtem Gregor.Lopez in.l.9.tit.28.par.3. in glos.magna in fin.verbis. ★ ★

Et facit doctrina Bal.in.l. si manifestè.C.de seruitu. vbi dicit, quòd vtens assiduè vsu publico taliter, q̃ consumit vsum aliorum vicinorum, potest à iudice cogi, vt vtatur pro rata, & seruetur moderata æqualitas inter socios & vicinos illius loci: & id probatur in.l. in summa.§. fin. & ibi Paul.ff. de aqua pluui.arcend.

Istud autem quod dixi de rata, intelligitur pro indigentia cuiuscunq; vicini, taliter quòd vsus cõmunis sit pauperi, vt pauperi, & diuiti, vt diuiti: & ita probatur in.d.l.4.tit.28.par. 3. ibi, *Tambien a los pobres como a los ricos*: & ita colligitur ex Alberico in. d. l. in tantùm.§. vniuersitatis. &

Universidad de Deusto
Biblioteca

notat Ioan. de Ripa in suis responsis, tit. de legibus. & consuet. respon. 22. & notat Cassan. in consuet. Burgun. rub. 13 §. 2. num. 26. & elegantissimè per Stepha. Bertran. in. 3. p. consil. 1. sub numer. 12. & ibi plures allegat. Vsus terminorum debet communicari pro modo debito. Vide glo. in consuet. Aluerniæ. c. 28. artic. 10. & elegantissimè per Aym. 1. vol. consil. 60. vide gloss. nouam in l. 9. tit. 4. par. 3. & Alber. in l. nemo. §. fin. ff. de terum diui.

Clerici qua lite fruantur termi-nis.

Et sicut vicini laici tenentur pro hac rata vti commoditate terminorum, ita quoq; clerici habitantes in eisdem locis vti tenentur, vt per plura probat Stepha. Bertr. in. 3. vol. consil. 101. & gl. in consuet. Aluern. c. 28. artic. 4. nam statuta laicorum in modo fruendi, & in conseruandis terminis tenentur obseruare secũdùm Abb. in. c. q. clericus de foro compe. & Feli. & omnes DD. in. c. Ecclesia sanctæ Mariæ. de consti. & nominatim notat Oldr. consil. 32. & Didacus del Castillo in. l. 70. in. fl de Toro: & facit quod de contributione pastus notat Paulus, & Iass. in. l. placet. in fine. C. de sacrosa. Eccles. & quod notat Lucas de Penna in l. 2. C. de naui. nõ excus. lib. 11. Et ista conclusio potest firmari ex doctrina Innoc. quem Bald. citat in Rubr. de consti. nu. 21. vbi dicit, q. Episcopus tenetur facere, quòd obseruẽtur constitutiones laicorum in suo foro contra clericos, quando continent naturalem æquitatem, vt sunt illæ, quæ de conseruatione montium, & terminorum disponunt, de quo per Abb. in. 1. volu. cons. 6.

Et quia sæpissimè inter conuicinos oriũtur quæstiones terminorũ, tria permaximè sunt attendenda.

Primũ, q. cõsuetudo, vel præscriptio, quæ viget inter eosdem populos, illa eadẽ debet obseruari ad vnguẽ: quia est natura propria tã consuetudinis, quã prescriptionis, vt latissimè notatur in. c. auditis de præscrip. & nominatim notat Iass. & Ripa in. l. quominùs. ff. de flumi. nu. 43. & Felin. in. d. c. auditis. nu. 15.

Et in cõsuetudinibus nõ fit extensio de similibus ad similia, etiã si sit eadẽ ratio, vt notat Bald. in. l. nõ dubium. col. 8. C. de legibus, quem sequitur Iass. in. l. quãuis. ff. de in ius vocan. nã sicut pacta nõ extenduntur: vt in. l. si vnus §. ante omnia. ff. de pact. ita neq; cõsuetudo quæ pacto æquiparatur, vt est glos. in. l. dñi prædictum. C. de agri. & censi. lib. 11. 26 *In consuetudinibus non fit extensio de similibus ad similia.*

Et ista est vndecima fallentia in argumento à simili, de qua non meminit in decem fallentijs, quas notauit Nicol. Euerar. in loco decimo in sua centuaria.

Secudũ notatu dignũ est, q. si cum occupatione terminorũ euellantur limites, contra propellantes terminos habet locũ pœna criminalis. l. agrariæ. de qua in. l. 1 &. 2. ff. de termi. amo. de qua pœna meminit Feli. in. c. quia indicante. de præscriptio.

Et iure Regni est text. in. l. fin. in fine. tit. 14. par. 7.

Et quia crimen hoc euellentium limites solet occultissimè, & in locis *Probatio euellentis terminos*

cis cãpestribus cõmitti, minor probatio sufficit, iuxta notata per Bart. in l. si quis ex argentarijs. §. an verò. ff. de eden. & per Thom. Grammat. vbi plura refert in voto. 3. nu. 3.

Et in occultis criminibus præsumptiones in casibus expressis à iure, habẽtur sicut & coniecturæ pro vera probatione, vt in. l. 4. tit. 7. par. 5. & in. l. 8. tit. 14. p. 3.

Termini defenduntur vi armata.

Tertium notatu dignum est, q. si agatur de conseruãdis terminis, homines ciuitatis, aut villæ possunt terminos suos liquidos, & certos defendere, etiam vi & manu armata: nam ratio armatur cum ad tuenda iura certa arma sumuntur secundùm Bald. in. l. 1. C. vnde vi. Aduertendum dico defendere: nam præsuppono ipsam ciuitatẽ esse in possessione terminorum, quia licèt termini proprij essent, non tamen ciuitas possideat, sed alius, nõ licèt propria authoritate occupare terminos, vt notat Bar. in. l. de pupillo. §. si quisipsi prętori. q. 14. ff. de nou. opere nuncia. quem sequitur Alex. in. l. 1. §. parui. ff. quod vi aut clã. & August. Beroi. in. q. 3. num. 3. & loquendo nominatim in defensione terminorum notat Cassan. in consuetu. Burgund. rubric. 13 §. 5. vers. aduerte. & est doctrina Innocen. in. c. venerabili. de censi. & loquendo in defensione iurisdictionis, notat Bald. in sua margarita ad Innoc. in parte congregare, & in parte iudex potest: & loquendo in defensione immunitatis Ecclesiasticæ notat Abb. in. c. 1. de immuni. Ecclesia. & facit doctrina Angel. in. l. 1. ff. si quis ius dicen. non obtẽpe. & quod notat Bal. in. l. 2. C. de serui. & aqua. nu. 69. & quod notat Lucas de Penn. in. l. 1. C. vt armorum vsus. lib. 11. & in corroborationẽ huius doctrinæ est tex. in. c. authoritatem. 15. q. 6. & plura quæ allegat Iacobus Vaineri. in Inquiridione. iud. Ecclesiasti. singul. 189.

Et quòd ius terminorum debeat esse certum, vt armis vtatur quis ad defensionem, notat Steph. Aufreri. in Clemen. 1. de officio ordin. in regula. 1. fallen. in ver. 15. num. 23.

Et pro defensione propriarum rerum etiam manu armata, est text. in l. 24. titul. 26. part. 2. si tamen iniustè egerint inter se, inuicẽ sibi iniurias inferentes: illud conciliũ qui iniustè egit, punietur, & vicini eius, secundũ Bal. in. c. 1. §. iniuria. ver. quæro si partiales. de pace iura. firma.

Item non est prætereundũ aliud scitu digniss imum, q. si ex præscriptione, vel priuilegio competat ius pasculandi in alieno territorio, hoc debet intelligi, si superabundat pastus: vel si concederetur ius hauriendi aquam, intelligi debet, si illa superabundet in proprio territorio, & ita probatur ex sententia tex. in. l. si quis diutinam. C. de aquæ ductu. libr. 11. & ibi notat Lucas de Penna; & in. l. diligenter. eod. titul. & idem notat Ioann. Franciscus de Ripa in tracta. de peste, vltima parte. nu. 24. Et in tãtũ est hoc verũ, q. non valet cõsuetudo in contrariũ, vt elegãter probat Rebuf. in tracta. de consuet. & vsu, in præfatione, sub nu. 51. 27 *Iur pasto dum intelligitur si superabundet.*

Et

Universidad de Deusto
Biblioteca

Et quia quotidie naſcuntur noua litigia,& quæſtiones inter homines vicinorum conciliorũ, nõnunquam ob arbores ſilueſtres inciſas, & aſportatas,& aliquando ob dãna data paſtu ouium in terminis alienis: non abs re erit de duobus quærere. Primũ eſt, an iſti dãnum dantes tenetur in foro conſcientiæ. Alternũ an aſportantes arbores dicantur furtum cõmittere,vt agi poſsit criminaliter contra eos.

Contra ſcindentes arbores.

In prima quæſtione tenendũ eſt, niſi aliter ſtatutũ ſit inter populos, quòd clam ſcindentes ligna,vel paſturantes non capti à cuſtodibus ad nihilum teneantur, quod vulgò dicitur, *que le vala huyda*,ceſſante huiuſmodi lege cõuẽtionali,&ſocietatis, cui ſtandum eſt,vt in.l.2.C.de noxa. quòd in foro conſcientiæ taliter dãnum dantes peccant mortaliter, & tenẽtur ad reſtitutionem dãnorum, tam paſturæ,quàm paſtus,concilio, vel domino,cuius erãt ligna, vel paſtus: & ita concludit frater Alphonſus de Caſtro in lib. de leg. pœnali. 1.lib.c.10.fo.81.vſq; ad fo.84.

28

In ſecunda quæſtione, regula eſt, quòd ſcindens arbores fructiferas, vt ſunt vites,oliuæ,pomarij,de quibus in.l.vitem.ff.arbor furtim cæſa. & in.l.vitem. ff. quod vi, aut clam. & in l.ſi ſeruus ſeruum.§.ſi oliuam. ff. ad leg.Aquil. in huiuſmodi arboribus fructiferis ſcindens punitur, vt latro,vt in.l.28.tit.15.par.7.& in l.2.ff.arbor.furtim cæſa.& hoc in vitibus propter fructus nobilitatem: nam vinum lætificat cor hominis: & ideò pœna contra ſcindentes vites nõ extenditur ad ſcindentes alias arbores, ſecundùm Bal.in.l.1. C.de interdictis.

Scindentes arbores fructiferas pœnaliter tenetur.

In alijs verò arboribus punitur duplo æſtimationis damni, vt in. d. l.28.ibi, *Es tenudo a lo pechar doblado*: & concordat text.in.l. furtim. §. fina.ff. arborum furtim cæſar. & de huius damni æſtimatione loquitur tex.in.l.facienda.cod.tit.

Prædicta regula locũ habet quãdo arbores tãtummodò ſcinduntur: ſecus verò ſi poſtquam ſciſſæ fuerint aſportentur: nam committitur furtum in aſportatione harum arborum,vt in.l. ſi ſeruus ſeruum.§. ſi oliuam.ff.ad legem Aquiliam.& probat gloſſ. in parte Pẽdius.in.l. furtim.ff.arbor.furtim cæſa. & in.l.24. tit.15.p.7.

Arborũ ſic portatio.

Si verò quis ſciderit arbores etiã nõ fructiferas, cauſa vindictæ,& ſolùm animo damnificandi, etiam ſi non aſportet, propter huiuſmodi iniuriam puniri debet criminaliter, & ita per bona iura, probat Iſernia in ſua peregrinatio. titul.de maleficijs clandeſt. in conſtitut. regni Siciliæ,ſub num.13.& hoc modo poteſt intelligi,quod notat Bonifac.de Vita.in titulo de damno dato. numer.62.

Si verò huiuſmodi arbores non fructiferas,ſed ſilueſtres quis ſciderit,iure communi etiam ſi aſportet, putabant aliqui quòd deberet tantummodó teneri lege Aquilia:& nõ ſemper criminaliter, vt notat Fab. in rubrica. & in.§.liberum. inſti. ad legem

Quando arbores ſunt ſilueſtres.

legem Aquil. & in hoc caſu huiuſmodi ſcindens, & aſportans æſtimatione damni condemnabatur,ex tex.in.l.ſi ſeruus ſeruuum. §. ſi oliuam. verſ. idem & in ſylua cædua. ff.ad leg.Aquil.

Elegans opinio.

Sed mihi aliter videtur eſſe diſtinguendum: nã facta diſtinctione terminorum, arbores quæ naſcuntur in alieno territorio,cuius eſt terminus,tanquam arbores natæ in proprio ſolo,acquirũtur & ſunt in proprio dominio illius ciuitatis, aut villæ ad cõmunem vicinorũ vtilitatẽ: & cum detur proprium dominium, furantes huiuſmodi arbores inuito dño committunt furtum, ex regula eius, quæ dicit quod eſt contrectatio rei alienæ inuito domino,& ob id huiuſmodi fures teneri ad reſtitutionem aſſerit frater Alphonſus de Caſtro in loco ſupra allegato, quod eſt intelligendum quando exterus à populo hęc ligna furatur.Nâ vbi non licet vtitur monte,vt aperit nobis.d.l.4.tit.28.p.3.

Si verò ſit vicinus loci qui vtitur lignis,ſcindendo ea, & conuertendo illam rem cõmunem in propriam ipſius vtilitatem, iſto caſu propter cõmunionem quam in re videtur habere iure meræ facultatis, vt notat Paul. in.l. ſicut municipij.§.1.ff. quod cuiuſq; vniuerſi.nomin.in tali caſu excuſatur à crimine furti,vt in.l.merito.ff.pro ſocio.

Et hæc eſt ratio differẽtiæ in caſu, quo aſportat ligna exterus, ab eo, quando aſportat nõ extraneus, ſed vicinus, nam iſte eſt velut filius ciuitatis, vt in.l.1.§.per hanc. ff.de rei vend.& inter patrem & filiũ non datur furti actio.vt in.l. ſerui aut filij.ff.de furtis.& quòd ciuis habetur loco filij,patet:nam ciuis non vocat vniuerſitatem in ius ſine venia,ſecũdùm Angel.in.l. quãuis.ff.de in ius vocan. ✶ in.l. generaliter.ff.de in ius vocand.ibi, enim hoc dicit Angel. ✶ quẽ ſequitur Thom. Grãmat. in voto.4.Cum ergo ciuis cõtractat, quod commune eſt, ideò furti non conuenietur, ſed ad damnum, exterus verò,cõtractat & aſportat quod eſt omnino alienum,& ob id poteſt criminaliter tanquam fur puniri, licet non aſportet quam plures quercus,aut pinos,vt nonnulli autumãt, dicẽtes eo caſu,propter pluralitatẽ eſſe tale:nam etiam ſi quercus vna, ex alieno territorio furetur, poteſt aſportator accuſante procuratore concilij cõueniri criminaliter, quia etiam pro re parua cõmittitur furtum, vt eſt gloſſ. in.§.gallinæ inſtit. rerum diui. & etiam actio legis Aquiliæ intentatur criminaliter, ſi dãnum cõmittitur ex faciendo,&nõ ex cõmittendo,vt per plura probat Robertus in Speculaureo.in.4.par. iudi.1.diſtin.nu.71.& glo. in.l.fin.ff. de priua.delictis. 29

Verùm hoc caſu, propter paruitatem arborum, etiam quia ſunt ſilueſtres, & non fructiferæ, & quia pœna furti eſt infamatoria nimis,& paruum nocumentum Reipublicæ, non dãnarem huiuſmodi fures pœna ordinaria, ſed alia extraordinaria criminali: nam paruitas rei ſemper

per

Universidad de Deusto
Biblioteca

per debet haberi in consideratione in præiudicium tertij, vt in.l.scio. ff. de integrum restit. per Hyppol. in sing.182.& plura iura ad hoc possem referre,maximè text.in.l.si quis domum.ff.loca. tamen istam meam opinionem loquendo in furto paruæ rei,amplectitur, & bene iudicio meo,noster senator Regius Didac. de Couar. in lib.1.resol.c.3. sub numer.12. si verò esset tale,&enorme damnum,vt fures eos punirem,quã quam pro leui crimine pœnam corporis, vel infamiæ non infligerem, secundùm Bald. l.quicunque. C. de seruis fugiti.col.2.

Si verò imposita est pœna particularis contra vicinos,vel etiam forenses scindentes ligna,illa specialis pœna seruanda est, vt in.l.2. C. de noxal. & si aliqua pars applicetur fisco, in tali casu iudicium erit criminale,tàm respectu ciuium, quàm forensium,& posset ob id criminaliter contra scindentes arbores non fructiferas,siue fructiferas proceder: quia quando aliqua pœna pecuniaria applicatur fisco,causa dicitur criminalis,vt notat Bar. & ibi Alexan. in.l.prætor ait.in princ.ff. de sepulchro vio.&in.l.licitatio.in princip. ff.de publica. & vectigal.& Aretius rubr.de iudicijs.& istam esse cõmunem opinionem, notat Robertus Marant.in Specul.aureo, in.4.parte, distin.1.sub nu.2. & ideò vt agatur criminaliter contra dãnificantes montes publicos, cautum est pœnam statuti, vel in toto, vel in parte fisco applicari: siue ponatur cõtra vicinos, siue contra forenses.

Sed si nõ applicatur fisco,sed iudici de causa cognoscenti, & in ea sententiam proferenti: ex statuto ciuitatis à rege,vel consuetudine cõfirmato, adhuc isto casu appellarẽ causam esse criminalem, quia eo solo casu appelletur ciuilis,quãdo integra pœna parti applicatur.Hic verò iudici, fiscum,& locum regis repræsentanti applicatur pœna: nam iudex vicem regis tenet: & subrogatio ista facit,vt pœna ei applicata faciat censeri causam esse criminalem,sicut quando directè applicatur fisco. Nam iure cõmuni non potest iudex sibi applicare partẽ pœnarum,vt dixi supra. * Valdè contrariũ tenuit in dictionario, verbo, *Criminal*,vbi dicit,quòd neq; quãdo pœna applicatur fisco dicitur causa criminalis,sed quòd vt minus requiritur, q; sit pœna relegationis: sed eum in hoc reprehendit Olanus in concordia iuris in litera C.nu.119. cum sequent.vbi dicit,quód quę sit causa criminalis relinquitur iudicis arbitrio. Sed cõmunis opinio est, q; causa criminalis sit quando pœna est corporalis, vel relegationis, vel vt minus pecuniaria applicanda fisco: sic Iulius Clarus in practica.§.fin. quæstion.1. numero.2. vbi dicit, quòd ab hac opinione, neque in iudicando, & consulendo licet recedere. *

Et cum applicat ex beneficio legum regni à fisco regio aufertur, q; eius erat proprium, & iudici datur: & ex partis dãtis,& iudicis recipientis

tis pœna est: & non soluente condemnato, posset cõmutari pœna iudici applicata, & adhuc parti in corporalem, vt in.c. finem litibus, & ibi notat Abb.sub nu.5. de dolo, & contum.qua de causa, cũ corporalis pœna posset euenire causa huiusmodi,quãdo non datur locus interesse pecuniarij parti, non video cur non debeat criminalis censeri: pro quo facit Bar.doctrina in.l.1.ff. de custo.& exhibi.reor.nu.2.

30 *Causa dicitur criminalis quando pœna iudici applicatur.*

Et cũ ista genio meo sit vera opinio,puto ex ea asserendum in practica, quòd quando ex statutis ciuitatum, aut villarum pro dãnis montium, & pastuum,aut vinearum imponitur pœna, cuius pars applicatur custodibus, vel denũtiatoribus, & pars ciuitatis, aut villæ concilio, & pars iudici sententiam pronuntiãti: ista causa est criminalis, & à sententia non potest appellari ad concilium ciuitatis,aut villæ,vt ibi deputentur iudices in causa appellationis: quia causarum criminalium cognitio in causa appellationis etiã minimæ condemnationis non potest competere cõcilijs: & istud est commendandum in practica: nã ex abusu aliter fit,& prob dolor, satis iniquè & aliquando quęsito colore ad extorquendas pecunias subditorum.

Quomodo animalia clericorũ dãnum dederint.

Item in proposito damni dati in montibus, etiam si ab animalibus clericorum & monasteriorum fiãt, dico quód non solùm ligna scindentes & asportantes possunt conueniri pœnis criminaliter,de quibus supra dixi, sed potest agi contra ipsos custodes, si negligenter custodiunt, & pro pastu potest agi contra dominos ouiũ noxali actione, & contra ipsos pastores dominorũ ouiũ, soluentes pœnas habent actiones: & hæc omnia notat,& per plura iura, & doctrinas comprobat Tho.Giãmati.in suis consilijs ciuilibus,consil.102.

Sed quęro. Aliquis captus est à custodibus mõtium, vel terminorum, scindens ligna, vel depascens cum animalibus, ouibus, vel bobus, aut alijs pecoribus, & capiuntur pignora viuentia, quæ consumunt se expensis alimẽtorum,vt per Bar. in.l.2.ff. de re iudic. captus allegat ius pasturæ,vel commoditatis lignorum, vel ex priuilegio, vel ex præscriptione:quæritur, an interim debeat soluere pœnam ante quam relaxentur animalia? Praxis admisit, vt substituantur pignora mortua: idque apud Neapolim quoque admissum videtur, ex his quæ notat Capitius in decisio.45. & pignoribus substitutis cognoscetur de causa principali.

31 *An ius pastus in vno vicino vendatur.*

Item quæro, an ius pastus,vel ius proprietatis terminorum, tanquam sit actio popularis, moueri possit ab vnõ vicino tantùm, & id præiudicet vniuersitati? In quo respon. quòd si bona fide egit, valet quod actum est, cum sit popularis actio: de qua in.l.eum qui.§.in popularibus.ff.de iur.iurã.& ita notat Matth. de Afflict.in constitut.regni Siciliæ, rubr.37. num.12. & ad istud potest induci

Universidad de Deusto
Biblioteca

induci text.in.l.10.tit.11.p.3.vbi teneo cum glo.

Quomodo vsu veniat terminorum.

Itē nota, quòd si populus vel vniuersitas vult petere terminos occupatos à domino, vel ab alijs, & dominus loci prohibet ne petat, ob id nunquam cōtra vniuersitatem currit præscriptio terminorum, & semper potest quod vsurpatum est, petere, vt in.l.10.tit.29.part.2. quod facit in fauorem vniuersitatum, quibus rex scripsit, ne aliquos terminos peterent à dominis, vel ab alijs curialibus.

Item est notandū, quòd remediū dictæ legis *de Toledo* est generale in remedio possessorio contra occupantes terminos, villarum, & ciuitatū, aut locorum huius regni: nō facta distinctione, an sint Regiæ coronæ, vel aliorum particularium dominorū, vt ex serie eiusdem legis apertissimè patet.

Speciale in terminis locorū regis.

Tamen in ciuitatibus, aut villis regiæ coronæ est aliud speciale, quòd potest in limine processus impetrari mandatū regium contra occupātes terminos illarum ciuitatum, aut villarum, vt statim restituant: quod si facere neglexerint post monitionem, potest contra eos criminaliter procedi, tanquam contra raptores: de quo est tex.in.l.3.tit.6.lib.8.ordi. ★ ★Quæ est l.8.tit.12.lib.8.Recop.★ ★ &in.l.10.tit.13.lib.3.ordi.★ Quę est l.2.tit.1.lib.4.Reco.★ & in isto casu non solum iudiciū ciuile, sed etiā criminale potest competere.

Libellus im propriatur.

In quo nota vnum quod sæpissimè vidi in practica, quòd si agatur criminaliter cōtra occupatores terminorum, petendo eos puniri propter violentiam occupationis: quia requisiti noluerunt terminos restituere, & petatur simul condemnari eos ad restitutionem possessionis: non per hoc videtur intentari simul iudicium criminale & ciuile, sed saluatur libellus, vt cēseatur agere principaliter ad pœnā, & incidenter ad restitutionem possessionis terminorum, vt notat Bart.in.l.interdum.§. qui furē.in fin.ff.de furtis. Et sic verba libelli impropriantur, vt saluetur libellus, vt notat Bartol.& DD.in.l. sed si possessori. §. itē si iurauero.ff. de iureiuran.& istam doctrinā. Bar. tanquam notabilē sequitur Robert. in specul.aureo.in.4.p.dist.1.n.22.

Itē nota, quòd facillimè debet dominus Rex cōcedere iudices ad inquirendum de occupatione terminorum, vt in.l.5.tit.17.p.3. Maximè contra faciētes defensas, aut prata, quæ vulgò dicuntur, *prados acotados*: nam siue in pascuis publicis totius termini, siue in terris aratis nō licet hoc facere: nā sublato fructu, licet depascere in terris alienis, quorum fructus naturales omniū sunt, vt notat Ioan.Fab. in princ.instit.de lege Fusia Cani.tollē.quē sequitur Cassa. in consuet.Burgun.in glos.quelque. n.2.in.§.2.& q; vtilitas huius pastus sublato fructu sit cōmunis in terris, quæ vallatæ non sunt pro vinea, vel oliuetis, notat loquendo in terris Roder.Suar.in allegat.15.★ Vide de hac re latissimè Gouar.practic.qq. cap.37.num.2.

Prados acotados.

★

Et

Et idcó nō licet etiam in proprijs fundis facere defensas, quas vulgò *prados acotados* appellamus, vt notat Matth.in constit.Regni Siciliæ, lib. 1.rubr.85.nu.8. loquendo in dominis vassallorum facientibus defensas inuitis subditis: & iure huius Regni est text. in pragm. Granatæ fol. antiquioris impressionis.148.

★

Item remedium dictæ.l. Toleti non solùm contra occupantes terminos & vicos, & alia expressa in dicta.l.locum habet: sed etiam quæcunq; alia bona, etiam quæ nō sunt in vsu cōmuni, putà *oficios de corrjo, alhondigas, boticas*, & alia: de quibus ★ in.l.fin tit.14.lib.3.ordi. ★ Quæ est l.3.tit.5.lib.7.Recop.★

Contra rectores.

Et specialis pœna ponitur cōtra rectores hæc occupantes, vt in pragmatica vallisoleti, fol.62.★ Quæ ★ est.l.2.tit.7.lib.7.Recop.★

Thesauri cui applicentur.

Et quia inter alias quęstiones, quę quotidie vertuntur est illa, ad quem pertineat thesaurus, qui inuenitur intra terminos & territoriū ciuitatis, & villæ, & placuit eam elucidare per conclusiones sequentes.

33 Prima conclusio est, q; thesaurus indubio pertinet ad eum, qui primo inuenit, licèt non occupet, sed tantūmodò inueniat, vt est text. & ibi glos.in.l.nunquā nuda.§.1. ff. de acquir. rerum domi. quod procedit quando thesaurus in proprio fundo inuenitur, vt in.§.thesauros.instit.de rerum diuis.& iure Regni est text.in l.44.tit.28.part.3.

Secunda conclusio est, quòd non solùm quando quis in proprio fun-

Auendaño.

do inuenerit thesaurum, facit eum suum, sed etiam si in loco sacro, aut religioso inuenerit, fit inuentoris, vt in.d.§.thesauros.

Quod procedit, si fortuito casu, & non ex præcedente inuestigatione facta est inuentio thesauri: quod iure communi verum erat.

Ius Regni.

Sed iure Regio hoc corrigitur, imò quidquid in fundo Ecclesiæ inuenitur, ad Ecclesiam cuius est fundus pertinet: vt notat Ioan. Fab. in d.§.thesauros. licèt Platea aliter notet in.l.vna.C. de thesau. lib.10. dicendo, medietatem thesauri applicandam Ecclesiæ, & eius fisco.

Tertia conclusio est, quòd si quis arte magica thesaurum inuenerit, fisco Regio applicatur ille thesaurus, & inuentor priuatur eo, tanquàm indignus, vt in.l.1.ff. de iure fisci & in dict.l.vna.C de thesauris. quod iure Regni probatur in.l.44. tit.28.par.3.

Quarta cōclusio est, quòd in alieno territorio data opera non licèt quærere thesaurum, etiam volente domino fundi: & si de facto quæritur, & inuenitur, totum id acquiritur dño soli, & inueniens punitur extra ordinem, vt in.d.l. vna.C. de thesau. & ibi Platea col.2.

Quinta conclusio est, quòd licèt dominus fundi, in quo dicitur esse thesaurus, non possit dare licentiā, vt fodiatur, & alteri acquiratur: si tamen ipse fodit per operarios suos ad hoc conductos, acquitur sibi thesaurus, ac si proprijs manibus ipse fodisset, vt in.l.ita autem.§. gessisse.

Universidad de Deusto
Biblioteca

sisse.ff.de admin.tuto.& notat Ioan. de Platea in.d.l.vna.

Sexta conclusio est, quòd si quis fortuito casu in alieno fundo inuenerit thesaurum, in loco publico, vel priuato Regis Castellæ, vel ciuitatis, aut villæ, media pars pertinet ad inuentorem, alia dimidia pertinet domino soli, vt in.d.§.thesauros. & in.d.l.vna.

Et iure Regni probatur in.d.l.44. tit.28.part.3.

Septima conclusio est, q̃ denuntians iudicib⁹ alicuius loci, vel territorij, in quo ipse demoratur, q̃ in loco vel fundo Regis sit aliquis thesaurus, & ad Regẽ pertineat secundùm formã text.in.d.l.44. si verum denuntiat, habebit in præmiũ quartam partem thesauri inuenti, vt in.l. ★ 7.tit.12.lib.6.ord. ★ Quæ est.l.1.tit. 13.lib.6.Recopil. ★ Cuius dispositio non habet locũ in eo, qui iam inuenit thesaurum, & apprehendit in dicto fundo Regio: quia tunc dimidiam partem habebit dicti thesauri, vt in.dict.l.44. sed loquitur in eo qui denuntiat tantummodò esse thesaurum, vt ãiudicibus apprehendatur, & detur Regi, & sic loquitur ante realem apprehensionem, & actualem: & sic in casu in quo tantùm est scientia loci, & thesauri ibi recõditi.

Si autem iam apprehẽdisset thesaurum, deberetur dimidia pars inuentori, vt per glos.in.d.l. nonnunquàm.§.1. & in.d.l. vna.de thesaur.

Licèt secundũ communẽ omniũ Doctorum, etiam sine apprehẽsione per solam inuentionem ex solo vsu, dicitur inuentus thesaurus, vt notat Christophorus Porc. in. d.§. thesauros. & moderniores in.l.3.§. Neratius.ff.de acq.poss.

Item dicta.l.7.titul.12.lib.6.ordi. ★ Quæ est.d.l.1.tit.13.lib.6.Reco. ★ ★ non loquitur quando quis denuntiat esse thesaurum extra terminos loci, vbi ipse demoratur, vt probãt illa verba legis, ibi, *do morare*: quia in territorio & terminis loci, vbi nõ moratur, non potest fodere terram, vt in dict.l.4.tit.28.part.3. Nec illa lex loquitur in thesauris Regi non pertinentibus, vt probãt illa verba, *a nos pertenecientes*: itaq; vbicumq; ratione fundi vbi inuenitur thesaurus, vel ex alia causa non pertinet ad Regem, in illo casu.d.l.ordin.locum non habet, vt ex eius serie apertissimè patet.

Octaua conclusio est, quòd thesaurus inuẽtus in cera, vel alio modo in re mobili absc̃odita, nõ dicitur thesaurus, & sic non pertinet ad inuentorem, vt cõcludit Iaſ.post alios DD. in.d.§.Neratius.numer.7.ff.de acquirend.possessio. & per DD. in l.à tutore. ff. de rei vendic. & per Iserniam in titul.quæ sint Regalia, in parte, & dimidia.

Nona cõclusio est, quód pecunia recõdita in muro domus venditæ, non pertinet ad emptorem: notat Iaſſ.in dicto.§.Neratius. colum.3.& Ioan.de Platea in.d.l. vna. nisi esset propriè thesaurus: & sic ex eius antiquitate & forma posset colligi, vt concludit Vlda. Zasius in.d.§. Neratius.quem videas.

Ex

Ex his cõclusionibus videri meo resultat notissima & clara doctrina, quando thesaurus inuentus intra terminos ciuitatis ad eam pertineat, vel vicinos eius.

Item nota, quód mare intra centum milliaria attribuitur illi territorio, cui mare appropinquat, secundum Ange. in.l. insulæ.ff. de iudic. de quo per Feli.in cap.Rodulphus. de rescrip. nu.7. & per Cepo.in tracta.de serui.rust.prẽd. c. de mari. & ad huius quoque territorij maris conseruationem tenetur corrector.

Multi ex episcopis, quàm pluresq; Ecclesiæ huius regni & monasteria possident villas & loca, terminosque quos appellant Rotundos, & quæ dicta sunt de vsu terminorum aliorum locorum huius regni, quæ subdita sunt dominis secularibus eadem quoque seruanda sunt in his terminis locorum, quos vulgo, *abadengos*, appellamus: nam in his quoque locis iura & consuetudines generales regni seruandæ sunt, vt.l.5. ★ tit.4.libr.1.ordi. ★ Quæ est.l.5.tit. 1. lib.2.Recop. ★

Expositio extrauagantis Pauli Veneti.

Et quia frequẽs est alienatio horũ terminorũ & bonorũ Ecclesiæ, placuit hic sub breuibus declarare, quę sub ti. de reb⁹ Eccle. nõ ali. in extrauagã. situatur, & vt rectius eius intellectus appareat, diuido materiam per conclusiones sequentes.

34 *Requisita ad alienationẽ rei Ecclesiasticæ.*

Prima cõclusio est, q̃ ad validitatẽ alienationis rei immobilis Ecclesiasticę tria requirũtur, tractat⁹, quo Auendaño.

cõfertur ab alienãtibus an expediat nec ne alienatio, & vnicus sufficit, vt in.c.1.& ibi glo.derebus eccles.alie. vel nõ li.6.& in. c. fine exceptione. 12.q.2.& glo.in cle.1.de rebus eccle. & notat Abb.in.c.1.de his quæ fiũt. & propria significatio verbi, tracta re, hoc significat, vt conferatur, an expediat, vel non, & per plura iura probat Ioan.de Ripa in.c. decernimus de iudicijs.num.6.& quod veritas causæ & solennitas formæ requiratur, est cõmunis opinio secundum Barba.in. 1. volumi. consil. 40. Hic nota, q̃ solennitas quæ requiritur in alienatione rei Ecclesiasticæ, requiritur in ratificatione alienationis. Vide Oldr.cõs.199.n.11.& si pacificè possideatur per decem, vel viginti annos, præsumitur solenniter alienata. Vi. per Th.Grã.in voto.12.

Secũdo requiritur capituli cõsensus, cuius appellatione maior pars cõtinetur, vt in.c.cum in cunctis.de his quæ fiunt à maio.par.cap. *Consensus*

Nam singulorum consensus tũc requitur, cum singulariter ius competit pluribus: nam quod omnes tãgit, ab omnibus debet approbari: & glos. in. c. cum omnes.de constitu.quæ aliter sentit, reprobatur secundum Abb.& DD. ibi.

Tertio requiritur authoritas superioris. Dicitur autẽ superior Episcopus, cuius propriũ est huiusmodi authoritatẽ interponere, vt in.c.abbatibus & in.c.sequens.12.q.2.& in c.in vẽditionibus.17.q.4.& de necessaria authoritate superiorũ, vide per Fede. de Senis in consi.94. Et si sunt *Authoritas*

Universidad de Deusto
Biblioteca

bona monasteriorũ,dicitur superior qui cõuẽtui prẹsidet,vicarij prouintiales Prędicatorũ, vel ministri Minorũ:& ita colligitur ex glo.in Clẽ. 1.de re.Eccle.nõ alie.Et ita eam exẽplificat Summa Syluestrina in parte alienatio, sub nu.2. nam huiusmodi prouintiales & ministri Episcopali priuilegio gaudẽt: & sunt immediati summo Pontifici:& ideò eorũ authoritas loco episcopi sufficit,vt notãt communiter DD. in.c. cum contingat. de foro compe. & sicut Episcopus iura Canonica tenetur seruare,ita & isti prouintiales tenentur,qui nec contra iura,nec institutionẽ ordinis possunt in aliquo dispensare: de quo per Steph. Bertrã. in.3.parte.consil.16.ex quo consilio semel impugnaui testamentum cuiusdam monachæ, quæ fecerat testamentum & donationes ex licentia magni magistri Rhodij : nam licẽt Papa possit hanc licẽtiam præstare, non tamen magister ordinis sancti Ioannis, nec similes prælati, quia tenentur iura seruare.

Prouincialis.

Magister Rhodij.

Superior.

Itẽ superior potest appellari prior, vel prælatus,qui subest alij:si tamẽ iste inferior habeat conuentum & capitulũ ad alienationem faciendã, vt patet in dicta Clem.1.quæ prohibet alienationẽ omnem præsidentibus,nisi necessitas,vel vtilitas monasterij,prioratus,vel Ecclesiæ,vel administrationis huiusmodi hoc exposcat: & ad id conuentus sui, aut si conuentum non habet , prælati proprij assensu ad hoc nihilominus accedente.

Nec audienda est gloss. quanquã sit magnæ authoritatis, quippè Ioã. And. cum qua ibi concordant, & trãseunt Card.& Imol.sensum enim Clemen.peruertit,dicẽs, verbum illud esse ad euadendam pœnam Clemen.sed non ad validationem alienationis, ad quam semper exigitur authoritas, consensusque supremi illius superioris, siue Episcopus sit, siue alius, vt iura antiqua volunt:& ita dicit communiter teneri in monasterijs exemptis Couarr.in. lib.1. resolut.c.3.nu.9.& in.c.Ioan.in prin. de testamen.

Quoniam & si iura antiqua hoc vellent, hoc ius antiquum moderandum est,prout moderatur ex dicta Clementi.&forte corrigitur, vt in.c.1.de consti.lib.6.non enim tantum pœnalis, sed & dispositiua est dicta Clemẽ.ait enim.Perpetuo prohibemus edicto, nequis religiosus monasterio, prioratui Ecclesiæ,seu administrationi præsidẽs, iura,&c. cõcedat:siquis autẽ contra fecerit, pœnã suspẽsionis ab officio eo ipso incurrat,nec ex concessione ipsius recipienti ius aliquod acquiratur.

Ecce igitur quomodo velit nolit,non tantùm de pœna, sed de validitate alienationis disponit. Ergo seruatis quæ litera Clemẽ.disponit seruanda,valida est alienatio.

Neq; alijs iuribus probat gloss.q̃ intendit,non enim.c.abbatibus. 12. q.1.&.c.in venditionibus.17.q.4.nã his iuribus solis abbatibus nõ adiũctis conuẽtibus,alienatio prohibetur sine cõsensu Episcopi, cui tum tẽporis erãt subiecti.Quarè iura ista consonãt,nedũ contradicũt Clemẽtinæ. Item dicta capitula sunt synodorum prouintialiũ,quæ non habẽt vim extra prouintiam,cùm à Papa nõ sint extensa ad vniuersalẽ Ecclesiam:& si quã authoritatẽ haberent, non vsquequaq; vt summi Pontificis constitutionẽ, qualis est Clem: limitarent, etiam si illã sequerentur, quanto minùs cùm præcedant.

Neq; obstat.c. primum de rebus Eccl.non alien.lib.6.nam alienatio, de qua loquitur, solius immediati superioris authoritate,sine capitulo vel conuentu facta, etiam non ob hoc nulla dicitur, sed q̃ sine causa legitima, sine tractatu, & in præiudicium tertij facta sit, vt notat Abbas in cap. nulli. de rebus Eccl.non alien.& in cap.1.de his quæ fiunt à præl.sine consen.quanquã obscurè in hanc sententiam descendat.

Et hanc opinionẽ contra glos. in d.Clement.tenerẽ, nisi aliter se habeat consuetudo,quę potens est augere solennitatem seruandam, vltra ius canonicum, vt notat Abb. in.d. cap.nulli. & sic intelligerẽ quę notat summa Syluestrina,in parte, alienatio, sub nu.4.

Si tamen errore potiùs quã consuetudine introduceretur, nõ esset cõsuetudo,vt innuit glo.in.c.quãto. de consuet.& in.c.frustra.8.distinct.

His igitur prẹcedentibus tribus, valebit alienatio in casu à iure permisso,scilicet,ex causa necessitatis, vel incommoditatis, vel vtilitatis, vel pietatis: de quibus per glos. in Auendaño.

summa.12.q.2. & per Doctores in dict.c.nulli.

Pietati autem conuenit bonum nomen religionis, & quies religiosorum,vt notat Caietanus.2.2.q.43. artic.7.&.q.87.artic.1.ad quintum, imitatus forsan beatũ Gregorium lib.1.registri.indictione.9. epistola. 67.in fine.

Bonum nomen.

Neq; ab vtilitate causa gratitudinis abest, quę in bonum cedit nomen:& glo.in.c.sine exceptione.12. q.2.reducit ad casum indemnitatis, cui iura cõsulere volunt:prouident enim nè alienationibus damnum Ecclesię patiantur, nõ quòd semper lucrum consequantur.

Secũda cõclusio est,q̃ licèt in vẽditionibus,& alienationibus rerum Ecclesię locũ habeãt supradicta, in permutationibus tamen solũmodò exigitur subscriptio eorũ, quorum cõsensus expectatur,vt in.c.1.de rebus Eccl.non alien. &.in.cap.1.& ibi Abb.probat,de his quę fiũt à prẹla. & id magis est in testimoniũ permutationis: quia id significat subscriptio aliorũ,licèt ex subscriptione cõsensus regulariter arguatur, vt in.l. fideiussor.§.1.ff. de pigno.& notatur in.l.Caius.ff.de pign.acti.& per DD. in.l.si ita stipulatus.§.Grisogonus.ff. de verb.oblig.

36 *In permutationibus.*

Tertia conclusio est,q̃ bonorum Ecclesiasticorũ immobiliũ alienatio tantũmodò prohibetur,nisi mobilia sint pretiosissima, vt gẽma à rege donata maximi valoris: nam quoad prohibitionẽ alienationis propter rei excellentiã,equiparatur immobili,

Mobilia pretiosa.

Universidad de Deusto
Biblioteca

mobili,arg.tex.in.l.lex quę tutores. C.de admin.tut.&glo.in.c.Eps qui mãcipiũ.12.q.2.& notat Sylues.vbi suprà.q.10.& idẽ est in re,voto,vel iuramento, vel legato ad immobilia emenda deputata, secundũ Abb. in.c.nulli. de rebus Eccl.non alien.

Quarta cõclusio est,q; immobilium appellatione ius,& actio ad rẽ immobilẽ continetur, vt in.l. ad resoluendam. C. de prædijs mino. & est glo.& ibi Bar.& DD. in.l.1.C.si aduersus transa. & in.l. potest.ff. de auth.tuto. Itẽ & annui redditus etiã redimibiles,vt in Clem.exiui.in ver. annui redditus.de verb.sig. & plura alia quæ de immobilibus possẽ referre, cõgerit Sylvestrina vbi suprà nu.9. & meliùs quã alibi per Andr. Tiraquel.lib.1. retract.§.1. in glos.6.

Pœna alienantis.

Quinta cõclusio est,q; pęna alienantis ea quæ sunt prohibita hæc est,vt ipso facto ab officio suspẽdatur,quod intelligitur quantũ ad celebrationem & administrationẽ simul,vt in Clem.1.& ibi glo.de rebus Eccl.non alien.facit.c.1.de sentẽ. & re iud.lib.6.in §.vlt.& in.cap.si celebrat. de Clerico excom.mi.& in.c. 1.§.fin.de sent. excom.lib.6.quibus locis suspensus ab officio,significatur & suspẽsus à celebratione,& est excommunicandus, vt notat glo.in cap.nulli.de rebus Eccl.non alien.& ibi Abb.& in.c. monemus. vbi ponitur pœna Leonina.12.q.2.

Quod est verum,nisi celeri satisfactione Ecclesiã reddat indemnẽ, omnis ex his qui venit excommunicandus, primó venit monendus antequam excommunicetur: non monetur quidem de commisso, sed de commissi correctione, vt in.c.1. & ibi notatur de sent.excom.lib.6. & in.c.sacro.& in.c.statuimus. & in.c. constitutionem.eod.tit.

Hodiè verò in pœnis infligendis 37
aliter est prouisum ex nouissima extrauagãti Pauli Veneti,quæ incipit, Ambitiosę:de cuius vero intellectu, & in quo reperiatur specialis ad iura antiqua,placuit hic differere. ✶ Et ✶
de eius intellectu vide Antonium à Gama in decisionibus Lusitaniæ, in decisione finali. ✶

Primũ est,q; secundũ antiqua iura solus prælatus liberè posset absq; capituli consensu bona immobilia locare,atq; cõducere,& aliás mobilia pretiosa Deo dicata alienare, dummodò huiusmodi alienatio longum tempus (hoc est) decennium nõ excederet,vt in Clemen.1.de rebus Eccl.non alien.

Paulina tamen constitutio dictũ decennũ ad triennũ limitat: quod tempus prælatus, vel alius administrationem habens transgrediendo, pœnas incurrit in ea constitutione contentas, antiquorum iurium pœnas nõ euadens,& nihilominùs alienatio ab eo facta non tenet.

Secũdó inuenitur specialis,quoniã pretiosa mobilia Deo dicata explicãtur,videlicet,quæ seruãdo seruari possunt: & cętera,de quibus in iurib⁹ antiquis erat dubiũ,an nomine immobiliũ veniebãt, & an possint sine solẽnitate alienari,explicãtur in dicta Paulina: & non alienanda exdaexprimit mobilia quæ seruando seruarinon possunt,vt est triticum, nisi pro temporis exigentia.

Tertiũ,in quo dicta Paulina ius nouum est, quòd res ab antiquo in emphiteosim concedi solita, poterat sine vlla solẽnitate rursus in emphiteosim à solo prælato concedi, vt in cap.fina.de feudis.

Tamen in.d.extraua.additur, vt non fiat dicta noua cõcessio ab eo, vel ab alio administrationẽ habente sine euidenti vtilitate, quæ ante nõ exigebatur: & sic inducitur hodie quædam limitatio ad cap.fina. de feudis: nam absq; euidenti vtilitate,& alienatio irrita est, & pœnæ subsequuntur.

Quartum est quia locationi, de qua Clemen.1.de rebus Eccle.non alien.addit constructionem.

Quintũ est, q; alienans incõsulto Romano Pontifice, vel contra Paulinæ tenorem, incurrit eius pœnas grauissimas, & à pœnis aliorum canonum non eximitur: & talis alienatio est ipso iure nulla.

38
Quid operetur licentia Romani Pontificis.

Et est aduertendum, q; Romani Pontificis licẽtia id operatur,vt valeat alienatio sine iuris solennitate: & in casu etiã à iure non permisso, nisi in Papæ licentia aliter sit expressum: alioquin non maiori frueretur potestate,quàm inferiores prælatis & ita concludit elegantissimè Anto.Capitius in decisione.16.

Si verò Papa nõ consulatur,eiusq; assensus habeatur,huius Paulinæ tenor debet seruari, & tenor ex eius verbis elicitur.

Auendaño.

Et in ea nullum verbum est, vel tractatum, vel consensum capituli, vel superioris infra summi Põtificis authoritatẽ, aut decretum exprimit vel quoquo modo etiam explicitè significat.

Alienatio ergo his nõ seruatis,in casibus tamẽ à iure permissis factaex vi huiꝰ Paulinæ tenet,& valet,& alie nãs pœnas in ea cõtẽtas nõ incurrit.

Dixi autem ex vi huius constitutionis:nam ex vi antiquorum iuriũ non tenet,& pœnæ eorum incurrũtur,vt in.d.Clemen.1.

Item si hæc cõstitutio exigeret ex se,& includeret solennitates aliorũ canonũ,non opus erat antiqua iura robotare,atque innouare, vt facit: imó superfluerẽt antiqua illa iura.

Item si in casibus à iure permissis alienare, opus esset consulere Romanum Pontificem, non vtilis, sed dãnosa esset hæc Pauli constitutio, propter varios casus cõtingentes, nõ solum in cõductione vtili vltra trẽnium,sed in contractu emphyteotico, & de rebus nõ ab antiquo in emphyteosim concedi solitis.

Item quis ferat opus esse consulere Romanum Pontificem ad alienanda bona mobilia, non secundũ instantis temporis exigentiam.

Rursus mens huius dispositionis Paulinæ, quæ ex præfatione colligitur, vt.l.fi.ff.de hæredi. instituen. & in cap. ex multa. de voto. sed in præfatione dicit velle se obuiare profanis vsibus,& bonorum Ecclesiasticorum detrimentis: & in casibus à iure permissis his omnibus

Universidad de Deusto
Biblioteca

obuiatur: ergo in eis hæc Paulina constitutio locum non habet.

Quod potest ex eo confirmari, quòd mês legis,& eius finis,est ipsamet lex,vt.l.scire leges.ff.de legib⁹. Sed ipse Romanus Pontifex prohibet omnem alienationem, præterquam (inquit) in casibus à iure permissis, ac de rebus ac bonis in emphyteosim ab antiquo concedi solitis: & tunc Ecclesiarum euidenti vtilitate,ac de fructibus & bonis, quæ seruando seruari non possunt pro instantis temporis exigentia.

His ergo casibus etsi non consulatur Romanus Pontifex, locũ non habet dicta Paulina constitutio.His enim seruatis, eius tenor obseruatur,in emphyteosi euidens vtilitas in fructibus,&c. pro temporis exigentia in reliquis casus aliquis expressus à iure:alioquin non haberet hæc clausula vim exceptionis: vndè in litera textus sequitur. Si quis autem contra huius nostræ prohibitionis seriem,&c.

Quibus verbis author alienationum significatur,& non conuentus, vel capitulum, sine quo solennitas iuris non seruatur: & ita credẽdum crederem,omissis his,quę inaduertenter aliter dicit Doctor de Villadiego in tract.de legato.11.q.num.8. in.14.vol.tractatuum.

Ergo solùm ad prælatos, & ad alios ibidem nominatos, hæc constitutio dirigitur, quibus nõ seruantibus tenorẽ eius,alienatio(inquit) est nulla.

Interpretãda igitur est hæc constitutio,quòd locum habet,non solùm quando de pœnis agitur, sed cùm de nullitate alienationis: quo casu personæ tantùm particulares nominantur.

Non seruantes autem antiqui iuris solennitates, pœnas eius incurrunt:& vbi exigitur solennitas,alienatio est nulla.

Et ista constitutio, secundùm iura antiqua est interpretanda,his exceptis,quæ expressè superaddit,scilicet, tempus triennale in conductionibus.

Quibus si adsit casus à iure expressus, permissus cum longiori tẽpore,& alienationis nullitas,& pœna euaditur,in emphyteosi euidens vtilitas, in fructibus temporis exigentia.

Vnde Doctores hãc constitutionem in modicis rebus,sicut nec antiqua iura non habere locum asserunt,vt in.c.terrulas.12.q.2.

Sextum, in quo dicta Paulina est singularis, patet in impositione pœnarũ:quoniam si contrà faciens Episcopi,vel abbatis prefulgeat dignitate, interdicitur illi ingressus Ecclesiæ:qui si intra tres menses inmmediatè sequẽtes, Ecclesiam indemnẽ reddendo nõ resipuerit, ipso facto est suspensus officio, tàm in temporalibus, quàm in spiritualibus.

Si autem minoris fuerit dignitatis, ipso iure est suspensus sine alia sentẽtia,vel declaratione: & est excommunicatus tàm alienans,quàm alienata recipiens,cuiusuis dignitatis,vel status fuerit.

Verùm

Verũ sicut pœnæ grauiores sunt, ita moderatius inflinguntur, ait enim litera Paulinę,Si quis præsumpserit: quo verbo temeritas signatur contra venientis,vt notat Archidia. in. c. Romana. de appella. lib. 6.col.4. & per Felin.in.cap. Iudæi. de testi.& in. c.2.de iudic. & in authent.de nuptijs.§. sic itaq;. coll. 4. Vnde non nisi scienter contra constitutionem Paulinã agentes, eius pœnas incurrũt.Pena verò Clemẽtinæ primę de rebus Eccle.non alienandis, etiam ignorãtes afficit, etiã si ignorantia crassa esset: nã vbi requiritur dolus,ignorantia lata non æquiparatur dolo, iuxta latè notata post glo.ibi,in.l.in actionibus.ff.de in litẽ iuran.si ergo alienãs non præsumit,alienatio ex vi dictę Paulinæ constitutionis nulla non est.

Septimũ, quod ex dicta Paulina colligitur,est,quod casus permissus ad alienationem sine alia solẽnitate sufficit ad euadendas pœnas, quanquam exigatur ad valeditatẽ cõtractus; alia enim iura vult in suo robore manere:alioquin ex sola dispositione Paulinę in illis permissis casibus, alienatio esset validitate munita sine solennitate. Pœnæ verò Clement. 1.de rebus Eccles. quocunq; deficiente incurrũntur.

Ex supradictis infertur,& patet, ex Paulina non esse nullã alienationem sine solennitate factam in casibus permissis: cum enim eam dicat nullam, nisi in casibus permissis, ergo in eis non est virtute eius nulla, sed ex Clementina.1.& si su-

Auendaño.

mus in casu alienationis ab antiquo factæ,presumitur quòd precessit solennitas: quod per multa probat Capitius decis.16.

39 Quoties pœnæ vitiantur

Secũdò infertur, quòd agens cũ solennitate iuris antiqui, etiã extra casus permissos,& inconsulto Romano Pontifice, nõ incurrit pœnas eius:tum quia iam propriè ille non alienat,sed conuentus cũ eo: & pœnæ sunt restringendæ ad eos: ergo tantùm verba directa intelligi debent,qui per se agunt.

Tum etiam, quod consulẽdo,tractãdo cum capitulo & eius cõsilio & assensu alienando,non presumit, & sic nõ agit temerè aut malitiosè: & cum res agatur sine presumptione,nõ habẽt locum pœnę extrauagantis:quia in pœnalibus strictè est procedendum:vt in cap.odia. de regulis iuris.lib.6.& in.l.cum quidam. ff.de liber.& posthu.& quia verba debent simpliciter intelligi, & non secundùm quid., vt in.l.hoc legatum.ff.de legat.3.

Tertió infertur euidentissimè, quòd in casibus à iure permissis nõ est opus cõsulere Romanum Pontificem,sicut etiã cum iura antiqua seruantur: non enim vno verbo nisi manifestè dicatur, intelligi debet alijs iuribus derogatum, vt in.c. Ecclesia vestra.de electione.& in cap. cum expediat.eodem titu.lib.6.

Et ad hoc ponderanda sunt illa verba text. Qui cõtra huius tenorẽ inconsulto Romano Põtifice, &c. & in tenorẽ eius in casibus permissis alienatio facta est excepta,& iu-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ra antiqua confirmantur. Quiergo extra casus permissos vult alienare, & sine cõsẽsu capituli, si habet, vel superioris, si non habet, necesse est consulat Romanum Pontificem, ad pœnas euadendas, & validationem alienationis.

40 *Coniectudo contra Paulinam, an valeat.*

Et iste est planus sensus eiusdem Paulinæ, & practicãdus, licèt nonnulli inaduertenter innuant valere consuetudinem contra dispositionem dictæ Paulinæ, eamq; non esse cõsuetudine receptam, cum quotidie emanent literæ Apostolicæ, de ea mentionem facientes, & ad eius obseruantiam monentes. Et ideo illa cõstitutio vbiq; seruatur teste Ioanne Bertachino in Tracta. de episco. in. 36. q. in. 2. volu. tracta. fo. 178. col. 1. & Anto. de Pretis in tracta. de iurisdictione episcopi. c. 5. in. 2. vol. Tracta. fo. 201. licèt dubiter Summa aurea Armillæ, in parte, locatio: & ob id cessat quod notat Syluestrina in parte, alienatio. 15. & Caieta. in Summa, in parte, excõmunicatio. c. 75. & Rochus de Curte in. c. fi. de consue. fol. paruo. 51. & noster Didacus de Couauaru. in lib. 2. resolu. cap. 16. nu. 6. &. Albert. in tracta. de vero clerico. c. 50. in lib. 2. sub. nu. 9.

Et cum dicta Paulina sit in obseruantia, necesse fuit, vt dominus Papa Leo decimus ei derogasset in bulla concessa Generali, ac vniuersis prouintialibus, & ministris Ordinis Minorum obseruantiæ: qua perpetuo cautum est, moniales sanctæ Claræ, & beati Francisci, Tertij nuncupati de pœnitẽtia, posse vẽdere, & alienare, & permutare quælibet bona immobilia de consensu duarum partium conuẽtuum, & habita diligenti informatione à duobus vel tribus bonis viris, in locis quibus bona consistunt, id esse in euidẽtem vtilitatem monasteriorũ: & alienata coram vicario episcopi cõfirmare: & ex huiusmodi Leonis constitutione, quam ego habeo, derogatur dicta Paulina, quæ si non esset admissa, nõ esset necesse derogare, vt in. l. decẽ. ff. de verbo. oblig. & in cap. ad dissoluendum. de despon sat. impube.

Et quia dicta extrauagans Paulina excipit casus à iure permissos inter eos, nota, quod quando prælatus cum capitulo alienat, eo ipso probata est præsumptiue Ecclesiæ vtilitas, secundùm Bald. in. cap. 1. §. 1. de his qui feudũ dare possunt in vsi. feudo, & per Feli. in. c. cum causa. vbi de materia loquitur eleganter de re iudi.

41 *Euidens vtilitas.*

Et euidens vtilitas appellatur, si pro cõtractu temporali daretur cẽsus perpetuus Ecclesiæ, vt notat Ancharra consi. 122.

Et licèt quando præcedit decretũ prælati, & tractatus atq; consensus capituli presumatur vtilitas, vt in. l. in pupillo. & ibi glo. ff. de solu. quã notat Tho. Grãm. in cõsi. 18. in princ.

Tamen si integralis formæ congruitas non fuerit seruata, non præsumitur vtilitas Ecclesiæ, imo damnositas, vt notat Bal. in. l. quicunq;, C. de bonis quæ libe.

Cuius dictum intelligo esse verũ in dubio,

in dubio, si tamen euidentissimè & non euidenter constasset de vtilitate Ecclesiæ in alienatione facta, ità q; illa vtilitas trãsisset in notorium, quia in notorijs relaxatur ordo iuris, & in certis nõ est locus cõiecturis: in isto casu valeret alienatio sine alia iuris canonici solennitate. De notoria vtilitate, idem notat Fabia. de Monte. in tracta. de empt. & vẽ. in. 5. q. nu. 116. in. 5. vol. tract. diuersorũ DD. & idem notat Ant. de Pretis in tracta. de iurisd. Episco. cap. 5. & in ista notoria & euidẽtissima vtilitate procedit glo. in. l. cũ hi. §. eam. ff. de trãsact. & quod ibi notat Bal. & in. l. cõtra iuris. ff. de pactis. & ita opinatur elegantissimè Anchar. in consi. 197. col. 2. quem nominatim sequitur Tho. Grãmati. in consi. 28. & ibi citat verba extrauagantis Ambitiosæ cupiditatis.

Quo modo prælatus iurat nõ alienare.

Item est notandum, quòd si prælatus in stallatione suæ prælatiæ iurauit non alienare bona suarũ Ecclesiarũ vel monasterij incõsulto Romano Põtifice: in isto casu obstãte iuramẽto nõ potest etiã incasibus licitis alenare inconsulto Romano Pontifice, nisi in casu necessitatis, vel euidentissimæ vtilitatis: nã ista æquiparantur, vel nisi res alienanda sit modica: nam ista omnia sub iuramento de non alienando videntur excepta, ex notatis per Abb. in c. vt super de rebus Eccle. non alienan. & reassumit Syluestri. in parte, alienatio. nu. 16. & Soci. in. 1. volu. cõ. 29. n. 19. & per Bar. de Cassan. cõsuetu. Burgund. rubric. 9. §. 9. n. 26.

Item si statutũ ordinis, cuius monasterium vult alienare, prohibet alienationem, nõ seruata certa forma ab statuto introducta, eius omissio vitiat alienationem, vt concludit Soci. in. d. consi. 29.

Item vtilitas non solũ de præsenti debet spectari, sed in futurũ quoque, taliter quód si in fundo quem vult Ecclesia alienare, posset molendinum ædificari, illa quoq; vtilitas debet haberi in consideratione, ex notatis per Federi. de Senis. in consi. 210. & in. l. spem. C. de dona.

Item bona quæ solita sunt infeudari, vel alienari, licèt licentius possint alienari, ex. c. fi. de feudis. & in cap. 1. in princi. qui feud. dare. poss. & ex dicta Paulina: tamen illud est verum, nisi postquã redierint ad Ecclesiam, longa possessione manserunt immẽsa, quia nõ possunt alienari, nisi prout alienantur alia bona non solita alienari, secundũ Bal. in. c. 1. de clerico qui inuestitu. fecit. 42

Solitũ quomodo dicatur.

Et quãdo dicatur q; res sit solita alienari, videatur Alex. in. 3. vol. consi. 9. & pẽr Rochũ de Curte in. c. fin. de cõsue. q. 5. & per Bar. in. l. 2. C. de imponẽ. lucra. descriptio. libr. 10. & D. de Dueñas in regula. 140.

Qua actione petantur bona aliena.

Item aduertendum, q; facta alienanione contra formam iuris antiqui, & dictam Paulinã, potest contra possessorem intẽtari directa rei vendicatio bonorum Ecclesiæ: nam tacitè videtur petitum, vt alienatio declaretur nulla. arg. tex. in. l. illud. ff. de acqui. here. & loquendo in minore qui petit rem quam alienauit

ita

Universidad de Deusto
Biblioteca

ita notat Anto.in.c. constitutus. de reli.domi.& Alex.in.5. vol.cõs.177. & Matthæ. de Affli. in decisi.255.in ver.dicebat.& apostil.ad Paul. in.l. qui proprio.§.itẽ quęritur.ff. de procu. & Ias.& D D. in.l.nã & postea. §.si minor.ff.de iure iuran.

Auiudex Ecclesiæ cognoscat contra laicum.

Et quia talis possessor rei Ecclesiasticæ dicitur raptor, vt notat Abbas.in.c.2.de rebus Eccle. non alienã nó esset absonũ afferere, q̃ reus potest cõueniri, quãuis sit laicus, coram iudice Ecclesiæ, quia dicitur rẽ Ecclesiæ violenter retinere: quo casu conuenitur coram iudice Ecclesiastico, iuxta notata per Innocen. & D D.in. c. cum sit generale.de foro cõpe.& q̃ possit agi corã Ecclesiastico colligitur ex Alex.in.5.vol. cõsi.203.in fi. Tutius tamẽ est agere contra habentem titulũ, licèt inualidum coram seculari iudice.

Agens tamen ad repetendã rem Ecclesię alienatã, asserẽdo Ecclesiã deceptã, legat prius quę notat Luc. de Pen. in.l.2. C.de prędijs nauicula.& omnibus rebus.lib.11.

Ex officio iudicis repetitur alienata

Et si prælatus vel alius non agat petendo rem Ecclesię malè alienatam, iudex ex suo officio repetet, vt in.c.si quis presbyterorũ.de rebus Eccle.non alienã.& procedet ad inquisitionem tanquã in causa pia,& plura iura quæ possem referre, cumulat August. in apostil.ad Angel. de malefi. in parte, hæc est quædã. in apostil.incipienti, tu autẽ in hac.

De bonis fratrum.

Quæ supra dicta sunt de prohibitione alienationis non habent locum in bonis hospitalium priuatorum, neque confraternitatum, & similium collegiorum, vt notat Feli.in.c.de quarta de pręscri.col.2.

Neq; in alienationibus bonorum quę alienãtur à fratribus sancti Frãciſci, qui cum nihil possidere possũt nisi pro vino,& hostijs ad consecrãdum, vt in extraua. Exiui, & nominatim notat de vino & hostia apostill.ad Abb.in.c.nulli. de rebus Eccles. non alienan. & alienant sibi legata pro alimentis, non requiritur dicta solennitas, vt notat Bald. in authen.ingressi.C.de sacros. Eccle. & Petr. de Rauenas in allega. consue.fo.18.& Hyppo.singul.132.

Item quę supradicta sunt locum habent in alienatione rerum Ecclesię vltra triennium, non autem loquũtur iura supradicta in locatione fructuũ beneficiorum: nam locari possunt vltra triẽnium, vt in cap. querelam,& ibi DD.ne prælati vices suas,& per Bal.in.c.1.de his qui feu. dare poss.col.5.& Armillam in parte, locatio.

Et extrauagans Ambitiosæ loquitur de bonis ad Ecclesiam pertinentibus, non ad clericos, vt probant illa verba, Bonorum Ecclesiasticorũ, iuncto text, ibi Ecclesiarum euidenti vtilitate: beneficia autem licèt sint in Ecclesia, non tamẽ sunt bona Ecclesiastica,& beneficium intitulatũ cõferitur,& nõ alienatur nec diuidi potest: vt in.c.maioribus de prębẽ. Idem notat Hierony. Gratus in.2. parte. respõso. 142.nu. 25.& dominium beneficiorũ dicitur esse apud Deũ, non apud Ecclesiam, secundũ Abb.

Abb.in.c.cum secundũ.de præben. & clericus curatus non dicitur minister Ecclesiæ, sed rector: ministri enim sunt minoris conditionis, de quib⁹ loquitur tex.in Cle.1.§.ad hęc. de statu mona.& ideo de bonis Ecclesiarũ pro his ministris nõ loquitur extrauagans Ambitiosę, & ideo intrepidè est dicendum, beneficiorũ fructus posse vltra trẽnium locari: & ita notat Federi. de Senis consil. 123. & nominatim notat Couarruuias in lib.2.resolu.c. 16.sub num.6. licet aliter & malè videri meo notet Nicola.Boeri.in decis.224.

Et ad quod tempus locari possint res Ecclesiæ & dari in emphiteosim per Dida.de Couar.in.d.c.16. &.17. &.18.in lib.2.resol. Et cũ his manet aliquãtulum ornatus & elucidatus intellectus dictæ extrauagãtis Ambitiosę cupiditatis, vt intelligãt prælati habẽtes terminos qualiter possint eos alienare: & olim cum essent tenues possessiones Ecclesiarum difficilius alienabantur, hodie verò non, sicut notat Yfernia. qui feu. dare poss.in princi.

43 *An visitatio terminorum per alium impleatur.*

Redeundo agitur ad materiam limitum & terminorum, de qua est sermo huius capitis, dico q̃ inspectionem & visitationẽ terminorum semel in anno debet corrector personaliter facere, vt probant illa verba, *en persona vna vezen el año*: ex quo probatur, q̃ iste actus est personalissimus per ipsum correctorem implẽdus: nam ista verba, *en persona*, id est, per te ipsum, astringunt ad personaliter exercendum, vt in.l.si deicõmissa§.fi.ff.de lega.3.& in.l.3. §.fi.ff.qui petant tuto.& idẽ iniũgitur correctori, vt per se ipsum latrocinia, vel illicita cõmittentes inquirat, vt in authen.de collatori.§.iubemus, ibi, per se, collatio.9.

Ex quo infertur, q̃ ista visitatio terminorum per solum vicẽ gerentem, aut locum tenentem fieri non potest: nã ista verba, Per te ipsum, important, vt nõ possit ponere substitutũ, vt in cap.fina.de officio delegat. & notatur in.c. cũ dilecta. de rescrip.& notat Ias.in.l. quod quis. sub nume.4.C.de procura.

Et idẽ notatur de tabellione qui debet officiũ exercere, vt notat Baldus in.l. vna.§.non autem.C. de cadu.tollen.& per Alex.in.2.vol.consi.217.& notat Ias.in.l.1.§.1.ff. de acquir. possess. & in.l.1.col.7.ff.de offi.eius cui manda.est iurisd.& notat Zasius in.d.§.1.

Idem est in visitatione terminorum, vt videat præsens, an sint farta tecta: nam nõ excusatur si ea visat per locum tenẽtem: sicut nec tutor excusatur, vt est glo.& ibi Lucas de Pẽna qui ponit rationẽ contra præsides in.l. cum ad quamlibet. C. de condi.in publi.horre.lib.10.

Executor testamẽti.

Idem est in executore testamẽti, vbicunq; suæ personæ industria requiritur, vel aliquid eius arbitrio, vel conscientia gerendum est: nam per se & non per alium est illud implendum, ex pluribus quæ cumulat Lucas de Pẽna in.l.per hanc. C. de eroga.mili. annonæ. lib.12.& ex notatis in.l.inter artifices.ff.de solu. &lo-

Universidad de Deusto
Biblioteca

& loquendo de illo cui cõmittitur executio facti, notat Plate. in. l. agẽtes. C. de decurio. lib. 12. & multa in similibus quæ possem allegare, notat Feli. & post eum scribẽ. in. c. fi. §. is autem. de offi. delega.

Et idem est quotiescũq; iura exigũt aliquid fieri propria manu, vel persona: nam per alium id facere minime licet, vt in. l. hac consultissima. in princi. & in authen. quod sine, & in. l. cum antiquitas. §. pen. C. de testa. & in. l. fi. §. similiq; modo. C. de iure delibe. & notatur in cap. tua. qui matr. accusa. poss. & in. c. super quęstionũ. §. intentionis. de offi. delega. & in. c. cũ redẽptor. 22. q. 2. ibi propria manu. & in. c. 2. de hæreti. lib. 6. & idem probatur in cap. vniuersitatis. de senten. excommu. & in. c. si vero. eo. titu. & in cap. cum parati, de appella. & in his iuribus aliquid explicandũ in propria persona statuitur.

Nimirũ ergo si in nostro quoq; casu visitatio terminorum sit explicanda in propria persona correctoris: quia cum hoc negotium sit graue, persona correctoris exigitur & non locum tenentis, vt notat Bald. in. l. aliquando. ff. de offi. procon. in 3. oppo. & quãdo agitur de publica vtilitate, vt est in ista visitatione terminorum, à persona nominata ad id exequendũ nõ debet recedi: vt notat singulari. Bal. in. cap. quoniam Apostolica. de officio delega.

Quod ego corroboro ex notabili text. in. l. is qui ex causa. ff. de manumiss. testa. vbi propter qualitatẽ personæ non potest cõmitti alicui manumissio serui, ne alius sit patronus liberti manumissi.

Et fulciuntur supradicta, nam si cõparationẽ literarũ, vel exẽplationẽ instrumentorũ non potest iudex alij cõmittere, sed per seipsum debet inspicere, vt probat Bald. in authẽ. sed nouo iure. C. si certũ peta.

Quãto fortius visitatio terminorum nõ debet cõmitti, quia sensus visus est inseparabilis à subiecto ipsorum terminorum, vt in. l. si irruptione. §. ad officium. ff. fini. regundo.

Et quæ supra dicta sunt possunt fulciri ex pluribus doctrinis & allegationibus congestis per Paridẽ de Puteo in tract. syndi. in parte, subsitutus, & ibi post Guillel. de Cugneo dicit, quod mandatum factum correctori non potest impleri per locum tenentem, nisi aliter sit in mandatis expressum, & facit glos. in authen. de tabellionibus. §. 1. colum. 4. in parte per se.

Et ex supradictis infertur in practica, quòd in locis vbi sunt iudices, quos vulgus *Alcaldes Ordinarios* appellat, non possunt conueniri pœna istius capitis si non visitauerint terminos: quia hoc specialiter est iniunctum correctoribus in propria persona, & non iudicibus inferioribus: & specialia sunt spectãda, vt. l. sanctio legum. ff. de pœnis, & contra quos lex pœnam non imponit, nec nos debemus imponere, vt in. l. at si quis. §. diuus. ff. de religio & sumpti. fune. & est glo. in. c. fi. & ibi DD. de iure patro. & per Decium

cium in. §. in pœnalibus. ff. de regu. iur. & negligentia non nocet in non valentibus visitare terminos, & vbi diligentia non sufficeret, vt in. l. 2. ff. quis ordo in bonor. poss. seruetur. & sic istis iudicibus ordinarijs, sed neque rectoribus locorum non poterit imputari, quòd non visitauerint terminos, cum soli correctori est iniunctum, & cęteris videtur inhibitũ, vt in. l. cum prætor. ff. de iudicijs. & interest Reipublicæ, vt nobilis, vel honorabilior persona, vt est iste corrector visitet terminos, & non alij iudices inferiores, vt in simili notat Innocen. in cap. quod in dubijs. de renuncia.

Et quanuis corrector ab adunãtia populi, vel ab alijs non requiratur, vt visitet terminos, ab ista lege est monitus, & nisi ostendat visitasse terminos poterit in syndicatu puniri, ex notatis per Lapum, in allegatio. 51. in fine. Imò si iudex inuenerit aliquid ex terminis occupatum, & non restituit ciuitati, videtur in vsurpatione cõsentire, vt notat Ioã. de Platea in. l. vsus aquæ. C. de fundis rei priua. lib. 11.

Item corrector durãte visitatione terminorum, non debet negotia ciuilia audire, sed visitatio debet totum hominẽ occupare, aliàs punitur, vt in capit. 69. in curijs habitis apud ciuitatem Segouia. ✶ Quæ est l. 6. tit. 6. lib. 3. Recop. ✶

De visitatione vicorum.

Quæ supradicta sunt, quód locũ tenens non visitauit terminos, procedunt tantummodo in visitatione terminorum: secus est in visitatione locorũ suæ iurisdictionis: nam locũ tenẽs potest eam facere, vt in c. 4. in curijs habitis apud Toletum anno. 1539. ✶ Quæ est. d. l. 6. tit. 6. lib. 3. Recop. circa fin. ✶ & quod ibi non mutatur circa visitationẽ terminorum, stare censetur, vt in. l. præcipimus. §. fina. C. de tempo. appella. ✶

Item ex eo quod aliquid est gerẽdum in propria persona, infertur practicabilis intellectus ad. l. 6. titu. 29. part. 7. dum dicit, *Que el carcelero cierre las puertas de la carcel por su mano mesma, y guardar muy bien las llaues.* Nam in tantũ est verum hoc, quod non excusatur, si per aliũ hoc fecerit, nisi vel præsens ipse sit, vel ex aliqua necessitate, quia tunc nõ potest dici negligens, vt in simili notat Angel. in authen. vt clerici apud proprios Episco. collatione. 6.

Contra contrarios.

Visitatio autem terminorum prijs expẽsis debet à correctore fieri, vt probat litera tex. ibi. *a su costa*: ergo nec victuras nec alimẽta expẽsis Reipublicę recipiet: sed neq; hospitia: nã regulariter corrector priuata hospitia, vel domos occupare nõ debet, quia grauãtur subditi huiusmodi hospitijs cõtra notata per Plate. in. l. præsidibus. C. de cursu publico. lib. 12. & in. l. fin. C. de canone largitio. libr. 10. & in. l. 1. C. de palatijs, & domi. domini. lib. 11. & ibi notat Lucas de Pẽn. Suis ergo expẽsis debet corrector terminos circuire & visitare, vt in authen. vt nulli iudi. §. nulli. collatione 9.

45 Cuius expẽsis fiat visitatio terminorum

Et in quantum Platea in. d. l. 1. dicit quòd expensa publica debet cõduci

Universidad de Deusto
Biblioteca

duci domus quam iudex inhabitet, cum sit persona publica: illud hodie corrigitur, vt in cap. 7. infra in istis mandatis.

Imò si contra voluntatem subditorum corrector occupet hospitia, vel sibi, vel alijs, incurrit pœnam, de qua in l. 1. in fi. titul. 21. libr. 2. ordina. ✶ Quæ est l. 12. titul. 15. lib. 3. Recop. ✶

Alias autem expẽsas factas in visitatione terminorum, si quas corrector fecit, habebit à cõmuni, cuius negotia gessit: nã corrector suis nõ debet militare expensis, & sicut tutor aut curator sumptus factos in rebus minorum recuperat, non tamen quos fecit in propria persona, vt est tex. in l. à tutoribus. §. principalibus. ff. de admi. tuto. ibi, In tutela, non qui in ipsos tutores fiunt ratio haberi solet: & loquendo de legato misso à ciuitate, probat text. in l. legatus. §. si quis. ff. de legatio. Salarium tamen pro labore impenso in visitatione terminorum peti non potest: nam cum istud sit à lege ista impositũ correctori, vt munus, tale munus debet esse gratuitum, vt est text. & ibi glo. & Bart. & Sali. in l. 1. C. manda. & qui gratis tenetur aliquid facere, turpiter pro eo salarium petit, vt in l. 3. & ibi DD. ff. de condi. ob turp. cau.

Salariũ pro visitatione.

46 Imò fortius dico, q̃ non solùm corrector salarium pro visitatione terminorum habere nõ debet, sicut nec tutor ac curator nõ habẽt pro videndis, aut curandis rebus minorum, vt supra dixi, & notat Petrus Iacobi in sua prati. titu. de contraria mãda. actione, nisi ex legitima causa in minorum euidentem vtilitatem fuerit à iudice eis assignatum, vt notat Bart. in d. l. à tutoribus. §. fi. & in l. 1. §. si pupillis. ff. de tutel. & ratio. distrahẽ. & per Anan. in cap. qualiter & quando. §. licet de accusa. & per Paul. in l. fi. §. in computatione. C. de iure deliberan. vel nisi ex consuetudine aliquid soleat præstari de fructibus minorũ, vt notat Paul. in cõsi. 364. & Rochus de Curte in c. fi. de cõsue. in. 12. q. & in l. 2. tit. 7. lib. 3. foro. ll. ✶ Quæ non reperitur in Recop. sed super eã tractatũ fecit Baeça de decima tutoris. ✶ & ✶ casu quo salarium debet tutori assignari, illud debet esse in particulari negotio, vt notat Iass. in l. litem C. de procura.

Tutor an habeat salariũ

Imo neque rectores populorum si necesse fuerit, eos ire ad dictã visitationem cum corrector, non possunt habere salaria, imò gratis sine suo proprio dispendio tenẽtur ire, & hæc & similia exercere, vt notat Guido Papæ in decis. 68. quod marlè seruatur in practica.

Sed quæro. In pluribus locis huius regni sunt statuta confirmata regia authoritate, quibus cauetur q̃ iudices ordinarij, quos *Alcaldes* appellamus, habeãt pro visitandis terminis ciuitatũ aut villarum tot argenteos singulis diebus: postea supervenit corrector, atq; ideo suspẽsum est officiũ illorum iudicum ordinariorũ, quibus corrector succedit in officio: an ideo possit habere pro visi-

Dubitatio fit. de salario.

visitandis terminis eadẽ salaria: & quidam putabãt correctorẽ debere habere hæc salaria regia authoritate cõfirmata, moti ex eo q̃ si capitaneo debetur certũ salarium, & certũ potestati, & quilibet ipsorũ tenetur certos familiares habere, si postea dicta officia deueniunt ad vnũ, ille debet cum onere familię illa integra salaria habere, vt notat Angel. in authen. vt determinatus sit numerus cleric. col. 1. & in auth. vt iudices sine quoquo suffra. §. 1. coll. 2. & plura iura, atq; doctrinas, quas possem in corroborationẽ citare, notat Pur. in tract. synd. in parte, salariũ. c. *an si officialis*. Si ergo onus visitandi terminos peruenit cũ officio ad correctorẽ, cur non veniet quoq; salariũ?

47 Secundò, ad idem facit textus in auth. vt iudices sine quoquo suffragio. §. illud. col. 2. vbi dicitur, quòd propter duplex officium, vel plures sollicitudines, quæ in persona vnius concurrunt, duplex debet percipere salarium: & idem probatur in l. his scholaribus. C. de digni. lib. 12. & in l. binos. C. de aduo. diuers. iudi. & p Paul. in l. qui duobus. ff. de condi. & demõstr. Et alia in simili fundamẽta refert Anto. Capi. in decis. 27. nu. 20.

Tertiò facit, nam quotiescunq; iura duorum concurrũt in persona vnius, tantũ debet habere ille vnus, quantũ duo haberẽt, vt in l. si mihi & tibi. in prin. ff. de legatis. 1. & in l. Titius. §. qui Marco. ff. de annuis lega. & per hæc iura, quòd sit præstandum salarium propter duplex officium, si concurrit in persona vnius,

Auendaño.

tenet Ioan. de Platea in l. maior. C. de digni. lib. 12. & ibi dicit ita tenendum, nisi cõsuetudo sit in contrariũ.

Quartò ad id videtur facere, nam si corrector iste subrogatur in personas priorũ iudicum, subrogatus sapit naturam eorũ, in quorũ locum subrogatur, vt in l. eum qui. §. qui iniurias. ff. si quis cautio. & notatur in l. parabolani. C. de Episco. & cleri. & in §. fuerat. Insti. de actio. & in tantũ est hoc verũ, quòd subrogatio videtur velut prima officij creatio, secundùm Bal. in l. aliquæ. §. fin autem. C. de cura. furi. & hoc posset corroborari ex plurib⁹ notatis per Iass. in l. cohæredi. §. qui discretus. ff. de vulgar. & pupilla.

Sed his non obstantibus, verior pars videtur, quòd iste corrector nihil ex isto salario ab statuto deputato possit percipere.

Nam iste corrector nõ subrogatur in locum, *de los Alcaldes ordinarios*: imo illa officia suspẽduntur, vt probat cap. 7. in eo. ibi, *que pues estã en el suspendidos los oficios*. ✶ Hæc mihi videtur mẽdosa allegatio, forsan voluit allegare cap. 5. correctorum, quæ est l. 5. titul. 6. lib. 3. Recop. & l. 23. tit. 5. lib. 3. Recop. ibi, *que se suspenden todos los oficios por el nueuo Corregidor*. ✶ & sic nulla datur subrogatio, sed suspensio, quæ est officij taciturnitas, & silentium, vt in cap. alma mater. de sent. excõ. & sic durat officiũ illorũ iudicũ. Sic sẽtẽtia lata durat, licèt p̃ apellationẽ sit suspẽsa, vt notat in l. furti. in prin. ff. de his qui not. inf. & q̃is nõ esset suspẽsio

Universidad de Deusto
Biblioteca

officij,sed subrogatio,quando talis subrogatio in officio nõ fit ad effectũ,q̃ subrogatus ferat onus & põdus officij, in tali casu subrogatus non sapit naturã eius,in cuius locũ subrogatur: & ideò nõ debet in tali casu habere salariũ,vt notat Bar.in l.pater filiũ.in.4.col.ff.de inoffi.test. nu.19. quẽ refert & sequitur Ioan. de Ripa in tract. de peste.in vltim. part.in ver.discussa.nu.452.

Quo fit, vt cũ iste corrector non exerceat eadẽ officia per modũ subrogationis,sed ingrediatur officiũ tanquàm iudex maior,& plura officia iurisdictionis iungantur in vnũ correctorem,ob id dicitur vnũ esse officium,& non plura, vt notat Iaſ. in.l.quominùs.ff.de flumi.num.20.

Et ex his patet respõsum ad priora fundamenta,& manet firma conclusio,q̃ corrector etiam illud salariũ,statutum pro visitatione terminorum habere non debet.

Qualiter reponentur limites amoti Facta autẽ terminorũ visitatione, si corrector inuenerit limites amotos,habita priùs legitima causæ cognitione,citatis citãdis, reponet limites amotos in pristinã formam: nam sine causæ cognitione iudex non potest quicquam statuere,vt in l.omnes.ff.de in integrum restitu.& in.c.1.de causa poss.& proprie.

Et cùm ad causæ cognitionẽ debeat citari persona, vel concilium, quod limites amouit,vel occupare fecit terminos : & facta citatione, statim sequitur oppositio declinatoria iurisdictionis cõtra correctorem, dicendo q̃ cognoscit de causa extra territoriũ,& à pronunciatione quòd est iudex,appellatur, vt notat glos.in authe.habita.C.ne filius pro patre.& sic nimis protelatur negotium , quãdo huiusmodi declinatoriæ exceptiones opponuntur.

48 *Tutior practica.* Ideò tutior practica est, q̃ idem conciliũ, cuius termini occupãtur sine authoritate iudiciali,& sine causæ cognitione vim vi repellendo,reponat in suũ locũ terminos auulsos, & amoueat furtiuos & malè positos:nam hoc licitũ est,vt in.l.quemadmodum.in.§.si protectum.ff.ad.l. Aquil.& in.l.fivitẽ.§.qui adianuam. ff.quod vi aut clã.vbi dicitur, quòd licitum est demolire,quod in solo à nobis possesso ab alio ędificatur,vel ponitur:quòd notat Ioan.Fab.in.l.1. C.de interdict. & per Cepol.in tractatu de seruitu.vrba.prædi.c.de tigno iniuncto & per Old.consi.82.& Paul.in.l.vna.C. vt nemo priua.per text.in.l.fideicommissa.§.si quis illicitè.ff.de legatis.3.

Dixi autẽ in solo à nobis possesso:nam si solũ esset cõmune, & socius ædificasset in cõmuni solo,nõ licebit illud propria authoritate demolire, vt per plura iura probat Philip.Decius in.1.vol.consil.221.

Et quanquã vniuersitas,quæ vim patitur in mutatione horũ limitum, destrueret limites iniustè positos sua authoritate , & reponeret suos, etiam vi armata,non esset illicitum, neq; criminosum, vt dixi suprà in isto.c.& notat ferè in proprio casu Paul.de Castro in.l.vna.C.vt nemini liceat sine iudice.

Alia

Practica criminalis. Alia practica est agere criminaliter contra occupatores interdicto vti possidetis,quod potest criminaliter intentari, vt est glos.in.l.fin.C. fini.regund.& per Bar.in.l.itẽ apud Labeonem.§.si quis bona.ff.de iniurijs.& per Paul.in.l.qui pendentem. ff.de actio.emp & ven.

Et in cognitione huius criminis incidenter constabit quis ad quem venerit possidentem,vt in.l. si quis ad solũ fundum.C.de vi.publi.& incidenter poterit peti à iudice , vt de possessione terminorum pronunciet, defendendo possessorem , argu. notatorum per Bar.& alios in.l. interdum.§. qui furem. ff. de furtis. & ibi per Alexand.in apostill.& per Paul.in.l.4.§. hoc autem. ff.de dãno infecto.& per Cassa.in consuet.Burgun.fol.42.col.1.

Et quãuis qui cognoscit incidẽter de possessione ad punitionẽ criminis,nõ teneatur de necessario super incidenti pronunciari,vt est tex. & ibi Bal.in.l.1.ff.fam.hercis.

Tamen quando incidens est talis naturæ quòd impedit processum in principali , pronuntiandum est super incidenti, vt notat Ioann.Fab.in l.1.C. de ordin.iudicio. & probatur in.l.11.tit.3.p.3.

Et per modum causæ semper potest de incidenti possessione terminorũ,etiam in causa criminaliter intentata super interdicto vti possidetis,vt putà,si iudex dicat,Cõdemno criminaliter molestatores depascentes in tali termino,vel ibi scindentes ligna: quia possessio eiusdem termini pertinet ad talem villam, vel populum accusantem: & sic per modum causæ constat incidenter de termino. Et hanc practicam ponit Bald.in auth.ad hæc.C. de latina liberta.tollen.quem sequitur D. Nauarro in cap.cum contingat.de rescriptis. in primo remedio.& ista est bona practica, & pronunciatio fit, cum incidens oriatur ex eodem facto,quo casu faciliùs super incidenti pronunciatur,vt notat Robert.in speculo aureo,in 2.distinct. iudicio. num.25.& in.4 par.in.20.distinctio. num.8.& per Bald. Paul. & DD.in. l.1.C.de ord.iudi.

Et ne in isto quoq; casu opponatur declinatoria , ego semper soleo practicare,vt impetretur iudex regius specialis,qui vel de causa cognoscat,vel adeant senatores regaliũ Chancellariarũ,coram quibus querela proponatur, & ibi à concilio contra cõcilium,& eius municipes, cognoscitur de crimine, & de possessione terminorum,nec expenditur nũmus, & tẽpus si opposita dilatoria coram correctore loci occupantes terminos subterfugiunt iudicium,tanquam cognoscat iudex extra territorium,contra text. in.l.fin. ff. de iurisd.omn.iudic.& in cap.fin. de constit.lib.6.

Practica autem exequendi sententiã in materia terminorum exponitur per Felin.in cap.quia indicante. de præscri.

49 *Qualiter exequetur sententia ter minorum.* Et non dicitur executione impletam sententiam, nisi limitibus assignatis, & data reali possessione

Universidad de Deusto
Biblioteca

terminorũ, vt notat Bald.in.l. venditor. §. veniſſe.ff.de hæredit. vel actio.vendi.

Imò ſi poſitis limitibus, virtute ſententiæ amouerentur, iterũ poteſt peti executio ſententiæ contra turbantes, etiam ſi ſint vicini poſtea nati in populo condemnato: nam idem eſt concilium ſecundùm Innocentium in cap. Abbate ſancti Syluani. de verbor.ſignific. de quo elegãtiſsimè tractat Anto. Capitius in deciſione.1.

Quod maximè verum eſt in iſtis cauſis habentibus cauſam ſucceſſiuam, iuxta notata in.l. inter Caſtelli num.ff.de arbitris.& in.l. ſi in lege.§. colonus.ff.loca. & per Doctores in.l. permiſceri.§. ſpecies. ff. de acquir. poſſeſ. & in.l.fideiuſſor. §.fin.ff.de legat.1. & notat Matthæ. de Aſflict.in deciſ.341.& per Angel. in.l.tale pactum.§. qui prouocauit. ff.de pactis.

Limites quales ſint. Et vtra limites quæ ſolent ædificari,ſecundùm morem cuiuſq, prouintiæ, inter eos illud maximum ſignum iuriſdictionis & territorij eſt imponere atque fixare furcas: nam illud eſt ſignum deſignans territorium,vt notat Bald.in.l.à procuratore.ff. manda.quod notat Ioan. de Ripa in cap. cum Eccleſia Sutrina. de cauſa poſſ. & proprie. num.63. & Caſſaneus in conſuet. Burgun. in principio.§.2. in gloſ. ou territoriè. numer.14. & in principio. num.22. & ibi allegat Floria.in.l. arboribus. §.de illo.ff.de vſufruct. & latiùs per Caſſan.in.d.rubr.1.§.8.

Et ibi in num.8. quòd ſi eſt contentio inter duas villas ſuper territorio,pendente lite,non debẽt erigi furcæ.

Item ſi deſtruitur populus, & ponuntur ibi furcæ,non currit præſcriptio, quia non eſt ibi populus aduerſus quem præſcribatur: ideó oportet articulari de perſona aduerſus quam currat præſcriptio. *Fund.*

Et dùm ſtat furca erecta, ſaltim vltra annum & diem nõ debet alia vniuerſitas amouere eam propria authoritate, quia eſſet turbare poſſeſſorem, & poſſet agi criminaliter & ciuiliter: & iſte eſt alius modus turbationis terminorũ, & iurium: & alios notat elganter Ioan. Fab.in §.retinendæ.inſtit. de interdict. nu. 16 & notat plures Bald.in.l.2. C.de ſerui.& aqua.

Finaliter pro complemento in iſta materia terminorum eſt notandum, quòd cùm ciuitas intra territorium ſuum habeat fundatam intentionem de iure communi, tàm in proprietate,quàm in poſſeſsione, vt ſuprà dixi. Si quis dicat habere ius paſculandi, vel ſcindendi ligna in alieno territorio, cùm ipſe habeat contra ſe præſumptionem iuris, ſi vult probare contrarium,debet probare per tres teſtes idoneos, aut per duos multùm excellentes, vt notat Specula.in tit.de proba. in §. fin. in verſ.vltim.quem dicit ſtupendè loquutum Iaſſ.in.l.ſciendum. ff.de verb.oblig.ſub n.10.& Caſſan. in conſuetud. Burgun. rubric.11.§.2. num.19. *50 Quæ ſint cauſæ erigendæ furcas in territorio alterius.*

Sed

Sed quęro, an remediũ huius legis de Toledo habeat locũ in terris Ducũ, aut Comitũ, vel aliorũ dominorũ inferiorũ huius regni, ita vt ipſi, vel eorũ iudices poſsint procedere ad reſtitutionem terminorũ, ſecũdùm formam dictæ legis Toleti.

Et primo videtur quod non poſ- ★ ſit ex.l.fin.tit.14.lib.3.ordin. ★ Quæ eſt.d.l.8.tit.17.lib.8.Recop. ★ vbi dicitur, quod remediũ legis de Toledo habet locum in locis, & terris tantũmodo patrimonij, vel coronę Regalis: terræ verò dominorum inferiorum non ſunt coronæ Regalis: ergo diſpoſitio locum non habet, quia cui non conueniunt verba legis, nec eius diſpoſitio, vt in.l.4.§. totiens.ff. de dam.infec. & in.l. hos accuſare.§.omnibus.ff.de accuſa. & l.1.§. loquitur. ff. de aqua quoti. & æſti.& in.l.ſi ſeruũ quis.§. non dixit. ff.de acqui.hæred.& in.l. ita autem. ff.de admi.tuto.

51 An lex Toleti locũ habeat in terris dominorum. Hoc tamen non obſtante crederem contrariũ, imò quod dicta lex Toleti locum habeat, non ſolum in terminis locorũ regiæ coronæ, ſed etiam in terminis locorum dominorum huius regni: & quod ipſi poſſunt iudicibus ſuis committere, vt procedatur ſecundùm formam dictæ legis Toleti.

Nam certũ eſt, quòd illa lex Toleti eſt generalis, & non particularis: ergo obſeruanda eſt vniuerſaliter in toto regno à dominis inferioribus, vt eſt text.in.l.5.tit.4.lib.2.or- ★ dinam.regalis. ★ Quæ eſt.d.l.5.tit.11. lib.2.Recop. ★

Imò ſi bene conſiderentur verba ipſiuſmet legis de Toledo, ex ipſis colligitur probandam eſſe in terris dominorum, vt probant illa verba, *E porque ſomos informados q̃ muchas ciudades, villas, è lugares de nueſtros Reynos, eſpecialmẽte de nueſtra corona Real eſtan muy deſapropiadas, &c.* nã cũ dicat, *eſpecialmente*, q̃ latinè dicitur, maximè, de cuius natura eſt, q̃ implicet idem ius, ſed per maiorem, vt eſt tex. & ibi gloſ. ſingularis in.l. illud.ff.ad.l.Aquil. & eſt gloſ.in.l. q̃ ſi minor.§.reſtitutio. ff. de minor.& per Bar.in extrauag. ad reprimendã. in verbo, maximè.

Ergo quod ius ſtatuitur in termi nis locorum Regiæ coronæ, idẽ ſeruandum eſt in terris dominorũ, maximè cũ ſit fauorabile Reipublicis, qui fauor omnibus Reipublicis debet eſſe cõmunis.

Quod eſt verum in terminis locorum dominorum, quæ ſunt populata, & habent rempublicam: ſecus verò ſi ſunt termini eremi dominorum: nam de his non loquitur dicta lex Toleti, imò ordo iudicialis ad querelam dominorum ſeruandus eſt, & non dicta forma legis Toleti, quæ in Republicis tãtum loquitur, dum dicit, *Ordenamos y mandamos que quando algun concejo.*

Neque obſtat ſupradictis, dicta.l. fina. tit.14.lib.3. ordinament. ★ Quę ★ eſt dict.l.8.titul.12.lib 8. Recopil. ★ nam attenta. l. ad quam ſe refert, quæ eſt.l.3.titul.16.libr.8.ordin. nam illa addit vnum, quod occupans

Universidad de Deusto
Biblioteca

terminos in locis coronæ regalis, poteſt criminaliter, vt raptor puniri vltra reſtitutionem poſſeſsionis bonorum occupatorum, ad quam eſt introducta forma dictæ legis de Toledo. Et iſta eſt vera,& ſingularis concordia,& practica harum legum, quod crimen in terminis locorum dominorum non habet locum, imò occupans eos terminos aliter conuenitur ex diſpoſitione legum,& non crimine raptus.

Et quia frequens eſt practica circa iuriſdictionem dominorum huius regni,non ſolum in materia terminorum, ſed in pluribus alijs: ideò vtile viſum eſt per aliquot capita de hac iuriſdictione dominorum in regno Caſtellæ diſerere in ſequentem ordinem.

SVMMARIA Capituliquinti.

1 *Merum imperium quibus verbis cõcedatur.*
2 *Suprema iuriſdictio nunquam videtur conceſſa.*
3 *Verba priuilegiorum omnino attendenda.*
4 *Iuriſdictio qualiter amittatur per non vſum.*
5 *Dñs non citat vaſſallos extra iuriſdictionem ad loca remota.*
6 *Domini vaſſallorũ non poſſunt ſtatuere contra leges regni.*
7 *Domini vaſſallorum, an cognoſcãt de propria iniuria.*
8 *Dominivaſſallorum, an cõmittant quòd procedatur ſummariè.*
9 *An quæſtio terminorũ cũ vaſſallis noceat domino.*
10 *Dominium, & iuriſdictio differũt inter ſe.*
11 *Populi an habeant iuriſdictionem.*
12 *Domini non aduocant cauſas.*

CAP. V. De iuriſdictione dominorũ inferiorũ regni Caſtellæ in prima inſtantia.

** Non eſt lex in capitibus correctorum quæ loquatur de hac iuriſdictione: ſed quia antea eſt tractatum in capit. præcedentibus. de iuriſdictione correctorũ, propterea, quia iſti domini vaſſallorum ſunt quaſi quidam correctores perpetui, propterea de eorum iuriſdictione agit hic. Et de iuriſdictione dominorum iſtorum ſunt in Recopilatione leges ſequentes. l. 1. titul. 10. lib. 5. Recopilatio. & l. 1. titul. 15. lib. 4. Recopil. & l. 3. titul. 1. lib. 2. Recopilat.* *

ORdinarium eſt,merum imperium, vel iuriſdictionem, aut mixtum imperium nemini competere, niſi cui à lege,vel Senatuſconſulto,vel principum conſtitutione eſt conceſſum, vt in l. qui neque. ff. de iudic.

Et

1 *Merum imperium quibus verbis accedatur.*

Et merum imperium non confuſa, aut indeterminata verborum congerie, vel formula transfertur, ſed ſpeciali, & expreſſa denominatione concedi neceſſe eſt, vt in l. prima. §. fina. ff. de offic. eius. & in l. itẽ apud Labeonem. §. ait prætor. ff. de iniur. vbi probat litera, quòd ea quæ notabilia ſunt, ſpecialiter debent notari, nec ſub generalibus verbis veniũt, argum. textus. in l. obligatione generali. ff. de pignor. & in l. obligatione. ff. quæ res pignor. obligari poſsint. & hiſcè motus legibus ita ratiocinatur Baldus in capit. quanto. de iudici. Et licèt attenta diſpoſitione iuris communis crebrior, atque communis ſententia ſit, quòd conceſſa ſpontè, & motu proprio iuriſdictione, veniat merum imperium, vt probat Iaſ. in lege imperium. de iuriſdictio. omn. iudicum. quem ibi ſequitur Longabalus in repetione dict. l. in quarta parte. in princip.

Priuilegios regni.

Tamen hodie iure noſtri regni prima opinio verior videtur, attenta elegantiſsima diſpoſitione text. in l. 2. tit. *de las donaciones*. lib. 5. ord. * Quæ eſt l. 1. tit. 10. lib. 5. Recopil. & vide Gregor. Lopez in l. 12. tit. 2. par. 2. verbo. *ſegun los priuilegios*. * ex qua colligitur, verba conceſsionis debere inſpici, non attenta illa diſtinctione, quam Bart. adnotat in l. inter eos. ff. de acquirend. rerum domi. vbi diſtinxit, an tranſeat iuriſdictio cum vniuerſitate quando cõceditur locus, ponendo diſcrimen, an loco cohæreat iuriſdictio, an dignitati illius qui fecit conceſsionem. Quod ſenſit quoq; Ioan. Faber in auth. ſtatuimus. C. de Epiſcopis, & clericis.

Auendaño.

Hodie autem in dubio ceſſante priuilegio, vel conſuetudine, iuriſdictio cohæret perſonæ regiæ, vt probaui ſupra cap. 1. & ideò quando Rex Caſtellæ conceſſerit caſtrum, villam, aut quemlibet alium locũ, an conceſſa videatur iuriſdictio, & merum imperium, vel an redditus. & iura regalia: ſpectanda ſunt verba conceſsionis, & ſtandum eſt diſpoſitioni dictæ legis regiæ. * Quę eſt. d. l. 1. tit. 10. lib. 5. Recop. * quæ eſt noua & elegãtiſsima deciſio, plura dubia, quæ de iure cõmuni erant, exterminans.

In cuius legis vera praxi addendum eſt ſemper, nullis etiam latiſsimis, & ampliſsimis verbis compre hẽdi, vt ſuprema dictio, vel recognitio Regi noſtro Caſtellæ debita, conceſſa videatur: quia illa auelli, & ſeparari à perſona regia non poteſt, vt probat Baldus in authentic. quas actiones. C. de Sacroſanct. Eccleſ. Et ideò Imperator non poteſt etiam expreſſa voluntate facere, quòd aliquis in ſuo regno ſit omnino exemptus, & quodãmodo acephalus, vt notat Baldus in procem. feudorum, & iſta ratione quominus à iudicibus, & dominis inferioribus appelletur ad Regem Caſtellæ, vbiq; leges proclamant: & contrarium, quòd non appelletur, præſcribi non valet, vt probat Abb. in capit. non liceat. de præſcriptio.

2 *Suprema recognitio non quã videtur conceſſa.*

Non debet quis eſſe Acephalus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Non valet præscriptio, quod no appelletur ad Regem.

Et ideò quamuis in priuilegijs quæ Reges nostri Castellæ quotidie cõcedunt, non esset expressum, quod suprema potestas maneat allæsa, & reseruata regi Castellæ: tamen à iure ipso semper, & vbiq; intelligitur excepta, atque reseruata, quia non potest magis à rege separari, quam radius solis ab ipso sole, secundùm Bald. in titulo de feud. Marchiç. in princip.

Et licèt suprema potestas à persona regia sit inseparabilis, primã tamen instantiam appellationis beInstantia appellationis cocedatur à Rege.
ne potest rex concedere aliquibus dominis, aut iudicibus aliquarum ciuitatum, vt ipsi loco regis audiant appellationes. Nam & idem potest priuilegio, vel cõsuetudine, aut prescriptione induci, vt notatur per tex. ibi in cap. Romana. §. 1. de appellat. lib. 6. & hac ratione concessum fuit dominis vassallorũ huius regni per legem conditã à domino rege Ioanne primo, apud ciuitatem de Guadalajara, & confirmatam à secundo apud Vallisoletũ, quod audire possint appellationes interpositas à suis vassallis ex sententijs à iudicibus
★ ordinarijs latis. ★ Quæ non inuenitur in Recopilatione, & præter ea quæ author dicit hic, & in principio capituli sequen. adde quòd de hac lege mentionem facit Montal. in repertorio ordinamenti, verbo, appellari potest liberè, & Gregor. Lopez in. l. 18. tit. 23. p. 3. in glo. magna, & Couar. pract. qq. c. 4. num. 7. in versicu. extat verò in hoc tractatu &c. & hãc legem ad literam posuit Monterroso in tractat. 7. fo. 89. impressionis antiquę. Et iustis de causis non fuit hęc lex posita in Recopilatio. quia cũ Rex in omni iurisdictione habeat intentionem fundatã, vt in. l. 2. tit. 1. lib. 4. Reco. & l. 8. tit. 12. lib. 8 Recopilatio. de quo latè D. Antonius de Padilla, in. l. altius, nu. 3. & 4. C. de seru. & aqua. Igitur, *estos señores de vassallos no tienẽ cierta jurisdicion, ni señalada por ley, sino la que mostraren por titulo*, iuxta. l. 1. tit. 10. lib. 5. Recop. *o la que pronaren por prescripcion*, vt in. l. 1. tit. 15. lib. 4. Recop. Conueniens ergo fuit, quòd non recopilaretur. d. lex de Guadalajara, quę certam iurisdictionẽ dominis vassallorum dabat, quã hodie non habẽt. Quod valde nota. ★ De qua lege mentionẽ fecit Peregrin. & ibi glossa in parte, appellatio. quęstione sexta. & Mõtal. in secunda cõpilatione fori, in parte appellatio. & in regno Franciæ idem concessum esse testatur Ioan. Fab. in princ. Insti. de Attiliano tutore, & in pluribus locis.

Ne appellatur ad inferiores propter præscriptã.
Sed quamuis dicta concessio facta fuerat, vt ad dominos vassallorum valeat appellari: præscribi tamen potest contrarium contra eosdem dominos, quia hoc non est de suprema iurisdictione, cum ad inferiores pertineat, vt probat Philipp. Franc. in cap. dilecti. colu. 3. de appellat. & Balb. in tract. præscriptionum, in. 2. part. 5. partis. quæst. 2. & Felin. in capit. cum non liceat. col. 3. de præscri.

Et ex eadem radice procedit dispositio

positio text. in. l. 6. titul. *de las apelaciones*, lib. 3. ordi. ★ Hodie est alterata hæc. l. p. l. 7. tit. 18. lib. 4. Recop. ★ vbi iudicibus deputatis à concilijs locorum data est potestas cognoscendi in secunda instantia per appellationem emissam in causis trium millium marapetinorũ. Nam cùm esset ad Regios iudices appellandũ, ne obtentu causæ paruæ quantitatis fatigentur litigantes laboribus, & expensis, data est illa instantia loco Regis: multa enim ob paruitatem causę debent attendi, vt in. l. mediterraneę. & in. l. pro locis. C. de annonis & tributis. lib. 10.

3 Verba priuilegiorũ attendenda.
Redeundo igitur ad incepta, vt intelligi possit, quòd genus iurisdictionis competat dominis locorũ in prima instãtia, verba priuilegiorum, vsusq; longæuus attendi debet. Nam & præscribi à dominis, & vniuersitatibus iurisdictionẽ Regiam, suprà cap. 1. probaui, & in ea solùm temporis lapsus à lege Regia expressus exigi debet, vt ibi dixi. Nec exquiri debere bonã fidem in præscribente iurisdictionem. Nam in dubio bona fides præsumitur in possidente, vel quasi possidente iura incorporalia, & iurisdictiones, nisi ex denuntiatione, vel testatione, vel interruptione contrarium probetur, vt enumerat Barto. in. l. Celsus. ff. de vsucap. & quod ob id in dubio bona fides præsumatur, probat Longeba. in repeti. l. imperium. de iurisd. omni. iudic. in. 4. par. versic. 4.

Bona fides præsumitur in possidẽte iurisdictionem.

Item an concessa iurisdictione

Auendaño.

dominis vassallorum huius Regni duret concessio, & an eam amiserint per cessationem inspici quoq; debet. Nam si dominus vassallorũ
4 Quatenus amittatur iurisdictio per non vsum.
sua iurisdictione vsus non fuerit, aliusque eam possederit lõgo tempore, acquirit eam, vt probaui in cap. 1. Imò plus dicerem, quód si dominus cùm possit, non exercuerit iurisdictionem, & ita deprehenderetur deses & negligens, cognita negligentia à domino Rege, posset desidiam supplere, & adhùc eum priuare iurisdictione, si arbitrio suo eum desidem inuenerit, argu. glos. & ibi notant DD. in. l. mancipia. C. de seruis fugiti & in. l. si quos. C. de offic. præfect. præto. orien. vt per plura probat Ias. in. l. eum qui res. C. de procurato. & quòd negligentia dignà sit, vt suppleatur à domino Rege in defectu inferiorũ, vltra expressa in priuilegijs dominis vassallorum cõcessis, per bona iura loquendo in iudicibus, tutoribus, & medicis, per plura iura probat Aymon Crau. in cons. 132. nu. 3. & quia ibi plura iura, atq; doctrinę referuntur, ideó non oportet transcribere.

Negligẽtia perditur iurisdictio ab inferioribus.

Item territoria designata dominis vassallorum à Rege in suis priuilegijs, vel immemorabili consuetudine limitata, inspicienda sunt, ne vltra exerceant iurisdictionẽ. Nam extra territorium non paretur impunè, vt in. l. fin. de iurisd. omni. iud. & in. c. fin. de constit. lib. 6.

In alieno territorio dominus non iudicat.
Quinimò dominus vassallorum etiam de consensu suorum subditorum non potest in territorio alte-

Universidad de Deusto
Biblioteca

rius Baronis cognoscere: quia si cõtrarium fecerit, sententia est ipso iure nulla, & omissa distinctione Pau. de Castr. aliter tenentis in l. dedi. §. fin. ff. de condi. ob caus. id tenendũ assero ex l. 7. tit. 4. part. 3. vbi est lex clara.

Si tamen dominus vassallorum plura loca possidet, & quæ sunt diuersarum dignitatum, putà Marchionatum, & Comitatum, quæ habeant inter se diuisam & separatam iurisdictionem, tunc consentientibus vassallis potest in alio ex locis huius separatæ iurisdictionis eos audire: & ita notat eleganter Bald. in l. testamenta. C. de testamentis. & notatur in l. si vt proponis. C. quomodo, & quando iud. & in capit. cum Episcopus. de officio ordin. lib. 6.

5 *Dñs non citat vassallũ extra iurisdictionẽ ad loca remota.*

Aduertant tamen domini vassallorum, quòd quando vassallus demoratur in alio territorio diuiso, atq; diuerso ab eo, in quo dominus demoratur, non potest citare, vel vocare vassallum extra iurisdictionem: quòd si contrarium dominus fecerit, grauat vassallum, vocando eum ad loca remota, & eo casu non ligat citatio, vel mandatum domini: & ita per bona iura probat Matth. de Afflict. in constitutionibus regni Siciliæ, in rubr. 50. capit. Iustitiarij. col. 3. in lib. 1. in cuius corroboratione conducunt plura, quæ allegat Oldrad. cons. 88.

Item quamquam isti domini vassallorum dicantur vicarij Regis Castellæ, vt probat text. in l. 12. titu. 1. part. 2. ibi, *Y tuuiessen sus lugares en aquellas cosas que ellos ouiessen de ver:* & appellantur ob id vicarij regis, vt in l. 13. eod. titul. & iure Communi Comes dicitur assimilari Principi, secundùm Bald. in l. receptitia. C. de constit. pecu. & in l. exemplo. q. penult. C. de probat. & Ias. in l. stipulationum. numer. 10. ff. de verbor. obligat. tamen cum sint inferiores à rege, non possunt quicquam statuere contra leges regni, vt in cap. cũ inferior. de maiorit. & obed. & in Clement. ne Romani, de electio. de quo per Abb. in cap. cum accessissent. de constitut. & iure regni probatur in l. 5. tit. 4. lib. 1. ordin. ★ Quæ est l. 5. tit. 1. lib. 2. Recop. ★ vbi præceptum est dominis vassallorum. ll. regni in suis dominijs seruare, nec ab earum forma posse discedere: & ita vigilantissimè ab his seruari deberi consulo, non obstantibus quæ in contrarium notat Thom. Grãm. loquendo in dominis regni Neapolis in cons. 103. & And. de Isern. in tit. quæ sint regalia. col. 2. licet nõnulli tentẽt extorquere legẽ in contrariũ, scilicet l. 12. ti. 1. p. 2. ibi, *Ni fazer ley, ni fuero nueuo sin otorgamiento del pueblo.* Nam à contrario sensu videtur dicere, quòd volente populo possit leges condere. Nam dicta l. par. minimè hoc probat: nõ enim debet sumi argumentum à contrario sensu, quoties sequeretur absurdum, vel correctio legum, vt notat glos. in l. conuenticulam. C. de Episcopis & clericis. & in cap. significasti. de foro competen. & per plura probat

6 *Dñi vassallorũ non possunt statuere contra leges regni.*

★ f. 5. 10

probat Tiraquel. de vtroq; retractu. lib. 1. §. 86. in glos. 1.

Quinimó si rectè legantur verba dictæ legis Part. absolutè prohibet dominis vassallorum, ne possint leges condere, & istud continet illa prima sententia legis, ibi, *No puedan legitimar, ni hazer ley,* & poni debet collum. Nam híc quiescit sententia legis, posito ibi puncto.

An dominj faciant fora.

Quod verò vltra procedit, *Ni fuero nueuo sin otorgamiento del pueblo,* est alia diuersa sententia. Nam forũ, quod legi assimilatur, potest facere volente populo, vt in l. 2. & 4. tit. 2. part. 1. dummodò non contrarietur, vel aduersetur legibus Regni directè, vel indirectè: nam leges, vel foros legibus aduersantes soli Reges condere debent, vt in l. 8. tit. 1. part. 1.

7 *An dominj vassallorum committant quòd procedatur summariè.*

Et ex supra dictis infertur, quòd cùm huiusmodi domini vassallorũ teneantur ad vnguem leges Regias seruare, non possunt suis iudicibus committere cognitionẽ causarum, summariè & simpliciter procedendo, aut quòd cognoscant de plano, cùm id tantummodo sit permissum iudicibus summi prætorij, atq; Regij consilij senatoribus, vt in l. 25. ★ tit. 3. lib. 2. ordin. ★ Quæ est l. 22. tit. 4. lib. 2. Recop. ★ Et ex hoc corrigitur, quòd de iure communi aliter notabat Ioan. de Ripa in l. nemo potest. num. 17. ff. de legat. 1. vbi asserebat, Comites & Barones hoc posse committere.

Apud nos tamen benè possunt committere, vt procedatur sola veritate inspecta: idq; valet ex dispositione text. in l. 11. tit. 1. lib. 3. ordi. ★ Quæ est l. 10. tit. 17. lib. 4. Reco. ★ ★ Quod quanti sit effectus scripsi latiùs infra in meis responsis, responso. 1. & Robert. Marant. in speculo aureo, in. 9. distinct. iudiciorum, in. 4. part. & per Pari. de Puteo in tracta. syndicatus, in parte, sententia, cap. est tamen.

Itẽ infertur ex supradictis, quód cùm domini vassallorum in procedendo teneantur leges Regias seruare, non possunt inter subditos, vel alios causas committere, dicẽdo, sic facias, vel sic iudices Nam licèt Rex noster Castellæ hoc posset, inferiores tamen à Rege non possunt, secundùm Bald. in cap. 1. si de inuestitura lis oriatur inter dominum, & vassallum, col. 2. & ob id isti nostri domini vassallorum debent respondere, dicendo quòd fiat iustitia, vt notat Ias. de hac clausula ponens effectus in l. iustitia. ff. dé iustitia & iure.

8 *An dominj cognoscant in propria iniuria.*

Item ex eo quod domini vassallorum cognoscũt in prima instãtia, habebunt hanc cognitionem, etiam si patiantur iniuriam respectu sui officij, aut præeminentiæ iurisdictionalis. Nam in talibus casibus si pœna certa sit, posse iudices iniurias proprias vindicare, iuridicè procedendo, omnis caterua Doctorum fatetur, per text. in cap. 1. de pœnis. libro. 6. & notat Lucas de Penna in l. si coloni. C. quibus causis coloni. libro. 11. & Matthæ. in constitutio. Regni Siciliæ, rubr. 32. cap. 2. lib. 3. & Antonius de Trimolis in pract. de exce-

Universidad de Deusto
Biblioteca

exceptio. Bon. Curt. in tit.de recusatio.in parte,non recusatur:& Antonius Capitius in decis.124.& Puteus in tract.syndicatus,in parte,iniuria officialis, & per eundem Antonium Capitium in decisione.130. num.12.

Et non solùm in criminali causa propria posset cognoscere, vt suprà dixi, sed propria quoq; auhoritate potest a vassallis percipere iustos redditus,& notoriè debitos,vt colligitur ex doctrina Speculatoris in titulo de feud.§.quoniam. versic.18. & notat Cassaneus in consuetudin. Burgun.rubr.1.§.4.num.15. De quo per Carrerium Reginum in.§. homicidium.el.6.num.117.

Pro iniuria autem municipibus, & vassallis dominorũ facta, an dominus agere possit, notat Oldrad. cons.206.in causa Carnocẽsi,col.1. & Aymon Crau.cons.35.

9 *An quæstio terminorum cum vassallis necet.*

Et an ratione iurisdictionis, quã dominus vassallorum habet in subditos,si agatur quæstio terminorũ, præiudicet domino sententia, vel contra, distinguendum fore putaui hoc modo : vide Abbat. in cap. inter quatuor.de maiori. & obedi. & Gregor. Lopez in.l.20. titulo.22. in parte, *pero*, part.3. Nam si agatur contra dominum super iurisdictione, debet populus citari, cuius interest dominum non mutare, argument. gloss. in.l. inuitus. ff. de fideicommissar.liberta. Et licèt per illam glossam nonnulli autument dominum vassallorum non posse inuitos vassallos vendere: tamen non intelligas in hoc glossam illam de vassallis Castellanis, sed de glebę astrictis, secundùm Baldum in l.si plures.col.2. C. de condition.insert. & sic videtur debere intelligi quod notat Capella Tholosana, quæstione.485.& Cassaneus in consuetudinibus Burgundiæ,folio.112. col.2.& Baldus in consil.135. volumine. 5. Et quia inter dominos, & vassallos non minima est coniunctio, vt in toto titulo *de los vassallos*, part.4. nimirùm si cùm agatur cum domino de iurisdictione, debeat citari vassallus: aliter sententia domino data fortè vassallis non præiudicat,secundùm Baldum in.l. si hi qui. C. de liberali caus. Si verò agatur contra populum super terminis ab eo possessis,quibus cohæret iurisdictio terminorum, & in lege si pupillus.§.territorium. ff. de verborum signification.debet citari dominus vassallorum. Nam aliter sentẽtia lata super terminis,domino non præiudicat in sua iurisdictione: quia iurisdictio diuersa nimis est à domino terminorum, secundùm Baldum in lege à procuratore. C. mandati. Idem Bald. in l.quidam.ff. de aquirend.rerum domini. & tanquam quid diuersum termini pertinent habitatoribus, vt in.l. 4. titulo. 28. partita. 3. Ideò quia sententia in terminis lata domino nocere non debet in iurisdictione: iuxta latè notata per Alexãdrum, & Doctores in.l.sæpè.ff. de re iudicata. maximè hoc significatur data dicta diuersitate terminorum,

10 *Iurisdictio differt à dominio.*

rum, & iurisdictionis : nam terminis translatis non semper transit, nec videtur concessa iurisdictio, vt dixi in principio huius capitis, vt probat Iaſ.in. l.1. ad finẽ.ff.de iurisd. omn.iudic.

Et ideò quando ageretur ratione terminorum, & ob id simul de iurisdictione, si citatur dominus, & agit causam simul cum concilio sui populi, debet contribuere pro expensis latis, tanquam in negotio cõmuni quod geritur, in.l.si pupilli. §. si quis ita.ff. de nego.gest.& probat textus in.l.4.§.1.ff. finium regundo. & notat glos. in. l. si irruptiones. §. finali, eodem titul.& per Bartol. in l.si postulauerit.ff.de adulter.& notat Puteus in tractat. syndicatus, in parte, salarium, cap.an syndicatores. & Iaſ. in.l. peto. §. etiam. ff. de eden.& facit doctrina Bald.in.l.2.C. de seruis qui ex cau. Reipublicæ liberta.pro præmio meruerunt. & plura refert Matth. in constitution. regni Siciliæ, rubric. 50.capit.1.numer.14.

Dis quãdo cõtribuat in lite terminorum.

11 *Populus habet iurisdictionem.*

Item licèt dominis vassallorum competat iurisdictio in prima instãtia, populus tamen posset ex priuilegio habere quoq; iurisdictionem, quæ in dubio erit accumulatiua, iuxta notata per Bartol. in.l.1.& ibi Bald.C.de offic.præsid.& per Abb. & Felin. in cap.cæterum.de iudi. & in cap. cum contingat. de foro cõpeten. & melius per Thom. Grãm. voto.28.

Quod limito,nisi in certis generibus causarũ cõpeteret iurisdictio, putà in causis messium,& damnorũ, vel aquarum diuidendarum, vel carnis,aut panis, quæ venditur, vel incerta parte,vico,vel quarterio ciuitatis. Nam huiusmodi iurisdictio semper competit priuatiuè ad aliã vniuersalem : & ita notat Abb. & Felin.in.d.c.cæterum.aliàs intelligitur accumulatiuè, quia interest Reipublicæ plures habere iudices, secundùm Ang.melius quàm alibi in h.testamenta.C.de testamentis.

Quomodo cõuenit dns iudex cũ ordinario.

Et in casu tamen,quo iurisdictio competit accumulatiuè, si antequã alius præueniat,concurreret dominus loci,aut eius iudex, vulgò nuncupatus, *Alcalde mayor*: & ordinarius, vulgò nuncupatus, *Alcalde ordinario del pueblo*, crederem dominũ & eius iudicem præferendum, quia videtur tribunal suum honorabile, & maioris prærogatiuæ : maximè quando dominus confirmat illos *Alçaldes ordinarios*, & propter hanc prærogatiuam præfertur dominus, aut eius iudex,& non se intromittit ordinarius iudex, argum.in cap.si à sede Apostolica.de præbend.libr.6. vbi legatus propter ampliorẽ prærogatiuam domini, in quantum Regem nostrum repræsentat, non videtur quicquam concessum, argu. text. in cap. quia periculosum. de sententia excommunicatio.lib.6. & facit quod notat Ioann.Andr.in additionad Speculator. in titul. de officio ordin. in additione, quæ incipit, Prætermisis,& quę bene congessit Antonius Capitius in decis.2. num.23. * Couarru. tamen practic. quæst.

Universidad de Deusto
Biblioteca

quæst.cap.4.num.5. versic.in his verò ciuitatibus,&c. non solum istam prærogatiuam non concedit, sed ipsi consuetudo, vel prescriptio non obstet: neque primam instiriã dicit habere istos dominos vassallorum, & reprehẽdit in hoc authorẽ istum: ego veram credo opinionem domini Couar. ✶

12 *Dñs vñ aduocat causas*

Si verò dicti iudices non concurrerent simul, sed dictus iudex *ad alcalde ordinario* appellatus præuenit causam, habet ius quæsitum ex præuentione. Hoc sequitur dignissimus Archiepiscopus Conarr. in sua praxi.c.9.num.4.& vbi cœpta est instãtia, ibi debet finiri, nec posset dominus loci, aut eius locum tenens eam aduocare, secundùm Paulum, in.l.nemo.C.de iurisdictio.omnium iudic. & in.l.nulli. C.de iudi. & per plura probat Ioannes de Ripa in. c. cum M.de constit.penult.col. Nam sicut dominus loci sine causa non potest priuare hos iudices iurisdictione: ita nec causas aduocare. Nam sic posset deueniri ad totius officij suspensionem, vt notat Paulus in.l.iudicium soluitur. ff. de iudicijs.

Solus enim Papa, aut Episcopus aduocat causam, vt in capit.vt nostrum.& ibi Abbas,& Doctores de appella.& non semper id debet facere, sed exigẽte causa publicæ vtilitatis, vt notat Pau. in auth.in qua prouincia.C.vbi de crim. agi oporteat. quod in dubio nunquam præsumitur velle aduocare, vt elegãtissimè notat Bellamera in decis.45.

Iudices tamen domini vassallorum possent monere illos iudices, qui præuenerunt in causa, ne sint negligentes, & quòd administrent iustitiæ complementum,& data negligẽtia notabili posset dominus loci supplere, ex notatis per Felinum in cap.cæterum.de iudi.col.1. & Puteus notat in tractatu syndicatus, in principio.c. syndicantur.& in. c. si aliquis opprimatur.fol.paruo.38. & ex notatis per Iacobum de Belouiso. in repetitione.cap.Romana. §.contrahentes.de foro competent. lib.6.fol.10.

Et eodem modo ipsi domini vassallorum sunt debitores in administranda iustitia, qui si negligentes reperiantur, posset dominus Rex cognoscere, & supplere in prima instantia extra casus curiæ regalis, vt in.l.1.titul.1. libr. 3. ordinament. ✶ Quæ est.l.4.titul.1.libr.4. Recopilatio. ✶ & in.l.6.titul.3.eod.lib.& in.l.2.titul.9.libr.5.& in.l.5. titul.15. part.2. ✶

Rex concurrit cum omnibus dominis vassallorum.

Dixi autem extra casus curiæ. Nam dominus Rex hãc sibi legem imposuit, vt cognosceret in locis dominorum in illis casibus, & extra illos non vult cognoscere, nisi data negligentia dominorum: aliter & non bene (iudicio meo) dixit glos. in.l.2.tit.1.part.2. in parte, iustitia: & sic procedit, quamquam regulariter dominus Rex concurrat in iurisdictione cum omnibus dominis inferioribus, vt notat Speculator in tit.de appellat.§. nunc tractemus, in princip. & notat noster Ioannes Lupinus de Palacios Rubios, vbi plura allegat in rubri. de donatione inter virum & vxorum, in introductione col.3.nu.7. vide Sigismundũ conf.4.&.2.nu.29.

Incitantur domini.

Negligentia autem dominorum percipitur, si moniti per literas, vulgò appellatas incitatiuas, tertiò incitati neglexerint iustitiam ministrare, vt colligitur ex Puteo in tra ctat. syndic. cap. de excessi. Baronum. numero.25.& in cap.syndicantur officiales. fol.38. & ante hanc monitionem non debent priuari iurisdictione, vt notat Bald. in cap.1. de pace tenen. in parte publici latrones. & per Thom.Gramma. voto.28.& ista negligentia arbitrio dominorum regij consilij committitur, argument.glos.in cap.negligentiã.de præben.lib.6. & per Abb.in c.capitulum.de rescr.

Ius syndicãdi cui non competat.

Syndicatio autẽ qualiter sit exercenda intra dominia horum dominorum inferiorum, crederem ante omnia standum consuetudini legitimè præscriptæ, secundùm Bald. in.l.1.C.de emancip.libe.qua cessante standum est dispositioni text.in l.6.tit.4.part.3.& in.l.4.tit.15. libr.2. ordin. ✶ Quæ est.l.3.in fine.titu.9. lib.3.Recop. ✶ & de iure communi videatur Curtius in conf.2.& quod notat Bal.in.l.obseruare.§. proficisci.ff.de offic. proconf. & Puteus in tractat.syndic.c.an syndicatores. fo. paruo.228.& DD.in.l. pars literarũ. ff.de iud.

SVMMARIA Capituli sexti.

1 *An domini cognoscant in instantia appellationis.*
2 *Qui cognoscit de appellatione, an cognoscat de nullitate.*
3 *Intellectus ad.l.6.ti.16.lib.3.ordin.*
4 *Quando proceditur non obstãte appellatione.*
5 *Instantia appellationis, an acquiritur præscriptione.*
6 *Qualiter probetur immemorialis.*
7 *Bona fama testis debet probari.*
8 *Cõsuetudo immemoriali semper præsumitur iusta,& rationabilis.*
9 *In consuetudine immemoriali præsumitur bona fides.*

CAP. VI. De iurisdictione dominorum inferiorum in secunda instantia.

✶ *Sicut caput præcedens non est super aliqua lege regni, ita neque hoc ob rationem quam posuimus in dict. capit. præcedenti, in summario, quam ibi vide.* ✶

SVPERIORI capite differuimus instãtiam appellationis soli regi cõpetere, vel quibus ipse concesserit: & in istis inferioribus solet referri quædam lex condita per dominum Regem

Universidad de Deusto
Biblioteca

Regem Ioannem primum apud ciui
* tatem *de Guadalajara*. * Quæ non
inuenitur in Recopilatione, vt latè
habes adnotatum supra in.c. præce
denti.nu.2.vers.Et licet suprema po
testas,&c. * De hac tamen lege *de
Guadalajara*,mentionem fecit Mon
tal. in secunda compilat.fori.in par
te,appellatio.& Bonif. in sua pere
grinat.in parte, appellatio,quæst.6.
Et eius intellectum tangit Ioannes
Lupinus de Palacios Rubi. in tract.
de iustit. & iur.& obtentione regni
Nauarræ in secunda parte. §.4. vbi
dicit, à iudicibus particularibus in
terris dominorum posse virtute il
lius legis ad dominos locorũ ap
pellari. Et idem esse in Francia asse
rit Ioannes Faber in princip.instit.
de pupilla.substi.

Et nisi esset apud Castellanos da
1 tum beneficium secundæ instantiæ
An domini cognoscãt in instãtia appellationis. istis dominis tẽporalibus, non pos
set ad eos appellari, nec prorogari
aliqua instantia, etiam ex consensu
vassallorum, vt elegantissimè vltra
omnes probat Albert.Brun. cons.
prorogatio iurisdictionis non potest fieri in gradu appellationis 102. Nam prorogatio iurisdictionis
non habet locum in gradu appella
tionis,vt notat Bal.in titul. de pace
Constan.vers. secundum mores ciui
tatis.quem sequitur Felin.in.cap.P.
& G.col.4.de offic.delegat.& notat
Specul.in tit.de appellat.§.nunc tra
ctemus.vers.quid si de facto.& Ale
xand.in apostill.ad Bar. in.l.2. ff.de
iudic.& Robert.Marant. in speculo
aureo,in quarta parte,in.12.distinct.
iudiciorum, num.16. & Ancharran.
cons.345.

Et ideò nisi per legitimam deuo
lutionem non potest iudex appella
tionis habere iurisdictionem,etiam
si millies se pronunciet iudicem.Nã
non ex hoc erit iudex, nota Rota
in nouis, decis.87. & Felin.in capit.
significantibus. de offic. delegat.&
Bald.in.l.cum eorum.C.de sentent.
& interlocutio. omni.iudic. in au
thent.ei qui.C. de temporibus ap
pellatio.& notat Nicolaus Boerius
in decis.257.

2 Et ideò vbicunque implicite per
Qui competit de appellatione, competit de nullitate. viam appellationis non deuoluitur
causa ad dominum vassallorum, vt
notatur in.l.si expressim. ff. de ap
pellat. ibi principaliter per viam
nullitatis adiri non potest, quia da
to priuilegio, vt quis cognoscere
possit de appellationibus, non vi
detur priuilegiatus, vt cognoscere
possit de nullitate, vt notat Petrus
Iacobinus in titulo de condictio.ex
lege. vers. Item cum appelletur. &
Alber.& Florian.in.l.si quis diutur
na. ff. si seruitus vendicetur. & ibi
concludunt omnes, quod præscrip
ta instantia appellationis,non vide
tur præscriptum, vt possit cognos
cere per simplicem querelam,vt no
tat Balbus in tractat.præscriptio.in
secunda parte principali.numer.24.
fol.16.& plura notat Felin.in capit.
auditis.de præscript. * De hac re, *
vide Couarr.pract.qq.cap.9.nu.2.3.
&.4. *

l.16.lib.3 Et ex hoc potest colligi intelle
ctus ad legem sextam, titu.16.lib.3.
ordina. * Quæ hodie est.l.7.tit.18.
lib.3.Recopilatio. * qua concilijs popu-

populorum datum est priuilegium
in corpore iuris nostri Castellani in
clusum, vt de causis trium millium
marapetinorum possint iudices de
putare,qui in secunda instantia cum
iudicibus à quo possint cognoscere.
Nam si non sit ad eos appellatum,ta
liter quòd implicite deuoluatur cau
sa appellationis cũ nullitate, si prin
cipaliter fuerint aditi,tãquã possint
vt superiores iudices cognoscere
de nullitate sententię à iudicibus la
tæ, dicti iudices, *del ayuntamiento*,
nullam habent iurisdictionem, vt
de huiusmodi nullitate cognoscãt:
quia ex dispositione dictæ legis sex
tæ data est iurisdictio, quando tan
tummodo appellatur, & sic virtu
te appellationis: non tamen datur
iurisdictio per viã querelę, vel nul
litatis. Et sic in huiusmodi casibus
nec concilia possunt deputare iudi
ces, qui de nullitate cognoscant,
nec per iudices deputatos potest
ferri,sententia, si semel lata est in
causa appellationis, imó iudex à
quo debet adiri, vt de executione
suæ sententiæ cognoscat:& incidẽ
ter corã eo causa nullitatis tracta
bitur,ex doctrina Bartoli in.l.si sub
conditione.§.primo.ff.de condi.in
* stitutio. * Idem tenet iste author
respons.26.nu.8. & Couar.practic.
quæst.cap.9.nu.2.versic.non potest
inter Episcopi suffraganei,&c. *

Et casu quo dicti iudices,*del ayũ
tamiento*, deputati fuerint ex legi
timà appellatione, debent esse tan
ti, vt intra decem dies post tempus,
quo in causa concludentũ est, pro-

ferant sententiam, nulla spectata re
quisitione partis, quia terminus da
tus huic instantiæ, finitur lapsis di
ctis decem diebus, vt probant ver
ba dictæ legis sextæ, ibi, *dentro de
diez dias primeros siguientes*: quibus
elapsis,ex forma legis,quę in dubio
inducitur, nulla manet instantia, vt
possint iudices pronũtiare.Imò dein
de tenetur ad interesse parti, & in
currũt pęnã duorũ milliũ marapet i
norũ,vt in curijs Maioriti disponi
tur. * Quę est.d.l.7.ti.18.li.3.Rec. *, *
quòd latius explicaui in dubijs meis.

Appellationũ deferendũ. Item in casibus quibus domini
vassallorum, aut eorum iudices ad
hoc deputati possint cognoscere in
instantia appellationis, semper ha
bere præ oculis debent, quòd in du
bio quando ab eis ad summos re
gios prætores appellatur, debeant
appellationi deferre, vt est glos.in
l. qui restituere. ff. de rei vendicat.
& ibi omnium doctorum cõmunis
schola, & iure regni est textus ex
pressus in.l.13.titulo. 23. partita. 3.
quæ lex in quolibet negotio, non
excepto etiam possessorio,dicit ap
pellandum, & appellationi deferẽ
dum. Quod habere debet locum,
nisi in casibus à legibus huius regni
expressis,quos vtilitatis causa pla
cuit hic referre.

4 Primus casus est quãdo appella
Quando proceditur non obstante appellatione. tur à sententia interlocutoria, cuius
grauamen potest reparari.Nam ap
pellationi non defertur.

Secũdus casus est, quando partes
conueniunt,ne appelletur à senten
tia ferenda.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Tertius casus est, in condemnatione debiti fiscalis.

Quartus casus est, quando dominus Rex committit causam cognoscendam appellatione remota. Hos quatuor casus ponit textus in. l. 13. tit. 23. par. 3.

Septem casus ponit text. in l. 16. titulo. 10. part. 3. & exempla ponuntur in publicis latronibus & seditiosis, & raptoribus, & qui per vim cognoscunt mulieres virgines, aut viduas honestas, aut religiosas, & falsificatoribus auri & argẽti, & sigilla regia adulterãtibus & mutãtibus, & qui veneno, vel proditorie interficiunt homines.

Alios etiã tres casus ponit lex. 17. in sententia regis, vel præfecti vulgo nuncupati, *Adelantado*.

Alium casum ponit lex quinta, titulo. 16. lib. 3. ordina. ✶ Quæ est l. 6. tit. 18. lib. 4. Recopil. ✶ quando iubetur sepeliri defunctum, vel quando agitur super rebus tempore perituris, vel vt colligantũr messes, aut vindemiæ, vel si agatur super alimentis pupillo præstandis: quod latius alibi exposuimus qualiter procedat.

Item alius casus, vt non obstante appellatione procedatur ad executionem sententiæ, vel contractus guarentitij, ponitur in l. 5. titu. 8. lib. ★ 3. ordina. ✶ Quæ est l. 2. titu. 21. libr. ★ 4. Recop. ✶ & in l. 64. *de Toro*. ✶ Quę est l. 3. tit. 21. lib. 4. Recop. ✶

Aliũ casum ponit lex fin. in ordinationibus *de Madrid*, de executione sententiæ arbitrariæ.

Alius casus super possessione bonorũ maioratus ponitur in pragmatica apud Maioritum anno. 1543. ✶ Quæ est l. 9. tit. 7. lib. 5. Recopil. ✶ ★

Item tutor nominatus ad tutelam, non appellat, nisi seruata forma textus in lege octaua, titulo. 23. partita tertia.

Alium casum ponit textus in lege trigesima, in dictis legibus *de Madrid*.

Item in cõdemnationibus quæ fiunt contra iudices in syndicatu seruanda est forma literarum regaliũ, quæ dicitur, *Carta acordada*.

Hisce casibus & alijs quos expertiores in praxi legum Regni potetunt inuenire, proceditur non obstante appellatione. Si tamen interponitur expresse, nõ est denegãda. Nam supremi iudices videbunt, an operetur effectum deuolutiuum.

De iure autem communi quibus casibus vltra supra expressos possit appellationi deferri, sed proceditur non obstante appellatione, ponit Hyppolitus, vbi plura refert in l. vna. C. de raptu virgi. Et an à sententia lata super implemento causæ piæ possit appellari, videatur Rebuffus in tracta. de senten. prouisiona. inprincip. nume. 38. & an á iudicio sortis possit appellari, per Philippum Francum in rubri. C. de appella. numero. 10.

Item in casibus quibus domini vassallorum possint causas appellationis audire, tamen in appellationibus interpositis à sententijs latis per iudices *de la Hermandad*, nõ se debent

se debent intromittere, vt probat lex in Quaterno legum *dela Hermãdad*, quæ incipit, *Otrosi mandamos, que si los mestros Alcaldes*, ibi, *Ni conoscer dello a pedimiento de parte, ni de oficio.* ✶ Quæ est l. 9. & l. 20. melius. l. ★ 44. tit. 13. lib. 8. Recop. ✶

Regij tamen correctores & iudices *del Adelantamiento* bene possunt cognoscere in casibus sex millium marapetinorum, quando hanc summam non excedit condemnatio facta à iudicibus *de la Hermandad*, vt in cap. 54. in curijs apud To- ★ letum, anno. 1525. ✶ Quæ est l. 48. & 49. tit. 13. lib. 8. Recop. ✶

Si ergo vltra hanc sententiã grauant iudices *de la Hermandad*, recurrendum est ad regẽ: nec possunt eis resistere iudices ordinarij sua propria authoritate, licèt iudices ordinarij contra alios iudices sua officia vsurpantes possint vti accusatione, & procedere ad pœnas, quas cumulat Matthæ. de Afflictis in constitu. regni Siciliæ. lib. 1. rubric. de cultu pacis. fo. 37.

Item in casibus quibus iudices, quos vulgus appellat, *de mestas, y cañadas*, exercent suam iurisdictionem, secundum formã eis datam, cum simul debeant procedere sociati cum iudicibus ordinarijs, vt in capitulo. 53. in curijs habitis apud ★ ciuitatem Segouiensem, anno. 1532. ✶ Quæ est l. 24. tit. 14. lib. 3. Recopil. Hodie tamen est correcta per cap. 100. *de las Cortes de Madrid del año de. 73.* vbi est prouisum quod si isti recusantur, quod sociẽtur, *conforme a derecho, y nò con ninguno de sus oficiales, ni que anden en su compañia. Y destos juezes entregadores ay nueua premática*, omnia ferme innouans, *en Madrid en dos de Mayo.* 1589. ✶ A sententijs, quas isti iudices proferunt in locis dominorum, non addominos locorum, sed ad regem est appellandum: quia dignior pars iudicis regis consideranda est, vt in capitu. contingit, de arbitris, & in simili notant doctores in l. si societatem. §. arbitrorum. ff. de arbitr. & sic superior dicti iudicis, *de mestas y cañadas*, debet considerari.

Et idem est decisum, *en los Alcaldes de sacas*, vt l. 21. titu. 15. lib. 2. ordina. rega. ✶ Quæ est l. 3. titu. 11. ★ lib. 3. Recopil. Sed non dicit, *que se acompañe no siendo recusado.* ✶

Et cum domini vassallorum extra casus supra numeratos faciles se debeant præbere in deferẽdis appellationibus, si contrarium fecerint, grauissimæ imminent pœnæ: & inde contra eos oritur iusta metus præsumptio, vt per totum. C. de his qui propter metum iudi. non appella. & in cap. si iustus metus, de appella. & contra male tractantes vassallos inuehit gloss. in l. 21. titulo 13. part. 2. & quod notat eleganter Matthæus de Afflictis in constitut. regni Siciliæ, rubrica. 50. & Stephanus Aufreri. in Clementin. 1. de officio ordi. & Paris de Puteo in tractatu syndicatus, in parte, negligentia, cap. iudex. Deferat ergo appellationi dominus vassallorum ex superioris reuerentia, vt docet textus

Universidad de Deusto
Biblioteca

in cap.1.de appella.lib.6. laudabile quippè est reuerentiam superioribus deferre,vt in cap. sciant.2. q.7. & notatur in capitulo secundo, de offi. delega.lib.6.

Naturale quippè & humanum est velle debere, quòd si dominus vassallorum, aut eius iudex malam vel iniquam sentẽtiam protulerit, vt superior eam reformet, iuxta illud, Nõ pudeat errores vestros corrigere:& de cõsuetudine regni Fracorum etiam in casibus,quibus appellatio non recipitur,de quibus supra dixi.Si tamẽ inferiores à supremis iudicibus condẽnauerint, recipitur appellatio:& ex causa suspẽdi debet executio,vt attestatur Rebuffus verus practicus in constitutio. regni Franciæ,in tracta. de appella. art.7.in gloss.2.nu.12.

Quãdo denegatur audiẽtia.

In ciuilibus tamẽ causis, quibus denegatur audientia litigantibus,vt est in causa executionis instrumenti guarentigij, & similibus, quibus lex dixit. *Y si otras excepciones alegare, no sea oydo* ✱ Quæ est.l.1.titu. 21.lib.4.Recopil. ✱ in huiusmodi casu nec in secunda instantia appellationis debet audiri,imò suspenditur audiẽtia vt soluat:quia si secus esset, audiretur appellãdo, vt notat Speculato.in tit de appellatio.in.§.in quibus.versic.32.& facit textus in cap. rursus.11. quæstione. 3. & in capit. in nomine Domini.23. distinct.

In criminalibus autẽ causis non denegatur audientia regulariter, ni si in casibus, de quibus in.l.siquis filio exhæredato.§. ij qui.ff. de iniusto rupto,irritoq;fa.testa.& in capitulo Romana.§.1. de appella. Imò super defensione debent audiri cõdẽnati,maximè à principe, vt in.l. diui fratres.ff.de pẽnis.& notat per plura Hyppol.in.l.vnius.§. cognitum.ff.de quæstionibus.

Sed an instantia appellationis, sicut alia quælibet iurisdictio præscribi valeat, atque consuetudine acquiri, leges nostri regni non negant, imò seruandam fore consuetudinem dicunt, præmaximè si illa sit immemorialis. Nam quamlibet iurisdictionem & merum imperium acquiri posse, supra capite primo probauimus: de iure cõmuni iurisdictionem instar seruitutis, quam discontinuam dicunt,tẽpore posse acquiri, quod hominum memoriam transcendat, omnes doctores concludunt in.d.l.imperium.ff. de iurisdict.omni. iudi. & in.l.seruitutes.la.3. ff. de seruitutibus.& in.l.2.C. de seruit. & aqua. & modum probandi immemorialem explicat text. in.l.si arbiter.ff. de proba.

Exceptio in iure non admittitur.

Et quia nõ solum in præscriptione iurisdictionis, sed in exactione portagiorum & similiũ rerum frequens & quotidiana est huius consuetudinis immemorialis probatio, maximè inter dominos & vassallos,quo casu omnes exactiones regulariter præsumuntur prohibitæ, nisi á iure permittantur, vt in capit.quia cognouimus.10. q.3. vel nisi legitima consuetudine confirmetur,vt in cap. conquestus.9. q.3. & idem

& idem esset si statuto à non recognoscentibus superiorem,secundum Innocen.in cap.1.de excessi. præla. Quia recognoscentes non possunt vectigalia imponere, vt.l. vectigalia.C.de vectigalib.quod facit,contra barones, & dominos tẽporales huius regni, secũdũ Ioan. Fab. in.l. 1.C.eod.tit.& Bald.in.l.pe.C.de nautico fœnore. Solus enim rex vectigal imponit,vt in cap.super quibusdã.§. 1.de verbo. signi.& notat Bar. & cõmunis schola. DD. in.c.1.quæ sint regalia: & id sine legitima causa facere nõ potest,aliter error esset secundũ Hosti. in.tit.de immuni.Eccle.§.à quibus, in sua Sũma:& inter potiores causas est, vel necessitas, vel vtilitas publica, secundũ Hosti. in.d.loco,quem Ioan.Fab. sequitur in dicta.l.1. C.noua vectigalia instituinon posse. Nam cessante causa vera cessare quoq; debet portagiũ, vel exactio, secundum Bald. in rubri.de consuetudine. fi. col.de quo latè per Tiraquel.in capit.cum cessante.de appella.& notat Puteus in tracta syndi. cap.de regum & principum excessi.cap. excedunt quoque dum filias. & notat. Ysernia in titul.quæ sint regalia.in versiculo, fluminum.

6 Qualiter probetur immemorialis.

Igitur in probanda immemoriali consuetudine requiruntur quæ infra subijcio.

Primũ, q̃ testes deponẽtes de visu, illud saltim viderint per spatium quadraginta annorum, vt.l.8. &.10. tit.1.lib.7.ord.& in maioriæ probatione, idem probatur in.l.Tauri.41.

immemoria. Ley quatro Toro

Auendaño.

✱ Quæ est.l.1.tit.7.lib.5. Recop. ✱ ✱

Et iure cõmuni idẽ probant Anto.post alios in.c.veniẽs,de testi. & DD.post Inno.in cap.veniẽs,de verbor. significa. & Alexã. in apostill. ad Bar. in.l.proprietatis dominium. C.de probatio.Et per Tho.Grammati.in votis ciuilibus,voto.12.

Secundum debet probari, nõ solum q̃ ipsi testes viderint per spatium quadraginta annorum, sed q̃ eadem audierint à maioribus suis, vt notat glo.in.c.1.de præscri.lib.6. & illud semper viderint.De quibus in illa glos. coarctatum est ad spatiũ quadraginta annorum.

Et ex hoc sequitur hodie, q̃ nõ solum forma & alia adminicula ad probationem immemorialis cõsuetudinis debent cõcurrere, sed probatio de visu spatio quadraginta annorum: & ita intelliguntur hodie notata per Ioan. Andre. & Abb. & Fel.in.c.licet ex quadam. de testi.& quod notat Bart.in.l.si arbiter.ff. de probatio.& in.l.2.ff.de aqua plu. arcen.& in.l.hoc iure.§. ductus aquæ de aqua quoti.& æsti.

Tertium quod probandum est, q̃ testes audierunt à maioribus deponentibus, q̃ maiores ipsi sic viderunt & audierũt à superioribus suis maioribus. Nam ob antiquitatem temporis & negotij difficultatem admittitur testimonium de auditu auditus,ex ratione text.in cap. licet ex quadam. de testib. & notat Specula.in titulo de teste.§.1.versi.Item quod non prohibet. & glo. in dicta l.si.arbiter.ff.de proba.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quartũ à teſtibus iurandum eſt, q̃ ipſi teſtes nunquàm viderunt, vel audierunt dici cõtrarium, & ſic non ſolùm de affirmatiua, vt ſuprà dixi, ſed de negatiua, q̃ non audierunt dici contrarium, debent deponere. Et ita deponendum fore notat gloſ. in c. 1. de præſcrip. lib. 6. & iure Regio eſt text. in l. 29. tit. 16. par. 3.

Et in huiuſmodi caſu teſtis etiam nõ interrogatus tenetur ſui dicti rationem reddere: & per multa probat Iaſ. in l. cùm hi. §. vult. ff. de tranſ. in. 6. & 10. limitationibus.

Nec requiritur quód probetur actus, ſed memoriam non ſtare, q̃ aliter ſit actus geſtus, vt probat Rochus de Curte in cap. fin. de conſue. 7. requiſi.

In antiquis probat fama

Quintum à teſte iurandum eſt, quòd de illa immemoriali, ſuper qua deponit, eſt publica vox & fama, vt eſt gloſ. in dict. cap. 1. de præſcrip. lib. 6. & iure Regni probatur in dict. l. 6. titul. *de las preſcripciones*, ★ lib. 3. ordi. ★ Quæ eſt l. 1. tit. 15. lib. 4. Recop. & adde in materia cap. 34. *de las Cortes de Madrid del año de.* 73. ★ & in l. 29. tit. 16. par. 3.

Et licèt iure cõmuni in factis antiquiſſimis excedentibus memoriam hominũ ſufficit probatio per famam, vt notat Innocen. in. c. quid per nouale. & in. c. veniens. de verb. ſignifica. & Bald. in. l. conuenticulã. col. pen. C. de Epiſcop. & cleric. & in. l. proprietatis dominium. C. de probatio. & gloſ. in. l. atqui natura. §. cũ me abſente. ff. de nego. geſtis. & iſta eſt cõmunis opinio, teſte Felino, in. c. veniens. in. 5. col. de teſti. & Alexan. in. 2. vol. conſil. 4. & in. 6. vol. conſil. 90. & Alexand. & Iaſ. in. l. cùm aliquis. C. de iure deliberand. & Iaſ. in. l. admonendi. ff. de iureiurand. num. 242. & Felin. in cap. veniens. de teſtib. & Aretin. in conſ. 15. & Corne. in conſil. 48. colum. 2. & Deci. in. c. cùm cauſam. in. 2. notab. de probatio. & in cap. 1. colum. 3. de appella. Tamen hodie in probanda immemoriali ſola fama non ſufficit, ſed cum ea copulatiuè debent probari quæ ſuprà dicta ſunt.

Et vltra additur de cõmuni opinione, quia iſta fama debet tranſitũ facere velut in notorio, ſecundùm Angel. in dicta. l. proprietatis dominium. & niſi teſtes deponerent expreſſe in probanda immemoriali, quòd ſit cõmunis opinio eius, quod deponunt, non concluderet, neq; eſt probata immemorialis cõſuetudo, vt elegantiſsimè probat Alex. in. 2. vol. in conſil. 136. col. 6. quem ſequitur Caſſane. in conſuet. Burgun. rubric. 1. §. 2. in gloſ. è la prend. nu. 9.

Sextum quod requiritur in teſtibus deponentibus de immemoriali conſuetudine, eſt, quòd ſint maiores ętate quinquaginta & quatuor annorum, & ſic quòd attigerint annos quinquaginta quinque. Et in probanda ętate iſta ſentit Baldus in l. de tutela. C. de in integrum reſtitut. & nominatim notat Ioan. Miles in ſuo repertorio, in parte, teſtes, & gloſ. in conſuet. Burgun. loco ſuprà allegato, & Gometius in gloſ. l. 41. *de Toro*.

Imò

7 *An bona fama teſtis debeat probari.*

Imò in caſu quãdo probatur maioratus, & præſcriptio iuriſdictionis debet extrinſecè probari, q̃ teſtes deponentes ſunt bonæ famæ. Nam licet quis præſumatur bonus, vt in. c. fin. de præſumpt. non tamen præſumitur bonæ famæ, nec idoneus, vt dicit Angel. in authent. de hæred. & falci. §. hinc nobis. num. 28. colum. 1. nam fama conſiſtit in facto probando, iuxta formam text. in l. de minore. §. plurimum. vbi Bart. ff. de quæſtionibus. Et ideò iſta qualitas bonę famę, quę in teſtibus exigitur in dict. l. 41. de Toro articulari & probari debet, ex notatis per Angel. poſt Bart. ibi in. l. 2. §. diem. ff. quemadmo. teſtament. ape. & notat Deci. conſ. 321. num. 11. & Apoſtill. ad Bald. in. l. cum precibus. C. de proba. & plures alios refert Carrerius Regi. in ſua pract. crimi. in principio. num. 162. ex quorum dictis colligitur probationẽ huius qualitatis requiri, quando in ſuperlatiuo gradu bona fama exigitur: & iſtud ſequerer per Didacum de Couar. in cap. relatum. 6. de teſtament. & idem dicerem probandam eſſe qualitatem teſtium, quando verbis geminatis aliquid etiam in poſitiuo gradu requiritur in teſte, vt notat Aymon in tract. de tempo. antiquit. 1. part. in verſic. quæritur. num. 37. fol. paruo. 44.

Et omnia ſupradicta copulatiuè requiruntur pro forma in probanda immemoriali conſuetudine, & niſi probetur, tota probatio corruit: & cùm ſit extraordinarius modus probandi, à forma legis recedi non debet; & quòd ſit forma probatur in. l. 29. tit. 16. part. 3. dum loquitur per gerundium conditionaliter, & dicit, *Seyendo prouado en eſta manera.*

Et iure communi ſentit gloſſ. in c. 1. de præſcrip. lib. 6. & Ioan. Ferra. in ſua pract. in forma actionis confeſſo. ſuper ſeruitu. colu. 5. & notat Matth. de Afflict. in conſtit. Regni Siciliæ. 3. c. incipienti, Quadragenalem.

Et vt plenius virtus huius conſuetudinis immemorialis percipiatur, placuit eius potiora diuidere per concluſiones ſequentes.

Requiritur capacitas.

Prima concluſio eſt, quòd data incapacitate perſonæ, quæ poſſidet, immemorialis poſſeſsio nihil proficit, vt eius virtute poſsit acquiri, notat Ioan. Andr. in cap. 2. de præbend. lib. 6. & Abb. & ibi Roch. de Curt. in. c. fin. de conſuetud. in. 5. requiſi. vbi aſſerit hanc eſſe communem: & ideo laici beneficia cõferre, vel prælatos eligere etiam ex immemoriali conſuetudine nõ poſſunt. Si tamen allegetur priuilegium Papæ, vt eſt in poſſidente decimas, cùm ſit laicus, ſi probetur immemorialis conſuetudo, præſupponitur, quòd ante Concilium Lateranenſe habebat decimas, vt vaſſallus, vel vt priuilegiatus, ſecundùm Abb. in. c. continebatur. de his quę fiunt à prælato. & notat gloſ. in conſuet. Aluernię. c. de præſcrip. art. 19.

De ſpeciali præeminentia.

Secunda cõcluſio eſt, q̃ reſeruata Principi in ſignũ ſpecialis præeminẽtię poſſunt immemoriali conſuetu-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ſuetudine acquiri, ſecũdũ Bal. in l. reſcripta. C. de preci. impera. offe. poſt glo. in c. q trãſlationẽ de offic. lega. & notat Iaſſ. & Iacob. de ſancto Geor. in l. imperiũ. ff. de iuriſdi. omni. iudi. & Feli. in cap. cum nobis. de præſcripti.

Tertia concluſio eſt, q ſine actibus probãdis, ex quibus tacitus cõſenſus populi poſsit colligi, procedit probatio immemorialis conſuetudinis. Et iſta eſt cõmunis opinio teſte Rocho de Cur. in dict. c. fi. de conſuetudi. fol. paruo. 38.

Quando conſuetudo eſt onerosa.

Quarta cõcluſio eſt, q licèt regulariter conſuetudo Eccleſijs onerosa nõ valeat, vt in cap. 1. de cõſue. tamen in cõſuetudine immemoriali iſtud nõ procedit: nam valet, etiã ſi Eccleſijs ſit onerosa, ſecundũ Bal. in c. 1. qui feud. dare poſſ. & Roch. vbi ſupra fol. 51. & Fel. in c. cauſam quę. ad fi. de præſcrip. & Stepha. Aufreri. in Clem. 1. de offi. ordi. in regul. 4. fallen. nu. 50.

Quinta cõcluſio eſt, q reprobata conſuetudine à lege, cenſetur immemorialis reprobata: nam omnis conſuetudo cenſetur excluſa, ſecundum Abb. in c. cum ex offi. de præſcrip. & Roch. vbi ſupra fol. 53. & Feli. in c. accedentes, de præſcript. de quo per doctorem de Dueñas in regula. 144. n. 3. ★ Iſta. 5. cõcluſio, nõ eſt adeò plana: & vide hunc authorem reſponſo. 16. n. 1. &. 2. & Couar. lib. 3. variarum. reſol. c. 13. nu. 5. ★

8 *Quę dicatur rationabilis conſuetudo.*

Sexta cõcluſio eſt, q licèt in alijs conſuetudinibus, quę ſit rationabilis, relinquatur iudicis arbitrio: tamẽ cõſuetudo immemorialis ſemper præſumitur iuſta & rationabilis, etiam ſi eſſet cõtra diſpoſitionẽ legis anterioris, vt notat Alexander in c. quo iure. aliàs in cap. fruſtra. 8. diſt. & Rochus vbi ſupra. fol. 55.

Septima cõclùſio eſt, q licet regulariter in alijs præſcriptionibus requiratur ſcientia & patientia eius, cõtra quẽ præſcribitur: ſi tamẽ probetur immemorialis, hoc nõ requiritur, vt notat gloſ. in. l. hoc iure. §. ductus aquæ. ff. de aqua quotidiana & æſtiua. & Laſſo. in. l. imperiũ. ff. de iuriſdicti. omnium iudicum.

Octaua cõcluſio eſt, q licèt valeat, vt ſcripturæ priuatæ detur fides, vt in. c. cũ dilectus, de fide inſtru. Tamẽ cũ talis cõſuetudo diſponat ſuper reſeruatis Principi, à cuius potestate pẽdet, vt detur fides voci mortuæ; nõ quęlibet cõſuetudo ſufficit, ſed immemorialis, vt inſtrumentis priuatis detur fides: & ita notat Abb. Feli. & DD. in. d. c. cũ dilectus. & Bald. in. l. 1. C. ad Velleianum.

Nona cõcluſio eſt, q licèt regulariter præſumptiones ſunt allegandæ, vt in. l. ſi adulterium cum inceſtu. §. idem Pollioni. ff. de adulte. & ideò bona fides non præſumitur ſi non allegetur, vt notat Ang. in. l. eum qui. §. fin. de publi. & notat & extendit per bona iura Matthæ. de Affli. in cõſti. regni Sicil. c. incipiẽti, Iuſtitiarijs. fol. 109. col. 4. Tamen in conſuetudine immemoriali bona fides præſumitur, etſi nõ allegetur. De quo per Feli. in cap. cum nobis, de præſcriptionibus. 9

Deci-

Decima cõcluſio eſt, q licèt immemorialis cõſuetudo ſit potentiſſima, vt ſupra dico, nõ tamẽ poteſt facere, vt qui non eſt tabellio, ſit tabellio, licet facere poſsit, quòd ſuis ſcripturis credatur tanquã tabellionis: & ſic licèt nõ faciat tale, facere poteſt, vt habeatur pro tali: & ſic poteſt dici quodammodo alquimiſta: de quo per Felin. d. c. cũ à nobis, & facere quoq; poteſt, vt præſumatur titulus vbi non eſt, vt notat Feli. in capitu. ex parte, de teſti. Ideò cum quæritur anquis ſit clericus ad obtinendum beneficium nõ ſufficit poſſeſsio clericatus, ſed requiritur exhibitio tituli, vt probat Bal. in cap. dudum. de electione, quod extendo etiam ſi allegetur immemorialis vltra quadraginta annos, vt hic.

His decem concluſionibus breui gyro colligũtur quę per diuerſa volumina doctorum vbiq; ſunt ſparſa.

Et per ſupradicta patebit de forma probandę conſuetudinis immemorialis his, quibus in acquiſitione iuriſdictionis tam in prima quã in ſecũda inſtãtia opus fuerit eam probare, quod erit conducibile ad materiam text. in. l. 6. tit. *de las preſcripciones*, lib. 3. ordina. ★ Quæ eſt. l. 8. tit. 15. lib. 4. Recop. ★ & ad materiã impoſitionũ: de qua loquitur text. in. c. 40. in curijs apud Maioritum, anno. 1528. ★ Et. d. l. 1. eod. tit. & lib. ★ In quibus omnibus, ſi doctis iuriſperitis non omnino ſatisfaciam, ſaltem in magnis negotijs me aliquid tentaſſe, humiliter obſecro ne deſpeciant.

Auendaño.

SVMMARIA Capituli ſeptimi.

1 *Pœnæ & calumniæ competunt dominis vaſſallorum.*
2 *Calumnia quæ dicatur.*
3 *Calumnia & pœna differunt inter ſe.*
4 *Cui competunt pedagia, competunt pœnas tranſgreſſorum.*
5 *Ius percipiẽdi moſtrencos in terris dominorum an competat Regi.*
6 *Priuilegia fratrum ſanctæ Trinitatis an habeant locũ in terris dominorũ.*
7 *Domini vaſſallorũ quando remittant pœnas.*
8 *Iudex quãdo poſsit pœnas remittere.*
9 *Domini vaſſallorum non remittunt pœnas relegatorum.*
10 *Intellectus ad. l. 2. tit. 32. part. 7.*
11 *In remittendis pœnis ſeruatur conſuetudo.*
12 *Domini vaſſallorum an habeant iſſ cumſicut Rex.*
13 *Domini vaſſallorum an habent hypothecas in bonis condemnatorum.*

CAPVT VII. De poteſtate dominorum Caſtellæ in percipiendis aut remittendis pœnis delictorũ. ★ Hoc cap. 7. licèt nõ ſit ſuper aliquo capite, delos Corregidores, *eſt tamen ſuper. l. 5. tit. 1. libr. 2. Recopil. ★*

1 *Pœnæ & talionis competũt dominis vaſſallorum*

VIA Domini vaſſallorum ſunt loco regis intra ſua loca, poſſunt habere ſibi condẽnationes

Universidad de Deusto
Biblioteca

homicidarum & calũniarum, in quibus ob delicta condẽnãtur vassalli. Et hoc probatur iure regni. l. 5. titu. 4 lib. 1. ordi. ibi. *segun que los nos auemos en los lugares de nuestra corona-*
★ *real.* ★ Quæ est. l. 5. tit. 1. lib. 2. Recopil. ★ & apertius patet in. l. fi. tit. 5. li. 4. foro. ll. *mandamos que las penas, y las calumnias las ayan aquellos que tuuieren vezes del Rey en los lugares,*
★ ★ Quæ lex non inuenitur in Rec. ★ Et ex dispositione harũ. ll. probatur, q; iure communi est statutum, quòd comites & barones habentes iurisdictionem in dominium, possunt sibi pœnas applicare, secũdũ Angel. in authen. vt nulli iudicũ. §. fi. coll. 9. Et idem est in episcopis secũdum Abb. & DD. in cap. dilectus. de offi. ordi. Seruatis tamen moderationibus. quæ Feli. tradit in cap. irrefragabili. §. cæterum. de officio ordi.

Ius confiscãdi competit baronibus. Et quod iure cõmuni cõpetat baronibus ius confiscandi, cum sit de mero imperio, notat Platea in. l. 1. C. de bonis vacant. lib. 10. quem sequitur Cassa. in consuetu. Burgund. rubrica. 2. §. 1. in gloss. & aparcient. & an bona quæ habet is contra quẽ fit confiscatio extra suum territoriũ, veniant in confiscatione, & pertineãt domino illius loci in quo fit cõfiscatio, videatur gloss. in consue. Aluerniæ. c. 29. arti. 4.

2 Et quia posset esse dubiũ, an appellatione pœnarũ veniret calũnia, vel ius homicidij, ideò lata est dicta lex ordinationum regalium, quæ præstat dominis calumniarum pœnas & iura homicidij: nam ista nõ sunt propriè pœnæ, cum ius homicidij imponatur ante condẽnationem ad mortem propter contumaciam delinquẽtis in non veniendo, vt probat. l. 9. tit. 21. lib. 3. ord. ★ Quæ ★
est. l. 3. tit. 10. lib. 4. Recop. ★ & probatur in pragmatica *de Alcalá* contra absentes lata: & pœna propriè sumpta est illa, quæ imponitur pro ipso crimine, vt in. l. 1. titu. 31. par. 7. ibi; *por los yerros que fizieron.*

3 *Pœna quãdo imponatur.* Item pœna imponitur pro crimine actualiter probato ex factis, vt in. d. l. 1. dum dicit, *que fizieron.* Calumniæ verò pœna imponitur pro crimine coniecturato: nam calumnia cõsistit in animo, nec potest vere probari, nisi ex cõfessione calumniatoris, vel præsumptè ex coniecturis, vt notat Abb. in cap. calumniã, de pœnis. Et cum ista pœna calumniæ & ius homicidij essent quodam modo diuersa à pœnis, poterat dubitari, an propter aliquam diuersitatem esset facienda illatio de vno ad aliud, vt in. l. inter stipulãtem. §. faeram. ibi. sed hæc dissimilia sunt. ff. de verbo. oblig.

4 *Emendæ locum habent in pœnis, & non in iuribus.* Ideò lata est dicta lex, vt non solùm dominis temporalibus tã quam habẽtibus iura imperatorum & regum pertineant pœnæ fiscales, sed etiam iura homicidiorum & calũniarum, licèt originaliter differant à pœna. In effectu tamẽ pœnæ sunt & fructus iurisdictionis, & per cõsequens debent ad dominos pertinere, secundum Bald. in. l. fina. ff. de officio præsidis. & DD. in. l. penul. ff. soluto matrimo.

Imò

Imò domini vassallorum non solùm has pœnas ratione iurisdictionis debẽt habere, sed ementes pedagiũ debent habere pœnas transgressorum, licèt emptor nõ sit dominus, sed locatur temporalis: & ita notat Bal. in. c. 1. §. sciendum. de feu. cogni. & probat textus in. l. si quis C. de vectigal. & commiss. & notat Alex. in Apostil. ad Bart. in. l. creditor. ff. de actio. empti. & vendi. Et in quantum dicit pœnas, limita nisi fit confiscatio bonorum: quia hæc nõ expectat ad firmarium: vide Nicola. Boer. in decisi. 180. nu. 6.

Ex supradictis infertur, quod ad hoc vt dominus possit percipere, debet esse in effectu, vel pœna, vel calũnia, vel ius homicidij: nec sufficit q; cameræ regiæ sit applicatum, nisi habeat dictam essentiam: nam cessante legitima consuetudine dominorũ, est in contrarium dicta lex.
★ 5. tit. 4. lib. 1. ordina. ★ Quæ est. d. l. 5. tit. 1. lib. 2. Recopil. & erat. l. 16. tit. 5. lib. 4. fori. ★ & dicta lex fori non tribuit nisi quæ sit pœna, vel calũnia, aut ius homicidij. Ex quo dico,

5 *Los mostrencos cui cedant.* quod quamuis, *los mostrencos*, de quibus in. l. 1. titu. 12. lib. 6. ordin. ★ Quæ
★ est. l. 6. & 7. tit. 13. libr. 6. Recopil. ★ applicantur cameræ regali, vt in l. 16. titu. fina. libro. 8. ordina. tamen in locis dominorum non percipiẽtur à dominis, sed debẽtur cameræ regali, etiã in foro conscientiæ, nisi ex priuilegio aliter appareat, vel ex consuetudine, de qua in. l. 12. titulo primo, partita. 2.

6 Secũdò infertur q; priuilegia data fratribus sanctæ Vllulalię, vel Trinitatis, vel alterius ordinis, vt percipiant legata, incerta pertinentia cameræ regali, de quibus fit mentio in. l. 7. & 8. titul. 12. lib. 3. ord. ★ Quæ est. l. 1. cum sequentibus, tit. 9. lib. 1. Recopil. ★ debent seruari, & effectum sortiri, etiam in terris dominorum huius regni, quia contenta in dictis priuilegijs, nec sunt pœna neq; calumniæ, nec iura homicidiorum.

Priuilegia fratrum Trinitatis, qualiter intelligantur. Extra dictos casus & alios similes, vbicunque lata sentẽtia, pœna pertinet ad dominos vassallorum: nam sine sententia non potest pœna percipi, etiam à dominis vassallorum, vt notat Oldrad. in consi. 7. & comprobatur in iudicibus temporalibus, ex. l. 49. titu. fina. libr. 8. ordina. ★ Quæ est. l. 2. tit. 26. libr. 8. ★
Recop. & l. 11. tit. 6. lib. 3. Recop. ★ & in. l. 11. & 12. & ibi late dixi in ista lectura, *de los capitulos de los Corregidores.*

7 *Quomodo remittat pœnas dominus vassallorũ.* In huiusmodi casibus possunt domini vassallorum pœnas remittere: & ita nominatim notat Bart. in. l. acta. in ver. de amplianda. ff. de re iudi. & Paris de Puteo, in tracta. syndica. in parte pœna. Vide Paul. in. l. apertissimi. C. de iudicijs.

Et vt iusta sit donatio à dominis de his pœnis, facta, & non vitiosa, debet præcedere de pœna aplicãda sententia, vt notat Paris de Puteo in tracta. syndi. in cap. de excessi. baro. nam qui non potest dispensare, non cõmutat vel remittit pœnas secundum Innocen. in cap. licet. de pœnis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

de pœnis.& Capitius deciſi.27.numer.14.

Domini vaſſallorum,ne fraudentur pœnis poſſunt aſſiſtentes ponere.

Et ſicut domini temporales volũt ne ſui iudices ſint gratioſi in pœnis imponẽdis, & ob id ne domini fraudentur in pœnis imponendis & exigendis poſſunt ponere perſonas qui aſsiſtant cum iudicibus: & videant qualiter faciunt condemnationes, vt elegantiſsime notat Petrus Iacobi.in ſua practica, tit. de confeſſoria.fol.25. Ita quoque domini in remiſsione pœnarum debent aduertere,ne fiat præiudicium tertio remittendo pœnas: nam poſſet quis pretio dato domino in caſibus quibus licet,de quibus dixi alibi,pœnas has percipere, vt notat Bald. in.l.1. C. de fructibus & litis expenſis. & Philip. Decius.1. volumi. conſil.4. nam in præiudicium huius non poteſt pœnas remittere: quod probat Felin.in.c. cauſamque de reſcriptis num.10.& latè per Rebuffum in gloſ. Chancell.de iure quęſito nõ tollen. nu.4.fol.264.col.2.aliter eſſet in foro conſcientiæ obligatus, ſicut & ipſemet iudex qui debitam pœnam non imponit,obligatur in eodem foro reſtituere domino, cui illa pœna debetur, vt eleganter decidit frater Alphonſus de Caſtro in libro.2. de Lege Pœnali:capitulo.12.&.13.

Iudices in debite pœnas remittẽtes teneantur in foro cõſcientiæ.

Pœna remittitur propter paupertatẽ.

Quod limita, niſi remiſsio fieret ex cauſa paupertatis :nam tunc lex remittit & non ſolus iudex, cũ propter paupertatẽ quilibet iudex habeat facultatem pœnas remittendi: quam remiſsionem non ſolum mulctarum,ſed etiam cuiuſlibet pœnæ facere poſsit,vt probatur in.l.3.titu. 22.part.3.nam cum lex iſta loquatur de pœna,intelligitur de neceſſario, de illa quæ pro delicto à lege imponitur,vt dixi ſupra in principio iſtius capitis, & ideò eius valet remiſsio ex cauſa paupertatis,dummodo nõ præiudicetur tertio,vt notat Ioan. Fab.in.§.1.inſti.de publicis iudicijs: & dicta lex tertia in tali caſu loquitur quando ſcilicet cameræ regali venit pœna applicanda, & non alij tertio, vt probant illa verba eiuſdẽ legis, *que pechaſſe a la Corte del Rey*, & ſic ius tertij lata ſententia non poteſt tolli,quamuis iure iſtius regni, aut ſaltim ſtylo quando mera pœna aut calumnia applicatur parti & mera pœna cameræ regali, potius ius habet fiſcus quam pars quæ accuſabat,vt in.l.105.in legibus del ſtylo. ✶Quæ non inuenitur in Recop. Sed vide Couar. lib.1.variar.c.16.n. 8.cuius ſententiam tenet etiam Tellus in.l.4.tauri.n.61.col.2. Et Iulius Clar.recept.ſent.libr. 5.§.fin. quęſt. 78.nu.31.& eſt materia.l.eius qui.ff. de iure fiſci. Sed contrarium tenet imó quod pars in omni caſu ſit prę ferendus tenet Greg.Lop.in.l.9.tit. 3.par.5.verb.*mal fechas*, & Rebuffus qui dicit ſecundùm hanc opinionẽ fuiſſe Pariſijs iudicatum in.1. tomo in cõſtitutiones Gallię in proœmio in gloſſ.5.nu.119.Et vide Euerardũ in hanc materia diſtinguentem in topicis legalibus in loco de fiſco ad dotem.nu.fin. ✶ ✶

Tamẽ in remittenda pœna hoc non procedit, quia præiudicaretur tertio,

tertio, quòd ſolus rex poteſt facere, & illud cum modica læſione, vt in.l.quotiens.& in.l.vniuerſa. C. de precibus impera.offeren.

Itaq; ex illis concluditur dominos tẽporales poſſe ſubditis remittere pœnas pecuniarias, cum alijs non præiudicatur.

8 *Pœna publicè imponenda.*

Si verò pœna eſſet ad cõmodum tertij, vt eſt pœna corporis afflictiua, quæ publicè debet imponi, vt in.l.fina. titu.31.parti.7.& in.l. iubemus. C. de defenſio. ciuita. & iudices, qui non publicè pœnas imponunt,malè agunt, vt per plura comprobat Guillel. Benedict. in cap. Rainuntius. de teſtament. in parte mortuo,el primero. nume.106. fol. 393. nam in iſto caſu dominus vaſſolorum nõ poteſt huiuſmodi pœnas remittere: etiam ſi eſſet pœna tantum relegationis, vt in.l. relegati. in fine.ff. de pœnis. & probatur iure regio in.l.1.in fine, titulo. 32.part.7. & notat Iaſſo. in l. 1. §. & poſt operis. ff.de noui.ope.nuntia. & Ioã Faber. in. l. pœnam. C. de pœnis.vbi dicit quod domini & barones temporales non poſſunt bannitos reuocare:& notat Bald. & ibi Iacobinus in.l.imperiũ. ff. de iuriſdi. omni.iudicũ,& facit text. expreſſus de pace tenenda.§.ſi miniſterialis in vſibus feudo. ✶Auiles tamẽ in.c.21. prætor.verb.*camara*. nu.5.& quoq; iſti duces, &c. tenet quod domini temporales exilij pœnam ſcriptam à lege non tollunt,ſed pœnam arbitrariã exilij bene tollunt: ſed nõ placet magis placet opinio Auẽdañi. ✶

9 *Domini vaſſallorum nõ remittũt pœnas relegatorum.*

Et licèt dicta lex.2.titul.32. part. 7.in ſui principio videatur dicere, quòd rex & quilibet dominus terræ poſsit remiſsionem delictorum facere: quia tamen in fine legis dicit,quód ſolus rex hanc remiſsionẽ facere poſsit,ne ſibi verba inuicem repugnent, quod in. l. minime eſt dicendum.Ita debet lex illa intelligi, quód in ſui principio loquitur, non de remiſsione facienda: ſed q, ponat diffinitionem remiſsionis, vt promiſerat dicere in principio illius tituli:itaq; illa verba legis quæ dicunt, *Quando el Rey, o ſeñor de la tierra perdonan*, intelliguntur de verè & propriè domino, quia ille tãtùm eſt qui ſuperiorem minime recognoſcit,vt eſt text.in.l.1. tit.25. parti. 4.iunctis quæ de iure communi notat Caſſane. in conſuetu. Burgund. rub.13.§.2.in gloſſ.ſeñier:nam iſte talis dominus nõ recognoſcens ſuperiorem,poteſt pœnas remittere, vt notat Bart.& Alexand.in dicta.l. acta.in ver. de amplianda. ff. de re iudi. & ne fiat iuris correctio, ſecũ dum ſubiectam materiam: ita intelligo nomen, *ſeñor*.

10 *Intellectus ad.l.2. tit. 32.part.7.*

Et cũ in noſtro regno Caſtellæ non ſint tales domini, imò omnes recognoſcunt regem in ſuperiorẽ, ideò iſti non poſſunt facere remiſsionẽ delicti, ſed rex ſolus: & ideò in.d.l.partitæ quando tractatur de poteſtate remittendorũ delictorũ, dicit illa lex, quòd ſolus rex poſsit remittere:quibus verbis omnes alij domini ſunt excluſi, ſaltim quando domini remitterent pœnas delictorum

Universidad de Deusto
Biblioteca

ctorum enormium : nam si nō sunt enormia, facilius admittitur quòd fiat remissio, vt. l.diuus. ff. ad sillania. per quem notat Iacob. de Bellouiso, in sua practi.crimi.titulo de senten.crimina.nume.12.

11 *In remittendis pœnis seruatur cōsuetudo.*

Supradicta procedunt de iure, si tamen dominus vassallorum inferiorà rege est in possessione faciendi tales remissiones criminum suis subditis, etiam de pœnis corporalibus valet talis remissio, & est seruāda talis consuetudo, vt in proprijs vt aiunt, terminis per multa iura cōcludit Cassaneus in consuetud. Burgundiæ rubr. 1. §. 5. in gloss. du prence. numer. 12. & licèt dicat quòd talis consuetudo debeat esse approbata, satis videtur apud nos approbata, tam ex tolerantia regum Castellæ, qui sciunt inferiores has remissiones in suis terris facere, quàm ex. l. 12. titu. 1. partit. 2. ibi. *ò segun la antigua costumbre que guardaron de luengo tiempo*, nam & saluaguardia de consuetudine à dominis dari potest, vt concludit dictus Cassaneus in dicta. 1. rubr. in prin. gloss. & drois. nume. 46. fol. 38. col. 1.

Et licèt illa lex loquatur in cōsuetudine antiqua, circa ea quæ acquiri possunt: tamē idem crederem in remissione delictorum facienda, cū etiam ius puniendi centum annorum spatio præscribi possit, vt in. l. ★ 6. titu. 13. lib. 3. ordina. ★ Quæ est. d. l. 1. titu. 15. lib. 8. Recop. ★ ergo idem crederē in iure remittendi, vel moderandi, cum sit fauorabilius, vt in. l. Arrianus. ff. de actio. & obliga. & sic practicarē, quæ notat Ioan. Fab. in. l. & si seuerior. C. de his qui notan. infa.

Consuetudo valet vt condemnati à nobilibus liberentur.

Et in huius consuetudinis corroborationem, & quòd domini inferiores à rege possint pœnas criminales remittere, facit notabile dictū Andre. de Ysernia in titul. quæ sint regalia, in parte, & bona, in versi. si verò esset priuilegium, vbi dicit, q̄ valet consuetudo, quòd cū aliquis ducitur fustigatus per vias & plateas publicas, eripi possit, & liberari ab aliquibus nobilibus : & id vigere audio in aliquibus partibus regni de Aragonia, & de Cardinalibus Romæ obuiantibus illi qui ducitur ad mortem, attestatur Barba. in tracta. de præstantia Cardinaliū.

Si ergo ista talis cōsuetudo, etiā in terris regi subiectis valet, patet posse quoque valere, vt domini, ex iusta causa, suo arbitrio possint facere remissionem delictorum, saltim in non atrocioribus, vt eleganter concludit Iacobus de Bellouiso, in sua practica crimi. c. de sentēt. criminalibus. nu. 9.

Tutius est à rege impetrare remissionē pœnarum.

Tamē licèt dicta cōsuetudo possit admitti in istis casibus, aliqui asserunt esse irrationabilem, nec admittendam, eo quia non habet formam in remissionibus homicidiorum adhibendam, quam ponit lex tertia & quarta, titu. 11. lib. 1. ordina. ★ Quæ est. l. 3. titu. 25. lib. 8. Reco. ★ Quæ leges cum generaliter loquantur de omni genere remissionum, & non de sola regia remissione, in omnibus remissionibus locum habere ★

bere debet, nec est credendum in remissionibus à rege faciendis debere interuenire maiorem solennitatem, quàm in faciendis ab inferioribus, cum minor solennitas in rege deberet sufficere iuxta notata in l. omnium. C. de testamē. Ideò semper crederē esse tutius à rege, quā ab istis dominis inferioribus veniā impetrare, saltim in criminibus, pro quibus corporalis pœna imponitur, licèt consuetudinem non increpet Baldus in. l. seruos. C. ad. l. Iuliam de vi publica.

Si verò pœna pecuniaria, vel relegationis est imposita, tolerabilius crederem in hac admitti posse, q̄ domini tēporales possint illam remittere : quæ remissio non dicitur donatio, sed indulgentia, vt notat Bald. in capit. 1. quid iuris sit, si post aliena. in vsi. feudo. nisi esset pœna conuentionalis, vt. l. si mulier. ff. delegatis tertio.

Pœnas pecuniarias remittit dominus.

Quandocunq; tamen dominis temporalibus pœnæ pecuniariæ applicātur, non debent eas in propriū patrimoniū conuertare, quod doctores dicunt imbursare, sed in pias aut publicas causas: nam si aliter facerent, oriretur cōtra dominos præsumptio, quòd imponūt pœnas magis ob quæstum, quàm vt delicta puniantur: & ita per bonas authoritates loquendo in Ecclesiasticis iudicibus cōcludit Stepha. Aufreri. in Clem. 1. de officio ordina. in versi. quærunt hic insuper DD. fol. pauo. 22. Vide Felin. in. c. irrefragabili. §. cæterum. de officio ordin.

12 *Domini inferiores possunt dicere, para mi fisco.*

Et quia domini inferiores possunt percipere dictas pœnas, indistinctè possunt dicere in suis mādatis, *so tal pena para mi camara y fisco*, nam licèt videatur quòd non sit nisi vnus fiscus, vt in. l. 1. C. de bonis vacan. lib. 10. attamen quilibet habens merum imperiū habet fiscum ex quadam consequentia quantum ad confiscationem, & annotationē bonorum, vel ex sententia contra criminosos lata, vel alio modo, & sic intelligitur authent. bona damnatorum. C. de bonis proscriptorū. & in. l. vna. C. ne sine iussu principis, & in. l. 1. ff. de iure fisci, & sic qui libet habens merū imperium confiscat, & sic habēt in consuetudine domini vassallorum, quæ pro lege seruatur, vt in. l. de quibus. ff. de legibus: & hoc notat Petrus Iacobi, in sua practica, in forma libelli, de condi. ex. l. col. 3. folio. 124. Aduertant tamen dicti domini vassallorum, q̄ si ex cōsuetudine, vel statuto populi veniat vniuersitati aliqua pœna applicanda, & illa sit liquida, dominus in præiudicium vniuersitatis non potest remittere, sed neq; ipsa vniuersitas potest pœnas liquidas remittere, vt notat Baldus in. l. præses. C. de transa. quem nominatim hoc casu sequitur Curia Pisana, capitulo. 20. Sed neque rex in præiudicium interesse partis, non posset hoc interesse remittere, vt per plura probat Rebuffus in lege vna. C. de senten. quæ pro eo quòd interest. fol. 5.

13 Item quanquam ad dominos vassallorū

Universidad de Deusto
Biblioteca

salliorum pertineat hoc ius percipiẽdi dictas pœnas, ob id tamen non habent in bonis condẽnatorum tacitam hypotecam: nam hæc & similia priuilegia soli regio fisco cõpetunt: & ita concludit per bona iura dictus Petrus Iacobi. in dicta sua practica, titul. de condi. ex. l. colũ. 3. Quæ dicta sunt locum habent in dominis. Pars verò quando possit pœnas remittere, siue in faciendo, siue in omittendo incursas, videatur Apostilla in practica Vber. titulo finali, in glossa, in parte, meri & mixti.

SVMMARIA Capituli octaui.

1 *Statuere est quid iurisdictionis.*
2 *Consuetudo & statutum an differant inter se.*
3 *In consuetudine non requiritur scientia regis.*
4 *Intellectus ad. l. 5. titu. 1. part. 1.*
5 *Verbum, Debet, importat præcisam necessitatem.*
6 *Populi Castellæ an possint statuta facere.*

CAPVT VIII. An consuetudo, vel statutum possit introduci inscio domino loci, cui pertinet prima instantia.

★ ★*Hoc cap. non est super aliqua lege*, de los Capitulos de los Corregidores, *propter rationem, quã posuimus in summarijs duorum capitum præcedentium, quam vide, & caue ab isto authore in hoc capite, quia multum tribuit dominijs vassallorum, circa confirmationem statutorum. Quam confirmationem, non potest iste author fundare in aliqua lege regni, nisi in quantum isti domini vassallorum videntur esse quasi quidam correctores perpetui. Est materia de la. l. 14. tit. 6. lib. 3. Recopil. Et l. 8. tit. 1. lib. 7. & l. 4. tit. 14. lib. 8. & l. 8. tit. 8. lib. 7. Recop. De quâ materia vide late infra in cap. 19. in ista. 1. part. vbi dicemus.* ★

1 Statuere est iurisdictionis.

A B omnibus doctoribꝰ sine vllo discrimine admissũ est, quód statuere sit iurisdictionis, vt notant in. l. omnes populi. ff. de iustitia, & iure, & per Bald. in. l. decernimus. C. de Sacrosanctis Ecclesijs, & iure regni probatur ex. l. 5. titulo. 2. parti. 1. nam si consuetudinem non potest populus introducere sine voluntate, saltem tacita dominorum, vt probant verba. l. ibi. *Sabiendo el señor de la tierra, y no lo contradiziendo.* Eodem modo nec statutũ potest facere: quia hoc magis, quã consuetudinem introducere, videtur à iurisdictione pendere, secundum DD. in dicta. l. omnes populi: nam consuetudo & statutum nõ differunt, nisi vt tacitum & expressum,

2 Consuetudo & statutum an differant.

secundum Ancha. in cap. 1. de consti. col. 35. & Abb. in cap. 1. de consue. & sic in nihilo differunt nisi respectu modi, & formæ, secundum Bal. in. l. 2. C. quæ sit longa consue. & Alex. in. 2. volumi. consi. 189. Ex quo patet, quòd si consuetudo quæ est maioris authoritatis, quàm statutum, non potest sine scientia domini loci introduci, ergo nec statutum fieri: nam quòd minus sit statutum, quàm consuetudo, probat per multa iura Matthæ. de Afflict. in præludijs constitu. regni Siciliæ. quæst. 8. vel si non sit minus, saltim est ius ciuile illius ciuitatis, secundum Baldum in. l. pe. ff. ad exhiben.

3 Scientia regis in cõsuetudine non exigitur

Scientia autem regis in introducenda consuetudine iam hodie nõ exigitur: quia si rationabilis est consuetudo, seruanda est, & iam habet volũtatẽ & approbationem regum Castellæ, eo ipso ꝙ est rationabilis: nam eam seruari præcipit ex volũtate regum Castellæ posita. l. 11. titu. 1. libr. 7. ordina. ★ Quæ est. l. 3. tit. 1. lib. 2. Recop. ★ & licèt ibi lex dicat, *como fueron guardados por los Reyes antecessores*, illa relatio nihil nocet in rege, vel lege qui de nouo potest concedere: nam sine eo quod constet videtur approbatũ, argu. glos. in cap. si Romanorũ. 19. distin. & per Feli. in cap. ex parte. S. de rescriptis. Et per Bart. in. l. eum qui. §. Iulianus. ff. de consti. pecunia. & sic omnes consuetudines videntur hodie approbatæ à rege, & de eius scientia: nam sufficit quòd talis sciẽtia, vel voluntas habeatur in genere, nec requitur in specie de qualibet consuetudine, secundum Bald. in cap. 1. col. 2. quæ sint regalia. De quo per Aymon. cõsi. 97. ★ Auẽdañus in hoc. n. 3. reprehẽditur à Mieres de primogenijs. 1. part. q. 62. nu. 13. & ibi aduertit, quòd iste Auẽdañus est sibi cõtrarius, vt patet infra cap. 19. nu. 2. in fin. & vide eundem in dictionario verbo. *costumbre*, in princ. vbi notat ꝙ in iurisdictionalibus requiritur scientia principis. ★

Item ideò dixit. l. 5. tit. 1. part. 1. ꝙ vsus, vt sit cõsuetudo, debeat esse *de diez, o veinte años*, ad significandum, ꝙ minor sũma, decẽ. s. annorũ sufficeret vt introducatur consuetudo, & hoc modo decisionis ad id probandũ vtitur iurisconsultus in. l. si ita relictum. §. fi. ff. de lega. 2. *Ad. l. 5. ti. 3 part. 1.*

Item in quantum dicta lex partitæ dicit vt valeat consuetudo, quòd bina iudicia debent præcedere, non intelligas, ꝙ sine duabus sententijs præcedentibus non sit consuetudo, sed intellige ꝙ ad hoc vt consuetudo habeat maiorem vim quàm simplicis consuetudinis, & sic habeat vigorem legis, requiruntur vltra tẽpus decẽ vel viginti annorum, ꝙ præcesserint duo iudicia: & ita probant verba. l. 6. titulo. 2. part. 1. ibi, *y ansi d'fuerça de ley*, iunctis verbis superioribus, ibi, *assi como diximos*, dixerat autẽ in. l. 5. supra eodem titulo, *si en este tiempo fueren dados dos juyzios por ella*: si autem duo iudicia non præcesserint, lapsus temporis cum patientia populi inducit

Universidad de Deusto
Biblioteca

consuetudinem, & illa seruanda est pro consuetudine, non tamen pro lege, quod est maius, cum virtus legis maior sit quam consuetudinis, ex notatis per Bart. & DD. in l. de quibus. ff. de legibus, & sicut lex obligat ad perpetuam obseruantiam: ita & huiusmodi consuetudo per duas sententias approbata, & ideò tali casu dicta.l.5.loquitur per verbum debet, quod est præcisum: vt per plura probat Augustinus Beroi. in decisione.116. & id patet ex litera, dum dicit, *dene ser tenida y guardada*: & cum præcedit sententia, cum illa præsumatur quòd sit veritas, dicta consuetudo probatur rationabilis, aut saltim tolerabilis, quod sufficit, secundùm Baldum, in cap.1. de feudi.cogni. De quo latius dixi in dictionario, in parte, *costumbre*. ✶ Circa finem. Sed attẽde quod.d.Molina de primogenijs lib.2. cap.6. num. 24. cum sequentibus tenet contra Auẽdañum, & late fundat, sed Molinã in hoc reprehendit Ioannes Garcia de expensis.c.9.n.44.cum multis sequentibus.✶

6 Redeundo igitur ad materiam statuti dicendum est, non posse populos Castellæ statuta facere sine voluntate, & approbatione dominorum, nisi populus cum iudicibus vellet statuere super tassa victualium, vel super conseruatione rerum ciuitatis, vel in similibus negotijs, quibus possunt temporalia statuta acommodari sine vlla confirmatione dominorum, de quo latissime scripsi in ista lectura mea *de los capitulos de Corregidores*, in cap. 10. sub num.3.

Populi Castellæ an possint statuere.

Si quis autem ex populis dominorum, extra eius voluntatem, & sine sua confirmatione faceret statuta, posset à domino puniri tanquam occupans iurisdictionem dominorum: & ita notat Bartol. in l. omnes populi. ff. de iustitia & iure, & ibi Iasson numero.35. Imò domini possunt statutis derogare, secundum Ioannem de Ripa in suis responsis. titul. de legibus cap.2. in fine.

Et ideò confirmatio statutorum non à rege tantum venit impetranda in locis dominorum, sed ab ipso domino quoq;: aliter dominus offenderetur in præeminentia suæ primæ instantiæ. Et quæ in comprobationem huius conclusionis possem referre, notat Matthæus in præludijs constituti.regni Siciliæ, quæstione tertia, col.2.

SVMMARIA Capituli noni.

1 *Reuisio rationum competit regi in terris dominorum.*
2 *Ratio non datur bis.*
3 *Computus sententiantur sine citatione.*
4 *Publica ratio quo loco exigatur.*

CAPVT

CAPVT IX. Quod reuisio rationum bonorum vniuersitatis pertineat ad dominos locorum, & eorum vicem gerentes.
✶✶ *Hoc cap. 9. non est super aliqua lege Recopil. propter rationem, quam posuimus in capit. 5. & in capitibus sequentibus.*✶

SI Domini locorum possunt prohibere suis vassallis, ne rebus suis male vtantur, vt dixi supra in capite tertio, quanto maiori vrgente causa id facere debent, ne bonis cõmunibus Reipublicæ quis male vtatur, cum publica vtilitas priuatæ debeat præferri, vt in.l.vna.in.fi. C.de caducis tollen. & ideò cautius debet in hoc negotio dominus procedere, vt vnusquisq; reddat rationem villicationis suæ.

1 Reuisio rationum bonorum publicorum ad rẽ pertinet.

Et vt reddatur ratio administrationis horum bonorum publicorum dominis eorum, & non alijs, ex pluribus probatur. ✶ Et hoc ✶ dicit esse verum, & quod praxis id ipsum quotidie admittit, Burgos de Paz in.l.3.Tauri nu.452.✶

Primò, quia ad regem pertinet videre, qualiter bona ista consumuntur, vt in. l. 9. tit. 19. parti. 3. ibi. *Porque si el Rey quisiere demandar cuenta, se la den*, & facit.l.25. titul.9. part.2. & vt exigat has rationes, commissum est hodie iudicibus regijs, qui dicuntur *Corregidores*, vt in eorum capitibus regni patet.

Cum ergo reuidere rationes sit officium regis, & domini locorum sint positi in suis locis loco & vice regum, benè sequitur q̃ ad eos & nõ ad alios pertinet has rationes videre, vt in.l.12.tit.1.par.2.

Dñi debent syndicare.

Quod præmaximè verum est, quando domini locorum syndicant officiales Reipublicæ: nam cum fidem bonorum acceptorum à Republica, & ab ipsis datorum debeant videre, vt in.l.2.§.quod de frumentaria.ff.de administra.rerum ad ciuitat. pertinent. Ideò debitores Reipublicæ sunt syndicandi à dominis, & nisi eis præstiterint rationes, nihil valet ratio alijs præstita, nisi dominus ad hoc commissionem & mandatum dederit: nisi forte ratio reddita sit ei, qui est in possessione, argumento eorum quæ notat Bald.in.l.2.numero.75.C.de serui.& aqua. Cum hoc caput composui, non erat in stãpis consilium Aymonis Crauetę.238.vbi dicit nõ pertinere ad iudices has rationes publicas accipere: sed standum consuetudini: & per hoc posset limitari hæc mea conclusio, vt ad dominos & eorum iudices pertineat rationum reuisio, nisi aliter sit de consuetudine. Hoc tamẽ non admittit Guido Papæ in decisi.631.vbi firmat rationem reddendam domino, non obstante consuetudine.

2 Ratio nõ datur bis.

Semel enim bene præstita ratione, & apocha reliqui ab administratore recepta, iterum dari non de-

Universidad de Deusto
Biblioteca

bet, vt in.l.semel.& ibi Bart. & Angel.C de apochis publicis.libro.10. & plures alios refert Deci.consilio. 94.1.volumine.

Ex maximè hoc verũ est, si per modũ syndicationis reddita ratio fuerit:nam lapso termino syndicationis non debẽt officiales iterum syndicari, vt in.l. vna.C.vt omnes causæ.& notat Put.in tract.synd. in c. & modo. & per Ange. & ibi apostil.in.l.filius familias.ff.de iudic.

Error calculi quãto tempore duret.

Quod limita,nisi respublica ageret de errore calculi contra officialem,& intra viginti annos, vt in. l. in omnibus.ff.de diuersis & temporali.præscri.nam posset agere cõuenièdo eum in patria sua,vt per glo. in.l.2.ff. ad.l. Iuli. repetunda. & per Paridem in tracta.syndi. in verbo, officialis.Et ista quæstio tractari debet cum eo qui pecuniam consumpsit,vt in.l.calculi error.ff.de admi. rerum ad ciuita.pertinen. Bart. in.l. 2.C.de iure fisci.lib.10.

Ratio autẽ visis libris accepto- rum & datorum, sine vlla citatione potest sententiari, secundũ Bart. in d.ꝯ.quod de frumentaria. quem sequitur Iaſ.in.l.ne quicquã.ff.de offi- cio proconsu. nu. 45. notat Platea in.l.fi.C.de priuile.schola.lib.12. Et generalis regula est, ꝙ quando res data est in scriptis, potest sine citatione ad diffinitiuã procedi, secundum Iaſſ.in.l. si quis arbitratu. ff. de verbo.obliga.nu.23.& facit glos.in l.2.C. de contra. iudi.tutelæ. & per Abb.in cap. cum non ab homine, col.penul.de iudicijs.

Item licèt iurẽ cõmuni aliter esset statutum,vt notat Bart.in.l.2. ff. ad municipa.& Lucas de Pẽna.in.l. fi.C. de quibus muneri.lib.10. q.7. tamen consumptionẽ publicarum pecuniarũ non debent iudices admittere, nisi mandatum & iudicis & rectorum ostendatur, vt in.l.29. *en los capitulos de Corregidores.* ✶ Quę ✶ est.l.21.titu.6.libr.3. Recopil.✶ In erogandis autem pecunijs publicis non possunt se immiscere iudices, vel rectores Reipublicæ, vt in authen.de collato.§. iubemus. coll.9. in ver. sed neq;.& ex ratione huius tex.probatur decisio in.c.33. *en los capitulos de Corregidores.* ✶ Quæ est ✶ l.24.tit.6.lib.3.Recopil. &l.18. tit.5. lib.3.Recop.✶

4 Quãdo exigitur pecunia publica.

Locus autem,in quo ratio ista fumenda est, non debet esse domus priuata,etiã si sit domus eiusdẽ dñi, sed in locis publicis Reipublicæ ratio talis sumenda est: nam ibidẽ fieri debent reformationes populi, vt notat Bald.in.l.cum sententiã.C.de senten.& interlocu. omniũ iudi. Et ita vidi decisum per dominos cõcilij regalis in causa contra cõmendatorem villæ de Peñaluer.

SVMMARIA
Capituli decimi.

1 *Rex creat tabelliones.*
2 *Domini vassallorum possunt creare tabelliones.*
3 *Ius creandi tabelliones acquiritur præscriptione quadraginta annorũ.*
4 *Regij notarij non exercent officium in terris dominorum.*
5 *Intellectus ad.l.4.tit.18.libr.2.ordin.*
6 *Tabellio de concejo quis dicatur.*
7 *Acta quæ dicantur.*
8 *Intellectus ad.l.1.tit.de los testamentos,lib.5.ordinamenti.*

CAPUT X. *De potestate dominorum regni Castellæ, ad creandos tabelliones, & quæ instrumenta conficiant regij notarij in terris dominorum.*

✶ ✶ *Istud capit.10. non est super aliqua lege,* de los Capitulos de los Corregidores, *imò neq; super aliqua lege regia Recopila. propter rationes positas in cap.5. & sequentibus præcedentibus.*✶

1 Tabelliones creare ad quẽ pertinet

CReare tabelliones, vt eorum instrumẽta extra iudicium fidem faciant, ad regiam pertinet maiestatem, vt notat Bal.& DD.in.l.1.C.de emãcipa.libero.& in.c.cum.P.tabellio.de fide instru.Et notat per plura Ioã.de Palacios Ruui.in rubri.de donatio.inter virum & vxorem,in introductione, in versi.item videtur mihi.nu.20. & per Iaſſ.in.l.imperium.n.27.ff. de iurisdi.omnium iudicum.

Quod iure regni probatur in.l.3. tit.19.part.3.

Auendaño.

Tamẽ duces, comites, & alij domini temporales vassallorũ, qui habent merum & mixtum imperium in prima instantia, & loco sui possunt creare vicẽ gerentes:eodẽ modo possunt creare notarios, vt notat gl.& ibi Innoc.& DD.in.d.c. cũ P.tabellio.& ibi Hostiẽ. & in Summa,de fide instr.§. quibus.&ibi notat idem esse in Episcopo.

2 Dñi inferiores creãt tabelliones.

Et iure regni probatur in dict.l. 3. ibi. *Pero dezimos que aquellos que pueden poner juzgadores*: & licẽt ista lex det facultatem ad creandos notarios tantum in causis iudicialibus, tamen etiam ad conficienda acta extraiudicialia dicũtur eandem facultatem præscripsisse, cum hoc sit,*de ramo de señorio*, vt dicunt verba dictæ legis. 3. quod potest à dominis vassallorum Castellæ in distinctè acquiri, vt in.l. 12. titul.1. partita.2. Et quòd hoc possit præscribi, nominatim notat Oldradus, vbi plura allegat in consil.75.& iure regni est textus in.l.1. titulo.18. lib.2.ord. ✶Quæ est.l.4.tit.2. lib.7. ✶ Recopil. ✶ & consuetudinem ponendi tabelliones approbat textus in.l.7.titu.1.libro.7.ordinam.✶Quę ✶ est.l.5.&.6.tit.2. lib.7.Rec. ✶ & illa dicit obseruandam consuetudinem vel priuilegia exequenda, quæ ciuitates & alia loca habent ad ponendos tabelliones:& idem probat textus in.l.23.titulo.2.libr.7. ordinam. ✶Quæ est.d.l.4.tit.2.libr.7.Rec.✶ ✶ & in.l.8. eiusdẽ tituli, licèt de locis regi subiectis tantum loquatur. Et ibi dicit, quod in isto casu,vt com-

Universidad de Deusto
Biblioteca

petat ius creandi hos tabelliones, consuetudo debet esse immemorialis, quia ista æquiparatur priuilegio, vt in cap. super quibusdam. §. præterea. de verborum. significatio. & per Felinum in cap. cum à nobis. de præscri. & in cap. cum accessissent. de constit. col. 14. postea tamen in. l. 10. eiusdem tituli declaratur quòd licèt in ponendis rectoribus & fidelibus populorum debeat semper esse consuetudo immemorialis, tamen ad ponendos tabelliones sufficit quod sit consuetudo quadraginta annorũ: & istud sufficit, sicut in præscribenda iurisdictione ciuili, vt in. l. 6. titulo. 13. lib. 3. ordina. ★ Quæ est. l. 4. 5. & 6. tit. 2. lib. 7. Rec. & l. 1. tit. 15. lib. 4. Recopil. ★ & ad hoc sunt signanda verba illius legis, quæ dicunt, *ò han tenido los oficios por espacio de quarenta años, le sean guardados*, & in lege nona eiusdẽ tituli declaratur quod nõ requiritur omniũ de consilio loci cõsensus ad nominandos tabelliones, sed sufficit maior pars, vt in. l. quod maior. ff. ad munici.

3 *Consuetudo quadragenaria fuffcit ad nominandos tabelliones.*

Et nisi dicta lex regia decideret, quod sufficerent quadraginta anni ad ponendos tabelliones, cum tale ius sit de reseruatis principi, in signũ supremæ potestatis, videbatur hoc non posse præscribi, nisi per tẽpus immemoriale, ex notatis per Abb. in cap. cum nobis de præscripti. & in cap. cum contingat. de foro competen. & per Bald. in rubri. de præscriptio. ad finem, & concludit Baldus in tracta præscr. in. 2. parte quintæ paris principalis. q. 4. Et ista forte ratione, ante dictam. l. 10. hoc erat statutum per. l. 8. vt deberet esse immemorialis, & non minor consuetudo.

Et cũ vniuersitatibus quæ sunt persona repræsentata, hoc ius competere possit ex consuetudine quadraginta annorum, idẽ est in personis veris dominorum, vt per dictum tempus hoc ius possint acquirere, cũ & iure nostro regio hoc ius possit delegari, vt in. l. 3. titul. 19. partita 3. *O otro aquien alguno dellos otorgasse poderio nombradamente de lo fazer.*

Vniuersitas. 8ª quando competat ponere tabelliones.

Licèt iure ciuili hoc non possit alteri committi aut delegari, vt notat Bald. in rubrica de officio delegati. sub num. 14. quẽ sequitur Iaso. in. l. imperium. ff. de iurisdi. omni. iudicũ. num. 30. Si ergo ex priuilegio baronibus hoc ius potest competere, idem & consuetudine dicendũ est. Et quòd hoc iure possit dominis istud ius ponendi tabelliones cõpetere, notat Nicolaus Boerius in 2. parte. decisione. 242.

4 *Regij notarij non possunt vti officio suo in terris dominorum.*

Et cũ ius istud competat dominis, non debet talis præeminentia tolli, aut minorari, permittendo regios notarios vti suo officio intra dominia ducum, aut marchionum, vel aliorum dominorum: quia per talẽ admissionẽ aliorum, sua diminuitur potestas, sicut in simili notatur de eo qui vult habere vocẽ cũ alijs in capitulo, vt notat Abb. in. c scriptum. de electione. col. 2. & Feli. in. c. cũ omnes. de cõstitu. 12. col. & notatur in Inquisitione iudicum ★ Ecclesiasticorũ notabili. 60. ★ Hęc opinio non videtur vera, imò *los escriuanos reales pueden vsar sus oficios en las tierras de los señores, en los casos, y cosas que lo pueden vsar en tierras realengas*, vt patet in. l. 1. titu. 25. lib. 4. Recopil. ibi. *Y mandamos que en todas las ciudades, &c.* Et clarius in. l. 2. eod. tit. & lib. ★

Facta semel deputatione aliur tabellio non se intromittet.

Augeri numerus notariorũ an possit.

Imò non solum in terris dominorum, sed neque in proprijs ciuitatibus, aut villis non debet rex antiqua officia augere extra antiquum numerum, vt notat Albericus per textum, ibi. in. l. 1. C. de officio præfecti vrbis. quem sequitur Cassan. in consuetudi. Burgund. rubrica. 1. in principio. in gloss. droiten. numero. 104. fol. 21. colum. 1. Et quòd non debeat augeri numerus rectorum, vel votantium, notat Decius consil. 214. Imò quandocunque auget officia, illud facere debet sine præiudicio tertij, vti ibi notat Cassan. allegando Rebuffum in. l. comperimus. C. de proximis sacro scrinio. lib. 12. Esset autem præiudicium & non leue, si contra voluntatẽ dominorũ essent in suis terris notarij regij.

Cum igitur domini locorũ aut alij ex eorũ mandato deputauerint tabelliones ad causas iudiciales ex concessione dictæ legis tertiæ, titulo. 9. parti. 3. facta semel deputatione, non potest alius tabellio se immiscere illi causæ, vt colligitur ex Bald. in. l. 1. C. de sportulis. & in lege. 2. C. quomodo & quando iudex. Vide glossam Gregori. in. l. 7. tit. 9. part. 2.

Auendaño.

Et hoc casu neque notarij regij ad illa acta possunt adiungi, imò si se intromitterẽt, acta coram eis facta nullam fidem facerent, quia talis locus ad tribunal iudicis deputatus, alios tabelliones excludit, secundũ Bart. in. l. in prouintijs. C. de numera. libro. 12. & quanquam pars non opponat, iudex potest ex suo officio opponere, vt notat Bellamera in decisione. 540.

Itaque patet ex his, quòd si acta iudicialia non fiunt coram notarijs de numero ad hoc deputatis, nullam fidem faciunt, secundùm Baldum in. l. imperator. ff. de statu homi. & notat Alexand. in. 4. volumi. consi. 1. & Bal. & ibi DD. in. l. testamenta. C. de testamentis. & sic in huiusmodi casu de actibus iudicialibus notissimũ est, tabelliones regios nullam debere facere fidem ad bancum iudicis.

Si verò loquamur in negotijs, quæ inter partes fiunt, & sine calore iudiciali, & sic in contractibus, vel etiam in testamentis: in hoc casu maius dubium est, an notarij regij possint conficere, quia vt creda tur voci mortuæ, est res grauissimi præiudicij, vt notat de iure cõmuni Oldradus in consil. 75. & iure regni probatur in. d. l. 3. tit. 19. par. 3.

Et cũ istud sit tanti momẽti, videtur quod ad regem tantũ debeat pertinere homines eligere, qui tales cõtractus, vel testamenta cõficiãt, vt in proprio casu notat Guillelm.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Benedict. in cap. Rainuntius. de testamentis.in verbo,& vxorē nomine,in.2.decisione,sub nu.319.

Et dato casu quòd hoc concederetur dominis temporalibus in priuilegijs,vel competeret ex consuetudine, videtur hoc esse intelligendum accumulatiuè ad potestatem regiam,& non priuatiuè. Et ex hoc nonnulli voluerunt asserere, posse regios tabelliones in terris dominorū etiam cōtractus:vel testamenta cōficere,quia sunt ad omnia electi tabelliones à rege,cuius hoc est proprium,vt supra dixi.

5 *Intellectus ad.l. 4. tit. 18.lib.2.ordina.*

Quia tamē hoc esset in derogationem præeminentiæ dominorū, ideó lata est.l.4.titulo.18.lib.2. ord. ★ ★Quæ est.l.1.tit.25.lib.4. Recopil. quæ tamen lex est in multis innouata,& vide.l.47.tit.4.lib.2.Recop. ★ Ex cuius principio patet, quòd est generalis decisio in toto regno, & perpetua, licèt de hoc dubitet, & satis inaduertēter(iudicio meo) nosster Roder. Suarez in.l.post rem. ff. de re iudi.fol.143.

Nā dicit illa lex in sui procœmio (cui standum est,vt in.l.fin.ff.de hęredi.instituen.) *La confusion que ay por razon de los muchos escriuanos por todas las partes de nuestros Reynos.*

Et ista ratio legis cōdēdæ hodie quoque viget, & hoc sufficit vt lex sit perpetua,& generalis, cum ratio sit anima vitam legibus præstans. Et vt euitetur excessiuus numerus tabellionum regalium, ponitur in principio legis forma creandorum tabellionū:& hoc addit ad.l.2. &.3. titulo.19.part.3.& dicta prima pars durat vsque ad illa verba legis quæ dicunt. *E quanto a los escriuanos que fasta aqui fueron criados.*

Et ab istis verbis durat vsque ad ver. *E en quanto a los otros escriuanos publicos que estan,o estuuieren fuera de la nuestra Corte.* Et in hoc dicta lex fuit temporalis, dans formam pro tabellionibus,tunc temporis in curia duraturis.

Et à dicto ver. *E en quanto* vsq; in finem, est lex generalis, & ideò non superflue incorporata in volumine legum regni. Et ex eius decisione duo colliguntur circa numerum tabellionum huius regni.

Primum quòd in locis vbi tempore illius legis non erat numerus deputatus tabellionum, quod concilium populi maioris deputet numerum personarum, vt sunt tabelliones intra nonaginta dies à tempore legis conditæ,& sic non creādorum tabellionum, sed declarandi numeri data est potestas concilijs, & etiam transactis illis primis nonaginta diebus à tempore legis conditæ.Nihilominus etiam hodie durat illa facultas numeri declarandi:nam tempus datum ad vtilitatem Reipublicæ sine præiudicio tertij, maxime quando assignatur ad euitandam negligentiam, & fauore illius cuius causa assignatur, vt in.l. si ita relictum.§.Pegasus.ff.de legatis secundo, etiam transacto tempore durat illa potestas, maximè in isto casu,vbi potestas datur per legem,quæ semper loquitur,vt in lege

Tēpus non facit ius in re propria.

ge nulla iuris ratio.ff.de legibus. de quo est doctrina Bartoli ad hoc bene accommodata, vt in.l. eum qui ita.§.qui ita stipulatur.ff.de verbor. obligat.de quo loquitur eleganter & copiosè Tiraquellus de retractu conuentionali.§.1.in glo.1.nu.40.

Itaq; etiam hodie declarante cōcilio maioris loci numerum personarum pro tabellionibus, illi tantū & non alij debent vti officio tabellionatus,& nō alij.Et ita dicunt verba illius legis,ibi, *è aquellos vsen del dicho oficio y no otros algunos.*

★ Alterum q̄ dicta lex.4. ★ Quæ est. d. l. 1.titul.25.lib.4.Recopil. ★ præcipit,est abinde, *è ēlas ciudades è villas è lugares donde ay escriuanos publicos de numero, ò de concejo:* quòd vbi sunt tabelliones habentes huiusmodi qualitates, ij tantummodo vtantur officio tabellionatus.

De numero autem dicūtur vel antiquo ante cōditam dictā legem apud Toletum, vel quando à populo declaratū fuit postea circa numerū personarū, quæ necessariæ sunt ad exercendum officium tabellionatus, quibus dominus rex vel inferior præstat titulum,vt supra dixi.

De concejo, autem est tabellio, quādo populus eum præposuit: nā eo ipso quod præponit eum concilio in casu quo potest secūdum formā textus in.l.6. ★ Quæ est.l.12.tit. 3.lib.7.Recop.sed nil facit neque loquitur de tabellione. ★ &.l.7. ★ Quę est.l.15.titu.3.lib.7.Recop.sed nil facit neque loquitur, *de escriuano del concejo.* ★ &.l.8.tit.2.lib.7.ordinam.

Auendaño.

★ Quæ est.l.1.tit.3.lib.7.Recop.sed nil facit neque loquitur,*de escriuano ninguno.*Vide.l.7.&.8.tit.1.li.7.ordi. quæ sunt.l.2.&.3.tit.2.lib.7.Rec. ★ eo ipso est tabellio, *de concejo*,vt ipse vtatur & non alius: & qui sedet ad bancum iudicis dicitur, *de concejo*, vt.l.7.tit.11.part.5.

Vbicunq; ergo sunt tabelliones huius qualitatis,ipsi tantum vti debent:& id sonant verba dictę legis. ★Quæ est.d.l.1.tit.25.lib.4. Rec. ★ ibi, *mandamos que estos solos*, scilicet, *estos*, de quibus proximis superioribus verbis lex loquitur, qui sunt de numero declarato, & electi ad officium ex creatis per regē tempore illius legis cōditæ, quibus rex voluit subuenire,cum iam ab eo essent approbati, vel, *estos*, qui sunt recepti, vel recipiendi in numero antiquo ante illam legem deputato,vicini ex ciuitatibus, vel locis quibus debent tabelliones deputari: & *estos*,scilicet qui nominātur à cōcilijs, vbi non est designatus numerus tabellionum. Omnes scilicet isti tres tabelliones debent vti officio tabellionatus: & sic ad omnia verba superiora sunt referenda illa verba legis quæ dicunt, *E que por ante estos o qualquier dellos passen los contratos de entre partes, y las obligaciones y testamentos, y no ante otros: y que si ante otros passaren, que las tales escrituras no hagan fee ni prueua.* Et pondera, quod fidem scripturarum annullat, & non ipsam obligationem, ideò poterit testibus probari secundum Iaff. in lege seruum si-

Universidad de Deusto
Biblioteca

lij.§.eum qui.ff. de legatis primo.

Ita hæc lex coarctar poteſtatem tabellionum regalium, vt non poſſint acta iudicialia conficere,ſed neque contractus,vel teſtamẽta: hoc tamen verum eſt, ſi adſit numerus tabellionũ in tali loco,vel antiquus ante legem illam conditam, vel factus poſt dictam legem,vel ſint poſiti tabelliones à concilio:nam ipſo facto quo concilium deputat tabelliones, videtur numerũ declarare, licèt verbo non dicat, quia non minus loquitur quis facto quam verbo: imò plus facta quã verba ſignificant,vt in.l.non figura.ff.de actio. & oblig. & in.l. reprehendenda. C. de inſti.& ſubſti.& facit.l.1. §.magiſtrum.ff.de exercito. & ibi Paul.

At vbi non eſſet numerus tabellionum,vel creationotariorum poſitorum vel deputatorum à concilijs,ſed tabelliones eſſent poſiti vel à ſolo domino,vel à iudicibus loci: in tali caſu nõ loquitur dict.lex Toleti, quia hoc caſu dicta lex Toleti non prohibet quod notarij regij quocunque loco,ſiue regio, ſiue dominorum inferiorum poſsint conficere inſtrumenta contractus, ſiue teſtamenta, & alia acta iudicialia, ſiue extraiudicialia: nam vbi nõ eſt limitata poteſtas notariorum extra limitationem inductam per dictam ★ l.4.titu.18.lib.2.ord. ★ Quæ eſt.d.l. 1.tit.25.lib.4.Rec. ★quia in tali caſu manet integra poteſtas notarijs regis ad inſtrumenta conficienda, tã iudicialia,quã extraiudicialia:& ita probant illa verba legis. *Pero todos los otros eſcrinanos que fueren abiles y de buena fama puedã dar fee de todos los actos judiciales y extrajudiciales ſin pena alguna.*

Et ponderãdũ, quòd lex illa dicit actos,nam acta poteſt conficere talis notarius,& non cõtractus vel teſtamenta,& actorum appellatione veniunt propriè illa,quæ fiũt coram iudice & notario, non ſolùm in iudicio cõtentioſo,ſed in voluntario:& ita probatur in cap.quoniã contra falſam. de probatio. & per Innocen.in capit.1.col.1.de probat. & declarat Robertus in ſpeculo aureo. in parte.6.in decimo actu. fol. 216.& notat glo.in.l.acta.ff.de re iudi.& verbum,acta,generale eſt, vt in.l. Labeo.ff.de verbor. ſignific.& quando loquimur in his quæ extra iudicium fiunt, hoc verbum, acta, ſtrictè accipitur, vt in.l.cum actũ. ff.de nego.geſtis.& ideò vt dubium quod hoc caſu poſſet euenire, addidit dicta.l.4. ★ Quæ eſt.d.l.1.tit.25. ★ lib.4.Recop. ★ illa verba, *judiciales, y extrajudiciales*: nam ſi hoc non eſſet additum, ex potiore ſignificato intelligeretur ſolũmodo de actibus iudicialibus: nihilominus tamen ex dictis verbis legis, etiã acta extraiudicialia, quæ non ſint contractus vel teſtamenta, poſſunt conficere.argu.tex.in.l.verba contraxerunt.ff.de verbo.ſignific.proprie tamen acta ſunt quæ fiunt in iudicio, vt.l.1 t 2.titu.18.par.3.

7 *Acta quæ dicantur.*

Ideò vt duces,barones,& alij domini inferiores huius regni poſsunt exterminare á terris ſuis hos tabelliones regios,nec conficiant contractus,vel teſtamenta, debent vel ex conſenſu,vel ordinatione conciliorum populi ordinare numerum ordinariũ tabellionũ, vel cum ſingulis annis creant tabelliones, debent eos facere preſentari in concilio, vt alli admittantur pro illo anno,& ſic erũt tabelliones *de concejo*.

Cum verò tabelliones regij, quibus prohibitum eſt,dictos contractus,vel teſtamenta conficere, nolunt deſiſtere,ſed conficere in terris dominorum,poſſunt domini eos capere,& incarcerare, & condemnare in dimidia parte ſuorum bonorum, & in relegatione à curia regia per quinque annos:& iſta eſt pœna poſita in.d.l.4.ad quam pœnam ſunt referenda verba legis,ibi. *So las dichas penas.*

Quod extende,etiam ſi tabelliones de numero requiſiti noluerint officium impartire:& ita probatur ex petitione & deciſione.l.156.in curijs *de Madrid.* anno. 1528. ★ Quæ eſt.l.1.&.2.tit.25.lib.4.Recopil.quę eſt nouior.★

Tempore peſtis. Quod limitarem, niſi eſſet tempore peſtis: nam tunc iſti tabelliones regij poterunt confiſcere teſtamenta,ſi de numero non inueniuntur,aut nolunt ire. Et ita colligo ex notatis in tracta. de peſte. in prima parte ſub nume.130.

Et nimirum, nam vbi non reperitur tabellio publicus,ſufficiũt etiã extra tempus peſtis tres teſtes, vt valeat teſtamẽtum,& in cauſis pijs, & inter liberos: & in alijs caſibus ſpecialibus etiam duo tantũ teſtes ſufficerent:& hoc ſonant verba illa generalia poſita in fine legis primæ *titulo de los teſtamentos*,lib.5.ordina. ★ Quæ .l. mutata eſt, in Recopil. ★ & eſt.l.1.tit.4.lib.5.Recopil. ★ dum dicunt, *valga el teſtamento fecho con buenas teſtimonias*: nam & in caſibus quibus duo teſtes ſufficiunt,poſſunt intelligi iſta verba,& non in caſibus de quibus expreſsè erat prouiſum in ſuperioribus verbis eiuſdem legis. Et licèt aliqui dicant illa verba eſſe ſuperflua, tamen hoc caſu poſſunt ſaluari.

Intellectus ad l.1.tit de los teſtamentos.lib.5.ordina.

SVMMARIA Capituli vndecimi.

1 *Vaſſalli non vocant dominos in ius ſine venia.*
2 *Licentia regis debet eſſe expreſſa.*
3 *Rex concedit ſaluaguardiam.*
4 *Domini vaſſallorum non citantur ſine regia licentia.*
5 *Conſuetudo, vt domini cognoſcant in propria cauſa an valeat.*
6 *Condemnationes hæreticorum an pertineant ad dominos.*
7 *Valet mandatum Regium, de capiendo ſine informatione.*
8 *Iudex Regius an teneatur notificare mandatum dominis vaſſallorum.*
9 *Iudex ordinarius an cognoſcat contra delegatum.*

CAPVT

Universidad de Deusto
Biblioteca

CAPVT XI. De salua guardia conceßa vaſſallis contra dominos, & qualiter domini cognoſcãt in cauſa propria.

★ *Hoc cap.* 11. *non eſt* ſobre ningun capitulo de Corregidores: *ſed in quantum loquitur* de cartas de amparo dadas contra los ſeñores, *vide.l.1.tit.1. lib.4. Recop. ibi.* Y no les hagan mal ni daño, &c. *Et.l.1. & 2.tit.9. lib.8.Recop.*★

1 *Vaſſallus vocat in ius dominum.*

VAnquam de iure poſſit vaſſallus vocare dominum in ius ſine venia, vt in.c. 1. & ibi gloſ. de milite vaſſallo qui contumax eſt: & per bona iura ita concludit Nico. Boeri. in ſuis deciſioni.q.271.

Tamen iure regni ſtatutum eſt, nõ poſſe vaſſallos in ius vocare dominos ſuos ſine expreſſa regis licentia ad hoc precedente, vt in.l.6.tit. ★ 2.libr.3.ordina. ★ Quæ.l.non inuenitur in Recop. ★

2 *Licẽtia quæ dicatur.*

Et nõ ſufficeret tacita, ſed expreſſa debet eſſe licẽtia: nam iſtud comprehenditur de natura & vigore huius vocabuli, licentia, vt in cap. abbatem.de electione. lib. 6. & notat Corſetus in ſuis ſingularibus, in verbo, licentia.

3 *Rex cõcedit ſaluaguardiam.*

Tamen licèt vaſſallus litem mouere ſine regia licentia non poſsit, tamẽ vaſſalli dominorum poſſunt regem adire vt concedat ſaluaguardiam, quod nos *ſeguro real*, appellamus, ne de facto dominus offendat perſonam vaſſallorum: nam ſi quilibet iudex poteſt, etiam ſine libello, adire vt tueatur poſſeſſorem in poſſeſsione bonorum, vt notat Paul. & doctores in.l.ſi pacto quo pœnã.C.de pactis. & in.l. ſi ſeruus. C. quod cum eo. & notatur in. l. 3. C. de ceſsio. bonor. & quod notat Cardi. in Clement. 1. in fine. de celebra. miſſ. vbi dicit, q; quando iudex procedit de facto, cenſetur priuata perſona, quẽ ſequitur Felin. in cap. Eccleſia ſantæ Mariæ. de conſtitu. col. 13. & facit quod notat Puteus in tracta. ſyndica. in parte, reſiſtentia, folio. 220. & quod de prelato delinquente extra officium notant doctores. in. l. iubemus. C. de ſacroſan. Eccleſijs. Et poteſt hoc quoque comprobari ex ratione text. in l. is qui domum. ff. de iniurijs. ibi, Quãuis eum in ius vocat, & in.l. fin. in fine. tit. 13. lib. 8. ordina. ★ Quæ. l. ★ non inuenitur in Reco. ſed vide. l. 1. & 2. tit. 9. lib. 8. Recop. & l. 1. tit. 1. li. 4. Recop. ★ & in. l. magiſtratibus. ff. de iniurijs. & in. l. 16. titul. 9. partit. 7. & quod notat Angel. in l. iniuriarũ. §. ſi quis de honoribus. ff. de iniurijs. & quod de reſiſtentibus iudici notatur in. l. prohibitum. C. de iure fiſci.

Si ergo contra procedẽtes de facto in bonis, vel eorũ poſſeſsione iudex poteſt auxilium impartire: multò iuſtius dicendum eſt, poſſe regem cõcedere ſaluaguardiam in tutamen perſonarũ & libertatis, quæ maior

Iudex poteſt auxilium de facto procedẽtibus.

maior eſt omni cõmodo pecuniario. Et ideò cum à rege Franciæ petitur ſaluaguardia, ſtatim eam concedit, vt concludit Guillel. Benedi. in capit. Rainuntius. de teſtament. in parte, ſucceſsio ab inteſtato. & vxorem nomine, num. 951. fol. 148. Et ideò iſtam ſaluaguardiam impetrare à rege Caſtellæ nulli poterit grauoſum aut iniurioſum videri. Et ideò quotidie video dominum regẽ iſtas ſaluaguardias petentibus ſtatim concedere. Si verò non agitur de ſaluaguardia impetranda, ſed vaſſallus vult contra dominũ litem mouere, proponere petitionẽ omnimo & abſq; vlla pœna licet, vt in l. amplius nõ peti. ff. rẽ ratã haberi.

4 *Dominus vaſſallorum non citatur ſine regio mandato.*

Data autem petitione à vaſſallis contra dominum, non debent domini iudices regij diſcernere citationem contra dominum ſine regio mandato: & hoc eſt priuilegium in prærogatiuam dominorum, vt in ★ l. 6. titu. 2. lib. 3. ordi. ★ Quæ non inuenitur in Recop. ★

Nam quãdo debeat in curia negotiũ tractari cõtra dominũ, cũ nõ ſit alius iudex corã quo valeat cõueniri, ex regia debet voluntate procedere, vt in. l. 5. titu. 4. par. 3.

Fractio ſaluaguardiæ eſt de caſibus curiæ.

Cõceſſa autem ſaluaguardia regia vaſſallis, ſi illa frangitur & non obſeruetur à dominis de facto, & non iuridicè procedentibus, tota cauſa deuoluitur ad regẽ, vt ipſe cognoſcat: & ita notat Caſſane. in conſue. Burgun. in rubri. 1. in princi. in ver. ſecũdus eſt fol. 21. Et cũ hoc delictum ſit calificatũ, & ob id impo-

natur pœna mortis, vt in. l. 3. titu. 16. parti. 2. & medietate quoq; bonorũ inobedientes puniãtur, vt in. l. 3. tit. fina. lib. 8. ordina. ★ Quæ eſt. l. 1. titu. ★ 9. lib. 8. Recop. ★ facilius contra tales debet rex moueri ad cognoſcendum de tali negotio, vt. l. 14. tit. 2. lib. 3. ordina. ★ Quæ eſt. l. 7. tit. 3. lib. ★ 4. Recop. ★ & notat Guillel. in. d. cap. Rainuntius. de teſta. in parte, & vxorem. in. 2. deciſione, numer. 437. folio. 94.

Quomodo frãgitur ſaluaguardia.

Frangi, autẽ vel nõ obſernari ſaluaguardia à dominis, vel ex eo patet, q; de facto & non de iure procedunt: quia ſimiles literæ, ne fiat nouitas, ne fiat malũ, intelliguntur de facto, ſecundũ Bald. in. l. ſi clericus. C. de epiſcopa. audi. in. 4. col. Si verò iudices recte procedũt, iuris executio caret iniuria, & nihil obſtat ſaluaguardia, quæ in præiudiciũ iuris publici & eius executionis nunquã intelligitur conceſſa: & ita adnotat Feli. in. c. olim. in fi. de accuſatio.

Si verò iudex aut dominus loci eo colore quod procedit vt iudex, & non de facto iuris ordine prætermiſſo, cognoſcit de cauſa ſua propria, & ſic in ea vexat vaſſallũ: adhuc dicitur venire cõtra ſaluaguardiã: quia dominus in cauſa propria iudex eſſe non poteſt, etiã inter ſe & ſubditos, vt in. l. vna & ibi Ioannes Fab. C. ne quis in ſua cauſa. & in. l. qui iuriſdictioni. ff. de iuriſdi. omniũ iudi. & in. l. 10. titulo. 4. parti. 3. Et notat Abb. intelligẽdo gloſſ. in. l. 2. C. de ſentent. quæ ſine certa quantita. proferuntur. in capitu. nouit. de

Universidad de Deusto
Biblioteca

uit.de iudicijs.& Felinus in cap. cũ veniſſent. de iudicijs. & per Caſſaneum in conſuetudin. Burgund. §. 4.in rubrica prima.in.glo.& ſurſes. folio.38.col.prima.

5 *Conſuetudo iudicãdi in cauſa propria valet.*

Niſi in caſu quo dominus haberet ex cõſuetudine facultatẽ in propria cauſa cognoſcendi, quia talis conſuetudo valet,vt notat Bal. in.l. 2.C.de ſentẽ.quæ ſine certa quanti. & notat Alex. in apoſtil.ad Bart. in l.alius.in. §. belliſsimè. ff. quod vi aut clam.& per Anto.de Tremo. in practica de exceptionibus.titu. quibus modis examen iudicis declinetur. in parte, in cauſa propria. Et quia de hac conſuetudine iudicandi in cauſa propria dominorũ regi nõ cõſtat, ideò ſemper datur iudex delegatus à rege ad petitionẽ vaſſallorum, qui de talibus cauſis cognoſcat: quo caſu & ſimilibus quando mittuntur ad terras iſtorum dominorũ Caſtellæ iudices delegati,pœnæ & mulctę nõ ad ipſos dominos, ſed ad regẽ pertinent,quia nec hoc vnquã fuit in cõſuetudine. Et vltra hoc cũ rex aduocat cauſæ cognitionem,omnia acceſſoria,vt eſt pœnæ impoſitio & perceptio pertinet ad regem,nec applicatur pœna domino territorij, vt nominatim notat Caſſane.in conſue. Burgun. rubri.1. §.5.in verſicu. & quoniam.nu.395.

6 *Condẽnationes hęretico rum.*

Et eadem ratione cõdẽnationes vaſſallorum hęreticorum nõ ad dominũ loci,ſed ad regẽ pertinent, vt notat Guido Papæ in deciſio.76.& ita declarat text.in. c.cum ſecundũ leges.in.§.fi.de hæreticis.lib.6.

Et eadẽ quoq; ratione quando cauſa criminalis per appellationem deuoluitur ad curiam regiam, domini vaſſallorum non conſueuerũt percipere cõdemnationes:& ita notat Ioan.Fab. in authẽ.bona dãnatorũ.C.de bonis damnato.

Patet ergo ex ſupradictis,q; dominus Rex ſine vlla iniuria ponit manũ in terris dominorũ,circa cõcedẽdas ſaluaguardias,& præcipiẽdo ne dñi cognoſcant in cauſa propria.

7 *Mãdatum regũ de capiendo reos ſine informatione.*

Eodẽ quoq; modo poſſunt decernere mandata ad capiendas aliquas perſonas,& tenẽtur dñi vaſſallorum & eorum iudices ſtatim exequi mãdatũ abſq; vlla informatione miſſum, & capere perſonas in eo nominatas, & ad regem mittere vel eius ſupremos iudices, à quibus mandatum emanauit:& ita notat Iaſ.in. l. magiſtratibus. ff. de iuriſdi.omnium iudicum.

Et licèt dicat Bald.in cap.1.§.ſi iudex.de pace iuramen. firmã. in vſi. feudo. quod domini vaſſallorũ nõ debeant eos tradere, vel eſſe vicarios ſuorum vaſſallorũ, tamen hoc fallit, quando tale regium præceptum præcedit: in cæteris verò ſeruandum eſt quod notat Guido Papæ in deciſione.202.

Si verò rex nõ dirigit mandatum de capiendis perſonis ad dominos locorũ,vel eorum iudices,qui de iure ſunt executores habentium ſupremam iuriſdictionem, vt notat Bal.in authentic. quas actiones. C. de Sacroſan.Eccleſi.& notat Barba. in.1.

in.1.vol.conſ.1.ille talis ſpecialis regius executor poteſt ingredi ſua authoritate loca dominorũ & exequi mandata: ibi nec tenẽtur:idem dicit fieri in ſenatu Pariſiẽſi Rebuffus in tracta.de literis roga.nu.6.& elegantiſsime per Nicol.Boeri. in deciſione. 8. nec tenetur notificare hoc dominis aut eorũ iudicibus,ſecũdum Caſſaneum in conſuetudini. Burgund.1.rubri.fol.21.licẽt videri meo ad vitanda ſcandala ſecurius eſt dare notitiam iudici ordinario, ſi id ſine incommodo negotij fieri poſſet,vt idẽ Caſſan.notat in.§.7.in glo.de ſimple.ſub.nu.29.fol.77.

8 *Regius iudex an notificet mandatum.*

Et quando iſti nuncij, vel alij iudices delegati,vulgo dicti, *Peſquiſidores* regij, delinquũt extra ſuum officium in locis terminorum,licèt ſibi videatur eſſe poſſe iudices de delictis ab iſtis cõmiſsis intra ſuum territorium, vt in authẽ. qua in prouintia.C. vbi de crimi. agi oporte. Hoc idem ſentit Maſue. in ſua practica,titulo de pœnis.in verſi. Itẽ ſi ſeruiens regius,tamẽ abſtinere debent à cognitione delictorum commiſſorum ab huiuſmodi officialibus,quia cognitio pertinet ad regẽ qui eos miſit: nam regula eſt,quod iudex cognoſcit de quocunq; delicto à ſuo officiali cõmiſſo,vt notat Alberi.in.l.ſi quos. C.de offi. præfec.præto.Oriẽtis.& inferior debet tale delictũ notificare iudici ſuperiori,& remittere officialem vt puniat, vt tenet glo. in.l.in officiales. C.de offici rectoris prouin. &ideò cum omnes barones & domini regni Caſtellæ ſubſint regi Hiſpaniæ, & eius ſupremis iudicibus, ſi periculum eſſet in mora,poſſunt regiũ officialem extra ſuũ officium delinquentem nõ punire, ſed capere.argu.text.in.l. ſenatus. de officio præſi. & in.l.ſi adulterium. §. fina. ff.de adulterijs. & facta captura debet hoc regi notificari:qui ſi petat ad ſe remitti ſuum iudicem vel officialẽ extra officium delinquentem, fiet remiſsio:nam cognitio illius crimi nis ad regem pertinet, nec ex hoc fit iniuria in iuriſdictione domino vaſſallorum,ex notatis per Caſſane. in conſuetud. Burgund. §.7. in glo. del ſemple reconſe. in ver. quarta. nume.42.fol.78.

9 *Iudices regij delinquẽtes extra officium.*

Si tamẽ iſte officialis delinquẽs extra officium,eſſet alterius domini inferioris, hocnõ procedit,imò ipſe dominus,in cuius territorio deliquit,debet punire, vt notat ibidẽ Caſſaneus in.7.cõcluſione. De quo elegantiſsime per Nicola. Boerium in deciſione.9.

Cætera de cognitione dominorum in propria cauſa,dixi ſupra in cap.6.in ver.quod non ſolum.

SVMMARIA Capituli duodecimi.

1 *Vſus montium & terminorum cuius ſit.*

2 *Poſſeſſor an præſumatur dominus cõtra vniuerſitatem.*

3 *Allegãs territoriũ,probare debet illud.*

4 *Poſſeſſor*

Universidad de Deusto
Biblioteca

4 *Poſſeſſor præſumitur dominus.*
5 *Poſſeſſor ex immemoriali conſuetudine tuendus eſt poſſeſsione.*
6 *Immemorialis conſuetudo probat dominum.*
7 *Intellectus ad.l.7.tit.29.par.3.*
8 *Intellectus ad.l.23.tit.32.par.3.*
9 *In defenſis quomodo præſcribitur.*
10 *Ius piſcandi in alieno territorio, qualiter acquiratur:*
11 *Ius venandi an poſsit præſcribi.*
12 *Pars fluminis ad piſcandum an poſſit præſcribi.*
13 *Ripæ fluminum cuius ſint.*
14 *Ripa fluminis quæ dicatur.*
15 *Intellectus ad l.10.tit.28.par.3.*
16 *Bonæ reſtituta ciuitati qualiter præſcribantur.*
17 *AEdificia dedecorantia ciuitatem debent demoliri.*
18 *Intellectus ad.l.3.tit.28.par.3.*
19 *Tierras baldias qualiter præſcribantur.*
20 *Regi an liceat reuocare donationē à ſe factam.*
21 *Intellectus ad capit.nonum de Valla dolid, anno.1543.*
22 *Actio ad terminos an poſsit alienari*
23 *Intellectus ad pragmaticam de Iaē latā anno.1489.*
24 *Domini vaſſallorum an præſtent licentiam vaſſallis ad alienandum.*
25 *Locatio paſtus communis, quando poſsit fieri.*
26 *Maior pars populi an poſsit alienare.*
27 *Licentia Regis in alienatione debet eſſe expreſſa.*
28 *Secundus intellectus ad dictā pragmaticam de Iaen.*
29 *Intellectus ad.l.3.titu.3.libr.7. ordinam.*
30 *Domini vaſſallorum an poſsint facere defenſas.*
31 *Rex an faciat defenſas.*
32 *Titulus inualidus nullo modo eſt exhibendus.*

CAPUT XII. An domini vaſſallorum poſsint facere defenſas in terminis locorū ſuorum, vel prohibere venationē & vſum piſcandi ſubditis ſuis.

* *Hoc cap.12.non eſt ſuper aliqua lege,* de los capitulos de los Corregidores, *propter rationem quam diximus ſupra in ſumma capit.5.& in ſequentibus: ſed in quantum iſtud caput loquitur,* de ſi pueden los ſeñores adeheſſar ſus heredades; *vide.l.14. titu. 7. lib.7. Recopil. & quæ latè tradit Couar. practic.quæſt.cap.37.nu.3. maximè ex verſiculo quicquid ſit iure communi, &c.* *

VSVS montium & terminorum eſt cōmunis omnium habitatorum populi: quod iure noſtro regio ſatis notum eſt in.l.4.titulo.28. partita.3.& in dubio vniuerſitas terrarū intra territorium debet deputari primis habitatoribus,& eorum hæredibus, ſuam fundatam, iure regio ſi res cōcilij intra territorium reperitur occupata, niſi intra dies triginta oſtendat poſſeſſor titulum, cogitur tradere poſſeſsionem rei ipſi vniuerſitati & concilio ex diſpoſitione legis Toleti, quę eſt ſexta, titu.3. libro.7. ordina. * Quę eſt.l.3.tit.7.lib7.Recop. * Et quod alio & non agente vniuerſitate ſit tuēdus poſſeſſor, facit in ſimili quod notat Rota in antiquis.deciſione.40.

Et per ſupradicta ceſſat hodie quod nōnulli volebant notare ex doctrina Inno. in.c.cū ad ſedem. de reſti.ſpoliat.vbi dicit, q̄ caſtra nihil habēt a iure deputatum, niſi quod cōſuetudine, vel ſtatuto eſt aſsignatū, quod debet in territorio vel dote eſſe: quod dictum ſequitur Bal. in l.1.C.de emāncip.libero.4.col.& Ancha.conſi.142.& Abb.in.ca.ex literis.de iure patro.num.10.nā allegans territoriū, probare debet illud, ſecūdum Bal.in.l.1.§. in initio. ff. de officio præfec.vrbis.col.2.

Territoriū an præſumatur.

Nā quantum ad aſsignationem territorrij ex hominum ſtatuto, hoc dictum non procedit: cum enim hoc ad regem pertineat, cuius propriū eſt dare & aſsignare territoria, vt in d.l.2.tit.1.part.2.& notāt doc.in.l.ex hoc iure.ff.de iuſti.& iure. Vi. concordātes per Calcane.in. conſil.89.

Et aſsignatio terminorum pertinet ad eum cuius eſt iuriſdictio, vt concludit Soci.in.1.parte. conſi. 86. & cum iſtā iuriſdictionem minime habeāt populi regni Caſtellę, vt dixi ſupra in cap.1. nimirum ſi nō poſ-

Quis poſsit terminos aſſignare.

2 *Poſſeſſor an præſumatur dñs contra vniuerſitatem.*

Et licēt his locis doctores cōcludant, quòd ea quæ non ſunt particularium perſonarum, in poſſeſsione prę̄ſumantur vniuerſitatis, & non dominorum territorij, niſi quo ad iuriſdictionem. Tamen hodie ea quę poſsidentur à particularibus intra territoria populorum, quibus paſtus cōmunis, vel alius quilibet vſus impeditur, non prę̄ſumūtur omnino eſſe poſſeſſorum, populo contra eum agente, licèt poſſeſſor talis prę̄ſumatur dominus reſpectu alterius tertij: nam quantum ad tertium non cogitur oſtendere titulum poſſeſsionis, vt in.l.cogi.C. de petitione hęredi. tamen cum populus, cui conceſſum eſt territoriū, habeat ius antiquius, & ſic ex dicta lege quarta & ex alijs infra citandis habeat iure communi intentionem

3

Universidad de Deusto
Biblioteca

sint super eorum territorio, vel limitibus quicquam statuere.

Si verò probatur cõsuetudo immemorialis, designãs limites territoriorũ, ad huc locũ habet quod notat Inno.in.d.cap.cum ad sedem.

Constito igitur de limitibus territorij, vel per priuilegiũ regis, vel ex consuetudine immemoriali quod ante omnia est probandũ, cum alleगans territorium probare debet illud, quia consistit in facto, secundũ Bald. in.l.1. §. in initio.ff.de officio præfecti vrbis col.2.omnia quæ intra territorium sunt, querelante cõcilio populi, sunt populo restituenda, nisi à possessore legitimus titulus ostendatur. Nam possessor præ-
4 sumitur dominus, & prædia quæ sunt intra territorium cultiuata prę sumuntur inhabitantium in territorio, vt probat Laurent. Calcaneus in consi.34.col.3.

Qualis autẽ titulus sufficiat, vt possessor in possessione tueatur cõtra conciliũ querelans, est necessariũ differere: nã in hoc pendet vis, & intellectus illius legis, *de Toledo.* Ideò vt apertius hoc intelligatur, diuido hoc per conclusiones sequẽtes

5 *Possessor ex immemoriali consuetudine tuẽdus est.*

Prima cõclusio est, q̃ possidẽs aliquid intra territoriũ ciuitatis, tuẽdus est in possessione, & adhuc in proprietate si probat se, & antecessores rem illam possediſſe per tantum tempus, cuius in contrarium non est memoria: nã probatio huius tẽporis habetur pro veritate: & hoc modo possessor probat se esse verũ dominũ & possessorẽ, vt in.c. super quibusdã.§.1.de verb.signi.& in.l.1.§.deniq; ff. de aqua plu. arcẽ. & per glo.in.l.1.C.de serui.& aqua. & per Feli.in.c.a nobis.de præscri. & per Iaſ. & Rip. in.l.quominus.ff. de flumini.nu.41. Si tamen nõ possideat ex immemoriali, sed minori tempore, tuendus & non spoliandus est: de quo est tex.in.l.quicunq; §.si fundus. versi.sed.si.ff. de vsufru. & notat Boeri.in decis.246.nu.4.

Et immemorialis cõsuetudo probat directũ dominiũ, secundũ Bal. in. l. traditionibus. C. de pactis & per Iaſ.in.§. omniũ instit. de action.

6 *Immemorialis probat dominium.*

Secunda cõclusio est q̃ possessio immemorialis non solũ probat dominiũ rei possessæ intra terminos zerbidos, quæ vulgò dicuntur *baldios*, sed etiã intra illud, quod vulgò dicitur, *plaça, ò exido, ò dehesa*, nã licèt ista sint impræscriptibilia tẽpore, vt in.l.7.ti.29.par.3.& in.l. viam publicam.ff.de vi.publi.

Nec in talibus bonis possit cõstitui seruitus perpetua, vt in.l.13.ti.31. eadẽ.3.par.& sic talia bona nõ possint pro cẽsu obligari, sed neq; pro cẽsu vniuersitatis vendi, secundum Alexan.in.l.cõmodis.ff. de re iudi. quem sequitur Robertus in suo specu.aureo.fol.199.

Tamen si intra hæc loca aliquis possideat aliquã partẽ sicut platea, vel *plaça*, aut exitus, sunt publica: ita q̃ est intra limites præsumitur publicũ, vt notat Bal.in rubr.C. de cõtrahen.empt.quẽ sequitur & corroborat Soci.in.1.par.consi.227.

Tamẽ ista præsumptio excludi-

Quando cessat immemorialis.

tur, per probationẽ possessionis immemorialis: imò illa pars intra tales limites possessa, non probatur quòd sit defensa, vel exitus, aut platea, imò priuata esse præsumitur, & non publica. Nam si quoquo modo constasset fuisse publicam, iam eo ipso cessasset probatio immemorialis, vt in.l.si arbiter, & ibi glo. ff.de probatio. & notat Feli.allegando Pau.de Castro, & alios in cap.sicut. olim.de re iudica. & sic quãdiu constat q̃ ista bona sunt pars de platea, vel de exitu, vel defensa, sunt impræscriptibilia, si de tota re integra agitur, præsuppositio pro indubitato, q̃ sit talis, & tã ampla platea, vel defensa, aut exitus, nà cõstito de qualitate ex ipsa rei natura, res ipsa est impræscriptibilis. Si verò agitur de parte quę est intra defensam, vel plateã, tunc probata immemoriali, possessor præsumitur dñs, & q̃ illa res vel quãtitas à se possessa semper fuerit priuata, & non publica.

Et quanuis præsumeremus eam esse publicã, propter antiquitatem & diuturnitatem temporis cessaret ista præsumptio, & præsumeretur, q̃ ad illam rem obtinendã pręcesserit priuilegiũ, vel legitima concessio si illa allegaretur: nam cũ ex priuilegio etiã ista publica possint cõpetere priuatis personis, eo allegato, cum statim præsumatur cessat dispositio dictę l.7.tit.29.part.3. quia loquitur in sola præscriptione: nam licèt sola præscriptione talia bona nõ possint acquiri, tamẽ virtute prę sumpti priuilegij, aut concessionis.

7 *Intellectus ad l.7.tit.29. part.3.*

Auendaño.

sunt talia bona acquisibilia, & ita arguit Ioan.de Ripa.in.l. quominus. ff. de flumin. num.41. & num. 102. & idem dicit glo.noua.in.l.7.tit.29. part.3.in.2.limita.

Et ex hoc patet verus & singularis intellectus ad.l.23.titul.32.par.3. 8
nam illa loquitur quando ad defensionem ædificiorũ de quibus lex loquitur solummodo allegaretur prescriptio, & non allegaretur aliquis titulus, & simul cũ eo probaretur cõsuetudo immemorialis: nã si ista legitimè probatur, præsumitur titulus allegatus, & possessor harum rerum tuendus est, nec dict.lex partitæ hũc casum excludit, sed meram tẽporis allegationẽ, vt probãt illa verba, *no se pueda defender razonando que lo ha ganado por tiempo*, ideò necessaria est omnimodo tituli allegatio, vt præsumatur ex immemoriali, secundum communiter doc.in l.cum de in rem verso.ff. de vsuris. & in.l.si filius.C.de petitio.hæredi. & notat Ioan. de Ripa in loco supra allega.

Tertia conclusio est, q̃ etiam in istis bonis publicis quę dicũtur dehesas, vel exidos, ex sola præscriptione acquiritur ius, quando talia bona non redeunt in potestatẽ priuatorũ, sed manẽt semper publica, vt est videre in dehesa, quæ sit communis duobus vniuersitatibus: nam per prohibitionẽ vnius vniuersitatis contrà homines alterius vniuersitatis adquiritur ius. Idem probat glo.noua.in.l.7.titu.29.part.3.vt illa defensa quæ erat cõmunis maneat

9 *In defensis quomodo p̃scribitur.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

apud vnam vniuersitatem tantum modo, altera vniuersitate a iure suo excluſa: & ita per plures allegationes concludit Petrus Iacobi. in ſua practi. titulo de ſeruitute pecoris. de præſi. & ſic. d. l. 7. titul. 29. part. 3. loquitur tantum quãdo quis nititur per preſcriptionem bona talia quę ſunt publica facere particularia, idq; aperte denotat titulus & rubrica, ſub qua lex illa ſituatur.

10 *Ius pascendi in alienoter vitorio acquiritur.*

Si tamen illa bona maneant ſemper publica ex preſcriptione, illud non vetat lex illa: nam ſi volente populo homines alterius populi poſſunt ex voluntate eorum expreſſa habere cõmoda ſui termini & territorij & ſic paſcere herbas & ſcindere ligna intra terminos dicti loci, vt probat tex. in. l. 4. in fine, titu. 28. parti. 3. ſi hoc poſſunt homines voluntate expreſſa concedere, idem quo que poſſunt ex preſcriptione: nam ibi quoque adeſt volũtas tacita ad miſſa ex conſenſu populi, vt colligi tur ex citatis per Balbum in tract. preſcri. in. 4. parte. 5. partis. in verſi. ſexto. nume. 10. & per Lucã de Penna in. l. diligenter. C. de aquæ duct. lib. 11. Imò & cum aliqua violentia poteſt iſta volũtas introduci, vt probat Caſſa. in conſue. Burgũ. rubri. 14. §. 5. in glo. ſi non par. Vi. ſupra cap. 4. nume. 19. communis tamen opinio habet, q; regulariter ius paſcendi immemoriali preſcriptione acquiratur, vt reſoluit Couarru. in lib. 1. reſolu. cap. 17. nu. 11. Imò & alia requirũtur, quę ponit Nicolaus Bellon. in conſil. 49.

Et præmaxime hoc verum eſſet ſi talis populi cõſenſus tacitus corroboratur ex alio actu, putá ſi homines vnius populi præſtant alteri vniuerſitati vnũ nũmũ pro quolibet capite, vt ſingulis menſibus paſcantur oues: & ita notat Petrus Iacobi. in dicta practica, titu. de ſeruitute pecoris de præſi. imo iſto caſu ad ius acquirendum, niſi probaretur contractus voluntarius, dicit, q; ſufficeret lapſus decem annorũ. Tutius tamẽ crederẽ dicendum, q; ſufficiant cum titulo quadraginta anni ad acquiſitionem iſtius iuris paſcẽdi, vt probatur in. d. l. 7. tit. 29. part. 3. & exceptis quatuor caſibus, idẽ probatur in. l. fi. C. de ſacroſan. Eccle. & notat Couarruuias vbi ſupra.

Quando præſcriptio quod pascendi præſtatur.

Et eadem præſcriptio ſufficeret, vt vnus populus excludatur à communione vnius defenſæ: nam ibi non mutatur rei qualitas ex publica in priuatam: ſed ius acquiritur in ea per excluſionem populi cõſortis, & iſtud ius excipiendi ad hunc effectum, etiã in dictis bonis publicis poteſt acquiri, & ad alios quoque effectus, de quibus notat Iaſ. in. l. quominus. ff. de fluminib. numer. 100.

Et ſecundũ iſta quæ in hac tertia cõcluſione adnotantur, ſunt intelligenda quæ de hac materia cumulat Fel. in rub. de præſcr. & Balb. in trac. præſcri. in. 5. parte principali. q. 9.

Et ex his aſſero, quòd in aduertẽter locutus eſt Rodericus Suarez in allega. 15. vbi contrarium nulla ratione motus aſſeruit.

Ex

11 *Ius venãdi præſcribitur*

Ex ſupradictis poteſt adnotari q; manente ſylua vel defenſa publica poteſt acquiri præſcriptione, q; ius venandi in illa pertineat ad certos homines alijs excluſis: nã hoc ius eſt præſcriptibile propter prohibitionẽ, vt notat Faber in. §. flumina. inſti. de rerũ diui. & latius dixi in tracta. meo de iure venandi: & cũ iſta præſcriptio nõ ſit ad totã proprietatẽ defenſa, ſed de iure eius præſcriptibile eſt, vt ſupra dixi. Sed eſt bene aduertendum ad hoc, vt iſtud ius piſcandi & venandi acquiratur nomine vniuerſitatis, q; interueniant ea quæ notat Nicola. Bellon. in conſi. 49. vbi. ſingulariter loquitur.

Ius piſcãdi præſcribitur

Quarta cõcluſio eſt, q; probans cõſuetudinẽ circa ius piſcandi, prætendens, q; ipſe ſolus piſcauerit, & anteceſſores ſui prohibendo omnes alios à piſcatione à tempore immemoriali in aliqua parte fluminis, ipſe ſolus debet piſcari, & non alius tanquam acquiſierit iuſtè hoc ius piſcandi in fluminibus, quæ non ſunt nauigabilia, vel faciunt alia nauigibilia: nã quãuis iſtud ius piſcandi omnibus ſit commune in fluminibus, vt in. §. flumina. inſtitu. de rerum diuiſione. & in. l. 12. titu. 18. part. 3. & totum flumen ex hoc non poſsit præſcribi, vt in. l. 7. titul. 28. part. 3.

12 Tamen pars aliqua fluminis ex immemoriali cõſuetudine bene poteſt præſcribi, & acquiritur, vt ſit defenſa pro vtilitate illorũ, qui ſunt in cõſuetudine prohibẽdi alios à piſcatione: & iſte talis ad piſcãdũ poteſt habere retia, & cañales, & alia inſtrumenta: de quo eſt bonũ conſiliũ Bertrandi in. 3. volu. conſi. 69. Et idẽ notat Rebuff. in tractat. conſuetu. in princi. num. 15. & ius prohibẽdi nequis habeat molẽdinũ, niſi ipſe, poteſt præſcribi contra prohibitos, vt notat Bald. in. l. Item lapilli. col. 2. ff. de rerum diui. ſed aduerte, quòd iſta iura ſic acquiſita quæ dicũtur *Stancos*, ſunt à lege ipſo iure annullata, vt in pragmatica regni, niſi illo tempore fuerunt regiſtrata coram rege intra tres menſes, vt ibi dicitur.

Auendaño.

Nam ſi ad vſum molendinorum iſta aqua fluminis poteſt occupari ex ſola expreſſa cõceſsione populorum, idem poteſt fieri ex tacita voluntate, & ſic ex præſcriptione. Et ita colligitur ex. l. 18. tit. 32. par. 3.

Flumẽ nauigabile nõ cõceditur.

Si autem flumen eſſet nauigabile, cõceſsio populi non ſufficeret: quia in huiuſmodi fluminibus quæ ſunt de regalibus, vt per plura probat Io. de Rip. in. l. quominus. ff. de flumi. nu. 36. non poſſunt talia flumina hiſce ædificijs vel ſimilibus occupari, niſi hoc præſtet priuilegium, aut conſuetudo immemorialis: & ita probat tex. in. l. 33. tit. fi. lib. 8. ordin.

Non inuenitur in Recop. ✶ ✶

Et iure cõmuni idẽ notat Caſſa. in cõſue. Burg. rub. 13. §. 2. in gl. 1. & ibi dicitur, quòd iſtud ius piſcandi vendi poteſt à rege, vel à Republica.

Iſtudq; ius ſolet per priuilegiũ à rege concedi, facta prius notificatione populis, vt agant de præiudicio: & ita notat Andre. de Yſerni. in tit. quæ ſint regalia. in princi.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Pars fluminis nō nauigabilis præscribitur.

In alijs autem fluminibus, quæ sunt sine nauigatione, vt ferè sunt quasi in toto regno Castellæ, in his sola voluntas populi sufficit, vt ex hoc pars fluminis prohibeatur: & valet præscriptio, secundùm Ioannem de Ripa in dicta.l quominus. Et hoc iure multi ex dñis & monasterijs huius regni habent piscarias, quæ vulgo dicuntur, *tablas de rios*, in quibus vt competat ipsis solis ius piscandi, debent esse in possessione præoccupationis in illo loco. Et ita declarat eleganter Rodericus Suar. in allegatio. 16.

Ripa cuius sit.

13 Quinta cõclusio est: quòd possidentes ripas fluminis quæ prædijs suis adherent, eo ipso quod de proprietate prędij adhęrẽtis nõ dubitatur, est probatũ dominiũ ripę, quæ est intra territorium ciuitatis, & sic pertinet ad eum, cuius prædio adhæret, & sic ratione adhærẽtiæ vnũ dominiũ coniungitur alij, vt in.l. riparũ. ff. de aquirẽ. rerũm domi. & in.§. riparũ. instit. de rerũ diuisio. & in.l. 12. titulo. 28. part. 3 Et facit ratio text. in.l. si conueniret. §. si nuda. ff. de pigno. actio. & in.l. quod in rerum. §. 1. ff. delega. 1.

Sed est aduertendum, quod hęc iura loquũtur in casu, quo prædia sũt coniũcta, & adhærent ripę fluminis, & sic nulla est facta limitatio: nã si limes esset positus, propter limitationem, non præsumitur nisi quod sit dominus prædij limitati, & non ripæ adhærẽtis limitibus prædij, vt est tex. in.l. 1. §. item si insula. ff. de flumin. & sic limitata causa limitatum parit effectum, vt in.l. in agris. ff. de adqui rer. domi. & quod de limitatione tẽporis notatur in.l. statuliberum. §. 1. ff. delega. 2. & notat Tiraquel. de vtroque retractu. Sed an pontes liceat supra flumina ædificare & ligare in solo alieno ex vtraq; parte. nam. l. 8. tit. 10. lib. 6. ordina. ✶ Quæ est. l. 9. tit. 11. lib. 6. Recop. ✶ dicit pontes debere ædificari in ipsis fluminibus, *en los rios*, non tamẽ in solo alieno, nam illud sine volũtate dominorum ædificari nec occupari nõ debet: nã licet omnes ius habentes faciẽdi pontẽ, debent cõtribuere, vt. l. per viciniam. C. de immuni. nemi. cõnce. libr. 10. & ibi Plate. non tamen solum vnius sine causa occupatur: & lex ordinamenti solummodo in fluminibus permittit ædificare, nõ in arenalibus vel alueo fluminis, quod videtur diuersum à flumine, vt notat Augusti. Beroi. quæst. 94.

Arbores in parua ripa.

Itẽ aliud est aduertẽdum, quòd dicta iura loquuntur tantummodo de ipsa ripa fluminis, nam ista & arbores ibi nascentes sunt domini prædij adhærentis, vt in.d.l. 12. & in.l. 2. tit. 28. par. 3. Sed si essent prædia quę non ripã, sed, *arenales*, appellamus, ista sunt bona populi, vt in.l. 4. eiusdem tituli, & non habentium prædia, & sic arbores ibi nati, quos vulgus appellat, *foros*, sunt populorum in cuius territorio sunt dicti *arenales*, tanquam arbores nati in solo dominorum, quia eius esse debent, cuius in prædijs radices egerint.

Etcum habentes prædia iuxtã istos

Arenalia cuius sint.

istos, *arenales*, non subiaceant periculo corrosionis, ideò non pertinẽt ad eos ista arenalia, sicut ripa fluminis & arbores ibi nati. Et ista ratione dicta arenalia sunt populorum: & istam rationem in proprio casu assignat Ioannes de Ripa in dicta.l. quominus. nu. 70. Idem notat glos. noua. in.l. 7. titu. 29. par. 3.

Ripę quę dicatur.

14 Quæ autem sit ripa, & quæ sint arenalia iuxta ripã fluminis, ex ipsa inspectione poterit apparere, & prout vulgus hoc intelligit: nã ista probatio omne genus probationis vincit, vt in.l. si irruptione. §. ad officium. ff. finium regundo. & in.l. contra negantem. & ibi Bald. C. ad legem Aquil. & in cap. quia iudicante. & ibi Feli. de præscriptio. & quis dicatur alueus fluminis, per Augusti. Beroi. quæst. 94.

In mari autem est ripa, quatenus hybernus fluctus excurrit: quod apertissime declarat lex huius regni in.l. 10. tit. 28. part. 3. dum dicit, *aquel lugar es dicho ribera, quanto se cubre el agua della*. Et est multo animo pensandum, in quantum dicitur, *del agua della*, nam si non sola aqua maris, sed aqua alicuius magni fluminis, iuncta simul sũ dicta aqua maris, cooperiret & inundasset terram, illa non est ripa maris: quia à non sola aqua marina cooperitur: imò est ripa fluminis, & de arenalibus illius fluminis. Et per consequens talia arenalia sunt illius populi, in cuius territorio est flumen, vt dicta. l. 4. titul. 28. in part. 3.

15 Item insistendum quoque est in Auendaño.

Intelligitur ad l. 10. tit. 28. part. 3.

illis verbis quæ dicta lex decima dicit, *de todo el año*, nam loquitur de continuo cursu fluctuum maris per totum tẽpus anni, & non de ascẽsione aquarũ maris in certis horis meridianis, vel alijs, siue in hyeme, siue æstate, quibus aqua maris ascendit per aquam fluminis, & sic ampliatur flumẽ: nã illa ampliatio ex aqua, tam maris, quàm fluminis in simul non causat littus maris, imò flumẽ nis tãtum aqua consideratur, cuius est illo loco naturalis & continuus decursus: & ex hoc causatur ripa, & nõ debet cõsiderari quod est accidentale per ascensum aquæ marinæ, argu. text. in.l. 3. ff. de tutelis. vbi naturalis causa, potius quam accidẽ talis est consideranda: & in mixtis aquis originalis aqua spectatur, nec potest dici aqua maris, quę cum fluminis aqua decurrit: & sic non est omnino fluctus maris: nam ex fluctu causatur ripa maris, vt dicit tex. quatenus hybernus fluctus excurrit: & sic fluctuũ excursus cõsideratur: & quod habet duplicẽ mixturã, non cadit sub simplici, vt est tex tus in.l. legatis seruis. ff. de legat. 2. Et pro ista conclusione considerãdum est quod notat Bald. in.l. vna. C. de confessis. nu. 88. & in.l. nec ei. ff. de adoptio.

Nam si aliud forte quis assereret, necessario esset ab eo fatendũ quòd prope Hispalim influmine de Guadalquiuir, per quod ascendit aqua maritima, & crescit aqua illius fluminis, quódibi in Hispali, & longiùs esset littus maris, & non ripa flumi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

nis, q̃ esset ridiculosum asserere, vt notat Cepola in tractat. de serui. c. deripis. nu. 3.

Et istud facit contra villã de Sãtander, qui contrarium nititur asserere contra villam de Santillana, & alia loca maritima: & licèt iura nõ ita clarè hoc nobis significarent, prout significant, si tamen communis vsus attendatur loquendi, cui standum est etiam contra propriã significationem vocabuli, vt in. l. librorũ. §. Cassius. ff. de fundo. instructo. & per Felin. in proœmio Gregoriano, nunquam talem decursum aquarum per ascensionem fluminis, etiam si aqua turbetur, solet vulgus appellare littus maris, sed flumen.

16 *Restitutis ciuitati bonis publicis qualiter possideatur.*

Sexta conclusio est, quod si facta est occupatio alicuius partis in platea, siue exitu aut callibus loci, aut in publicis vijs: & ex querela populi facta est restitutio horum bonorum, & ipsemet populus retinet huiusmodi bona, non in forma platearum, vel in forma exitus, vel viæ, sed retinet sibi illa ædificia, vel plãtas; & vtitur eisdem velut bonis particularibus populi, & non in vsu cõmunis facultatis, in huiusmodi casu, quia rediguntur ad bona communia in redditum solius vniuersitatis, & non in vsum omnium, tali casu, siquis huiusmodi bona sic redacta possederit per spatium quadraginta annorum, præscribet ea, vt in. l. 7. titul. 29. part. 3. ibi, *Esto es porque maguer sean de todos comunalmente, no dexan comunalmente*, todos, & cum vniuersitati tantum & in communi bursa sint bona ista in commodo, ideò quadraginta annis præscribuntur, & mutant naturam primæuam, mutato vsu possessionis, vt in. l. 23. tit. 32. par. 3. ibi. *deuen dexar dellas, assi como delas otras rentas communales que ouieren*: si ergo sic vti debent, ergo & sic præscribi possunt, cum cesset prima causa ex qua attributum est quod platea, vel exitus, vel via non sunt præscriptibilia, scilicet vsus rei communis, & cum hoc cesset, non habet locum priuilegium de non præscribendo huiusmodi bonis attributum, vt no tãt DD. maximè Zasius in. l. maritũ ff. solut. matrimo.

Quando mutatur vsus rei.

Ex hoc infertur, quod si defensa quæ debet esse in vsu tantum pro bestijs agriculturæ, & ius pascendi debet esse pro his bestijs, & non pro alijs, quam defensam vulgus solet, *debesa boyalaje*, appellare: si talis defensa mutatur ab vniuersitate, & aratur vt fructificet frumẽta & hordea, in redditum populi ad soluenda vectigalia regia, vt putà seruitia, vel similia, & sic in redditum populi, vel forte quotãnis venditur herba, ad soluenda dicta onera: in tali casu lapso decennio quo consuetudo & vsus, & voluntas populi hoc approbantis colligitur, in tali casu dicta defensa, quæ non est in commodo publico ab antiquo, fauore publico agriculturæ deputata poterit sicut alia bona quæ sunt in redditu vniuersitatis præscribi spatio dictorum quadraginta annorum, vt ex ratione

ratione. d. l. 7. tit. 29. par. 3. colligitur.

Ex istis patet intellectus ad pragmaticam Burgis conditam anno ★ 1496. folio mihi. 62. ★ Quæ est. l. 7. tit. 7. lib. 7. Recopil. ★ nam bona, de quibus in dicta pragmatica populis restituta, quæ debent in redditu populi remanere, & non in communi vsu, possunt præscribi, etiam si sint plantata in dictis defensis spatio quadraginta annorum, ex ratione supra scripta.

17 *Ædificia, quæ impediũt plateas*

Si verò sint ędificia in plateis, vel in vijs, quæ ædificia impediũt eas, isto casu talia ædificia impeditiua, & turbantia decorem dictorum locorum publicorum, omnino sunt demolienda, nec sunt retinenda, vt inde populus commodum, vel redditum percipiat: & ita probant verba dictæ pragmaticæ, dum dicunt. *Pero en quanto a los poyos y aximezes, y esquinas, y otras cosas semejantes que impiden las plaças y calles, no es nuestra intencion de impedir por esta nuestra carta la execucion que se puede y deue hazer delo suso dicho.* Itaq; ista talia impedimenta in callibus, vel in plateis omnino sunt tollẽda, vt probat illud verbum, *Deue*, quod inducit necessitatem: & hoc declamat totus titulus ff. ne quid in loco publico. & quod notat Iaff. in. l. de quibus. ff. de legibus. nu. 2.

Iudex tollit ædificia locorum publicorum.

Et talis demolitio huiusmodi ędificiorum quæ sunt in loco publico, potest à iudicibus secularibus semper fieri, etiam si ędificiũ factum sit ab Ecclesia, & ita probatur in. l. præscriptio. C. de operi. publicis. & no-

Auendaño.

18 *Intellectus ad l. 3. tit. 28. part. 3.*

Item ex supradictis rationibus patet intellectus ad. l. 3 tit. 28. part. 3. quæ lex præcipit, quod opera etiã antiqua facta in fluminibus nauigabilibus debeant demoliri, si in vsu nauigationis nocent in dictis fluminibus: & ponit rationem in illis verbis, *Cano seria cosa guisada, que el pro comunalmente de todos los hombres se estoruasse por la pro de algunos.*

Si tamen supradicta ædificia non nocent in vijs, vel plateis posita, saltim grauiter ornatui populorum: hoc casu omnibus in publico concilio singulatim volentibus & consentientibus, non debent talia ædificia demoliri: & ita probatur in. l. 23. tit. 32. par. 3.

Quòd si ædificia occupent exitus locorum, etiam consentiente populo, iudex posset præcipere, ne auaritiæ & lucri causa in damnum communo retineantor à populo, quia non debet populus re sua male vti, imò iudex debet talibus obuiare, qui est Reipublicæ procurator, vt in. l. statuas. ff. de acqui. rerum domi. & in id alludunt & irrident illa verba. c. 17. *en los capitulos de Corregidores*, ibi, *Que las salidas delos lugares esten assimismo limpias y desocupadas.* ★ Quæ est. l. 14. tit. 6. lib. 3. Recop. ★ ★

19 *Tierras baldias.*

Septima conclusio est, quod possidentes alias terras, quæ sunt extra defensas, vel exitus populorum, quę vulgo dicuntur, *baldias*, in tali casu sic distinguendum est.

Nam si antequam ciuitati aut al-

Universidad de Deusto
Biblioteca

teri loco sit assignatus propriùs terminus à rege, vel ab alio suo mãdato, cuius est proprium assignare terminos, & diuidire prouintias, putà, quando de nouo acquiritur regnũ, vel aliqua prouintia, vt contingit in regno Granatæ, vel hodie apud Indos: nam tali casu ante donationem & assignationem à rege populis factam, si datur terminus rotundus, vel aliqua alia pars terræ militibus vel alijs, quibus ob seruitia licet donare, vt in l. 51. tit. 18. part. 3. & notatur in d. item si verberatum. §. 1. ff. de rei vendi. & notat Montal. in 2. cõpil. fori. in parte, rex Alphonsus, & dixi suprà in c. 4.

20 *Rex an donet terras populis.*

In tali casu sola donatio regis habetur pro sufficienti & legitimo titulo, vt in. l. 234. in. ll. *del estylo*, & per eam aperitur intellectus ad legẽ. 4. tit. 28. par. 3. quæ dicit, q montes & similia bona pertinẽt ad populos, in quorũ sunt territorio: nam illa loquitur, prout ex eius verbis patet, post assignationẽ terminorũ à rege vel ex immemoriali consuetudine factam, vt alludũt illa verba legis, *que son otorgados y establecidos para procomunal de cada ciudad*, & sic loquitur post assignationem. Idem notat glo. Gregori. in l. 9. tit. 28. part. 3. Et ex eius tenore potest comprehendi, quod terræ eremæ vltra montes & defensas pertinent quoq; ad populos, vel ex cõsuetudine immemoriali. Et his cessantibus allę terræ vltra montes. *plaças, exidos, dehesas*, præsumũtur illius, qui est dns, ut per plura notat Io. de Rip. in l. rem quę nobis. ff. de acqui. poss. nu. 37. Et licet aliter videatur notare Stephan. Bertrã. in 3. parte. consil. 1. nu. 4. eius dictum iure regni non procedit.

Et sic ante assignationem terminorum factã in fauorem populorũ tota terra est domini Regis, qui eã eruit à faucibus inimicorũ: & ipse solus potest dotare de tãto vel quã toterritorio omnes ciuitates vel loca regni sui, secundùm Innocen. in cap. cũ ad sedẽ de restitutio. spolia. & per Bal. in l. 1. C. de emancipa. liber. col. 4. & per Ancha. cõsi. 142.

Et ante assignationẽ sicut vni populo potest eas terras assignare, & diuisionẽ terminorũ facere, ita & vni personæ vel familiæ potest rex donare, vt in. l. iuris gentiũ. §. adeò. ff. de pactis. & iste est omnino bonus & legitimus titulus, vt in. l. fi. C. de fundis patrimonia. lib. 11. Idq; potest facere antequã inter vicinos terræ diuidãtur post assignationem terminorũ, vt in. l. 234. in. ll. *del estylo*.

Post assignationem vero terminorum populis factam, & à populo acceptatam, non videtur posse dominum regem eius assignationis terras alteri donare, quia esset reuocare donationem primò factã dicto populo: quod non licet, cum rata debeat esse perfecta donatio, & priuilegium regis deceat esse mansurũ: & ita probatur in l. 4. ti 9. lib. 5. ordi. * Quæ nõ inuenitur in Rec. * & melius in l. 2. titu. 3. lib. 7. ordina. * Quæ est l. 2. tit. 5. lib. 7. Recop. * & notat Aret. in consi. 15. col. 2. & nõ licet vni tollere & alteri dare, nisi ex

si ex causa publica, vt in. d. l. item si verberatum. §. 1. ff. de rei vendi. & in l. Lucius. ff. depositi. & per Bartol. in procœmio. ff. veter. & in. l. venditor. §. cõstat. ff. cõmunia prædio. & per DD. in cap. quæ in Ecclesiarum. de constitu. & in. l. 2. titu. 1. par. 2. & per Decium in. 1. volum. consil. 191. & per Iass. in. l. fin. ff. de pactis. num. 13. Si tamen ex certa scientia scribat, vt dentur istæ terræ, derogando legibus & priuilegijs, obtemperãdum est, secundum Baldum in capitulo cum adeo. de rescript.

Populus citatur antequam terra detur a rege

Et in tali casu durante populo & non diruto, non potest donationẽ illius agri facere, nisi cũ derogatione supradicta, & id dicit dict. l. 234. *del estylo*. Si verò rex vellet aliquarum terrarũ facere donationẽ, idq; prius notificatur populo, & populus, vel assentit, vel non contradicit, hoc casu propter assensum valet donatio, ex notatis per Yserniã in titulo, quæ sint regalia in princip. quod est notabile verbum & quotidianũ ad praxim, maximè cũ modica læsione quod cõsideratur, vt. l. sed & ędes. §. penultimo. ff. locati.

Et sicut rex non potest inuito populo post assignationem terminorum, huiusmodi agros & terras alijs assignare, quia potior est conditio priorum, quibus ius est quæsitum, maximè iã facta traditione, vt probatur in. l. quotiens. C. de rei vendi. & ibi per Iassonem. Nec præsumitur regẽ velle vnum altare cooperire, altero nudato, vt in. l. assiduis. C. qui potio. in pigno. habean.

Eodem modo prohibitum quo que est administratoribus ciuitatũ dare, vendere, aut quoquo modo alienare huiusmodi terras sine expressa præcedente Regis licẽtia, de quo est noua decisio tam ad terras iam alienatas, quam alienãdas: in. c. 9. in curijs, *de Valladolid*, anno. 1543. * Quæ est. l. 11. tit. 7. lib. 7. Recop. *

22 *Intellectus ad. c. 9. incurij de Valladolid.*

Iure autem communi statutum erat in. l. fi. C. de vendendis reb. ciuita. lib. 11. quod in vtraq; Roma istæ terræ ciuitatis non possent sine licentia imperiali alienari: in alijs autem prouintijs sine præsidis decreto: soli autem populo nunquam licet alienare, sicut nec minoribus immobilia, sine decreto iudicis, vt per totum. ff. de rebus eorum.

Hodie autem licèt aliqui sentiant quod de consuetudine non sit in vsu dicta. l. fi. tamen casu quo debeat seruari, locum debet habere, quando omnes de populo congregati, adhibita forma & solennitate illius legis, vellent alienare: nam valebit alienatio, & cum iudicum decreto, de quo per Bart. in. l. 1. C. de seruis Reip. manumit. quẽ sequitur Ant. Capi. in decisi. 4. nu. 9.

l. fin. C. de venden. rebus ciuit. nõ est in vsu.

Si verò solũmodo alienatio fieret per proceres ciuitatis, putà, *justicia y regidores*, talis alienatio ab istis & nõ à toto populo facta, non valet sine regia licentia. Et in isto tantũmodo casu loquitur dictum capitulum *de Valladolid*, vt ex eius serie patet.

Et licèt loquatur de terris, & sic de bonis immobilibus populorum, tamen idem dicendũ est de actionibus

22 *Actio ad terminos alienetur.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

bus ad terminos,vel terras: nam populus sine regia licẽtia, sicut nec minor sine decreto nõ potest ista alienare. Et ita plures allegando cõcludit Tiraquel. de vtroq; retractu. §. 1.in glos.7.nu.2.in.1.tractat. Sed an valeat cõpromissum factũ ab vniuersitatibus super iure pasturandi, vel similibus cõmoditatibus terminorum, videatur elegãtissimè Corneus in.1.volu.consi.148.

Iem aduertendum est, quòd illud capitulum *de Valladolid*. ✶ Quæ est d.l.11.tit.7.lib.7. Recopil. ✶ loquitur quando conceduntur terræ simpliciter in proprietatem illorũ,quibus donantur: si verò alienarẽtur ad plantationem hortorum,vel vinearum, vel ædificandum ædificia publica, & illa sunt iam plantata, vel ædificata : propter talem plantationem, vel ædificationem debet durare alienatio, quæ sola conciliorum licentia præcesserit, etiam sine decreto præsidis, vt in dicta.l. fina. C. de vendendis rebus ciuita. nec hunc casum comprehendit. d. ✶ c.9.*de Valladolid*. ✶ Quę est. d. l.11. tit.7.lib.7.Recop.✶

23 Pragmatica de Laen. Nec per eius decisionẽ corrigitur dicta pragmatica lata apud Iaẽ, ✶ anno.1489.✶ Quæ est.d.l.9. titu.7. lib.7.Recop.✶ & sic de terris eremis,quas vulgus,*caluas*,appellat, & non de plantatis intelligitur dictum capitulum *de Valladolid*: nam apellatione terræ,vel agri non venit terra vineata,vel plantata, vt in.l. nulla.& ibi per Bal.& apostil. C.de acquir.poss. Et cum hoc casu non mi litet eadem ratio,sicut quando terræ sunt eremæ aut zerbidæ, & ne præiudicetur agriculturæ, & ne inducatur legum correctio, ita necesse est intelligi : & quod appellatione fundi non veniat vinea, facit gloss.3.in.l.4.ff.de leg.1.& tex.in.l.2. C.si aliena res pigno.da.sit. vbi hortus & prædiũ ponuntur vt diuersa. ✶

Et illa pragmatica. ✶ Quæ est.d. l.9.tit.7.lib.7.Recop. ✶ non solum pro bonis,quæ tunc fuerunt plantata, debet intelligi,sed etiam quę postea à populis concederentur ad plantationem, vt probant illa verba pragmaticæ. *Lo qual mandamos que assi se guarde e cumpla para adelante*,saltim vbi de hoc viget consuetudo.

Ex quo concluditur,quòd in huiusmodi bonis plantatis & ædificatis sola licentia populi,& ipsa plantatio oculis patens erit legitimus titulus : quia cum dicta pragmatica permittente hoc fiat, iam dicitur quòd præcedit regia licentia,& adhuc inclusa in corpore iuris, ponderando siue animum applicãdo ad illa verba. *Y con esto se queden a los que tuuieren los dichos edificios y plantas*.Et sic solum modo imponetur solarium de quo olim erat incertum: in.l.1.C.de diuersis prædijs. libr.11. & in.l.si legatum.§.fi.ff.de operi. publicis.& in.l.1.§. ne quis nemine. ff. ne quid in loco publi.& in.l. præscriptio.C.de operib. publicis. Hodie verò est certum dictum solariũ, scilicet, *cinco marauedis por cada arãzada*, nisi in casibus de quibus per Alex.

Alex.in.l.1.§. nunc videamus. ff. de noui ope.nuntia.

Et tãtus fauor debetur ædificijs iam factis, vel vineis & arboribus iam plantatis, q̃ nullo modo possunt ædificia, vel plantæ demoliri, etiam si fuerint plãtata,vel ædificata sine licentia populorum,in cuius sunt territorio, vel sine regia licentia: imò talia debent conseruari in vtilitatem redditus communis, vt probat anterior pragmatica Burgis ✶ condita. ✶ Quæ est.l.7.tit.7. libr.7. Recopil.✶ dum dicit, *Los conserueys para el bien y pro comun dellas, y no los taleys,ni decepeys, ni corteys, ni derroqueys los dichos edificios sin nuestra licencia y mandado*.

Plãta non possũt euelli

Quod intelligerem, etiam si ædificantes,vel plantãtes voluerint cõsentire, & diruere,& asportare arbores, vel ruderia ædificiorũ, quia non possunt tanquam sint aliena, & in alieno solo plantata & ædificata: & ita nominatim notat Paul. in l.apud Trebatium.§.aquę.ff.de aqua pluui.arcen.

Item dictum capitulum *de Valladolid*,requirens ad alienationem,regiam licentiam, non procedit in hoc de licentia in terris & dominijs baronum & aliorum dominorum : nam ibi sufficit licentia dominorũ, qui loco regis in hoc casu habentur: 24 Dñs vassallorum præstãt licentiã alienationibus. nam dicta licentia dari solebat à præsidibus prouintiarum, vt in.d. l.fi.C.de venden.reb.ciui. & domini terrarum non solum in proprietate terrarum suarum fundant eãdẽ intẽtionem, quã rex fundat in suo regno,vt supra dixi: sed etiam loco prę sidis habentur, vt notant Bart. Iass. & DD.in.l.stipulationum.§.fi. ff. de verbo. obliga. Ideò eorum licentia tanquam sit data à præside,sufficit, maximè quia loca publica iuris gẽtium dicuntur in dominio illius,cuius est imperium,secundum Bar. in in tract.de Alueo.col.4. Præmaximè si domini sunt in consuetudine sic faciendi:nam eorum debet valere licẽtia, ac si esset regia, vt in.l.12. tit.1.part.Et in eodẽ. c.*de Valladolid*, hoc probatur, attenta eius petitione:nam loquitur tantùm de illis populis,in quorum terminis ipse rex solebat gratias terrarum facere, q̃ non potest intelligi intra territoria data dominis vassallorum : nam ibi rex non solet neq; potest dare terras,nolente domino inferiori à rege,& eius concilio,vel populo, cui concessum est territorium ex regio priuilegio:nam tale priuilegium minutatim non debet reuocari, imò decet esse mansurum,vt in.l.quod semel.ff.de decretis ab ordi.facien.

Platea à solo rege alienatur. Item dictum cap.nonum *de Valladolid*. ✶ Quæ est.d.l.11.tit.7.lib.7.Recopil. ✶ nihil dixit de alienatione ✶ platearum, vel viarum,aut fluminũ quę sunt nauigabilia:nam illa nullo modo possunt à populis alienari, ni si à solo rege, & adhuc cum priuilegio habente formam, de qua in.l. 27.& in.l.32.tit.fin.lib.8.ord. ✶ Quę ✶ non inuenitur in Recop.✶

Ex supradictis infertur, q̃ facta alienatione exitus populi ad ædificandum à solo concilio populi sine regia

Universidad de Deusto
Biblioteca

regia licentia, aut dominorum non valet antequam fiat in illo solo ædificium: post factam verò ædificationem tenet alienatio imposito solario per dictam pragmaticam conditã apud Iaen: quod limita, nisi etiã post ædificationem tales solares nocerent, vel plateis, vel vijs publicis, vel vicinis, aut viatoribus, quia nullo modo possunt concedi.

Item infertur, q̃ cõcilium populi sine licentia regia vel dominorũ loci nõ possunt dare facultares scindendi arbores montium ad vtilitatem vicinorum, quod vulgo appellatur, *datas de maderas*: nisi in tali possessione sint, vel ex priuilegio vel cõsuetudine immemoriali, imò tales montes in vtilitatẽ cõmunem debent conseruari, secundũ formã dictæ pragmaticæ latæ Burgis.

Datas de maderas.

25 *Locatio pasture.*

Item infertur nõ valere locationem aut arrẽdationem (vt ita dixerim) pastuum communium in reddi tum populi, si omnes habentes ius pascendi non assentiãt, vt in.l.in cõcedendo.ff. de aqua pluuia arcenda, nisi hoc fuerit ex regia licentia, quæ solet concedi ad seruitia soluẽda: quæ licentiæ per regem nostrũ solent temporaliter ad breue tempus minus decennio cõcedi. Et cum istud sit res modicæ lęsionis, benepotest à rege fierri, ex notatis per Andre. de Ysernia in titul. quæ sint regalia. in princi. arg. text. in Clem. 1. de rebus Eccle. non alie.

Item licèt præcedente regia licẽtia, & ex consensu iudicum & rectorum populorũ valere possit alienatio rerrarũ publicarũ, etiã si totius populi adunantia non consentiat: quia istud aperte disponit dictum capitulum *de Valladolid*: tamen ibi non negatur quin consentiente maiore parte incolarum populi, & datis sigillatim votis, & interposito præsidis decreto non possit alienatio bonorũ ciuitatis fieri sine regia licẽtia, seruata forma dictæ.l.fi. C. de vendẽdis rebus ciuita. lib. 11. quæ licet in vẽditione loquatur, tamen locũ habet in omni genere alienationis, vt per bonas authoritates cõcludit Alexã. in. 4. volu. consi. 1. col. 4. De qua l. videatur Corne. 1. volu. consil. 158. & hunc casum minime corrigit dictum capitulum, *de Valladolid*: nam quod non mutatur, maxime in correctorijs, stare cẽsetur, & iudicibus & rectoribus prohibetur tantum alienatio: ergo alijs concessa videtur, seruata forma dictæ. l. fina. vt in l. cum prætor. ff. de iudicijs. quia licèt dicti iudices & rectores vniuersitatẽ repræsentent, eorum tamẽ potestas non est tã ampla, sicut totius populi adunati, vt patet ex notatis per Bart. in. l. ambitiosa. ff. de decretis ab ordi. faciendis. & notat Felin. & alij in. c. cum omnes. de constitut.

Populus totius alienat. 26

Facta tamẽ in vtroq; casu alienatione, siue ab omni populo & vniuersitate vicinorum cum decreto iudicum, & iureiurando, & cum forma dictę. l. fina. siue etiam à iudicibus & rectoribus ciuitatis cum licentia regia, si ex alienatione respublica læsa fuerit, comperit intra quadriennium adie scientiæ læsionis restitutio

stitutio aduersus talem alienationem: quod quadriennium qualiter computetur, vltra notata in Clemẽ. prima de in integrum restit. videatur Alexan. in. d. 1. consi. lib. 4. Et in casu quo iudices atq; rectores facerent alienationem dictarum terrarum, si non apparet de regis licẽtia expressa, illa nũquam præsumitur ex temporis diuturnitate: tum quia visis actis ex eorum tenore non apparet interuenisse, ergo cessat præsumptio, vt notat Paul. in consi. 48. & Feli. in cap. sicut olim. de re iudi. & Alexan. in dicto consilio. 1. col. 5. tum quia dictũ capitulũ *de Valladolid*. ★ Quæ est. d. l. 11. tit. 7. lib. 7. Recopil. ★ requirit licẽtiã expressam: ergo non sufficeret tacita atq; præsumpta: nam appellatione licentiæ in qualibet dispositione intelligitur quòd illa debet esse expressa, vt notat Archidi. & ibi Ioann. Andre. in cap. Abbatem. de electio. libr. 6. cũ quibus est cõmunis opinio, vt notat Corse. in singulari suo, in parte, licentia, & idem sequitur Deci. in. 1. volumi. cõsi. 38. col. 3. & apostill. ad Abb. in cap licet. de regula. & Petrus de Rauena. in alphabe. aureo. in parte, authoritas.

27 *Licentia debet esse expressa.*

Cũ ergo dicta lex requirat licentiam, & illa sui natura debeat esse expressa, non debet sufficere præsumpta, maximè in ista materia, quæ est correctoria, & quæ debet strictè intelligi, vt conseruẽtur bona Reipublicæ: pro quo conducunt quæ notat Iaff. in. l. prætor. ff. de noui ope. nuncia. & per Matth. de Afflict. in decisione. 44.

Item quæ supradicta sunt nõ referam ad alias terras siue terminos cõmunes, quæ sunt extra defensas, aut plateas, vel exitus publicos: quia in talibus terris si nõ sunt plantatæ cũ licentia conciliorũ, sunt restituẽda cum plãtis & ædificijs ipsis concilijs locorum, vt supra dixi: vt post dictam restitutionẽ sint in reddito communi, nisi vbi est consuetum quod occupans facit suas, vt in littore maris. Et ita notat in expresso Bertran. in. 1. parte consi. 266.

Si verò cum licentia conciliorũ inueniuntur plantatæ, iustè possidentur, impositio tamen solario.

De terris aratis.

Quãdo vero non sunt plantatæ sed aratę, & fructificãtes hordea & frumenta, in tali casu quia nõ omnino præscribitur, nec in totum tollitur commoditas pastus, cum post fructum collectũ possunt pasci fructus naturales: in tali casu si huiusmodi terræ possideãtur, per spatiũ quadraginta annorum, siue cum titulo habito à concilijs, in quorum sunt territorijs, siue cum titulo hæreditario, vel alijs similibus titulis, in his casibus possunt præscribi spatio quadraginta annorũ: & loquendo de terris aratis seu cultiuatis ita notat in expresso noster Rodericus Suarez in allegatione. 15.

Et sic mediante hac præscriptione, si allegetur & probetur, debent huiusmodi terræ manere apud possessorem, & tuendus est.

Si tamẽ concilium populi petat aduersus præscriptionẽ in integrũ restitu-

Universidad de Deusto
Biblioteca

restitutionem, danda est intra quadriennium post præscriptionem: & ita notat Suar. in dicta allegat. 15. & dixi supra in ver. facta.

Suppletio ad Rodericum Suarez.

Et in quantum Roder. Sua. in dicto loco dicit, nõ destruendũ quod est plantatum, si per quadraginta annos fuit possessum cũ tali titulo, ꝙ legitima sit prescriptio cõpleta, supplẽdum est in ista determinatione, maxime in plantatis: nam etiam in non plantatis sed aratis sufficit dicta præscriptio cum titulo, si terræ possidentur extra *dehesas vel exidos.*

In plãtatis est hoc vnũ plus quã in aratis, ꝙ post factam plantationem, si terræ sunt habitæ ex licentia cõciliorũ, perpetuo durabũt apud possessores, etiam si possederint minori tẽpore quadraginta annorum Et istud operatur licentia populi, & bona fides causata ex titulo, & tales possessores plantarum imposito solario sine censu, *de cinco maravedis por aranҫada, lo han de gozar para siempre.* Et istud disponit dicta pragmatica de Iaen.

Nam si vltra quadraginta annos dicta bona plantata sic fuerint possessa, in tali casu libere prescribi possunt sine vllo solario, vt notat Rodericus Suarez, vbi supra.

28 *Census imponendus pro publico.*

Ex quo sequitur bona limitatio & intellectus ad dictam pragmaticam de Iaen. ✶ Quæ est. d. l. 9. tit. 7. lib. 7. Rec. ✶ quæ dicit censum imponendum in plantatis, *de cinco maravedis por aranҫada*: nam illa non loquitur in bonis cum titulo possessis per spatium plus quam quadraginta annis; nam tali casu nihil solarij nomine est imponendum: & ita bene consideranti probant verba dictæ pragmaticæ, dum dicunt, non imponendum solarium, nisi in bonis plantatis à viginti annis citra à tẽpore conditæ dictæ pragmaticę: & de anteriori tempore nihil solarij nomine ponendum disponit: nam si quadraginta annis terræ plãtatæ sunt possessæ, cum titulo prescribuntur liberę, & sine vllo censu vel solario.

Per supradicta patet intellectus ad legem 3. titu. 3. lib. 7. ordi. ✶ Quę est. l. 1. titu. 7. libr. 7. Recopil. ✶ nam illa generaliter disponit, quod õnia plantata, vel ędificata in montibus publicis demoliantur: nam hęc non procedunt in his quę per spatium quadraginta annorum cum quolibet titulo possederunt. 29 *Ad. l. regiã.* ★

Sed neq; procedit in possidentibus cum titulo conciliorum: nam facta semel plantatione debent terras imposito solario possidere.

Item non procedit dicta. l. 3. si termini plantati, vel ædificati restituũtur concilijs, quia non docuit possessor de possessione quadraginta annorum, vel de licentia concilij illius populi: quia in tali casu plantata debent cõseruari in redditum populorum, nec auferuntur à possessoribus, vel deuastabuntur sine noua regis licentia. Et istud disponitur in dicta pragmatica de Burgos. ✶ Quæ est. d. l. 7. tit. 7. lib. 7. Reco. ✶: & sic dicta. l. 3. in omnibus his casibus est immutata. ★

Et

Et dicta lex tertia in suis verbis Hispano sermone demonstrat, ꝙ aliud est, *montes*, & aliud est, *terminos de los pueblos*, licèt aliquando aliud pro alio indistinctè dicatur. quod conducit ad. l. 4. titul. 28. partit. 3.

Et non omittam vnum satis notatu dignum, quòd licèt termini & montes publici non debeant arari, vt in dicta. l. 3. ibi, *No los puedan labrar, vender, ni enagenar*, quod istud procedit authoritate propria.

Si tamen creuit populus, & necessaria est agricultura pro frumentis colligendis, adeundus est rex, & ipse præstabit licentiam arandi sine magno incommodo pastorum. Et istud ius arandi debet cõcedi ex dicta publica necessitate.

Aut possẽdi mutatur ex causa publica.

Quod procedit etiam si intra limites illorum terminorum vicini alterius populi habeant ius, vel seruitutem pascẽdi: nam propter propriam vicinorum necessitatem datur hoc ius & facultas arandi in talibus terminis, vt in. l. præses. C. de seruitu. & aqua. & notat Rodericus Suarez, in dicta allegat. 15. in finalibus verbis: & est singulare verbũ, maximè quando non lædit graui ter ius pascendi. Et ita notat Cepola in tracta. de seruitut. in cap. de seruitute iuris pascen. & Cassaneus in consuetu. Burgund. rubri. 13. §. 2. in glos. vsayje de vos. Quod venit corroborandum ex notatis per Decium. 2. volu. consil. 244. quod facit in fauorem, *del Real de Mãçanares*, contra villam *de Madrid*.

Nota pera los pueblos q̃ se hazẽ villas en Castella, q̃ han vsado ellos pastos comunes.

Auendaño.

Extimus an probes dominium.

Item vltra titulos supradictos, vt tucatur quis in possessione rei quæ vt publica, vel cõmunis petitur, ille quoque titulus potissimus habebitur, si res quæ petitur, fuit in extimo publico posita, & allibrata vt illius à quo petitur: nam quantum ad ipsum cõmune & populum qui agit alio non possidente probatur dominium. vt notat Paulus in. l. si pater. C. de actio. empti. ✶ Contrariũ, dicit ibi Bald. & ipse Paulus nu. 2. & 3. dicit, quod pro exstimo præsumitur, dummodo non appareat de contrario, & vide Alexand. consi. 147. lib. 5. nũm. pen. & fin. vbi quod exstimum solum probat inter consentientes in exstimo. ✶ & vendi. & notat Susci. prima parte, consil. 90. col. 4. ✶ Est in noua impres. ✶ consil. 205. volum. 2. vbi copiose. ✶ ★

Diuisio.

Item diuisio facta inter hæredes est titulus, & illa cum perceptione fructuum per tãtum tempus, quo res possit præscribi, probat dominium, propter dictã fructuũ perceptionem: & ita notat Abb. in cap. cum contingat. de decimis.

Alios modos numero decẽ addidi post legem 10. titu. 14. parti. 3. & ibidem possunt videri: & ex his omnibus patet, quibus se debeat titulis tueri ille contra quẽ agitur. ex. l. 6. titu. 3. lib. 7. ordina. ✶ Quæ est. l. 3. tit. 7. lib. 7. Recop. ✶ ★

Redeũdo igitur ad propriã materiam promissam in principio huius capitis, dico ꝙ domini vassallorũ nec suos fundos, nec terminos rotundos (vt sic dicã) possunt facere 30

O defensas,

Universidad de Deusto
Biblioteca

defensas. Et hoc colligitur ex pragmatica huius regni condita, *en el real de la Vega* anno.1503. ✶ Quæ est l.4.tit.7.lib.7.Recopil. ✶ & in ciuitate Cordubensi folio mihi pragmaticarum.63. & ibidem reprobatur quædã ordinatio ciuitatis Abulensis in contrarium facta.

Sed an ex voluntate & consensu vniuersitatis hoc facere possint domini, & sic terminos populi in aliqua parte defendere, & sic commoda pasturę, vel lignorum prohibere: nam etiam ad tempus non possunt, quia carent potestate, vt supra dixi: & hoc quando soli rectores vniuersitatis cum dominis consentiunt: quia pastus cõmunis non potest prohiberi. vt ex pluribus probat Betran.in.3.parte.consi.1.

Pacto omniũ ciuiũ fit defensa.

Si tamen omnes ciues & habitatores populi voluerint singulatim consentiendo defensare aliquã partem terminorum, & sponte renunciare iuri suo, & obligare se & suos hæredes per pactum ad obseruantiam huiusmodi defensæ, hoc bene possunt facere: quia quilibet potest iuri suo & facultati propriæ renunciare. vt in.l.si quis in cõscribendo. C.de pactis. & per modum statuti in vim possunt se ad inuicem ligare. vt notat Bal.in.c.veniẽtes.de iureiuran. & valebit quoad se, vt in.l. si is qui.ff.de pignori. & ibi Angel.

Et mediante huiusmodi vicinorũ omniũ spontaneo consensu, potest defensari aliqua pars termini.

Tamen in posterum illi qui non probantur hæredes eorũ qui talem adhibuerunt consensum, non tenentur huiusmodi defensam seruare, quia pactũ istud tantũ obligat hæredes & nõ alios: & in proprijs terminis ita notat Matthæus de Affict. in constitu. regni Sicil. rubri. 85. lib. 1.

31 *Rex quando debet facere defensas.*

Et nedum dñs loci non potest, vt supra dixi, sine consensu habitatorum populi huiusmodi defensas facere, sed neq; ipsemet dominus rex Castellæ hoc facere indistincte & passim debet: quia sicut rem priuati sine causa publica tollere non debet, ita neq; potest ea quæ sunt cõmunia prohibere, nec tollere quæ sunt omnium, vt notat Ysern. in tit. quæ sint regalia. in verbo, portus in.2.col.

Defensa ad thaurum in dicũ datur tantũ ad tres miliaria leuc.

Ex hoc dico, quod si omniũ, qui ius habent in termino, non accesserit consensus, vt in.l.in concedendo.ff.de aqua pluuia.arcen. istę defensæ quæ probantur authoritate iudicum, qui dicuntur *Alcaldes de Mestas, y cañadas*, nihil valent, tanquam à dictis iudicibus factæ: tamẽ si omnes de populo consenserint, vt fieret talis defensa, ille cõsensus valet, & ligat consentientes in vim pacti, argu.glo.in.l.2.C. communia vtriusq; iudicij.

Alij autem qui nõ sunt hæredes, sed vicini, vel de nouo, vel ab antiquo ibi demorantes, non tenentur stare tali defensæ, & ideò nouo cõsensu opus est.

32 *Titulus inualidus ad exhibendum.*

Et ideò semper consulerẽ, vt huiusmodi tituli inualidi nõ ostẽderẽtur in iudicio, ne cõstando de initio inualideturius defensę: idq; iure fori

ri videtur salubre cõmodo pecuniario: nõ tamẽ iure poli, cui magis debet bonus aduocatus inhærere: nã quid prodest homini si totũ mundum lucretur, animæ verò suæ detrimentum patiatur? Ideò vbicunq; nõ est læsa cõscientia, melius est ex consuetudine immemoriali probare intẽtionẽ, quia ista præsupponit omnia retroacta iusta & rationabilia. ex notatis per Feli.in.c. cũ à nobis.de præscriptio. & istud consiliũ de probãda immemoriali, & de nõ ostendendo titulo docet Ripa.in.l. quominus.ff.de flumini.

Et idẽ cõsulerẽ his qui habẽt impositiones contra vassallos, qui debuerũt ostẽdere titulos intra nonaginta dies, de quibus dicitur in pragmatica *de los estãcos* lata apud Valisoletũ. fol. mihi.65. ✶ Quæ est.l. 12.tit.11.lib.6.Recop. ✶ nam si habet titulos, non tamẽ registratos, prout illa lex præcipit: tutius est probare consuetudinem immemorialem, quam inualidos ostendere titulos, quibus dicta pragmatica & ius cõmune resistit. de quo per Gui. Pap. in decisi.407. & per Susci. in.2. vol. consi.272.

SVMMARIA Capituli decimitertij.

1 *Animalia depascentia in alieno territorio qua pœna teneantur.*
2 *Damnum datum à sabiendas quomodo puniatur.*
3 *Pœna quintæ non debetur de iure.*
4 *Oues oberrantes non tenentur ad pœnam licet teneãtur ad damni æstimationem.*
5 *Pœna defensæ particularis quanta sit.*
6 *Pœna depascentium ad quem pertineat.*
7 *Pœna contra depascentes ligat clericos.*
8 *Herba naturalis ab omnibus pascenda.*
9 *Consuetudo an possit introduci contra ius pascendi.*
10 *Certa tassa potest assignari in pastura animalium.*
11 *Damna debentur in foro conscientiæ.*
12 *Custos publicus an percipiat pœnas sine sententia.*
13 *An prohibito vno vicino turbetur tota ciuitas.*

CAPVT. XIIII. An contra depascentes in alieno territorio possit imponi pœna quintæ partis animalium, & quæ pœna exigi debeat. ✶ Hoc cap.13. non ✶ est super aliqua lege, de los capitulos de los Corregidores, sed est quasi additio ad ea quæ tradita sunt in capite præcedenti. ✶

MVLTI Ex Dominis huius regni, & adhuc concilia suorum populorum nitũtur facere statuta, quibus imponitur pœna, vt anima

Universidad de Deusto
Biblioteca

lia exterorum vicinorum intra ſua territoria de paſcentia,ſoluant quintam partem nomine pœnæ,idq; in tuitionẽ paſtus ſui territorij dicunt iuſte fieri poſſe,ex notatis per Lucam de Penna,& Iacob.Rebuff. in l.2.C.de paſcuis publicis.lib.11.vbi ita decidunt in fauorem dominorum: quos refert & ſequitur Caſſaneus in conſuetu.Burgund.rubr.13. §.5.in fine vltimæ gloſſæ.

Sed quia iſta materia habetur quotidie in palatijs, & variè practicatur,fraternizatq; cũ his quæ diximꝰ in capite ſupra proximo: ideo eam diuido per cõcluſiones ſequentes.

Prima concluſio eſt,ꝙ dominus vaſſallorũ cum cõſenſu populi poteſt cõdere ſtatuta pœnas imponẽtia pro conſeruatione terminorum atq; defenſarũ populi:& ſi forte imponatur in ſtatuto maior pœna quã quæ legibus eſt expreſſa,de qua infra ſubijciam,tale ſtatutum valet in vim pacti, & quoad ipſos ſtatuentes ſeruari debet:non tamen in præiudicium exterorum, cum quibus ius regni & iura communia ſeruanda ſunt.Et ita poteſt colligi ex notatis per Bald.in.c.venientes,de iure iuran.& per Iaſ.& alios in.l.cunctos populos.C.de ſumma Trinit.& fide catholica.& per Ange. in.l.ſi isqui. ff.de pigno.

1 *Pœna cõtra animalia de paſcentia in alieno territorio.*

Secunda cõcluſio eſt,ꝙ vbi non eſt data propria lex à rege vel ab immemoriali conſuetudine de quantitate pœnæ exigendæ contra animalia forẽſium de paſcentia in paſcuis publicis alieni territorij, ſiue in defenſis & ſaltibus:quæ lex ante omnia eſt attẽdenda,vt in.l.2.C.de noxa. & conſuetudo in talibus debet inſpeci,& ſeruari,vt notat Bald. in tit.de pace Cõſtãtiæ.in.§.nos Romanorũ.in vſi.feudo.& in.l.1.§.deniq; ff.de aqua pluuia arcen.

In tali caſu ceſſante lege particulari de iure regni in defenſis publicis quæ dicũtur boyalajes,pœna eſt quinq; morapetinorum pro quolibet capite animalis,vt in.l.4.tit.11. ✶ Alias titul. 12. ✶ libr.5. ordina. ✶ ✶ Quæeſt.l.12.titul.7.libr.7.Recopil. ✶

2 *Quando ſit damnum ꝙ ſtiendas.*

In pratis autem,aut exitibus, vel vineis,aut meſsibus debet ſolui ęſtimatio damni cum duplo nomine pœnæ,quando apenſate,quod vulgò dicitur, *aſabiendas*, datum fuit dãnum. Si verò non apẽſate,ſed fortè oues oberrantes damnum dederunt, ambulantes ſine ſimplex debet ſolui, vt inl. 24. titu. 15.patti.7. Quod intelligerem ſi dominus fuit in culpa dimittendo animalia ſine coſtode,vt in.l.interdum.§.ſerui qui. ff.de publica.& ibi Paul.aliàs ſi caſu fortuito fugiẽdo à lupis,vel aquarũ multitudine damnum dederint,non tenentur, vt probat Alberi. in. 2. parte ſtatutorum, quæſtione. 76. Iure autem communi dutius punitur damnum apenſate factum, vt in.l.qui ſeruandarum.ff.de præſcriptis verbis.Vide Caſſane.in conſuetu.Burgund.rubrica.1.§.6.in gloſ. en meſu, numer.17. In alijs autem terminis publicis extra defenſas & vineas, vel, *meſſes*, idem & multò magis

magis quam in hæreditatibus priuatorum dicendum eſt, vt dãnum æſtimetur, & ſic ſoluatur. Et ita declaratur in priuilegijs, *del concejo de la Meſta*. Et in huiuſmodi damnorum æſtimatione non tantum præſens tempus quo damnum fit, ſed etiam futurum attenditur,vt per gl. in conſue.Aluerniæ.c.28.artic.10. quod eſt mirabile:nam multa accidere poſſunt vt vtilitas non capiatur,vt in.§.illud.inſti. dererum diui. ✶ ✶ Vide Greg. Lopez in .l.24.tit.15. p.7.verb.*apreciado*,vbi idẽ tenet. ✶

Et quia in herba paſtus communis difficilis ſolet eſſe diſcretio æſtimandi damnum, ſolet per particularia ſtatuta eſſe prouiſum, vel ex antiquis conſuetudinibus formam pœnæ introducentibus,& qualiter poſsint animalia includi, & credatur de damno dato,per Capitium in deciſione. 45. Et ꝙ animalia iſta dãnum dãtia poſsint propria authoritate capi,vide tex.in.l.cap.5. ff.de adulte.vi.glo. in conſue. Aluerniæ, capit.28.articulo.28.

3 *Pœna quinq; non debetur de iure.*

Et per dictam.l.24.corrigitur aliquorum iudicum abuſus, qui ſtatim quod denunciatur oues exterorum captas interritorio depaſcẽtes,illico auidiſsimo cupiditatis animo condemnãt in quinta parte nomine pœnæ : quod nullo modo licet,niſi ex antiquiſsima conſuetudine & immemoriali hoc ſit introductum inter habitatores illorum territoriorum,& probata ſcientia vniuerſitatũ,prout docet probandam Bertrandus in.1.par.conſi.24.

Auendaño.

Et in tantum hoc verum eſſe debet,quod licèt iudex vnius territorij hoc faciat,vel conſiliarij illius loci hoc iure iniquo vtãtur aduerſus alios vicinos alterius territorij, tamen tale ius iniquum nõ debet nocere alijs vicinis illius territorij, vt illorũ oues captæ in alieno territorio condẽnentur in quinta parte: & ita notat Iaſ. plures allegando in. l. 1.col.pen.ff.quod quiſq; iuris. *Iusiniquum in pœnis non nocet alijs.*

Quod facit, *contra los que dizen, ha ſe de quintar el ganado de ſus vezinos,pues empieçan à quintar los nueſtros.* Nam iſta pœna ſuos tantũ debet habere authores.

4 *Oues oberrãtes nõ condẽnantur in pœna.*

Tertia concluſio eſt,ꝙ licet oues oberrantes ſine fida cuſtodia & paſtore debeant ſoluere damni ęſtimationem,tamen in nullo caſo poſſunt pœna aliqua condemnari, & ſic dicta.l.24.titu.15.part.7.ſolummodo dãni æſtimationem ſoluere iubet, non tamen pœnam,& iure communi ita notat Luc.de Pen.in.l.2.C. de paſcuis publicis.lib.11.

Si tamen oues captæ fuerint, & recluſæ,& cuſtoditæ, interim ꝙ dominus earum inuenitur, non ſolum damni æſtimatio, ſed expẽſa cuſtodiæ & paſturæ ante omnia ſoluenda eſt,vt in l.ſi res.ff.de rei vendi.& in.l.hoc.amplius.§. de his. ff.de dãno infecto. & notat Bonifacius de Vitalinis in titulo de damno dato, nu.27.& nu.64.

5 *Pœna ſaltus particularis quanta ſit.*

Quarta concluſio eſt,ꝙ in ſaltibus & defenſis aliquorum dominorum, vbi ex priuilegio vel antiqua conſuetudine non conſtat de

Universidad de Deusto
Biblioteca

quantitate pœnæ,quæ debet exigi: illa tamen debet exigi quæ in alijs defensis publicis est statuta, & in hoc bona publica & priuatorum æquiparantur:& ita notat Lucas de Pen.in.l.2.C.de pascuis publicis. libro.11.quem sequitur Cassane.in cõsue.Burgun.rub.13.§.5.

6 *Pœnacuius sit.* Sexta conclusio est,q̃ in casibus quibus à lege vel consuetudine nõ est aliter prouisum & statutum de modo diuidendi pœnam, aut eam applicandi, tamen in dubio pertinet ad eos, cuius est defensa,& cuius est damnum, & cui fit iniuria:& ita notat Ioãn.de Platea in.l.1.C.de pascuis publicis.lib.11.

7 *Pœna mõtiũ & saltuũ laicis & clericos.* Septima conclusio est, quòd statuta vel consuetudines circa conseruationem huiusmodi pasturarũ, non solum laicos vicinos populi, sed etiam clericos & religiosos ligant: & illi propter conseruationem boni publici tenentur obseruare,secundum communiter D D. in cap.quod clericis.de foro competen.& plures allegat Cassane.in loco supra allegat.fol.331.Et custodes positi ad custodiam bonorũ publicorum non solùm in sua denunciatione fidẽ faciunt contra laicos,sed etiã contra clericos,vt notat Gãdi. in titul.quomodo de crimi.per viã ★ denuntia.cognoscatur.★ Sed an iudices seculares cognoscant de his contra clericos vel cognoscent sui iudices Ecclesiastici,vide greg.Lop. in.l.24.titul.15.part.7.verbo *el ganado*. versi.per suũ tamẽ iudicem.&c. & Castillo in.l.70.Taurinum.18.★

8 *Herba nata ex aquis ab omnibus pasta.* Octaua cõclusio est,q̃ herba nascens naturaliter in terra, iamcollectis fructibus industrialibus, est & debet esse in pastu cõmuni,nec potest dominus terræ defendere alios vicinos, immittentes animalia sua ad pasturandum talem herbam tempore consuetis:& ita notat Ioã. Fab.in rubri.de lege Fusia Caninia tollen:& notat Cassaneus in dictis consetudi.Burgund.rubric.13.§.1. in fine, vid. tamen Alexand. in. 4. volu.consi.35.

Si tamen in certis temporibus esset licitum hoc facere, & nõ in alijs ex consuetudine vel statuto, vt in tẽpore prohibito possit pœna exigi,pũctualiter debet probari, quòd tempore prohibito,putà, *sin sol*, vel in mensibus Aprilis, vel Maij, ex cõsuetudine prohibitis, capta sunt animalia, vt pœna locum habeat: quod per plura iura comprobat Cassane.vbi supra.& Ias.post Bart. in.l. non solum.§. sed vt probari. ff de noui ope.nuncia.

Et quando ius pasturandi habetur hoc modo vt possit præscribi,requiritur immemorialis cõsuetudo, nam est seruitus discõtinua, vt in.l. seruitutes.la grãde.ff. de seruitu.& notat Cassane. vbi supra,& Petrus Iacobi.in sua practica.sub forma pecoris depresi.fol.26.& per Bertrandum in dicto consi.24.

6 *Citra iura pascendi non introducitur cõsuetudo.* En in præiudicium antiquæ consuetudinis pascendi, nec dominus, nec populus potest noua vsagia introducere, secũdum Cassane.dicto loco,in glo.non par.in.§.5.

Nona

10 *Certa tassa ponenda in pascuis animalium.* Nona conclusio est,q̃ dñs vassallorum pro conseruatione & æquali distributione pastus communis potest statuere,ne quis vltra certũ numerũ ouium vel boum aut porcorum,vel aliorum animalium habeat intra territoriũ,nec ipse solus cõsumat & deuastet pasturam,quę debet singulorum cõmodis deseruire: & istud æquissimum statutum ligauit non solum vassallos,sed etiam forẽses,ius habentes vel communitatem pascendi intra illud territorium, debẽt tamen domini cauere,ne id fraudulenter faciant:nam fraudibus est obuiandum: & ita in proprio casu colligitur ex Alberi.in.l. imperatores.ff.de serui.rustico.prædio.

Nam cum ius resistat,ne vicinus in termino, quo habet liberam facultatem pastus, arceatur à pastura, si dominus contrarium statuerit,bonas debẽt exprimere atq; rationabiles causas.

Et ex ista ratione sunt assignata certa loca, & mensurata, *por cañadas do passen los ganados de la mesta*: quia aliter omnes pasturæ publicæ deuastarentur.

11 *Dãnadebentur in foro cõscientiæ.* Decima conclusio est, q̃ depascẽtes suis animalibus aliena pascua, non solum ad pœnam, sed ad dãna quoq; tenẽtur, etiã in foro cõscientiæ,nisi de consuetudine vel statuto aliter sit in vsu,& ita cõcludit frater Alphonsus à Castro in libr.de lege pœnali.lib.1.c.10.

12 *Custos publicus quomodo sit eligendus.* Vndecima cõclusio est, q̃ custos publicus,qui & in iudicio pro damno & pœna potest agere, secũdum Auendaño.

pœnã percipiat. Vt supra in c.1. sub nu. 14. versi. si autẽ: sed de iudicealiud esse notat infra.c.18.in principio.

13 *Totaciuitas turbatur si vnus ciuis prohibetur.* Duodecima cõclusio est, quod eo ipso quod in aliqua parte terminorũ depasta est herba ab ouibus & animalibus exterorum, videtur tota respublica,cuius pastus est,turbata:nam oues exterorum vidẽtur eo loco, quo depascunt, impedire, ne vicini eodem pastu vtantur, vt est textus & ibi glos.in.l.duos separatim.ff. de vsu & vsufruct. lega. & de turbatione Reipublicæ propter vnum ciuem notatur in.l.1.§.municipes.ff.de acquirend. possessio. & notat in expresso Baldus in.l.si plures. C.de conditio. insertis.colum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

quarta. & Oldradus in consilio. 66. in fine.

Et sicut plures ciues vtētes pastu videtur suæ vniuersitati adquirere, vt notat Cepola in tracta. rusticorū prædiorum.num. 25. eodem modo si turbantur, ipsa respublica turbata videtur,& ex hoc habet actionē, vt per Oldrad.in dicto consi.66.

SVMMARIA Capituli decimiquarti.

1 *Forma legis omnino seruanda.*
2 *Vestes excessiuæ debent prohiberi.*
3 *Excessiua tendunt in noxam.*
4 *Intellectus ad cap.* 101. *in curijs de Madrid, anno.*1534.
5 *Dotis causa an liceat filias meliorare.*
6 *Ex legitima non resultat dos excessiua.*
7 *Quando liceat meliorare filias ex causa dotis,& num.*8.

CAP. XIIII. An domini vassallorum possint statuere circa moderationem dotium & expensarum conuiuij nuptiarum & funerum. ★ *Hoc cap.* 14. *non est super aliqua lege,* de los capitulos de los Corregidores, *sed est in prosecutionem,* de lo que ydo tratando desde el.c. 5. *scilicet,* de la juridicion, y poteſtad de los señores.★

SVperfluum videtur circa supradicta in titulo huius capitis statuta facere, cum per leges regias sit amplè prouisum, quarum forma cū sit omnino exequenda a dominis & ab alijs iudicibus, recessus ab ea, siue ampliando, siue restringendo est in culpa, vt per amplissimas allegationes probat Tiraq. de vtroq; retractu.§.1.in gl.21.n.11.& per Feli.in cap.cū dilecta.de rescript.& notatur in.l.diligenter.ff.māda.& in.l.3.§.executor.ff.de neg.gest.& in.l. certa forma.C.quādo prouoca.nō est necess. & in.l.cū hi.§.prætor.ff.de transa. 1 *Forma legis seruanda.*

Omissis igitur diuersis statutis dominorū circa personas vocādas ad nuptias,& circa modū erogationis,& circa reddona, quæ corrupto vocabulo appellatur *redoma*, seruā dū est quod statuitur in pragmatica condita apud Granatā, anno. 1501. ★ Quæ est.l.12. &.13.titul.1.libr.5. Recopil.★ *Reddona.*

Item circa dotes constituendas seruandum est quod fuit statutum in curijs *de Madrid.* anno. 1534. ★Quæ est.l.1.tit.2.lib.5.Recopil.★ Ideoque aliam formam dare dominis vassallorum non licet, imò seruatur.c.101.de cuius intellectu quia multi non bene percipiunt mentem illius text.ideò pro vero eius intellectu libuit nonnulla hic addere. *Ad.c.101. in curijs Madrid.*

Et præmitto, quòd rex per suam generalem legem potest dare formā, ne eius subditi male rebus suis, vel prodigaliter vtantur in vitium, vt

vt in.l.2.& ibi notatur.ff. de his qui sunt sui, vel alie. iu. & ista ratione datur curator prodigis, vt in.l. is cui bonis.ff.de verbo. obli. & mulieri luxuriosæ.vt in.l. & mulieri. ff. de cura.furi.vel alijs dā. idq; est ne rebus suis male vtantur.

Contra excedentes. Et ex ista ratione sequitur, q; ille qui excedit modum in vtendo rebus suis, non habet in tali vsu quid honestum vt in.l. cum supra. C. de re milita.libro.12.& hoc est quādo aliorum oculi ex tali actu infestantur & murmurant:& ex ista aliquādo infestatione solet scandalum oriri, quod vitandum est. vt in.c. nihil de præscrip. & res mali exempli durius punitur. vt in.l.si quis aliquid. §.qui abottionis.ff.de pœnis.

Item ex eadē ratione sequitur, q; ea quæ sunt excessiua, debēt à regibus vitari, tanquam Reipublicæ nociua. Et ita colligitur ex sententia tex.in authē.de referēdarijs.colla.2. & in.l.exemplo.C.de probatio.

2 *Vestes excessiuæ prohibēdæ.* Ex quo dixit Bald. in proœmio Gregoria.in parte, rex pacificus.sub nu.34. q; valet statutum Episcopi, ne mulieres vtantur vestibus excessiuis & superfluis: nam immoderata lædunt Rempublicam.

Pro quo facit singularis disputatio Ioannis And.in.c.ea quæ fiunt. de regu.iur.libr.6 & Alberi.de Rosatis in.l factū ff.eo titu,& in.2.parte statutorū.q.197.vbi dicit, q; tam ratione peccati quā scandali potest statutum fieri, q; mulieres nō vtantur perlis, & fucatis vestibus, & in modum excessiuis. Et dicit Alberi. Auendaño.

hoc non solū debere statui in perlis & vestibus veris & pretiosis, sed etiā in fictis, nam etiā fictæ perlæ, licet non cōprehendantur appellatione vnionū, tamē infestant oculos vidē tium. Et sic limitatur & intelligitur doctrina Bart.in.l.1. ff. de fonte. Et sic refert & sequitur Boeri.in apostoll.ad Dynum. in.c. cæterum est. de regu.iuris.lib.6.

Item reprobando excessiuas vestes dicit Bal.in.c.iurauit. de probatio. in fine. q; prodigalia vestimēta modernus abusus introduxit: ideò talia excessiua ad honestā moderātiam sunt reducenda.vt in.l.1.ff. vbi pupillus educa. debe. & notat Bal. in dicto proœmio Grego. in parte, rex pacificus.nume.24.

Ad idem potest cōducere quod notat Ioannes Rebuff. per text. ibi. in.l.fortissimis.1.notabi.in ver. debet esse.C.de milita.veste.lib.12.vbi dicit, q; etiam si non sit statutum, nihilominus vestes excessiuæ de iure portari non debent. & idem notat Flori.in.l.sed & si quid.§. mancipiū. ff.de vsufruct.

Item vestes excessiuæ & immoderatæ non solū in aduocatis reprobantur, vt notat Speculator in titulo. de aduocat. §. sequitur.per totū capitulū, sed generaliter tam in clericis, quā in laicis reprobādæ sunt, & tanquā quid excessiuū debent à iudicibus, tam Ecclesiasticis quàm sæcularibus, vitari: nā est casus mixti fori, vt notat glo.in clement.2.de vita & honesta.clericorum.

Et his rationibus & alijs plurimis

Universidad de Deusto
Biblioteca

motus noster imperator Carolus Quintus Maximus sua pragmatica vestes excessiuas prohibuit, vt habetur in pragmatica & declaratione apud Vallisoletum. anno. 1537.
★ ★Quæ est.d.l.1.tit.2.lib.7.Recopil. circa finem.★

Et ex his quoq; supplētur quæ de iure cōmuni sunt prohibita per totū titulū de vestibus oloueris. & in titu.nulli licere in frēnis.lib.11.

3 Excessiua tē dūt in noxā. Patet ergo ex supradictis, q excessiua tendunt in noxam Reipublicæ: nam istud nomen, excessiuū, quid iniustum significat,& dicimus excedere, & excessus,vt in cap.irrefragabili.§.excessus.de officio ordina. & in cap.statutum.§.notarios.& ibi glo.in verbo, excedunt, de rescrip. lib.6.& in.c. quoniam frequenter. §.sunt & alij. vt lite non contest. & ideo quod est vltra debitum, id dicitur excessiuum,vt in.c.fi.de sepulturis & in.c.olim.derescrip.& in.c. 2. decalūnia.& in.§. & hoc ideo.de pœniten.distinct.1. & in cap. illud. de clerico ex com.minist.

Et de verbo, excedere, meminit Iurisconsultus in.l.2.ff.de excu. tut.

Cum ergo excessiuum regulariter in malam partem sumatur, ideo omnia iura vetant atque prohibēt quæ sunt excessiua,& superflua, vt est videre in exemplis infrascriptis.

Primò,dum prohibetur donatio omniū bonorū propter excessū cōtra bonos mores dāti,vt in.l. stipulatio hoc modo.ff.de verbo.obliga.& ibi. D D. & in.l. 69. in.ll. de Toro.
★ ★Quæ est.l.8.tit.10.lib.5.Recop.★

Secundò, dum iura præcipiunt, quod donatio vltra quingentos solidos insinuetur vt in.l. sancimus. C.de dona.

Tertiò,quia fit taxatio merciū, ne pretium excessiuum petatur, vt notatur per Abb.& D D. in cap.1. de emptio.& vendi.

Vi.supra.n.23. Quartò,dū vicinis locorū prohibetur,ne excessiuus grex pascat terminos cōmunes:& ideo modificatur secundū Albericū in.l. imperatores.ff.de seruitut.vrba.prædio.Dixi in tractatu meo de venatione.

Quinto dum excessiua ædificia, vt sunt, *las casas fuertes*, prohibentur in vsum particularium ædificari, vt in.l.8. tit.7 .lib. 4. ordinam. & in.l.46.in.ll. *de Toro*. ★ Quæ sunt.l. ★ 8.tit.5.lib.6.Recop.& in.l.18.titu. 6. libr.3. Recop. ★

Sextò, item vt euitentur fraudes in fatigandis aduersarijs taxātur dietæ,vt in.c. nonnulli.de rescrip.& in c.statutū.§.cum verò.eo.titu.libr.6.

Septimò,excessiuus numerus iudicū & tabellionum modificatur,vt in auth.de iudicibus.§.vetus.coll.6.

Octauò,ne fiat excessus taxantur expēsæ iudicū in sportulis,& tabellionū in scripturis, vt in. aut.de iudicibus.§.nullo. & ibi glo. coll.6. & in aranzelio nostri regni.

Nonò gradus prohibitionis matrimonij inter consanguineos & affines moderatur,vt in cap.non debet. de consangui.& affini.

Decimò, excessiua familia nocturna siue diurna etiam solo ense armata moderatur, & vltra prohibetur,

betur,vt in.c.55.in curijs apud Toletum,anno.1523. ★ Quæ est.l.4.titu.
★ 6.lib.6.Recop.★

Vndecimò, qui non vtitur more solito,dicitur excedere,vt per Abba.in. c.fi.de sequestra.poss.& fruct.

Duodecimò, numerus clericorū & decanorū in Cōstātinopolitana ciuitate moderatur,vt in.l.nōplures.C.de sacros.Eccle.& in authē.vt determina. sit nume.clerico.

Decimotertiò,dilationes in causis moderātur. vt in.l. fi.ff.de ferijs. & in.c.vltra quartam.de testibus.

Decimoquartò, multitudo testiū moderatur vsq; ad numerū triginta testium in quolibet articulo, vt in pragmatica,*de Alcala*, de iudi
★ ciario ordine lata. ★Quæ est.l.7 .tit. 6.lib.4.Recop.★

Decimoquinto, excessiuus modus legatorum moderatur vsq; ad quintam partem bonorū,pro anima vel fauore extraneorum, vel vltra tertiam partē inter liberos,vt in.l.5. titu. *de las mandas*. foro.ll.lib.3.

Decimosexto, salarium laboratorum tassatur,vt excessiua petitio eui
★ tetur,vt in.l.2.tit.5.lib.7.ordi. ★Quę est.l.3.tit.11.lib.7.Recopil.★

Decimoseptimo, arbitramenta reformātur,vt euitetur læsio & excessiuæ authoritas arbitrorū, vt notatur in.l.si societatē.§.arbitrorum. ff.pro socio.& in.c.Quintauallis. de iureiuran.& moderatorum arbitramenta quoq; retassantur, vt in.l. ab arbitro.ff.qui satisda.cogan.

Decimooctauo, ordo datur in sedēdo & loquēdo,vt excessiua ambitio moderetur, quod per exempla probat Robertus in speculo aureo,in principio.

Decimonono, vt euitetur cōfusio & excessus tassatur numerus defensorum ad numerum octo personarum,vt notat gloss. in authen. de defensor.ciuita.§.1.coll.3.

Vigesimo, itē sicut expensæ tassantur,nequid immoderatum petatur à litigatoribus, vt notatur in.l. sancimus.C.de iudicijs. ita & tassa ponitur vsq; ad quā iuretur periuramentū in litē,vt in.l.in omnibus. & per totum.ff.de in litem iuran.

Vigesimoprimo, sicut priuilegia reuocantur si tendūt ad noxā, vt in cap.suggestum. de decimis. eodem modo moderātur & restringuntur. argu.de tota re ad partē, & notatur in.l. perfecta. C. de reuocan. dona.

Vigesimosecundo,voluntas regis modificatur à iudice,vt in.l. si vindicarij.C.de pœnis.

Vigesimotertio, verba regū excessiua sunt vitanda,vt in.l.1.titul.4. partita.2.

Vigesimoquarto,verba aduocatorū debent esse moderata, & non excessiua,vt in.l.quisquis.§.1.C. de postulan. & docet Specula. in titul. de aduocato per totum.

Vigesimoquinto, iudex punit immoderatè & excessiuè. loquētes & vociferātes coram iudice,vt notat Puteus in tracta.syndica. in parte,iudex,& per Bar.in.l. si librarius. ff.de regu.iuris.

Vigesimosexto, item aliquādo excessus in defensione punitur vt culpa,

Universidad de Deusto
Biblioteca

culpa, vt in.l. fi adulterium cum inceſtu.§.imperatores.ff.de adulte.

Vigeſimoſeptimo,exceſsiua compenſatio dotis in compenſam nobilitatis aut iuuentutis mulietis, nõ admittitur, ſecundum Bald. Nouellum in tractat. de dote, parte.10. in principio,nu.9.

Vigeſimooctauo, multitudo in præbendis ſonat in vitium. c. cum iam dudum. de præben. & ibi per Innocentium.

Vigeſimonono, contra immoderate geſtad de facili præſumitur, vi. Aymon.1.vol.conſi.242.nu.2.

Trigeſimo, propter modi exceſſum dicitur quis iniuriam pati,Bal. in.l.item lapilli. ff. de rerum diuiſi. ſub num.4.

Et ſic in iſtis,& in alijs pluribus iuris articulis omnia exceſsiua ſunt vitanda,& quod nimium eſt moderandum : nam eſt modus in rebus, ſunt certi deniq; fines.

Et ſicut iura proclamãt,moderationem faciendam in dictis caſibus. & quæ ſunt in exceſſu vitanda, ita neceſſarium fuit in conſtituendis quoque dotibus eſſe admittendam moderationem, & vitanda eaquæ ſunt exceſsiua,argu.tex.in.l. tam dementis.C.de epiſ.audi.

4 Et ideo apud nos lata eſt dicta.l. in capit.101. in dictis curijs *de Madrid*. ★Que eſt .d.l.1. tit.2.lib.5.Recop. ★ ad euitãdas immoderatas dotes:& ibi ponitur taſſa & quantitas, vltra quam dos dicatur exceſsiua : quod probatur ex verbis illius legis,quæ dicunt. *Atenta vueſtra ſuplicacion, y la deſorden y daños que ſomos informados que ſe han recreſcido y recreſcen de las dichas dotes exceſsiuas.*

Et ſic cauſa vitandarum dotium quæ eſſent exceſsiuæ, eſt fundamẽtum illius deciſionis, & id probant verba ſequentia euſdem legis, ibi, *que de aqui adelante en el dar y prometer de las dichas dotes,ſe tuuieſſe la manera y orden ſiguiente*. Ponderandum ſiue ſiſtendum eſt, dum lex dicit, *dichas dotes*: nã loquitur lex de totibus exceſsiuis, de quibus ſupra ſermo erat : nã ex legis prooemio ſiue primordio colligitur volũtas diſponentis,vt in.l.ſi.ff.de hæredi.inſtituen. cum cõcordantibus: quas allegat Alex.in.2.volu.conſi.7.

Et omnis cauſa,qua lex mouetur, præſumitur finalis,& nõ impulſiua, vt notat glo.in.l.cum tale.§. legato falſam.ff.de condi.& demõſtra.

Nec ex huiuſmodi moderatione de qua in.d.c.101.poteſt dici,quod lex ſit impeditiua matrimonij, vt teſtatur in proprio caſu noſter Didacus de Couarru. in lectura libri quarti Decreta.§.9.fo.39.

Et cum iſta lex nõ ſit ſuper ſubſtantialibus matrimonij, ſed ſuper accidentalibus,ideſt,ſuper dote,iuſtiſsime potuit fieri à iudice ſeculari,ex notatis per Abb.in cap.Eccleſia ſanctæ Mariæ.de conſtitu.in verſ. ſextus caſus.& notat Bald. in rubri. de conſtitu.nu.33.

Sed in quãtum dictus doctor de Couarruuias dixit in dicto loco dictum cap. 101. loqui generaliter de dotibus

dotibus a parentibus filijs dãdis,iudicio meo non aduertenter loquitur:nam ſolũmodo loquitur lex de parentibus dantibus dotes exceſsiuas.Et vt intelligatur quãdo ſit dos exceſsiua,ſignificatur in taſſa, à dicta.l.expreſſa.

Item lex illa non loquitur de omnibus parentibus,ſed tantum de habentibus,*dozientas mil maranedis de renta, y dende arriba, o menos*, vt probant illa verba legis, *que qual quier cauallero, o perſona*. Et in quantum dicit, *perſona*, loquitur quandoque de fœmina matre habente vltra ducenta millia in redditibus, qui redditus dicuntur,vt notat Ioã. Fab.in.l.ſiquis argentum. §.primo. C.de donatio.& per Tiraquel. de vtroq; retractu.in.§.1.in glo.6.in extraneis autem perſonis vltra parentes non videtur locum habere iſta prohibitio & taſſa legis, vt probatur ibi, *a ſus hijas*.

Qualis aspernanda.

Itaq; vt inſpeciatur an dos ſit exceſsiua, ante omnia inſpeci debet, an pater, vel mater, vel quælibet perſona, qui non ſit extraneus qui preſtat dotem, habeat vltra vel intra ducenta millia in redditibus tempore quo promittit dotẽ:& ſi qualitas iſta de habente has diuitias conſtat,de qua debet conſtare cum ſit fundamentum diſpoſitionis., vt notat Barto.in.l.1.§.1.ff.ne quid in flumi. publi.& Tiraquel. latiſsime de vtroq; retract.§.8.glo.7. In tali caſu locum habet dictæ legis prohibitio:& loquitur ponendo exemplum *de cauallero* : nam loquitur a communiter accidẽtibus, cum iſti plus habeant in redditibus quám alij: iſtud tamen exemplum non arctat regulam:& ſic qui dotat, cum non habeat quicquam intra ducẽta millia in redditibus, de eo nõ loquitur dicta.l.101. quæ in ſuo tantum caſu practicãda eſt,vt.in. l. ſi vero.§. de viro. ff.ſolut.matrim.& in iſto proprio caſu de cõſtituẽda dote ex diſpoſitione ſtatuti, ita decidit Bald. in.l.ſi plures.C. de cõdi.inſer.& cũ habentibus redditus taſſa ponatur, in nõ habẽtibus redditũ ſed alia bona,iura antiqua manẽt in correcta.

Vltima ergo legis iſtius poſita taſſa ad conſtitutionem dotis, ſiue ab habente ducenta millia in redditibus, ſiue à ditiſsimo in redditibus, eſt, *de doze cuentos*,vltra quam ſummam, tam ex verbis legis,quàm ex eius ſententia non valeret dotis cõſtitutio.Et cum lex iſta ſit fauorabilis reipublicæ,habet in ea locum extenſio ex identitate rationis,vt in.l. his ſolis.C. de reuocan.donatio.& notat Iaſſ.in.l.iuris gẽtium.§.ſed eũ nulla.col.6.ff.de pactis.& in.l.a Titio.ff.de verbo.obliga.& in.l. cætera.§.ſed ſiquis ad opus.ff.de legat.1. & per Ioan.de Rupa.in tracta de peſte.fol.paruo.89.col.2. ★ Sed aduerte quòd explicatio Auendañi ad. d. capit. *de cortes* de taxatione dotis reprehenditur à Tello Hernandez in.l.17. tauri.n.74.qui abſolute tenet non poſſe filiam vltra legitimã dotari. & ſuperaddit Gregor. Lopez in.l.8.titul.2.p. 5. verbo. *a otro*, in fine &.d. Antonium de Padilla in

Vltima dotis taſſa.

★

authen.

Universidad de Deusto
Biblioteca

authen.res quę.C.cõmunia de lega. &D.Perez in additionibus ad Seguã in.l.coheredi.§.cũ filia.ff.de vulgari. num.130.in additione finali.*

5 *An liceat ex causa do tis melioraré*

Item licét ex omnibus legibus huius regni,tam fori, quam conditis apud ciuitatem *de Toro*, sit permissum tacitè & expressè meliorare filias in tertio & quinto,si talis dispositio in casu isto de dote constituenda non moderaretur, cum fit specifice à legibus supradictis admissum, vt fiat melioratio supradicta,quia posset ex huiusmodi melioratione tertij & quinti resultare constitutio dotis excesiuæ, vltra tassam & summam in ista lege cõprehẽsam, ne quis arbitretur illam facultatem meliorãdi,etiã in casu dotali esse per missam, tãquã quod nõ mutatur stare cẽseatur : & ex generali correctione vel dispositione legis non tolli,quod fauore dotis alia lege est permissũ,vt in.l.fi.C. de iure dotiũ & ibi Saly.& per Iaſſ.in.l. 1.ff.solu.mat.& quod expressè cõtra tassam nõ potest dari,ergo nec tacitè,vt.l.Lucius.§.fina.ff.ad munici.

Ideo, nec quòd vna via prohibetur, alia per missum esse videatur, vbi vtroq; casu dotis cõstitutio posset esse excesiua: ideo. dict.l.101. * Quæ est.d.l.1.tit.2.lib.5.Recop. * hũc quoq; casũ excluſit,ne dictæ scilicet personæ habẽtes vltra vel intra ducẽta millia in redditibus,possent ex casu dotis meliorare, in casu, quo ex tali melioratione dotis cõstitutio excesiua resultet, & ita probant illa verba legis. *E mandamos que ninguno pueda dar,ni prometer por via de dote ni casamiento de hija,tercio ni quinto de sus bienes.*

Et illud nomen, *ninguno*, intelligitur de superioribus personis de quibus lex venit disponendo : nam lex loquitur supra. *De qualquier caualler o,o persona que tuuiere mas o menos de dozientas mil marauedis de renta.* Nam de alijs personis non habẽtibus istã qualitatẽ reddit⁹,lex ista non disponit : quod iure quoque probatur, nam dispositio legis debet referri ad propositionem in ea qualificatam supra positam, scilicet de dictis personis, quorum attentis facultatibus posset resultare dos inofficiosa, de quibus fuit propositio. vt in.§.præterea. instit. de inutil.stipula.& in. l.si defensor. §.1.ff.de interrogat. actio. &l.vna. C.de imponen.lucra.descri. lib. 10. & notat Anchar. in. c. alma mater. de sentent.excommuni.libr.6.

Nam ex forma supplicationis declaratur intellectus priuilegij, secũdũ Bal.in.ca. inter dilectos.col. pe. de fide instru.& Iaſ.in.l.iustitia. ff. de iustitia & iurę.& in.l.1.C. de diuersis reſcriptis.

Et exceptio semper intelligitur, prout regula est proposita. vt in. l. nã quod liquide. §. fi.ff. de penu lega.& verba generalia referũtur ad remota, de quibus non est prouisum.notat Bart.in consi.54.

Cum ergo de personis habẽtibus in redditibus vltra vel infrà ducenta millia loquatur lex ista, de alijs non habentibus quicquam in redditibus

ditibus nõn debet intelligi, quod apertius declaratur in eadem lege. * * Quæ est.d.l.1.titu.2.lib.5.Rec. * in illis verbis. *Sopena que todo lo que demas de lo aquí contenido diere, o prometiere (segun dicho es) lo aya perdido.* Igitur ex his verbis patet, *que lo aqui contenido es tassa*, in habentibus in redditibus intra vel vltra ducenta millia. *Y segun dicho es.* Scilicet,vt isti tales nõ possint meliorare vltra tassã,nã de hoc dictũ est,& non de alia minori melioratione.

Igitur omnibus alijs non habentibus tot in redditibus, adhuc prodote constituenda licitum est meliorare, siue tacite, siue expresse in tertio & quinto:& istud nullo modo vetant verba illius legis recte intelligẽtibus,nam & verba & mens istius legis prohibent dotes excesiuas, & non minores:& intra tassam huius legis meliorare in tertio & quinto nullo modo prohibetur, imò permissum est.

Et illa verba legis, quæ dicunt. *Que ninguno*, cum sint generalia, nõ comprehendũt casum qui sit odiosus,vt in.l.Lucius.§.Lucius.ff.de leg. 2.Esset autem odium, nõ posse meliorare:& quando verba possunt referri sine læsione iuris communis, sunt referenda ad casum,in quo nõ lædant, nam verba generalia sunt modificãda,vt.l.quãuis & ibi Bald. ff. de in ius vocan: & sic ad casum quo dos esset excesiua. & ita per plura probat Corneus in consil.5.Et notat Robertus in suo speculo aureo,in nona distinctione iudiciorũ. nu.7.& talia verba secundum tassã præcedentẽ debent intelligi.vt probat Bald.in consi. 65.in.1.part.& in dubio ad proximiora debet illa clausula referri,de quibus erat sermo,vt in.l.prætor versic.cum qui.ff.de postulan.& cum hoc sit equissimũ, verba generalia debent ex æquitate restringi,vt notat Abb. in.c. proposuit.de appellatio.

Et in quantum nõnulli autumãt dictum.c.101.* Quæ est.d.l.1.tit.2. * lib.5.Recòpi. * loqui generaliter in omnibus parentibus, & quod hodie causa dotis nõ possint filias meliorare,sed assignare eis in dote tãtummodo legitimam, non recte in telligũt illam legem,quia (vt supra dixi) loquitur eo tantum casu,quo ex assignatione resultaret dos excessiua & immoderata,vltra tassam illius legis: nam si solummodo esset danda sola legitima in dotem filiæ, nunquam ex cõstitutione solius legitimę potest oriri casus,in quo dos sit excesiua: Imò si semel vsque ad legitimam cõstitueretur & postea augerentur facultates,debetur supplementum legitimæ filiæ dotatę,vt probat Thoma. Grama.in deci. 57. nam vsq; ad legitimam cõstituere filiæ dotẽ,neq; est prohibitũ, neq; est quid excesiuũ.vt notãt cõmuniter DD.in auth.res quę.C.cõmunia de legatis.& per multa iura & authoritates ita probat Alexan.in.2.volu. cõsi.7. Et per Thomasium in dict. decis.57.nu.40.& melius per Socinũ in.2.volu.consi.188.nu.15. Quod cũ hoc sit verisimũ,sequitur ex eo, quód

6 *Ex legitima non resultat dos excessiua.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

q; si non vltra legitimã liceret dotare filiã, eo ipso esset frustra tassa, de qua in ista lege: quia in legitima non daretur excessus, sed neq; in tertio bonorũ: nam est legitima respectu extraneorũ, secundum Rode. Sua. in l. quoniam. fo. 17. C. de inof. test.

Tamen hodie etiam in legitima sua dotata diceretur dotem excesi uam recipere, si recipit vltra summam tassatam: si autem non excedi tur tassa, de qua in ista lege bene po test filiæ dari dos, etiam vltra legitimam: nec illud dicitur excessus, attenta qualitate personarum, & viribus dotãtis. vt colligitur ex doctrina Alex. vbi supra: & sic in tali casu non dato excessu, bene licet filiã in tertio & quinto ex causa dotis meliorare: neq; hoc prohibet dic. l. 101.

Contra Nugonem Celsum.

Neq; est vllo modo dicẽdũ, aut credendum regem voluisse prohibere meliorationes tertij & quinti, amore filiorum masculini generis, prout ineptissime dixit Celsus in suo repertorio ad leges regias, in parte dote: nam hoc nec ex verbis neq; ex sẽtẽtia dict. l. 101. colligitur.

Neq; quod posset esse causa potis sima tradendi nuptui puellas, scilicet, congrua dos, attento patrimonio dotantis. vt in l. quæro. ff. de iure dotium. & in l. si sic. ff. de legat. 3. credendum esse per generalia verba dictæ. l. 101. esse sublatũ, & quod in fauorẽ Reipublicæ est statutum, scilicet, vt excessiuæ dotes vitẽtur, in eiusdem Reipublicæ damnum retorquetur: nã difficile & sæpe imposibile esset, q; sola legitima puellis debita possent maritos inuenire & maxime hoc tempore, cuius penuria facit, vt sit graue sustinere onera matrimonij. Et ideo maior dos debet dari nubẽtibus quam intrantibus religionem, vt notat Bal. in auth. nisi rogati. C. ad Trebellia. & sequitur Boerius in decis. 3. nu. 13. non ergo fauor Reipublicę datus retorquendus est in eius damnum, vt in l. quod verò. ff. de legibus. & vitium maximum esset inducere talem fauorem vt filij possint in tertio & quinto meliorari, & non eorum sorores: quia fœminę, quibus æqualis vt filijs fauor debetur, vt in l. maximum vitium. C. de suis & legitimis hærædibus. & in proprio casu de tali statuto iniurioso ita notat Alexan. in dicto secundo volumine. consi. 7.

Tenendum est igitur intrepidè non esse prohibitum per dictam legem. 101. ★ Quæ est. d. l. 1. titu. 2. lib. 5. Recop. ★ meliorare filias ex causa dotis, dummodo melioratio non fiat à personis habentibus tantum in redditibus, quãtum in dict. l. est expressum & tassatum. Vel etiam si dicta melioratio non excedat numerum *de seiscientas mil maraue-des*. Vsq; ad quam quãtitatem per istam legem non datur dos excessiua, & secũdum istum intellectum ita fuit obtentum in regali *Chancilleria de Valladolid*. Quod tene mẽti, quia est singularis declaratio, quia extra casum, in quo nõ resultet dos excessiua, non loquitur illa lex.

Quod prę maxime ex verbis eiusdem

dem legis probatur, nam illa solum modo fuit condita ad moderandas dotes excessiuas: vt probant illa verba: *Y porque los que se casan y desposan, suelen al tiempo que se desposan, o casan, dar a sus mugeres joyas è vestidos excessiuos*: sequitur lex, & in hoc facit: *Y es cosa necessaria, que ansi mismo se modere y ordene*. Ponderat, cum dicit: *Ansi. mismo*. Nam est implicatiuum eius, quòd supra dixerat de dote constituenda.

Nam sicut in vestibus excessiuis & alijs donis à marito dandis, datur ordo, & ponitur tassa, vsq; ad octauam partem dotis; ita & in dotibus excessiuis: quod supra dictum est, disponitur & tassatur, & non in alijs dotibus, quæ non sunt excessiuæ, & vbi tam clara verba de hoc sunt in. d. l. 101, non est necessaria alia coniectura vel interpretatio: vt in. ille aut ille. §. 1. ff. de leg. 3.

Et cum verba illius. l. 101. exempla, & formam ponant, & quibus constitutio dotis possit excessiua dici vltra formam non expressam, locum non habet prohibitio, maximè in quibus non resultat eadem ratio dotis excessiuæ: vt in. l. 1. §. is qui nauem. ff. de exercito. & notat Oldrad. consi. 107. col. 4.

Et quanquam ex dict. c. 101. verba prohibentia meliorationem tertij & quinti sonare videantur per contractum inter viuos, tamen idẽ crederem etiam ex vltima voluntate esse prohibitam constitutionem dotis excessiuæ: nam eadem viget causa prohibitionis: & quando datur paritas rationis prohibitum in contractibus, videtur quoque prohibitum ex vltima voluntate: vt notatur in. l. filius familias. §. diui. ff. de legatis. 1. & valet argumentum de cõtractibus ad vltimas voluntates, vt in. l. seruum filij. §. eum qui chirographum. ff. de legatis. 1. & in testamento fit contractus, vt notat gl. in. l. hæredes palã. §. fi. ff. de testa.

In iocalibus autem & vestibus, quæ mariti dare solent sponsis ante nuptias, & tempore nuptiarum, dicta. l. 101. ★ Quæ est. d. l. 1. tit. 2. lib. 5. Recop. quæ est copiosior, quam in dictis capitibus *de las Cortes de Madrid* continebatur. ★ generaliter loquitur, nõ solum de habentibus redditus vltra ducenta millia, & prout ibidem declaratur, sed etiam in quocunq; alio qui non sit in tantum diues, & vult vxori supradicta donare: & ita probatur in verbis geminatis eiusdem legis, ibi: *Ninguno, ni alguno*. Nam generaliter prohibendo loquitur, & generaliter debet intelligi: de quo decisiuè dicam capite sequenti.

SVMMARIA Cap. decimiquinti.

1 *In iocalibus non licet sponsis dare vltra octauam partem dotis.*
2 *Iocalia non lucrantur nisi dos promissa tradita sit viro.*
3 *Nulla dote data marito, quæ iocalia & vestes dentur.*
4 *Inter sponsos ante velationẽ valet donatio*

Universidad de Deusto
Biblioteca

donatio vestium, & iocalium sponsati quæ dicantur.

5 *Mulier an lucretur vestes pretiosas, dictas de excusa.*

CAPVT XV. *An vestes, & iocalia sponsis, & vxoribus à maritis data, eis adquirantur.* ✶ *Hoc caput. 15. non est super aliqua lege* de los capitulos delos Corregidores, *sed prosequitur materiam* del capitulo precedente.

1 PRIMA conclusio est, quòd ante nuptias, siue tempore nuptiarum, nõ licet maritis, quos vulgus sponsos appellat, dare sponsis in iocalibus, vel vestibus nisi vsq; ad octauam dotis datæ. Istud decidit aperte. d. l. 101. ✶ Quæ est. d. l. 1. tit. 2. lib. 5. Recop. ✶. in vers. *E porque los que se desposan, ocasan.*

Quod limitarem dupliciter: primò quando ille qui donauit, est ipsemet maritus, vt dicit litera. *Los que se desposan.* Secus est si quid donat socer, vel extraneus, quia valet vltra octauam partem. Ita colligo ex notatis per Ioan. Lup. de Palac. Ruui. in rubr. de donat. inter vir. & vxor. §. 6. n. 3.

Secundò limito, nisi quando donatio dictarum vestium, & iocaliũ fieret, esset ante sponsalia hac mente & voluntate, vt nullo casu reuertantur ad donantem: quia licet postea sequatur matrimonium, lex ista non habet locum, vt notat Ioann. Lup. in. d. rub. §. 3. in ver. contractis. num. 4.

Secunda conclusio est, quòd ad hoc vt mulier lucretur dicta iocalia & vestes, vsq; ad dictam summam octauæ partis dotis, non sufficit dotis quantitatem esse promissam, nisi probetur quoq; esse realiter datam: nam id sonant illa verba eiusdem legis. *De lo que con ella recibiere.* Et sic isto casu vera dotis numeratio exigitur, nec sufficit confessio: ex notatis per gl. in l. assiduis. C. qui potio. in pigno. habean. Et fere in proprio casu notat Bal. Nouel. in tract. de dote, in. 13. priuilegio. Et cum debeat prõbari vera numeratio, sequitur quod si dote promissa sub certo die, ante diem soluitur matrimoniũ, quod mulier isto casu non lucrabitur talia iocalia, aut vestes, quia vt lucretur non debet haberi ratio ad dotem promissam, sed ad dotẽ solutam. Quod colligo sic esse asserẽdum, ex notatis per Matth. de Afflictis in decis. 333.

2 *Dos dicitur esse soluta vt mulier dicatur illa ex promissa lucrari.*

Quod ego sublimitarem, nisi ad *Quando dos non exigitur.* ueniente die maritus noluerit dotem promissam exigere cum posset: nam talis dos habetur pro soluta, & tunc debet haberi respectus ad dictam octauam partem, vt in. l. Mæuia. ff. solut. matri. & per glos. in l. cũ hi §. si certam. ff. de transact. & facit. l. promittẽdo. §. 1. & in. l. vir ab eo. ff. de iure dotium. & ita colligo ex dicto Bal. in fi. l. C. de dotis promiss. in. 1. col. in fine.

Tertio

Tertia conclusio est, quòd in casibus quibus mulier accepta est à viro sine vlla dote constituta, vt rustici faciunt apud nos, in tali casu nõ loquitur lex ista, quia ab eius verbis cum sit correctoria, non licet recedere: & quia cum eius dispositio prohibitiua loquatur habito respectu ad certam quantitatem dotis, si nõ reperitur respectus aut mensura dotis, ad quã fiat relatio, esset impossibilis mensura, quia nõ posset adesse certitudo quãtitatis, vt in. l. aste toto. ff. de hæredib. instituend. & melior tex. in. l. si quis fundum. ff. de contrah. empt. nam vbi deficit substantia, ad cuius mensuram res demonstretur, deficit quoque res demonstrata, vt in. l. in testamento. ff. de cond. & demonstra. & notat Bar. in. l. demonstratio. col. 3. ff. eod. tit.

Et quod ista prohibitio legis locum non habeat, vbi non reperitur respectus quantitatiuus, de quo verba legis faciunt tassam, facit gloss. in. l. finali. C. sine censu, vel reliquis. & quod in simili, notat Bal. in l. neq; mater. in fine. C. de iure dotium.

3 *Quando nulla dos est data quæ iocalia & vestes detineat.*

Quarta conclusio est, quod in casibus, quibus nulla dos accepta à viro probatur, etiam hodie seruanda est in iocalibus lucrandis, aut alijs vestibus à marito vxori datis, distinctio text. in. l. 52. in. ll. *de Toro.* ✶ Quæ est. lib. 4. ti. 2. l. 5. Recop. ✶ Cuius legis distinctio non solũ locum habet in muliere, sed etiam in viro, vt notat ibi gloss. Didaci del Castillo, in parte, *Lo que el esposo.* Et vltra eum hoc est verum, quia vir & vxor sunt correlatiua, & dispositum in vxore locum habet in viro: ex notatis per Iaf. in. l. fin. C. de indicta vidui. tollen. Et quòd sint correlatiua, notat glo. in consuetu. Burgund. in rubr. 4. §. 6. in. 1. consilio. num. 20.

Et licèt in hoc notet aliter Ioa. de Palacios Ruu. in rubr. de donati. inter virum & vxor. § 3. vers. contractis, in fine: tamen eius dictũ procedit, quando solummodo interuenit osculũ. Si verò interueniisset copula, sicut spõsa lucratur quod spõsus dedit, ita sponsus quod dedit sponsa. Eta ita adnotat idem Ioan. Lup. in. §. 4. sequent. in princ.

4 *Inter spõsos ante velationẽ valet donatio vestiũ.*

Quinta cõclusio est, q̃ ante velationẽ viri & sponsæ, quæ solet fieri, cũ coniuges benedicuntur in Ecclesia, licèt ãte istas publicas benedictiones dicãtur verè vxor & vir: valet tamen inter eos donatio vestium & iocalium, vsq; ad octauã partem dotis, & non vltra: & sic ex his legibus regni corrigitur, quod aliter notabat Bart. in. l. si donat q̃. §. 1. ff. de dona. inter vir. & vxor.

Et vt valeat ista donatio, solũmodo est in consideratione q̃ fiat ante velationes, vt probant illa verba. l. 52. *de Toro.* ✶ Que est. d. l. 4. titu. 2. lib. 5. Reco. ✶ dũ dicũt, *lo q̃ se yendo desposados le ouo el esposo a do.*

5 *Sponsati qui dicantur.*

Spõsati autem dicuntur in regnis Castellę etiã spõsati per verba de præsenti ante velationes: vt notat Decanus Segobiẽ. in tract. de matr.

Universidad de Deusto
Biblioteca

& legitima. coll. 3. & sic lex illa ex suis verbis quæ debent intelligi prout vulgus intelligit, de donatis ante velationes loquitur: & dum vlterius dicit, *Ante de consumido el matrimonio*, non sunt illa verba referenda ad id quod inferius dicit dicta lex, sed ad distinctionem medietatis datorum.

Nã si tolũmodo interuenit oscu-lum, lucratur spõsa medietatem da torum: si vero cõsummatum est ma trimonium, lucratur totum, & in hoc habetur consummationis co-pulæ consideratio: nam facta dona tione ante velationes, valet in totũ talis donatio sine distinctione, an quod donatur sit pretiosum, vel nõ, dummodo non excedat octauam partem respectiuè ad dotem datã: & ista est veritas, quæ ex d.l.52. col ligitur, omisso quod in contrarium dixit ibi Didacus del Castillo, dum dicit, datum post copulam sponsæ non valere: nam male loquitur, cũ solum debeat esse in consideratione, an sit datum ante velationes, vel non, & sic debet intelligi quod notat Ioan. Lup. in d. rub. de donat. inter virum, & vxorem. §. 4.

Contra doctorem Castillo.

Vestes de excusa.

Sexta conclusio est, quòd iocalia & vestes superfluæ, quæ sunt vulgò dictæ de excusa, quas maritus vxori dat post velationes, non lucratur vxor, imò iudicatur de eis velut *de lo mejorado*: vt est text. in l. 23. tit. 11. p. 4. & notat Montal. in l. 6. titul. *de las herencias*, foro. ll. lib. 3.

Si verò sint talis qualitatis, quas sine rubore nõ valet maritus omittere quin eas det, attenta consuetudine loci, & qualitate personarum, & doctis fructibus, & statu vxoris, quæ secundum morem patriæ non posset sine illis vestibus saltim festiuis diebus comparere: ista talia lucratur vxor, nam tales vestes æquiparantur quotidianis, quas sine dubio lucratur vxor. ex notatis per Bal. in l. penul. ff. soluto matrim. & in c. iurauit. in fine. de probat. & notat glos. in d. l. 6. Et notat eleganter glos. in consuet. Burgund. in rub. 4. §. 6. in glos. furla. nu. 6. & Bald. in. 2. vol. cons. 92. hæres, & Bar. in l. gerit. ff. de adquir. hæred. nu. 26.

Et soleo ad hoc citare text. in l. is qui puteum. §. si quis de sepulchro. ff. quod vi aut clã. vbi dicitur, quòd vestes quæ sunt de ornatu personæ sunt propriæ ipsius personæ.

Et ea quæ secundum morem solent dari, sine repetitione videntur donata, & sic lucratur, & vxor, & sponsa: vt notat Ioan. Lup. in d. rub. §. 6. & melius in §. 11. vbi totam istã materiam diuidit, quæ transcribere non curo. Et quod consuetudo faciat præsumi donationem, notat Bal. in l. 2. C. de iure dotium.

SVMMARIA
Cap. decimi sexti.

1 *Dictio luego quid significet.*
2 *In executiuis lapso termino ad probandum, creditor an compellatur iurare de calumnia.*
3 *Confessio partis continet verã vim probationis.*
4 *Quæ exceptiones debẽt opponi cõtra instrumentum guarentigium.*
5 *Dictio, qualquier, quid significet.*
6 *Iudicis officium an sit defensio.*
7 *Contra tertium an possit agi via executiua.*
8 *Intellectus a l. l. 5. tit. 8. lib. 3. Ordin.*
9 *Legitimæ exceptiones quæ dicãtur.*
10 *Iuris appellatione apud nos intelligitur ius Hispanum.*
11 *Exceptio nõ numerat. pecu. an possit opponi contra contractum.*

CAPVT XVI. *Ad domini vassallorum vel alij iudices post terminos à legibus datos ad probãdas exceptiones possint admittere probare volẽtes.* * *Hoc cap. 16. non est super aliqua lege* de los capitulos de los Corregidores, *sed prosequitur* la materia de la iuridicion de los señores de vassallos, *de qua in capitibus precedentibus.* *

IN pluribus legib⁹ huius regni assignatur terminus ad probãdum, vt est videre in reo, qui opponit exceptiones contra cõtractum publicũ, vel sentẽtiam, cui dãtur decem dies, ex l. 4. & 5. tit. 8. lib. 3. Ordin. ibi: * Quæ est l. 1. & 2. tit. 21. lib. 4. Rec. * *Saluo si hasta diez dias mostrare la paga, o legitima excepcion.* Et in l. 64. in ll. de Toro. * Quæ est l. 3. tit. 21. lib. 4. Reco. * * Nã ex verbis & sententia harũ legũ colligitur, quod lapsis decẽ diebus, statim fit vẽditio bonorũ, & fit solutio creditori nihil alio expectato: idq; ex natura iudicij executiui colligitur, & ex pluribus verbis illarũ legũ, cũ dicũt. *Que tenga aparejada execuciõ.* & ibi. *El juez proceda a execuciones de tal contrato, o sentencia, e lieuela a deuido efecto.* Et in l. 5. ibi: *Que las justicias las cũplã, e lieuen a deuida execuciõ.* & ibi: *Que pague luego al mercadero.* Imò nõ sufficeret testes esse iuratos ad probãdas exceptiones intra decẽ diẽs, quia debẽt deposuisse intra illos dies secũdũ Bal. in rub. C. si ex falsis instrument. & Domi. in. cap. 2. de exceptio. lib. 6. 1

* Idẽ tenet D. Perez in l. 5. tit. 8. lib. 3. veter. Ordin. col. 1110. vers. sed tñ in cõtrariũ facit &c. * Itaq; mox & statim præcipiũt verba huius legis fieri solutionẽ debiti nihil alio expectato: nã ista dictio, *luego*, quod Latino sermone significatur per dictionem mox, vel statim, aut, illico, id significat, vt nullo alio actu etiam momentaneo interposito, debeat actus celebrari, vt probat tex. & ibi glo. in l. si pater captus. ff. de vulga. & pupilla. Et plura alia quæ possem referre cumulat Alberic. in suo dictionario, in parte, mox, & sic lapsis decẽ diebus datis ad probandũ exceptionẽ, statim fieri debet solutio, etsi velit debitor exceptionẽ probare, nã & dictio, mox, vt summariè & sine strepitu id agatur, aperte significat, vt per glo. in l. momentaneæ. 2

Luego, qd significat.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tanea. C. vnde vi. & per Plat. in l. 1. C. de his qui se deferunt. lib. 10. Et appositio huius termini legalis tali ter est peremptoria, quòd probatio postea facta nullius est momenti, vt in l. scire oportet. §. 1. & ibi Bald. ff. de excu. tut. & plura notat Calc. consi. 16. num. 79.

Et licèt tã aperta sint verba dictarũ legũ hoc disponẽtiã, & in d. l. 64. in ll. de To- * Quę est. l. 3. tit. 21 lib. 4. Recop. * Nihilominus nonnulli dñi & iudices admittunt probatio nẽ exceptionis, lapsis dictis decem diebus: & quãuis ista probatio non sit exclusa, lapsis decem diebus; tñ cum fideiussoria cautione prius debet fieri solutio ex forma dictarũ legũ, si fideiussoria cautio petatur à parte vt notat Angel. in l. diuersum. §. quod ait. ff. quorũ lẽgatorũ, & per Iaſ. in l. vniuersa. C. de prec. imper. offerẽ. & sufficit hãc cautionẽ fideiussoriam præstari in domicilio creditorũ, si alibi nõ habet, vt per Paul. & doct. in l. qui fideiussor. §. qui necessariam. ff. qui satisdar. cogan.

Contra Roderi. Suarez. Et licet Roder. Suar. Hispan. noster asserat, quòd lapsis decem diebus creditor compellatur iurare, tamẽ eius determinatio loquitur quãdo lis deferetur in iuramentum creditoris, & sic nihil vltra expectatur quàm iurare: nam istud iuramentũ litis decisiuum nõ potest creditor refutare, vt in l. manifestè. ff. de iure iurand. & hoc genus litis dirimẽdę & sententiæ, non excludit dicta lex de Toledo. * Quæ est. d. l. 1. &. 2. tit. 21. lib. 4. Recop. * Et si bene inspiciantur verba domini Roderici Suarez, in hoc casu loquuntur in l. post rem. ff. de re iudi. vers. sed pulchrum. fo. 146. *

Si verò debitor vellet vt creditor subeat iuramentum calumniæ, vel simile, & sic nõ desistit à causa, sed vult probare exceptionem, tali casu prius debet satisfieri creditoribꝰ: nec cogitur creditor antea iurare: & in tali casu nõ loquitur Rodericus, nã esset contra expressa verba, & mentẽ illius legis quintæ, quę vt impediatur executio, & bonorũ vẽditio elapsis dictis decem diebus, conditionaliter requirit probationem esse factam, etiã per confessionem intra decẽ dies, vt probent illa verba. *Saluo si mostraren hasta diez dias.* & quando cõditionaliter probatio fieri debet intra certũ tẽpus præfixum à lege, nõ sufficit postea facere probationẽ: & ita pcr plura iura cõprobat Tiraq. in tract. de retractu cõuẽtional. §. 1. glo. 1. nu. 45. Et sic debet intelligi quod notat Iaſ. in l. nõ solũ. §. morte in 2. conclusi. ff. de noui oper. nũtia. Post Bald. in l. diffamari. C. de ingenuis & manu.

Probatio quæ debetur si intra certum tempus.

Cũ igitur intra dictos decẽ dies debitor non satisfecerit legi probãdo exceptiones, iuste creditor petit sibi satisfieri per solutionem, quia debitor qui vult vti lege pro se, debet quoq; eam accipere contra se, & cum suis qualitatibꝰ: argu. text. in l. eũ qui. ff. de iureiur. & quia quæ post decem dies non sunt proponibilia, non sunt probabilia, vt notat Angel. in l. 2. §. quod obseruari. C. de iuramen. calum. non ergo tenetur actor confiteri. & ita notat Capitius in decisione. 15. *

Neq; obstat qđ Roderic. pro se allegat, dũ dicit, quòd confessio nõ est probatio: nam licet quis plane confiteretur confessionem non esse probationẽ, tamẽ non negabit esse maioris potentiæ, & efficaciæ, quã probationem testium vel instrumẽtorum, & sic veram obtinet vim probationis, vt notat Ange. in l. sed & si. §. lex quibꝰ. ff. de iudicijs. quod per plura comprobat Robertus in speculo aureo. in tit. de confessione. sub num. 21.

Prohibito quod minus est prohibetur maius.

Et tunc succedit alia regula satis in iure nota; quod prohibito eo qđ est minus, prohibetur id quod est maius, vel æquipollens: nam in his quæ sunt paris potentiæ, par esse debet eius effectus, vt in l. si socer. in fine. ff. solut. matri. & notat Bald. in l. conuenticulam. C. de Episcop. & cler. & cum ista probatio per cõfessionem æquipolleat alteri modo & generi probandi, inter æquipollentia idem est iudicandum, vt in l. si mater. C. de insti. & substitut.

Confessio est probatio.

Et id potissime verũ est, etiã si cõfessionem nõ appellaremus probationẽ, sed reuelationem ipsius, cum tñ omnino intrepida apud nos sit probatio, & ita appellat eã tex. in l. 8. tit. 14. part. 3. & in ista quoq; l. 5. probatur, ibi: *O por confessión de la parte.* Nam probatio notoria dicitur, quæ ex confessione oritur, vt notat Corne. consi. 44. vol. 4.

Neq; obstat glo. in l. 1. C. de non numer. pecu. quæ dicit quòd etiam si debitor teneatur probare negatiuam, & sic sit ab exceptione exclusus, nihilominus admitti debet ad probandũ per confessionem creditoris. Nam in casu nostro, de quo loquimur, hoc non potest locum habere: nam probatio etiam per confessionem debęt fieri intra certum tempus decẽ dierum quod est à lege statutum: & ideo post confessionem, vt retardetur executio, non debet admitti probatio, vt in l. in cõtractibus §. illo. C. de nõ numer. pecun. Et hoc genere argumenti ad repellendas positiones vtitur August. Beroi. quæs. 150.

Admissus ad probãdũ per omne genus probationis.

Imò est alia regula, quòd quãdo aliquis admittitur ad probãdũ sim pliciter intra certũ tẽpus, lapso tempore potest admitti ad probandum per confessionẽ: tñ quãdo admittitur ad probandum per omne genus probationis, vt admittitur in casu dict. l. quintæ. vbi dicitur, quòd probatio fiat per testes vel instrumẽta, vel cõfessionem, nã elapsis decem diebus ad hoc datis, nõ debet ante solutionem factã creditori admitti probatio exceptionis, etiã per confessionẽ, ex pluribus doctrinis ad hoc citatis per Iaſ. vbi dicit, istã esse communẽ opinionẽ in l. admonendi. nu. 119. ff. de iureiurand.

Neq; obstat quoq; doctrina Bal. in auth. sed nouo iure. C. si certum peta. Quem sequitur Thom. Cram. consi. 40. nu. 20. vbi dicit, quod qui debet per instrumentum probare,

Universidad de Deusto
Biblioteca

nihilominus poteſt deferre iuramẽ tum aduerſario, vt probet: nam confeſsio eſt tanti vigoris ſicut inſtrumentum, ex doctrina Bald. in l. fin. C. de edicto diui Adrian. tollend. colum. 4. nam licèt iſta doctrin. Bald. ſit vera, tamen loquitur quãdo probare volens nõ eſt excluſus ratione temporis, ſcilicet, per lapſum decem dierum, vt eſt in noſtro caſu, quia non facta dicta probatione, vt excludatur creditor, ſtatim debet fieri ſolutio debiti, præſtita cautione, nec poteſt creditor vltra in iudicium progredi: & qui nõ compellitur progredi, non compellitur iurare, vt eſt text. in l. ſed & ſi. §. ex quib. ff. de iudicijs, & notat Robertus Maran. in dicto tiulo de cõfeſſione, num. 16.

Et ex hoc excluditur alia doctrina Bald. & aliorum, in authent. ſed iam neceſſe. C. de donatio. ante nuptias, quia licèt contra ſententiam poſſet admitti confeſsio partis, nõ tamen in iſto caſu cogitur creditor iurare vel confiteri, ſi non vult, lapſis dictis decẽ diebus ad probandas exceptiones à lege datis: & ita notat Paul. in rubric. C. de proba. & Anto. in. c. licèt cauſam. de proba.

Et ſic intrepide tenerem, nõ obſtantibus doctrinis ibi per Rodericum adductis non retardari executionem, etiã ſi reus velit vt creditor cõfiteatur, lapſis decem diebus ad probandas exceptiones datis.

4 Quinimo plus dicerem, quod ſi exceptiones, quæ opponuntur, nõ ſint de expreſsis & contentis in dicta. l. 4. tit. 8. lib. 3. Ordinamen. * Quæ eſt. d. l. 1. tit. 21. lib. 4. Recopila. * ſuper alijs exceptionibus, ★ etiam ſi ſunt á iure ciuili cognitæ, non debet debitor audiri, nec valet proceſſus ſuper eis factus, vt probant illa verba. *E ſi otra qualquier excepciõ ſe alegare, no ſea recibida, ni el que la opuſiere ſea oydo*: imò tunc non datur inſtantia in executiuis, ſecundum Robertum in ſpecu. aureo. 4. part. in. 9. diſtin. nu. 59.

Et licet dominus Rodericus Suarez contrarium aſſerat in. d. l. poſtrem. in ver. venio ad ſecundam partem. ff. de re iudica. fol. 139. tamen eius doctrina eſt contra mentem & expreſſa verba eiuſdem legis, quã commentat.

Nam lex quarta * Quę eſt. d. l. 1. ★ tit. 21. lib. 4. Reco. * pro regula ponit quòd nulla exceptio vel defenſio admittatur contra inſtrumentũ guarentigium, vel ſentẽtiam. Et iſta regula probatur per illa verba. *Ninguna, ni alguna excepcion ni defenſiõ.* Et iſta verba geminata, *ninguna ni alguna*, quandam formam ſignificãt à qua non licet recedere, vt probat Auguſt. Bero. quæſt. 116.

Et ad iſtam regulam eadem lex ponit fallentiam in verſi. *ſaluo paga del deudo, o promiſſion.*

Et poſtea ſubdit: *è ſi otra qualquier excepcion ſe alegare* nam iſtud *qualeſquier*, excludit omne genus exceptionis, ſiue ſint legitimę, ſiue nõ legitimę: & ſic quicquid poſſet excogitari contra inſtrumentum prę- 5 ter exceptiones in eadem lege admiſſas, *Dicit. qualquier, omne genus probã di excludit.*

miſſas, videtur excluſum, ex pluribus & elegãtiſsimis doctrinis, quas refert Hyppoli. de Marſ. in l. vnius. §. cognicurum. nu. 23. ff. de quæſtionibus, & Tiraq. de vtroque retractu. lib. 1. §. 1. in gloſ. 7. num. 23.

Si ergo vltra exceptiones in lege quarta comprehenſas aliquid allegetur, etiã ſi ſit defenſio vel aliquid aliud, quod officio iudicis fiat, non poteſt ſuper eo cauſari proceſſus contra inſtrumentum publicum, nam dict. l. 4. non ſolum exceptiones, ſed etiam iudicis officium excludit, dum dicit. *Ninguna ni alguna excepcion, ni defenſion.* Nam iu- 6 dicis officium appellatur defenſio, *Iudicis officium eſt defenſio.* ſecundum Bart. in l. 1. §. parui refert. ff. quod vi aut clam. & in l. planè. vbi Ange. ff. de peti. hære. Et licèt talis excluſio defenſionis videatur continere iniquitatem, tamen eſt quid momentaneum, & obid tolerabile, de quo notat eleganter Bald. in l. ſi no ſortem. §. indebitũ. ff. de cõdi. in debi. vbi verè tractatur illuminatio tex. in l. 4. tit. 8. lib. 3. Ordi. * ★ Quæ eſt. d. l. 1. titu. 21. lib. 4. Recopila. * & per Alexand. in conſi. 51. nn. 81. lib. 5. conſilrorũ. Defenſio tamen quæ competit tertio poſſidenti aliquas res debitoris, nunquã videtur excluſa: nam contra tertiũ via ordinaria, & non executiua eſt agendum, notat Ange. in l. 2. C. ſi aduerſus credi. & in l. 1. §. ſi hæres. ff. ad Trebel. & Iaſ. in l. 1. col. 2. C. communia de legat. & Iaſ. in l. quędam. §. nihil intereſt. ff. de edendo, & per Imolam in l. fin. ff. à quibus appella.

Auendaño

non liceat. Quod limita niſi iudex ſuſpicetur malitioſam eſſe iſtius tertij oppoſitionem, quia non obſtãte eius oppoſitione & appellatione, proſequi debet ad executionẽ ſecundũ Abb. in cap. ſuper eo. col. fin. de officio delega. quem ſequitur Iaſ. in l. 4. §. condemnatum. ff. de re iud. col. 3. non tamen ſufficit leuis præſumptio ſecundum Iaſ. ibi. * Vide idem tenentem Couarruu. practic. qq. cap. 16. num. 2. ſed Caſtillo in l. 64. Tauri. num. 95. multum ſe inclinat, vt faueat iſtis tertijs oppoſitoribus, vt dum appellant, ſuſpendant executionem. * Et ideo dicit Anchar. in cap. conſtitutus de fideiuſſor. quòd ſi iudex ſuſpicatur partes petere malitioſe dilationes, quòd poteſt cõminari quòd multabitur: & nota q̃ exceptiones limitatæ, de quibus in iſta lege, intelligũtur quãdo debitor ipſe eas opponit, ſecus ſi tertius: nã quaſcũq; opponet ſecundum Imolam in. l. fi. ff. à quibus appella. non licet. Et ſi admitteretur proceſſus vltra exceptiones in lege cõprehẽſas, eſſet nullus, quia denegatur audientia in illis verbis, *el que la opuſiere no ſea oydo*; & ibi: *no ſea admitida ni recida.* Nam iſta verba ſunt prohibitiua, & diriguntur ad iudicem, abnegando eius poteſtatem: ideo actus in contrarium factus eſt nullus, ex notatis per Bald. in cap. 1. in princi. de pace iurament. firman. in col. 4. in ver. ſed pone iudex. & notat Aretius in. c. in cauſis. de teſtibus. & facit doctri. Bart. in l. 1. C. de petitio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

bonorum subla.lib.10.& Bald.in.l. in contractibus.in princ.C.de non nume.pec.& Alexand.in.2.vol.cõs. 37.& notat Matth.de Afflict.in decisio. 354. Et licèt Bald. dicat.in l. domum. C. de rei vendi. & Iaff.in l.1.nu.27.ff.si quis ius dicenti.quod lapso termino ad probandũ,admittitur quis ad probationẽ imploran do iudicis officium,& notat Alex. in apostil.ad Barto.in.l.plane.ff.de peti.hæred. tamen in casu istius legis etiã ea quæ officio iudicis possint expediri,excluduntur post decem dies donec solutio fiat creditori: vide Detium in.l.2.§. si is pro quo.ff.quod quisq; iuris.

Et cum expressè à dic.l. excludatur omnis alia exceptio vel defensio,sequitur quod oẽs aliæ exceptiones quæ nõ sunt expressæ,etiam habentes eãdem rationem, nõ debent admitti: & licet contrariũ notet Susci.in.1.par.conf.38.in.2. & penul.col.per glos.in.l.1. C. de condi. indebi. tamen illa doctrina posset esse vera,nisi omnes aliæ essent expresse prohibitę, nam stãdum esset verbis legis,vt in.l.prospexit.ff.qui & à qui.& quando non admittitur oppositio,sola facti solutio spectatur,ex doctri.Abb.in. c.Episcopus. de reb.eccle.non alienan.

8 Neq; obstant verba eiusdẽ legis quintæ.* Quæ est.d.l.2.tit.21.lib.4. Recopi. * quę videtur disponere, quod omnes legitimę exceptiones admittantur,ibi:*No seyẽdo legitimas las excepciones.*& ibi:*La tal paga,o legitima excepcion.*Nam lex.5.nõ corrigit legem quartam,sed declarat & ponit terminum decem dierum ad probandas exceptiones, & in.l. 5.de defensione admittenda nullum est verbum. Et quanuis loqueretur tam de exceptione,quam de defensione:tamen legitimæ exceptiones in casu illius legis quintæ dicuntur à lege cognitæ, & sic de contentis in lege quartà debent intelligi verba legis quintæ : nam *legitimas* in Castellano sermone dicuntur à lege cognite: lex autem nõ debet esse de iure communi Romanorum, sed de legibus Castellanorum,nam iuris appellatione istud venit apud nos,& sic eius regni,vt notat Ioan. Lup.de Palacios Ruuios in introductione rubr.col.3.de dona.inter vir. & vxo.& per Bal.in.c.1.de feudi cognitione.& de hoc iure naturali, & à nobis cognito debent intelligi illa verba,argu.text.in.l.fi.C.de his qui veni. ętatis impetra.Et cũ leges nonostrę Hispan.non cognoscãt iura cõmunia,de incognitis nõ videtur loqui dicta.l.5.argument. text. in. l. si cum tutoribus. ff. de transact. Et iudicandum est iure Regni, & non alio,vt in.l.6.titu.4. part. 3. ibi. *Por las leyes deste nuestro libro, è no por otras.*Et in.l.2.in.ll.de Toro. * Quę est.l.4.titu.1.lib.2.Recopi.illa ergo verba legis quintę de legitimis exceptionibus probandis, de necessario sunt intelligenda de contentis in.l.4. supra eodem titulo: in quibus seruandis districte debet procedi,de quo latius dixi in tracta.meo apostillarum, quem addidi ad lecturam Roderic.in.d.l post rem.

9 *Legitimæ exceptiones quę dicuntur*

10

11 *Exceptio nõ numeratæ pc unitæ an op ponatur.*

Ex hoc quoq; infero exceptionem non numeratæ pecuniæ non posse opponi contra contractũ publicũ,quia ista dicitur defensio, vt in.l.9.tit.1.part.5.nisi quando agenti creditori facta solum allegatione de non numerata pecunia, incumbit probatio:nã tunc exceptio quæ ipso iure ex natura cõtractus inest, non videtur excluſa:istam eandem opinionẽ sequitur Rebuf.in tracta. de chirographo, & cedulæ recogni.articulo.2.num.36. quia ista talis nõ est cõtra contractũ vel sententiã, de quibus loquitur dicta lex.4. * Quæ est.d.l.1.titulo.21.lib.4.Recopilat. * Dum dicit. *Mandamos que contra las obligaciones*,imò est secundum naturam obligationis, vt talis iuris exceptio admittatur,& in tali casu, contra cõtractum admittitur exceptio non numeratæ pecuniæ, & dotis,vt notat Matthæ. de Affli. in constitutio.regni Siciliæ in lib.1. rubric.4. & per ista debent intelligi & suppleri quæ notat Roderic. Suarez in.d.l.post rem.in versic. sed pro euidentia.fo.139. & quæ notat loquendo de exceptionibus quæ à iure insunt quas allegare sufficit in fo.144. De quo per Bartol. in.l. cũ qui.§.quidam ita.ff.de verbor. obligatio Item exceptio nullitatis contractus etiam post decem dies potest allegari secundum Bald.in.l. 1. col.2. C. de iuris & facti ignorant. & est notandum,quòd si lapso termino decem dierum ad probandas has exceptiones sit apposita & probata aliqua exceptio, contradicente creditore,nihil prodest illa probatio, notat Bald. in. l. properandũ. in princip. col. ante p.C.de iudicijs,& probat Hyppolit in.l.si quis ne quæstio.ff.de quæstionibus. fol. 191.& Iaf.in.l.admonendi.col.7. & 8.ff.de iureiurand. Item notat.quòd re perempta non potest deueniri ad executionem æstimationis ea non liquidata prius quia nondũ erit instrumentum certũ. Vide Bart. in.l. Iulianus.ff.de confes.vide.text.in l. Itẽ si verberatũ.§.fi.ff. de rei vendi. * Debet tñ procedere liquidatio huius interesse, vt per Xuarez in repe.l.post rẽ iudi.in.3.notab.n.3. *

Per supradicta concludo, quòd nec dñi vassallorum,nec alij iudices possunt admittere alias exceptiones,vel probare volentes, cum ad vnguẽ leges regni seruare teneantur,vt supra pluribus capitibus dixi, nec iuris ordinem possunt peruertere in regno Castellæ,licèt in regno Neapol.aliter posse fieri asserat Thom.Gramma.in suis consilijs ciuilibus.consi. 103.

SVMMARIA Cap.decimiseptimi.

1 *Executorum plura sunt genera.*
2 *Executores an habeant salarium.*
3 *Consuetudo in exigẽdis sportulis debet seruari.*
4 *Peruersio ordinis in exequendo inducit nullitatem.*
5 *Exceptio notoria nullitatis an impediat executionem.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

6 *Decima executionũ qualiter exigẽda*
7 *Compensatio an sit solutio.*
8 *Prorogatio solutionis inducit nouationem.*
9 *Facta executione statim debetur decima executionis.*
10 *Decima executionis cõpetit primo executori non ei qui perfecit.*
11 *Decima executoris non debetur nisi facta solutione creditori.*

CAPVT XVII. *In lege.10. horum mandatorum* de Corregidores, *de executoribus & eorũ sportulis.* ★ *Quæ est l.10.tit.6.lib.3. Reco. & l.7.tit.21.lib.4.*

CORRECTOR cuiuslibet Ciuitatis duos ad minus debet habere executores quos Hispan. sermone *Alguazyles* appellamus, per quos mandata sua exequãtur, vt in authent. de defenso. ciuitatum. §. deinde. col. 3. & in auth. de iudicibus. §. is qui causas collat. 6.

Quod iure regui probatur in l. 7. tit. 4. part. 3. ibi: *Deue auer consigo homes señalados que prendan.*

Et huiusmodi iura loquuntur in ordinarijs iudicibus non in delegatis, nã isti licèt possint nũcios creare, non tamen alguazelos, vt colligitur ex notatis per Bald. in. c. significasti. de officio delega. & per Boerium in decisio. 227.

Et executorum plura sunt genera, de quibus fit mentio in. l. executorem. C. de execu. rei iudic. & in. §. tripli. institut. de actionibus, & in auth. de sanctiss. Episco. §. sportularum. colla. 9. & ex his sunt qui causam præparantes appellantur, vt in authen. de iudicibus. §. his qui. colla. 6. aliquando officiales appellantur, vt in authen. de defenso. ciuita. §. ex prouintiali. colla. 9. 1 Executor.

Et his executoribꝰ iure cõmuni sportularũ nomine duo solidi pro citãdo ad litẽ dabãtur, vt in l. cũ clericis. §. statuimus. C. de Episc. & cleric. cum correctione siliquarũ & solidorũ, de qua in authen. sed hodie. eo. tit. & semis dabatur aliquando in casu. tex. in. l. omnes qui. §. executoribus. eo. tit. & omnes istæ expẽsæ ante litem contestatam præstabantur, vt notat glos. in parte reus. in. §. tripli. instit. de actioni.

Et omnia ista salaria ad rationem tot denariorum pro milliari, & ita pro labore executorum soluuntur secundum Bald. in authẽ. offeratur. C. de litis cõtesta. & not. Ange. Fab. & Platea. & Ias. in. d. §. triplici.

Pro executione vero sententiarum, vel contractuum guarentigiorum ego nõ inuenio sportulas, vel salaria executoribus assignata: & ea videri meo erat ratio, quia iudex qui protulit sententiã tenetur eam executioni mandare, cum executio sit pars á sententia dependens, & idem quando in confessum iubet exequi contractum guarentigium, vt in. l. vna. C. de cõfessis. Nã parũ esset 2 *Fiscus solebat salaria executorum.* 2 *salaria executorum ad finem iure communi.*

parum esset ferre sententiam, si iudex eam non exequeretur, vt notat glos. in rubr. ff. de excep. rei iudi. & ideò iudex ex officio suo mercenario tenetur exequi quod iudicauit: vt notat Paul. in. l. 4. §. prætor ait. ff. de re iudi. quia sicut istud officium deseruit actioni, vt per Bar. in. l. 1. ff. de iurisdict. omnium iudi. ita debet deseruire sentẽtiæ latæ super executione, & ita notat Andr. de Ysernia in consti regni Siciliæ, rub. 17 lib. 2.

Et idẽ est quando ex officio nobili fieret executio, vt notat Bar. in d. §. prætor ait. & Angel. in. dict. l. qui restituere. ff. de rei vendi.

Si ergo iudex tenetur ad dictam sententiam exequendã, siue cõtractum, turpiter faceret, si à partibus pro executione necessaria aliquid acciperet, vt notatur in. l. 3. ff. de cõdi. ob turpẽ cau. Et ideò iudex sine dispendio, & expẽsis partiũ tenetur dare executorẽ, secundũ Bart. in. l. executorẽ. C. de executio. rei iudi.

Multa enim inducit necessitas præcedentis actus, vt in. l. eũ actum. ff. de nego. gestis. & in. l. 3. §. scio. ff. de mino. & notat gloss. in cap. per tuas. de dona.

Ideò olim à fisco, & non à partibus soluebantur expensæ executorũ, vt notat Bar. in auth. de iudicibus. §. nullo. colla. 6. & vltra salariũ executor habebat expẽsas, & sportulas, vt in. d. auth. §. ne autem. & ibi Bar. vel saltim ex prouẽtibus officij fiebãt expensæ: vt in simili probat glo. in parte expensæ. in Clem. statutum. de electione.

Hodie tamẽ iure huius regni aliter est statutum: nam in executoribus curiæ regalis sancitũ est, vt pro qualibet executione decima pars detur executori. Extra curiam verò in alijs locis huius regni seruanda est cõsuetudo, vt illa detur sportula, quã consuetudo induxit, dummodò minor sit decima, & hoc in debitis priuatis, in regijs verò debitis dari debẽt triginta morapetini, vsque ad quinque millia summæ executionis, vt hæc omnia probat tex. in. l. 21. tit. 14. lib. 2. ord. & in. l. 3. tit. fin. lib. 5. ordin. ★ Quæ sunt. l. 7. & 8. tit. 21. lib. 4. Recop. & l. 10. tit. 6. lib. 3. Recopil. ★ & probant verba huius capitis decimi, ibi: *Y donde no ouiere ordenança se guarde la costumbre antigua, tanto que no exceda la quantia de la ley.* Itaque deducitur ex hoc primo inspiciendam ordinationem, vel statutum, deinde consuetudinem, quam forum appellat cap. *Que los derechos de los escriuanos* in pragmaticis *de Alcala*, ibi, *Segun el fuero.* Iura regni.

Imò illa plus addit, quòd non quælibet consuetudo sufficiat, sed illa quæ sit immemorialis, vt probant illa verba: *Costumbre immemorial de cada lugar.*

Et nisi de immemoriali fieret mentio, quælibet alia communis cõsuetudo legitimè præscripta deberet sufficere, vt notat glos. in. c. 1. de consuet. lib. 6 & notat Bald. in. c. cum omnes. de constitutio.

Cùm igitur ex immemoriali cõsuetudine locorũ ista decima executio-

Universidad de Deusto
Biblioteca

cutionum,vel minus debeat exigi, hodie sequũtur ex hoc plura scitu necessaria, & vtilissima in praxim.

3 *Consuetudo super sportulis.*

Primò deducitur,quòd si dubitatur de consuetudine exigendarũ harum sportularũ,& probatur consuetudo exigẽdi in vicis,& alijs locis extra ciuitatem, vel probatur ꝙ solet exigi in executione sententiarum, non poterit virtute huiusmodi consuetudinis exigi intra ciuitatem,vbi nõ est tantus labor in exequendo, neque ex contractus guarentigij executione, cum tãtum ex sententię executione sit probatum. Nam cõsuetudo strictè est seruanda,nec extenditur de similibus ad similia,sicut nec pactum,vt in lege si vnus.§. ante omnia. ff. de pactis. nam & consuetudo pactum est ciuium:vt notat Bald.in.c.1. de feudi. cogni. in fine. Et ideò strictissimè seruanda est ista consuetudo in exigendis sportulis, hoc est enim proprium consuetudinis, vt arguit Susci.in.2.volu.consil.165.& per plura probat Felin.in.c.auditis.de præscr. num.15.& Petrus de Rauenas in allegationibus consuetud. & per Iaſ. in auth.quas actiones.C. de sacros. Eccles.col.5.&.6.

Crebrior cõsuetudo.

Secundò deducitur, ꝙ nisi probetur certa,& immemorialis cõsuetudo exigendę decimæ pro executione,aut minus cum qualitatibus, quibus immemorialis consuetudo venit probanda, vt alibi diximus, si diuersitas oriatur in consuetudine probata: quia vnus probat quod quinq; pro milliario executionis solent exigi, & alius probat,ꝙ octo, & vterq; habet testes,quibus probat suam cõsuetudinẽ, non spectatur crebrior cõsuetudo, vt in.l.vna. ff.de officio quæsto.& per Felinum in.c.cum causam.de proba.col.3.& Decius in. 1.part. consil.11. & per Matthæ.de Afflict.quæstio.282..& per Rochum de Curte in. cap.fi.de consue.fol.paruo.41.&.fol.60.

Imò cum immemorialis consuetudo, quæ debet esse certissima, sit probanda,vt in isto cap.si non probatur,reditur ad ius commune, vt nihil exigatur ex doctrina Bart.in.l. 2.ff.solu.matri.in fin.princ.

Iudex potest percipere decimam.

Tertiò deducitur, ꝙ si probatur immemorialis cõsuetudo, ꝙ minister,siue alguazelus iudicis solet habere decimã bonorũ, in quibus fit executio illa, seruanda est etiam in casu quo ipsemet corrector ꝑ propriam personã exequatur: nã quãdo per alguazelum exequitur,ipsemet iudex propriè dicitur exequi, vt in.l.certè.§.1.ff.de preca.& in cap. qui per aliũ.de regul. iur.lib.6. maximè in regno Castellæ, in quo alguazelus capitur ferè pro eodẽ iudice, & sic est illi coniunctissimus, vt in.l.1.tit.14.lib.2.ordi. ✱ Quę est l.4.tit.23.lib.4.Recop.quamuis aliquantulũ mutata. ✱ &in.l.20.tit.9. par.2. Et ideò sicut alguazelo exequente,decima percipitur, eodem modo percipienda est si iudex ipse exequatur,prout exequi potest, vt in.l.1.tit.27.par.3.

De peruersione ordinis in exequendo.

Multum tamen interest quando ipsemet iudex exequitur, vel eius ministerius,vel alguazelus: nam si iudex in exequendo peruertit ordinẽ, de quo in.l.à diuo Pio.§. in venditione.ff.de re iudi.executio non est ipso iure nulla: sed debet appellatio interponi ad superiorem, secũdùm Bart.in.d.§. in venditione. & notat Bal.in auth. sed hodie.C.de actio.& oblig.& Abb.notat in cap. quoad consultationẽ. de re iudi. & Anto. in.c.quoniam frequẽter,vt lite non contest.& ibi Ioan.Andr.in nouella.

Si verò alguazelus excedit fines mandati,& peruertit formã,de qua in.d.§.in venditione. exequutio est ipso iure nulla,& sine appellatione retractabitur, vt notant doctores vbi suprà, & Vincentius ab Herculanis in.d.§.in venditione. col.fin.& notat Felin.&ibi apostill.in.c.quoad consulationem. de re iudi.& notat Matth.in decis.358.

Propria opinio.

Ego verò in vtroq; casu dicerẽ executionem nullam,si ordo dicti.§. in venditione.peruertitur,siue cùm iudex,siue cùm alguazelus exequitur,quod probo ex.l.3.tit.27.part.3. vbi conditionaliter ex verbis illius legis requiritur, vt non deueniatur ad venditionem immobilium, nisi mobilia nõ possint inueniri,vt probat litera,ibi:*E si el mueble no abondasse*. Itaq; lex illa in executione facienda conditionaliter loquitur,antequàm vendantur immobilia, deberi vendi priùs mobilia:& peruersio formæ legis inducit nullitatem, vt in.l.cùm hi.§. prætor.ff.de transs. & per Feli.in.c.cum dilecta. de rescrip.in tract.de forma. & præcisam necessitatẽ seruandi illam formam inducunt verba dictæ legis tertiæ, ibi,*Se deue mandar complir*.

Et quòd sit nulla talis executio quando peruertitur ordo dictæ legis, notat in expresso Robert. Maran.in specul. aureo. in titul.de executione.numer.9. & Nicolaus Euerar. in sua centenaria, loco primo, fol.12.& Matth.de Afflictis in dicta decisione.358. & Cassaneus in consuetud.Burgun.rubr.11.§.6.in glossa contre.num.7. & in rubrica quinta. §.2.num 19. In Francia verò executio nõ est nulla,vt probat Rebuffus in tracta.de literis obligato. art.11. in glos.4.

Secundò interest, quando iudex exequitur, vel alguazelus: nam exceptio notoria nullitatis allegata coram iudice,executionẽ impedit, & iudex debet supersedere, vt in.l. si cum nulla.ff.de re iudi.Sed quando minister exequitur,hoc non habet locum:imò iudex, facta executione ab alguazelo, cognoscet de nullitate notoria, vt notat Angel. in.l.4.§. condemnatũ.ff.de re iudi. & Innocen.& docto. in cap.de cætero.eo.tit.in Decretal. 5

Tertio interest,nam si iudex exequendo inuenerit resistentes, potest manu armata etiam congregatis hominibus executionem facere, donec illa sortiatur effectum, vt in l.qui restituere.ff.de rei vendi.& in l.2.tit.27.part.3.

Hoc tamen locum non habet in alguazelo, siue executore, vt notat nominatim Ioan.Fab. in.l.1. C. de offi.

Universidad de Deusto
Biblioteca

de offi. milita. iudi. & in.l. fin.C.de execu.rei iudi. & per Innocen.in.c. cum olim.de priui. & per Felin. in dicto cap.de cætero.

Quartò interest in modo recuperandi quod iudex soluit ex iniqua sententia, vel alguazelus ex negligenti executione, secundùm Bald. in.c.1.§.iudices. in versi.& probat. de pace iura.fir.

Statutũ contrarium cõsuetudini.

Quartò deducitur ex eo, quòd ex immemoriali consuetudine soluatur decima, quod cum illa inducat fauorẽ tàm populi, vbi viget, quàm iudicum & executorum, non potest per contrarium statutum tolli, vel minorari, non consentientibus omnibus, quorum interest. Et vt colligitur ex Bart. in.l. omnes populi.in.3.quæst.ff.de iusti.& iure. & Abbas in cap. cùm accessissent. de consti.& Bald.& ibi Apostil.in.l.ex placito.C.de rerum permuta.

Vt tamẽ iustè, & sine vlla reprehẽsione, vel pœna, decima ista possit exigi, plura exiguntur à legibus huius regni.

6 *Decima exactorũ quæ liter exigẽda.*

Primum est, quòd exigatur ratione quantitatis debitæ, vt probant illa verba, *Por deuda*. Non ergo debetur decima, quando executio fit in actione reali, quando res capitur, & creditori traditur: quia debitor fuit condemnatus in ipsa re: secus si pecunia daretur ex subhastatione rei, aut pignus datur in solutũ, iuxta formam text.in.l.à diuo Pio.§.si pignora.ff. de re iudic. aliud est enim debitum quantitatis, aliud verò res ipsa debita, vt notat Bald. in.l.cùm necessitatem.C. de fideicom.& notatur in princ.instit.de actio.

Cũ ergo persona non soluitur, decima ista minimè petitur: & ob id dicendũ est, q̃ si debitor, quia bona nõ habet, incarceratur, & postea cedit bonis, ista decima nõ dabitur alguazelo, ex latè notatis per Paris. de Put.in tract.syndi.in parte, expẽsæ.

Secundum quod requiritur est, vt fiat executio in causa quantitatiua, & non in causa criminali: nam pro illa cruẽta executione dãtur vestes berruario, vel speculatori, vt in.l. Diuus.& ibi Bart.ff.de bon. damn. & in.l.29.tit.14 lib.2.ordin. ✶ Quæ ✶ est l.1.tit.32.lib.4.Recop.

Tertiũ requiritur, q̃ sit facta solutio debiti creditori verè vel fictè: verè, quando solutione eius quod debetur, tollitur obligatio, vt in.l. solutam.ff.de pign.actio.

Fictè, quando per acceptilationẽ, vel cõpensationẽ debitor à debito liberatur: nam ista omnia sunt fictæ solutiones, secundùm Bart. & Paul. & doct.in.l.solutam. & in.l.solutionis.ff.de compensa.

Et quòd sufficiat ficta solutio, vt debeatur ista decima, probant illa verba: *Se diere por contento*. Et ibi: *Hasta q̃ sea pagado de la deuda*. Nam quælibet solutio, vel quę sit loco solutionis, sufficit, secundũ Bar.in.d.l. solutionis, & est tex.in.l.Iulianus.ff. de cond.& demons. & in.l.4.§.condemnatũ.in ver.soluisse.ff.de re iud.

7 *Compẽsatio est solutio.*

Compẽsatio verò vbi non interponitur iuramentũ de soluendo, pro vera, & naturali solutione habetur, vt

vt notat Abb.& ibi apostil.allegat cõcordantes in.c.2. de ordi. cogni. in parte, compensare.

Et iure regni probatur in.l.20.titu.14.part.5.& in.l.2. eo.titu. ibi. *O por compensacion*.

Itẽ ficta solutio erit, si reddat creditor debitori instrumentum cancellatũ, vt in.l.Labeo. ff.de pactis. & in.l 9.titu.14.par.5.

Imo si dolosè redditur instrumẽtum in fraudẽ executoris, non solũ decima exigetur, sed arbitrariè punietur creditor, qui voluit fraudare alguazelum, vt in.l.in vendendo. §. 1.ff.de cõtra.empti.& in.l.1.§.si duobus.ff. de colla.bono.

Quando per emulat.

Item pro vera solutione erit, si per creditorẽ stat quominus fiat ei solutio, nam facto deposito ab executore, habebit decimam, vt in.l. acceptam.C.de vsuris, & solutio habetur pro facta, vt in.l.iure ciuili.ff. de condi.& demonstrati.& probatur ex.l.hæc venditio. in princip.ff. de contrahen. emp. & in.l.opus. ff. loca.& facit gl.in.c.statutũ.§. accessorem, in verbo, cõmuniter, de rescrip.lib.6.& quod notat Iaſ.in.l. si quis Titio.ff.de legatis.1. & facit.l. obsignatione. C. de solu. & in.l. si priusquam.C.de distra.pignor.

Itẽ pro solutione erit si facta executione ab alguazelo veniat creditor, petẽs ne vltra procedatur, quia prorogauit terminum debitori: nã hoc ipso q̃ impedit creditor, ne fiat sibi solutio, habetur debitũ pro soluto argu.tex.in.l.Iulianus ait. ff.de conditio.& demõstra. & probatur Auendaño.

fere in proprijs (vt aiunt) terminis in.l.4.§. proinde.ff.de manumissionibus, vbi dicitur quod facta prorogatione solutionis, statim competit libertas á lege ei qui tenebatur verè soluere, nam illa prorogatio habetur pro solutione.

Nam licèt prorogatio solutionis non sit nouus cõtractus, vt in.l.sed & si manente. ff.de preca.& notatur in.l.si cum Hermes.C. loca. & notant D D. moderni in. l. si vnus §.1.ff.de pactis.& D D.in.c. constitutus.de fideiuss.& Bart.in.l. Lucius, §.Paulus.ff.de admi.tuto. 8

Istud est verum, quãtum ad ipsos contrahentes non respectu tertij: nam contractus prorogatus, nouus contractus est respectu tertij, vt notat Bald.in.l.Æmilius. ff. de mino. quem sequitur Philipus Decius in 1.parte.consil.93. ✶ Sentit ergo q̃ ✶ facta prorogatione cum principali, fideiussor liberabitur: sed contrariũ tenet Iaſ.in.l.1.C.de iudicijs.n.18.cũ sequẽtibus: & Anton. Gomez in 3. tomo.c.13.nu.fi.versic.sexto & vltimo, &c. ✶

Quãdo resultat effectus respectu tertij.

Et quando ex cõtractu inito cum tertio resultat effectus respectu alterius tertij, non est in potestate cõtrahẽtium tollere illud ius: & ideo vẽdita re cẽsuali adquiritur ius domino, etiam si venditio annulletur, notat Ioan. Fab.in.§. 1.institut. de empti. & vendi. & Bart.in.l.si à me tibi.ff.ad.l.Falcid. & D D. in. l. ab emptione.ff.de pactis.& notat Guido Pape in decis.162.& Bald.in.l.1. §.si rem. ff. depositi, & loquendo

Universidad de Deusto
Biblioteca

in gabellario idem notat Bald.in.l. si constante.in versi.exceptis.C.de dona.ante nuptias,& D D.in.l.si in insulam.§.fina .ff.solu. matri. & per gloss.ibi Bar.in.l.Gallus §.& quid si tantum.ff. de libe. & posthu. & facit tex. in.l.fin.C.de repudian.hære. vbi ius tertio quęsitum semper manet illæsum, & probatur in.l. habere licere. ff.de euictio. facit glos. in. l.61.titu.5.par.5.& in corroboratione huius conclusionis possem referre plures doctrinas,de quib⁹ per Bart.& alios.in.l.qui Romæ.§. Flauius Hermes.ff.de verborum obli. vbi ius quæsitum tertio non tollitur facto partium,argu. textus in.l. post mortem §.fin.ff. de contra.tabu.vbi aperta semel via illa non potest renuntiari in præiudicium tertij,& facit textus in cap.1 quid iuris si post aliena.feud.& per Bald.in l.cũ a socero.C. de iure doti. & per Ias.in.l.fi.ff.de pactis.

Et hoc iure regni aperte decidi-
tur in capitibus, *de los juezes de resi-*
dencia. capi. *otrosi que no lleuen.* ibi.
hasta que la parte este pagado, ò con-
★ *tento,ò las partes se cõtentaren.* ★ *Este*
*es el cap.*15. & non inuenitur in Recopilatione. ★ Quibus verbis patet quod si partes conueniunt in danda noua dilatione ad soluendum, quod executor potest statim habere suam decimam,& apertius id probatur *en el aranzel de los derechos*
de los alguaziles, ibi, *y que si se hiziere*
la execucion vna, ò mas vezes, é
★ *se sobreseyere:* ★ Est cap.5.tit.31.lib. 4.Recopil.&l.7.in.fi.titu.21. &.l.12. titul.21.libr.4.Recopil. ★.nam si supersedetur,statim exigitur decima.

Prorogatio cũsuis qualitatibus.

Et cum qualitas obligationis illa sit, vt facta executione statim executori debeatur decima: sequitur ex hoc quod prorogatio partiũ intelligitur facta cum suis qualitatibus actus prorogati, secundum Inno.in.cap.præterea.de appella.& per D D.in.l.1. §.& post operis. ff. de noui.oper.nuntia.& notant communiter D D.in.l.lecta.ff.si certum peta.

Et cum istud ius exigendi decimam habeat de per se causam & rationem propriam in remunerationem laboris quem executor impendit,cessante causa in principali obligatione,non cessat in accessorio,vt est textus in.l. ex placito.C.de rerum permuta. & notat Hyppoli. in singula.17

Et sicut facta trãsactione litis aduocatus percipit suũ salarium, idẽ erit in executore facta trãsactione inter creditorem & debitorem. argu.text.in.l.fi.ff.manda.

Neq; obstat,si quis opponat: Quomodo potest debito nõ soluto exigi decima ab executore, cũ à lege regni conditionaliter requiratur, quod fiat prius solutio creditori: quæ forma legis nondebet omitti. ibi. *Seyendo primeramente pagada la*
parte principal. Et sic tam creditor debiti, quam ipse executor, qui creditor quoq; appellatur vno post alium debent exigere, alter debitũ, alter verò decimam.

Et exigit primo creditor principalis,

Dem loco se-
quenti.

palis,quia eius debitũ est antiquius, nimirũ si prius soluatur, vt in.l.potior.ff.qui potiores in pigno.

Nam huic obiectioni facilis est responsio,paria enim sunt dare pecunia,vel aliud loco pecuniæ & satisfactionis.vt in.l.solutã. §. omnis. ff. de pigno.actio.& paria sunt aliquid esse, vel aliquid eius loco, argumento text.in.l.pretij. C.de contrahen.emp.& est glo.in capi.1. de feu.cogni. &in cap.1.de consue.recti feudi.& qui dicit se esse contentum,videtur recedere à iudicio executiuo,vt in.l.qui volebat.ff de hæredibus instituendis.

Ex hoc patet, quocunque euẽtu debitum postea exigatur,vel non, ex remissione creditoris,vel ex eius pigritia atq; segnitia, nihilominus
9 tamen facta semel executione,statim debetur decima executori, qui proprium impendit laborem.

Ius ad deci-
mam.

Ex quo sequitur,quod cum executor statim habeat ius de præsenti ad istam decimam,& non in spe, tale ius habetur inter bona propria executoris,& trãsmittit ad hæredes sicut cætera bona hæreditaria,vt in l. inde Neratius.in prin.ff.ad legem Aqui.

Secundo sequitur ex hoc,q; ratione huius iuris potest statim executor pignus capere pro dicta decima executionis,& deponere apud tertiũ,vt notat Pau.in authẽ.offeratur. C.de litis contest.& notat Ioã.Fab. in §.quadrupli.insti de actio.

Et probatur iure regni in.l.3.tit. fi.lib.5. ordina. ibi. *E que a este tal*
Auendaño.

dexen assi mismo las prendas que sacarẽ
por sus derechos. ★ Quæ est.l.10.titu. ★
6.l.3.Recop.& vide.l.7.titu.21. lib. 4. Recopil. ★

Tertio sequitur,quod si partes supersedeat in exactione debiti principalis,& debeat reus absolui ab illa instantia executionis, nisi actum sit in contrarium,vt notat Ioan.Faber.in.§.fina.insti.de perpe.& tempo.actio.quẽ sequitur capella Tolo.quæstione.5.tamen decima quæ debetur alguazelo,& aliæ expensæ statim debentur,licet pendente instantia executiua exigi non posset: quia obstat exceptio non soluti debiti,vt notatur in simili in.l. centesimis.ff.de verborum obligatio. & in.l.item quia.§.1.ff.de pactis. & in l.certi cõdictio.&ibi glo.in verbo, agere.ff.si certum peta.& in.l.ita stipulatus,&ibi Bart.in.3.quæstio.ff. de verborum obligatio.

Quarto sequitur, q; facta semel executione per vnum executorẽ, si ille moriatur,vel remoueatur ab officio, nihilominus tamen executor qui eius loco ponitur,nõ debet habere decimas,sed expensas tantum finiendæ executionis: imò decima danda est primo executori,qui non tenetur cõmunicare cũ successore. argu.tex.in.l.Verũ.§. si seruo cõmuni.ff.pro socio.dum litera dicit,Nec oportet id cõmunicari quod quis nõ propter societatem,sed propter suam partem adquisiuit, quia primus executor iuste recondidit fructus: & quanuis postea colligatur ista decima, nihilominus effectus

Universidad de Deusto
Biblioteca

retrotrahitur, & videtur ineſſe tẽpore cauſæ, vt in.l.huic ſcripturæ.§. 1.ff.ad.l.Aquil.

Et facit.l.at vbi.ff.de peti.hæred. quo caſu bonæ fidei poſſeſſor hæreditatis nõ cogitur reſtituere pœnam, quam exegit ob iniuriam ſuæ perſonæ illatã, licet in cauſa & negotio hæreditario, quia illud obuenit ratione perſonæ: ſic decimam, quam alguazelus fuit conſecutus propter ſuam diligentiam perſonalem, capiendo bona & forte perſonam debitoris, id non debet reſtituere cum officio, & conſideranda eſt in his fructibus induſtrialibus magis perſona executoris, quàm ad iumentum officij. vt notat Bald. in l.ancillæ col.penul.C.de furtis.

10 *Prima radix* Et cum prima cauſa & radix debeat cõſiderari, quare debeatur decima. vt in.l.fi.C.de duobus reis. & in.l. penultima. ff.de condi. ob turpem cauſam: ideo primo executori, & non ei qui ſucceſsit & perficit executionem, danda eſt decima. Et licèt nonnulli ex doctoribus velint has opiniones concordare, & more ruſticano autument diuidendam hanc decimam inter primum & ſecundum executorem: tamen quod debeatur primo executori, etiam ſi detur officiũ ex cauſa onerosa, eſt communis opinio, quam per plures doctores tenet Pari. de Puteo in tractat. ſyndica. in parte, prouentus. & Guillel. Benedict. in cap. Rainuntius de teſtamen. in parte cæteri bona. nume. 38. fol. mihi. 279. & Caſſane. in conſue. Burgun. in rubric. 1. §. 7. in glo. 1. amende. & Iaſ. in.l. more. ff.de iuriſdict. omni. iudicum. & Suſci. in. 4. volum. conſilio. 70. & Boerius in. 1. parte. deciſ. 5. & Mõtal. in.l. 4. titu. de los homezillos. foro. ll. lib. 4.

Non negarem tamen expenſam aliquam oblaborem impenſum dãdam ſecundo executori, qui perfecit executionem. vt in.l.ſi operas. ff. de vſufruct. & notat Baſ. in.l. penul. ff.de officio conſu. col. penul. & facit eiuſdẽ doctrina in rubri. de conſti. nu. 25. nam primus executor tenebatur exequi & perficere. vt in.l. Nenſennius. §. 1. ff.de nego. geſtis.

Succeſſor non quiuerſitur de primi mãdati.

Et nouus executor virtute primi mãdati dati anteceſſori, poteſt exequi ſine nouo mãdato. vt notat Angel. in authẽ. vt nulli iudicum. §. & hos. colla. 9. & Feli. in. cap. cum contingat. de foro compe. & faciũt nota. per D D. in. l. fundum. in princi. ff.de adquiren. poſſeſſi. ★ Sed quid ★ ſi iudex, *que dio el mandamiento con conocimiẽto de cauſa*, mortuus fuit, an debeat & poſsit exequi huiuſmodi mandatum? Dicas quod ſic ex. d. Couarru. pract. quæſt. capit. 11. nume. 2. verſicul. ſecundo hoc ipſum, &c. ★

Et cũ decima iſta detur alguazelo ob mediocrem ſolutionẽ ſui laboris, de prima vice & de prima ſolutione debet intelligi, vt nominatim tenet Baldus in. l. inuitus. ad finem. C.de procurato. quẽ ſequitur Decius in prima parte, conſili 23. & conſilio. 77. Et plures doctrinas cumulat Felin. in cap. innouamus. de tregua

tregua & pace. Et ideò lex iſta dicit, *Que por vna deuda no lleuen mas de vna vez derechos de execucion.* Et vna dicitur obligatio, licèt ſint plures cauſæ debendi, vt in.l. & an eadem. §. actiones. ff. de except. rei iudi. & vnum debitum dicitur, licèt plures interueniant debitores, vt in §. huiuſmodi. inſtit. de duobus reis. & in.l.3.§. finãli. ff. eodem titulo. Et fideiuſſoris atq; principalis vnum dicitur debitum, vt in dict. §. finali. Et teſtatoris atque hæredis vnum eſt debitum, vt in.l.2.§. ex his. ff. de verbo. obliga. & notatur in.l. poſtulante. ff.ad Trebellia.

Quæ dicta ſunt de exigenda decima ab executore, locum habent, quãdo executio ſortita eſt effectũ, vel fortiri potuit: nam ſi executio pronuncietur nulla ex inualiditate cõtractus, nõ debetur decima, nã ceſſante cauſa ceſſat effectus, & argumento eorum quæ de gabella dicimus, quæ nõ debetur ex contractu nullo, ſecũdùm Baldum in.l. 2. C.de eunuchis. & in.l. non dubiũ. C.de legibus. & per DD. in.l. ab emptione. ff.de pactis, quos refert & ſequitur Hyppoli. in rubri. ff.de fideiuſſ. nu. 107. & per Ioan. Fab. in.l. 1. C.quãdo licet. ab emp. diſcc. & in.l. fin. in fi. C. communia de lega.

Si verò pronuncietur nulla ex defectu ordinis, de qua in. §. in venditione, vt dixi ſupra. Iſto caſu ſi ſit ordinarie, nihilominus debetur decima.

Quando verò executio petitur non nullicer ſed iniuſtè, puta quia iam erat debitum ſolutum, & vult creditor iterũ exigere, cum bona fides non patiatur, vt bis idem exigatur: in iſto caſu qui iniuſte petit executionẽ, ſoluet decimã executori, & in hoc caſu intelligo verba textus, quæ dicunt. *Y el que injuſtamente pidiere la execucion, que pague los derechos al Alguazil, y no el otro.*

11 *De eo quod ſoluitur dã da eſt decima.*

Vnum tamen pro vera reſolutione huius materiæ ſciendum eſt, q; ſi debitor non habet tantum in bonis, q; poſsit ſolutio fieri, tam debiti principalis, quã decimæ, nihilominus iuxta id quod ſoluitur, debet executor habere decimã, quia non dicitur eſſe in bonis debitoris niſi quod ſupereſt deductis expenſis faciendis ad conſequendũ debitum, ſecundum Bart. in.l. quotiens & in.l. quantitas. ff. ad. l. Falcid. & Pau. in.l. ſed ſi. §. 1. ff.de condi. & demõſtr. & per Iaſſ. in.l. non amplius. ff.de legat. 1. & in §. tripli. inſtitu. de actioni. & in.l. cũ quædam puella. §. fina. ff.de iuriſd. omniũ iudi. & eſt tex. in.l. quod priuilegiũ. ff. depoſiti. Et q; expẽſæ executionis debeãt deduci, etiã ſi non ſufficiat quãtitas ad ſoluendum creditori, cuius quoque geritur negotiũ, notat Rebuffus in conſtitu. regni Franciæ, in tracta. de literis obliga. artic. 12. in gl. vnica. numero 8.

Item vt iuſte alguazelus exigat decimam, non ſufficit debitũ principale eſſe iam in pecunia numerata in poteſtate executoris, imò realiter debet iam fuiſſe ſolutum creditori, vt probant illa verba. *Seyendo*

Universidad de Deusto
Biblioteca

primeramente pagada la parte principal. Itaq; licèt receptis nummis ab executore liberetur debitor à debito. vt in.l. quæsitum. ff. de distrac. pignorũ. & per Ioan. Fab. in. l. si eo tempore. C. eo. titu.

Tamen nondum facta reali solutione creditori, vt supra dictum est, non potest executor iura sua percipere, imò si percipit, videtur animo deprędandi accessisse, secundũ tex. in. l. si pupilli. §. sed & si quis. ff. de nego. gestis.

Et quanquam vendantur bona stabilia, quæ sunt in alia iurisdictione, vbi non viget consuetudo, quòd exigatur decima: si tamẽ solet exigi in foro iudicis, qui iubet exequi, soluenda est decima: nam huiusmodi consuetudo spectatur, vt in. l. missi opinatores. C. de exacto. tributo. libro. 10. & per Bald. in. l. 1. C. de execu. rei iudi. & notãt communiter DD. in. l. 1. C. de summa. Trinita. & fide catho. & per Hypol. in. l. fi. ff. de iurisdict. omniũ iudi.

Nota etiam, quod licèt iure cõmuni contra exigentem plus decima executionis ponebatur pœna quãdrupli, vt per Ioan. Fab. in. §. quadrupli. insti. de act. hodie verò ponitur pœna septupli, vt probant illa verba. *Que lo pague con las setenas.* Imò iudex qui talem exactionem dissimulasset, non seruando consuetudines cuiuslibet fori, faceret litem suam, secundum Bald. in cap. cum omnes. de constitu.

hac regni.

SVMMARIA Capituli decimioctauui.

1 *Pœna extraiudicialis non est exigẽda*
2 *Domini an habeant pœnas.*
3 *Iudex an possit transigere super ea quæ sibi pertinent ex condẽnatione.*
4 *Pœna septupli est infamatoria.*
5 *In impositione pœnæ seruanda sunt verba legis.*
6 *Ius homicidij quid sit & quando habeat locum.*
7 *Ius homicidij quando non exigatur.*

CAPVT. XVIII. De exactione pœnarum à iudicibus sine sententia non facienda, & de expositione legis vndecimæ & duodecimæ, & decimæ tertiæ, & decimæ quartæ.★ *Quæ est. l. 11. tit. 6. lib. 3. & l. fi. titu. fi. lib. 8. & l. 13. & 14. titul. 10. lib. 5. Recopilationis.★* ★

1 *Pœna extraiudicialis non exigitur.*

REmitto, pœnã à iudicibus extraiudicialiter, & sine sententia non esse exigendã, secũdũ Abb. in. c. licet. de pœnis. quẽ sequitur Feli. in. c. irrefragabili. §. cæterũ. de offi. ordi. notat Stepha. Aufreri in repe. Clem. 1. de offi. ordi. in ver. quærunt hic. folio. 22.

Et cum sint in iure statuti modi ad exigendas pœnas, si extraiudicialiter procedat iudex, non præsumitur pro eo, vt in. l. 1. & ibi glo. de fide.

fide instrumen. & iure hastæ fisca. lib. 10. & per DD. in. l. iustè possidet. ff. de adqui. poss.

Imò etiam præcedente sententia non potest iudex sibi pœnã, vel partem applicare. glo. in. Clemẽ. nolentes, in parte, Ecclesiæ, de hęreticis. & in Clemen. statutũ. in parte, ex iurisdictione. de electio. per Ange. in authẽ. vt nulli iudi. §. quoniã vero. coll. 9. & per Bar. & Plate. in. l. 1. C. de excusa. mune. lib. 10.

Iudex perpetuus applicat sibi pœnas.

Quod iure regni probatur in. l. 48. tit. fin. lib. 8. ord. ★ Quæ est. l. 4. tit. 26. lib. 8 Rec. & vide. l. fi. tit. 9. lib. 3. Recopil. ★

Quod procedit in iudicibus tẽporalibus, secus in perpetuis, vt in comitibus, ducibus, & similibus, secundum Ange. in auth. vt nulli iudi. §. vbi autem. coll. 9. & notãt docto. in dict. cap. dilectus. de offi. ordi. & quia habẽt isti domini ius cõfiscandi, notat sic Platea in. l. 1. C. de bonis vacan. libro. 10. quem sequitur Cassa. in consue. Burgun. rubri. 2. §. 1. in glo. & aparcient. Et iure regni attenta consuetudine dominorũ, ita probatur in. l. 12. titu. 1. parti. 2. ibi. *O segũ la antigua costũbre q̃ vsaron.* ★ Omnia hæc trãscripsit Plaça de delictis lib. 1. c. 23. nu. 11. versi. quibus, & illud, &c. Et vidẽdus Auiles in. c. 2. prætorum. n. 5. & c. 12. n. 3. ★

Et in calũnijs & iure homicidiorum statutum est in. l. 5. titu. 5. libr. 1. ord. ★ Quæ est. l. 5. tit. 1. lib. 2. Recopil. ★ & in alijs pœnis. in. l. fina. tit. 5. lib. 4. foro. ll. & de iure cõmuni notat Aymon. consi. 128.

Auendaño.

Et semper est intelligendum, q̃ licèt dñi sibi possint pœnas & mulctas applicare & percipere, semper tamen sententia pręcedente secundum Oldra. consi. 7.

Ista tamẽ doctrina, q̃ dñi vassallorũ percipiãt pœnas intra sua dominia, fallit in casibus sequentibus.

2 *Quando dominus nõ habeãt pœnas.*

Primò, nõ habent domini vassallorum huius regni condemnationes, quas intra sua dominia profe-runt iudices, vulgó appellati *Pesquisidores*: nam has pœnas isti delegati applicãt cameræ regiæ, nam postquam rex manum appposuit ad causam, omnia causæ accessoria, inter quæ est pœnarum impositio, ad regẽ pertinẽt, nec vnquam auditũ est harũ pœnarum perceptionẽ ad dominos pertinere, neq; eos præscripsisse: & ita nominatim notat Cassane. in consuetud. Burgund. rubri. 1. §. 5. versi. & quoniam. numer. 395. & ita in hoc regno Castellæ viget in practica, quod domini inferiores ægrè ferunt.

Secundò, isti dñi nõ habẽt bona & condẽnationes hæreticorũ, quãdo confiscatio aduersus hæreticos imponitur, vt in. c. cum secundũ leges. §. fi. de hæreticis. lib. 6. & ita notat Guido Pap. in decisi. 76. & dixi supra. cap. 11. nume. 6.

Quãdo appellatur à sententia.

Tertiò, si à sententia lata per iudices dominorum appelletur ad iudices & regios prætores, licèt executio pœnæ corporalis remittenda sit ad locum delicti, & exequenda sit sententia per iudicem à quo, vt notat Bald. in authenti. si quis litigantium.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tium.C.de episco.audi. & interim detinetur reus in carceribus iudicis,à quo.vt in.l.eos.§.1.C.de appel lati.Pœnarum tamen pecuniarum exactio fit à camera regia, & eius custos & procurator exigit, quod etiam quãdo ex negligẽtia deuoluitur iurisdictio ad superiorem, sic debere practicari,notat Ioannes Faber in authenti. bona dãnatorum. C.de bonis damna.

Indices quas panas percipiant.

Cæteri autẽ iudices,qui nõ sunt perpetui sed temporales, vt correctores, vel similes iudices possunt habere sibi mulctas spretæ citationis,& alias pœnas expressas in legibus huius regni, vt in litera nostri textus expressè dicitur.ibi.*No lleuen penas algunas de las que disponen,&c.* Cum enim à lege dentur huiusmodi pœnæ, non videtur iudex eas sibi applicare, cum sit tantum declarator, vt in. l. prima. §. nam si quidem.ff.ad Turpilia.& notat Baldus. in. l. prima. col.5. C.de confess.& huiusmodi pœnæ magis beneficio legis videntur datæ, quam ministerio iudicis: nã qui declarat, nihil de nouo agit, vt in.l. hæredes palam.§.sed si notam.ff. de testam. & cum legis beneficio hoc fiat, nõ videtur ex radice cupiditatis eas percipere.Et isto argumento vtitur Feli.in.c.irrefragabili.§.cęterum. col. ✶ 2.de offic.ordin. ✶ Et adde hęc ad l.11.tit.6.lib.3.Recop.✶

Nec videtur iudex in causa propria,vt dicit glos.in.l. penult.ff. ad municipa.quia illa glos.non loquitur quando lex, vel consuetudo applicat partem pœnæ ipsi iudici. vt notat Bart.o.in.l.1.col.2.ff.si quis in ius voca.non ierit.& in.l. si quis ex aliena.ff.de iudicijs. & facit textus in.c.cum ab omni.de vita & honestate clerico.

Nec ratione cõmodi iurisdictionis non videtur iudex suspectus, sicut habetur ratione contractus, vt notat Bald.in cap.1.an apud iudicem,vel curiam domi. in vsib. feudo.de quo per Ias.in.d.l.1.in. 4. col. ff.si quis in ius voca.& per glos.in c.1.de pœnis.lib.6.

3 sententia interlocutoria.

In casibus tamen, quibus iudex potest pœnas percipere,non erit nisi lata sententia,vt exprimit lex nostra:lata tamen sententia, & appellatione suspensa,bene potest iudex super parte sua cum parte cõdẽnata transigere.✶De qua re vide Gutierrez,in quæstionibus ciuilibus super Recopil.1.p.q.35. per totam.✶ nec illud est genus criminis ex pluribus causis.

Prima causa est, quia sufficit latam esse sententiam,pro qua præsumitur, vt notant communiter doctores in.l.furti.in prin.ff.de his qui notan.infami.&per Abbatem, Felinum,& Philippũ in rubric. de appella. & transactio quæ fit præcedente sententia, nõ reprobatur ab ista lege,sed exactio pœnarum,vel concordia super his,quando sentẽtia non præcedit:quod omnino nõ conuenit,quando præcesit sententia,licèt illa sit appellatione suspẽsa: nam licèt ante sententiam, quis nõ cogatur litis expensas vel alimenta aduersario

aduersario ministrare: si tamen lata est sententia,licèt illa sit appellatione suspensa propter præsumptionẽ quæ ex ea oritur,pro eo in cuius fauorem lata est,debent alimenta pręstari.vt in.l.si instituta. §. de inofficioso.ff.de inofficio.testament.Eodem modo lata sententia pro iudice vel ministro, cum quo fit transactio super pœna, toleratur ob præsumptionem,quæ est pro iudice vel ministro.

Secunda causa est, quia eo ipso quòd agitur de concordia, & assentit condemnatus cõcordiæ,& vult soluere, videtur consentire condẽnationi aduersus eum factæ: & sicut soluendo totam condemnationem virtute sententiæ iudex est tutus,eodem modo si mediante concordia soluitur pars condemnationis,vt est tex.in.l.ad solutionem.C. de re iudi.

Tertia causa est,quia si lata semel sententia permittitur in cõdemnato assentire,& soluere condemnationem,eodem modo permittitur tractatus concordiæ,per quem peruenitur ad assensum.arg.tex.in.l. oratio.ff.de sponsa.nã ex tractatu solẽt negotia perfici.vt in.l.sciendũ. §. dictum.ff.de ædilitio edict. & in.l. si voluntate.C.de rescin.ven.

Lata sententia sit transactio super pœnis.

Et ex his rationibus cõcluderẽ, q̃ in casu huius tex.&.l.47.in eo valebit trãsactio super exactione pœnarũ,lata semel sentẽtia, sicut & cõpositio pœnarum admittitur in casibus,de quib⁹ late per Pari.de Put. in tracta. synd. in parte,cõpositio.

Auendaño.

Quod fallit,nisi condemnatio fiat super condemnatione pœnæ septupli, nam ibi nec lata sententia, nec post eam admittitur concordia vel remissio, vt in pragmati.huius regni lata apud Hispalim,folio. antiquioris impressionis. 41. colum. 2. ✶Quæ est.l.11.titu.6.lib.3. Recopi. & vide.l.12.titu.26.lib.6.Recop.✶ ✶

Itẽ quod lex ista præcipit nõ exigendã pœnã à iudice,nõ præcedente sentẽtia,supplẽdũ est, vel nõ præcedẽte præcepto,putà si iudex mulctat turbãtem curiam in pœna,quæ ex statuto applicatur & iudici, & parti iniuriatæ:nam si iudex hoc ea su cõdenat,illud notorium habetur pro sentẽtia,& sufficit,vt in c.Deus omnipotens.2.q.1. & ibi glos & Alber.in.l.eos. C.de modo mulctãdi. & Pari. de Puteo in tracta. syndica. in parte,præceptum.

Et pœnę spretæ citationis, prędcedente præcepto,exiguntur à iudicibus:& has obuentiones prohibet locari.l.16.in isto titulo.ibi.*No arrendara los plazos.*✶Quæ est.l.13.titu.6.✶ lib.3.Recop.quę aliquid addit.✶

Remittere autem pœnas quando liceat dominis,late dixi supra in capit.7.vbi videas.Et nota semper, quod pro dominis vassallorũ in remittendis pœnis notat Andre. de Ysernia in titulo quæ sint regalia.in verbo,& bona. & Baldus in capitulo.1.quid iuris sit si pro aliena.in vsibus feudorum.

Et nota, q̃ pingius ius habet dominus in calumnijs, quam pars in debito,vt.l.105.in.legibus *del estilo.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quid autem in fisco, videatur Ioã. de Platea in.l.1.pœnis fisca. credi. præferri.libro.10. sed cõtra dictam l.styli videtur tex.in.l.2.tit.10.lib.4. ordina.in fine. ✶Quæ est.l.2.titu.15. lib.8.Recop. ✶

4 Pœnam autẽ septupli nullo casu potest iudex habere, etiam ex consuetudine. vt in.l.12.infra eodẽ. ibi, *aunque digan que estan en vso y costumbre de las lleuar*. Quam pœnam septupli iudex prudenter infligat, nã est apud nos nimis infamatoria: de qua fit mentio in.l.6.titul.5.foro legum.lib.4. & in.l.1.titu.12. lib.6. ordi.& in.l.4.titu.4.lib.7. ordi.& in ✶ dicta pragma. fol.41. ✶Quæ est.l. 11.tit.6.lib.3.Recop.&.l.12.titu.26. lib.8.Recop. ✶

Et facta semel condemnatione non potest de ea iudex plus disponere quã de cæteris redditibus, vel patrimonio regis, vt notat Bald. in l.2.C.de episcop.audi. Quæ autem pœna sit imponenda iudicibus exigentibus pœnas contra formam legum regni: & dicerem quod si extorquent pœnam ante sententiam trãsactam in rem iudicatam, pœna est septupli: & idem est si lata sentẽtia & applicata pœna camaræ regiæ accipiatur à correctore, pœna est septupli etiam in pœnis arbitrarijs, vel piæ causæ applicatis. vt in cap. *otro si que las penas*, infra isto titulo. ✶Quæ est cap.45. *de los Corregidores*, quæ est.l.35.titu.6.lib.3.Recop. ✶ nisi essent pœnæ *de fetenas*, quia si partem aliquam iudex accipit, est pœna quadrupli, & nõ septupli. vt in cap. *Otro si mandamos que los Corregidores*, in isto titulo. ✶Quę est.c.49. *de los Corregidores*, quæ est. l.11.tit.6.lib.3.Recopi. ✶ ★

Quando deficit vnus nũmus.

Et quando in defectum pœnæ septupli corporalis pœna venerit infligenda, si vnus nummus deficeret, integra pœna corporalis venit infligenda. vt notat Paulus. in.l.4. §.Cato.ff.de verbor.obligatio. quia conditio soluendi septuplum non potest diuidi. vt in.l.cui fundus. ff. de conditio. & demostrati. & per Baldum in. l. quandiu. ff. de distractio. pignor.

Et in vniuersalibus si aliquid deficiat, tota oratio reperitur falsa. vt in.l.si is qui.§. si certum.ff. de rebus dubijs. Cum ergo septuplum non sit integrè solutum, pœna corporalis imponetur, secundùm Baldum in.l.cum sit. C. de sepuchro viola. & facit quod Baldus notat in rubrica.C. de contrahen. emptio. quæstione decima. vbi in emphyteosi si vnus nummus deficiat, tota res incidit in commissum: & facit glo. in.l. communi diuidundo. ff. communi diuidund. de quo per Barto. in.l. fraudati. ff. de publica. & vectiga.

Pro quo in simili potest adduci quod notat Angel. in. l. executione.§.final. de verbo.obligati. vbi dicit, quod si bannitus in capite debet rebanniri, si Reipublicę centum soluerit, si vnus tantùm nummus deficiat, non debet rebanniri: nam non dicitur actum, si aliquid restat agendum. vt in. l. ædificium. ff. de verborum

verborum significatio. & notat Baldus in.l.penultima.C.de his quibus vt indig. & facit gloss.in.l. res bona fide.ff.de contrahen. empti. & textus in.l.si seruus.§.fina.ff si quis cautio. & quod notat Alexand. in dict. l.in executione.§.fina. & istam partem puto veram.

Leuis abusio

Quam limito, si condẽnatio pœnæ exigeretur pro leui abusione: nã si quis condemnaretur in tali casu ad soluendum centum, & his non solutis flagelletur, vt est exemplum in eo, qui furatur paruas vuas, vel lusit ad azardum bis, nam si non habet vnde integre soluat pœnã, tunc non flagellabitur, neq; imponetur pœna corporalis. & ita Baldus in.l. quicunque.col.3. C. de seruis fugiti. & sic intelligo ea quæ contra hoc dictum Baldi notat Iaſ.in.§. pœnales. institu. de actioni. nu.50. & in. l si quis id quod nu.28.ff. de iurisdict. omnium iudi.

Si autẽ nihil soluat ex pœna condẽnatus, licét in bonis no habeat vnde soluat vt est.in casu textus.in l.6.titulo.5.libro.4.foro.ll.ibi. *è si no huniere de que lo pechar*. isto casu si aliquis soluat pro eo, liberatur condemnatus à corporali pœna. vt in exponenda dict. l. regia adnotat Rode. Sua.in lectura de fideiussore in causa crimi.fo.103.col.2.

4 *Verba legis attendenda in impositione pœnæ.*

Itẽ in modo infligendæ pœnæ in causa criminali si lex vtitur verbis infamatorijs, iudex per eadem verba habet pœnã imponere, nec sufficeret sine qualitate verbi infamatorij tantundem pœnæ imponere, vt putá, si lex dicat, *pechelas fetenas, o el quatrotanto*: nam sic debet exprimi in sententia, nec sufficeret condemnare in eadem quantitate valoris, quæ sunt *las fetenas*: detracta enim qualitate, minus videtur solutũ, & nõ iudicis arbitrio, sed legis vigore pœna est imponenda, vt in.l.1.§.nã si quidem.ff.ad Syllania. & à verbis legis non est recedendum, argumento textus in. l. nõ aliter. ff. de legatis tertio. & forma legis non est omittenda. vt in. l. cum hi.§. prætor. ff. de transa. cum ista forma verborum, quæ in. l. exprimuntur, censeatur substantialis. secundum Bal. in. l. comparationes. C. de fide instrumento. & digressio formæ in aliam formam totum actum vitiat, argumento textus in. l. Iulianus. §. sed & si quis. ff. ad exhiben. & in forma legis vtile per inutile vitiatur. vt colligitur ex doctrina Bartoli in l. Græcè. §. illud. ff. de fideiussor. & quãdo aliquid iubetur à lege dari, eo ipso inducitur forma, vt sic detur: de quo allegat bona iura. Iaſ.in l. si mater. C. de institu. & substitu. sub cõditi. fac. Nec debet naturalis illa qualitas condemnationis septupli legalis omitti, & suppleri alia forma suppositia, quia nomen, *fetenas*, est qualitas infamans, sicut in vsuratio notat Bald. in rubri. C. de vsuris. & argument. text. & quæ ibi notantur in.l.si. ita quis. §. finali. ff. de legatis. 2. Si enim lex vult vt in ignominiam condemnati constet qualiter propter vnum nummum condemnatus soluit septem, & sic clarè

Universidad de Deusto
Biblioteca

clarè & specificè hoc debet exprimi, non sufficit, si per relationem ad acta velato & fucato modo implicitè idē dicatur: nam ex hoc nō inducitur clara dispositio, argumento eorum quæ in simili arguit Bal. in.l.minoribus.C.de his quibus vt indignis, quē sequitur Ias.in.l.Gallus.§. & quid si tantum. ver. idem credendum.ff.de liberis & posthu. nu.16. Et cum ista non sit clara condemnatio, gerere actum præter formam legis, par est ac si cōtra fieret: vt notat Abb.in.c. prudentiam. in 4.nota.de officio delega. & non potest iudex vitare infamiam.in.l.non potest.ff.de furtis.

quando aliquid debet præcedere.

Quibus accedit, nam est regula, quòd quando aliquid debet præcedere, iuxta.text.in.l.gēma.ff ad exiben. vt inde aliquid sequatur, nisi illud præcedat, quod sequitur non valet.& ideo non valet dictum testis, si iuramentum non præcedat: vt notat Bald.in rubric.de offi.iudicis, non enim potest iuramentum sequi. vt notat Abb.in cap. de testibus.ad fi.extra. de testibus, quem sequitur Feli.in cap.cum dilecta. vet si.primum signum, de rescriptis.

Cum ergo ad condemnationem septupli vel quadrupli debeat præcedere condemnatio & æstimatio simpli, si iudex id non exprimat in sententia, illa nullo modo potest esse certa. vt in.§.curare.inst.de actī.& ideò nō satis fit legis volūtati. Oportet ergo vt supra dicta cessent, septupli cōdēnationē vel quadrupli specifice & expresse in sententia exprimi.

Calumnia.

Item ad vnum aduertāt iudices ex quo elucidatur intellectus legis decimæquintæ horum mandatorum regaliū. ✶Quæ est.l.12.titu.6. lib.3.Recopil. ✶ & vltra pœnas per leges partitatum & aliarum legum huius regni impositas, introductū est iure fori Hispanico & consuetudinario, vt homicida condemnetur in quingentis solidis, & istud appellatur *caloña del homezillo*, vt in.l.4.tit.17.lib.4.foro.ll.ibi. *Tomen quinientos sueldos de sus bienes*: quæ moneta solui debet in vsuali, vt in cap.olim.de censi.Valor tamen horum solidorum licet sit expressus in.l.11.& in.l.19.tit.11.lib.4. ordina. ✶Omnes præcedentes leges, non inueniūtur in Recopil.sed redactę sunt ad additionem sequentem. ✶ Et istud quoque iure nouissimo mutatum est, & pro homicidij pœna sexcenti morapetini exiguntur, vt in aranzelio regali continetur, in capitulo quod incipit *Del homezillo*. ✶ Quæ est.l.vnica. c.2. titul.10 lib.3.Recop. Et est.l. valde notabilis ad intellectum.l.12.in fine titul. 9.lib.6.Recopil.& ad intellectū.l.3. tit.10.lib.4.Recopil.ibi. *Si el delito fuere de muerte.* ✶ dummodo consuetudo probetur, quòd tanta quantitas soleat exigi; nam totum hoc à consuetudine & non à iure pendet, & talis consuetudo, & stylus curiæ per eiusdem tabelliones & procuratores solet probari, vt notat Bart. in.l.lege Iulia.ff.de testibus.

6 Stylus huius dij.

Probato igitur stylo & cōsuetudine, fiet huiusmodi exactio calūniæ pro

pro homicidio in quantitate consueta: & quando super crimine homicidij proceditur in absentia contra aliquem: & constito quòd dignus est condemnatione capitali, & facta prius condemnatione, vt in pragmatica *de Alcala*. ibi. *Seyendo primeramente juzgado, y no antes.* & ibi. *Si el delito fuere tal, en que merezca pena de muerte, sea condenado en la pena del homezillo.* ✶ Quæ est l.3.tit.10.lib.4.Recop.quæ in multis immutata est. ✶ & facit.l.69.in ll.*del estylo.* ✶ Quæ non inuenitur in Rec. sed reducitur ad præd.l.3. ✶ itaque ex euentu condemnationis apparebit, an delictum sit morte dignum, argumento textus in.l. iure nostro. §.finali.ff.de testa.tute. & in.l. quædam.ff.de rebus dubijs: & ideò quāuis dato secundo præconio contra absentem exigi possit ista calumnia homicidij, semper tamen considerandum est à iudice exigente, quod euenire potest, vt in.§. illud. instit. de rerum diuisio. & in.l.si idem cum eodem.§.finali. ff. de iurisdictio. omnium iudicum. & in.l. sed si restituatur.§.fin.ff.de iudicijs.

Et solum exigitur istud homicidij ius in casibus quando de morte hominis, vel mulieris agitur, vt probant verba huius legis quindecimę. ibi, *En caso de muerte de hombre, o de muger.* Secus verò esset si ageretur propter animal occisum etiam contra contumacem: nam calūnia homicidij contra dantem noxam non exigitur, vt in.l.10.in fine ti.12. lib.6.ordin. ✶ Quæ est.l.3.tit.10. lib. 4.Recopil. ✶ & ibi reprobatur contraria consuetudo: & quod in casibus tantum quando agitur contra absentes, & non contra præsentes, debeat exigi istud ius homicidij, & præcedente præconio & condemnatione, saltim per interlocutoriā, probatur in legibus supra citatis: & in.l.9.tit.2.lib.3.ordin. ✶ Quæ est.l. 3.tit.10.lib.4. Recop. ✶ Quod fallit quādo ageretur pro homicidio culposo, quia etiam si agatur contra præsentem, potest exigi. vt in.l.15.titu.13.libro.8.ordin.

Et in curia regali hæc homicidij calumnia ad alguazelos regios pertinet, vt in.l.29.titulo.14.libro.2.ordina. ✶ Quę est.l.13.& 16.tit.23.lib. 4.Recopil. ✶ Alibi verò seruatur cō suetudo cuiusq; fori.

Aliqui tamen casus possunt notāri, quibus ista calumnia homicidij nōn exigitur.

7 Quādo non exigatur ius homicidij.

Primus est, si iudex qui de causa cognoscit, est omnino incompetens, putā si iudex *de la hermandad* format processum in absentia contra eum qui non commisit crimen. de quo in.l. 1. *del quaderno de la hermandad.* ✶ Quę est.l.1.&.2.tit.13.lib. 8.Recopil. ✶ nam si citat reum absentem, non habita prius informatione de delicto qualificato *de hermandad*: talis citatio notoriè iniusta non arctat citatum ad comparendum, vt in cap.placita. 15.quæst.4. & cum reus citatus non sit contumax, vt notat Felinus & Decius, & communiter DD. in capit. si duobus. de appella. & Hyppolit in sua practica

Universidad de Deusto
Biblioteca

practica crimin.§. postquam. folio parno.22.& in rubric.de proba.fol. 26.& notat Bald.in.l.cum fratrem. col.penulti. C. de his quib.vt indignis.nec in iuducem qui non sit cõpetens non videtur prorogata iurisdictio.secundum Paul. in.l. 2. in princip.& in.§.sed si dubitetur.ff.de iudicijs.ex his non data vera contumacia in absente non debetur calumnia homicidij quæ contra absentes & contumaces, & non aliter ponitur. Secundus casus est si forma pragmaticæ contra absentes non fuit ad vnguem seruata in modo procedendi,prout debet ser ★ uari. ★ Hunc refert, & sequitur Mexia Ponce de Leon, in.l. Toleti 2.q.fundamento.12.nu.11. ★ Iuxta ea quę latè dixi in dubijs meis in primo dubio. Et quando non seruatur forma,licite potest absens appellare à citatione per edictum, vt colligitur ex Bart.in extrauagan.ad reprimẽdam in verbo per edictum, & notat plures citando Carrerius Reginus in.l.obseruare.C. quorum appella. non recipian.in princ.numer.92.

Quãdo non seruatur forma cõtra absentes.

Imò reus fugiens non habetur in absentia pro confesso si citatur inualide,vel quia iudex non est competens, vel quia non seruatur forma pragmaticę contra absentes, vt per plura concludit Carrerius Reginus vbi supra,nu.78. &. 93. & per Hyppoli.in sua practi. crimi.§. diligenter.n.46.&.52.

Itaq; si nõ seruatur in procedendo dicta forma, neq; processus valet,neq; reus pōtest dici cõtumax, neque habetur pro confesso:& per cõsequens calumnia dicti homicidij non potest exigi, vt colligitur ex doctrina Bart. in.l.filius.2.ff. de interroga.actio.quẽ sequitur Hyppoli.in dicta pract.§. postquam. & in.l.fina.ff.de iurisdi. omnium iudi. fo.31.col.1.& quòd iste talis nõ debeat contumax reputari,notat Ange. in. l. fina. C. de canon. præsta. lib.10. & Feli. in. c. quoniam contra.de proba.nu.13.

Aduertant ergo iudices ne his casibus, vel similibus cupiditatis cęcitate errantes istam pœnam,vel calumniam homicidij extorqueãt: nam non solum in exteriori foro, sed etiam in foro conscientiæ ad restitutionem tenebuntur, nec dimittitur peccatum, nisi restituatur ablatum. Quod est omne id quod iniustè percipitur, nam non dicitur quis posse, nisi quod rectè potest,vt in cap.cum iuramento.de homi.& in.l.filiusfamilias.ff.de condi.institutionum.

SVMMARIA Capituli deciminoni.

1 *Iurisdictio competens alicui intelligitur accumulatiuè.*
2 *Iudicibus dominorum an liceat causas aduocare.*
3 *Aduocatio duplex,tacita & expressa*
4 *Consuetudo qualiter introducatur.*
5 *Populus an possit facere statuta sine Regia scientia.*
6 *In condendis statutis requiritur authoritas iudicis.*
7 *Votum conciliorum quando præferatur voto correctoris.*
8 *Rectores assistunt in visitatione carceris.*
9 *Domini vassallorum an confirment statuta.*
10 *Vici,vulgo dicti aldeas,an possint statuta facere.*
11 *Confraternitates an faciãt statuta.*
12 *Statuta obligant in foro conscientiæ.*
13 *Statuta non debent esse partialia.*
14 *Electio publicorum officialium qualiter debeat fieri.*
15 *Ordo sessionis inter personas est seruandus.*
16 *Votantes habentur loco testium.*
17 *Nobiliores debent eligi ad officia.*
18 *Nobilitas quomodo consideretur.*
19 *Inter nobiles datur prælatia.*
20 *Conuersi an possint eligi ad officia publica.*
21 *Matricula nominatorum debet domino, vel eius procuratori præsentari.*
22 *Inhabiles non sunt eligendi ad officia publica.*
23 *An liceat nominare successorem.*
24 *Electi ad officia an compellantur ea exercere.*
25 *Debitor Reipublicæ non potest eligi ad officia publica.*
26 *Habens duodecim liberos an excusetur à muneribus realibus personalibus.*
27 *Quilibet de populo impugnat electiones.*
28 *Electi ad officia tenentur præstare iuramentum ante ingressum officij.*
29 *Falsos officiales potest iudex punire etiam si sint clerici.*
30 *Merces corruptas potest iudex deperdere & proijcere.*
31 *Ciuitas potest statuere, vt merces vendãtur certo loco.*
32 *Iudex potest præcipere ne vnus officialis vtatur signo alterius.*
33 *Tempore caristiæ vicini compelluntur vendere certo pretio.*
34 *Tempore penuriæ diuites compellũtur mutuare pecunias.*
35 *Rustici quando compellantur vendere intra ciuitatem.*
36 *Ciuitas quando possit reuendere.*
37 *Tassa victualium qualiter intelligatur.*
38 *Artes fœtidæ non debent exerceri iuxta vias publicas.*
39 *Iudex quando possit domos alienas destruere propria authoritate.*
40 *Occupantes vias publicas qua pœna teneantur.*

CAPVT. XIX. *In legẽ decimam septimam.* ★ *Quæ est l.14.tit.6.lib.3.Recopil. & videatur omnino.l.8.tit.1.libr.7. & l.4.tit.14.lib.8.& l.8.tit.8. lib.7.* ★ *De potestate populorum Castellæ in condendis statutis,& de annona,& munditia populorum & electione officiorum.*

Concluſimus in capite primo,& alijs capitibus huius praxis,iurisdictionem esse

Universidad de Deusto
Biblioteca

esse apud regē Castellæ, sicut aqua in fonte à quo fluit: nam etiam minima iurisdictio non potest alicui competere, nisi ex regia voluntate, vt ista verba de imperatore citat Bal. in c. ad hoc in 3. & 4. col. de pace iura. firman. in vsibus feudo.

1 Et si priuilegio, vel præscriptione ad aliquem competit iurisdictio, hoc de iure communi intelligebatur accumulatiue ad iurisdictionē regiam: non tamen priuatiuè, vt notat Bart. in l. 1. C. de offi. præfe. vrbis. & per Bal. in auth. habita. C. ne fi. pro pa. & per Feli. post antiquos in c. cum contingat. de foro compe. & Thom. in voto. 28.

Quod ius etiam hodie seruatur in terris regijs, prout licet videre in locis marchionatus de Villena, & similibus locis, vbi ponuntur ex præscriptione, vel priuilegio iudices ordinarij vltra regios correctores: in terris verò Comitū, Ducum, & Marchionum, & similium dominorum non cognoscit rex, nisi in casibus curiæ, de quibus in l. 14. tit. 2. lib. 3. ordi. ✶ Quæ est l. 8. cū seq. tit. 3. lib. 4. Recopil. ✶ Quia proximus iudex est adeundus, vt ait Bald. in cap. significantibus. in fin. de offici. delega. Et sic in prima instantia domini habent iurisdictionem priuatiuam: non enim cognoscit in prima instantia rex, nisi data prius negligentia dominorum, vt in l. 6. in fi. tit. 13. lib. 3. ord. ✶ Sed potest allegari l. 1. in prin. tit. 1. lib. 4. Recop. ✶

quādo exercetur iurisdictio loco limitato.

Et quandocunque iurisdictio ex priuilegio, vel præscriptione debet exerceri in certo & limitato territorio, vel loco, in illo tantum debet exerceri, & apud superiorem locū non censetur esse iurisdictio: & ita procedit doctrina Bald. in d. cap. ad hoc. colū. 2. de pace iura. fir. Si verò competeret iurisdictio de iure cōmuni, & non respectu certi loci, & tribunalis: tunc vbiq; potest exerceri, vt in. c. cum Episcopus, de offic. ordi. in præscripta verò, vel priuilegiata cōpetente iurisdictione secus est, arg. latè notatorum per Bar. in l. 1. §. si quis hoc interdicto. ff. de iti. actuq; priua. & per Abb. in. cap. cum dilectus, de capel. monacho. etiam si hoc competeret ex immemoriali consuetudine, non fieret extensio. ex notatis per Decium. in. 1. part. consil. 85. & per Feli. in. c. auditis, de præscri.

Et ex eo quod competit iurisdictio accumulatiue, & non priuatiue, infertur, quòd iudices in locis dominorum qui dicuntur correctores, non possunt aduocare causas, vel negotia quæ pendēt apud alios iudices, qui dicuntur *Alcaldes ordinarios*: per Boerium in tract. de potestate magni Consil. sub numer. 158. Nam cum illi post præscriptionem, vel priuilegium cognoscant iure proprio, non debent iure suo priuari. Sed neque ipse dominus vassallorum non posset facere, vt notat eleganter Paulus in l. iudicium soluitur. ff. de iudicijs. & in l. nemo. C. de iurisdic. omni. iudi. & in l. nulli. C. de iudicijs.

2 *An liceat causas aduocare.*

Et

Et quòd inferior à rege nō possit causas aduocare, notat Bald. in l. 1. col. pe. ff. de offi. consu. & Matthæ. de Afflict. in decis. 361. num. 18.

Si verò esset scandalum, si nō aduocasset, vel adesset similis causa: bene posset aduocare, ex notabili doctrina Paul. in auth. qua in prouintia. C. vbi de crimi. agi oport.

Rex aduocat. Rex verò in locis sibi subditis potest ad libitum aduocare causas, vt in. c. vt nostrum. de appel. quod eleganter tractat Matth. in præludijs cōsti. regni Sici. & Thoma. Grām. in voto. 28. & Ioan. de Ripa. in. c. cū M. de cōsti. col. pe. Cuius rationes eleganter cumulat Thoma. Gramma. in consi. 2. fori iudicatorum.

Et est ratio, nam datio iudicum operatur aduocationem, vt eleganter notat Bal. in. c. studuisti. de offi. lega. & huiusmodi aduocationis duo sunt genera, altera expressa, altera verò tacita: expressa, quādo rex ponit verbum Euocamus, vt notat Abb. & DD. in. c. vt nostrum de appella. & notat Archi. in. c. ei autem 3. q. 3. sicut dicitur de reseruatione: quia requiritur verbū Reseruamus, vt in. c. inter dilectos. & ibi Ioā. Andr. de excess. prela. & quādo aliquid dicatur expressum, ponit Iass. in l. prætor. in princi. ff. de noui operis nuntiatione.

Tacita verò aduocatio est eo ipso q; dns rex incipit cognoscere de causa, nam tacite videtur ab alijs euocare, vt notat Innocē. in. c. cum M. de consti. nam sicut verbo declaratur voluntas regis, ita & facto, vt

Auendaño.

in l. de quibus. ff. de legibus & in l. non figura. ff. de actio. & obli. & in l. Labeo. ff. de supellectili lega.

Et eo ipso q; pro recta supplicātis petitione dns rex dicat: Audiat talis & citet: videtur se ad partis petitionem referre, vt in l. si de senfor. ff. de interroga. actio. & sic videtur causam euocare, & ita notat Domi. in cōs. 47. incipit Supplicatur Papæ: & Paul. in. 1. vol. cōs. 253. incipit, Ad cō firmationem, & notat Decius consil. 137. & Rota. in nouis decisione 67. incipit Si petatur.

Ex quo infertur, q; si cōmisso de licto in terris dominorū rex mittere decreuit iudicem cōmissarium, tacite aduocat causam, & dominus vel eorum iudices vltra nō possunt se intromittere, vt infra. c. cæterum, & ibi DD. de rescrip. & idem nota. in. c. pastoralis. & in. c. cum contingat. eo. tit.

Hæc autē euocatio nota debet fieri iudici inferiori, aliás valeret q; interim facit, ex notatis per Bart. in l. multū. ff. de condi. & demonstra. & per Card. in Clemen. quia contingit in. 3. oppo. de religi. domi. & notat Dec. cōsi. 29. Euocatio autē ista causæ non indistincte, sed ex causa fieri solet à domino rege. Et ideò in aduocatione causarum adeūda est regis persona & eius scientia fit euocatio, vt in l. 4. tit. 3. lib. 2. ord. ✶ Quę ✶ non inuenitur in Rec. sed est l. nouior. 22. & 24. tit. 4. lib. 2. Rec. ✶ Ex causa enim, & non aliter princeps subuenire solet, vt in l. 1. ff. ex quib. cau. maio. quia licèt dominus rex

R supra

Universidad de Deusto
Biblioteca

ſupra omnes iudices ſit: tamen hãc ſibi legẽ impoſuit, ꝙ extra caſus, quos dicimus *de Corte*, cauſas nõ aduocet: nã nec dominus directus ab vtili cauſas aduocat, ſecundum Bal. in.l.1.q.43.ff.de rerum di. ſic nec poteſtas Bononię non aduocatà potestate artis lanæ; teſte Ang.in.l.iudicium ſoluitur.ff.de iudicijs. Nimirũ ſidñs noſter rex non in diſtinctè vel paſsim, ſed ex cauſa velit cauſas aduocare, de quo per Pau.in auth.qua in prouintia. C. vbi de crim. agi opor.& per Abb.in cap. pe.de iura. calum.

Item ex eo, ꝙ apud populos Caſtellæ nulla natiua competit iuriſdictio, ſequuntur plures cõcluſiones ad praxim vtiliſsimę, vltra dictas in cap.1.ſupra.eo.

Conſuetudines qualiter introducantur.

Prima cõcluſio eſt, ꝙ cũ non poſſit introduci cõſuetudo, niſi de ſciẽtia & voluntate eius qui habet in loco iuriſdictionẽ, vt in.l.5.tit.2.par.1. vbi ſola ſcientia exigitur dñi, etiã ſi nõ habeat poteſtatẽ legẽ cõdendę, prout exigebat de iure cõmuni Ino.in rub.de cõſue. quẽſequebatur Ange.in.l.de quibus. ff. de legib.& corrigitur ꝙ notabat Bal.& Iaſ.ibi ſub.n.30.& Abb. in.c.fi.de cõſue.& ibi Roc.de Cur.apud quos erat cõmunis opinio, ꝙ non requirebatur ſcientia dominorũ in introducẽda conſuetudine: tamẽ hodie iure regio ſecus eſt, nec poteſt inſcio dño introduci cõſuetudo: quam materiam ſub breuiſsimis concluſionibus reſolui in meo dictionario Hiſpano, in parte. *Coſtumbre.* Videa

3

tur doctо. Dueñas in regula. 141.

★Et quæ notata ſunt per iſtũ ſupra in cap.8.nu.3. ★

Statuta rationabilia ſunt ſolum permiſſa.

Secũda concluſio eſt, quod ſicut hodie populi Caſtellæ ſine ſcientia & authoritate regia poſsũt introducere conſuetudines: ita quoque ſine licentia & authoritate regia poſſunt rationabilia, & iuſta ſtatuta condere. Et præſcripta iuriſdictione præſcribitur ius condendi ſecundum Barba.in rubr.de rebus Eccleſiæ non alienan.colum. 17.& notat Rebuffus in conſtitutioni. regni Fran. in procœmio. num. 5. Et ſic condita iudices regij tenentur illa ſeruare, & facere pro viribus vt obſeruentur: de quo eſt text. expreſſus in iſto capi. 17. nam dicit. *Que vera las ordenanças que la dicha ciudad, villa, o lugar, o partido que fuere a ſu cargo, y las que fueren buenas las guardara y hara guardar.* Non enim exigunt iſta verba, quod ſtatuta ſint confirmata, ſed quod ſint tantummodo rationabilia: ſicut in conſuetudinibus ſupra concluſimus: nam ſtatutum, & cõſuetudo non differunt, niſi vt tacitum & expreſſum, ſecundum Ancharra. in capit. 1. de conſtitut. col. 35.& Abb.in cap.1.de conſue. Solum differunt reſpectu modi & formæ, ſecundum Bal.in.l.2.C.quæ ſit longa conſue.& notat Alex.in.2. vol. conſi.189.& in.6.vol.conſi.52.& ibi probat ꝙ cõſuetudo eſt maioris authoritatis quam ſtatutũ: quod ſequitur Matth.de Affli&is in conſtitutio.re regni Siciliæ, in præludijs.q.8.Diffe

runt

runt etiam in modo reuocandę cõſuetudinis, nam aliter reuocatur ſtatutum & aliter conſuetudo, vt probat Caſſane. in conſuetudin. Burgun.rub. §.6.in gloſ. ſulda.verſic.5. nu.22.

Si ergo in rationabili cõſuetudine non requiritur hodie confirmatio regis, cum ſit maioris authoritatis, quare debet exigi in rationabili ſtatuto, quod eſt minoris quàm cõſuetudo? ſi verò ſunt irrationabilia, officio iudicis reſcinduntur, ſecundum Ioan. de Ripa in ſuis reſponſ. titul.de leg.c.11.

Quinimo ſi bene guſtẽtur verba huius.l. quando de nouo debẽt fieri ſtatuta præſente correctore, aut etiam mutari, non prohibet ea obſeruari, imò dicit mittenda ſtatim ad regem, vt ipſe videat, & prouideat quid agẽdum, ibi. *Y las que aſsi ordenaren, ò de nueuo hizieren, embien à nos el traſlado dellas, para que nos las mandamos ver, y proueer ſobre ello.* Itaq; de confirmatione verbum nullum: ſed neq; de inhibitione interim, quod fit prouiſio à rege, & ſic omiſſum debet haberi pro omiſſo. vt in.l.ſi vero. §. de viro.ff. ſoluto matrimonio. Et in.l.quiquid aſtringendę.ff.de verbo. obliga. & interim quod ſtatuta non reuidentur, ſi ſunt reuidenda aut reformanda, ſeruanda ſunt, vt notat Bal.in.c.1. de conſti.nu.19.

Sed neq; ipſa ſtatuta iubet lex mitti ad regem, ſed copiam eorum: & interim non prohibet quod rationabilia non habeant executionem

Auendaño.

paratam, nec dicit cõfirmationem petendam à rege. Nam data comiſſione ſuper ſtatutis nihilominus ſtatuta certa & clara ſunt conſeruanda & exequẽda ſunt. Bal. in. c. cum omnes.de conſtitutio.ſub.nu.31.

Et reſpectu rationabilium ſtatutorum ex iſta noſtra lege confirmatur communis opinio doctorũ contra Bar.in.l. omnes populi.ff.de iuſti.& iure.quam appellat veriorem in puncto iuris Iaſſ. ibi in lectura. num.27.& in repetitione in. 3.&.8. col. & ibi per omnes concluditur, poſſe populos condere ſtatuta, & illa valere ſine regia approbatione vel confirmatione. Et idem notat Paulus in.l.priuatorum.C.de iuriſdictio.omnium iudi. & Bal.& communiter D D. in capi.cum omnes. de conſti.num.22. Et idem Bart. in rubric.de conſtitut.num. 25. Imò ſi bene aduertantur verba Bart.in.l.ſi qui ad extraordinarium. C.de legatio.lib.10.ſolum voluit poſſe practicari.l.omnes populi in populis liberis qui non recognoſcunt ſuperiorem: in alijs verò populis ſemper exigit confirmationem: quod corroborat Matthæ.in pręludijs cõſtitu. regni Sicilię.q.2.

Dicunt tamen doctores Itali ſupra allẽgati, & alij vltramontani, non valere de generali conſuetudine ſtatuta, niſi confirmentur. Quod aliter refert Alberi in.l.formam.C. de offi.prętec.prætoris. Et ante confirmationem dicuntur imperfecta, ſecundum Baldum in.l.1.de conſtit. pri.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Apud nos tamen etiam si populi Castellæ careant propria iurisdictione, cessante consuetudine, vel priuilegio,& sint populi non liberi, quos rex possidet tanquam res captas in bello,vt dixi supra.c.1.tamẽ possunt statuta rationabilia cõdere,& illa valent sine regia confirmatione, interim quód non præcipitur per regem,ne talia statuta seruẽtur,donec sint cõfirmata: quod facillimè supremi nostri prætores & senatores regij quotidie præcipiunt,& visis postea statutis confirmant, vel infirmant, prout libere ★ possunt. ★ De hac materia confirmationis statutorum, vide Gutierrez de iuramento confirmator. 1.p.c.38.per totum. ★ & ideò in litera huius legis iubetur, vt ad regẽ copia statutorum mittatur secundum Bald.in.3.volũ. consi. 430. & notat Rebuffus in tracta.de consuetu.in glos. 2 .in fine.Vide in arti. 2. gl.20.Si tamen statutum tãgit authoritatem superioris,semper & indistincte exigitur regis & superioris confirmatio,vt probat Aymon in consi.97.in numer.6.Quę confirmatio,etiam si non exprimatur,prout quotidie exprimitur,intelligitur sine præiudicio confirmantis,ex notabili doctrina Bald.in cap. venientes,de iureiuran.Et ex solo eo quod detur forma exequendi dicta statuta videntur confirmata, licèt non dicatur quicquam de confirmatione,secundum Bald.in rubri.ext. de constitu.num.19.

De statutis ẽperadius. Supradicta cõclusio limitatur in casu quotidiano:nã populus in rebus suis proprijs vtendis & cõseruandis possunt sine vlla dubitatione, vel confirmatione statuta condere, maxime si illa sint temporalia super victualibus, vel similibus negotijs, vt notat Baldus in rubri. de consue. col.4. Et in capi. cum omnes.de constitutio.nu.23.in ver si. item dictum. Et notat Ioannes de Platea in lege.1.C.de vsuris fiscali.lib.10.per textum in lege finali §. Item Episcopi. ff. de muner. & hono.Et plura refert Matthęus de Afflictis,in constitutio. regni Siciliæ. quæstione.3. Et in singulari exemplo loquendo de statutis quę fiunt à capitulo sine Episcopo,ponit exẽplum Antonius de Pute. in Clypeo pastorali.c.5. num.17. in.2. volum. tractat.fol.201.Et apud nos potest poni exemplum in casu textus in lege.2.titul.5.libr.7.ordina. & in cap. 92.in curijs *de Madrid*. anno. 1534. & in lege.2.tit.1.li.7.ordin.& in lege.5.eo.titulo. ★ Quæ sunt.l.8. tit. 8.lib.7. Recopil.&.l. 8.tit.1. libr.7. Recopil.&.l.14. titu.6.lib.3. Recopil. quæ est omnino videnda.& magis,vide.l.4.tit.14.lib.8.Recopil.★ & ista statuta præmaximè essent seruanda, si esset periculum in mora petendæ confirmationis, vt in. l. tutor qui repertorium. ff. de administ.tuto. etsi sequeretur grauis expensa, vt in.l.pro locis, & in.l. mediterraneæ. C. de anno. & tribu. lib.10. & per lasso. & DD. in.l. de pupillo.§.si quis ipsi.ff.de noui ope. nuncia. ★

Quinimo

Quinimo dico, quód in casibus, quibus vniuersitates sine confirmatione faciunt statuta sine regia confirmatione, possunt pro obseruantia addicere pœnam:quia sic est cõsuetum fieri,& talis consuetudo valet, secundum Ioann. de Platea in.l. 1.de vsuris fisca.lib.10.& Alexand. in.l.1.col.6.ff.si quis ius dic. nó obtempe. & Iaſſ. in dict.l. omnes populi.num.15.& sub.num.28.Et Matthæus de afflictis.in prælud ijs constitu.regni Siciliæ.c.3. num.9. &.10. Et istud hodie viget in practica.Licèt de iure fieri non posset ex notatis per Bellugam in specul. principum.cap.2.

5 Secũdò limitatur supradicta secunda conclusio, vt non possit vniuersitas facere statuta rege præsente,&sic in curia regia nulla statuta facere potest vniuersitas illius populi, & nisi confirmentur non valẽt,notat Bal. in.l. humanum.in. 4. nota.C. de legibus.& in.l. priuatorum,& in.l.fina.C.de iurisdict. omnium iudi. Et notat. Belluga. vbi supra sub num.6.

Taſſatio victualium in curia regali Et in eo oritur ratio ad.c.39.in curijs,*de Madrid*,anno. 1534. & ad.l. 14.titul.21.lib.2.ordin. ★ Quæ est.l. 6.titul.11.lib.7.Reco.★ vbi dicitur, q; taſſatio victualium in regia curia fiat per regios prætores, & non ex ordinatione, vel statuto populorũ nam illud non valet nisi à rege qui prẽsens est confirmetur.

Tertiò limitatur quòd reformatio antiquorum statutorum,vel cõdere de nouo,non pendet ex volun

tate rectorum vniuersitatis,vel concilij, sed iudicis vel correctoris illius ciuitatis, vel villę, ipsius enim arbitrio hoc committitur ex dispositione nostræ legis ibi. *E si vieren que algunas ordenãças*. Nam his verbis significatur, vt pendeat ex arbitrio solius correctoris, tanquam boni viri quando debeant statuta de nouo fieri, vel reformari, hoc enim important illa verba, videri tuo vt in.l.fin.ff.de fideicommissar. liberta.& notat Bart.in.l.si sic.ff.de legat. & in. l. creditor. §. Lucius.ff. manda. & facit. l. fideicommissa. §. quanquam.ff.de legatis.3.

Arbitrabitur autem iudex tanquam bonus vir faciẽda esse, vel reformanda statuta ex causa publicę vtilitatis vel necessitatis: nã in ista materia ad paria iudicatur, vt in. c. 1.de his quæ fiunt a maiori parte capituli,& per Cardi. in.Clemen.1. de rerum permuta. & per Iaſſ.in. l. maiorẽ.ff.de pactis.in.7.limitatione.

Et si rectè pensentur verba huius legis ibi. *Las faran de nueuo*. Quæ verba diriguntur ad iudicẽ: & ideo ex suo oficio tenetur inspicere an statuta sint de nouo facienda,vel reformãda iuxta plures doctrinas citatas in in.l.ea demum.aliàs in.l.si sororor.C.de colla.& non solum totius vniuersitatis: sed quoruncũq; collegiorum statuta sunt reuidenda ex iudicis officio, vt notat Bart.in.l. sub prætextu.ff. de extraordi. crimi.& in.l.fi.ff.de colle.illicitis. 6

Proposito autem à iudice q; fiant statuta,modus & forma statutorum

Universidad de Deusto
Biblioteca

Authoritas & voluntas correctoris in condendis statutis.

condendorum copulatiue requiritur, ꝙ cum authoritate correctoris, & rectorum populi fiãt: nam istud significant illa verba: *Con acuerdo.* Nam dictio, Cum, latine copulatiue sumitur, vt in.l. Titiæ textores. §. nihil differt. ff. de legatis. 1. & in. l. si quis inquilino. & in. l. si quis legauerit. ff. de verbo. significatio. & in l. triplici. & in. l. vbicunq;. §. fi. ff. de ventre in poss. mitten. & in. l. si ita fuerit. ff. de manu. testa. & in. l. si quis ff. de vsufruct. acrescẽ. & notat Bal. in rub. C. de instito. col. 3. & ibi probat ꝙ dictio, Cũ, significat simultaneitatem. vt. l. illi. ff. de vsufruct. lega. Et ideó si accordium concilij & authoritas correctoris non interuenerit, non valet statutum de nouo factum aut reformatum: & de vigore dictionis, Cũ, per Lucam de Penna in. l. omnes. col. 16. de decurio. lib. 10.

Non enim est leuis solennitas illa quæ posset, vel iudicem, vel rectores mouere ne sic statuant, vt in cap. 2. de arbi. lib. 6. & plura iura, & doctrinas refert Fel. in cap. ex tuæ, de sim. & in. c. cum accessissent. de consti. in. 4. col.

Et ex hoc sequitur quod si rectores, & iudex dissentiunt super condendo de nouo, vel reformando statuto, consulendus est rex, quia cum hoc sit commissum duobus, scilicet, iudici & rectoribus, alter sine altero non procedit, vt in cap. si duo. de procura. lib. 6. & in. c. prudentiam. de officio deleg. & sic correctior & concilium discordantes, adinuicem se impediunt.

Si verò ex rectoribus nõnulli volunt consentientes cum iudice, alij verò dissentiunt: in hoc casu seruanda est forma tradita ab alijs statutis eiusdẽ ciuitatis: si verò non sunt statuta, seruari debet ius cõmune, vt in. l. 5. & 9. tit. 1. lib. 7. ord. ✱ Quæ est l. 2. tit. 2. lib. 7. Rec. & l. 5. eod. tit. ✱

Et in dubio præualebit votũ maioris partis, vt in l. quod maior. ff. ad munici. & eo tempore cõtradictio minoris partis nõ impedit ordinationem à maiore factam: si tamen appelletur, si apparet ꝙ rationabiliter fuit appellatum propter iniquitatem statuti prout licet iuxta notata in. l. 1. in fine. ff. de doli. excep. cassabitur dispositum à maiori parte, etiam si vnus solummodo ex rectoribus appellasset, secundum Abba. in. c. cum in cũctis. col. 1. de his quæ fiũt à maio. parte. capi. & facit glos. in. c. 65. distin. in hoc tamen semper consulerẽ recurrendum ad distinctionem Lucæ de Penna. in. l. nominationum. C. de decurio. libr. 10. col. pen. in gl. Et quod senior pars præferatur, vide in inquiridione iudicum Ecclesiasticorum, notabi. 66. vbi per plura probat.

Maior pars quę dicatur

Maior autem pars in isto casu cõsiderabitur tantummodo respectu ipsorum rectorum, & tantam partem in votãdo hoc casu habet ipse corrector, quãtam ipsi rectores, nã quando actus cõmittitur vni nomine collectiuo, vt puta cõcilio, vel rectoribus, & alteri personę simul, vt correctori: illud collectiuum est

admirabilis doctrina ad Kol prouendor casus, in quibus plura vota interueniunt, collectiue modo vni, et vna persona pcere sola et simul=

pro vna persona in dimidia parte, & altera persona tatũdem repræsentat: & ita notat Ange. & Imo. in l. liber homo. §. Titius. ff. de hære. institu. & sequitur Iass. post Alexand. in. l. si pater. la. 1. ff. de vulgar. & pupill. vbi plura allegant.

7 Et ideo cum adinuicẽ discordãt, rex noster adeũdus est, vt in. l. Pomponius. & in. l. duo. ff. de re iudi.

Quod verum crederem, nisi ista discordia inter correctorẽ, & repręsentantes populum esset super aliquibus ordinationibus temporalibus, vt putà circa electionem medicorum, nam præualere debent in hoc vota cõsiliariorum populi quibus hoc præcipue est commissum, vt est text. & ibi Albe. in. l. 1. ff. de decretis ab ordi. facien. & idem esset in eligendis professoribus & obstreticibus, vt per plura comprobat Ioan. de Ripa. in tract. de peste. in. 3. par. in. 7. causa, folio. paruo. 106. & fol. 128.

De seperali vsu statutis

Et idẽ est dicendum in electione œconomorum ciuitatis & custodum annonæ, quos vernaculo sermone appellamus, *mayordomos de la alhondiga.* Nam præferuntur rectores & consiliarij ciuitatum voto correctorum. vt in. l. Item eorum. §. decuriones. ff. quod cuiusque vniuersita. & notat Platea in rubr. C. de admi. Reipubli. libr. 11. & Ioan. de Rip. in. dict. loco. & idẽ Ioã. de platea. in. l. 1. C. de irrenearchis. libr. 10. & in. l. 2. C. de decurio. eod. lib. De quo videatur elegans cõsiliũ Sigismundi Neapolitani in materia feudali consil. 4. folio. consiliorum de beati Braui. 140.

Pensiones.

Quod est verum nisi esset consuetudo in contrarium: nam illa valere potest, vt in similibus causis leuis præiudicij soli rectores aliquid faciant sine iudice, argu. text. in. c. ea noscitur. de his quæ fiunt à præla. sine consensu. cap.

Casus obseruandatum consuetudinum.

Et ne quis hæsitet in quibus expressum à iure quod corrector seruare teneatur cõsuetudines locorũ quorũ est corrector, cumulat quinquaginta. Lucas de Penna. in. l. missi opinatores. C. de exacto. tributo. lib. 10. & ideo cum consuetudines, & statuta respiciant vtilitates populorũ, non debẽt introduci, vel mutari sine cosilio eminentiorum. 1. rectorum eorundem populorum, vt idẽ Lucas notat in. l. si quos spontaneos. C. de decurio. lib. 10. & Paris de Puteo in tracta. syndica. in parte præceptum. in versicu. restat.

Et sicut corrector sine cõsiliarijs non mutat, vel cõdit statuta, ita nec soli rectores, vt supra dixi qui sine iudice non possunt se cõgregare ad statuendum. vt in. l. 3. §. si tamen. ff. quod vi. aut clam. & notat Alberi. in rubri. C. de seruis Reipubli. manumi. Vt notat Sigismũdus inter consi. feudalia. consi. 4.

Imò si inuito correctore cõciliũ congregetur, iudex debet resistere, nec permittere, vt quicquam damnosum fiat: alias ipse iudex negligẽs punietur, vt in. l. nemo. C. de operi. publi. & notat Alber. in. l. de quibus. ff. de legibus. nu. 30.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Imò fortius probat ista lex nostra, quòd non solum iudex debet obuiare, ne quid iniquum statuatur: imò postquam statutum fuerit debet præcipere ne obseruetur, ibi. *Y si viere que algunas ordenanças se deuen desfazer*. Et de iure cõmuni notat Bald. in l. nauicularior. C. de nauicula. lib. 11. & Paul. consil. 123. quos refert & sequitur Hyppol. in sua pract. crimi. §. aggredior. num. 72.

Quod autem dixi non debere se cõgregare istos rectores sine iudicis præsentia, procedit, nisi velint syndicum cõstituere, vt cõtra eorrectorem querelam proponat coram rege, nam tunc licite possunt soli rectores se congregare & statuere, vt notat Alberi. in l. 1. §. fin. ff. de decretis ab ordi. facien. & Puteus in tracta. syndi. in prin. c. pone quòd vniuersitas, de qua materia eleganter scribit Cassaneus in consuetu. Burgund. rubri. 13. §. 6. & Iacobus Vainerius: in inquiri. iudi. Ecclesiasticorum, singulari. 103. & quæ personæ debeant ad conciliũ vocari, per eundem in notabili. 48.

8 Flores assit in car. Item aduertendum est quod sicut supra concluſimus iudicem debere obuiare rectoribus, ne quid iniquum fiat, ita quoq; rectores populorum debent instare coram correctore, vt liberet iniuste carceratos, vel diu detentos, vt in l. iudices. C. de Episco. audi. & notat Bal. in l. 1. in. 2. lectura. ff. de offic. consu. & facit l. in multis locis. ff. de libe. homi. exiben.

Et ex hoc corroboratur practica quæ habet. *Por carta acordada q̃ se da a los pueblos para que vn regidor o dos assistan en la visita de los presos con el Corregidor*, ne capti vexentur iniusta captura, vt in l. vis cius. & ibi Bar. C. de probat.

Imò fortius dico quod iudex Ecclesiasticus posset adiri, vt præcipiat correctori quod iniuste captũ liberet à carcere: quod notat Innocen. in cap. exposita. de arbitris, & notat Lucas de Penna in l. nemo carcerem. col. pen. de exacto. tributo. lib. 10. quod dubito an posset obtinere in practica, verissimum tamen est de iure.

9 Comites & duces cõfirmãt statuta. Tertia conclusio circa materiam condendorum statutorum est quod apud nos Comites, Duces, Marchiones, & alij domini temporales possunt confirmare statuta suorum locorum, & reuidere secundum formam nostræ legis, & valet ac si rex confirmasset, vt probat text. in l. 13. tit. 1. part. 2. ibi. *Ni fazer ley ni fuero nueuo sin otorgamiento del pueblo*. Volente ergo populo possunt forum introducere, quia forus & cõsuetudo æquiparatur statuto, vt supra dixi, & notat Yserna in rubri. quę sint regalia. & in sua peregrina. in prin. colum. 4.

Et ita viget in practica, licèt aliter concludat Matth. in constitut. regni Sicil. in præludijs. q. 3. & Angel. in l. 1. ff. quod quisque iuris. & Alexan. in. 4. vol. consi. 124.

10 Vici audiũt suam. Quarta conclusio est, quod vici vulgò dicti, *las aldeas*, non possunt statuta

statuta facere, sine licentia ciuitatis, cui subsunt. notat Bart. in l. si quid extraordinarium. C. de legatio. lib. 10. & probat tex. in l. 17. tit. 1. lib. 7. ordin. ✶ Quæ est l. 2. titu. 6. lib. 7. Recopil. & vide. cap. 98. *de las Cortes de Madrid del año de*. 73. Vbi confirmatur per. d. l. & imponitur noua forma. ✶ Qui probat, quod etiam intra tria millia non possunt vici facere contributionem, nisi rectores ciuitatis cui subsunt, reuiderint rationes, & idem notat Bart. in l. omnes populi. ff. de iustitia & iure. q. 1. quod procedit, nisi vicus legitime præscripserit in contrarium, vt notat Ioan. de Ripa. in tracta. de peste. in. 2. par. num. 468.

11 Confraternitates. Quinta conclusio est, quod confraternitates & collegia licita per modum etiam pacti, vel cõtractus, possunt statuta facere: quia respectu suorum officiorum habent etiam apud nos iurisdictionem, & deputant iudices, vt in l. 2. tit. 4. par. 3. & ideò possunt in eadem ratione statuere, vt per plura probat Iaff. in dicta. l. omnes populi. num. 35. & cõcludunt DD. in l. 2. C. de consti. pecu. & in l. fi. C. de iurisdict. omnium iudi. & in l. 1. C. de monopo. & Feli. in c. cum omnes de consti. num. 14. & Bald. in cap. venientes. de iureiu. & glo. in l. & quia. ff. de iurisdi. omni. iudi.

12 Statuta ligant in foro conscientiæ. Sexta conclusio est, quod statuta licitè facta non solum in foro iudiciali seruanda sunt, sed etiam in foro conscientiæ, secundùm Bald. in. c. quæ in Ecclesiarum. de cõstit.

Auendaño.

quem sequitur Iaf. in l. post diuisionem. C. de iuris & fac. & ideo sententia lata contra formam iusti statuti, cum non valeat, non obligat, sicut nec lata contra legem. vt in. c. 1. de sentent. & re iudi. Secus verò si statutum esset iniquum, nam nec in foro iudiciali vel conscientiæ nõ obligat secundum Yfern. in tit. quæ sint regalia. colu. 3. De quo melius quã alibi per Andre. Tiraq. in tract. de vtroque retractu in præfact. nu. 73. fo. 11. & per DD. in. c. 1. de cõsti.

Iudex tamen alterius territorij, in quo non viget statutũ, non tenetur exequi sententiam latam secũdum formam statuti, si non vult, etiam ad literas requisitorias iudicis, vbi viget statutum. Et ita per plura probat Hyppoli. in singu. 138. ✶ Hæc opinio nõ videtur vera, nã ✶ seruãdũ est ius loci cõtractus, & vbi res gesta est. l. si fundus. ff. de euictionibus Matth. de Afflictis decis. 226. nu. 4. Non ergo debet inspici locus iudicis requisiti, sed locus iudicis requirẽtis. Secus quoad formã iudicij. ✶ Et nota quòd statuta populorum, si derogent in aliquo honorificentiæ regis vel dominorum, nihil valent in eo quod derogant: & ita per plura probat Antonius de Pratis in clypeo pastorali. c. 5. in fine, & est in. 2. volum. tractat. fo. 201.

His sex conclusionibus præstringitur materia condendorum statutorum, quam latissimè examinat Anchar. & D D. in. c. 1. de constitu.

Inter alia quæ in ista. l. 17. præcipuè cõmendãtur, illud est q̃ statuta 13 Statuta nõ sint partialia.

Universidad de Deusto
Biblioteca

circa electionem officialium sint æquisima,& absq; vlla partialitate. Ex quo corroboratur quod notat Bal.in.c.cum accessissent.de cõsti.num.11. quod populus non potest facere statuta quę sapiant diuisiones & æmulationes secretas in populo:quia talia statuta fiunt mala mente,& ad exterminandam cõcordiam,& mutuam societatem ciuium: ideò lex ista dicit, *Para que se elijan justamente é sin parcialidad.* Vt in.l.1.& ibi DD.C.si propter inimicitias.lib.10.

Si verò statuta carent ista suspicione partialitatis, & sunt rationabilia,seruanda sunt ad vnguem,vt in l.non tantum.§.finali.ff.de decurio. & in.l. super creandis.C. de iure fisci.lib.10.& gloss. in cap.cum olim. de cleri.coniugatis.

Vt igitur electio, vel nominatio personarum,vt fiant rectores populorum, valeat, plura consideranda sunt, quibus omissis aut nulla esset electio aut saltim posset periclitari. De cuius forma sunt videnda quæ notat Bald.in.l.1.num.44.C.qui admitti.

De electione officialiũ publicorum.

Primo debent adesse personæ, qui secundum mores ciuitatis adesse solent, & cessante consuetudine, vel statuto seruanda est forma. de qua in. l. nominationum. C. de decuri.libr.10.& ibi notat Luc. de Pen. addens, quod illa lex quæ de decurionibus loquitur,habebit hodie locum in consiliarijs ciuitatum & locorum nominandis, vel eligendis:& si vnus ex vocandis non vocetur,ille solus potest agere de contemptu,& non valebit electio,vt notat Abb.in cap. quod sicut. de electio. quem sequitur & corroborat Inquisitiõn iudicum Ecclesiast. in notabili.63.

14

Et non interest an agatur de nominatione,an de electione officialium,vt est text. & ibi glos. in parte,nominationem. C. de decurio. lib.10.Si verò non vocati non agũt de contemptu, mero iure valet electio.vt probat Ioan.de Ripa.in suis responsis.tit.de rescriptis.c.21.

Citandi.

Secundó debent inspici citationes,siue nominatim,siue ad sonum tubæ,vel campanæ,vt in.d.l.observare: & an sint absentes vocati, & an adsint duæ partes ex tribus omnium, nam absentes vocandi sunt, quando non sunt saltim extra territoriũ, vel in longinquo,seruato de citatione absentium, quod statuto vel consuetudine introductum est. secundùm Lucam in dicta lege.nominationum.& Ioan.de Ripa in dicto responso.21. Item si electio est ardui negotij, debent nominatim scribi nomina eligentium nisi aliud sit de consuetudine,notat Bar.in.l. 1.ff.de albo scriben.& in.l.fin.C.de priuilegijs curia.lib.10.notat Bal.in l.nulli.ff.quod cuiusq; vniuersi.nomi. & in.l. fi. C. qui bonis cedere poss.& Corneus consi. 189.col. fi. volu.3. vel debet dici duas partes interueniss & quòd maior pars cõsenserit secundum Alex. consi. 68. col.2.lib.2.& consi.1.lib.4. & notat Alexan.& Iass.in.l.& hęred.§.hodie. ff.de

ff.de pactis.& Feli.in.c.cum omnes col.10.de constitu.

Locus.

Tertiò,viso quod citatio & conuocatio legitima præcedat, inspici debet an sint congregati in loco solito ad nominationem vel electionem celebradam.vt in.d.l. 2. C. de decuri.

Si tamen omnes votum habentes,sint congregati in loco solito & sine citatione solita, in his fieri nihil ominus omissio citationis non vitiat,nam præsentes non sunt citandi:& ideo actus nominationis vel electionis sic factus valet, & tenet, vt notat Bart.in.d.l.2. quem sequitur Decius.1.volu.consi.199.

Tempus.

Quarto,inspici debet tempus, nam citatio facta ad certum diem, si ex ea comparet vel non comparet citatus,vitiat actum,si alio tempore geratur.vt notat Bart.in.l. aut qui aliter.§.fin.ff.quod vi aut clam. Sic postquam introductum est à consuetudine, vel statuto,quo tempore debeat electio vel nominatio fieri, si fiat alio tempore nullo modo debet valere, quia actus geritur extra tempus præfixum.argu.tex.in .si eo tempore.C.de remiss.pigno.

Si verò non sit statutum,vel certa consuetudo in tẽpore faciendæ electionis, tunc illa celebranda est tribus mensibus, antequam finiatur tempus priorum officialium: & ita probat Ioan.de Platea in. l.si ad magistratum.C.de decurion.lib.10.

Tempore seruato fit electio officialiũ.

Tempus autem & dies debet obseruari vt in eo fiat electio vel nominatio, etiam si sit feriatus in honorem Dei:nam cum in hac electione tracterur de causa publica,& de prouidendis rectoribus locorum, habet in se quandam pietatem. Et ob id sicut feriatis diebus datur tutor, eodem modo potest fieri electio officialium,nam æquiparantur tutoribus,vt in lege. præses. C. de trasactioni. & minor & Respublica æquiparantur: & rationibus supradictis ne vacet Ecclesia,valet electio Ecclesiastica in diebus feriatis. vt notat Specul. in titul.de ferijs.§. sequitur.in versi.porro.& in feriatis diebus etiam in honorem Dei datur tutor pupillo:& eodem iure possunt dari rectores vniuersitatibus. vt est text.in.l.35. titul.2. parti.3. & loquendo in simili casu circa iudicia quæ proferuntur tẽpore nundinarum, quæ celebrantur in diebus feriatis,ita tenet nouissime Rober. Marant. in speculoaureo. in.16. distin.iudiciali.in fine.

Tractatus.

Quarto,debet tractari de nominatione eligendorum,dicendo quilibet quod sibi videtur, hoc enim importat tractatus. vt in.c.tua. de his quæ fiunt à prælato.Et an sufficiat in scripto votũ prẽstare sine loquela, videatur Boerius in decisi.1. Propositionẽ autem faciet præsidens concilio petẽdo votũ ab alijs, & ita notat Specul.in tit.de locato. §. sequitur.vers. & scias.Et ad votãdum debet præcedere iuramentum de recte eligẽdo, sicut iurat tutor: & sicut in electione tutorum regis. vt in.l.3.tit.15.part.2.

Votum autem dabit prius qui dignior

Universidad de Deusto
Biblioteca

gnior est,vt per plura probat Præpositus in.c.Episcopus.17.distin. & melius gloss.in regulis Chãcellariæ Iulij secundi.in. 6. parte primæ regulæ.fol.paruo.81. & facit gloss. in c.Episcopus.7.q.1.& quando præcedit tractatus, cessat conspirationis suspicio,vt probat Ioan. de Ripa in lib.2.responso.c.12.&.13.

Et nisi statutum,vel consuetudo aliter disponãt,seniores debẽt præcedere in votando,vt in.c.1. de controuersi.feudi inter pares termi.& ibi notat Baldus & Ludoui.Roma. in singulari.81.

Et quamuis ratione antiquitatis,& vt honor seruetur, honor sit primam vocem & votum præstare,tamen tale votum non ideò est maioris efficaciæ, quàm sit prima vox & votum,vt notat Paul.in.l. si quis ità.ff.de hære.instit.

15 *ordo sessionis.* Quintò, debet inspici ordo sessionis inter personas quæ debẽt votare,nã ne quis loquatur ante antiquiorẽ,neue sedeat in altiori loco, iudex debet obuiare,vt in.l.1.ff.de albo inscribendo. de quo plura refert Feli.in.c.statuimus. de maiori. & obe. & Ioan.de Leicer in tracta. primogenituræ lib.2. quæst.3.& Stylus Pariensis in tracta.de authorita te magni consilij fo.127.

Nam ius sedẽdi ante alios,est priuilegium, quod decet esse mansurum,& ordo cõfunderetur si istud priuilegium priuilegiatò non seruaretur,vt nominatim comprobat Feli.in.d.c.statuimus.

Ex quo infertur q̃ si quis abutitur isto priuilegio,nitens occupare altiorem locum alteri debitum, nõ solum expelli debet á iudice,& resisti à parte etiam manu armata & violenter, vt per plura comprobat Cassaneus in consuetudi.Burgund. in rubri.6.§.4.in.1.glo.à nu.1.vsque ad nu.20. sed etiam occupator ius propriæ sessionis perdere debet,atque eò priuari,& poni in loco inferiori à proprio loco ad voluntatem iudicis,vt in cap.præcipimus.63. distinct.& notatur in.l.si qua loca. de spectac.lib.11.& notat Roma.in singu.non debet minor.

Itaq; in modo sedendi inspiciat iudex consuetudinem, sicut inspici debet in modo procedendi, quando fiunt processiones,vt notat Bal. in.l.obseruare.§.ante quam verò.ff. de offi.procon.

Et vbi non est datus alius ordo, melior est conditio possidentis,vt notat idem Bal. in.l. per agrum. C. de seruitu.& aqua. & sic primus occupator loci,vel sessionis tuendus est.

16 Sexto, debet inspici ætas & habilitas eorũ, qui debent votum præstare,nam votantes habentur loco testium, vt notat Feli.in.c. causam quæ.de testibus.& ideò impubes, qui non potest regulariter esse testis,quanuis possit habere officium rectoriæ ciuitatis,non tamen poterit votum præstare in huiusmodi electionibus,vt in.l.spurij.§. minores.& ibi Alber.ff.ad muni. & in.l. ad Rempublicam.ff.de decurio.& notat Bal.in.l.si pater.C.quãdo prouoca.

uoca.non est necesse. & Paulus in lege.in prouintiali.§. si in publico. ff.de noui oper. nuncia.& de officio rectoriæ an minori cõferri possit, & quando valeat dispensatio, allegat Roderi.Sua. in alleg.12.& q̃ ex causa penuriæ possint minores eligi ad officia publica,est text.in.l. non tantum .§. primo. ff. de decurio.& potissima causa est penuria, vt notat gloss. in .l. ad rempublicam.supra allegata.

Qualitas personarum. Septimo,debet considerari qualitas,eligendorũ,nam consideranda est nobilitas,prudẽtia, fidelitas, & bona conscientia cum mentis integritate proueniens, & rerum experientia. vt in.§. sed cum sit necessarium. C.de nouo. C. componen. & solertia,& diligẽtia,vt in procœmio Institutionum. ver. cumq; Deo. Itẽ morum probitas & peritia.vt in.l.1. ff.de decretis ab ordi. facien.& notat Ioan.de Platea.in.l.1.C.de cõdi. in publi.horre.lib.10.

Item, qualitas personarum non solum à iure spectata est,vt infra subijciam, sed etiam quæ inducta est à consuetudine : nam si consuetudo est, vt ex aliqua progenie, vt est apud ciuitatem, *de Soria*, eligantur rectores,illa consuetudo qualificat personas,& est seruanda.Nam sufficit si dicatur, ita cõsuetum est eligi, vt est gl.in. c.abbate sancti Siluani. de verbor.signifi.facit.l.pe.ff.de iustitia & iure.Imò etiã si ex priuilegio naturales haberentur pro ciuibus: si tamen soli ciues naturales admitti solent ad honores,alij qui nõ sint naturales,licèt habeantur pro ciuibus,non admittẽtur secundum Bal.in l.in vrbe.ff.de statu.homi. Vt notat gloss.in.l.vt gradatim. ff. de mune. & hono. quod si non seruetur, illi de progenie licite possunt appellare.vt in.l.d. C. de potiori ad mune. nõ vocan.lib.10. ✶ Sed quod officia ✶ debeãt dimidiari,tenuit.d.Horosci⁹ in.l.2.ff.de origine iuris.nu.77.& facere videtur.l.1.titu.13.lib.8.Recop. quæ iubet, *que en los oficios de la her mandad se partanen los dos estados.* ✶

17 *Nobiliores & ditiores præferuntur.* Qualitas autẽ quæ à iure inuenitur expressa, vt ex nobilioribus & ditioribus vicinis ciuitatum sint eligendi officiales publici,vt in authen. de defensoribus ciuitatum.§. interim.coll.3.& est tex. in.l. honores.§.si is qui.ff.de decurio.& in authen.præsides gentium. C. de episcop. audi. de quo plures doctrinas citat Ioann. de Palacios Ruuios in repetitio.rubric.de donat.inter vir. & vxor.§.9.num.8.Et est ratio,nam ditiores & bonæ opinionis homines alijs præferri debent.vt in auth. sed cũ testator.C. ad leg. Falcid.Et iura huius regni vicinis dicunt officia conferenda, vel originarijs, vel saltim illis, qui volunt domicilium habere in loco vbi debet officium exerceri.vt in.l.8.✶ Quæ est.l.1.tit. ✶ 3.&.4.libr.7.Recop. licet aliquãtulum immutata.✶ iuncta.l.23.titu.2. lib.7.ordinamen.✶ Quæ est.l.5.titu. ✶ 2.lib.7.Recop.quæ legatur attẽtè, quia mutat nonnulla.✶

Pauperes autem & infimi,aut viles, non sunt ad officia publica eligendi,

Universidad de Deusto
Biblioteca

gendi.vt in.l.rescripto.§.1.ff.de mune. & hono. & notat Platea in.l. ad subeunda.& in.l.si quis decurio. C. de decurio.lib.10.& in.l.ne quis. C. de digni.lib.12. & in authen. de defenso.ciuita.& glos.in parte, obscuri.col.3. Viles autem dicuntur,vt in dictionario meo ,in parte, Viles & sordidi. qui communiter tales reputantur,vt notat Luc.in.l.maximarum. C.de excusa.mune.lib.10.

18 Nobilitas autem & bona æstimatio in personis eligendorum est cõsideranda,secundum æstimationem huius seculi,vt est glos.satis notanda in dict.auth.de defen. ciuit.§. interim coll.3.Alibi autem consideratur nobilitas secundùm bonos mores,vt notat Bal.in.l.ex diui Pij.C.locati . Et consuetudo regionis spectãda est in æstimatione nobilitatis in hoc casu,vt notat Ioan.Andre.in addi. ad Spe.in tit.de teste.§.1.vers. sed quid.aliàs autem quid sit nobilitas,& quis nobilis, de iure cõmuni late congessit Tiraque.in tracta. de nobilitate.Et ego de iure nostro Castellano dixi in dictionario meo in parte,*caualiero*,& in parte, *hidalgo*, & in parte, *nobles*. Imò in materia electionis ad officia quis dicatur nobilis , est arbitrarium, secundum Alexandrum in apostillis ad Bart.in.l.3.ff.de testibus.

In impetrationibus verò beneficiorum quis dicatur nobilis,& quid iuuet illa æstimatio , videatur per Lodoui.Gomez.in regula Chãcellariæ,de annali possessore.q.37.

Nobilitas. Nobilitas igitur cum debeat cõsiderari secundum æstimationem loci,vbi eligendus demoratur,non debet attendi, an illa æstimatio sit respectu potentiæ, nam potentes potius debent non admitti ad officia quam nominari ad ea : nam ita præcipit faciendum.l.15.tit.1.lib.7. ordi. ✱Quæ est.l.12.tit.1.lib.7. Recopil.aliquantulũ immutata. ✱ Imò correctores potentes non sunt nominandi,vt in.l.4.tit.16.lib.2.ordin. ✱Quæ est.l.2.titu.5.lib.3. Recop.✱ & melius in.l.5.eo.tit. ✱ Quæ est.l 22.tit.5.lib.3.in Recopil.✱ ✱ ✱ ✱

Dicitur autem potens persona, vt in.l.6.tit.1.lib.6.ordin.✱Quæ est l.9.tit.10.lib.9.Recopil.✱ & illa est singularis decisio Castellana. ✱

Et in tantum hæc populi æstimatio consideranda est,ꝙ postquàm quis ex electione præcedentis officij adquisiuit æstimationem illius gradus,ne generetur confusio, non debet illa æstimatione priuari,& eligi ad inferius officium,putà, *Si fue Alcalde no lo han de baxar à ser alguazil*.argumento text.in.c.ad hoc.89. distin. nam sine causa præeminentia alicui adquisita non debet auferri.argu.tex.in.l interdum.ff.de operis liberto.& est glos.in.c.nullus, *el segundo*.2. quæstione.2. & est text. in.l.2.C.quemadmo. ciuilia mune. indican.lib.10.& ibi Platea. Et ista quasi possessio æstimationis per matriculam præteritam probatur:nam hæc constituit quem in quasi possessione , secundum Bald.in.l. scrinarios.C.qui testa.face.pos.& ad officium indecens statui suo nõ debet

Quæ possessio æstimationis ciuilis est, quæ generatur.

Communis electio.

quis compelli,vt probatur in.l.1. & 2.C.ne quis liber inuitus.lib. 11. & æstimatio consideratur, vt conseruetur in posterum,vt.l.obseruate.§. 1.ff.de offic.procon. ibi. hoc enim solent magni facere populi,& in.l. si in aliquas.eo.tit.

Imò semper ordo ascensionis & descensionis seruãdus est, vt in.l. vt gradatim.& in.l. honor.§. gerẽdorũ.ff.de mune.& hono.Et honor adquisitus & qui augetur nõ debet nocere adquirenti , vt in.l.1. & ibi Albe.ff.de iure aureor. annullo.

Et honores per vicos ciuitatis æqualiter secũdum ætates & dignitates & gradus debent iniungi, vt est elegãs tex.in.l.& qui originem. §. præses prouintiæ.ff. de mune.& ho.quod, proh dolor, hodie pessime seruatur.

Octauo debet inspici,quod non ex nobilioribus,siue fidalguis, aut scutiferis, debent omnes officiales concilij eligi,sed partim ex his,partim ex plebeis,dummodo non sint pauperes,& viles,vt supra dixi , nã siue sit onus,siue sit honor, inter socios vnius Reipublicæ debet æqualiter diuidi.argu.tex.in.l.si non fuerint.ff.pro socio.Socij autẽ sunt triũ statuum,scilicet,militum, & scutiferorum,qui minores sunt militibus, vt in.l.23.tit.22. part.2. & plebeiorum. & ex his tribus debent elegi officiales,licèt status scutiferorum antiquatus est.

Et quòd æqualiter sit celebrãda ista hæc nominatio officiorum, probatur arg.tex.in.l.2.ff.de origi.iu.§. eisdẽ temporibus ,&.§.deinde cum post.& ibi notat Alberi. imò addit plures eligendos ex nobilioribus, quàm ex plebeis, nam per nobiles potius defensatur Respublica, sicut de Ecclesia notatur in.c.cõstitutus. de appellat.& notat Lodoui. Gomez in.d. regul. de annali posse. q. 37.& ꝙ in commodis siue incommodis æquentur respectu administrationis publicæ nobiles cum plẽbeis,notat Betrã.in.1.par.consi.141. Et ita quoq; æquat eos tex.in.c.lex 2.dist. vbi dicitur quod nobiles & plebei simul debent statuere progubernanda Republica.

Et potest addi alia ratio,nã in numero & in paritate personarũ semper debet præferri ille,qui est descẽdens à nobiliori sanguine, vt notat Bal.in,l.ne nulli.C. de aduo. diuer. iudi.& facit.l.si cohortalis.de cohorta.lib.12. Nam qui decoratur natiuitate nobilioris generis, præsumitur melior,vt est glo.in.l.cum vnus. ff.de alimen.& ciba.lega. Et sic nõ solum æquari nobiles plebeis ,sed præferri possunt:nam splendor publicus spectatur,vt in.l.rescripto.§. 1.ff.de muner.& hono.

Vtilissimum ergo est Rempublicam regi per nobiliores sanguine, & æstimatione,ex quo dicerem esse irrationabilem,& in damnũ Reipublicę consuetudinem illam , qua disponitur, vt nobiles aut fidalgui excludantur ab officijs Reipublicę: ideò nec priuilegium valere debet, vt notat Platea in.l.exemplo.C. de decurio.lib.10.& in.l.nec damnosa. C.de

Universidad de Deusto
Biblioteca

C. de precibus impera. offerē. Imò in præiudicium regis esset tale priuilegium, ob quod valere non debet, vt in.l.16.tit.25.par.2.& contra rempublicam, cuius causa priuilegiantur, vt probat Roma.cons.436.

Fidalgui. Imò sicut fidalgui & nobiles Hispani ideo gaudēt prærogatiua nobilium, quia sunt deputati in defensam regni Castellæ & ad oppugnādum contra inimicos, eodem modo debent frui & deputari in seruitio Reipublicæ particularis, & vt eam defendāt & ad id possunt inducī illa verba tex. in.l.5.tit.2.lib.4.ordi. ✱ Quæ est.l.5.tit.2 lib.6.Rec. ✱ dum dicunt, *Deuen ser fauorecidos los fidalgos por los Reyes, pues cō ellos fazen sus conquistas, y dellos se siruen en tiempo de paz y de guerra*, & sic tempore pacis æquum est hos nobiles eligi ad seruiendum regi in administratione Reipublicæ, sicut in electione beneficiorum Ecclesiasticorum probat Feli. in.c. cum adeo.de rescrip.colum. fina. Et semper in iure nostro nobiliter viuentes præferuntur negotiatoribus & alijs inferioris conditionis hominibus. vt per plura probat Guido Pap.in decis.196. & nobiliter viuētes dicuntur quoque scutiferi, nam Castellano sermone, *escudo*, significat *defensa*. vt in.l.23.tit.22.par.2.& ideo, *escuderos quiere dezir* defensores regis vel regni.

19 *Prælatio inter ipsos nobiles.* Imò adhuc inter ipsos nobiles eligendos datur prælatio: nā nobilis, qui habitat in ciuitate præferturnobili qui in rure habitat, nec debent eligi ad regēdam ciuitatem ruri inhabitantes. vt notat Angel. in authent.de defenso.ciuita. in princip. col.3.de quo est elegans decisio Nicol.Boer.ij.q.272.

Item si ex nobilibus alter sit antiquior & maioris æstimationis, ratione antiquioris habitationis præferēdus est, arg.notatorū per Ludo.Gomez in.§.itē Seruiana.instit.de acti. & notat Luc.in.l.si quisquis conductor.C.de omni agro deser.li.11. & notatur in tract.de peste.in.3. parte ver.est autem publica.fo.103.

Itē si ex his nobilibus alter sit tabellio, alter non, qui nō est tabellio debet præferri: nā tabellio nō debet eligi ad administrādū officiū Reipublicæ, vt in.l.vniuersos.& ibi Ioan. de Platea.C.de decurio.libr.10. De quo vide rationem per Aymō cōsi. 163.volum.1.

Seniores. Item inter ipsos naturales & originarios, seniores sunt præferēdi iunioribus, vt notat glo.in.l.vt gradatim.ff.de mune.& honori.

Item qui pluribus annis decursis non fuit electus ad officiū Reipublicæ, præfertur illi, qui proximis annis fuit officialis, vt per circulum omnes ciues benemeriti vtātur officijs Reipublicæ, vt in.l.honorū.§. de honorib⁹. ff.de mune.& honori. & in authē.de defenso.ciuita.§.interim.ibi, per circulū, & in fine.coll.3. & in.l.1.C.de officio magistri officiorum: & in hoc ne ordo & circulus peruertatur, omnis color fraudis debet vitari, secūdū Bal.in.l.nemini.C.de aduoca.diuer.iudi.

Item

Legitimat. Itē si alter ex nobilibus sit legitimus, alter bastardus, præfertur legitimus: nā bastardus infamis habetur, vt per Azonē in summa de natura.libe.& facit.l.generaliter.§.spurios.ff.de mune. & hono. Non tamē bastardus excluditur à doctoratu vel magisterio, vt notat Bal.in cap.innotuit.de electio.col.2.

Item si vnus exercet artem vtenfilicam, licèt regulariter nō debeat eligi ad officia publica, si tamen eligitur seruata forma textus in.l.eos qui vtensilia. ff. de mune. & hono. & in.l.si cohortalis. C.de cohorta. lib.12.& alter non vtitur dicto officio, hic præferendus est.

Hæ quoq; prælationes locū habere possunt, quando inter plebeios contenditur super electone officiorum publicorum.

20 *De ciuers.* Item inter plebeios oritur quotidie cōtētio, nā quoddā genus hominū, quos vulgus appellat, *Christianos viejos*, odio non mediocri abhorret aliud genus, quod vulgus appellat, *conuersos, o marranos*, tanquā diuersos: nam marannatha hoc latine significat, vt in.c.Guilisarius.23. quæst.4.& hi conuersi in vulgi opinione pro infamibus habentur. De quo per Septimancensem auditorem regium in tracta. de institu. Catholicis. cap. 46.numer. 21. vbi elegāter differit de materia. Et quā uis sit praua secta, ex qua multa mala orta sunt, propter secretam diuisionem Christianismi, & æmulationem, & schisma. Et hæc differentia Christianismi apud nobiles, de quo-

Auendaño.

rū numero nos quoq; sumus, soleat sperni: tamē diabolus quotidie in stat in cordibus aliquorū, vt audeāt durissimo animo asserere, Christianos descēdētes de genere Iudæorū ad officia publica non esse admittē dos: quibus obuiat & aduersatur expressa lex huius regni, in.l.6. titulo *de los Iudios*, parti.7. quæ indistinctè dicit ad oficia publica admittē dos: quod per plura iura comprobat Montal.in.l.2.titulo, *de las injurias*, foro.ll. lib.4.& facit text. in.l. libertorum.C. de digni.lib.12. quæ probat, etiam nepotes seruorum ad clarissimas dignitates esse admittendos: & facit text.in.c.eam te. de rescriptis.vbi ad Ecclesiastica quoque officia & beneficia possunt admitti: & notat Rom.in fin.672.

Quod limitatur nisi ipsemet fuerit olim Iudæus, aut Maurus: nā facile non admititur, vt in. c. constituit.17.q.4.& notat Anani.in.c.cum sit.de Iudæis. nisi cōuersus esset persona insignis, & multum decorata, vt notat Feli. in. c.eam te.de rescriptis.nu.12.seruato q. nō sit filius expersonis, quæ prohibentur habere officiā publica: de quib⁹ in pragmatica Granatæ, fol.5.

Cæteri verò conuersi, de quibus dixi in dictionario meo, in parte, *Iudios*, admitti possunt ad officia publica: tamen propter æstimationem seculi, data paritate, ego præferrem istis conuersis antiquiores Christianos, per supradicta, & per ea quæ notat Ioan.de Ripa in conuerso.in.c.eam te.de rescript.nu.39.

Universidad de Deusto
Biblioteca

21 Matricula

Nono debet inſpici, q̃ ceſsãte cõ ſuetudine aut prę ſcriptione in con trarium facta. matricula nomina torũ præſentetur regi, aut cui ipſe cõmiſerit, & in locis dominorum, comitum, ducum, aut aliorũ præ ſentetur ipſi domino, vt eligant of ficiales, vel confirmẽt nominatos quæ confirmatio ſignum eſt ſupe rioritatis, vt notat Bald. in. l. fi. C. de legibus. & Felin. in cap. 1. de cõſtit. colũ. 7. in quo poteſt reſpublica in ſtare, non ipſi nominati: nam cum pendeat ex voluntate alterius, quis ſit nominandus, propter huiuſmo di incertitudinem, nemo ius habet proſequendi. Et hæc concluſio po teſt probari ex notatis per Rot. in deciſio. 592. & ex notatis per An gel. in authen. de collatio. §. ad hoc prohibemus. collat. 9. & ex notatis per Stepha. Bertrand. in. 3. parte. cõ ſilio. 2. num. 4.

Facta autẽ electione perſona rum à domino rege, vel à domino loci, talis electus dicitur habere iu riſdictionem ab eligente, & non à concilio faciente matriculam: nam populus aut cõcilium nõ dat quod non habet: & ſic ab eligẽte vel cõ firmante dicitur haberi iuriſdictio. ſecũdum Ange. in authen. de defen ſo. ciui. §. de cætero. col. 3. & facit. l. lege obuenire. ff. de verbo. ſignific. & iſta confirmatio eſt altæ & non vaſę iuriſdictionis, ſecũdum Bal. in cap. cum omnes. de conſtit. nu. 22. & ideo crederem nõ debere fieri à domino extra territorium: & q̃ iſta electio dicatur propria donatio do minorum & probatur arg. glo. in. c. relatum. de præben.

Quod extenderem, etiam ſi no minatio ſiue electio iſta fiat à rege vel domino loci per procuratorẽ, prout fieri poteſt, ex notatis per gl. in. l. cũm eſſet mihi. ff. de ſeruitu. ru ſti. prędio. & facit. l. certe. §. 2. ff. de preca. & quòd per literas fiat ele ctio probat text. in cap. ea noſcitur. de his quæ fiunt à præla.

Et aduertant domini qui paſsi ſunt etiam ſemel nominare cõcilia perſonas eligẽdorũ ad officia publi ca: nam ex hoc conſtituitur vniuer ſitas in poſſeſsione nominandi, à qua ſine ordinario proceſſu priuari nõ debet, vt notat Decius in primo volumine, conſi. 129.

22 De electo. inhabilib.

Item aduertere debent eligen tes, ne eligans inhabilet, puta, *a los que han reſumido corona*, vel alios de quibus in. l. 17. tit. 3. lib. 1. ordinam. ✶. Quæ eſt. l. 3. tit. 4. li. 1. Rec. & vid. Couarr. vbi eã. l. declarat in pract. queſt. c. 33. n. 6. ✶ nam iſti nõ ſunt ca paces officiorum publicorum, etiã ſi non fuerint per ſententiam ab Ec cleſia liberati: ſolum enim factũ re ſumẽdi priuilegiũ tõſurę cõſidera tur, vt pœna legis locũ habeat, argu. doctrinę Bal. in. l. 2. in fine. C. de epiſ. audi. & videtur expreſſa lex regni in. l. 3. tit. 4. lib. 6. ordi. ✶ Quæ eſt. l. 14. tit. 16. lib. 9. Re. ✶ Et in hoc caſu, quo factum tantum conſideratur, & non effectus non loquitur Bald. in. l. ſi quis in ſuo. C. de inoffi. teſta. quem ſequitur Feli. in cap. 1. de præ ſumptio. in. 8. fallen.

Si

Si ergo nominauerint in officia les futuros eos qui ſunt incapaces officiorum publicorum, ſuperior ex his non tenetur eligere, imò no minatores tanquam legi contraue nerint ſunt arbitrarie puniendi, vt in. l. nemo martyres. & ibi Baldus. C. de ſacroſan.

Et de nouo præcipiet dominus electionem faciendam, non tamen priuabuntur nominantes pro illa vice iure nominandi, prout non nulli doctores tenuerunt, contra quos probat hanc concluſionem Ioan. de Ripa in tractat. de peſte. in 3. parte. ſub numero. 424. Et idem notat Bal. in ſua practi. titu. de cau telis & remedijs. verſicul. 15. & no tabiliter Cynus in. l. 1. in fine. ff. ſi quis in ius voca. non ierit. & Albe ricus in. l. ſextumdecimum. §. quæ ſita. ff. de vaca. mune. & Boerius in deciſio. 2. nume. 3.

Nemo nõ cen ſit electio.

Decimo, aduertere debẽt iſti no minatores ne vnum tãtum eligãt, nam electio nõ datur niſi inter plu res, vt in. l. fiſci. & in. l. ſi tibi electio. §. 1. ff. de opti. lega. & tex. in authen. de defenſo. ciui. §. fi. col. 3.

Et quod non nominent eligen dos vt ſint officiales in plures an nos, quia in vnum tãtum annum ſe quentem aut plus in biẽnium, & non vltra ſunt officiales eligẽdi, vt eſt text. in. l. neminem. C. de ſuſce pto. & archa. libr. 10. & notat Abb. in cap. fina. col. 2. de iudicijs. & Ca pitius in deciſ. 121. ſub nume. 4. aliàs eſt ſub numero. 5.

Quando con tendatur ſu

Vndecimo, aduertere debẽt iſti

per perſonis eligẽdorum.

qui certo tempore aut die limitato debent eligere, ne tempus labatur, & nequeat electio celebrari poſt la pſum tẽporis. Fiendum enim cer totempore, illo debet exequi, vt notat Bal. in. cap. dãnamus. de ſumma Trinita. & fide catho. ſi forte cõ tenditur, an vnus vel plures debeãt vota præſtare, & allegetur contra aliquem, quod non poteſt, nec va let votum præſtare: & alter conten dit quod poteſt, ne tempus in hoc labatur: quia forte probationes nõ ſunt in continenti parate, in tali ca ſu nõ differtur nominatio, ſed om nes perſonæ, quæ ſolent admitti, præſtare debent vota, & admitte tur votum illius, contra quem op ponitur, ſi, & in quantum de iure va leat: nec nocebit nominationi, ſi po ſtea appareat non habuiſſe eum ius votandi: & notat Abb. in cap. Cu mana. de electio. quẽ ſequitur Ce pola in cautela. 232. Item facit, quia vitium litigioſi ſuper poteſtate eli gendi, non impedit eligere qui eſt in poſſeſsione, vt notat Bal. in. l. alie nationes. ff. familiæ herciſcun.

23 An liceat nominare ſucceſſorem.

Duodecimo eſt aduertendum, quod in pluribus concilijs eſt de cõ ſuetudine, vt iudex vel rector illius anni nominet eligendum in ſequẽ tem annum: quæ cõſuetudo ne ſit irrationabilis, ſic eſt intelligenda, quod anteceſſor in illa aduunantia cõcilij poſsit proponere perſonam eligendã pro anno ſequenti, & in ter omnes tractetur an habilis & admittẽdus ſit: tunc enim ſi omnes vel maior pars conueniat, appro

Universidad de Deusto
Biblioteca

bando eius personam, à toto concilio nominatus videtur in concordia, vel à màiori parte, si nonnulli reluctauerint.

Si verò ille, qui nominatur ab antecessore, omnino debet admitti, vt ponatur in matricula, talis nominatio & cõsuetudo admittẽdi eum est irrationabilis, & non valet: quia reprõbatum est, ne quis sibi sui officij eligat successorem, vt in cap. Apostolica. §. his omnibus. 8. q. 1. Et sic nominans videtur se ipsum nominare: nam successor etiam in officijs secularibus videtur eadem persona cũ antecessore, vt nominatim notat Signorolus de Homodeis. in cõsilio. 64. Et licèt aliqua iura ciuilia dicant, cõueniendum eum qui in magistratu nominat successorem. vt in. l. ordine. §. in eum. & in. l. libertus. §. nominati & in. l. quotiens. §. 1. ff. ad municipa. non tamen aperiũt illa iura eum nominatum admissum ex sola nominatione, sed quòd ordo decurionum admisit, quia voluit vel comisit hoc nominanti, vt in dicta. l. quotiens. §. consensisse. in parte, creauit, vbi gloss. hoc sentit.

Et experientia compertum est, sic nominantes ad suos amicos & consanguineos vota dirigire, in quo magis carnalis affectus, quàm publica significatur vtilitas, quæ vigere debet: & ideo iudex huiusmodi nominationes pati non debet: nam licèt pater pro filio, & filius pro patre possit in consilio vocem aut votum præstare: quia motus præsumitur ob bonum Reipublicæ potius quàm sanguinis affectione, vt notat Paul. per tex. ibi. in l. illud. ff. ꝙ cuiusq; vniuersi. nomi.

Si tamen colligeretur, quòd ista vota & nominationes præstantur, vt adinuicem colligentur in damnum Reipublicæ, & vt inter se cõtinuentur officia & honores, hoc iudex pati non debet, vt in. l. 1. & ibi notat Barto. C. si propter inimici. libro. 10. & facit quod de amico illius qui habet litem cum Republica notat Ioan. de Platea in. l. diuum Verum. C. de decurio. libro. 10. & facit: nam inter eos qui sunt eiusdem domus non debent continuari honores: vt adnotat Nicolaus Boeri. in decisione. 2. num. 5.

Et hoc quotidie practicatur, *en pueblos do ay vandos*, per quos Respublica læditur, vt in. l. si quis ingenuam. §. in ciuilibus. ff. de capti. & post. *ò donde alguno tiene pleyto con el concejo*, & nominatur eius amicus.

Quãdo negatur qualitas nobilitatis.

Decimotertio debet inspici, nã si opponitur contra personas quæ nominantur, quòd non possunt nominari, putà quia allegatur, ꝙ nõ est fidalgus vel nobilis, ideo officium fidalgorum habere non potest: in isto casu, si quidem est in possessione, ante hanc obiectionem ea non obstãte potest nominari, & vti hac quasi possessione. Si verò non fuerit in possessione huiusmodi præeminentiæ & reputationis, non potest admitti, donec probet se nobilem: & sic in primo casu, etiam pendente

dente quæstione nobilitatis potest admitti ad officia fidalgorum siue nobilium: & ita probatur argumen. text. in. l. si vt proponis. C. quando prouoca. non est necesse. Et resoluit Didacus de Couarru. in. libro. 1. resolut. capit. 16. Et ad hoc potest induci text. in. l. 6. titulo. 2. libro. 4. ordina. ✶ Quæ est. l. 9. titul. 11. li. 2. Recop. ✶ Et secũdum istam distinctionem intelligo quæ notat Alberic. in. l. imperatores. §. idem rescripserũt. ff. de decurio. & eorum filijs. & Cepola in cautela. 234. & Rochus de Curte in tractat. iuris patron. in verbo, competens nume. 54. in sua opinione. Sed quid si inhabilitas electi opponatur post electionem, videatur an debeat statim suspendi ab administratione, quod notat Specula. in titu. de censibus. §. nunc dicendum. & quod notat apostill. in quæstionibus Capellæ Tolos. quæstione. 370.

Quãdo cõpelluntur electi.

24 Decimoquarto debet inspici, ꝙ facta electione personarum ad officia publica, si detrectent officia acceptare, cogendi sunt eisdem coactionibus, quibus tutores cogi solent, vt in. l. si quis magistratus. ff. de mune. & hono. & probat Platea in. l. si ad magistratum. C. de decurio. libro. 10. & ad hoc detrahitur de domo propria, vt sit officialis, & de facto procedi potest, vt notat idem Platea in. l. ex domibus. C. eo. titu. de quo vide Alex. in apostill. ad Bart. in. l. munerum. §. iudicandi. ff. de mune. & hono.

Quod maximè procedit contra eũ, qui detractat esse collector pecuniæ publcæ, quem, *mayordomo de concejo* appellamus: nam talis compellitur omnino officium acceptare, vt notat Alberi. in. l. munerũ. ff. de mune. & hono. *Mayordomo de concejo.*

Et ab huiusmodi officij acceptatione nec ætas, vel dignitas, vel etiã infamia excusat, secundum Barto. in. l. 1. numero. 18. C. de mune. & in quo loco. libro. 10. Et contra nolentes acceptare officia, ponit pœnas text. in. l. si ad magistratum. & in. l. ex omnibus domibus. C. de decuri. libr. 10. Quæ pœnæ locum habere possent, nisi iusta causa nõ acceptassent, vt est videre in casibus sequentibus.

Causa recũsandi officia publica.

Primus casus est, si nobilis eligeretur ad officium vile, putá, ad custodiam portarum, vel simile: nam non cogitur acceptare, vt in. l. fi. & ibi Bar. C. de suscepto. libr. 10. & in l. 1. C. ne quis liber. lib. 11.

Indignus.

Secũdus est, si indignus ad officium eligeretur: nam non cogitur acceptare, cum acceptando incurreret in pœnam: posset enim extra ordinem puniri, vt notat singulariter Alberic. in. l. quintum vno. §. qui ad bestias. ff. de re mili & Abb. in capit. præterea. nume. 11. de testibus cogendis. & Capitius in decisione. 178. numer. 3. & facit. l. 2. C. si seruus aut liber. libr. 10. & per Roderi. Sua. in allega. 12. fol. 157. & Feli. in cap. 1. de testi. cogen. & Thom. Gramma. consil. 48.

Infamis.

Quod fallit, nisi ad officium honoris eligeretur infamis: nam illud

Universidad de Deusto
Biblioteca

officium,licèt habeat annexum honorem, non potest recusare infamis prætextu infamię:nam ex pœna præmium consequi non potest, vt in.l.relegatorum.§.final. de interdictis & relega. & notat in specie Innocē.in.c.sciscitatus. de rescript. quem sequitur Ioan. de Platea.in.l. nec infames.C.de decurio. libr.10. De quo elegātissimè per Tiraq. in tract.nobilitatis.q.24.

Sunt autem infames, de quibus in.c.infamibus.de regu. iuris.lib.6. inter quos habebitur ille,qui publice verecundiā passus est, vt probat Decius in.1.parte.cōsi.90.& Bastardus,vt per Azo.in summa.C.de his qui notan. infa. & per Thom. Grāma.consil.48.

Infirmus: Tertius casus est in infirmo perpetuo morbo, vt per totū.C. qui morbo & qui ętate.& de maiore septuaginta annorū probat textus & ibi glosſ.in.l.2.§.fin.ff.de decurio.& in.l. sextum decimum.§. corporis. & ibi Albericus. ff. de vaca. mune.

* * Hæ sunt allegationes,nam in his iuribus probatur, q̄ maior.55.annorum excusatur à muneribus personalibus,& sic probat tex.in.l.fin. C.qui ętate.libr.10.* Sed qualiter intelligatur ista senectus ad excusationem munerū, videatur Ioann. de Platea. in.l.2. C. de his qui non impleti.stipen.libr.10.num.2.& in.l. cum decurionatus. C. de decurio. lib.10.& in.l.si vltra.eo.titu.

Isti tamē non excusantur, saltim senes,vt præstent consilium, quos vulgò:dicimus,*deputados de cōcejo*,nā isti non dicuntur habere officium, sed votum cum alijs,vt notat Bald. in.l.decernimus.C.de Sacrosſ. Eccl. sub.num.2.vbi qui habet consilium cum alijs dicitur præeminentiam habere,non dominium,vel officiū. Et quod à consulendo Reipublicę, & ab assistendo in concilijs nemo excusatus videatur priuilegiatus,est text.in.l.si decurio fortunam.& ibi Plate.C. de decuri. libro. 10. notat Martinus Laudensis in tract. de fisco.q.17.

Et hac ratione fulcitur decisio tex.in.l.9.tit.3.lib.7.ordi.*Quæ est ★
l.3.in fin.tit.5.lib.7.Recop.ibi, *Pero los otros oficiales*, & erat.l.6.tit.1.lib. 6.veteris ordinam. & faciunt.l.4.& 9.tit.eo.lib.9.Recop.*Vbi permittitur his bona conciliorum locare; quia cum nō habeant officium,nequeunt impressionem facere: nam ibi deputati solum præstant cōsiliū & appellatione officij nō venit cōsultor,imò prohibitus habere officium potest esse cōsultor.Bal.in authen.ingres.C. de sacrosſ. Ecclesiæ. ★

Confinatus. *Nu.4.&.nu.20.in fin.*

Quartus casus est in confinato, vel relegato à ciuitate:nā tales confinati non possunt eligi ad officia publica, nec valet statutum in contrarium,vt notat Ioan.de Plate.in.l. ad tempus.C.de his qui in exilium dati.lib.10.

Quod fallit nisi cōfinatio sit fraudulenter procurata, vt.l. quamuis prouisum.& ibi Ioan.de Platea. C. de decurio.lib. 10. & in.l. spadonē. §.fina.ff.de excusa.tuto.

Quintus

Alibi electus. Quintus excusatur alibi electus, etiā si electionem impugnet. argu. tex.in.l.diximus.ff.de excusa. tuto. ex quo probatur, q̄ pēdente impugnatione alicuius actus,potest quis se iuuare ex illo actu impugnato cō tra tex.in.c.mulieri.de iureiu. quod quādo procedat videatur Feli.in.c. capitulū.nu.8.& in.ca. super literis. n.16.de rescri. & q̄ alibi electꝰ excusetur à secūda electione, notat Spe. in ti.de cēsi.§.nūc dicēdum.versi.si vero.& Bald.in.l.si vt proponis.C. quando prouoca.non est necess.

Sextus casus est in electo loco originis,& eodē tēpore loco domicilij:nā iustè nō acceptat electionē loci originis.vt probat Ioan.de Platea in.l.exēplo.C. de decu.lib.10.& in.l.ciues.C.de incolis.eo.lib.

Continuatio honorum. Septimus casus est si filius nolit acceptare,& intrare officiū honorabile quod proximo superiori anno pater habuit:nam ista continuatio officiorum est prohibita,vt in.l.1.& ibi distinguit Ioan.de Platea de mune. & honori. non conti. inter patrem.& fili.libr.10.

Excommunicatus. Octauus casus est in excōmunicato:nam nō potest eligi ad officia etiā secularia,vt notat Belēzi.in apostil.ad Abb.in.c.si duobus.de appel. & per Ioā.de Rīpa.in singularibus respōsis,in titu.de rescrip.c.21.

25 *Debitor Rei publicæ.* Nonus casus est in debitore Rei publicæ, qui non dedit rationem, & reliqua soluit:nō enim potest nominari, nec eligi ad officium eiusdem Reipublicæ,vt in.l.rescripto.§ debitores.& ibi glo. quæ allegat cō

Auendaño.

cordantes. ff. de mune. & hono. & hoc est generale in omnibus officialibus qui nō sunt syndicati, & rationes redierint,vt probat Ioā.de Ripa in tractatu de peste.in.3.part. in ver.susceptores.sub num.290.

Priuatus honoribus. Decimus casus est in eo qui priuatur ab honoribus futuris:nā si appellat,ad noua officia aspirare non potest,vt in.l.reus delatus.§.fina.ff. de mune. & hono. officium tamen quod habet exercebit pendente appellatione,nisi in syndicatu fit officio priuatus: nam non potest eum exercere pendente appellatione, & hoc casu sententia syndicatus habet executionem,vt in.cap.7.infra, *en los capitulos de los juezes de residē cia.**Quæ est.l.14.titu.7.libr.3.Reco.*Et de ratione tex.in.d.l.reus.§. fina.videatur Barto.in.l.qui à latronibus.§.1.ff.de testamen.& Feli.in ca. omnipotens.de accusa. ★

Priuilegiatus. Vndecimus casus est, in eo qui habet priuilegiū à principe ne eligatur ad munera,vt in.l.senatus. ff. de offi.præsi.& notat Ioan.de Platea in l.1.C.primiciæ.lib.12.

26 *Habens duodecim liberos.* Duodecimus casus est,in eo qui habet duodecim liberos, nam etiā à decurionatus honore excusatur,à cæteris autem muneribus publicis personalibus numerus quinq; liberorum excusat, vt est tex in. l. fina. C. qui numero liberorum.& notat Ioan. de Platea in.l.in albo. & in.l. si vltra. C. de decurio. Et an hoc procedat mortuis aliquibus ex liberis,vide Alciatū in tractat. præsumptionum. 1.regula. præsump.36. à

Universidad de Deusto
Biblioteca

realibus verò muneribus, etiam iſte numerus duodecim liberorum hodie non excuſat, non obſtante. l. ſi quis decurio, & q. ibi notat Bart. C. de decurio. nam apud nos illa lex non habetur pro lege, ſed neq; pro ratione cum per leges noſtras Hiſpanas omnes tenentur contribuere, niſi certe expreſsi in legibus noſtri regni, vt in l. 2. titu. 4. lib. 4. ordi.
★ ★ Hæc lex non inuenitur in Reco. ſed vide l. 10. & ibi Greg. Lopez in glo. 1. titu. 18. part. 3. vbi noua additio teſtatur hanc & ſimiles. ll. quas ibi allegat Gregorius, nõ eſſe in Recop. ★ Nihilominus tamẽ quotidie videtur q; dantur mandata in ſupremo conſilio, vt habens duodecim liberos excuſetur à muneribus realibus ſicut à perſonalibus, & quo iure fiat cogita, quia ego nõ inuenio. Et cũ habentes numerum duodecim liberorum, non ſint exempti per leges noſtras Hiſpanas, non eſt in dubio iſta quæſtio: nam tenẽtur ad omnes reales contributiones: & iſta opinio ſeruatur quoque in regno Franciæ, vt atteſtatur Guido Papę in deciſione Delphinatus. 401. & Guillelm. Benedict. in cap. Raimuntius. de teſtament. in parte. ſi abſque liberis. & Caſſane. in conſuetud. Burgund. in rubr. 1. §. 1. in gloſſ. & ſur. numero. 55.

His caſibus & alijs quam plurimis quos curioſus poterit inuenire, nominatus habet excuſationem, ne eligatur ad munera perſonalia officiorum publicorum, ad quæ ſi nominatur, vel eligitur poterit appellare intra quinque dies, ſecundum formam textus in. l. qui ad ciuilia, & in. l. nominationes. C. de appellati. & in cap. nominationes. 2. quæſtione. 6. & per plura probat Ioan. de Platea. in. l. 2. ſub num. 5. C. de decurio. libr. 10.

Inſtantia tamen ad proſequendam huiuſmodi appellationem nõ durat vltra duos menſes, vt in. l. 1. C. de tempo. appell. & ſic debet intelligi textus permittens appellari à nominatione. in. l. 8. titulo. 23. part. 3. & limitari text. in. l. 3. titul. 16. libr. 3. ordinam. ★ Quæ eſt. l. 11. titu. 18. lib. 4. Recopil. ★ & debet finiri cauſa excuſationis citato concilio qui nominauit, vt in. l. de vno quoq; ff. de re iudi. & in. l. nam ita diuus. ff. de adoptio. & in iſto caſu notat Bar. in. l. vna. C. de ſumptu. re cupera. lib. 10.

Impugnatio autẽ electionis factæ de huiuſmodi officijs, cõpetit cuilibet de populo, vt in. l. ſi reus delatus. §. fina. vbi notat gloſ. ff. de mune. & honori. & notat Abb. in. c. dilecti. col. 2. de excepti. & Federicus de Senis. conſi. 227. & glo. in cap. vt circa. in verbo, aliqui. de electio. lib. 6. Quod limita. vt per Ioan. de Ripa in ſuis reſponſis. titul. de reſcriptis. cap. 21. & per Rebuffum in. l. vna. C. de ſentẽ. quæ pro eo quod intereſt. notabi. 9. nu. 91. 27 Cuilibet de populo impugnat electiones.

Et inſtantiã huiuſmodi proſecutionis cuius expenſis debeat proſequi, notat Oldrad. in cõſi. 38. & Ioã. Lup. de Pala. Ru. in. rub. de donatio. inter vir. & vxo. §. 39. in fi.

Decimo

Iuramẽtum electorum. 28

Decimo quintó debet inſpici, vt facta electione horum officialium, antequam officium exerceant iurent de fideliter adminiſtrando, vt probaui ſupra cap. 2. in princ. & per Abb. in. c. tranſmiſſam. de ele.

Et facto iuramẽto, ſi de cõſuetudine eſt introductum, vt ſoluat aliquid erogandum in piam cauſam, ſoluet priuſquam adminiſtret: & ita per plura iura & exempla probat Ioan. de Ripa in tract. de peſte. in. 3. parte, in verſic. poſſet. nu. 30. & Archid. in. c. ſi quis. 42. diſtin.

Item licet quis ſit nominatus & electus ad officium, non habet ius in eo ante ingreſſum corporalem ipſius officij, vt in. l. poſt aditam. C. de impube. & alijs ſubſti. & in. l. priuatorum. & in. l. fina. C. de iuriſdictio. omnium iudic. & in. l. receptitia. C. de conſtit. pecu. & per Abb. in capit. nihil. de electio. & per Oldrad. conſilio. 191. & per Bart. in. l. ex eo. ff. de teſta. mili. & per Felin. in capit. fina. de iudicijs. col. 1. & Parid. de Puteo in tractat. ſyndi. in parte, electio. c. in officijs. pro quibus eſt text. in. l. Publius. ff. de conditio. & demonſtra. & ingredi debent officiales à principio menſis Ianuarij, vt probat iſta lex.

Et ſi forte agat electus interdicto reſtituendæ tanquam officio priuatus, non ſolum poſſeſsionem per ingreſſum ſupradictum debet probare, ſed ſuam electionem rectè factam, aliàs minimè poterit obtinere, vt notat Bellamera in deciſi. 17. & Matth. de Afflict. in conſt. Regni Sicil. c. cum ſatis. ſub rubr. 48.

His quindecim conſiderationibus in electione officialium præhabitis, recte & laudabiliter procedit electio: quibus omiſsis poſſet forte periclitari.

Procedendo vlterius in expoſitione & interpretatione huius. l. 17. conſideranda ſunt illa verba, quæ dicunt, *Y otros oficiales que eviſen de ſus oficios bien y fielmente y ſin fraude alguna.*

Pro verò intellectu huius tex. præmitto, quòd officiales, ſiue meneſtrales dicuntur, vt in. l. 5. titulo. 20. par. 2. & per gloſſ. 1. in. l. 1. ff. de tributo. & per glo. in. l legatis. ff. de legat. 3. & ibi Bart. & Alex. & in. l. 1. de nauicu. lib. 11.

Sub quo vocabulo tã laici quã clerici officiales comprehenduntur: & ideò ſi clericus officialis in officio ſuo commiſit abuſum, punietur ſtatutis laicorum: nam his quoq; ligantur, cum reſpiciant publicam vtilitatẽ, vt notat Innocen. & Abb. in. c. cũ ab Eccleſiarũ. de offic. ordi. & in. c. fi. de vita & honeſta. cleric. & per Bal. in ſua margarita in parte clericus. ver. 19. ★ Late de hoc Mexia in prag. *del trigo*, cõſ. 5. n. 32. ★

Et non ſolũ iudex Eccleſiaſticus, ſed ſecularis poterit punire, argum. tex. in. c. 2. ne prælati vices ſuas. quẽ cõmẽdat Caſſa. in cõſuet. Burg. rubri. 1. §. 5. nu. 71. & nu. 91. & Stepha. Aufreri. in Cleme. 1. de officio ord. in. l. regu. fallentia. in ver. 16. ★ Contrariũ in ſimili caſu decidit Grego. Lopez in. l. 24. tit. 15. part. 7. verbo. 29 Falſos officiales punit Eccleſiaſticus. ★ ★

Universidad de Deusto
Biblioteca

el ganado, in versic. per suum tamen,&c. Et Castellus, in.l.70.Tauri nu.18.*

Itẽ cõtra officiales laicos practicanda est lex ista non solum viros, sed fœminas,vt in.l.1.§.1.ff.de cõstit. pecunia.& notat Barto in.l. iura. in fi.ff.de legibus.& per Alexan. in.l.si constante.§.fina.ff.solut.matri. præmaximè cum simus in materia fauorabili Reipublicę,quod animaduertit Decius.in.l.fœminæ.nu.112. ff.de regul.iuris. præmaximè considerata mente statuti, vt notat Iaſ. in.l.testandi.C. de testament. quod facit contra mulieres,vtentes publicè ministerijs.

Et ex eo quòd officiales & menestrales nõ debẽt cõmittere abusum in suis ministerijs, sequuntur plura ad praxim conducibilia.

30 Primũ infero quòd merces corruptas potest corrector de facto proijcere & perdere.argu.tex. in.l. cætera.§. mala.ff. fami. hercis. & in l.item quæritur.§.si quis mensuras. ff.loca. & in. l. lectos. ff. de peri. & commo.rei vẽdi. & in pluribus exẽplis notat Pute.in tractat. syndi. in parte iudicis suprema potestas. & Ioan.de Ripa.in tracta. de peste. in 3.parte.num.41.& ista est ratio ad pragmaticã.*de Alcala*.fo.73.* Quę non inuenitur in Recopil. sed facit.l. 5.titul. 14.libr. 5. Recopil.& magis facit.l.3.titul.5.libr.1. Recopil.& quæ tradit Greg.Lopez in.l. 1.tit.7.part.5.ibi. *ni holaiendo*,& Mexia, in pragmatica, *del trigo*, concluſ.1.nu.79.cum seq.*

Merces corruptæ.

Secundo infertur quòd merces apotecariorum, & aliorum potest publicè concremare, argu. text. in l. damnato. C. de hęreticis. & in.l. quicunque.in fine. eod. titu. & in.l. nullius.C. de Iudæis.& in.l. Manichęos.C.de Episco.audi.& per hæc iura ita notat Iacobus de Velouiso. in practi.iudicia. titulo de iniurijs. in parte,falsarium.

Contra apotecarios.

Tertiò infertur,qood non solum quando merces in totum sunt corruptæ debet fieri, quod supra dictum, sed quando est mixtum corruptum cum in corrupto, vt putà cera noua cum antiqua: nam tota concremabitur, vel dabitur pauperibus. secundum Angel. in.l.1. C.de condi. in publicis horreis. libro.10. & ista est ratio ad capitu. octauũ, *En las ordenanças de los cereros*.fo.72.* Quę est.l.8.13.&.14.ti.18.* lib.7.Recopil.*

Quartò infertur,quòd si in tritico miscetur abẽna,vel hordeũ, aut in hordeo palea,vel puluis,cõstito quòd de industria fuerit mixtum, vel si aqua in lana,vel iuxta lanam, potest talia faciens extraordinem puniri, secundum Angel. in.l. annonam. ff.de extraordin. crimi. & hodie punitur apud nos, vt in pragmat. *de la vega*. fol.10.antiquę impresionis.* Quæ est. dl.3. tit. 5.* lib.1.Recop.*

Triticũ mixtum.

Quintò infertur, quòd vendens vinum mixtum, vulgò dictum, *remoſtado, o adobado*, potest puniri, & adhuc vinum effudetur, cum sit nociuum humanæ salũti, & ista potest

Remoſtado

potest esse ratio ad cap.97.in curijs Maioriti anno.1532.& est text. in.l. 1.titu.10.foro legum.libr.3.* Quæ non inuenitur in Recopil. sed est.l. 5.tit.4.lib.5.Recop.*

Ne colligatur vindemia.

Sextò infertur, quòd ne fiat vinum acerbum, potest fieri statutũ ne colligatur vindemia, nisi certo tempore, vt concludit Bartholomæus Cepola in tractatu de seruitu. rusticorum.prædio.cap.de messe & vindemia:nam omnis occasio fraudis vitanda est à iudicibus, vt in.l.vna.§.sed ne.C.de latina liberta. tollen.

Contra tabellliones.

Septimò infertur: q̃ potest fieri statutum puniens tabelliones scribentes literas cum atramento albo,vel contra pictores,qui vtuntur fictis & adulterinis coloribus,& cõtra sutores;qui ex corruptis,vel malis pellibus faciunt calciamenta: & contra istos habet locum pœna stelionatus,secundùm Barto.in.l.2. C. de murilegu.lib.10.

Contra piscatores.

Octauo infertur, q̃ piscatores qui in aqua fluuiorum proijciũt taxum,vel alias herbas mortiferas ad capiendos pisces,puniri possunt:nã huiusmodi pisces solent esse nociui, & eorum pastu homines infirmantur:& ita notat Andr. de Ysernia in consti.regni Siciliæ.c.de venditore veneni.lib.4.& ista est ratio ad nouam pragmaticã huius regni latam apud Maioritũ.* Quæ est.l.9.titu. 8.libr.7.Recopil.& melior.l.10.ibidem.* quæ prohibet isto anno 1552. *que no se eche veleño ni toruisco para pescar en los rios.*

Contra vendẽtes ligna.

Nonò infertur cõtra rusticos vẽdentes ligna in ciuitate, & vt maius appareat onus lignorum, & vt carius vendantur, & pluspretij arte sua extorqueant,faciunt ex vno ligno duos scindẽdo per medium: nam per supradicta iura fraus ista extra ordinem punietur, & per sta tuta certa pœna est imponenda virtute huius legis dicentis, *Que los oficiales vsen bien de sus oficios*: nam appellatione *de menestrales* veniunt quoque *labradores*, vt in.l.5.tit.20. part.3.

Contra pistores.

Decimò infertur posse iudicem iustè punire pistores,quos vulgò *panaderos* appellamus, qui cum aceto solent lauare manus vt panis exhaletur, & maior appareat,& carni fices qui inflant arietes mortuos,vt grossiores appareãt specie carnis: quod vitiũ viget apud ciuitatẽ Valentiæ, vbi fui doctor creatus sub examine peritissimorum doctorũ.

Item puniri possunt caupones, siue tabernarij, qui vinum album, aut sofisticum vendunt pro musca telo: & sartores qui ponunt lanam in thoracibus loco bõbicis,siue *algodon*, & eos qui vasa stãnea,aut alterius materiæ conficiunt,& causa vt aiunt,ornamenti faciunt interlineaturas, vt citius corrũpantur,& eos quoq; qui vendunt camisias fucatas auricalco,& dicũt esse auri veri.

Nã huiusmodi fraudatores, & similes potest iudex punire tãquam cõmittẽtes fraudem de re ad rem, vt dicit Bald.in.l.non dubium. col. 5.C.de legibus,& notatur in viatorio

Universidad de Deusto
Biblioteca

rio iuris ſub rubri.de collegijs illicitis,& monopo. & iſtud notatur cõtra officiales quos,*joyeros*, appellamus:apoſtilla ad Angel.de maleficijs.in tract.maleficio.in parte mẽdore,de malidadi,in principio.

31 *Quod vẽdatur certo loco.*

Et vt apertius huiuſmodi fraudes quæ in iſtis vtenſilibus, & rebus quæ venduntur,facilius appareant, poteſt iudex,& ciuitas ſtatuere, vt niſi in certa platea,vel loco deputato ad hoc non fiant venditiones rerum quas iſti officiales vendunt,& quod alibi vendentes perdant mercimonia,& ita per multa iura probat Lucas de Pẽna in.l.1.C.ne ruſtica.ad vllũ.opus.li.11. & iſtud eſt ſingulare verbũ,& quotidianũ in prac.

Cõtra monopolia.

Itẽ contra monopolia officialiũ debent iudices multum aduertere, vt in.l.vna.C.de monopo.&in. l.2. titulo.7.parti.5. & cõtra officiales ineuntes pacta, ne doceant alijs ſuũ officium, vt notat Lucas de Penna in.l.fi.C.de legatio.lib.10.

Taſſa.

Et vt officiales vtantur rectè & ſine fraude ſuis officijs,factæ ſunt pragmaticæ prohibẽtes mercimonia quædam.Item iubẽtes fieri taſſam calciamẽtorum, & pãnorum, quod & de iure cõmuni ſtatutum erat,vt in cap.1.& ibi DD. de emptio.& vendi. & notat Barto.& Platea & DD. in. l. fortiſsimus. C. de eroga.milita.annonæ.lib.12.vbi dicit,ꝙ poteſt cogi officialis ne vltra florenum habeat pro chlamyde.

Cõtra hoſpitantes.

Et eadem taſſa ponẽda eſt in hoſpitibus publicis, & in his quę ibi vendũtur & miniſtrãtur: & ideò eſt in practica,vt ponatur taſſa,quę dicitur arãzel, cuius trãgreſſores debẽt puniri in pœnis ibi expreſsis,& tanquam præcepti trãſgreſſores,vt notat Alberic.in.l. 1.§. cura carnis. ff.de offi.præfecti vrbis.

32 *Quãdo eſt talis eſt ſe moſtrando.*

Item ne carius opera artificum vendantur ſi aliquis eſt famoſiſsimus in ſuo officio,putà, *el cuchillero de Guadalajara*, *que ſe dize Lancero*,poteſt præcipere,vt ipſe & nõ alius artifex vtatur ſuo ſigno, & punire contra facientes, vt notat Platea in lege ſquemata. C. de fabric.libro vndecimo. & Baldus in lege ſecunda.C.quę res vendi non poſſunt.Idem probat per bonas allegationes Rebuffus in lege vna. C.de ſenten.quæ pro eo.in glo.1.n. 36. videatur Benedict. in cap. Rainũtius.de teſtamẽ.in parte de Clera.nu.83.& Alber. Brunus in tract. de rebus & diſpoſi.dubijs in princ. & in.l.1.& in.l.fina.C.pro ſocio. vbi dicit,ꝙ in balis mercatorum poteſt iudex præcipere ne vnus mercator vtatur ſigno alterius,& poteſt punire contrarium facientem,& poſſet eſſe punitio criminis falſi,vt probat Rebuffus de literis obligato. arti.4. in gloſſ.4.in fine.

Authoritate tamẽ iudicis ex legitima cauſa inſignia aliena poſſunt deferri, ex notatis per Alberi. in.l. ſanctum. ff. de rerum diui. & idem eſt in paſtoribus, ne vnus in ſuis ouibus vtatur ſigno alterius,ne cõfuſio generetur,& vt fraudes vitentur,ſicut in ſimili dicitur de mutatione nominis.C.in.l.1.

Et

Et hũiuſmodi cauſæ contra officiales frudatores breuiter & ſummatim etiam diebus feriatis poterunt finiri,vt in.l.1. & ibi Platea. C. de piſtori.libr.11.

Vlterius præcipit lex iſta,*que la tierra ſea bien baſtecida de carnes y peſcados*, quod iure communi ſtatutum eſt in.l.1.§.cura carnis. ff. de officio præfect.vrbis.& in.l. munerum.§.item Epiſcopi.ff.de muneri. & hono.

Quãdo eſt careſtia.

Quod præmaximè aduertendũ eſt tempore careſtiæ,quo tempore quilibet de populo cogitur ad vendendum ſubiectis,& adhuc moderato pretio:ſuadet enim hoc vtilitas Reipublicæ,vt in.l.ſi pendẽtes. §.ſi quid cloacarij.& ibi Ange.ff.de vſufruct.

34 *Cõpelluntur diuites mutuare.*

Imò hoc tempore ſi vniuerſitas caret pecunijs, in cõmuni poſſunt vicini diuites cogi mutuare pecunias vt frumentũ ematur,& poſtea pecuniæ reddantur:& ſi ſponte nõ mutuauerint pecunias,cogũtur ſtare in carcere,vt notat Guillelm.de Cuneo in.l.neminem.C. de Sacroſ. Eccleſi.& Platea in.l.1.C. de omni agro deſer.lib.11.& Ioan.de Rip. in tract.de peſte.in.2.parte.ver.ſextã. num.161.& Caſſane.in conſue. Burgund.rubr.1.§.4.nu.48.

Quod procedit, etiã ſi iſti diuites ſint nobiles aut fidalgui, ſecundum Plateam in.l. vna.C. vt nemi. liceat.lib.10. & in ordinationibus antiquis eſt lex regis Alfonſi ſexti ✶ apud Complutum. ✶ Quæ lex non in Recopil.reperitur. ✶

Et cõpulſio ad mutuandum pro emendo,debet eſſe generalis,& nõ particularis,contra vnum,vel duos vicinos,vt notat Bartol.in.l.nullus. C.de Iudæis.de quo in apoſtill. ad quæſtiones Capellę Toloſa.q. 446. & melius notat Lucas de Penna in l.1.C.de quibus muneri. & præſta. lib.1.

Et vt cõſtet quæ vbertas frumẽti ſit in ciuitate, concilium ciuitatis tẽpore neceſsitatis poteſt facere ſcrutationes, quas vulgo,*calas y catas del pan*, appellamus : in quo actu ſeruãdus eſt ordo poſitus per Ioan.de Ripa in tractat.de peſte. §. ſextam.in.2.par.nu.158.

35 *Ruſtici cõpelluntur vẽdere in ciuitate.*

Et vt ſit vbertas, ciuitas cogere poteſt ruſticos habentes frumenta & victualia,vt illa vendant in ciuitate,& non extra territorium, vt in l.2. ff. de nundinis. quibus ob hoc maior ſumma aſsignãda eſt quam ciuibus,vt in.l.1.C.de frumẽ. vrbis Alexand.nam ſatisfatigantur itinere,& nõ ſine incõmodo à proprijs domib⁹ auocãtur,vt in.l.pro locis. C.de anno.& tributis.lib.10.& in.l. penul.ff.quemadmo.teſta.ape.

Non tamen debet multum creſcere taſſa pretij, quia in rure non tam facile inuenirent emptores ſicut in ciuitate,vt animaduertit glo. in.c.clericus.21.q.1.

Venditio in groſſo.

Item eſt curandum,vt iſti ruſtici vendant mercãtias in groſſo, & nõ minutatim,ne diu morantes in ciuitate damnum ſequatur agriculturæ:& ita notat Ioan. de Platea in l.colonos.C.de agrico. & cenſi. libro.

Universidad de Deusto
Biblioteca

bro.11. & ſæpe in groſſo permittitur, ꝙ minutatim non eſſet tã vtile, vt notat glo.in.l.2.C. quãdo & quibus quarta pars debea.lib.10.

Panis coctus vendit. ad taſſã

Item ſtãte penuria panis in ciuitate, iudex cũ prioribus ciuitatis ſtatuere debet quãtũ panis cocti vendi debeat ſingulis diebus in ciuitate, ſecundũ Ioan.de Plat.in.l.1.C.de frumento vrbis Cõſtanti.lib.11. ſeruata ſemper in diſtributione æqualitate.argumen.tex.in.l. prouidendum.C.de poſtulan.

Contra regatarios.

Et ob vbertatẽ & penuriã cõmodius regendã ſtatui poteſt, ne forẽſes & regatarij, & dardanarij ciuitatis emant victualia, donec tranſeat hora certa: & interim ciues poſſint emere: nã ceſſantibus emptoribus vileſcit pretiũ rerũ, & pretio viliori res emitur in cõmodũ ciuiũ, quorũ Reſpublica portat onus regiminis, nimirum ſi poſſint hoc cõmodo vti, ex notatis per Ioã. de Platea in.l.ſeptem diebus.C.de erogatio. militaris anno.lib.11. Vendens propria frumenta, vel vina, non dicitur negotiator. vide Aymon.1.volum. conſil.163.

Et præmaximè cõtra regatarios hoc faciendum eſt, quorum officiũ ſordidũ & ſatis exoſum eſt, vt concludit Lucas in. l. maximarum. C. de excuſa.mune.lib.10.

Contra obligatos Reipubli.

Inter alia eſt aduertẽdũ, ꝙ ſi aliquis eſt Reipublicæ obligatus, ꝙ ſingulis diebus vẽdet in mercato apud becariam certam quantitatem arietum, & boum, aut piſcium, ſi ſuperuenit multitudo hoſpitum, vel militum, aut ex alia iuſta cauſa cogitur, non obſtante contractu, plures ones aut piſces vẽdere eodem die: & ita concludit Bartolus & Ioãnes de Platea in.l.quoad præſens.C.de murilegu.lib.11.

Præuiſo à iudice, vt ſi dãnum patiatur obligatus ex tali venditione, creſcat pretium carnis aut piſcium, vltra taſſam obligationis. Et ita per bona iura cõcludit Ioã. de Ripa.in tracta.de peſte.in.2.parte.in verſic. ſed vlterius.nu.177.fol.74.

Ceſſante verò dicta ſuperueniẽte neceſsitate, debet omnino cõtractus initus cum ciuitate ſeruari, vt in.l.1.ff.de pactis. & in.l.1.ff.de conſti.pecu. etiã ſi offeratur adiectio, vt in.l.Lucius.§.fin.ff. ad muni. & in.l. Antiochenſium.ff.de priui.credi.

Et in ſeruãdis cõtractibus & ordinationibus ciuitatis iudex debet eſſe diligens, vt notat Ioan.de Platea in.l.1.C.de piſtori.lib.11.

Becaria.

Et in memoria ſit ſemper iudicibus, vt in becaria abundet caro arietum: nam melior ſanguis ad cõſeruationem vitæ generatur, ſecundũ Ioan.de Pla.in.l.1.C.de eroga.mili. anno.lib.12. Vbi verò ciuitas nõ habet publicè obligatum qui vendat carnes militibus principis ſuperuenientibus, & ruſtici ciuitatis ſunt tenaces in præſtãdis alimonijs, gualdana principis capit victualia ſine pretio, vt notat Bald.in titul.de pace Conſtan.in ver.nobis.

Populi nomine venditur carnes.

Et apud nos pro vtilitate publica iam diu receptum eſt ex cõſuetudine immemoriali, vt ex locatione concilij

concilij in publico præconio vnus tantũ carnes, vel piſces, oleũ, & aliquando vinum publicè vẽdat: quæ cõſuetudo rationabilis eſt, & valet, ſecundũ Innocen. & Abbatem, & omnes ſcribentes poſt eum in cap. ſignificante. de appellatio.

Libertas vẽdi infring.

Et ratione publicæ vtilitatis poteſt infringi libertas vendendi, ſecũdum Pari.de Puteo in tracta. ſyndica.cap.de exceſſ.baro.verſi. excedũt, & allegat tex.in.l.Lucius.ff. de cuictio. & in.l. item ſi verberatum. ff.de rei vẽdi. Et eadem ratione publicæ vtilitatis poſſe infringi ſeruitutem, notat Iaſſ. in. l. quominus. numero.32. & nume.85.ff.de flumi. Et multa de publica vtilitate cumulat Hyppolitus in ſua practi. crimina.§.attingã, cuius ratione frumentum venditũ, retrahitur pro tanto, vt in capit.14.in curijs *de Madrid.* anno. 1528. ✱ Quæ eſt.l.17. & 18. tit.11.lib.5. Recopil. faciunt. l. 18. cũ ſequentibus & melius.l. 21. ibidẽ. ✱

Conſſiones vt frumẽtũ exportetur extra regnũ

Item eadem ratione publicæ vtilitatis cõceſsiones regis noſtrę Caſtellæ, quæ fiunt vt frumẽtum aſportetur in regna, vel Aragoniæ, vel Portugaliæ, limitari debẽt, prouiſo prius vt ſuperſit abundantia in regno Caſtellæ, cuius publicæ vtilitati prius cauendũ eſt, vt notat Ioã. de Platea in.l.ſi quis per diuinam. C.de aquæ ductu.lib.11.

Interdictio ne exportetur frumẽtũ

Et per ſupra dicta venit limitanda.l.3.titulo.9.lib.6.ordina. ✱ Quæ eſt.l.28. titulo.18. libr.6. Recopil. & melior textus in.l.1.titul.fin. libr.5. Recopil. ibi. *Y porque por eſperiencia, &c.* ✱ Quia donec peruiſum fuerit, an ciuitas habeat abũdantiam frumenti, poteſt interdici ne extrahatur de ciuitate, vel territorio. Et ita per bona iura probat Ioannes de Ripa in tractatu de peſte.in.2. parte. ſub numero.16. & nume.189. Videatur Florianus in. l. ſi pendentes.§. ſi quid cloacarij. ff. de vſufruct. & Montal.in.l.4.tit. 5.part.5.

36 Ciuitas ad reuẽdat.

Item eadem vtilitate publica in ſpecta, poteſt ciuitas emere frumentum, vt neceſsitatis tempore reuendat pro abundantia ciuitatis. Et idem poſſunt caupones & piſtores, vt vel in minuto vendant hordeum, vel in pane cocto frumentum: & iſta non eſt reuenditio, vel genus dardanariæ prohibitum per leges noſtras regias: idq; colligitur ex Ange.in.d.l.annonam. ff. de extra.crimi.

Item ex adem vtilitate publica fauore agriculturæ curare debet iudex, vt ruſtici vendant mercantias in groſſo, potius quã minutatim, ne dũ in foro ſedet agricola, agricultura negligatur, vt notat Ioan. de Platea in.l. colonos. C. de agricolis & cenſitis.lib.11.

Pacis violatores dicuntur dardanarij.

Item cõtra vendẽtes carius quã taſſatum eſt, alimenta tempore careſtię, debet iudex procedere velut contra pacis violatorẽ, vt notat Alberi.in.l qui metu.§.miles. ff. de re milita. Et ita procuret frumẽtũ publicum & alimonias diſpenſare, vt ſucceſſor in officio inueniat, in quo ipſe quoq; incipiat diſpenſare, ſecũ dum

Universidad de Deusto
Biblioteca

dum eũdem Albericũ in.l. qui ordinariam.C.de officio prẹfec.prouin. & facit tex.in auth.de mãdatis princi.§.sed provbertate.col.2.

37 *Tassa qualiter intelligatur.*

Tassa autem victualium, quæ in foro venduntur,etiam si ex statuto vel consuetudine fiat à rectoribus ciuitatis, intelligitur accumulatiue ad correctorem,vel iudicem ordinariũ: nã ipse quoq; potest tassare & reuidere,maximè ad querelã vẽdentis,vel procuratoris populi, vt notat Bald.in.l. si in aliquam. ff. de officio proconsu. & statuta confirmata,vt rectores tassent, intelligitur sine præiudicio iuris ordinarij iudicis,secundum Bal.in.l. sæpe audiui.ff.de officio præsidis.& sic iurisdictio rectoris in tassando, cũ sit inferior, non extinguit iurisdictionem iudicis superioris, secundum Bal.in procœmio Gregoria.in prin. Et tassa generalis quo tempore debeat fieri,vide Yserniam in cap.1.§. post natale. de pace iuramẽ. firmã. in vsibus feudo.

Subiũgit postea lex ista,calles & exitus ciuitatis debere esse sine vllo impedimento atq; fœtore,quod iure quoq; cõmuni erat statutũ, per tex.in.l.ædiles.ff.de via publica.

38 Et ideò prohibitũ est,ne artes fœtidæ exerceantur iuxta vias publicas,ne malus odor infestet trãseuntes,vt notat Alb.& Flori.in l.equissimum.§.si tamen.ff. de vsufruct. & contra candelarum artem exercentes, & peliparios, & similes notat Cepo.in tract.de seruit. vrba. prædio.rubri.de aëre.

Aqua fœtida non proiicienda in vias.

Et cõtra emittentes vrinam,vel vini fæces,vel aquas fœtidas ex domibus in vias publicas, notat Ioan. de Ripa in tract.de peste.in.2. part. in versi.transeo.nu.64.Et plura exẽpla notat Plate.in.l.decernimus.C. de aquæ ductu. lib.11.

Casarazos.

Item prouidebit iudex , ne iuxta vias publicas sint casalmę,quas vulgus appellat , *casarazos, o casas caydas*, ex quibus putredo decurrit ad vias publicas,vel domos vicinorũ: nam iudex cogit eas derelinqui,vel reædificari, ne ciuitas sit ruinis deformata. & ita notat Bald.per text. ibi. in.l.præses.ff. de officio præsidis.& Decius in.l.creditor.ff.si certum petat.& quando dominus cogatur vẽdere huiusmodi casalmas, notat Roma.in singulari.777.

39 *Quæ domus licitas destruere.*

Item vt ciuitas pulchrior,efficiatur , potest iudex de facto domos patui præiudicij destruere , soluto pretio dominis , vt in.l. ædificia. C.de operi. publi. & notat Roma. in singulari.710.& Hyppoli. in sua practi.§. aggredior num.68. & Alexand.in apostill.ad Bart.in.l.fina. ff. de damno infecto.& Feli.in.c. non nulli.de rescriptis.vers.ad euitãdos. & Angel.in.l.2.§.si quis nemine. ff. ne quid in loco publico.

Quando ædificium diruat publicæ vtilitati.

Et quando ædificium publicam lædit vtilitatẽ, propria authoritate potest à iudice demoliri,notat Bal. in.l.lapilli.ff.de rerum diuisi. & facit.l.Proculus.§.fina.ff.de vsufruct. &.l.præscriptio.C.de operib.publicis.quod iure regni videtur cõprobatum in.l.3.tit.7.part.3.

Et

Contra vallentes fundos proprios

Et ne via publica,vel exitus ciuitatum occupẽtur,potest iudex prohibere , ne quis proprium fundum vallet,aut circundet:& etiam si fundus esset longè à ciuitate,si ex circundatione generaretur scandalum, secundùm Ioannem de Plate.in.l.2. C. de fundis limitro. Et ita debent intelligi glos.& tex.in.l. per prouintias. C.de ædificijs priua.

Imò vt latior sit via publica,finiũ fundi pars potest auferri ex iudicis officio,vt in.l.si locus.§.1.ff.quemadmo.serui.amitta.

Occupatio debet esse per pœnã.

Et istam nostram legẽ, quæ prohibet occupationes viarum,& exitum ciuitatum & locorum,limito, & intelligo quando occupatio est perpetua:secus si esset temporalis, interea dum aliquid ædificatur intra ciuitates: nam lapides & ruderia possunt poni in via ad tempus, & illa occupatio temporalis est à iudice toleranda: quia si ædificare licitum est, omnia ad ædificandum necessaria sunt permissa,vt nominatim notat Bal.in.l.præses.ff.de officio præsi. & Iass. in.l. quominús.ff. de flumini.nu.68.

Et hac ratione, & ne damnum patiantur transeuntes, viget in practica, *Que los retejadores ponen señal en la calle , y los que edifican los materiales con que ocupan las calles*, quod sine iudicis licentia posse fieri asserit Ioan. Faber. in.§. item. instit. ad legem Aquil.

Pergula.

Item limito secundo, nisi quãdo viæ publicæ,vel platea occupantur cum pergulis , quibus vendentes vtuntur , vt se tueantur à vento, & pluuijs,vt notat Bal.in.l.basilicam. C.de oper.publ. nam has pergulas, quas vulgò *tendejones* appellamus, debet omninò iudex tolerare.

Item lex nostra principaliter cõtra occupantes vias publicas, siue exitus ciuitatum loquitur, sed contra occupantes eas vias, quæ sunt iuxta muros, loquitur text. in.l.22. tit.fin.part.3.

40 *Pœna occupantiũ viæ.*

Pœna autem occupantium vias de iure communi illa erat, scilicet, quinquaginta librarum auri, vt in l.qui sine. C. de operibus publicis. licèt alij dicant, quòd pœna peculatus debẽt puniri,vt notat Cassan. in consuetud. Burgundi.rubri.1 §.1. num.35.

Iure verò nostri Regni aliter distinguitur: nam contra occupantes calles publicas habet locum pœna centum morapetinorum, de quibus in.l.32.tit.fin.lib.8.ordi.* Quæ ★ est.l.5.tit.26.lib.8.Recopil.* & ista lex loquitur de vijs intra ciuitates, vel loca.

Si verò extra ciuitates, si ex statuto certa pœna est imposita , illa seruanda est , vt in lege secunda. C. de noxal.

Si vero nõ est statutum, vel certa consuetudo, locum habet pœna, de qua in.l.1. titulo.6. libro.4. foro legum.

Et vltra pœnã damnum resarcitur,vt in.l fi.ff.de via publ.pro quo iudicis officium cõpetit, secundùm Paul.in.l.quibus diebus.ff.de cond. & demonstr.

SVMMARIA Cap. vigesimi.

1 *Ædificiũ domus del Ayuntaminto qualiter debeat fieri.*
2 *Domus publica quibus expẽsis debeat fieri.*
3 *Domus del Ayuntamiento non est de forma.*
4 *Carcer cuius expensis debeat fieri.*
5 *Malefactores cuius expensis custodiuntur.*
6 *Carcer dicitur depositum reipub.*
7 *Intellectus ad l. 13 1. in legibus del estylo.*
8 *Alguazelus custodit captos.*
9 *Intellectus ad pragmaticam contra blasphemos.*

CAPVT XX. In legem decimamoctauã, de ædificatione domorum del Ayuntamiento, ★ *& carcerum.* ★ *Quæ est. l. 15. tit. 6. lib. 3. Recop. & vide l. 1. titul. 1. lib. 7. Recop.*★

OLIM Iure communi statutũ est, fabricanda prætoria, & domos publicas, vt sint in vsu publico, & quibus iudices inhabitẽt, vt. l. nulli. C. de offic. recto. & facta domo publica, non licebat iudici alibi inhabitare in domibus priuatorum, secundùm Bart. in. l. Aquilius Regulus. ff. de dona. & de huiusmodi domibus iudicum loquitur text. in. l. prætoria. C. de oper. publicis.

Vt autem iudex cum rectoribus, & alijs personis publicè deputatis, consuli possit vice populorum, vt in. §. senatusconsultum, institut. de iustitia & iure. ne talia parlamẽta fierent in ecclesijs, contra text. in cap. decet. in versic. cessent. de immuni. eccles. lib. 6. necesse fuit, vt domus ad huiusmodi ministerium ædificarentur: & id primò statutum fuit, lege prima. titulo primo. libr. 7. ordinam. ★ Quę est. l. 1. tit. 10. lib. 7. Recop. & l. 15. tit. 6. lib. 3. Recop. ★ quæ lex in locis, quibus iurisdictio exercetur, loquitur, & non in vicis, quas vulgo *Aldeas* appellamus, in quibus tantus splendor domus publicæ non requiritur, cùm vbique possint homines faciliùs congregari.

1 *Ædificium domus publicæ quomodo fiat.*

Aedificium autem huius domus publicæ faciendũ est, si commodè & sine maximo ciuium incommodo fieri potest, vt notat Bald. in. l. singularium. C. de operibus publicis. data enim difficultate maxima, ædificatio difficilis reputatur impossibilis, vt in. l. non dubium. in fin. ff. de legatis tertio. & in. l. si alieni. ff. de solut. & est gloss. in. l. fideicommissa. §. si verò. ff. de legatis tertio. & notat Felinus in capite ecclesia sanctæ Mariæ. colu. trigesimaquarta. de constitutionibus. & in maxima difficultate idem citat noster frater Alfonsus de Castro in libro primo. de lege pœnali. folio quarto.

Diffi-

Difficultas. Difficultas autem non minima reputatur, si sunt ędificia publica, refectione indigentia, vel si sunt alia opera publica imperfecta: nã priùs hæc sunt perficienda, quàm alia inchoanda, vt in. l. penultima. & ibi notat Bald. C. de operibus publicis. & in. l. nemo iudicum eod. titul. vbi dicitur, quòd priùs labefacta ædificia sunt reparanda, & idem probatur in. l. fin. in principio. ff. de operi. publicis.

Fabrica★ Fabrica autem huius domus de iure communi facienda est ex pecunia publica, si otiosa est, aliàs facienda est ex prouentibus fundorum publicorum, quos nos *propios de Concejo* appellamus, vt notat Lucas de Penna in. l. fina. C. de quibus munerib. nemi. liceat. libro decimo. in quæst. 8.

2 Hab. Regni. Hodie verò iure nostri Regni sine vllo dubio est, quòd ex redditibus populorum hæc domus publica debet ędificari, & ad id sunt à lege redditus deputati, vt in. l. 4. & 5. tit. 28. parti. 3.

Et fauendum magis est istis ędificijs publicis, quàm debitis publicis, vt notat Paulus per text. ibi in. l. cętera. §. senatus. ff. de legatis primo. & per supradicta debent intelligi verba huius legis, ibi: *Den orden como se hagan*, domo vero, *del Ayuntamiento*, facta, illa dicitur caput populi, attenta distinctione, quã Bald. notat in rubri. ff. de rerum diuisio. vers. sed hic quæritur.

Et sic quando possessio loci accipitur, sufficit quòd in domo ista tanquam in capite ciuitatis accipiatur, vt dixi suprà, & notat Bald. in lege prima. ff. de officio præfecti Augusta.

Et ad domum istam possunt rectores ciuitates cõpelli vt veniant, & congregentur ex causa publicæ vtilitatis, vt notat Abb. in cap. quia propter. in. 2 nota. de electio. & notatur in Inchiridione iudicum Eccl. in nota. 64.

Mulctantur rectores. Et qui moniti, vel ab statuto, vel ab homine non venerint ad dictam domum, possunt á iudice mulctari, etiam si tot ex consiliarijs venerint, quòd corũ sola præsentia possit actus expedirinam nihilominus non obtemperantes sunt puniendi, vt eleganter notat Ioan. de Platea in l. in filijs. C. de decurio. lib. 10.

Et postquàm fuerint cõgregati, vnusquisque debet officium suum impendere, secundùm ordinem, vel ab statuto, vel consilio, vel à iudice deputatũ, vt notat idem Platea in. l. fin. §. erit autẽ. C. de re mili. lib. 11.

Congregatio autem debet fieri certis tẽporibus, nec rectores debent semper congregari ad libitum superioris, secundùm Abbatem in cap. his quę. colum. 1. de maiori. & obed. & notat Franc. Patauii. in tract. de autho. cap. sede vacan. §. & quod cœtus.

3 *Domus del Ayuntamiẽto nõ est de formâ.*

Nec tamen quis putet domum *del Ayuntamiento*, adeò pro forma esse necessariam, quòd nisi intra eam fiat concilium, quòd non valeat quod agitur: nam si omnes qui debent ad perficiendum actum,

Universidad de Deusto
Biblioteca

etiam alibi congregentur, nihilominus valet quod agitur ita notant Bart. Paul. & docto. ind. vniuersis. C. de preci. impe. offe. & idem Bart. in l 2. C. de Decurio. libro 10.

Domus enim publica cũ sit quid inanimatum, nihil statuit, & per consequens non est de forma, iuxta doctrinam Bald. in capit. cùm in terra. de electio.

Et in dubio locus actus nõ præsumitur, quòd sit de substantia, vt in. c. non loca. & in. c. multi quadrag. distinctione.

Et domus *del Ayuntamiento* magis demonstrandi gratia fit ad congregationem quam quòd sit de substantia, argumen. tex. in. l. qui in futurum § 1. ff. de pactis. Valere ergo debet actus, etiam si alibi congregentur, dummodò collegialiter, & non singulatim, iuxta notata per Abba. & post eum Feli. in. c. omnes. de constit. col. 16. & plura citantur in Inchiridione iudicum Eccle siasticorum notabili. 65.

4 Carcer. Carcer autẽ publicus, licèt nonnulli asserant quòd sit fabricandus expensis fisci, cùm sit inuentus ad custodiam delinquentium, & debitorum, vt in lege aut damnum. §. solent. ff. de pœnis. & in l. finali. C. de custo. & exhibi. reo. & in capitu. cùm Episcopus. de officio ordin. libro sexto. & in cap. contra idolorum. 26. quæstione quinta. & in Clement. i. de hæreticis. Et inde malefactores abducti iudicibus præsentantur, vt puniantur, vt. l. si quis ea culpa. C. de exhibitione reorum. Et ista punitio cum sola Regis authoritate fiat, eius quoque authoritate carcer esse debet, vt in. l. vna. C. de priua. carce. Et sic fabrica publici carceris pertinere debet ad fiscum, qui ad hoc habet de publico reditus deputatos, vt suis expensis ministret iustitiam, vt in cap. grãdi. de supplen. negligen. prælа. libro sexto. & notat sanctus Thomas in secunda secundæ, quæstione sexagesimatertia. & probatur in. l. sexta. titul. 28. parti. 3. * Et vide Auiles in cap. 18. prætorum. verb *se haga*. nu. 1. vbi dicit, quòd de cõsuetudine carcer fit expensis reipublicæ ex proprijs: & superadde Iulium Clarum recep. sent. lib. 5. §. fin. q. 46. nu. 3 & sic videtur tenere autor infra. n. 5. *

Et eadem ratione iure communi si partes non habent in bonis, malefactor capitur & custoditur expẽsis fisci, vt per bona iura probat Henricus in. c. ad aures. de simo. & capell. Tolosa. q. 21. & Stephan. Aufreri. in Clem. . de offic. ordi. q. 2. ad finem: de qua materia per Bart. in. l. lege Cornelia. ff. ad Sylannia. & in. l. fi. C. de eroga. mili. anno. libro. 11. & per Bald. in. c. nonnulli. de rescript. & in chic finitur lex feudo. & in capella. Tolo. q. 100. & in. l. 2. titul. 18. lib. 8. ord. * Sed est. l. 3. ti. 16. lib. 8. Recop. * ibi: *Y mandamos otro si, &c.* & idem videbatur decisum *en los casos de la Hermandad* per. l. 25. tit. 13. lib. 8. Recop. sed illa lex est correcta *por el cap. 13. de las Cortes del año de. 1583. que manda que en esto se guarde la ley de los adelantamientos*: quæ aliter disponit,

Malefactor cum capitur fit custodia.

sponit, vt patet in. l. 24. tit. 4. lib. 3. Recop. ibi: *Con que las personas que embiaren, &c.* *

Item quia carcerem habere, est quid iurisdictionale: ideò eius fabricatio ad Regem, cuius est iurisdictio, videtur pertinere, secundùm Cardin in Clem. 1. §. sanè. in versic. secundo quæro. de hæret.

Tamen supradictis non obstantibus, fabricã domus carceris ad respublicas pertinere, custodiã verò carceratorum ad Regem & eius iudices, tam consuetudine interpretatum est, quàm de iure probari videtur ex sequentibus.

Primò quia in carceribus vinciri malefactores interest reipublicæ, vt inde abducti publicè puniantur, vt in. l. licitatio. §. fin. ff. de publica. & vecti. & in l. ita vulneratus. ff. ad legem Aqui. quod iure Regni probatur quoque in. l. 1. tit. 1. versic. *e a gran pro.* par. 7. Et sicut in punitione criminis, quî est finis, publica interuenit vtilitas: ita quoq; in præambulo ad punitionem, quæ est carceratio, vt in. l. oratio. ff. de sponsa. Si ergo reipublicę interest, respublica soluet expensas, vt notat Baldus per textum ibi, in. l. 2. C. quibus casi. serui. reipubli. pro liberta. præmi. merue. & facit lex munerum. §. hęc omnia. ff. de mune. & honori. ibi, Neque à naue, vbi dicitur, quòd nauis publica expensis subditorum fabricatur: si ergo nauis, cur non & carcer?

6 Carcer dicitur depositum. Nam domus carceris dicitur publica custodia, & depositum reipublicæ, & ideò carcerarius dicitur depositarius, secundũ Paul. cons. 42. & Parisi. de Pute. in tracta. iydi. in parte, carcer. c. an si plures. & facit l. fi. ff. de custod. & exhibitio. reo. & notat Bart. appellando custodiam publicam in. l. 3. §. transfugas. ff. ad l. Corneli. de sica. Si ergo depositi publici domus dicitur, facienda est reipublicę expensis, argum. notatorum per docto. contra gloss. ibi in l. quoniam liberi. C. de testibus. & nominatim ita notat Pute. in dict. cap. an si plures. sub numero decimoquinto. & ista officio iudicis vt fiant, incumbunt.

Carcerantur aliqui nõ ob solã delictũ.

Nam vltra punitionẽ delinquentium ex alijs causis videtur, quòd sit commune negotium tàm Regis, quàm subditorum: nam debitores priuatorum creditorũ incarcerantur non datis bonis, vt per gloss. in l. 3. ff. de suspe. tuto. etiam ex pacto, vt in. l. 3. C. de pigno. & per Bart. & docto. in. l Titio centum. §. Titio centum. ff. de condition. & demonstratio. & notatur in. l. nõ est singulis ff. de regulis iuris.

Item aliquando capitur filius cũ pater deliquit, nec vult comparere coram iudice, secundùm Bald. in. l. fin. C. de cura. fur. quẽ sequitur Alexand. in apostil. ad Bar. in. l. fin. ff. de quæstio. Item medicus culposus carceratur, vt. l. 9. titulo. 15 parti. 7. Item condemnatus præcisè ad factum, siue ciuile, siue criminale, donec impleat, detinetur in carcere, vt est gloss. in. l. stipulatio. §. operis. ff. de noui operis nuncia. & Bart. in

condemnatus ad factum siue ciuile siue criminale donec adimpleat detinetur in carcere

Auendaño.

Universidad de Deusto
Biblioteca

l.2.§.Diuus.ff.de iure fisc.& Puteus in tracta.syndica. in parte, captura, num.15.

Qui condẽnatur, vt dicat mentitus sum.

Et in criminalibus cõdemnatus, vt dicat mentitus sum, secundùm formam text.in.l.2.titul. *De las injurias*.lib.8. ordin. ✶ Quæ est.l.2. tit. 10.lib.8.Recopil. ✶ si non vult sibi contradicere, cùm condemnetur ad factum proprium, potest carceribus præcisè detineri, donec sibi contradicat. Et si durat contumaciter non se contradicendo, potest alia pœna puniri propter impossibilitatem exequendi sentẽtiam, nolente condemnato se contradicere: argument. eorum quæ notat Ioan. Andr. in cap.in toto. de regul.iur. lib.6.& per Abb. in consil.25. col.2. versic.secundus modus.lib. 2. & in consil.65.eod.lib.in.2.dubio, & per Aymon.consi.12.volu.1. & similiter cõmutatur pœna quãdo delinquẽs non est capax pœnæ, à iudice imponendæ, vt probat Anani.ad cap.ad liberandum.de Iudæis.num.10.& est glos.fin.in.c. finem litibus.de dolo & contum. videatur.l.6.tit.9. lib.4. ✶ ordin. ✶ Quæ est.l. 6.tit.8.libro.8. Recopil. ibi: *Y si desdezirse no quisiere,&c.* ✶ &.l.2.eod.tit. & dixi in declaratione.l.2.tit. *De las injurias*. ✶ lib.8.ordi. nu.19. ✶ Quæ est situata in alio tomo post responsa. ✶

Quod procedit, etiam si condemnatus sit nobilis, aut fidalgus: nam in pœna contradictionis nulla est distinctio in persona plebeia, vel fidalga, aut nobili: lex enim secunda suprà allegata nõ distinguit: imò quilibet condemnatus de illis sex iniurijs debet satisfacere parti sibi ipsi contradicendo, in satisfactionem famæ læsæ contra iniuriatum. ✶ Quod iam cessat per.l.2.tit. ✶ 10.lib.8.Recop. ✶

Et quando agitur de satisfactione facienda parti læsę, nõ fit distinctio personarum, an illę sint nobiles, vel plebeię: & ita notat elegantèr Bald. in.l. nemo clericus. C. de sacros.Eccles.& in.c.1. de constitu. quẽ sic allegat,& intelligit Bologni. in consil.37.

Neque obstat lex.131. in legibus *del estylo*. ✶ Quę non inuenitur in Recopilatione, sed vide.d.l.2.tit.10. lib.8.Recop.✶ quam nonnulli allegant in contrarium: quia illa loquitur respectu pœnę imponẽdę, quando iniuriam facit quis fidalgo: & sic quando fidalgus est actor, non tamen quando est reus, vt probant illa verba: *E si fuere fijodalgo denostado*: nam ex lege fori quando iniuriam patiebatur plebeius, iniurians condemnatur in pęna cõtradictionis, & in trecentis solidis: si verò iniuriabatur fidalgus, pœna additur vsq; ad quingentos solidos: & id interpretetur ex dicta lege styli, non tamen per illam tollitur in fidalgo iniuriante pœna contradictionis: & ita rectè intelligentibus probat lex octuagesimaquinta in legibus eiusdem styli. Et ista est vera interpretatio, licet aliqui dormitent in contrarium somniantes. ✶ Vide istum authorem in tractat. ✶ de iniuria. num.21. versic. neq; obstat,&c.

7 Expostu. li 131. del estylo.

stat,&c. Et D.Perez in.l.1.tit.3.lib.1. ordin.col.114. versi. suprà dicta etenim procedũt,&c. ✶

Item arbitri discordãtes in præiudicium partium compromittentium incarcerantur, donec concordent, vt.l.29.tit.4.part.3.

Item pater, qui non præstat alimenta filio, cùm iussus fuerit à iudice, incarceratur, vt in.l.2.titul.19. part.4.

Item mulier quæ non vult cohabitare viro suo, incarceratur, secundùm Abba.in cap. literas. col.8. de restit.spolia.

Item carceratus adhuc detinetur in carcere pro sua expensa, vt concludit Guido Pap. in decis. Delphi. quæstio.448.

Et in pluribus alijs casibus, quibus non agitur de punitione meri criminis, incarceratio locum habet ad vtilitatem reipublicæ, & non solius Regis.

Cùm igitur vertatur commune negotium in vtilitatem tàm fisci, quàm ciuitatum, ideò diuisa est expensa hoc modo, quod fabrica domus carceris pertineat ad ciuitates, custodia verò carceratorũ ad Regem, & eius iudices.

8 Alguazelus tenetur custodire captos.

Nam alguazelus tenetur captos custodire, vt in.l.20.tit.9.part.2.

Et sicut dominus castri tenetur ad custodiam fortalicij, vt per Iass. in.l.diuortio.§. impẽdia.ff.solut.matrim. eodẽ modo Rex, qui est dñs carcerum, tenetur per se & suos iudices, atq; ministros ad custodiam dictorum carcerum, vt notat Gerardus in singulari.37. & subditi nec alimentare, nec captos tenentur custodire, vt probat Stepha. Bertran. in.1.part.consil.17.

Auendaño.

Cura carceris.

Cura ergo custodiæ carcerũ ad Regem pertinet: fabrica verò ad vicinos populorum, & sic onera partiuntur adinuicem: & cùm sit negotium commune, communibus geritur expensis, vt vnusquisq; partem suam tueatur, iuxta notata in.l.quoniam liberi. C. de testibus. & in.l.si irruptione.§.finali.ff. de nego. gest. & in.l.3.§.1.ff. si mensor falsũ.& per Bart.in.l.si postulauerit. ff. de adult. & per Pari.de Puteo in tract.synd. in parte, accessor.

Addit quoque lex nostra, vt sit cura iudicibus, vt intra carceres sint prisiones, & sic vt diuersa ponuntur domus carceris, & vincula carcerũ. Ex quo sequitur, quòd positus, atq; detentus intra domum carceris, licèt dicatur captus, secundùm Angelum in.l.qui in carcerem.ff. quod metus causa. quem sequitur Iasi.in l.si pecuniam.§. fin. ff. de condi.ob causam.& Antonius Capitius in decisio.144.num.4.

Non tamen dicitur vinculatus, & sic positus *en prisiones*, nam est quid vltra capturã personę, & eius incarcerationem.

9 Blasphemus qualiter carceretur.

Ex quo declaratur pragmatica huius Regni. ✶ Quę est.l 5.&.6. tit. 4.lib.8.Recop. ✶ præcipiẽs vt blasphemans verba iniustorum iuramentorũ, de quibus in illa lege, sit per triginta dies *en prisiones*: nam non sufficeret esse intra carcerem: ✶

Universidad de Deusto
Biblioteca

nam duo copulatiuè requiruntur, quod sit intra carcerem, *y en prisiones*: nam prisiones debẽt esse vincula, vel cathenę, aut cipi: de quibus lex nostra loquitur, dum dicit, *prisiones* in numero plurali. Si verò dixisset, *prision*, in singulari numero, intelligeretur de ipso carcere, vt probatur ex l. 4. in fine. tit. 29. part. 7. & in l. 6. eo. tit. & in l. 11. & 13. & in l. 8. ★ tit. 15. ead. part. ★ Et vide hunc authorem infra in. 2. par. c. 5. num. 22. & 23. & an tempus quod stetit in carcere, debeat computari in his. 30. diebus: tempus, inquam, quod stetit in carcere ante sententiam? & videtur q; sic, ex dispositione l. omnes. C. de pœnis. quæ benè videtur ad hoc facere, iunctis ijs quæ tradit Tiraq. de pœnis temperandis. causa. 41. nu. 1. & 3. Et quæ iste author tradit infrà in. 2 p. c. 5. num. 26. Tamen cogita super hoc, quia verba. d. l. Regię dura videntur esse in contrarium. ★

Et verbum, *prisiones*, sumitur naturaliter pro cipis, atq; cathenis, vel similibus: nam & sic intelligit vulgus, & naturaliter sunt verba considerandа, vt in l. fin. C. de verbor. signifi. & sic verba ista naturaliter, & nõ ciuiliter sumũtur, vt in l. fin. C. de his qui veniam ætatis impetra. & ibi doctor. & notat Alexand. vbi allegat in. 4 volum. consi. 4.

Ex quo infero, quòd in casu dictę pragmaticæ cõtra blasphemos non sufficeret cõdemnatum esse detentum intra carcerẽ per triginta dies, & etiam cum fida custodia, quia debet omninò detineri *en prisiones*, scilicet, naturalibus, & non fictitijs: nam veritas carcerationis consistit in facto, & non in ficto, secundùm Bald. in prooemio Gregor. col. 4. & in cap. 1. de constit. col. 7. & in cap. 1. de his qui feud. dare possunt. & colligitur ex doctrina Bart. in l. is qui pro emptore. versi. tertio principaliter. ff. de vsucap. pro empto. quod potest quoq; induci, *contra los que tienen presos con vna sola arropea*. Et latiùs dixi lib. 2. c. 5. vbi vide.

SVMMARIA
Cap. vigesimiprimi.

1 *Clauium custodia ad quẽ pertineat.*
2 *Instrumenta posita in arca concilij an faciant fidem.*

CAPVT. XXI. *In legem decimamnonam, de custodia instrumentorum reipublicæ, & eorum fide.* ★ *Quæ est l. 5. titul. 6. lib. 3. Recop. ibi:* Que a lo menos tengan tres llaues, &c. ★

OLIM De iure cõmuni fuit contentio, apud quẽ deberet esse custodia clauium alicuius reipublicæ, & portarum ciuitatis: nam nonnulli dicebant, quòd apud solos iudices, argum. tex. in l. officium. §. 1. ff. de re mili. 1 Clauium custodia.

mil. alij dicebant, quòd apud consules ciuitatis, vt probat Guido Papæ in consil. 1 num. 7. & notat Ioan. de Rip. in tract. de pest. in. 2. parte. num. 415.

Hodie tamen ex lege nostra quãtum ad instrumenta, & monumenta publica aperte deciditur in lege ista, quod clauium custodia, & instrumentorum publicorum pertinet ad iudicem, & ad alias personas in hac lege comprehensas sub tribus clauibus. Quæ claues debẽt esse diuersæ, vt in Cleme. vna. §. sanc, de hæreticis, ibi, Erunt duo claues diuersæ, & non vniformes: & sic bona dicetur custodia, quod requirit lex ista, ibi, *a buen recaudo*.

Et data forma custodiæ, vt in ista lege locus iste non minoris authoritatis erit, quám camera Episcopalis, vel Cardinalis alicuius, vel camerarij Papæ, de quibus loquitur Abba. in capit. ad Audientiam. de præscript. & in cap. post cessionem. de prob.

2 Instrumenta posita in arca concilij fidẽ faciunt

Cumq; ex dispositione huius legis ista arca, vbi instrumenta conseruantur, sit custodia publica, instrumenta ibi posita, maximè libri ſtimorum, quos vulgò padrones appellamus, faciunt fidẽ, & per libros ibi positos probantur census, & reditus populorum, secundùm Bald. in l. exẽplo. C. de probatio. per text. in l. census. ff. de prob. & notat Abb. & moderni in dicto. cap. ad audientiam. de præscript. & per Baldum, in rubric. C. de fide instrument. & in. l. fin. C. si sine censu vel reliq. & Plateam in l. finali. C. de conueniẽ. fisci debito. lib. 10. per Ioan. de Rip. in libr. respons. titu. de legibus c. 21. in fine. & Anton. Capit. in decis. 107. nu. 12. Et iure regni est text. in l. 11. ★ tit. 18. lib. 2. ordina. ★ Quæ est l. 26. tit. 25. lib. 4. Recop. ★ Et in casu huius legis ex sola persona tabellionis *de concejo* datur fides non ex archiuo, & sic non propter locum solũmodo, nam non dicitur publicus archiuus nisi cũ requisitis, de quibus per Aymon. in tracta. de temporũ antiquit. in prima parte, vers. quarto limita. In casu tamen quo agitur de fide horũ ſtimorum, quę vulgò dicuntur *padrones* faciunt fidem.

Quod extende etiam respectu tertij, vt est videre in exemplis citatis per Bart. in l. nuda ratio. ff. de dona. & per Iaſ. & Ioann. de Ripa, & DD. in l. admonendi. ff. de iureiurand. num. 132. & per Bart. in l. quędam. §. nummularios. in fine. ff. de eden.

Custodienda ergo erit ista arca diligenter, & ad vnguem seruanda huius legis forma, alioquin habentes claues puniri debent extra ordinem, vt notat Felin. in cap. cum P. tabellio. col. 1. de fide. instrument. & per Bald. in l. 1. de indic. vidui. tollen.

Quod adeò verum est, quod si huiusmodi instrumenta non sint in ista arca, continuò & perpetuò recondita: sed alibi extrahantur, aut asportentur & ponantur in arca ad effectum, vt fidem faciant, nullam fidem faciunt, vt nominatim notat Angel. in authent. de defenso.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ciuit.in princ.col.3.quodest notandum ad euitandas fraudes quæ in contrarium quotidie attentantur.

SVMMARIA Cap.vigesimisecũdi.

1 *Negligentia iudicis est dolus.*
2 *Iudex secularis quando remittat clericum.*
3 *Asasinus nõ gaudet priuilegio Ecclesiæ.*
4 *Clericus quando puniatur sine degradatione.*
5 *In adulterio præsumpto habet locum transactio.*
6 *Intellectus ad.l.12.tit.22.par.3.*
7 *Priuilegium non perditur præsumptis probationibus.*
8 *Priuilegium clericatus non perditur per solam attentationem criminis.*
9 *In grauissimis fugiens ad Ecclesiam,an gaudeat immunitate.*
10 *Inhibitio iudicis secularis qualiter facienda.*
11 *Requisita vt clericus primæ tonsuræ gaudeat immunitate*
12 *Receptio clericatus debet esse ante delictum cõmissum.*
13 *Vxor clerici coniugati,an gaudeat immunitate.*
14 *Sine monitione,an amittatur priuilegium clericatus.*
15 *Declaratio Bullæ Alexandrinæ.*
16 *Vestes decentes quæ dicantur.*
17 *Clericatus qualiter probetur.*
18 *Bigamus an gaudeat beneficio clericali.*

CAPVT. XXII. In legem vigesimã, de practica Bullarum Alexandri Papæ, de clericis coniugatis. ★ *Qua est l.16. tit.6. lib. 3. Recop.* ★

DVO præcipit lex ista curanda à correctoribus,alterum cum iuramento, alterum cum diligentia notificandum.

Primum ne ipsi correctores procurẽt, vt iudices Ecclesiastici promulgando censuras suæ obuient iurisdictioni.

Alterum, quòd si absq; vlla procuratione ecclesiasticus se interponat,quibus casibus non possit,notificetur regi si non cesser.

Ratio primi est, quia procurata & affectata prodesse non debent iudici affectanti: de quo viginti doctrinas citat Felin.in cap. fina.de testibus. & Cepola in cautela. 15. & Ioan.de Rip.in c.cum.M.de constit. in fine.

Et ne iudex secreto affectet,iurare debet, vt postea culpabilis deprehensus puniatur vt periurus: quod ex pluribus medijs corroborat Anchar.cons.408.

Et si secundum neglexerit notificare regi, illa negligentia dolo cõparatur,vt in cap.ab eo.& ibi glo. de appellatio. libr.6.& notatur in l.mancipia.C. de seruis fugit. & in l.eos. §. fina.Cd.e appellatio.& per

1 *Negligentia iudicis dolus est.*

Puteum in tractat.syndic. in parte, Iudex negligens: imò contra iudicem statim obtemperantem censuris Ecclesiasticorum iudicum, vt se inhibeat, & non appellantem,& regi notificantem, oritur grauis & sinistra suspicio occultæ fraudis in derogationem regiæ iurisdictionis, & ob id potest arbitrio iudicis puniri, vt nominatim probat Guiller. Benedict.in c. Rainuntius. de testa. in parte Vxorem nomine. nu.443. & in procuratore non appellante in causa domini,notatur in. l. inuitus. C.de procur.

Quod procedit quando aperte promulgantur censuræ causa impediẽdæ secularis iurisdictionis,& sic in casu illicito, vt probant illa verba legis, *Para que se impida la nuestra jurisdicion Real.* Si verò Ecclesiasticus procedat in casu à iure permisso, tunc secularis iudex obtemperare debet, & bonam fidem agnoscere: nam in Ecclesiasticis maior est iudex ecclesiasticus quàm secularis, & ideò præcipit, & ei est obtemperandum, vt in.c. si iudex laicus. de sentent. excõmunicatio. lib.6.& in cap.licet.de iureiur. eod. lib.& per hęc, & alia iura ita notat Ioann.de Rip.in suis respon.titul.de legibus.c.13.nu.11.

2 *Iudex secularis remittit clericum sine monitione ecclesiastica.*

Imò etiam si nihil pręcipiat iudex ecclesiasticus, nihilominus secularis iudex nemine petente debet negotium ad ecclesiasticum remittere, putà si clericus primæ tonsuræ detentus est pro crimine leui,& nõ atrocissimo,vel scandaloso, & ipse

allegat,& probat se clericum,& petit remissionem ad forũ Ecclesiæ, isto casu iudex secularis nõ expectatis censuris debet remittere, vt probat Feli.in. c.exceptionem.col.10. de except.

Etiam lata sententia.

Quod procedit etiam post latã sententiam à iudice seculari: nam cum ista declinatoria fori in hoc casu reddat iudicium retro nullũ, quandocunq; potest opponi, vt in cap.at si clerici.de iudicijs. Et nominatim in isto casu per plura probat Stephanus Aufrer.in repetitio. Clement.1.de officio ordin.in.2.q. sub num.20. & dict. Felin.in d.cap. exceptionem. sequitur Cassan. in consuet.Burgund.rubr.1.§.5.fo.49. & Socin.in.1.vol.cons.12.

Item si facta captura clerici in flagranti delicto,vbi copia ecclesiastici haberi nõ potest,quo casu secularis iudex capit clericum, vt concludit Abb. & ibi cõmuniter DD. in c. cum non ab homine.de iudic. & Stephanus Aufreri. in d. Clem.1. de officio ordinarij, in.2.q. isto casu illico faciet remissionẽ non expectatis præceptis iudicis ecclesiastici.

Quando est dubia probatio.

Item non solum in casibus certis debet iudex secularis obtemperare præceptis ecclesiastici iudicis: sed etiam in casibus dubiæ probationis: vt est videre in casibus quotidie in practica contingentibus.

Nã vera conclusio est,quòd clericus primæ tonsuræ,si cõmisit crimen scandalosum, vel damnabile, vel est inclusus in profundum malorum,

Universidad de Deusto
Biblioteca

lorum, quia multa delicta commisit inormia, de quibus in.l. fin.titu. 3 11.part. 1. vel afasinij quo casu non debet gaudere priuilegio ecclesię, vel similia crimina: ob quæ habetur pro incorrigibili, vt notat Ancharra.consi.128. & Cepola in cõsilio.11.

1 Clericus quãdo punitur sine degradatione.

Si huiusmodi clericum capit secularis, potest eum punire, non spectata degradatione ecclesiastici iudicis, quia illud crimẽ est adeò graue, quod Ecclesia non habet pœnæ impositionem condignam. Et ideo statim punit secularis secundum Abb.in cap.at si clerici.de iudicijs. col.16. quem sequuntur plures citando Guillerm. Benedict. in cap. Rainuntius. de testament. in parte vxorem nomine, sub numero. 44. & Stepha. Aufreri. in Clemen. prima, de officio ordin. in prima regula fallen. versi. fallit.19.& Cassane. in consuetudi. Burgund. rubrica.1. §.5.num. 66. & noster vere Episcopus Calagurritanus Ioan. Diaz de Luco, in practic.cano. in parte parricidæ.folio.78. & Carrerius Reginus in sua practica criminal.§.homicidium el quinto, numero. 11. folio paruo.186.

Vbi omnes concludunt, posse istud ita practicari istis clericis primæ tonsuræ, non obstantibus, quæ in contrarium notat Decius in dicto cap.cum nõ ab homine.de iudicijs: imò etiam in clerico beneficiato posse practicari concludit Antonius Capitius in decisio. 112. quæ est aurea.

Tamen vt iudex secularis possit hoc facere, debet crimen adeo verè & certissimè esse probatũ, quòd nulla posset tergiuersatione celari: ista enim qualitas grauitatis criminis commissi ante omnia est probanda, vt possit iurisdictio in talem clericum competere iudici seculari. In tantum quòd cum agatur de priuatione, etiam si crimen sit notorium, requiritur sententia, vt notat Bald.in cap.1. in princi. quando domi.proprie.feudi priuetur.

Quando de delicto verisimi præsumptiuè.

Si verò præsumptiuè constat de grauitate criminis, in hoc casu iudex secularis non posset contra talem clericum procedere sub colore gravitatis criminis, quod non verè sed præsumptè probatum est, putà, quia allegantur insidiæ, & non constat de insidijs per confessionem, vel testes: sed quia visus est armatus, quo casu de rixa præsumitur cogitare, vt per glos. in.l. licet, & ibi Iaff.& Doctores. C. de pactis. Nam propter hanc præsumptam probationem, non dicitur constare de insidiatione: nemo enim priuatur priuilegio clericali, ni si conuincatur per veras probationes, & non præsumptas, & ita concludit Aretius in dict.cap. cum nõ ab homine.de iudicijs.quem sequitur Cassan. in consuet.Burgũd. vbi supra in fin. per text. in cap.cum inter.& ibi gloss.fina.de purga.cano. Pro quo facit, nã defectus notorius propietatis obstat petenti restitutionem, vt in.c.ad decimas de resti. spolia.& in.c.significasti. de diuortijs,

tijs, & in cap. constitutum.de filijs presbyter. nam istud est verũ quãdo de defectu cõstat per veras probationes, & non per præsumptas, vt in cap. porrò. de diuor. & notat Antonius Roselus in tracta.de potesta.Papæ.14. vol.tracta. fol.224. colum.2.

5 Longe enim pimis distat an aliquid sit verè probatum an præsumptè, nã in adulterio præsumpto habet locum transactio, & non in vero, secundùm Ange.in l. si maritus. §.si negauerit.ff.de adulte.

6 Et ideo crimen lenocinij nõ cõmittitur præsumptam & suspectam vxorẽ adulterij retinendo: secus verò esset in vera adultera, vt in.l.2.C. de adulterijs. Item si latam esse sententiã cõstat ex falsis & apparẽtibus probationibus, ipso iure sententia est nulla: secus si ex præsumptis nã necessaria est in integrũ restitutio, vt concludit Zasi. per plura in singula.respons.lib.1.c.13.& ita esse intelligendam puto.l.12.tit.22.part.3.

Antica doctrina.

Et plura iura atq; doctrinæ quibus hęc cõclusio posset fulciri, possunt videri per Ancha.in cons.408. cuius doctrinam appellat cedro dignam Vlda.Zasi.in.l.2.ff. solut.matrimo.num.10. & notat Augusti.de Aremino in apostil. ad Angel. in tracta. maleficio. in parte quod fama. versi. quæro an in vnum indicium, & in parte cheme adulterato. versi. visis capitulis, & de falsitate præsumpta. notat Felin. in cap. fraternitatis. de hæreticis. num. 17. nisi essent præsumptiones iuris, & de iure, iuxta doctrinam Bald.in. l. si is qui adulterij. C. de adult. & Hyppolit.singula. 116.

Et pro crimine verè probato vera pœna imponitur, pro præsumpto verò extraordinaria, iuxta doctrinam Inno. & DD. in.c. quia verosimile. de præsum. & Bald. & DD. in. l. fin. C. de probat. de quo per Hyppolit.in.d. singulari. 150. & per Feli. in rubri. de probat.

Et quando agitur de præiudicio tertij, vt esset in præsenti casu in quo iurisdictioni ecclesiæ fieret præiudicium, non potest tolli priuilegium, vel infringi dispositio ex præsumptis probationibus, sed ex veris & legitimis. Et ideo non sufficit contra præstantem opem probare delictum principalis ex præsumptionibus, sed verè, & non sufficit facta confessio ex fuga, vel absentia, vt colligitur ex pluribus relatis per Felin.in. c. sicut dignum. de homici. & per Hyppo. in sua practica criminali. §. cõstante. & per Barr. in l. si is qui. §. si initium. ff. de furtis. & plura refert Carrerius Reginus in sua practica criminali. §. homicidium el quarto. num. 57. Cui addo Bald.in.l. quanuis. C. de fideicommiss. liberta. & vbi à iure vera confessio exigitur, non sufficit ficta, secundum Bald.in.l.cogi.in fin. C. de peti. hæredi. Et dixi infra.lib.2.c.7. numero.4. versi. secundo infertur, vbi vide. ⋆ Et valde vtilia sunt hæc ad.l.3.tit.10.lib.4.nou.Recop. ⋆

7 Priuilegium nõ perditur præsumptis probationibus.

De quodam sodomita primogenito.

Ex quo semel dicebã in practica, quòd cum quidam miles accusaretur

Universidad de Deusto
Biblioteca

retur in absentia, quòd commiserit crimen sodomię, dixi, quòd licèt ipse posset punire, & dãnari absens, tamen bona maioratus in præiudicium successorum nõ possunt confiscari, nisi de crimine constet per veras probationes, secundùm formam pragmaticę huius Regni: de cuius declaratione latius dixi nos in dubijs nostrijs. Et id quoq; notat Ioã. de Rip. in l. admonendi. ff. de iurisdict. num. 174.

Si ergo in crimine qualificato, cuius nõ habet veras probationes, secularis vult procedere, & inhibetur ab ecclesiastico, obtẽperare debet, & omninò remittere ad forum ecclesię per supradicta.

Item & in alio casu iam, stantibus veris probationibus debet remittere, quando ille clericus attentauit delictũ committere, nec perfecit: nam licèt aliás regulariter à iudice omninò competente in atrocissimis delictis attẽtatus puniretur pœna ordinaria, vt notat Gandi. in tractatu male. in titulo de homicidio. versic. sed pone. Et concludit Angelus consi. 14. & Baldus in l. si quis non dicã rapere. C. de episc. & clericis. & Felinus in tractatu de conatu. & Cassan. in consuc. Burg. rubr. 5. §. 6. num. 10. & Philip. Deci. in l. non vult heres. ff. de regul. iur. & in c. 1. de homi. libro. 6. & iure Regni est text. in l. 2. tit. 31. part. 7.

Quando attentatur crimen.

8 ✱ Tamen priuilegium, vel forum ecclesię propter solum attentatum amitti non debet, iuxta doctrinam Anani. in cap. 1. de homi. libro. 6. & doctores in cap. perpetuæ. de electio. lib. 6. Et in grauioribus delictis attentatus non punitur, nisi actus attentationis sit quasi pars eius intrinseca, secundùm Bald. in l. si quis non dicam. col. 1. C. de episcop. & clericis. & Capitium decis. 126.

9 *Fugiens ad ecclesiã non gaudet immunitate.*

Item ex supradictis assero tenendum in practica, quòd in grauissimis delictis fugiens ad ecclesiam, non debeat gaudere eius immunitate: vt est videre per notata à Guidone Pap. in decis. Delphi. q. 121. & per Ioan. Fab. in §. item lex Cornelia. Inst. de publi. iudi. & per Montal. in l. fin. tit. 9. part. 1. ✱ Neq; hanc ✱ reperio allegationẽ. ✱ & per Cassaneum in consuet. Burgun. rubr. 1. §. 5. vertic. decimus sextus.

Et Iudex secularis extrahit ab ecclesia non spectata declaratione iudicis ecclesiæ, secundùm Fabrum in §. sed hoc tempore. instit. de his qui sunt sui vel alien. iur. num. 4. & notat Sthepha. Aufreri. in Clem. 1. de offic. ordi. in fallentiarũ regu. 4. numer. 22. versic. sed quis extrahet. contra Angel. in authen. si quis ei. C. de adulte. & cum Ioan. Fab. tenet Guiller. Benedict. in cap. Raynutius. de testam. in parte, & vxorem. num. 444.

Nam supradicta sunt intelligenda, & practicanda, quando per veras probationes cõstat, quòd commiserit illud crimen, de quo impetitur: secus si præsumptè, eo tantùm quòd fugerit ad ecclesiam: quo casu præsumptè probatur crimen, vt in l. 130. in legibus *del estylo*. ✱ Quæ ✱ non

non inuenitur in Recopil. ✱ vel in simili casu: nam omninò debet fugiens gaudere immunitate ecclesię, per supradicta, quæ sunt addenda ad benè congesta per vigilantissimum nostrum Didacum de Couar. regium prætorem & senatorem, in lib. 2. resolutio. cap. 20. vbi elegantissimè de materia ista disseruit.

✱ ✱ Sed q̃ sufficiat semiplena probatio delicti ad extrahendum aliquem ab ecclesia, tenet Antoni. à Gam. in decisionibus Lusitaniæ. 1. p. decis. 279. & decis. 281. qui est omnino videndus. ✱

In casibus ergo fori ecclesiæ, quos cumulat Aufreri. in dicta Clement. 1. de offic. ordina. cognoscat iudex ecclesiasticus: & facta inhibitione, secularis agnoscat omninò bonam fidem.

10 *Inhibitio quãdo procedit.*

Inhibitio autẽ extra causam quæstionis præiudicialis, de qua loquitur Abb. in cap. tuam. de ordi. cogn. & Federi. in consil. 121. & Lap. in allega. 61. & Stepha. Aufrer. in dicta Clementina vna. de officio. ordina. in vltima parte. ver. nono. semper debet esse citata parte, & præcedente causæ cognitione, aliàs licitè appellatur, vt concludit Alexander in. 4. volum. consil. 9. præstantissimè. & in. 2. volum. consil. 91. & Celsus in apostill. ad Lamphrancum in. c. quoniam contra. in parte, confessiones, ver. quæro aliquis accusatur. & Iass. in. l. ne quicquam. ff. de offic. proconsi. nu. 30. & apostil. ad Bald. in authen. statuimus. C. de episc. & cleric. & per August. Bero. quæst. 77. num. 4. Istud de citatione procedit, nisi quãdo Papa committit causam cum potestate inhibendi: nam fit inhibitio statim sine citatione, vt per plura iura probat August. Verderij. q. 124.

Quod procedit, etiam quando sine accusatore, & solo officio iudicis proceditur, secundùm Baldum in Margari. ad Innocen. in parte, iudex, & Cepolam in consil. 10. imò non solùm citatio requiritur, sed comparitio & persecutio, ne maneat circunducta, secundùm Ioan. de Rip. in tit. de legibus. in responso quinto: Quod est notabile.

11 *De expositione Alexandrina.*

Item antequàm iudex secularis remittat causam ecclesiastico, de cognitione criminis cõmissi à clerico primæ tonsuræ, plura priùs debet præuidere.

Primũ, quòd clericus ille incesserit tempore commissi delicti in habitu clericali.

Alterum, quòd illud gestauerit quatuor mensibus ante commissum crimen.

Tertium, quòd habitus & tonsura decens sit. Et ita probatur in Extrauagan. domini Alexand. Pap. fol. pragma. 12.

Et ista tria ponuntur ibi copulatiuè probanda pro forma, etiam si non negentur, vt est glos. in l. cùm de lege. ff. de proba. & in l. eũ actũ. ff. de neg. gest. in l. si verò. §. fi. ff. qui satisd. cogan.

Nam tam de iure cõmuni, quàm ex dicta Extrauagan. Alexandrina, vt clericus possit gaudere priuilegio

Universidad de Deusto
Biblioteca

gio clericali, conditionaliter requiritur, quòd tonsuram & vestes deferat clericales, vt in cap.1.de clericis coniuga.lib.6.ibi: Si tonsuram & vestes deferant clericales: & in Extrauaganti Alexandrina dicitur, Si tempore commissi delicti, & per quatuor menses. Ex quibus verbis colligitur, quòd duo copulatiuè requiruntur, scilicet, vestium delatio, & quòd ista fuerit certo & limitato tempore. Quod tempus in dubio est de forma, vt per Bald.in authen. quæ supplicatio. C. de precib. impera. offeren. Si ergo istæ conditiones potestatiuæ non fuerint impletæ, non debet gaudere clericus priuilegio clericali, ex doctrina Bald. in authent. matri & auiæ. C. quando mulier tutel. offic. fungi. & implementum conditionis legalis probandum est ab eo, qui agit, iuxta doctrinam Bart.in.l eum qui ita.ff. de verborum obligatio. & in.§.omnium.institu. de actionib. per lassonem. Et facit.l.si ita fuerit.ff.de manu.testamen.

Et ideò, quòd clericus dicta duo debeat probare, vt gaudeat priuilegio, notat Rota in decis.202. imò non solum hoc, sed quòd honestè clericaliter vixerit probandum est, secundùm Alex.in.1.volu.consil.8. Et licèt ibi dicat sufficere, q̃ tempore commissi delicti reperiatur in habitu clericali, vt est videre in octaua colla. Hodie tamen duo copulatiuè requiruntur, alterum quòd tempore commissi delicti in vestibus & tonsura clericali incesserit, & quòd idem habitus continuò decẽs fuerit, vt in Clemen.2.de vita & honestate clericorũ. & quòd per quatuor menses ante commissum delictum detulerit: & alterum sine altero non sufficit: & in limitatione quatuor mẽsium ista dispositio Extrauagantis est noua.

An clericus debeat habere vestes tempore delicti.

Imò si tempore commissi criminis clericus non probat clericales vestes deferre, non solùm gaudere non debet priuilegio clericali, sed eum offendens non incidit in sententiam excõmunicationis, secundùm Bartolum, & Angelum in.l. item apud Labeonem.§.si quis virgines. ff. de iniurijs. & in.l. si quis ignorans.ff.loca.

Et huius dicti argumento concluditur per Ioannem de Platea, & alios in.l. prohibitũ. C. de iure fisci. lib.10. quòd resistens nuntio, vel alguazelo, non portanti signũ consuetum, quod vulgò *vara de justicia* dicimus, non incidit in pœnam: & sic limitatur text.in.l.5.tit.12.lib.8. ordin. ✶ Quæ est.l.5.tit.22. libro 8. ✶ Recop. ✶ & ita concludit Puteus in tracta.synd.in parte, nuntius.

11 *Receptio clericatus post delictum.*

Et ex dicta Extrauagãti Alexandrina oritur hodie apud nos notissima conclusio, quòd receptio clericatus, & assumptio vestium post delictum commissum nihil proficit assumenti, quin per iudicem secularem possit puniri, & de iure communi ita concludebant docto. post glos.ibi, in cap.1. de obligationibus ad ratiocinatio. & per Bart.in.l.1.ff. de pœn. & plura refert capel.Tolo. q.144.

✶ q.144. ✶ In hoc reprehenditur vir iste à Couar.in pract.q.cap.32.nu.4 vers.ego verò, &c. sed istius opinionem tenet Anton. Gomez. 3.tom. cap.10.num.5.✶

Imò fortiùs probatur hodie authoritate dictæ Extrauagantis, quòd licèt iure canonico suscepto ordine post delictum commissum non poterat iudex secularis tãgere personam iam tonsurati, licèt quoad bona posset instantiam finire, vt est communis opinio quamplures allegando, ita cõcludit Stephanus Aufreri.in Clement.1. de offi. ordin.in regula prima fallen.vers.vndecimo fallit.num.19.tamen hodie iudex secularis nõ solùm bona, sed personã capere, atq; punire potest: & in hoc est noua dispositio vltra ius canonicum, & tenẽda cũ à Papa lata fuerit.

Auctor in clericum non coniugato.

Et vltra supradicta aliud quoq; nouum inducit dicta Extrauagans: quia in clerico coniugato duo copulatiuè requirebantur, quòd tonsuram deferret, & vestes: in non coniugato alterum sufficiebat, vt concludit Cardinal. in.c.perpendimus. de sentent. excom. & Cepola in consil.11.num.42. Hodie verò sit clericus coniugatus, siue non coniugatus, sine vlla distinctione coniugij, nisi vtrunq; deferat non potest gaudere priuilegio clericali, si non sit beneficiatus, vt probatur ex verbis Extrauagantis, ibi, Huiusmodi clerici primam dumtaxat tonsuram habentes, non beneficiati: ista enim exceptio beneficiati firmat regulã in contrariũ, vt.l.nam quod liquidè.

Auendaño.

13 *De vxore clerici coniugati.*

Item ex dicta Extrauaganti aliud nouũ inducitur: nam iure communi seruus clerici, & adhuc eius vxor ex persona clerici gaudebat priuilegio clericali, vt per Bal.in.l.2.C.de epis. & cleric. de quo per Abb.in.c.2. de foro compet. & per Platea in.l. mulieres. C. de digni. lib.12. Hodie verò cùm non possit vxor, vel seruus vestes deferre clericales in propria persona, prout exigit dicta Extrauagans non videtur quòd gaudere possint priuilegio clericali.

Publicatio Alexandrina.

Vt autẽ á iudicibus secularibus possit practicari dicta Extrauagans Alexandrina, debet præcedere eius publicatio per modum munitionis, in tribus Dominicis primis cuiuslibet Quadragesimæ, qua munitione cessante, ius commune antiquum manet illæsum: nã per nõ delationẽ habitus non perdit clericus priuilegium clericale, de iure diuino sibi competens, nisi sit præmonitus. Si verò factis legitimis monitionibus negligit deferre, perdit priuilegium, vt concludit eleganter Bal.in cap. transmissam. de electio. de quo plura bona congerit Anto. Capiti. in decis.161.

14 Et ideò trina monitio exprimitur, quód fiat secundùm formã dictæ Extrauagantis: quia sine trina monitione non potest amitti priuilegium clericale, vt in. c.in audientiam. de sentent. excom. & per Abb. in cap. tuæ. de aposta. & per Fulgos. consil.157.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Et fieri debet diuersis tẽporibus: nam vnica pro tribus non sufficeret, vt notat glos. in Clemẽtina.1.de vita & honestate clericorum. & in cap. si verò.§.1. de sentent.excomu. & in cap. sine ornatu. 5 quæstion. 4. & notat Innocent.in cap.ex literis. de sentent.excommu. & Alexander in.1. volum.consil.8. & Socinus in 1.volum. consil. 12. & consilio. 122. volumine.4. & per Hyppolit.consilio.67. & Thomasium Grammat. voto.33.

Synodalis monitio non sufficit.

Imò nec monitio per synodalẽ constitutionem non sufficeret, sed verbalis monitio requiritur illis tribus primis Dominicis Quadragesimæ, vt in.d.Bulla Alexandrina cõtinetur: & ita notat nominatim Hostien.in.c.2.ne clerici, vel monac.& in.c.fin. de vita & honest. clericos & notat Matth.de Afflict. in constitutione regni Siciliæ, sub rubr.de apostat.num 12.& Cassaneus in consuetud.Burgun.rubr.1.§.5.in.glossa *si la grace*.num.72.

Et monitio ista ab alio, quàm à iudice ecclesiastico facta non sufficeret: & ita exprimitur in dicta Extrauagan.Alexand.& ita notat Abb. in.c. cùm contingat. de foro comp. & Cepola in consi.11.num.41.

15 *Si postea deferat vestes an gaudeat.*

Si tamen legitimis factis monitionibus, secundùm formam dictæ Bullæ Alexandrinæ, clericus deliquit, & non inuento in habitu & tonsura punitus fuerit à seculari iudice: si iterum velit reassumere habitum,& tonsuram,& de nouo deliquerit, non tamen poterit gaudere priuilegio clericali, quod semel amisit: & sic non obstante quòd postea vestes & tonsuram deferat, poterit à seculari iudice puniri: & ita colligitur ex doctrina Innocen.in cap.1. de apostat.& in cap.2. de noui.openuncia.& concludit Ysernia,& post eum Matthæus de Afflictis in rubr. de apostat.num.15.& Cassaneus vbi supra num.57.& ita fuit declaratum per prælatos huius regni in declaratione, quæ incipit, *Don Yñigo Manrique*, ibi, *E sean auidos por hombres merè legos, assi como si nunca fueran ordenados*. Et sic delatio vestium de nouo nihil iuuat, cùm perpetuò debeant haberi pro non clericis: & ista pars videtur verior, licèt contrarium notat Montaluus in. l.25. tit.9.part.1.& Capitius in decis.161. num.5.

16 *Vestes honestæ.*

Vestes autem, quas dicta Extrauagans præcipit deferri, debent esse decentes, vt in Clemen.2. de vita & honesta.clericorum: & ne possit modus in arbitrando excedi, declaratum est in hoc regno, quis habitus sit decens, & illa declaratio ponitur in pragmaticis huius regni, post dictam Extrauagantem Alexandri: & incipit, *Don Yñigo Manrique*. ✶ Quæ non inuenitur in Recopil. sed est lex nouior à domino nostro Philippo.II.facta post declarationem Pij.IIII. quæ est.l.1. tit.4. lib.1.Recop. ✶ & ibi refertur, quòd prælati ecclesiarum huius regni interuenerũt in facienda illa declaratione, siue interpretatione: nã ad eos pertinet declarare quis habitus sit decens,

decens, & illa declaratio, ita à seculari, quàm ab ecclesiastico iudice tenenda est, vt per bona fundamenta probat Fulgen.cons.123.& Cepola consil.11.nu.30. quem sequitur Cassaneus in consuet.Burgun.rub.1.§.5. in parte, *sin la grace*.num.58.

Consuetudo super vestibus.

Et vbi nõ esset facta declaratio, ibidem standum est consuetudini, quis habitus dicatur decens, dummodò sit distinctus ab habitu laicorum, & ideò tunc sufficit de tali habitu distincto, & consuetudinario probare, vt concludit Fulgent. vbi supra: & facit quod in simili notat Innocen.in cap. 1. de apostatis, & apostil. ad Abbat. in cap. cùm non ab homine. de iudicijs. & notat Bal. in.l.si qua per calumniã.C.de episc. & clericis.

17 *Probatio clericatus.*

Probatio autem ordinis clericalis, & delationis vestium, cùm agatur de præiudicio regalis iurisdictionis, debet esse integra.& non summaria, secundùm Bald.in. cap. licèt vniuersis. de testibus. & Bellamera in decis.91.in simili casu,& vel titulus exhibitus, vel testes sufficiunt, sicut in probãdo doctoratu, secundùm Paulum in. l. si solennibus. C. de fide instrumen.& per plura probat Matth.de Afflict.in constitutio. Regni Siciliæ, in rubr. de apostat. colum.pen. & Ludouicus Gomez in regula de annali possessore. q.36. & Alex.in apostilla ad Bartolum. in l.Herennius.ff.de senatoribus.

Bigamus.

Et probato verè titulo clericatus, si clericus effectus bigamus est, vel se immiscuit sæuis & enormibus, nõ gaudet priuilegio: imo capi potest & distringi à seculari iudice, vt in cap.vnico.de bigamis.libro.6. & in cap.1.de vita & honest. cleric.eod. lib.& plura de hoc per Stephanum Aufrer. in dict. Clemen.1. de offic. ordin.in.1.fallentia.num.16.

18 *Clericos quãdo capere liceat seculari iudici.*

Et quãdo liceat capere clericos & ad suos mittere episcopos, vel ad curiam, ne fallat imperitorum abusus, videatur Lucas de Penna in l.2.C.de nauicul.nõ excusan. lib.11. & per Puteum in tract. syndicatus, in parte, clericus.

Ex supradictis eluceret qualis qualis doctrina in expositione dictę Bullæ Alexandrinæ, & quando secularis in his debeat suã defendere iurisdictionem, cui onus impositum est in ista lege, & dissimulare, esset grauis culpa, sicut in alijs custodibus reperitur expressum per Ioan. de Platea in.l.1.C.de fundis & saltibus rei domi.libro vndecimo.& in lege frumenta.C. de susceptoribus & archiarijs.libro vndecimo.& in.l. placet.de excusatio. munerum. eodem libro.

Finis Primæ Partis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

MANDATORVM REGALIVM, LIBER SECVNDVS.

SVMMARIA Cap. primi.

1 *Iudex nõ debet preces, nec patrocinia potentiorum admittere.*
2 *Patrocinium dupliciter admittitur.*
3 *In factis arduis præsumitur scientia, & ignorantia non creditur.*
4 *Expensæ præsumũtur factæ instãte eo, cuius interest fieri.*
5 *Acceptatio donationis præsumitur, eo ipso, quòd donatarius possidet partem rei donatæ.*
6 *Ius acceptandi donationẽ, an transmittatur ad hæredes.*

CAPVT PRIMVM.

In quo ostendimus, qualiter Corrector puniatur, si patrocinium potentiorum acceptet: & à literis eorum exoratus, iustitiam non administret. in l. 21. ★ *Quæ est l. 17. titul. 6. lib. 3. Recop.* ★

1 PRoces iniustæ omninò respuẽdę sunt à iudicibus, idq; iurant in officiorum ingressu, vt in l. 6. in vers. *la quinta.* tit. 4. part. 3. Quod si in contrarium rei fuerint inuenti, arbitrio iudicis syndicatoris puniendi sunt, tanquàm huius nostrę legis transgressores, vt in cap. vides. 10. distin.

Iure enim communi, pœna erat statuta contra actorem, & reum, patrocinia potentiorum inuocantes, vt in l. 1. C. ne liceat potentioribus, quo in loco Paul. & Iass. notabant illam legem facere contra procurantes literas missiuas iudicum superiorum ad inferiores: nam puniebantur ob solam impetrationem literarũ, vt in lege illa continetur. De iudice autem literas, vel patrocinium sequente, & ob id ius partis peruertente nihil dicitur, sed neq; crimen reputabatur, si patrocinium huiusmodi à potentiore, qui nõ habebat officium impetrabatur: & ita Iass. & alij asserũt in prima illius legis limitatione. Hodie verò ex hac nostra lege regni colligitur ex ea iunctum fore iudicibus, ne patrocinium, vel literas acceptent: & contrarium facientes arbitrariè ex hoc solo puniuntur vltra lęsionẽ partis, contra quã fecerunt, quod esset iniustum: de qua pęna in c. 1. de re iud. lib. 6. Quod non solum locum habet quando á iudicibus superioribus literę mittũtur: sed à quacunq; persona, vt probat verba text. ibi, *No*

Contra iuris canicis patrocinia.

Ius Regni.

Universidad de Deusto
Biblioteca

acepten carta,ni ruego, que les sea escrita en los casos de justicia por persona de nuestra Corte,ni de fuera della.

Et aduertendum est, quòd text. literas legere & recipere non vetat, sed cum effectu preces illas sequi, acceptando cum effectu, vt in l.1. §.hæc verba.ff.quod quisq; iuris.& sic quãdo iudices de transgressione huius legis accusarẽtur in syndicatu,probandũ est motos fuisse iudices ex illis literis,aut precibus,sicut in simili est quando agitur ad rescissionem sententiæ prætextu falsorũ instrumentorũ, vel attestationum: nam etiam si permisceãtur veræ cũ falsis extra causas fisci,probandum est motũ fuisse iudicẽ ex falsis,aliter recisio locorum non habet,quia delictum non præsumitur,& sic iudex confitebitur,ex quibus motus fuit, vel quia dixit, vel quia nũc fatetur, & ita colligitur ex doctrina Bal.in.l. falsam.C.si ex falsis instrum.Et facit glos.in.l.cùm prætor.§.Marcellus ff. de iudi.vbi p verba declaratur animus.& in.l.Fulcinius.§.fi.vbi glo.ff. ex quibus caus. in poss.eatur.

2 *Acceptatio quæ simplex.*

Acceptatio autẽ,siue in hac materia,siue in qualibet alia duplex est, siue expressa, siue tacita: expressa, quando claris verbis exprimitur,vt in.l.consensu. ff.de actio. & obliga. & quãdo est acceptatio qualificata, firma manet excludẽdo aliud extra qulaitatem , vt in.l. cùm prætor.ff. de ludic. & in materia acceptantis arma ad duellum, ita firmat Paulus Paris.in prima parte consiliorum. consil30. sub num.14. tacita autem ipso facto, vt est videre in casibus, quibus non minùs quis facto loqui videtur,quàm verbo, vt in.l.non figura.ff.de actio. & obligat.in.l.certum.ff.si certum petatur.in.l. reprehendenda.C.de institutio.& substit. & est glo.in cap.constitutionem.de sentent. excom.lib.6. & plusquam quinquaginta casus,quibus quis factis aut signis loquitur, posui infrà in.c.21. super expositione legis.42. infra isto titulo mandatorum regalium. ✶ Quæ est.l.33. titul.6.lib.3. ✶ Recopil. ✶

Et ex omnibus illis inducitur voluntas,ex qua acceptatio actus precedentis colligitur, quibus etiã annumerare placet alios, quibus ipso facto colligitur priuilegiorum, aut donationum regalium acceptatio, etiam si actus nullus esset, per text. in.l. fin.ff.de rebus eorum. & plura ponit Hyppol. in rubr.C. de proba. fol.35. & est textus in.l.qui tutelam. §.fin.& in.l. si pater. ff. de testamen. tutel. & notat Decius in.1. volum. consil. 172. etiam si scriptura esset imperfecta probat voluntatem acceptantis,vt notat Socinus in.l.cùm auus.ff.de conditionib.& demonst. num 26. licèt pro validitate priuilegij,aut donationis non solùm acceptatio, sed sola scientia donatarij sufficit,vt in.l.absente.ff.de donatio. *Ad effectum priuilegij sufficit sola scientia.* est communis opinio teste Iass.in.l. fin.ff.de constit.principum.num.46. & num. 51.

Et huiusmodi scientia sufficit, si tacitè, vel præsumptiuè probetur, argumento notatorũ in.l.de tutela. C.de

C.de in integrum restitutio.& in.l. octaui.C. vnde cognati. & est glos. in.c.præsentium .de testib.

Imò ipso iure præsumitur scientia in donatario, vt nominatim notat Imola consilio.8. & allegat glos. in.l. optimam. C. de contrahen. & committen. stipula. & quod notat Bart. in.l.1. eodem titul. Maxime quando tabellio loquitur in tertia persona,secundùm Bal.in.l. Lucius. ff.de his qui notantur infam.

3 *Pactum arduum.*

Item si factum contentum in priuilegio , vel donatione fuerit arduum,vel magnum,præsumitur, & probata cẽsetur scientia donatarij: nam in facto adeò notorio nõ creditur ignorantia,ex notatis per Felinum in cap.in nostra.corolario.5. de rescrip.& notat Ant.Capitius in decis.69.num.14.

Quod potest vel ex eo corroborari,quòd priuilegia,vel donationes maximè commoditatis,& splendoris,vigilantissimè solent procurari, & adhuc acceptari præsumuntur: & ista coniectura à solitis est non minima probatio acceptationis, iuxta latè cumulata per Iass.in.l.certi condictio.ff.si certum petatur.in §. si nummos.numer. 5. & Aymon cons.168.

De curiali.

Item scientia priuilegij,& acceptationis præsumitur , si facta esset alicui curiali, vel familiari regis, aut illius qui donat, vt per plura probat Aymon Crauet.in consilio.164.incipit:de duobus. Maximè si donatarius dilectus erat à donante,eò quia multa seruitia impenderat,quorum rex debitor erat, vt autumat Guido Pap.in consil.23.incipit,Viso facto. in col.9. versic. iste contractus. Et Ioannes de Ripa in lib.1. respons. cap.17.col.4.

Item ex temporis diuturnitate scientia præsumitur:vt notat Salyc. in.l.authoritatẽ.C. vnde vi. Et Decius in.1.volum. cons185. colu.penult.& Aymon in libro de temporum antiquitate. in.4.part.num.131. & Antonius in cap.continebatur.de his quæ fiunt à præla.& Ioannes de Ripa in libro.2.respons.cap.22. numero.11.& Socinus Iunior in primo volumine. consil.76.numero.52. & per Antonium Capitiũ in decis.4. num.29. *Diuturnitas temp.rũ.*

Itẽ ipso facto probatur acceptatio,si priuilegium,aut donatio reperiantur in persona donatarij,aut successorũ expedita in publica forma, & solutis expẽsis sigillorum,aut tabellionum:nam expensa illa præsumitur facta ab eo, cuius interest,& ex eo præsumitur acceptatio, vt in proprio calu notat Bal.in.c.ex parte decani. de rescrip. num.19.vbi si literæ reperiuntur in forma cãcellariæ impetratæ, præsumitur factum ad petitionẽ,& cum legitimo mandato illius,in cuius fauorẽ sunt concessa:& præmaximè hoc verum est quando expeditione fiunt expensę: nam omnis actus,in quo requiruntur expensę, præsumitur factus instante eo , cuius interest , vt in.l. si seruus.§.qui margaritam.ff. de legatis.1. & notat Bart. & doct. in.l.cùm seruus.ff.de verb. obliga. & in.l.fin. *Quomodo priuilegium est apud donatarium.* 41

4 *Expensæ priuilegiorum à quo præsumatur scientia.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

C.de aliment.pupillo præstand. de quo per Ioannem de Palacios Ruios in.c.per vestras.de dona.inter virum & vxo.in.1.not.ad finem.§.1. fol.mihi.123.& plura cumulat Felinus in cap.sicut olim.in versic. fallit quinto.de re iud. & Anto.Capitius in decis.86.nu.11.& loquendo in citatione, quòd præsumitur facta ad petitionem eius,cuius interest,quia habet expẽsas, notat Augustt.Beroi. in.q.39. & quòd soluens expensas, videatur ratificare,notat Specula.in tit.de syndic.versi. pone quòd vniuersitas.& notat Alex.in.5.vol.cons. 157.& cons.185.in fin.& Aymon.1. volu.cons.55.& quòd possessio rei presumatur habita & acceptata virtute priuilegij, quando in persona donatarij, vel successorum inuenitur, probatur ex glos.in.l. quædam mulier.ff.de rei vendicatio.& in.l.2. C.de acquirend.posse. & notat Bal. in lib.1.cons.190.incipit,Istæ allegationes.col.2.& in.li.2.cõs.51.col.2. & notat Lamphran.in.c. quoniam contra.de ꝓbatio. parte, testium,iu depositione.num.166.

Dominivasallorũ quo titulo præsumantur possidere.

Et ideò domini vassallorũ huius regni,possidentes terras à principibus concessas, videntur possidere ex isto tit.præãbulo & virtute illius acceptasse illas, vt notat Ioannes de Ripa in suis responsis sub tit.de rescrip.c.2.in fin.& in tit.de consti. respon.1.sub num.19.

Item acceptatio priuilegiorũ, & donationum, eo ipso præsumitur, quòd reperitur instrumentũ donationis apud donatarium, vel alium eius mandato, ex doctrina Bart.in.l. cùm tabernam.§.idẽ quæsijt.in fi.ff. de pigno.& sic per ostensionem tituli probatur eius acceptatio, secundùm Bal.in.5.vol.consi.380.

Item receptio priuilegiorũ præsumitur facta, prout de iure huius regni fieri debet.s. de manu regis, vt probatur in.l.26.tit.18 par.3.nam præsumi debet instrumẽtum deuenisse de manu eius, à quo debuit euenire,secundùm Bald.in.l.generaliter.quæst.7.C.de non num.pecun. & de manu regis, qui concedere debuit,præsumitur datum, argumẽto notatorum,per Bald.in.l. si qua per calumniam.C. de episcopis & clericis. & per Paulum in.l. Męuia.ff. soluto matrim.per text.in.l.fin.C.de pactis conuen.

Cùm igitur rex donat priuilegiũ, & donatarius accipit, acceptatio donationis inducitur,vt in.l.1.C.de donatio.& eius præsentia in dubio præsumitur coram donante, licèt nihil dictũ sit, & ita notat Nicolaus Boërius in decis.352.num.3.

5 Plenius pro parte cõtinuatas in tabl.

Item acceptatio priuilegiorũ,vel donationum in dubio inducitur, eo ipso quòd in aliqua parte cõtentorum in priuilegio reperitur possessor donatarius:nam ex hoc apparet voluntas vtẽdi in totũ,vt in.l.is qui vsumfructũ.ff. quemadm. vsusfruct. amitta.& ibi Alber. & facit.l.si stillicidij.§.fin.cum.l.sequent.ff.quemadmo.serui.amitta.& notat Bart. in l.3.in fi.principij.ff. de acquir. poss. & Ioan.de Ripa in.c.cũ ecclesia Sutrina.de caus.poss.& proprie.nu.57.

Et

Et dicta acceptatio priuilegiorũ nõ solum in persona primi donatarij locum habet,sed suorum successorum, quorum mẽtio habita est in priuilegio,vel donatione:nam ipsis quoq; ius acquiritur, vt in.l. quotiens.C.de dona.quæ sub modo, & notat Paul.cons.162.incipit in causa,quæ vocantur maioris, & notat Deci.in cons.44.col.5. & cons.498. col.3.& notant communiter DD.in l.quod dicitur.ff.de verb.oblig.

Et sic priuilegium nondũ acceptatum per primum donatarium, transmittitur ad hæredes,argumẽto notatorum in.l. non solum. ff. de minor.& notat Areti.in.l.si quis posthumos.§. si filiũ.col.3.ff. de liber. & posthum. & Socinus cons.153.in 2.volum.num.14. & per Decium in 2.par.cons.239.num.6.

Pro fallione de Mendoça.

Et ex supradictis patet, qualiter acceptatio tacitè inducitur vltra notata per Bart.in.l.quo enim.ff.rẽ ratã habere. & in.l. si filiusfamilias. ff.quod cum eo.& ista tacita donatio non mĩoris effectus est, quàm vera,vt in.l.cùm quid.ff. si cert.pet. Et supradicta conducunt in fauorem domus de Mendoça cõtra iniustissimam litem motam à vasallis,quorundam vallium Marchionatus de Santillana.Redeũdo igitur ad materiam nostræ legis, acceptatio rogitus iniusti, qui continetur in literis missis ad iudices, obligat eos pęnę, & sola receptio literarum à curiali missarum obligat eum,vt mittat eas ad manus regis, dum tamẽ mittantur in forma fidem faciente, quam ponit Iass.& DD.in.l.admonendi.ff. de iure iur.num.139. aliter non sunt mittendæ, quia esset sine effectu,vt in cap.plerunq;.2.quæst.

SVMMARIA Cap. secundi.

1 *Fortalicia etiam in proprio solo non licet ædificare.*
2 *Limitatio ad.l.25.tit.fin.par.3.*
3 *Reædificatio turris, aut antiqui fortalicij nõ prohibetur nisi tyranno, aut notoriè iniusto possessori.*
4 *Intellectus ad.l. quicunq; castellorũ. C.de fundis limitrofis.lib.10.*

CAPVT.II. In legem.22. de ædificatione fortaliciorum, & domorum,quas fuertes *appellamus.* ★ *Quæ est.l.18.tit.6. lib.3.* ★ *Recop. & per hanc legem, & l.8. tit.5.lib.6. Recop. correcta est.l. per prouintias.C. de ædificijs priuatis.& vide D. Perez in l.7.tit.7.lib.4.veter. ordin.* ★

1 Antiquitas spectãda in ædificijs.

PRO enucleatione, huius tex. præmitto, ꝙ etiã in ꝓprio solo nõ licet ędificare, quando ædificiũ non conuenit antiqui-

Universidad de Deusto
Biblioteca

antiquitati aliorum ædificiorũ, sed nouam formam inducit tàm in amplitudine, quàm in altitudine & fortitudine: nam in ædificijs antiquitas obseruata spectanda est, vt in.l.an in totum.C.de ędificijs priua.& per plura probat & distinguit Alberic. in.l per prouintiam.C. de operibus public.& in.l. opus.ff.eod. tit.2.

Quæ dicatur domus fortis.

In dubio autẽ secluso peritorum arbitrio, domus, aut turris facta, & vallata muro, & circundata barbacanis, dicitur domus aut turris fortis imminens cõtra quietem publicam: & hæc vitanda est, vt notat Ioan. de Platea in rubr.C.de meta. & epidimi.lib.12.Et huiusmodi ędificia non solùm antequàm fiant, sed postquam facta sunt, debent vitari, & prohiberi à iudicibus, secundùm Bald.in.l. lapilli.ff. de rerum diuis. quia cùm non conueniant antiquitati ædificiorum eiusdem loci, aut prouintiæ, tanq̃ scandalosa ædificia vitantur: nam, vt dixi, consuetudini debent conuenire ædificia: & ad id alludunt verba text.in.l.25.titul.fin. part.3. ibi, *Quanta acostumbraron a dexar sus vezinos.* Si ergo ex ædificio præsumitur ipso facto scandalum, iudex ex suo oficio se interponet, vt euitet, vt in.l.si quis ingenuam.§. in ciuilibus.ff de capti. & postlimi. reuers. Et si ob id potest iudex personis libertatem adimere, & iubere ne quis domũ exeat, aut talem plateam perambulet, vt in.l.fi.ff. de interdictis, & notat Barto. in.l.quod iussit.ff.de re iud. & notat Alberic. & Iass.in.l.finali.ff. de offic. procur. multò fortius debet in ædificando scandalosè comprimi dicta libertas, & tanquàm quid rixosum debet à ciuitate amoueri, argumento textus in.l. si conuenerit.ff. pro socio. nam ratione vitãdi scandali plura permittũtur, vt in.l.æquissimum.ff.de vsufructu. & notat per plura Felin.in.c.nihil cum scandalo. de rescrip.

Quando pot turbari pax populi.

Et quanquã esset ædificanti commodosum ædificium, si tamen pax populi perturbaretur, vitãdum est, vt probant illa verba. *Si perturban con ellas la paz del pueblo.* Et quia lex ita expressit, seruandum est, siue principaliter, siue secundario pax populi turbetur: & ita nominatim loquendo in statuto contra pacis perturbatores, dicunt Bald. & Angelus in.l.1.§.huius studij.ff.de iusti. & iure.

Et ex ista nostra lege limitatur lex.25.tit.final. part.3. & aliæ leges de iure communi dicentes, quòd licitum est cuilibet in suo solo ædificare: quia limitatur, nisi sint turres fortes, aut ædificia scandalosa: nam non licet illa ædificare.

Secundò intelligitur dicta lex partitæ, dummodò solum sit proprium ædificantis: si verò sit emphyteoticum, etiam si iudex non obuiet, nec respublica conqueratur, non licet in huiusmodi solo turrim, aut castrũ ædificare: & ita notat Ioannes Faber in.l. per prouintias. C. de ædificijs publi.

Reædi-

3 *Reedificare*

Reædificatio verò antiqui fortalicij, aut turris, non funditus dirutæ, non prohibetur hac lege, iuxta notata in.l.1.§.si quis ædificium.ff.de noui operis nuntia.& in.l.si vt proponis.C.de nuptijs.& in cap.consuluit.de Iudæis.& per Matthæum.de Afflict.decis.392. nisi fortè qui velet ædificare, esset tyrannus, vel notoriè iniustus possessor: quia sicut à principio posset prohiberi ne ædificaret: ita nunc potest prohiberi ne reædificet. Ita limitat Felinus in.c. cùm accessissem. col.fi. de constit. & notat Innoc.& Abb.in.c. pisanis. de restitut.spoliato. & Paul.in.l. ex hoc iure.ff.de iustitia & iure.nu.27. & Alexand.in apostil.ad Bart.in.l.1. §.fin autem.ff.de noui operis nuntia.& ex his venit intelligẽda lex.46. in legibus Tauri. ✶ Quæ est.l.6. tit.7.lib.5.Recop. ✶ & ista lex nostra venit in confirmationẽ, & practicam text.in.l.7 &.8.atque.9.tit.7. ✶ lib.4.ordinam. ✶ Quæ est.l. 8.tit.5. lib.6.Recop.&.l.18.tit.6.lib.3. *mandadas guardar* per legem.6. in fine. tit.7.lib.5.Recopil. per quas. ll.correcta est.l.per prouintias.C.de ædificijs priuatis. Et vide suprà.1.part. cap.14.nu.2. ✶ vbi disponitur, quòd sine regia licentia nõ licet de nouo castra, aut domos ædificare, neque occasione horũ ædificiorum à viatoribus quidquam exigere vltra id quod à tempore immemoriali solitum esset solui, & sic veniunt intelligenda illa verba, *Y sepan si se hazen fuerças, o agrauios, de las fechas nuevamente*, & non solùm intra suam iurisdictionem hoc conspicere debent, sed etiam in locis sibi nõ subditis, vt probant verba huius legis, ibi, *E si en las comarcas de su juridicion se hiziere alguna casa fuerte, luego que lo supieren nos auisen dello.*

Et licèt olim iure cõmuni ædificare castella tantummodò esset prohibitum in limitrofis: hodie verò ex nostra lege vbique intra regnum prohibetur: & sic venit hodie intelligenda lex quicunque castellorum. C. de fundis limitrofis. lib.10. 4 *Ius nouum*

Et quanquam huiusmodi turres, fortalicia, aut domus fortes nõ fiant ad ęmulationem alterius ciuitatis, nihilominùs sine regia licentia ędificare non valent: & sic intelligitur hodie quod notat Bart.in.l.opus.ff. de operibus publicis. & Iass.in.l.ex hoc iure.ff.de iustitia & iure.& Angelus.in.l.per prouintias.C.de operibus publicis.

An liceat inhabitare fortalitia.

Et aduertèdum est, quòd ista lex nostra loquitur tãtummodò quando vertitur quæstio de ędificando: si verò esset an liceat inhabitare in fortalicio, ius cõmune seruandum est, vt liceat talis inhabitatio, nec posset allegari non vsus in contrarium: quia cùm sit actus meræ facultatis, si non probaretur acquietum esse prohibitioni, nõ inducitur præscriptio, iuxta notata in.l.filijs.C.de decurio. lib.10. & per Abbatem.in capitulo. Abbate sancti Syluani de verborum signific. Et per Felinum in cap, cùm accessissent.in finalibus verbis, de constit.

Fortalicia

Universidad de Deusto
Biblioteca

Destructa per sententiam.

Fortalicia autem, quę per sententiam iussa sunt destrui, & fuerunt destructa, non licebit vllo modo ædificare, vt notat Ioannes Faber in.l.si seruus.C.de pœnis.dixi latiùs cap.sequenti.

SVMMARIA
Cap. tertij.

1 *Iudex sine regia licentia non potest nouũ opus inchoare,extruendum publicis expensis*
2 *Iudex potest propria authoritate reparare antiqua ædificia.*
3 *In locis non limitrofis,neq; insignibus,non est necessaria reparatio murorum.*
4 *Domini castellorum, & fortaliciorum, tenentur ad eorũ reparationem, & custodiam, & quid de castellis Regis.*
5 *Hodie exceptis castellis limitrofis nõ fit solutio salarij ad custodiã.*
6 *Reparatio murorum quibus expensis fieri debeat.*
7 *Supra muros villæ, aut ciuitatis, quando liceat ædificare.*
8 *Reparatio aut ædificatio pontium quibus expensis fieri debeat.*
9 *Reparatio aut ædificatio fontis quibus expensis fieri debeat.*

CAPVT. III. *In legem vigesimamtertiã, de reparatione pontium, & ædificiorum publicorum.* ★ *Quæ est.l.*18.*tit.*6. *lib.*3.*Recopil.*★

1 Opus publicum fine regia licentia non fit.

DRO Intellectu huius legis prẽmitto, ꝙ regulariter sine Principis authoritate nemo iudicũ potest nouũ opus inchoare extruendũ publicis expẽsis,vt in l.nemo. & in.l.si aliquando. C.de ædific.publ.Priùs enim vetera publica opera debẽt perfici, aut diruta, vel vetusta reparari, q̃ de nouo opus construi, vt in.l.fi.C.eo.tit.

Quod adeò est verum, quòd pecunia legata ad nouũ opus inchoandum potest legis authoritate in reparationem operum publicorum, quæ sunt vetera deputari, & conuerti,vt in.l.fi ff.de oper.publ.

Iudex sibi soli non potest ædificia necessaria.

Ista tamen regula de non ædificando sine regia licẽtia,fallit quãdo essent necessaria horrea,aut publica stabula: nam solus iudex suo arbitrio sumptu publico potest ea ædificare, vt in.l. nemo iudicum. vers. horreorum.C.de ædificijs publicis. Cuius dispositio non solùm in horreorum, vel stabulorum ædificatione sibi vendicat locũ, sed etiam in alijs quibuscunque operibus publicis, quorum ædificationem necessitas vrgens exigat: nam præcedente de huiusmodi qualitate informatione,prout de iure debet regulariter præcedere, vt est glos. in Extrauag.ad reprimẽdam,in parte, per edictum. in princip. quomodò in crimi.læsæ Maiesta. procedatur. Habita igitur dicta informatione, etiam renitentibus in contrarium rectoribus ciuitatis, aut loci, solus iudex

iudex potest facere ædificium necessarium sumptu publico, per dictam legem nemo iudicum. quam sic intelligit attenta eius ratione, & non exemplis Ioannes Faber, ibi. Cuius dictum tanquàm quotidianum est aduertendum.

2 In ædificio reparatiuo.

Secundò, dicta regula fallit in ædificio reparatiuo: nam illud iudex non solum sine regia licentia facere potest, reparando collapsa, vel vetustate corrupta, vt in.l.intra vrbem.C.de ædificijs publi.ibi, Ea tamen instaurandi, quæ iam deformibus ruinis intercidisse dicuntur, vniuersis licentiam damus, & in.l. fin.C.eod.titul. & in.l.fi.ff.eo. sed si fortè iudex neglexisset, posset de negligentia iudex conueniri ad instar tutoris, qui neglexerit sartatecta reparare. vt in.l.2. & ibi Bartol. & docto. C. de con. in publi.horre. lib.10. & ad hoc alludunt illa verba legis nostræ,*Que vean como están reparadas las cercas*: itaq; indistinctè iudex tenetur ad reparationem horum ædificiorum.

Quamdiù plus expenderetur,quàm vtile valet.

Quod subintelligo, si ex reparatione sequatur vtilitas: nam si fortè plùs expenderetur,quàm esset vtile, inanis sumptus fieri nõ debet:& tali casu iudex excusatur negligẽtia: vt loquendo de tutore notat Bart.in.l. mediterraneæ.C.de anno.& tribut. lib.10.& negligentia non nocet,vbi diligentia non sufficeret,vt in.l.2.ff. quis ordo in bonor.posse.seruetur.

Ædificia emplazamiẽto.

Quod etiã corroboratur ex doctrina Ioan. Fabri in.l.omnes.C.de oper.publ.vbi dicit,quòd si ædificia sunt amplissima & magna,in quibus plùs expenderetur,quàm esset valor vtilitatis,relinquenda sunt,vt funditus pereant: & dicit, ꝙ idem est in omnibus casibus, quibus reparatio non esset vtilis,quod satis probatur ex verbis nostræ legis,quæ dicunt, *En los lugares do fuere menester*:nam vbi non adest vtilitas,non est reparatio facienda:& ita iure communi statutũ est in auth.de mandatis Principum.§.si quis autem.coll.3:

3 In locis non limitrofis neque insignibus non est necess. reparatio murorum.

Ex hoc infero vnum notabile ad praxim,quod exceptis locis insignibus limitrofis huius regni Castellę, in quibus murorum reparatio vtilis est & necessaria in alijs villis,aut ciuitatibus, quæ sunt intra regnum istud pacis plenum,non est necessaria murorum reparatio,nisi in locis insignibus, aut in ciuitate Toletana,Segouia, & similibus: imò priùs expendi debet pecunia publica in alijs operibus,quàm deueniatur ad murorum reparationem, vel fossarum,de quibus loquitur ista lex nostra:& dum loquitur de castellis limitrofis, istud probatur per argumentũ ab speciali in.l.1.tit.7.lib.4. ordin. ★ Quæ sunt.ll.1.&.2.titul.5. lib.6.Recop.&.l.7.eod.tit. quamuis aliquantulum sit mutata.★

4 Reparatio, & custodia castrorũ ad quem pertineat.

Reparatio autem & custodia castellorum, aut fortaliciorum, ad quem pertineat, & cuius expensis fieri debeat in regno castellæ, operæpretium erit in præsenti capite pertractare.

Nam regulariter de iure cõmuni, licèt habitatores & vicini locorum sentiant

Universidad de Deusto
Biblioteca

sentiant commodum ex tuta vicinitate castellorum: istud tamen est commodum secundarium, & ideò domini castellorũ, & fortaliciorũ, quorũ est principalis vtilitas, tenebantur ad reparationẽ, arq; custodiam, & ita notabat Ang. per text. ibi, in l. turres. C. de operib. pub. vbi dicit, q̃ istud procedit tám guerræ tempore, quàm pacis: quod sequitur Ias. in l. diuortio. §. impendia. ff. solut. matrim. & in l. ex hoc iure. col. 2. ff. de iustit. & iure. & in l. sumptus. ff. de legat. 1. & clarè Zasius in dict. §. impendia. & Gerard. sing. 37. & istã materiam elegantissimè recitat Nicolaus Boër. in decis. 212. & idem quòd custodia castrorum pertinent ad dominos, notat Lucas de Pen. in l. 2. C. de exact. & exec. libro. 12. & Florianus in l. arbor. §. si per eundem. ff. communi diuidun. & Romanus consil. 230. & Bald. in l. si ita. §. dominus. ff. de vsu & habita.

Et ista resolutio de iure communi, quòd custodia castrorum pertineat ad dominos, iure quoq; nostri Regni vera est, quando castra, vel castella sunt particularium dominorum: nam isti suis expensis tenentur ea custodire, vt probat text. in l. 1. tit. 18. part. 2. in versic. *E aquellos a quien los dan por heredamiento.* Et tempore guerræ, licèt isti domini præmaximè sint adstricti ad custodiam suis expensis: tamen Rex Castellæ potest ponere fidas personas atque fideles homines, qui custodiant dicta castra, & ita probat Ias. in dict. §. sumptus.

De castris Regis.

In arcibus verò, aut castellis, quæ non sunt particularium dominorũ, sed Regis Castellæ, quæ lex appellat radices regni, vt in l. 4. titul. 15. part. 2. siquidem sunt castella limitrofa, quæ vulgò dicuntur *castillos fronteros*: horum custodia & reparatio pertinet ad Regem Castellæ, vt in l. 1. & 7. tit. 7. lib. 4. ordin. ✶ Quæ ✶ est l. 2. & 3. tit. 5. lib. 6. Recopil. ✶ si verò huiusmodi castella non sunt limitrofa, sed intra regnũ in prouintijs pacificis ad reparationẽ & custodiam talium fortalicium tenentur vicini, & non Rex: imò cura faciendi huiusmodi reparationes, ad Regem pertinet, vt probatur in d. l. 7. tit. 7. lib. 4. ordin. ✶ Quæ est l. 3. ✶ tit. 5. lib. 6. Recop. ✶ & idem probatur id l. 5. tit. 28. part. 3. ibi, *O de las fortalezas, o tenencias de los castillos:* & melius in l. 20. titul. 32. part. 3. Et huiusmodi reparatio expensis communibus citatis, aut villæ facienda est, quos vulgò dicimus, *propios de concejo*: quibus deficientibus, imponitur collecta, secundũ vires patrimonij vniuscuiusq;: vt in d. l. 20. ibi, *A cada vno por lo que tuuiere*: & notat Barto. in l. ad instructionem. C. de sacrosanct. eccles. & per Alexand. in l. rescripto. §. final. ff. de mune. & hono.

§ salarij militum de castellorũ non cessat hodie.

Praxis tamen circa hoc admisit, vt exceptis castellis limitrofis, & aliquibus alijs, quæ sunt intra regnum, non fit solutio salarij, vel soldatæ ab antiquo deputatæ pro huiusmodi custodia, quia cum vigẽte pace cesset artium custodia, cessare quoque

quoque debet onus salarij, siue soldatæ, & ita nominatim concludit Romanus in consilio. 417. nam finita causa promissionis, finitur promissio: vt in l. planè. ff. de operis liber. & in l. scio. in principio. ff. de annuis legat. & cessato nomine officij, cessat officialis, vt notat Bartolus, & Rebuf. in l. diurnos. C. de frumen. Alexan. lib. 11. & notat Cassaneus in consuetud. Burgun. rub. 6. §. 5 in gloss. & separare. num. 9. & facit text. in l. à filia. §. alumno. ff. ad Trebel. vbi finita causa dilationis, finitur dilatio, & facit quoque l. ait lex. ff. de ritu nuptia. & quod notat Yfernia in rub. quę sint regalia. Quòd posset corroborari, ex ratione text. in cap. de cætero. de sent. excommunic. & in cap. eos. eod. tit. lib 6. & quod notat Bal. in R. de consue. in fi. vbi cessante causa consuetudinis, cessat consuetudo, & plura cumulat Tiraque. in relectione. c. cum cessante causa, cesset effectus.

Regnum non tenetur de foralegio.

Quæ omnia conducũt, vt ex expensis vigiliarum pro custodia nocturna castellorũ nullo modo possint hodie exigi à vassallis, cùm cesset bellũ & timor belli, & sic causa vigilandi in tàm pacifico regno: & id nominatim tenet Yfernia in rubr. quæ sint regal. nu. 5. & Boërius in d. decis. 212. & plura alia quæ contra huiusmodi impositiones fauore castellorum in grauamen subditorum exercentur, notat Montal. in. 2. cõpilatione fori, in parte, Rex loãnes, in fin. & Caietan. in summa. in parte, lex iniusta, in fine.

Expensæ muros.

Murorum autem fabrica de nouo, vel refectio, & reparatio antiquorum hoc modo soluitur: nam in de nouo ædificandis expensa fit ab vniuersitate, cui ob id præstanda est tertia pars portagiorum, quę de nouo imponuntur, vt in l. 7. titul. 7. part. 5. ex qua lege colligitur, quod iure communi in contrarium notabat Albericus in rubr. ff. de mune. & hono. num. 13.

Et fabrica horum murorum sine æmulatione facienda est: vt in l. opus. ff. de operibus publ. & ad voluntatem Regis Castellæ: vt in l. 2. tit. 11. part. 2.

Si verò agatur de reparatione murorũ, vicini tenentur ad expensas: vt in l. 7. tit. 7. lib. 4. ordin. ✶ Quæ ✶ est d. l. 3. tit. 5. lib. 6. Recop. ✶ & alij qui tempore necessitatis fruuntur refugio murorũ, vt in l. 18. tit. 1. lib. 7. ordin. ✶ Quæ est l. 3. tit. 6 libro. 7. ✶ Recopil. ✶ & quòd ex redditibus communibus, & eis deficientibus ex collecta debeant muri reparari, est text in l. neque splendidissimè. C. de operib. public. & in l. omnes prouintiarum. eod. tit. & per Lucam de Penna in l. 1. C. de expensis ludo. lib. 11.

Istud tamen limitatur, nisi reparatio esset parua: nam ad modicam reparationem murorum non omnes vicini tenentur, sed illi tantùm qui sint proximiores habitatores circa muros: nam tales ob proximitatem habent maiorem vsum, & ita probat Ioan. de Plat. in l. per viciniã. C. de excus. nemin. conced.

Facta

Universidad de Deusto
Biblioteca

7 *Iuxtà, vel supra muros quomodò liceat ædificare.*

Facta autem murorum ędificatione iudex curam habere debet, ne iuxta muros fiant ędificia': vt in l.24.titul.fin.part.3. Antiqua tamen ædificia etiam supra muros facta non debet diruere, sed sunt toleranda, & adhuc alia de nouo fieri vbi est consuetum: vt notat Albericus in.l.sacra.§. muros. ff. de rerũ diuis. *y assi se puede ver en vso en Toledo, Valladolid, Burgos, y Madrid,* & pluribus alijs.

Si tamen muri Principis authoritate sunt diruti, nullo modo sunt reparandi, vt notat Bart.in.d.§. muros.& Faber in.l.si seruus.C. de pœnis.& Matth. in constitutione regni Sici. in.c. castra & munitiones. lib.2.de quo per Ias.in.l.quominùs. ff.de flumi.num.24.

Iudex secularis an reficiat ecclesias.

Item iudex secularis non solùm muros, sed ecclesias quoq; dirutas potest facere reparare: vt in cap.sicut excellentiam.23.q.4.& plura allegat Guiller. Benedictus in cap. Raynuntius. de testam. in parte, si absq; liberis. *lo segundo.* nu.34. Hoc tamen licèt sit pium & iuridicum, de consuetudine nõ seruatur, vt notat Albericus in.l.si in aliquam.ff. de officio proconsul. necessitate tamen belli eminente, potest iudex secularis cogere ad muniendã & fortificandam turrim ecclesiæ, vt notat Bald.in.l.2.C. de summa Trinit. & fide Catho.& facit text. in auth. vt alearũ vsus.C.de relig.& sumpt. fune. ibi non solùm bella, sed res sacras ordinamus.

8 *De pontibus edificandis.*

Pontium autem ædificatio, aut reparatio proprium Regis erat iure Partitarum in.l.1.tit.11.part.2.& ad pontium ædificationẽ tanquàm ad opus pium & publicũ possunt fundi priuatorum accipi, vt in.l.31.tit.18. part.3. ibi, *Que ouiesse à fazer castillo, o torre, ò puente.*

Et absq; licẽtia Regis nõ poterat pons priuatus ædificari, secundùm Bald.in.R.ff.de rer.diuis.vers.quęro an in aquis fluminum. Hodie verò quilibet priuatus suis expẽsis potest sine vlla impositione collectæ pontem ædificare in fluminibus publicis, vt.l.8.tit.10.lib.6. ordi. ✶ Quæ ✶ est.l.9.tit.11.lib.6.Recop.& vide suprà.1 p.cap.12.num.13. vers. sed est aduertendum. ✶ nam cum loca naturaliter sunt libera, transeuntibus non debet exigi *portaje,* etiam si solitum sit solui, & mutetur infrà, vel suprà locus pontis, vt notat Baldus in.l.si plures.col.4.C.de cond.inser. vers.vidi dubitari: & facit doctrina Bart.& Alex.in apostillis.in.l.1.§. si quis interdicto. ff. de itine.actuque priua. & facit text. in.l.hoc iure.§.si aquã.ff.de aqua quotidia.& æstiua. ibi, Quia eo loco imposita seruitus non sit, & idem probatur in simili. in.l.10.tit.10.lib.6.ordin. ✶ Quæ est ✶ l.7.tit.11.lib.6. Recopil. ✶ & quod notat Bald.in.l.2.C.de seru.& aqua. vers.18.&.in.l.3.C.de priui.fisci.

Et quanquam pro reparatione pontis priuatus vellet imponere collectam non liceat, vt per totum. C.noua vectig.& ob id crediderim esse correctam doctrinam Ioannis de Platea in.l.1.C. de vetera. lib.12.

Ad

Expẽsas pro fabrica pontis quis soluat.

Ad fabricam autem pontis quæ fit à ciuitate, vel alio loco cogi possunt à domino rege populi conuicini qui vtilitatem sentire possunt ex fabrica pontis, vt notat Albericus in R.ff.de mune.& hono.nu.23. argumento rex.in.l.postquam. C. de officio præfec. Afric.& in.l. diuus. ff. de tuto. datis ab his. Et ad hoc quotidie dantur mandata regia habita prius informatione necessitatis: & idem est in reparatione viarum: nam qui iuxta possident prædia tenentur ad reparationem, vt in.l.honor.§.viarum.ff.de mune.& hono. & in.l. ędiles.ff. de via pub. & in.l.si locus.§. fi.ff. quemadmodum serui. amitta. & licet ista nostra lex ponat exemplum *en los caminos,* tamen idẽ est in callibus: nã ad iudicis officium pertinet, vt via sit recta & secura, vt in.l. nequid & ibi Bar.ff.de incendio, ruina & naufragio & per Lucã.in.l.ad reparationem.C.de aquæductu. lib.11.

De reparatione pontis

Et facta semel ponte si reparatione indigeat illa fieri debet & fulciri communibus expensis, seruata distinctione tex.in.l. in parietis cõmunis & in.l.in reficiendo.ff.de dãno infecto.& in.l.si vt proponis.C. de ædif.priua. & in.l. si fratris.§. si quis ex socijs.ff.pro socio & notat Lucas in.d.l.ad reparationem & per Cepolam in tracta.de puteo sub libro seruitutum & per Specula. in tit.decens.§.1.vers. Item pone. & per Romanum in singulari. 67. & per Bal.in.l. cum fructuarius. ff. de vsufruct.& per Ias.in.l.2. colum.7. C.de iure emphyteo.& per Hyppolitũ in sua practica crim.§.aggredior.nu.73.& quanquam socij renũcient vsui pontis, tenentur contribuere sicut & parrochiani pro reparatione Ecclesiæ, vt notat Abb. in cap.1.de Eccles.ædifi.

Recipiens portaginm reficit pontem.

Et si fortè solitum est ab antiquo solui portagium, quicunque recipit cõmodum portagij tenetur ad reparationem pontis cuius causa ob transitum soluitur, vt concludit Cepola post plures quos allegat in tracta.serui.C.de seruitute viæ.nu. 50. & Cassaneus in cõsuet. Burgun. R. 1.§.4.in glo.videre.n.12.& per Ioannem de Platea.in.l. in omnibus. C. de cursu publi.lib.12.

9 *Fons aut puteus quibus expensis fieri debent.*

Si verò agatur pro expẽsa pro fabrica fontis aut putei cõmunis expensa fieri debet à vicinis habitatoribus illius loci, quo fons, vel puteus fit, in quo primó consumentur bona communia, quę nos vulgò, *propios de concejo* appellamus, quibus nõ sufficientibus, deuenitur ad collectam inter habitatores tantum illius loci in quo fons, vel puteus fabricatur, & ita probat text. in.l.20.tit.32.part.3.ibi. *Los moradores de aquel lugar*: & idem notat Guido Pap.in decisionibus Delphina.quęst.444. Quod facit vt habentes bona immobilia intra territoriũ, in quo fit fons, nõ teneatur pro fabrica contribuere, quia non sunt loci habitatores.

X SVM-

Universidad de Deusto
Biblioteca

SVMMARIA Capituli quarti.

1 *Portagium de nouo non potest nisi á principe introduci.*
2 *Omnes exactiones regulariter præsumuntur prohibitæ.*
3 *Rex ex noua causa potest pedagium tollere.*
4 *Rex neq; in ponendis neq; in tollendis vectigalibus non debet vti absoluta potestate.*
5 *Vectigal non debet imponi sine causa.*
6 *Causa quando præsumatur in principe.*
7 *Casus in quibus à iure censetur impositum portagium.*
8 *Priuilegium ad habendum portagiũ debet esse confirmatum iuxta formam.l.13.titu.10.lib.6.ordina.*
9 *Subditorum præstatio longa in percipiendis impositionibus nõ sufficit.*
10 *Immemorialis consuetudo pro veritate habetur.*
11 *Consuetudo ad exigendum portagiũ qualiter probetur.*
12 *Portagium non debetur ex sola cõuentione subditorum.*
13 *Iure regio quod tempus requiratur ad exigendas impositiones, & num. 15. & 16.*
14 *In adquirenda quasi possessione nõ sufficit bina præstatio.*
17 *Præstationes voluntariæ non inducunt obligationem in futurum.*
18 *Præstatio ad piam causam etiam voluntaria inducit obligationem.*
19 *Immemorialis consuetudo quando non iuuat dominum ad exigenda seruitia vassallorum.*
20 *Regalia an possint præscribi. & n.12*
22 *Memoriali cõsuetudine an adquiratur vt subditi teneantur ire ad molendinum.*
23 *Seruitus per quam publica lederetur vtilitas, debet infringi, & num. 24. 25. 26.*
27 *Immemorialis consuetudo qualiter sit probanda, remissiuè.*

CAPVT. IIII. In l. 24. de exactione portagiorũ, & aliarum collectarum. * Quæ est l. 19. tit. 6. lib. 3. Recop. & vide l. 9. tit. 5. lib. 6. & l. 1. tit. 11. lib. 6. & magis l. 8. titul. 15. lib. 4. Recopilationis. *

PRacticabilẽ materiã habet lex ista, quã pro tenui facultate mea breuib⁹ perstringam, veriores cõclusiones recitãdo: pro cuius enuclatione præmitto.

Quod portagiũ de nouo non potest nisi à principe introduci, vt in l. 1. & in toto tit. C. noua vectig. instituti non posse. in auth. de mandatis principum. §. sed neq; coll. 3. 1

Imò omnes exactiones regulariter præsumũtur prohibitę, nisi à iure permittãtur, vt in c. quia cognouim⁹ 10. q. 3. vel nisi legitima cõsuetudine cõfirmẽtur, vt in c. cõquestus. 9. q. 3. & idẽ ẽsset si statuto á nõ recognoscẽtibus superiorẽ secũdũ Innoc. in c. 1. de excess. præla. quia recognoscẽtes nõ possunt vectigalia imponere. vt in l. vectigalia. C. de vectiga. q̃ facit cõtra Barones, secundũ Ioan. Fab. in l. 1. C. eod. tit. & Bal. in l. pen. 2 Exactiones prohibitæ.

l. pen. C. de nautico fœnore. solus enim rex vectigalia imponit, vt in c. super quibusdam §. 1. de verborũ. signifi. & notat Bart. & communis schola. DD. in c. 1. quæ sint regalia. & id sine legitima causa facere non potest, aliter peccaret secũdũ Host. in titu. de immuni. Eccles. §. á quibus in sua summa, & inter potiores causa est, vel necessitas, vel vtilitas publica. secũdũ Host. in dicto loco quem Ioannes Fab. sequitur in. d. l. 1. C. noua. vectigal. nam cessante causa cessare quoq; debet portagiũ, vt notaui supra. c. 3. n. 5. & notat Puteus in tracta. Syndica. c. de regũ & principũ excesibus. in. c. excedunt quoq; dum filias, & notat Yfernia. in titu. quæ sint regal. vers. fluminum.

3 Regaliter vectigal imponitur.

Quinimo etiam nõ cessante causa potest rex ex alia noua causa pedagium tollere, vt per plura probat Cassaneus in Catalo. gloriæ mũdi. in. 5. par. consideratio. 20. in præmẽtia principis num. 128. Rex tamẽ neq; in imponẽdis neq; in tollendis vectigalibus non debet vti absoluta potestate secũdum Innocentiũ. in c. innouamus. de censib. 4

Imò in his casibus non præsumitur iusta causa in actu principis, vt bene probat Iass. in l. quominus. ff. de flumi. nu. 5. & ideò quando princeps imponit vectigal, causam exprimere debet: quam si non exprimat, vel nisi ostendatur, nõ valet impositio vectigalis, secũdũ Innoc. in c. præterea. de dilatio & Romanum consi. 493. & Oldr. cons. 326. & posset corroborari excõgestis per Felinũ. in c. super literis. in decima regula de rescrip. & per Capitiũ decisi. 69. nu. 26. cum in præsenti casu agatur de præiudicio tertij etiam si rex dicat quod imponit de certa scientia, non præsumitur causa, secundũ Bal. in præludijs fęudorum in versi. item dicit, & notat Aretius. cons. 5. & Alexand. consi. 23. col. fina. volumi. 5. Et Paulus in consi. antiquioris impressionis. 137. Et sic venit intelligenda l. 34. titu. 18. par. 3. In solo ergo portagio in casibus à iure expressis venit principis priuilegiũ interpretandum de soluendo portagio, si alia causa soluendi non appareat: nam verba priuilegiorum in dubio debent esse cõformia iuri communi. vt in l. ex facto. Et ibi Iass. ff. de vulg. & pupil. & Paulus in l. ex imperfecto. C. de testament. & notat Deci. in. 1. par. cõsi. 77. col. 4. & Hyppolit. in singulari. 84. 5

Imò supradicta veniunt notabiliter extendenda: vt etiam si exprimatur causa imponẽdi portagium in aliquo loco: si tamẽ ibidem sunt alia vectigalia imposita, nisi hoc sciat, & exprimat princeps, non valet cõcessio noui portagij, vt notat Oldra. consi. 22. & Iass. in l. de pupillo. §. in pluribus. ff. de noui operis nunciatio. & Ioannes Lup. de Palacios Ruui. in c. per vestras. de donat. inter vir. & vxor. versi. 4. nota. n. 11. folio paruo mihi. 164. col. 3. 6

In dubio autem in qualibet concessione portagij intelligitur de eo quod à iure est impositũ, vt possit exigi 7 Vectigalia à iure imposita.

Universidad de Deusto
Biblioteca

exigi quod inuenitur in casibus sequentibus. Primus in octaua parte mercium quæ debetur à mercatoribus fisco, vt in.l.omnium.& in.l. ex præstatione.C. de vectig. & commis. & notat Bal.in.l.3.C.de priui. fisci.

Quod iure regni probatur in. l.5. tit.7.par.5.quæ lex loquitur in portagijs ante illã legẽ ab antiquo impositis: secus si de nouo imponerentur, nam duæ partes debẽtur fisco, tertia verò pro refectione murorũ. vt in.l.fi.C.de vectiga. & comis. & in.l.7.tit.7.part.5.

Quæ iura procedunt nisi cõsuetudine aliter sit interpretatũ, vt in l.si publicanus.§.fina.ff. de publi.& vectiga.

Secũdus casus est in vectigali, vel portagio, quod à tẽpore immemoriali solitũ est solui, quia semper ex iusta causa præsumitur interpositũ ex traditis per Feli.in.c. cum à nobis de præscrip.& nominatim notat apostill.ad Abb. in. c. innouamus.de censi.in parte, sic etiam.

Quod iure regni videtur probari in.c.20.in curijs Maioritianno.1528.
★ ★ Est.l.1. titu.11. lib.6. Recopil. & l.9. tit.5. lib.6. &.l. 19.titul.6. lib.3. & magis vide.l.8. tit. 15. lib.4. Recop. quæ est ista pragmat. *del año.* 1528. ★ Et ideò ad exigenda seruitia á subditis non sufficeret probare cursum longi temporis, sed immemorialis consuetudo exigitur, secundùm Lucam de Penna.in l. litibus.C.de agrico. & censiti.lib.11. & Alexand. in. 2. volum. consi. 35. & notat Thom. Grammat. in voto.12. Et istud in iudicio petitorio non in possessorio locum habet. vt in.d.c.20. ★Quę est.d.l.8.tit.15.li. ★ 4.Recop. ★Et ex his in iudicio proprietatis, videtur in exactione portagiorum corrigi.l.1.tit.10.lib.6.ordina. vbi dicebatur quod in prescriptione portagij quinquaginta annorum cursus sufficiebat. ★ Sed in Recopil. ista lex aliter habetur, vt patet in..11.lib.6.Recopil.★

8 *Las regni.*

Imò si quis ad leuandum portagium niteretur priuilegio regio, si illud non apparet confirmatum à regibus Catholicis, anno.1580. iuxta formam traditam in. l.13.titu.10. lib.6.ordi. ★Quę est.l.15.tit.27. lib. ★ 9.Recop.circa finem, ibi. *Y porque se pueda mejor saber, &c.* Et.l.9. tit. 10.lib.5.Recop. ★ nihil iuuat huiusmodi priuilegium : vt probant illa verba legis: *So pena que los priuilegios y cartas, y otros titulos q̃ hasta alli no fueren mostrados, dende en adelante no ayan fuerça ni vigor: y desde agora los damos por ningunos*: & sic sententia huius legis quę perpetua est, annullantur priuilegia quę non fuerint registrata.

Igitur habẽtes huiusmodi priuilegia non registrata, cautiùs agẽt ex immemoriali consuetudine per testes probãda, nullatenus priuilegio portagij nõ registrato minimè exibẽdo, ne forte infringatur dicta cõsuetudo, cõstito de initio inualido, à quo illa præsumitur habuisse initium, vt in.l.si is cui via.in fin.ff.quẽ admodum seru. amitta. Et notat Paul.

Paul.cõsi.18.quem sequitur Feli. in c.sicut olim.de rei udi.nu.33.& Alexan.in.4.volu. consi.1. & Matthæus de Afflictis in decis.107. & Balbus in tract.præscrip.1.par.tertiæ partis versũ.14.nu.13.& idem notat Thomas voto.12.nu.13.

9 *La prestatio subditorũ sufficiat.*

Ex quo infertur, quód cum in istis impositionibus percipiendis sola immemorialis cõsuetudo proficiat, non sufficeret longæua subditorum præstatio, prout iure cõmuni probat Alex.in.4.vol.consi.124.& Balb.vbi suprà.

Secũdò infertur quod licèt dñs vassallorũ non possit à subditis prę scriptione adquirere ius exigendi seruitia, vt probat Cynus, & Alberi.in rubri.& in.l.1.C.quæ sit longa consuetudo: hodie tamen possunt adquirere, vel ex antiquissimo priuilegio in populantibus illum locũ concesso, vel ex immemoriali consuetudine.

10 Et in hoc casu ex mero consensu & nõ metu præsumitur illa seruitia à subditis domino soluta. ★Et vi de Mieres de primogenijs.2.p.q.20. ★ nu.55. ★Nam immemorialis cõsuetudo pro veritate habetur iuxta nota per Feli.in cap.cum à nobis de præscript. & sic cessat quod notat Ioan. And.in.c.1.de prę script. lib.6. quẽ sequitur Iass.in.§.quadrupli.Insti.de actio.col.21.& Abb.in.c.quod latẽter. de regu.iur.& Guid.Pap. in consi.1.& consi.65.n.4.& Puteus in tractat.syndi.in parte syndicantur officiales si concussionem.

11 Tertió infertur, quòd cũ ius cõmune resistat agẽtibus, vt soluatur portagium, si inuentur consuetudine contra hominum transitum qui liber præsumitur, vt in.c. licet causam in fi.de probatio. ista consuetudo per plures testes, quã per duos probanda est, vt cõcludit Specula. in titu.de probatio.§.fina.versi.vlti. nota.quod sequitur Iass. in. l. sciendum.ff.de verb.oblig.nu.10.

12 *Ex obligatione subditorũ, non debetur portagium.*

Quarto infertur, quod cum priuilegiũ, aut sola immemorialis consuetudo sufficiens sit vt introducatur portagium, sola cõuentio subditorum non sufficit, vt possit deberi ex mera obligatione: & ita notat mirabiliter Bald.in.c.si cautio in fine.de fide instrumen. licèt extra cõstitutionem portagij, aut vectigalis dominus bene possit cum subditis contrahere, secundum Bal. in.l. his quibus. C.de fideicõmissa. liberta.

Causa adquirendi.

Quinto infertur, quòd licet iure communi ad obtinendũ in istis impositionibus & præstationibus cõtra subditos sufficiebat probatio possessionis obtẽta per quadraginta annos cum expressione certæ causæ idoneę ad exigendũ, vt per plura iura probat Guido Papę in decisioni.Delphi.q.306.&.q.708.

13 Hodie verò sufficit probatio immemorialis in petitorio, & quadraginta annorum possessio sine alia causę expressione, quia iusta causa præsumitur quod præcesserit cõtra quam non admittitur probatio in contrarium, neq; allegatio erroris, sed solummodo admittitur probatio, quódnon est decursum immemoriale

Universidad de Deusto
Biblioteca

moriale tẽpus, vt notat Felinus in c.cumà nobis de præscrip.col.2.& in.c.causamq; col.3.codẽtit.in ver. sed aduerte, quem sequitur Balbus in tractatu præscriptio.in.1.par.tertiæ partis,versi.14.nu.22.

An duæ præstationes sufficiant.

Sexto infertur,quod licèt iure cõmuni in acquirenda quasi possessione harum præstationum, vt dominus diceretur possessor, sufficiebãt duæ præstationes, vt notat Roma. cons.311.& Guido Papæ in dicta decisio.307.in fine,& Cassaneus in cõsuetudi.Burgund.rub.11.§.2.in principio.num.26.

14 ★ Hodie tamen ex dicto.c.20.in curijs,*de Madrid.* ★ Quæ est. d. l. 8. tit.15.lib.4.Rec.★ non sufficit bina prẽstatio, sed requiritur quadraginta annorũ possessio, & sic cessabit dispositio gloss.in. c.cum Ecclesia Sutrina.de causa posse.& proprie.in parte trium,quæ tres vices requirebat in quasi possessione.

15 Septimo infertur,quod licèt de iure cõmuni dominus, qui semel habet ius seruitutis in suos vassallos debeat cõtra dictos homines obtinere nisi ipsi probẽt libertatem, & sic in huiusmodi casu alleganti libertatem incumbit probatio,vt notat Faber in.§.æque si agat,col.fi.in stitu.de actio.tamen hodie de iure regni licèt dominus sit in possessione per quadraginta annos, si ipso possidente proclament vassalli in libertatẽ, dominus tenetur probare,vel ex priuilegio, vel immemoriali cõsuetudine ius suum,aliàs vassalli absoluẽtur in petitorio,vt in dicto.c.20.*de Madrid.* ★ Quæ est.d.l. ★ 8.tit.15.libr.4.Reco.★& sic intelligitur quod notat Guido Papæ in decisionibus Delphi.q.28.

Octauo infertur,quòd licèt super imponenda collecta sit standũ consuetudini,& illa seruanda sit vt notat Bar.in.l.vna.C. de auro coronario.lib.10.quem exponit Balbus in tractat.præscrip.in.2. parte quintæ partis.q.6.tamẽ vt dominus vassallorum exigat collectã à suis vassallis,non quælibet cõsuetudo sed immemorialis tantùm iuuat, vt in.d. c.20. *de Madrid.* ★ Quę est prædicta.l.8.★ 16

Quæ supradicta sunt, quòd ex cõ 17 suetudine immemoriali causatur iustus titulus ad exigẽdas collectas a subditis, sunt vera,nisi actus præstationis habeat in seformã voluntariæ præstationis & non præcisæ obligationis,vt est exemplum,*en los presentes que los vassallos suelen dar las pasquas al señor*,quia ex ipso actu oritur præsumptio iuris,q; illa prẽstatiò non inducitur animo inducẽdę obligationis in futurum. Et sic actus merè voluntarius excludit iuris necessitatẽ, vt est glo.& ibi DD. in.l.solent.§.fi.ff.de officio proconsu.& notat Bal.in.l.fi.C.ne de statu. defuncto. & notatur in l.cum de in rem versо. ff. de vsuris.& in.l.cum de indebito. ff. de probatio. *De voluntaria præstatione.*

Nam quando actus qui solet de gratia exerceri, prout est ista donidatio, non preiudicat agenti,etiam si non prẽstetur,& ita notat glos. in parte temporis in.c. cũ Ecclesia Sutrina.

trina.de causa posse.& proprieta.& ibi Abb.in.3.notabi.

Quando est vniuersalis præstatio vel vniformis.

Quod præmaxime verum est, si ista donidatio non est vniuersaliter vniformis, sed diuersa in præstatione singulorum annorũ,putà vno anno dantur gallinæ,aut perdices, altero anno dantur spatulæ porcorũ, nam ex hoc actu colligitur coniectura,quòd nõ vi obligationis, sed ex voluntate istud præstatur, & per consequens etiam ex tempore immemoriali non indicitur præscriptio,vel obligatio:neq; hoc casu locum habet dispositio.c.20.*de Madrid*,& ita colligitur ex doctrina satis notãda Bal.in.l.obseruare. §. nõ verò ff.de officio proconsu. & Angelus in. l. male agitur. C. de præscriptio.30.vel.40.annorum.& notat Iass. in.l.quominus. ff. de flumini.num.28.

Et est ratio,quia cũ propter liberalitatem dantis & recipientis non inducatur formata possessio à principio,vt in.l. qui familiaritatis.ff.de acquirẽda possessio.sine possessione non procedit præscriptio: & huiusmodi argumento in simili casu vtitur Ancharra.cons.157.

18 *Quid si seuo vt placanse.* Istud fallit nisi diuturna præstatio facta ex mera liberalitate fieret fauore piæ causæ,putà, *limosna para monasterios, ò leña que se suele dar las pascuas a los hospitales*,nam talia præstantes obligantur ex huiusmodi actu liberali ad præstandum in futurum:& ita notat Paulus de Leazar in cap.in literis. de restitut. spolia. per tex.in capit.ad Apostolicam de

simo.& sequitur Hippolytus in singulari.192.& Felinus in dicto capit. ad Apostolicam.

19 *Quando est præstatio rei spectatiua.* Item fallit dispositio. d. c. vigesimi in curijs,*de Madrid.*5.vt vassalli non teneantur præstare seruitia,vel impòsitiones domino,etiam si probetur immemorialis consuetudo, quando immemorialis consuetudo haberet causam respectiuam ad aliquod emolumentum præstandum ex parte domini, putà vt præstentur terræ ad arandum, aut pastura pro animalibus vassallorum, aut quid simile,nam cessante domino præstare ex parte sua, cessare quoq; possunt vassalli prẽstare seruitia, vt notat Bar.in.l.cum de in rem versо.colum.fina.ff. de vsuris. pro quo tex.in.l. munerum.§. præterea habent quędam.ff.de mune. & hono.Imò si prius soluissent vassalli,& causa redeat ad non causam, haberet locum repetitio,vt in.l.cũ quia. §.1.& ibi Pau. ff.de inofficioso testamen.& facit in simili tex.in. l. pater §.fi.ff.de testamen.tute.

20 *An regalia possint præscribi.* Item in alio quoque casu non iuuat cõsuetudo immemorialis, quã do domini vassallorum prætendunt extorquere à vassallis aliqua quæ regi castellæ debentur in recognitionem vniuersalis dominij, putà, *Si quieren que les paguen la moneda forera que se suele cobrar por el Rey de siete en siete años, é si quieren cobrar alcaualas*. Vel alia de quibus in cap.1.quæ sint regalia. & in.l.comperit.C. de præscriptio.30. vel.40.annorũ.nam etiam si subditi *Moneda forera.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

sint in consuetudine soluendi aliqua, de his quæ in rationem dictæ recognitionis solui solent, non dico de alijs: non tamen possunt domini vassallorum hoc adquirere á subditis, quia sunt in præscriptibilia contra regem, vt in.l.6.titu.29. par.3. etiam si ex parte dominorũ qui sunt incapaces, probetur immemorialis consuetudo, vt notat Bar.in.l.1.C.de annali exceptio.col. 1.& Montal.in.2. cõpila.fori.in parte rex Ioannes, *y en lo de alcaualas*, facit.l.3.in quaterno huius gabellę. ✶ ✶Quæ est.l.1.tit.18.lib.9.Recopil. & melior.l.2.tit.15.lib.4.suprà.✶

Quod subintellige nisi domini vassallorum habeant priuilegia regis ad percipiẽdum: nam etiam in his quæ sunt à rege inseparabilia, valet ad vitam regis concedentis, vt in.l.5.tit.15.versi. *fueras ende*, part.2. saltim interea quod ipsemet rex nõ reuocauerit, vt notat Bart.in.l.hostes.ff.de capti.& postlimit reuers.

In alijs autem quæ non sunt in recognitionem dominij regalis, si habetur titulus à rege, saltim inuiolatus per spatium quadraginta annorum, eius virtute valeret præscriptio, secundum Bald.in dicta.l. comperit. & Alexand.in.5.volu. consil. 36.& notat Balb. in tractatu præscriptio.in.5.parte, quæstio.7. & sic cessante errore iuris, per huiusmodi præscriptionem potest suppleri & declarari priuilegium secundũ Bald.in.l.si solẽnibus.C. de fide instrumen. quod potest corroborari ex dicto Pauli in.l.si seruitutes. ff. de seruitu. vbi dicit, quod titulus inualidus dat causam præscribendi in incorporalibus sine scientia aduersarij.

Item aliud quotidianum exemplum potest poni, quo nõ iuuat immemorialis consuetudo dominis vassallorum, putà quando volunt percipere decimas, vulgò apud nos *Tercias* appellatas, quæ sunt apud nos iura regalia ex concessione Papali, vt in.l.2.tit.1.lib.6.ordina. vbi inter iura regalia computantur huiusmodi *tercias*. ✶Quanuis ista lex ✶ non inuenitur in Recopil. sunt alia multa quę probant, *que las tercias son rentas reales*, vt patet per totũ tit.21.lib.6.Recop. sed per.l.1. ibi, est nouiter declaratum, *que basta prescripcion immemorial*. Caue ergo ab Auendaño in hoc. ✶ De quibus loquitur Montal.in.2. cõpila. fori, in parte rex Ioannes, & Ioannes de Palacios Ruuios in rubrica de donatio. inter virum & vxo.§.37.num. 13.& Rodericus Suarez in allega.28.

Et casu quo istæ tertiæ nõ essent de regalibus, laici sunt incapaces ad percipiẽdum: & data incapacitate, immemorialis consuetudo non iuuat, vt in.c.2.& ibi Ioan. Andre. de præb.lib.6.& dixi supra in lib.1.c.1. fo.8.col.1. nisi allegaretur titulus habitus ante concilium Lateranẽse: nam tunc probata immemoriali possent laici decimas percipere, vt notat Abb.in.c.continebatur.de his quæ fiunt à præla. & alia iura refert Balb.in tractatu præscrip.in.1. parte quintę partis principalis.quę.7. nu.20.

nu.20.& Cassaneus in consuet. Burgun.rub.5.6.in gloss.1.nu.35. quod facit, *para ante yglesias de montañas, y otras diezmas que lleuan caualleros.*

21 *Tercias.*

22 *An organ. subditi ire ad molendinum.*

Extra dictos casus & alios simi les efficacissima est probatio immemorialis consuetudinis, nam ex ea præscribitur, q; vnus solus habeat fundum, vel molendinum, quó homines alicuius loci teneantur ire ad macinandum, vel furnum ad coquendum panem, vel quod ipse solus sit venditor carnis in becaria publica, vt in.c. significante de appellatio. & ibi Abb. & Decius, & comm.DD.de quo loquitur Matthæus de Affli.in constitu.regni Sici.rubri.85. in lib.1.in.c.fi. & quod ista iura possint acquiri prescriptione, notat per plura Boerius in decis. 125.& acquisito semel hoc iure in eius præiudicium, non potest nouũ molendinũ aut furnum ædificari, vt notat Rip.in.l.quominus.ff.de flumini.nu.82.& in nu.30. & ex his limitatur.l.18.tit.32.par.3. de quo per Curtium in conf.33.& per Stepha. Bertrand.in.3.par.consil.29.

23 Si tamen ex hoc publica læderetur vtilitas, ista acquisitio seruitutis, vt eant homines ad vnum molendinum, vel furnum, debet infringi, & naturalis libertas concedi secundum Iass.in.l.quominus.ff.de flumuni.n.32.& Signor.de Homodeis consil.91.de quo per Socinum in.2. vol.consi.272.

24 *Hospitatio.* Et idem est quando prohibetur hospitatio, vt in.l.1.in prin.ff.de nau. fœno.& notatur in.c.1.de empti.& venditio. vel si ciuitas prohibeat subditis, ne vadant in aliam prouintiam ad laborandum: nam ex hoc infringitur libertas secundum Soci. vbi Ripa; & notat Ripa in tractat. de peste.in.2.par.q.fi. & ibi allegat Ioannem Baptistam in repetitione legis omnes populi, col.36.ff.de iustit.& iure.

25 *Derechos de fuelos.* Item si dominus vellet exigere, *derechos de fuelos*, à venientibus ad mercata, vel terras sitas, nam infringitur libertas, & est reprobatum, secundùm Plateam in.l.1.C. de vetera.lib.12.& in pragm. *De los derechos de las justicias del Reyno*, in cap. *Otrosi que no lleuen derechos.* ✶Est.l. ✶ vnica.c.fi.tit.10.lib.3.Recop.✶

26 *Tauernas.* Item si dominus prohibeat ne alij vendant vina & frumenta donec ipse vendiderit, per hoc quoq; infringitur libertas, vt notat Alber. in.l.illicitas.§.illud.ff.de offic.præsi. & per Pari.de Puteo in tractat. sindi.in.c.de excessibus Baronum. C. excedunt.

Et notandum est, quòd quando iniustè huiusmodi impositiones extorquentur, possunt subditi de facto resistere, vt notat Lucas de Penna in.l.fi.C. de superindicto lib.12.

Et vt apertius intelligatur mens illius capitis vigesimi, *de las Cortes de Madrid*, disponentis, quod in casibus quibus prodest immemorialis cõsuetudo, debet probari, *por la manera y cõ las calidades y circunstãcias que por derecho y leyes destos Reynos se ha de prouar.* ✶Hodie melius ✶ habetur in Recop.l.1.tit.15.libr.4.

Universidad de Deusto
Biblioteca

& clarius, *en las Cortes de Madrid del año de.*1573. cap.34.vt iam caueas à domino Ant.de Padilla in.l. si aquã nu.56.C.de seru. & aqua. ✱Necesse est hoc capite differere qualiter immemorialis consuetudo probanda sit,& loquor de consuetudine non de præscriptione,quia illud caput, *dize la costumbre:*& cõsuetudo atq; præscriptio inter se differunt, vt notat Inno.in cap.cum Ecclesia Sutrina de causa posse. & proprie. & Bal.in.l.2.C.quæ sit longa cõsuetudo,& in.l.siquis ad declinãdã.C. de Episcopis & cleri.& notatur in.c.fi. de consuetud.maximè per Rochum de Curte.

87 Igitur in probanda immemoriali consuetudine requiruntur quæ supra scribuntur lib.1.c.6.nu.10.

Qualiter probetur immemorialis.Vide lib.1.c.6.nu.10.

Vlterius dicẽdum est, quod licèt de iure non sit parua quæstio, an ea quæ pertinẽt ad coronam regiã regis Castellæ sint præscriptibilia, & possint ãlienari,vel prescribi tacitè vel expresse etiam voluntate regia, quam quęstionem vltra alios quos ibi refert Aymon in tractatu de tẽporũ antiquitate,in.4.parte.sub.nu. 9.& vltra:tamẽ de iure huius regni vidẽdus est tex.in.l.5.tit.15.part.2.tamen in materia eorũ qui sibi volũt vendicare redditum *delas alcaualas*, ex venditionibus, vel ex permutationibus, clarum est quod illi redditus *de las alcaualas*, nullo tempore possunt percipi, etiam siquis alleget immemorialem consuetudinem: nam immemorialis consuetudo percipiendi huiusmodi redditum non iuuat, & vltra cedulam latam apud Cæsaragustam, & in alijs locis huius regni,tamen hoc apertè probatur in.l.4. *en el quaderno de las alcaualas*, ibi, *Que nuestra merced es que todos paguen el alcauala, no embargante que digan que nunca la pagaron, y que estan en possession de no la pagar, y no embargante qualquier ordenamiento que sea,&c.* & ibi. *Saluo si las tales mercedes y franquezas, o priuilegios fueren assentadas en los nuestros libros de lo saluado, e sobre escrito de nuestros cõtadores mayores.* ✱Est.l.1.tit.18.lib.9. ✱ Recopil.&.l.2.tit.11.lib.4.Recop.✱ Nam per huiusmodi verba excluditur immemorialis consuetudo: quia vt acquiratur ius percipiendi *alcaualas*,plura requiruntur. Primũ forma priuilegij, in quo seruanda est forma.l.2.tit.18.part.3.cum concordantibus. Secundo requiritur non solum voluntas regis priuilegiantis, sed etiam subscriptio, quia forma dictæ.l.4. dicit, *priuilegios assentados en los nuestros libros:* nam illa forma geminata debet esse pars priuilegij, scilicet, subscriptio illa: & ita isto casu licèt immemorialis consuetudo habeat vim priuilegij, non tamen potest habere vim priuilegij scripti, quia licèt vigore iuris immemorialis vim habeat priuilegij, intellectualiter & ciuili modo, nõ tamẽ habet vim priuilegij scripti, vt requirit illa.l.4.✱Quę est.d.l.1. ✱ tit.18.lib.9.Recopil.✱ Nam priuilegium

legium ipsum debet videri & conspici,tanquam si corpus ipsum videretur: neq; sufficit tantundem intellectualiter videri,vt notat Bald. singulariter in.l.legem.C.locati. & loquendo de priuilegijs loquitur Felinus in.c. cum venerabilis.num. 43.de exceptio. & forma specifica legis ad vnguem debet seruari, vt in.l.cũ hi.§.prætor. ff. de trãsactio. & late per Felinum in.cap.cum dilecta.de ref. & in dubio dicta forma legis,vt valeat priuilegiũ,quod debeat inspici scriptum & subscriptũ à computatoribus regis debet videri,aliàs probatio immemorialis esset insufficiens, quia.l.4. admit voluntatem priuilegiandi quando ipsum priuilegium non conspicitur subscriptum à tabellionibus: & in materia *de los portazgos*,idem est dispositum per leges huius regni, vt in.l.13.titul. *de los portazgos*, libr.6. ordina.vers. *ordenamos y mandamos.* ✱ ✱Quæ est.l.15.tit.27.lib.9.Reco. ✱ & idem est, *en las essenciones de los pechos*,vt.in.l.2.vers. *Saluo aquellos que fueren saluados* tit.4.lib.4. ordi. ✱ ✱Non inuenitur in Rec.sed refertur, hęc & aliæ similes à Greg. Lopez.in.l.10.tit.18.p.3.in glos.1.Sed quod omnia huiusmodi priuilegia debeant scribi intra annum, *en los libros de lo saluado*, & quod alias nõ valeant, sunt expressę.ll.lex.9,tit.10. lib.5.nouę Recopil.&.l.15. circa finem.tit.27.lib.9.Recop.✱&in huiusmodi exemptionibus & immunitatibus procedendum est strictè, neq; à forma dictæ legis.4. recedi-

tur iuxta latè tradita per Alexand. in.2.volumi.consil.125.col.penult. & iste est magnus effectus ad intellectum effectus immemorialis cõsuetudinis in materia reddituum regalium. *Y lo mismo en las tercias que fueron dadas por los Pontifices à los Reyes de Castilla*, vt notat Vellugadoctor Valentinus, & fiscalis regius in speculo principũ,titu.de decimis.§.videamus per totum. *Y las dichas tercias reales son hazienda propia del Rey*, vt in.l.fi.tit. *de las tercias* lib.6 ordin. ✱Et melius.l.1.titu.21. ✱ lib.9.Recop.✱

Redeundo igitur ad materiã portagiorum dico, quòd in locis vbi debetur,& est iustè impositum cũ qualitatibus de quibus nostet religiosissimus frater Castro notat in tractat.de lege pœnali.c.10.potest recuperari leuato velo & sine libello,vt notat Bal in cap. ad nostram el.2.de iureiuran.

SVMMARIA
Capituli quinti.

1 *Crimen blasphemiæ grauissimum.*
2 *Crimen blasphemiæ á quolibet de populo potest accusari.*
3 *Punitio blasphemiæ est mixti fori.*
4 *In crimine blasphemiæ aliàs inhabiles admittuntur in testimonium.*
5 *Periurus non admittitur in testem.*
6 *Inimicus non admittitur in testem.*
7 *Minor decem & sex annis non admittitur in testem.*

8 *Testes*

Universidad de Deusto
Biblioteca

8 *Testes dubij an probent contra blasphemum.*
9 *Blasphemia quid sit.*
10 *Irreuerentia facto commissa contra Deum, est plusquam blasphemia.*
11 *Blasphemia aliquando transit in hæresim.*
12 *Iracūdia qñ excuset à blasphemia.*
13 *Consuetudo quando excusat à blasphemia. & num.14.*
15 *Pragmatica de los peritos quare sic nuncupata.*
16 *Simile quid dicatur.*
17 *Pœna blasphemiæ habet locum in fœminis.*
18 *Blasphemia punitur à iudice seculari nō obstante sententia iudicis Ecclesiastici.*
19 *Ebrietas excusat á blasphemia.*
20 *Minor an excusetur á pena blasphemiæ.*
21 *Forma pœnæ contra blasphemantes non mutanda.*
22 *Pœna contra blasphemum qualiter debeat infringi.*
23 *Pœna capturæ contra blasphemum qualiter sumatur.*
24 *Vna captura debet duos effectus operari.*
25 *Carceratio contra blasphemantem datur loco pœnæ.*
26 *Blasphemus non incarceratur ex solo testimonio vnius testis.*
27 *Blasphemus qui confessus est delictum, an possit appellare.*
28 *In dubio regulariter deferendum est appellationi.*
29 *In crimine blasphemiæ non habet locum repulsa testium.*
30 *Blasphemus non potest esse testis.*

CAPVT. V. In l. vigesimamquintam, de punitione blasphemantium contra Deum.

Quæ est l. 20. tit. 6. lib. 3. Recopil. & adde totum tit. 4. lib. 8. nouæ Recop.

PRO enucleatione huius materiæ placet trāscribere quādam resolutionem (olim iunior) à me compositam, in ciuitate nobilissima, *de Guadalajara*, quā elaboraui sub nomine nobilissimi & in iure periti & verè clericaliter viuentis, domini mei, *don Pedro Gonzalez de Mendoça*, filij domini mei Ducis *del Infantado*, nunc Abbatis de Santillana & Santander, & Archidiaconi eiusdem ciuitatis *de Guadalajara*, vbi hæ lucrūbrationes fiunt.

Nemo ambigit crimen blasphemiæ grauissimum esse, vt in authē. vt non luxurientur homines cōtra naturam. §. 1. coll. 6. & glo. in c. 2. de maledicis, & notat Iaff. in l. ait prætor. §. iurari. ff. de iureiurā. & est tex. in c. qualis. 25. distin. & in l. 1. tit. 28. part. 7. & ob sui grauitatem reputatur crimen contra naturam, vt in l. 4. titu. 4 part. 2. & cum obiectū huius criminis sit Deus, crescit crimē, vt notat Bal. in l. cum ancillis. C. de nuptijs. & Decius. 1. parte. consi. 65. 1 *Crimen blasphemiæ grauissimum.*

Ex quo sequitur, quòd blasphemus publicū crimē cōmittit, & eū accusans dicitur laudabile genus intentionis habere, vt notat Bal. in l. siquis in hoc genus. C. de episco. & cleri. & ob id ad prosecutionē omnes indistinctè etiam infames possunt admitti, secundùm Angelum in authēti. quomodo oporteat episcopos. §. fi. col. 1 quem sequitur Augus. in apostil. ad Ang. in tracta. malefi. in parte, hæc est quædam, versic. tu autem. 2 *Blasphemia est crimen publicum.*

Quod iure regni probatur in l. 1. titul. 28. par. 7. ibi, *Qualesquier que seā los que ayse acertaren los puedan prender, y acusar, testimoniar*, saltim cōtra viles, quos lex appellat *raez*, de quibus dixi in dictionario meo in parte *Vil.*

Dispositio materiæ blasphemiæ, etè interpretanda.

Et cum vtilitatem publicam concernat punitio huius criminis, eius dispositio debet latè interpretari secundum Bart. in l. 1. §. exercitum. ff. de his qui notantur infamia, & Paulus in l. bona fides. ff. depo. & Abb. in c. ex tenore qui filij sint legiti. & Bald. in l. siquis seruo. C. de furtis col. 2. & Bar. in l. quemadmodum. C. de agricol. & censi. libr. 10. & Iasso. in l. si filius familias. ff. si certum petat. & Carrerius Reginus in sua practica crimi. in prin. num. 99.

3 *Punitio est mixti fori.*

Et propter offensam Dei punitio huius delicti est mixti fori secundum Cardi. & Anani. in c. 2. de maledicis, & Felinum, & Decium, & alios D D. in cap. cū sit generale. de foro compe. vers. alius est casus, nu. 18. etiā si blasphemus esset Iudęus, secundùm Ancharranum. consi. 15. & DD. in cap. postulasti. de Iudęis. & est text. in l. 34. titul. 3 lib. 1. ordinamen. * Non inuenitur in Recop. * est verum tamen quòd blasphemia est mixti fori, vt per Abb. in c. 2. de maledicis. num 9. & Greg. Lopez in l. 4. titu. 28. glo. 2. par. 7. *

Quod intelligo de blasphemia contra Deum, secus de illa quæ cōtra regem committitur, nam & illa quoq; blasphemia dicitur. vt in l. 1. C. siquis impera. maledixerit, & in l. 3. titu. 8. lib. 8 ordina. * Quę est l. 3. titu. 4. lib. 8. Reco. * & talis blasphemus potest propria authoritate capi, & ad carceres duci, vt probant verba dictæ legis ibi, *lo puedan traer a la carcel publica, y poner en cadenas.* Alij verò qui propria possūt authoritate capi, nō ad carceres sed ad iudicem trahi debent, vt in l. interdum. §. qui furē. ff. de furtis. & in l. 1. C. de falsa mone. & in l. 2. C. de his qui latro. occulta. & notat Puteus in tract. syndica. in parte captura. c. officialis, & in. l. 1. *de la hermandad.* * Quæ est l. 2. tit. 13. lib. 8. Rec. ibi * *entregando toda via. &c.* * & de clerico capto à seculari notat Bald. in. c. 1. §. siquis verò. de pace iura. firmā. & probat text. in l. 7. titul. 14. libr. 2. ordina. & in l. 3. titu. 1. libro. 1. ordinamen. * Quæ est l. 9 titu. 3. libr. 1. * Recop. & Iulius clarus latè in practic. crimin. §. fi. q. 28. num. 6. *

Et licèt priuatus capiet blasphemantem, nihilominus cum alijs poterit esse legitimus testis contra blasphemum, vt notat Yfernia in constitutio. regni Siciliæ lib. 2. c. humanitatem. fo. mihi. 71.

Imò propter grauitatē criminis blasphemiæ 4

Universidad de Deusto
Biblioteca

Cuiens blasphemantes est testis.

blasphemiæ omnes testes admittũtur indistinctè, vt ferant testimoniũ, vt per bona iura probat Paris de Puteo in tracta. syndi. c. an potestas, & notat Robertus in speculo aureo, in titulo de repulsa testium capit. decimooctauo.

Quilibet potest esse testis in crimine blasphemiæ.

Quod iure regni probatur in l. 1. tit. 28. par. 7. ibi, *qualesquier que sean puedan acusar è testimoniar cõtra ellos* & hoc in distinctè verũ est quãdo agitur contra vilem, quem lex appellat, *raez*. Idem est in alijs criminibus exceptis, in quibus prohibiti testificare admittuntur, vt in. c. contra Christianos, de hæriti. lib. 6. & in c. pagani. 2. q. 7. & in ca. licet vniuersis. de testi. & in. leg. fin. ad. l. Iuliã maiesta. & sic in his criminibus non admittitur repulsa testium, sicut neque iniuducijs summarijs & executiuis, vt notat Roma. singula. 382. & Matthæus de Afflictis in decis. 351. Ex quodico, quòd quando agitur remedio tenutæ in maioratibus, non admittitur repulsa testium, quia iudicium est summarium, & ita debet intelligi pragmatica super hoc lata apud Maioritum. Quod venit limitandum nisi in testibus periuris, quia nõ admitũttur etiam in criminibus exceptis vt in. c. paruuli. 22. quæst. 5. & notat Felinus in c. per tuas de simo. & in. c. ex parte de testi. & Hyppolitus in. l. maritus. ff. de quæstionibus num. 37. & in singulari. 74. & Matthæus de Afflictis in constitioni. regni Siciliæ. lib. 3. tit. de periurijs col. 6. nu. 20.

5 Testis periurus nõ est testis.

Imò vt quis habeatur pro infami & periuro, non requiritur de hoc sententia, imò sola confessio sufficit, & ex illa resultat infamia, vt in l. 5. tit. 7. part. 7. ibi, *o que lo otorgue el mismo enjuyzio*, per quam legem cessat quod aliter notabat Barto. in. l. ictus fustium. ff. de his qui notan. in famia: quod mirabiliter declarat Thomasius Grammaticus in voto 3. columna octaua.

Si verò ipsemet periurus non cõfiteretur, sed testibꝰ probaretur per iurium, nã ante condemnationem non posset testis vt periurus repelli, licèt in huiusmodi casu qualitas probata dicatur, sécundum Bal. in l. 1. C. hæredib. instituend. colum. 4. vesiculo quandoque, de quo per eundem Thomasium voto. 11. & voto. 30. col. pe.

Tamen licet iure communi istud sit verum, iure tamen regio aliter est dicẽdum, imò quòd non solùm propria cofesio testis, sed sola probatio ante sententiam sufficit vt testis periurus repellatur ex l. 8. titul. decimo sexto. pa. 3. Ius regni.

De quo vltra allegata videatur de iure còmuni, quod notat Bald. in l si vteris. C. de fide instrument. & Iass. in. l. si duo. §. fi. ff. de iur. iu. & quod nota Guido Papæ singul. 97.

Ex duobus testibus inhabilibus nisi pœna extraordinaria.

Quod supra dico admittendos testes inhabiles in hoc crimine blasphemiæ, est intelligendum vt ex tribus aut pluribus fiat integra probatio ad pœnam ordinariam: si verò sunt duo testes inhabiles, imponetur solũmodo pœna extraordinaria, vt notat Francisc. de Aretio in c. si.

c. fi. de testib. quem sequitur Ioãnes Lup. de Palacios Ruuios in dispu. de hæresi. §. fi. & Iasson in. l. cunctos populos. C. de summa Trinita. & fide catho. num. 51.

6 Inimicus.

Item ista inhabilitas in testibus non debet originẽ sumpsisse ex inimicitia: nam inimicus in nullo casu admittitur in testẽ, & sic huiusmodi testes odio ipsorum repelluntur secũdum Bar. in l. in quæstionibus. ff. ad. l. Iuliam maiesta. cuius opinio communis est, teste Felino in. c. per tuas de simo. & Hyppolitus in. l. 11. §. præterea. ff. de quæstionibus. Et in l. de minori. eodem tit. nu. 13.

Ius regni.

Quod iure regni probatur in l. 22. tit. 16. par. 3. & in. l. 6. tit. 33. par. 7. ex quibus legibus colligitur quæ sit inimicitia capitalis repellens testẽ: nam alia minor vltra expressas in illis legibus non sufficeret, vt ibi probatur & latius dixi in dictionario meo, in parte *enemigo*.

Suspectus testimonij.

Per quas leges puto non sufficere suspectionem inimicitiæ ad repulsam testis, cum vera inimicitia debeat interuenire: & sic fortè nõ debet apud nos practicari, quod aliter notabat Felinus in. c. cum. I. & A. de re. iu. sub nu. 7. vel illud procedit vt minus credatur his testibus.

7

Item inhabilitas testis non debet venire ex defectu intellectus, quia fortè est minor annis decẽ & sex: quia maior ista ætate debet esse testis in criminalibus ad plenam fidẽ, vt in. l. 6. tit. 8. foro legum. lib. 2. ap-

* Probatà per. l. 1. verſ. *è anſi declare*. ti. 4. lib. 3. ordina. * Quæ est. l. 21. tit. 8. libr. 4. Recopi. sed lex fori nisi per hanc relationem quam facit prædicta lex. 2. non est in Recopilatione. * per quam limitatur. l. 9. titul. 16. part. 3.

8 Testis singularis an probet.

Item inhabilitas probationis non debet interuenire ex singularitate testiũ, putà quia vnus testis deponit quod audiuit Petrum dicentem *no creo en Dios*, & alius deponit, quod audiuit dicentem, *por vida de Dios, o no creo en Dios, vnas deshas palabras, no se acuerda qual*: nam vnus testis tantũmodo manet singularis: alter verò quia dubiè deponit & sine affirmatione nõ probat, vt in. c. in præsentia de probatio. & ideó potest hunc testem iterum interrogare vt certum quid deponat, vt notat gloss. in capi. 36. in criminali. 4. quæst. 3. imó Antonius in cap. nihil de verborum significatione, voluit quòd testes deponentes de verbis ab alio prolatis, deberent deponere de ipsis verbis formalibus: quod sequitur. Iasson. in. l. 2. C. de bonorum possessio. secundùm tabulas. & Felinus in. c. licet ex quadam. de testibus. col. 4. licet hæc doctrina Antonij sit nimis rigorosa, vt notat Tho Grammat. Testes autem de auditu, si est interpositus paries, non probãt isto casu, quia causa est criminalis, vt notat in simili Imola in. c. 2. de cõsue. & per Felinum in. c. præterea. de testib. & per Angelum in l. non speciali. C. de testamen. aliàs si causa esset ciuilis, tale testimoniũ valeret, vt per Imol. in. l. in summa. §. item Labeo. ff. de aqua pluuia arcen.

Universidad de Deusto
Biblioteca

cen.& per Hyppolitum in rubr. C. de proba.fol.paruo.39.

Quid sit blasphemia.

Præmissis his quæ dicta sunt de probatione criminis blasphemiæ, quęritur quę sit blasphemia:& licet posse legętes mitteread Thomasiũ Grãma.indecisio.Neapoli deci.50. vbi eleganter loquitur,tamen vt rectius materia digeratur, diuido eã in conclusiones sequentes post nostrum doctorẽ *de Simancas*, in suis institutioni.c.4.& post allegationes doctoris *de Dueñas* in regula. 190.

9 Prima conclusio est, ꝙ blasphemia respectu Dei committitur attribuẽdo Deo quæ Deo nõ cõpetunt, asserendo istud solũ verbis & nõ indurato animo:nam tũc hęresis esset: & hæc cõclusio colligitur ex sancto Tho.2.2.q.12.&.13.& in.4.sentẽtiarũ distin.14.& notat summa Ange. in parte blasphemia, & Alberic. in suo dictionario in parte blasphemia,& elegantissime per Soci. in.1. parte,consi.102.& Lucas de Penna in.l.si vacantia.C. de bonis vacant. lib.10. & doctor Simancas in dict. c,8.nu.7.& Couarruuias in.c.quanuis pactum.1.part.§.7.nu.8.

Secunda conclusio est , quód repræsentare membra in Deo sicut in hominibus est , blasphemia, vt probat Archidia.in.c.si quis per capillos.22.quęstio.1.& apostill.ad Abb.in.c.1.de maledicis,ideò iurare per membra Christi, verè est blasphemia,vt in auth.vt nõ luxuriẽtur homines contra naturam.§.1.coll.6. & notat Angelus in tractatu maleficiorũ in parte verba iniuriosa,vertu autem,& Marianus dicto consi. 102.vbi extendit hoc etiam si iocosè fiat ista repræsentatio mẽbrorũ Dei aut eius matris.

Tertia cõclusio est,ꝙ omne turpe,seu scelatum in cõtemptum Dei est blasphemia, vt notat Angel. & Imol.in.l.his verbis.§.1.de hæredi. instituen.& Ias.in.l. ait prætor.§.iurari.ff.de iur.iur.

Quarta conclusio magis lata est, quod nomine maledictum respectu Dei aut sanctorum,dicitur blasphemia latè sumpto vocabulo, vt notat Bar.& ibi Alexan.in apostill.in.l. apud Labeonẽ.§.ait prætor in.fin.ff. de iniurijs & D D.vbi supra.

10 *Irreuerentia*

Quinta conclusio est,quod irreuerentia facto commissa contra Deũ, est plusquam blasphemia, puta , siquis proijcit lapidem contra imaginẽ Christi, aut eius matres,vel gladio percutit , aut radit imagines, vel spuit in cœlũ in despectum Dei, & ita notat Anani in.c. 2. de maledicis referendo Ang.in.l.si ex senatu.ff.de sicarijs.vbi dicit,quòd vidit abscindi manum eius qui irreuerenter percussit Christi imaginem : de qua seueriss ima pœna dixi in.c.1.supra.lib.1.col.3.de quo per Mathæũ de Afflictis in constitutio.regni Siciliæ in tit.de blasphemantibus in.8. dubi.lib.4.pro quo tex.in.c.si canonici.§.fi.de officio ordi.lib.6.

Blasphemia ex facto.

Et de huiusmodi blasphemia quę facto fit, nõ loquũtur pragmaticæ huius regni , sed de blasphemantibus verbo: facto autem blasphemãtes,etiam Iudæi accerrimè puniuntur,

tur, vt notat Guido Papæ in decisi. Delphi. decis. 63. & per Aluaro. in vsibus feudo.c.1.§.Gazaros. de stat utis contra liberta.Ecclesiæ.

Verbis ten uibus

Sexta cõclusio est, quod proferẽs verba aliquo modo excusabilia, tamen semper in duriorem partem interpretanda sunt & ratione exempli,& venit puniendus qui sic locutus est,vt notat Hosti.in summa de Iudæis.§.in quibus,ad finem,vbi di

12 cit,quod pecunialiter puniuit quẽdam qui dixit,malim esse suspensus sicut ille,cum esset crucifixus circa, & ille intelligebat de alio qui erat suspẽsus versus Septentrionem,& hoc dictum laudat Felinus in.c. auditis de præscrp.sub nu.32.& Matthæus de Afflictis in dicto titulò de blasphemã.q.5.licèt ipse vellet ab hoc rusticum excusare.

11 *Blasphemia ex hæresi.*

Septima cõclusio est, quod blasphemia transit in hæresim quãdo ex mente & voluntate profertur,& sic debet practicari quod notat Bal. in.l. accusationem.C. qui accusare non possunt.vbi dicebat, quod blasphemia erat species hęresis,& Guido Papæ in decisio.Delphi.quęstione.63.& quando blasphemia sapit manifestã hæresim , punitio debet fieri per Inquisitores hæreticæ prauitatis,vt notat Oldra. cõsi.36.in fine:& idem est iudicandum , quando aliquis solitus blasphemare fuit monitus ne blasphemaret , & noluit desistere:nam licèt ex animo nõ cõstet an pertinaciter vel ex errore blasphemet,nihilominus tamẽ propter monitionẽ Inquisitorum , vel iudicis cõpetentis,ad similitudinem hæretici puniẽdus est,& ita post sanctum Tho. concludit Matthæus in constitutioni. regni Siciliæ.c.de hæriticis nu.53.in lib.1.

12 *Quãdo conuincet tractãdo.*

Si verò de indurato animo verè vel presumptè non constet, sed ex iracũdia,vel leuitate, aut alia qualibet inconsideratione profertur blasphemia,Inquisitores herentię prauitatis solentà tali cognitione absti nere,secũdum Oldra.in dicto consi. & Ioãnes de Palacios Ruuios in dicta allegat.§.4.in fine. & notat doctor de Villadiego in tractatu contra hæreticã prauita.c.1.& Doctor Simancas vbi supra.nu.8.& ita suppletur ꝙ notat Couarruu.vbi supra n.10.&.12.versic.blasphemia verò, & doctor Dueñas in reg. 292 . in fine.

Inquisitores quãdo cognoscunt de blasphemia.

Non tamen negãdum est , posse dominos patres Inquisitores cognoscere contra blasphemantes, & examinare quo animo prolata fuerit blasphemia, & adhuc leniter punire,vt in simili de Iamijs loquẽdo notat Ias.in.l.huiusmodi.§. is cuius. ff.de legat.1. nam in blasphemante nõ semper iracundia excusat,vt notat Hostien.in summa de maledicis. §.1.& Abb.in.c.1.eodẽ titul. &.Sanctus Tho.2.2.q.154.arti.7.nisi forte tanta esset iracũdia(si hoc probabile est)quod à mente alienaret secundùm Hostien. vbi supra & Abb. in c.1.de his qui filios occide.& notat Deci.in.l.quidquid calore.ff. de regul.iu.& apostilla ad Abb.in. c. sicut ex literis.de iur.iu.& Lanphran.

Universidad de Deusto
Biblioteca

in.c.quoniam contra. de probatio. in parte,confeſsiones.

13 *Conſuetudo blaſphemandi ejusdem*

Octaua cõcluſio ſit, q̃an verbũ maledictũ proferẽs cõtra Deũ,vel ſanctos,debeat vt blaſphemia puniri,cõſuetudo & prauus vſus talia dicẽdi debet inſpici. Itaq; ſi in aliqua prouintia frequẽs ſit vſus dicẽdi, *de Specho de Dios,peſe a Dios, no creo en Dios*, quæ verba viles homines, & traſones atque lenones ſolẽt proferre,licet in effectu verba ſint blaſphemiæ,tamen punientur vt verba male dicta ob multitudinem hominũ blaſphemãtiũ ſic in illa prouintia: & ita notat Roma.in.l.quoties. §. ſi quis nomen.ff.de hæredib.inſtituẽ. & Ange.in.l.his verbis. §.1. eodem ti.& Fel.in proœmio Gregoria. nu. 12.& Iaſ.in. l. ait prætor.§. iurari.ff. de iu.iu.& Alex.in apoſtill.ad Bar.in l. apud Labeonẽ.§. ait prętor. ff. de in iurijs & Angel. intractat. maleficiorũ,in parte verba iniurioſa, verſ. tu autẽ,& Gerar.in ſingulari.84. & Tho.Grãma in.d.cõſi.50.& ab huiuſmodi cõſuetudine interpretatio facta eſt,vt nõ pro blaſphemijs,ſed pro ſceleratis & maledictis iuramẽtis hæc verba ſint punienda:& ita notat Baldus & D D.in.l.2.C.de rebus credi.& iu.iu.& Matthæus de Afflictis in conſtitutio. regni Siciliæ. titul.de blaſphemantibus cap. 1.libr.3.

Et hæc opinio iure noſtro regio comprobata eſt pragmatica condita apud Vallifoletum à regibus catholicis confirmata, & ſuperaddita per inuictiſsimum & Chriſtianitatis magnum exemplar Carolum regem noſtrum in curijs Toleti, anno.1525.ibi, *por vida de Dios y otras tales y ſemejantes palabras.* ✶Quę eſt ✶ l.6.tit.4.lib.8.Recop.✶

14 *Ius regium*

Et ex huiuſmodi pragmatica multa de iure communi ſtatuta immutantur, nam iure communi blaſphemiæ pœna mors erat,vt in authen. vt non luxurient.homines contra natu.coll. 6.quod practicãdum erat ſi reus pluries illud crimen reiteraſſet ſecũdũ Cynũ &Bal.& Sali. in.d.l.2.C.de reb⁹ creditis & iur. iu.

Poſteà verò hoc immutatum eſt cõſuetudine, vt notant dicti docto. & Auguſtinus refert plures in tractatu.Ange.de maleſi.in parte verba iuiurioſa,verſ.tu autem,& ſic arbitrio iudicis iure communi puniebantur blaſphemantes ſecundum Iaſſ.in.l.ait prætor.§.iurari.ff.de iur. iu.& in.§.ſi quis poſtulante.inſtitu. de actioni.num.26.& notat doctor *de Simancas* vbi ſupra.

Hodie verò iure regni aliter puniuntur : nam ſi quis cõmiſerit crimẽ blaſphemiæ,de quo in.l.1. &.2. ti.*de las blasfemias*. ✶Qui eſt tit.8.✶ ✶ lib.8.ordina.✶Quæ eſt l.1.&.2.titu. ✶ 8.lib.8.Recop. ✶ puniuntur pœna corporali ibi expreſſa: ſi verò dixerit verba expreſſa in dicta pragmatica,mitius punietur,cuius in litera exprimitur, quod cauſa moliendi pœnam fuit aſſuefactio,dum litera dicit:*Y porq̃ la continuaciõ deſtas palabras es trahida en coſtũbre dañada*, & ibi,*è tienẽ ya en cõtinuacion las dichas palabras*. ✶Quæ eſt dict.l.6.titul.4. ✶ libr.

lib.8. Recopilat. vbi tamen non ſunt hæc verba,ſed ſolum dicitur in princio leges, *que tienen coſtumbre*, &c. ✶ & ſic conſuetudo fuit cauſa alleuiãde pœnę,licèt regulariter aſſuefactio & frequentia aggrauat crimen,vt in capi.admonere.33.quæſt. 2.& in cap.tres.in fi.de pœni.diſtin. 1.Tamen pœna minoratur propter multitudinem delinquentium, nam & conſuetudo poteſt interpretationem facere ſuper pœna maleficij, vt probat Decius in.1. parte. conſil. 65. & nominatim probat Thomas Grammaticus in deciſio.50.

15 *Quare dicitur pragmatica de los perjuros.*

Quo perpẽſo conditores dictæ regiæ pragmaticæ addiderũt in tit. ſeu rub. *de los perjuros*, quia cũ per modum iurandi & aſſerẽdi,tam de præterito quàm de futuro ſoleant homines illa verba proferre,non iuramenta ſed periuria ſunt cenſẽda, vt in.c.ſicut.de iur.iu.& ideo titulus eſt,*de los perjuros*, vel ideo quia non pro blaſphemis ſed pro ſceleratis iuramentis habentur:nam dictio,Per, addit,vt in.l.vrbanis.§.pernoctare. ff.de verborum ſignificatione.& in cap.cum pe. deaccuſatio. & notat Bald.in rubr.C.de exercito. actio. & ſic verba pragmaticę appellantur periuria,ideſt,verba excedentia iuramenta.

Si verò quis vltra verba expreſſa in dicta pragmatica proferat alia magis ſcãdaloſa, maiori pœna puniẽdi ſũt ea proferẽtes,nã in maioribus quã quę ſunt expreſſa in dicta pragmatica, q̃ non mutatur de iure communi, ſtare cẽſetur,vt.l.prę cipimus.C.de tempo.apell.

16 *Quæ blaſphemiæ dicatur ſimiles.*

Neq; obſtãt verba dictę pragmaticę quę dicunt, *ni otras ſemejantes palabras*: nam loquitur de ſimilibus expreſsis in dicta pragmatica eſſentia & conſuetudine dicẽdi,& quod non ſint maiora expreſsis:nam litera dicit tales,& ſic requirit eandẽ quidditatem, qualitatem,& eſſentiam:nam ſimilia dicuntur quæ ſunt idem in qualitate, vt notat Bald. in additio.ad Specula.tit. de diſputationibus & allega.§.ſi mina. & in l.1.col.1.C.quę ſit longa conſuetud. & Abba. in.c. venerabilis de exceptio.vel ſaltim arbitrio iudicis relinquitur quod dicatur ſimile. vt notat Socinus in dict.conſ.102.

Et ſic ſimile dicitur quod parem æquitatem & rationem habet cum expreſsis,vt in.l.ſi quis ſeruo.C. de furtis.& notat Archidia.in.c. quanuis.de procura.lib.6.& Innocentius in.c. cum dilectus. de capellis monacho. Si ergo ſit maior ſubſtantia in forma & ſcandalo,quàm ſint verba,dicta pragmatica expreſſa,iura communia remanent incorrecta, & ſic vltra expreſſa in pragmaticis nihil fuit additum in cap.69. in curijs apud Maioritum anno.1528. ✶Quę ✶ eſt.d.l.6.tit.4.lib.8.Recop.✶

Et niſi in dicta pragmatica eſſet expreſſum, quod eius diſpoſitio extenderetur contra proferentes verba ſimilia,eius diſpoſitio cũ ſit correctoria,ſaltim in imponenda eadẽ pœna,nõ extẽderetur:vt notat Abba.in. c.perpendimus.de ſenten. ex

Universidad de Deusto
Biblioteca

cõ.de quo p̃ Puteum in tracta.syndi.parte pœna.c.quia multa:ad finẽ, & ex supra dictis cessat, q̃ sine vlla distinctione inaduertenter dicit Celsi.in suo repertorio in parte blasphemia,dicendo, quòd pragmatica corrigebat iura partitarum.

17 *Femine punitur de blasphemia.* Item aduertẽdum est,dispositionẽ dict̃e pragmatic̃e practicandam, nõ solum in masculis, sed in fœminis,vt probãt eius verba ibi, *ansi hõbres como mugeres*, etiam si sint extranei à regno,cũ sit crimẽ alias prohibitum,& grauissimũ,quo casu forenses ligantur ex doctrina omniũ in.l.cunctos populos.C.de summa Trinit.& fide catholi.nõ solũ si verbo dictæ blasphemiæ proferãtur sed etiã per scripturã,vbi maior arguitur deliberatio, iuxta notata in.c.si cautio.de fide instrumẽ.nã per scripturam non minus ligatur quis excommunicatione quàm loquella, vt est glos.in.c.cõstitutionem.de sentent. excommunicatio.libr. 6.& practicabitur dicta pragmatica.

Quãdo confitens incidenter. Etiã si de crimine constet iudici incidẽter, nam pœna ordinaria imponetur, nouo inchoato processu secũdũ Abb.in.c.cũ.super de confe. & in.c.causamq; de testibus.

Quãdo blasphemus confessus fuit. Item procedit pœna etiam si reus peccatum cõfessus fuerit sacerdoti, secũdũ Felinum in.c.de his.de accusa.& Matthæũ de Afflictis in dicta constitutione de blasphemantibus in princi. & noster vigilantissimus Couarruuias in lib.2.resolutio.c.10. num.13.& doctor Septimacensis in dict.c.8.suarum institutio.

Suplet pœna. Et quanuis iudex in sententia minorem pœnam imposuerit,nihilominus suplenda est ex notatis per Andre.de Ysernia in ti. quæ sunt regalia,in parte.& bona,col.4. & Puteus notat in tractatu syndi.in parte pœna.c.iuxta prædicta.

Cuius contrariũ,imò quòd sententia ista trãseat in rem iudicatam, notat Platea in.l. nemo carcerẽ. C. de exacto.tributo.col.3.& Bal. in.l. non dubium.in.6.oppositio.C.de legi.& Nicola. Boeri.in decis.289. & istud credo verius,saltim vbi nõ est notorius iuris error in sentẽtia. ✶ Cõtrarium tenet Simancas de catholicis institu.titul.8.num.5. ✶ ✶

18 *Quando pœna cessat iudex ecclesia.* Item procedit dicta pragmatica etiam si primò iudex Ecclesiasticus ex officio,vel instãte accusatore cognouisset,& iudicasset blasphemum nam si leuem pœnam imposuerit,nihilominus secularis iudex se intromittet, & supplebit vsque ad debitam pœnam,notat Bal. in authen. clericus.C.de Episc.& clericis col. 2.& in.l.1.col. 6. versi. modo circa hoc.C.de summa Trinit. & fide catho. & plura refert Matthæ.de Afflictis in constitutio. regni. Siciliæ in titu.de patarenis lib.1.num.28. & in tit.de sacri.fol.29.in lib.1.& Anchar ranus in. cap.ea quę de reg. iur.lib. 6.& Alexander in apostill.ad Bart. in.l. cunctos populos. C.de summa Trinitat. & fide catholi.colu.4. & per Bal.in.l.placet.C.de sacrosanct. Eccles.

Tamẽ quando secularis nõ imposita ab Ecclesiastico pœna condigna,

gna, iterum cognoscit, mitiorem pœnam debet imponere,vt concludit Boerius decis.289. & Robertus in Spec.aureo in.6.par.n.97.f.147.& noster Couarru. in.d.c.10.sub.nu.6.

Quando qui fuit punitus iterum petitur punire. Sed quid si aliquis punitus fuit à iudice tanquam pro prima blasphemia,& detentus per triginta dies intra carceres,& postea accusatur criminis eiusdem blasphemiæ coram eodẽ iudice,adiecta qualitate, q̃ sit secunda & tertia blasphemia,& probatur alia vice eum blasphemasse, & punitum esse,atque petitur quòd lingua abscindatur,quæ est condigna pœna tertio blasphemãntis, est dubium an iterum puniatur non obstante priore sententia lata super huiusmodi condemnatione: & crederem quod habet locum secunda condemnatio ex doctrina Bar.in.l. senatus.ff.de accusa.

Necessariò tamen fatendum est, q̃ debet minorari pœna abscisionis linguę commutando eam in verecũdiæ pœnam, vel similem minorem pœnam,quia cum prima pœna cãpturæ per triginta dies non posset repeti vel trahi in computum cum secunda pœna,æquitate cogente, sic est in minorem condemnationem arbitrãdum,notat Ang.& ibi. Alex. apostill.ad Bar.in.d.l.senatus.& isto casu minoratur quodãmodo pœna ✶ dict̃e pragmaticæ regalis. ✶ Quæ est d.l.6,titu.4.lib.8.Reco. ✶ quod est addendum ad ea quę dico in.c.40. infra eodem.

19 *Quãdo ebrius blasphemauit.* Itẽ si probatur quòd aliquis fuerit ebrius tẽpore quo protulit blasphema verba,si de ebrietate cõstet eo modo quo dicit probandam fore.Babin.c.á crapula.de vita & honest.cle. excusabitur ebrius ab huiusmodi pœna blasphemiæ; vt notat Ioan.Andre. in.c.2.de maledi. quem sequitur Matthæus in dict.titu.de blasphem.an.4. dubi & Felinus in.c.ex literis de iu. iurãn. pro quibus text.in.l. omne delictum. §. vnum.ff.de re milita. De quo videatur Decius in.1.part. consilio.112.& Carrerius Reginus in sua practic.§. homicidium.6.num.22. doctor *de Dueñas* in reg.292 num.5.

Et licet ebrietas posset excusare iuxta distinctionẽ positã in dictis locis:rationdia tãmen non semper excusat à pœna blasphemiæ, vt supradixi,versi, Si vero de indurato: & qui erat & statim se corrigit an excuseturà blasphemia, vide Alexand.in.3.volu.consi.14.& est quotidiana decisio.

20 *Minor an excusetur.* Sed an minor excusetur à pœna blasphemiæ ex generali dispositione legum huius regni, in eo qui sit minor decimo anno & dimidio,videtur dicendum quod excusetur:vt in.l.15.tit.1.par.1.& in.l.4.tit.19.par. 6.& in.l.8.tit.31.par.7. Quod videtur limitandum nisi huius minoris tãta fuerit malitia,quòd arbitrio iudicis extra ordinẽ debeat puniri: vt adnotat Hyppolitus in minore dolí capace in l.infans. ff.ad.l. Corneliam de sicar.

Si verò maior est decimo anno & dimidio,licèt sit minor decimoseptimo anno, quo casu iura huius

Universidad de Deusto
Biblioteca

regni præcisam necessitatem inducunt iudicibus, vt minorem pœnam imponant huiusmodi ætatis minoribus, vt dicta. l. 4. titulo. 19. part. 6. ibi. *No les puedan dar tan gran pena como a los mayores*: & in dict. l. 8. ibi: *Menor de diez y siete años deuen le menguar la pena*. Quę minoratio fieri debet a iudice ex suo meró officio, etiam si à minoribus decem & septem annorum non petatur, vt per bona iura probat Thomasius Grammatic. in voto. 14. in princ. Et cum leges huius regni abnegent potestatem dictis iudicibus, ne possint maiorem pœnam imponere, nimirum si ex officio id teneantur facere: aliàs possent puniri tamquam excedentes metam potestatis: quod esset secus si iudicis arbitrio esset commissum: vt in. l. non quicquid. ff. de iudic. Et ita procedit arbitrium tributum à. l. auxilium. §. in delictis. ff. de mino. In delinquentibus verò ante decimum septimum annum propter ómissionem iuris naturalis subuenitur vsq; ad illam ętatem, etiam de iure communi, vt est videre in auth. vt cũ de appella. cognosci. §. si vnum coll. 8. & notat Bart. in auth. de hęredi. & Falci. §. pupillus coll. 1. & notat apostill. ad Bar. in. l. etiam. ff. de mino. His tamen non obstãtibus semper crederem posse imponi huiusmodi minoribus pœnam capturæ detinẽdo eos per spatium triginta dierũ ad cathenã intra carceres, quia cũ huiusmodi pœna propriè non sit corporalis, sed tantummodo priua-

Opinio propria.

tiua libertatis per breue tempus, dictæ leges regiæ præcipientes quod minoretur pœna, loquuntur eo casu quo pœna imponenda minoribus esset criminalis corporalis, vt probat dicta. l. 8. tit. 31. par. 7. ibi, *quãdo se da juyzio de escarmiento*, nam *escarmiento* in potiori significatu pœnã corporalẽ significat, & quæ publicè ad exẽplũ aliorũ debet imponi vt alludunt verba. text. in. l. fi. titu. 31. part. 7. Si verò non deberet imponi huiusmodi pœna grauis corporalis, æquè posset imponi minoribꝰ sicut & maioribus, maxime in huiusmodi crimine blasphemiæ: & ita quotidie practicatur, maxime attẽtis verbis dictæ pragmaticæ quæ dicunt, *las executen sin excepcion de personas de mayor ni menor condicion*. Imò in huiusmodi pœna pro blasphemia imponenda omnis spes dispensationis est sublata vt in. l. 2. titu. *de las blasfemias*, ✶ Qui est titu. 8. ✶ ✶ lib. 8. ordina. ibi, *E nos no entendemos remitir la dicha pena a instancia ni suplicacion de persona alguna*. ✶ Quę est ✶ l. 2. in fine titul. 4. lib. 8. Recopila. ✶ Cum ergo nec rex vellet pœnam blasphemię remittere, sed neq; Episcopus possit dispẽsare, secũdũ Abb. in cap. 2. de maledi. & notat Baldus in. l. accusationem. C. qui accusare non possunt. & Iasson. vbi reprehendit quandam cautelam. in. l. ait prętor. §. iurare. ff. de iur. iuran. Idem quoque prohibitum est iudicibus, remittere per viam dispensationis vt probant illa verba pragmaticę & huius legis, *que si despensaren con ella*,

ella: dispensatio autem est iuris communis relaxatio vt in cap. nisi rigor. 2. quæst. 7. & solet appellari vulnus iuris vt in. c. ipsa pietas. 24. quæst. 4. & notat Hostien. in summa de pœniten. & remiss. & ideo nullo modo à iudice potest fieri: imò indistinctè contra omnes debet huiusmodi pœna exerceri.

21 *Pœna blasphemiæ nõ mutatur.*

Et sicut pœna blasphemantium non remittitur, eodem modo eius forma non mutatur vel remittitur: ex quo sequitur quod non potest iudex facere quòd condemnatus ad carceres per spatium triginta dierum, posset complere per interualla dierum, nam immutaretur forma legis, cum in dubio illud tempus debeat esse continuum, vt est gloss. in Clem. vna. de in integru resti. & per plura probat Alex. in. 4 vol. consi. 9. & Pelinꝰ in proœmio Greg. in parte rex pacificus. & probatur in. l. non solum. §. annus. ff. de excus. tutorũ & in auth. de hæred. & Fal. §. siquis. coll. 1. & notat Bart. in. l. interdum. §. quotiens. ff. de publica. & vectig. & Bal. in. l. 1. C. si mã. fuerit aliena.

Et nominatim loquẽdo de pœna quæ certo & limitato tẽpore debet impleri, quòd tempus illus debeat esse continuum, notat Socinus in. 1. parte consi. 33.

Tẽpus debet esse cõtinuũ.

Quod in præsenti casu nõ adeo verum est, quód qui discontinuestat, nõ dicitur stare in vinculis per spatium triginta dierum, quia cepta pœna, siquid deest tota oratio & pœnæ solutio inutilis habetur. argumento text. in. l. si is qui. §. vtrum. ff. ad. l. Falcidiam. & in simili notat Iaso. in. l. si idem cum eodem. ff. de iurisdi. omnium iudi.

Quod vel ex eo potest corroborari, quia sicut in debitis ciuilibus particularis solutio multa incõmoda affert, nec debet admitti, vt in. l. plane. ff. famil. hercis. & in. l. tutor. §. Lucius. ff. de vsuris, eodẽ modo nõ debet admitti in criminalibus: nã & delinquens pœnæ debitor dicitur, vt in. l. imperatores. ff. de iure fisci. & per plura probat Bart. & Iasson in. l. ex hoc iure. ff. de iusti. & iur. & notat Paris de Puteo in tracta. syndi. in parte compositio, in fine.

Captura debet esse in vinculis.

Itẽ infertur ex supradictis, quod non sufficeret condemnatum pro blasphemia stetisse intra carceres per dies triginta, nisi steterit captus in vinculis: nam duo copulatiuè requiruntur, vt probant illa verba, *sea preso y este en prisiones vn mes*, nam sermone Hispano ista dictio. E. vel I. copulatiua est & vtrunq; requirit vt in. l. 14. tit. 11. par. 5. & in. l. 13. titu. 4. par. 6. oportet ergo blasphemantẽ debere esse captum taliter quòd possit dici *preso*, de quo mentionem facit tex. in. l. 8. &. 9. &. 11. titu. 29. partita. 7.

De iure autẽ cõmuni ille quoq; dicitur captus qui ex aliquo loco ad sui libitũ recedere non potest, vt notat Ang. in. l. qui carcerẽ. ff. quod metus cau. vbi infert, quòd si ex forma statuti aliquis debet esse captus vel carceratus, satis est ad implemẽtum statuti si iudex alicui nobili assignet vnũ palatium vel ciuitatẽ, à qua

Universidad de Deusto
Biblioteca

recedere non posit:nam talis nobi lis dicitur carceratus & sic dicit hoc practicari in. leg.2.C.de exhibend. reis.& hæc dicta Ange.sequitur Iaſ so.in. leg. si pecuniam. §.fina.ff. de condi. ob causam:& idem videtur tenere Bald.in leg.fin.C.de postli-mi.reuersis,vbi dicitur,quód ille di citur detineri inuitus, cui non per-mittitur abire.& facit.l.succurritur cum.l. sequenti.ff. ex quibus caus. maio.& in.l.qui neque.ff.de verbo-rũ signifi.& quod notat Immola in lege qui à latronibus.ff. de testa. & quod notat Augustin. de Arimino in apostill.ad Angel.in tractatu ma leficio.in parte quod fama publica vers.quinto etiam.

22 *Quándo capi-tur nobiles.*

Et attenta huiusmodi doctrina & discrimine iuris inter capturam nobilis & ignobilis, de qua .in.l.fi nali. C. de accusa. videtur quod si nobilis aut fidalgus blasphemasset proferendo verbà dictæ pragmati-cæ,quòd sufficerer assignare pala-tium loco carceris publici,vbi stet captus per spatium triginta dierũ ligata cathena ad pedes constrin-gendos:nam talis verè dicitur car-ceratus.Quod ego admitterem si in tali palatio vltra capturam perso-næ assignaretur nobili fida custo-dia suis expensis, ne inde valeat re cedere vel cathenas tollere: nam in loco priuato assignato loco carce-ris,non diceretur aliter sine custo-dia captus & carceratus:& ita collig-o ex doctrina Bart. & Ange. in dic-ta.l.qui carcerem.Pro quo potest in duci aurea lex in.l.4.titu.29.part. 7. vbi assignato loco priuato pro carcere alicui nobili,est imponen-da à iudice custodia:& idem proba-tur in.l.6.eodem titu.& ex serie ha-rum legum colligitur, quód nõ vni sed pluribus est hoc casu commit-renda custodia: imò & districtus & ligatº debet esse talis nobilis,vel cip po,vel cathenis,vt vere carceratus dici valeat, vt notat glos.in.l.fina. C.de curiosis.libr.12.& Corsetus in singulari in parte captura. De quo per Hyppo.in sua practica crimini-li.§.attingam.num.26.

23 *Prisiõ quid significet.*

Et est non leuiter aduertendum qꝙ verba pragmati. ✱Quę est.d.l.5. tit.4.lib.8.Recop. ✱dicũr quòd bla sphemus detineatur : *en prisiones* non autem dixit litera, *en prision*, nam hoc nomen *prision* sermone nostro Hispano vt plurimum sumi-tur in singulari pro ipso loco carce rationis,vt probatur in dicta leg.4. ttitulo.29.partita.7.ibi, *en la carcel, o en otra prisiõ que sea biẽ recaudado*:& in lege.5. ibi, *meterlo ya en prisiom* &in leg.6.ibi.*de la carcel,ni de la otra prision*: & idem probatur in lege. 7. & ferè per omnes leges illius tituli, & in lege. 8. titulo.15. par-tita.7.

Prisiones autem in plurali nume ro non locum carceris,sed ipsa vin-cula, quibus detinetur persona car cerati,significatur, vt sunt cippi & cathenæ : & ita probatur in dicta lege.6.titulo.29. part. 7. ibi, *que no puedan limar las prisiones en q̃ caerẽ*: & cũ antecedens litera loqueretur de cippis aut cathenis,has appel-lat

lat *prisiones* : & idem probatur in l.13.eo.titu. ibi, *Deuen los meter en mas fuertes prisiones* : & idem pro-batur in lege. fina. eodem titulo. ✱ in.l.8.titu.15.part.7. ✱ Sed contra-riũ posset fundari ex.l.2.tit.fi.par.7. ibi. *Y aun dixeron los Sabios, que no es suelto ni quito de prisiones,&c.*Vbi dicit lex, *que esta en prisiones quien esta en carcelado*:cogita. ✱

Cũ ergo dicta pragmatica vltra carcerationem requirat quòd per-sona blasphemantis sit *en prisiones*, intelligitur quod debet esse ligatus istis vinculis naturalibus , taliter quod euadere non possit fugien-do , non autem sufficerent vincula ciuilia, de quibus loquitur Angel. in dicta leg. qui carcerem , & dixi in.c.24.nam ista verba , *preso ò pri-siones*, naturaliter & non per inter-pretationem sunt practicanda. ar-gumento text.in.l.fin.C. de his qui ve. ætatis impetra. & notat Bald. in.c.ii.de constitutio.col.7.& in.ca. 1.in princ.de his qui feu.dare poss. & notat Bart.in leg.si is qui pro em ptore.vers.tertio principaliter.ff.de vsu capio.dixi sup.c.20.lib.1.

Et in dubio ligamen vinculorũ intelligitur in forma consueta vera & non ficta: nam simulata & ficti-tia carceratio,non est carceratio,ar gumento textus in.l. eleganter. §. qui reprobos.ff.de pigno.actio. cũ sua materia. Quod facit *contra los que estan con sola una arropea pre-sos en lugar de grillos o cadenas*: nam istud non sufficit.

24 Et casu quo capitur aliquis pro Auendaño,

aliquo crimine, quod non sit blas-phemia , & interim quòd cognos-citur de isto crimine,condemnatur in pœna triginta dierum ad cathe-nas: nihilominus vna eadẽq; cap-tura operatur duos effectus , sicut & vna eademq; solutio ciuilis solet operari, vt in.l.in numerationibus. ff.de solutio. & notat Oldr. consil. 50. & allegat glos.in. c. prouida.in parte continuum,de elec. lib. 6.& quod operetur istum effectum de-bet à iudice exprimi,ne obster doctrina Bar.in.l.in senatus.§. fi. ff. ad Turpilianũ,vbi dicit, qꝙ indubiò fi-nita prima carceratione,incipit se-cũda. Et est omnino aduertendũ in ista materia de punitione blasphe-mantiũ, quòd licèt regulariter car-cer sit ad custodiam & non ad pœ-nam,vt in.l. aut damnum.§. solent. ff.de pœnis. tamen quando puni-tio delicti non spectat aliam pœnã à lege,vel statuto expressam,vel ex cõsuetudine,tunc carceratio datur nomine & loco pœnæ,vt est tex.in la.in.fin.ff. de alea. & in. l.nemo. & ibi Angelus.C.de aleato.libr.10. & notat Salice.in.l.1.C.de custo. reo-rum. quem refert & sequitur An-gelus in tractatu maleficio. in par-te quod fama publica,sub num.79. & Corsetus in singulari,in parte cu-stodia. Pro quo ego allego tex.ex-pressum.in.l. senatusconsulto cave-tur.ff.de iniurijs:& carceratio quo-dãmodo est tortura, secũdũ Bal. in l.2.C.de episcopa.aud.col.2.

Vna captu-ra duos effe ctus opera-tur.

25 *Carceratio quãdo sit pœ na.*

Ex quo infertur,quòd in casu di ctę pragmaticæ,contra blasphemã-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tes tempus incarcerationis per ſpatium triginta dierum datur nomine pœnę,& nō cuſtodiæ cauſa:quòd fit, quòd licèt cum informatione vnius teſtis in alijs criminibus reus poſsit capi,& incarcerari,iuxta notata per gl.in.l.3.C.ad.l. Iuliam maieſtatis,& in.l.fi.C.familiæ.herei. & per Angelū in.l. itē apud Labeonē. §.quo vis.ff.de iniurijs:tamen in caſu dictæ pragmaticæ licèt cū informatione vnius teſtis poſsit reus ad carceres trahi, vt ab eo recipiatur cōfeſsio cū iuramēto,ſecundū formā.l.4.tit.29.par.7.ſi tamen reus negat dixiſſe blaſphemiam, ſtatim debet ſub fideiuſſore relaxari, donec integra habeatur informatio ex teſtimonio duorū teſtium,qua poſsit condemnari: & prohibita cōdenatione ad cerceres ex ſola vnius teſtis depoſitione,prohibitum quoq; eſt principiū capturæ, argumento tex.in l.oratio.ff.de deſponſa. & nō faciendam eſſe capturam ex vnius teſtis aſſertione notat Bernardus Diaz de Lugo meritiſsimus paſtor Eccleſiæ Calagurritanæ in ſua practica Canonica,in parte incarcerari,in fi.fo.101.* Et in cap.116. in fi. & in noua practica, quam Salcedo ſuam eſſe dixit, & in capit. 124. & faciunt hæc ad eam quęſtionē de qua ſupra,diximus aliqua in.1.p.c. 20.nu.8.*& in ſimili notat Yſernia in cōſtitutionibus regni Siciliæ. c. obſcuritatem.fo.paruo.87.

26 *Ex minimo teſtimonio an fiat captura.*

27 *Blaſphemus an liceat appella.* Facta verò condemnatione cōtra blaſphemum conuictum teſtibus, atq; confeſsum, cum pœna ſit certa,nō licet appellare,vt in.l.2.C. quorum appella.non recipian.

Si verò nō eſſet cōfeſſus,ſed teſtibus probatū eſſet crimē,cōtra quos obijcitur inimicitia capitalis, vel alia obiectio quę ſufficiat ad repulſam in huiuſmodi crimine blaſphemiæ,in tali caſu magis dubia redditur difficultas.Nā ſi poſt appellationē cū vellet teſtes in ſecunda inſtātia repulſare,reus detineretur in carceribus,tēpus ipſum conſumeret iuſtitiā cauſę,vt in.l.fin. C.de ſepulchro violato:& notat Specul.in tit.de appellatio §.in quibus.verſi.8.& notatur in.c.fi.de iudicijs.& in dubio regulariter deferendū eſt appellationi,vt in.l.& in minoribus.C.de appellatio.& per glo.in.l.qui reſtituere.ff.de rei vēd.& iure regni eſt tex. in.l.13.tit.23.par.3.niſi in caſibus de quibus in.l.16. & alijs eiſdē tituli: cùm ergò crimen blaſphemię probatum ſolummodo teſtibus nō ſit excepratum, appellationi in huiuſmodi proceſſu deferendum videtur in dubio interim cōdēnato reo ſub fideiuſſoribus detento.

28

In iſta difficultate ego ſic diſtinguo,nā ſi quidē conſtat de blaſphemia prolata per ſpontaneā & certā confeſsionem capti,& cōdemnati, etiā ſi appellet,non eſt appellationi deferendū : & ita nominatim tenet Robertus inſpeculo aureo,ti. de appellati.n.349.& notat Carrerius Reginus in ſua practica crimi. lib.2.c. quorum appella.in prin.nu.45.

Si verō tantūmodo cōſtat ex depoſitione teſtium,ſi quidē in prima inſtan-

29

Repulſa teſtium ceſſat in crimine blaſphemiæ. inſtātia fuerint repulſati,& oppoſitæ aduerſus eos obiectiones & crimina,neq; fuerūt probata, & facta cōdēnatione ex depoſitione horū teſtium,reus appellāt,nō eſt admittenda appellatio,niſi falſitas allegetur cōtra huiuſmodi teſtes: quia in cauſa appellationis non habet locū repulſa teſtium,niſi quando falſitas aduerſus eos opponitur, vt adnotat Matthæus de Affli&t.in deciſio. Neapoli.q.266.& Frāciſcus de Aretio in.c.ex parte.de teſtibus,& Robertus Marant.in ſpeculo aureo,in 6.par.titulo de teſtium repulſa, nu. 13.& idem videtur ſentire.l.18.in.ll. *de Madrid*,ibi. *Para las prouar en primera ni en ſegunda inſtancia.* * Quæ eſt.l.1.in fi.ti.8.lib.4.Recop.* cuius ratio eſſet,quia particularis,& germana in iſto crimine blaſphemiæ: & quia in eius punitione proceditur ſummariè,vt ſupra dixi, & in ſū marijs non ſemper locum habet teſtiū repulſa, vt notat Romanus in ſingulari.183.& dixi in lib.1. c.4. & multo minus habere debet in cauſa appellationis, & ideó conuictus per teſtes in prima inſtantia de blaſphemia,non auditur appellās, niſi quando eos eſſe falſos vellet probare:nam regulariter in crimine blaſphemiæ reprobatio teſtium locū nō habet,ſicut nec in crimine læſæ Maieſtatis,vt notat Paris de Puteo in tracta.ſyndi.in parte condemnatio,col.4.& adnotat Robertus in dicto tit.de teſtium repulſa.nu.18. & idem notat non admittendā in cauſis ſummarijs in nu.19. vbi plures authores citat,niſi in caſibus de quibus dixi ſupra,verſ.Imò.Et cū graue ſit falſitatem teſtium probare, ferè in nullo caſu, aut ſaltim rariſsimè poſſunt blaſphemantes admitti ad appellandum.Si tamen iudex admiſerit appellationem,grauiter punietur,& cauſa deuoluitur ad ſuperiorem,vt notat Ang.in.l. conſtitutiones.ff.de appella. quē ſequitur Auguſtinus de Arimino in apoſtil. ad Angelum,in tract. malefi.in parte, Præſente dicto Gāyo,verſ. quæro an omnis iudex.

Et adde,quòd inter alias pœnas, quas patitur blaſphemus,eſt illa ne ſit teſtis,vt probat Thom. Grāma. in voto.22.nu.6.quod latiùs explicat Couarruuias in.c.quāuis pactū. de pactis lib.6.part.7.nu.12.ſed tan quam infamis non repellitur,vt per Aymon.conſ.6.col.2.1.vol.

30

SVMMARIA
Capituli ſexti.

1 *Lenones expellendi à ciuitate.*
2 *Mendicantes, quos vulgus appellat baldios,expellendi à ciuitate.*
3 *Meretrices, & inhoneſtæ mulieres expellēdæ ſunt à vicinia,&.n.4.&.5.*
4 *Leproſus expellendus à ciuitate.*
5 *Lupanaria debēt eſſe extra ciuitatē.*
6 *Infirmus peſte debet expelli à ciuitate.*
7 *Rex poteſt expellere forenſes à regno ſuo.*
8 *Hæreticus expellendus à ciuitate.*

9 Ex-

Universidad de Deusto
Biblioteca

9 *Excommunicatus repellendus à consortio vicinorum.*
10 *Clericus rebellis expellẽdus à regno*
11 *Monachus audiens legens expellendus ab schola.*
12 *Seditiosi homines expellendi à ciuitate.*
15 *Malleator expellẽdus à vicinia literarum.*
16 *Exercentes fœtidas artes expellendi à ciuitate.*

CAPVT. VI. *In l. vigesimam sextam.* * *Hoc cap. 26. non inuenitur in Recopil. sed solum reperies l. 6. ti. 22. lib. 8. Recop. & l. 4. tit. 16. eod. lib.* * *In quo differitur de expulsione aliquorum à ciuitate.*

DIspositio huius text. fuit olim in vigilãtissima observantia, hodie tamen post deuictos, & fugatos Sarracenos ab Hispania nostra, anti quata est, tam obseruantia huius legis, quám pragmaticarum quæ cõditę fuerunt apud ciuitatem Hispalensem & Granatesem, vt patet in lib. pragmaticarũ antiquarũ fol. 6. & 7. * Quæ sunt l. 2. 3. & 4. tit. 2. libro 8. Recopil. *

Ex sentẽtia tamẽ harum legum colligitur, expellendos esse à ciuitate eos, cuius conuersatio Reipublicæ possit esse nociua: quod nostri correctores possent ad praxim cõuertere in casibus sequentibus.

1 *Lenones.* Primus in lenonibus, quos vernaculo sermone, *rufianes* appellamus, nã huiusmodi homines tãquã pesti feri sunt extra ciuitatẽ expellẽdi, vt in auth. de lenonibus. §. fãcim° coll. 2. & probatur in l. 2. & fi. tit. 14. lib. 8. ordi. * Quæ est l. 4. tit. 11. lib. 8. Recop. * & ibi probatur idẽ esse in muliere lena: dicitur autem leno, vt in l. 1. tit. 22. par. 7. & istæ mulieres tanquam falsa committẽtes immittãtur, & flagellatę expelli debent à ciuitate secundùm Plateam in l. cum supra. C. de re milita. lib. 12. De expulsione horum rufianorum loquitur glo. in l. 4. tit. 2. fòro legum. lib. 4.

2 *Medicamina validi.* Secundus casus est in medicantibus validis, quos vulgus appellat *baldios*, vt in l. 4. tit. 20. par. 2. de quibus loquuntur capitula regni, *Contra los pobres, y holgazanes.*

3 *Meretrices.* Tertius casus est in meretricibus & alijs inhonestis mulieribus, nam possunt expelli ne habitẽt in comitatu, vel vicinia, vt in l. non aliter. ff. de vsu & habita. & plura alia iura allegat Lucas de Pẽna in l. si qua. col. 3. C. de spectacu. lib. 11 & notat Paulus & DD. in l. nullus hæreticus. C. de summa Trinitate & fide Catho. de quo per Barbatiam in. c. Rodulphus. de rescriptis.

4 *An maritata.* Extẽdendum est hoc, etiã si mulier inhonesta esset maritata, & velit habitare in vicinia, cõsentiente marito, nã potest expelli, vt probat Matthęus de Afflictis in cõstitutio. regni Sicil. tit. de prohibi. habita. inhonestarum lib. 3.

5 Secundò extẽde, etiam si talis inhonesta mulier cohabitet in sua propria domo: nam expellenda est extra

extra viciniã, vt probat Cassa. in cõsuetu. Burg. rub. 4. §. 5. in gl. 1. n. 57.

6 *Leprosus.* Quartus casus est in leprosis, nã propter cõtagiosam infirmitatem separantur à conuersatione aliorũ, & eijciũtur extra ciuitatẽ, vt in. ca. 1. de cõiugio leproso. & ex hoc inoleuit practica, *que las casas de san Lazaro estan fuera de los pueblos.*

7 *Lupenaria.* Quintus casus est in lupanaribus toleratis inter Christianos: nam ita permittitur in. c. inter opera. de spõsa. nam cũ in dictis lupanaribus demorẽtur inhonestæ mulieres, ne infectẽt oculos earũ, quæ honestè viuunt, habitare debent in loco secreto, vel extra ciuitates, & ita notat nominatim Cassaneus in consue. Burg. rub. 1. §. 8. in gl. 1. n. 6. & Puteus in tractatu syndi. in parte excidunt, & Cepola in tract. de seruitu. rusti. prædio. c. de iure pascendi. col. 7.

8 *Pestilentiosus.* Sextus casus est, in eo qui laborat morbo pestilẽtiæ, nam illico potest de facto expelli extra ciuitatẽ, sine vllo processu ne inficiet alios, vt notat Iass. in l. casus. C. de testa. & Puteus in tracta. syndi. in. c. incipienti, Iudicis suprema potestas. & in tracta. de peste in. 3. parte in princip.

9 *Forenses.* Septimus casus est, quãdo rex timet, ne aliqui homines forenses & exteri inficient animos subditorũ: nã potest ipsos arcere à regno suo, vt notat glos. post Bal. quem allegat in l. 4. ti. 6. foro legum lib. 4. Et ideó lata est pragmatica, qua reges Catholici expulerunt Iudæos ab hoc regno: & eadem causa posset expellere homines exercentes vsuras, vt notat Andre. de Ysernia in rub. quę sint regalia, & notatur in tractatu de peste. in. 2. parte, vers. aggredior. nu. 469. & est rex. in. c. 1. de vsu. li. 6.

10 *Hæreticus.* Octauus casus in hæreticis & Lutheranis, nã huiusmodi homines furore populari sunt à ciuitate expellendi, secundùm Guillelmum, & ibi notat Paulus in l. nullus. C. de summa Trini. & fide Catho.

11 *Excõmunicatus.* Nonus casus est in excõmunicato, qui propter vitium cõtagionis æquiparatur leproso, & tanquã infamis repellendus est à consortio, secundùm Bal. in. c. intelleximus. de iudicijs, ex quo inoleuit practica, *que el juez Ecclesiastico los aparta, y pone en carcel.*

12 *Clericus rebellis.* Decimus casus est, in clericis rebellibus suo regi, vel qui noluerint desistere à violentijs quas inferunt vassalis regis: nã possunt á regno expelli & priuari iure originis, vt est text. in l. quicunq; 3. C. de Episco. & Cleri. & ibi notat Paul. & Guillelmus Benedictus in. c. Rainũtius. de testa. in parte vxorem nomine. fol. 96. col. 3. & Bartholomęus de Cassaneo in consuetu. Burgun. rub. 1. §. 5. in gl. sin la graci. sub nu. 81. & de iure huius regni est. l. aurea in. l. 18. lib. 8. ordin. rega. tit. 9. par. 1. * In Recopil. non inuenitur lex, *que diga que echen del Reyno al Prelado que no obedeciere las prouisiones sobre las fuerças*, solũ reperies de hoc. l. 25. tit. 3. lib. 1. Rec. ibi. *Y los mandaremos echar dellos, &c.* Quæ non loquitur, *en las fuerças en particular, sino en las bulas de Roma, contra el patronazgo Real, o de*

Universidad de Deusto
Biblioteca

o de legos, ò contra cosas semejantes, & reperies.l.13.tit.3.lib.4. Recopil. *Que pone pena de echar del Reyno, y perder las temporalidades el Prelado, ò persona Ecclesiastica, que no viniere al llamamiento del Rey*: & quod id principes supremi possint facere tradit Nicolaus Balbus, post decisionem. 68. Pedamontaneam in quodam consi. ibidem posito. nume. 34. & 35. Et superadde melius & formalius in proposito loquentem Carolum de grasalijs de regalibus regis Franciæ lib. 2. in iure. 16. vbi cum ingenio dicit, quòd licet reges non habeant ditionem contentiosam, & iudicialem contra personas Ecclesiasticas, tamen habent ditionem œconomicam, & polyticam, *como podria vno echar de su casa al clerigo que es su capellan*, & certe videtur mihi, quód in materia est ista ipsa veritas. * Et inde inoleuit practica, *Que a los juezes Ecclesiasticos que hazen fuerças, las quales su Magestad, y los señores de su muy alto Consejo mandan alçar, si son rebeldes, se les manda que salgan del Reyno*, & in proposito cõducit dispositio rex. in. l. fi. ff. de officio procura. Cęsa. vbi ille qui caret iurisdictione, nihilominus potest iniuriosos subditis suis prohibere, ne accedant ad certum locum: sic rex noster, licèt careat iurisdictione in Ecclesiasticos, si tamen sunt iniurioſi subditis suis, potest eos pohibere, vt exeant, & ne accedant ad hæc regna: de quo dixi supra in lib. 1. c. 1. nu. 25.

Vndecimus casus est in monachis audientibus leges, aut physicã, nam expellendi sunt ab schola, vt in. c. 1. ne clerici, vel monachi. & est glos. in. c. 1. de vsuris. lib. 6. in parte expellant. 13 Monachus.

Duodecimus casus est in hominibus seditiosis, & scandalosis: nam possunt expelli à ciuitate, secundùm formam text. in. l. 3. tit. 18. libr. 8. ordinam. regal. * Sed est. l. 6. tit. 22. lib. 8. Recopil. & l. 4. tit. 16. lib. 8. * & hoc quotidie practicatur ad querelam syndici locorum. 14 Seditiosus. *

Decimus tertius casus est, in malleatore, vel alio quolibet officiali, qui malleat, vel strepitũ facit iuxta Ecclesias, vel monasteria, aut iuxta domos doctorum, vel scholas, nam sunt expellendi extra ciuitatem ad loca secretiora: non obstante appellatione: & ita per plura probat Iasso & moderniores in. l. 1. ff. soluto matrimo. nu. 45. * Vide Ant. Gomez in. l. finali Tauri. n. 17. versi. decimus casus, &c. * & idem extenderem ad omnes casus in quibus publica quies prætenderetur: & ita colligo ex rationibus Iasso. ibidem, & ex Platea in. l. vna. C. de studij. libera. lib. 11. 15 Malleator. *

Decimus quartus casus est in exercentibus artes fœtidas: quorum odor infestat nares transeuntium: & ita notat Cepola in tractatu de seruitutibus, sub rub. de acre. & notat Angelus in. l. 2. §. idem ait, si odore. ff. ne quid in loco publi. & notatur in tract. de pete in. 2. parte. c. transeo ad alia remedia. 16 Exercentes fœtidas artes.

media. fol. 63. nu. 74. & ne fraus fiat in huiusmodi expulsione: & an liceat suburbijs habitare, videatur Bal. in. c. significasti. de rescrip.

SVMMARIA Capituli septimi.

1 *Præstans auxilium post delictum cõmissum, punitur eadem lege, sed nõ eadem pœna.*
2 *Receptator qui requisitus non tradit iudici delinquentem, punitur sicut delinquens, & tenetur ad debitũ.*
3 *Delinquens potest expelli â ciuitate, etiam cum tumultu.*
4 *Receptator qĩ dicatur delinquere.*
5 *Iudex qñ puniatur vt receptator.*
6 *Iudex an teneatur remittere delinquentem, & num. 7.*
8 *Iudex vt remittat delinquentem debet requiri in propria persona.*
9 *In contractibus habet locum remissio*
10 *Mulier receptans maritum qualiter puniatur.*
11 *Ignorantia excusat á pœna receptationis.*
12 *Visitans vel alimentans delinquẽtem in Ecclesia, punitur extraordinem.*
13 *Pœna receptationis habet locum cõtra receptantes personas delinquẽtium.*

CAPVT. VII. In. l. vigesimam septimam. * *Quæ est. l. 20. tit. 6. lib. 3. Recop.* * *De puniendis receptatoribus delinquentium.*

PRO vera resolutione huius materiæ præmitto, iure communi non esse in dubium, præstantes opem aut auxiliũ personis delinquẽtibus, vt euadãt à punitione: quia personis tãtummodo fauent & non delinquentiũ criminibus, puniuntur eadẽ lege, sed nõ eadẽ pœna: sicut ipsi principales delinquẽtes, & sic arbitrio iudicis puniuntur, ex titu. C. de his qui latro. occulta. & notat Bal. in. l. 1. C. ad. l. Iulia. pecul, & in. l. 1. C. de Nili agge. nõ rumpen. & Ang. in tracta. maleficio. in verb. dicto maleficio, versi. quæro qua pœna. & Hyp pol. in. l. si in rixa. ff. ad. l. Cornel. de sica. nume. 49. & notat Matthæus de Afflictis in constitutio regni Siciliæ, titul. de patare. num. 4 & 6. & Garrerius Reginus in sua practi. crimi. §. homicidium el. 4. nu. 25. 1 Contra præstantes opẽ delinquentibus.

Præstantes quoque fauorem personis delinquẽtium post delictum commissum. vt euadãt á iudice, dicuntur quoq; receptatores, & arbitrariè puniũtur, vt notant DD. in. l. 1. ff. de receptato. & Gandinus sua practica, tit. de furibus & latroni. num. 13. & Archidia. & Dominicus in. c. 2. de hęretic. lib. 6.

Receptantes autem malefactores in domibus, aut fortalitijs si requisiti non tradant eos iudicibus petentib⁹, talis receptator propter authoritatem iudicis excluſam, tenetur eadem pœna, sicut principalis delinquens, vel ad debitum, si debitor 2 Contra receptantes.

Universidad de Deusto
Biblioteca

bitor exiſtat, vt eſt text.in.l.fina.tit. 18.lib.8.ordina. ✶ Quæ eſt.l.4.&.5. tit.12.libr.8.Recop. &.l.2. tit.16.eo. lib.&.l.1.tit.19.lib.5. Recopil. *que hablan contra los receptadores.* ✶ ibi. *Sea tenido é obligado á las penas que el mal hechor deuia padecer por ſu delito, y a la deuda que el deudor deuiere:* & cum iſta verba ſint generalia, omne genus delinquentium comprehendũt, & ſic poteſt exendi tex. in.l.prima.C.de his qui latro.occulta.ibi, Par ipſos & reos pœna expectet, & in lege ſecunda eodem titu. ibi, Cõuicti pœnas ſubeant competentes: & ſic ſtante requiſitione iudicis cõtra receptantes, pœna iam non eſt arbitraria, ſed certa & legalis ob grauitatẽ huius contumacię. Eſt caſus iſte curię, vt de eo cognoſcatur apud curiam in prima inſtãtia, non obſtante conſuetudine aut priuilegio in contrarium.

Caſus de curia.

Item vltra dictas pœnas, ſi receptatio durauerit vltra ſpatiũ trium dierum, ſi receptator erat traditor, vel aleuoſus receptator; vt aleuoſus punitur, vt in.l.36.tit. fin. lib.8.ordin. ✶ Quæ eſt.l.4.tit.18. lib. 8.Rec. ✶ & in.l.6.tit.11. lib.1. ordin. ✶ Quæ eſt.l.7. tit.25. lib.8. Rec. ✶

3 *Malefactor expellitur etiam cum omnibus.*

Et ex diſpoſitione harũ legũ regni probatur, quód licet de iure cõmuni dominus caſtri, apud quẽ receptatur malefactor, non teneatur eũ ponere in manibus iudicis, ſed debet ipſum expellere à caſtro ſuo ſecundũ Bal.in.c.1.§. ſi iudex de pace tenend. in vſib.feu. tamen hodie ſecus eſt, & vltra pœnas ſupradictas ſi dominus caſtri renuerit, poteſt ciuitas ipſum tumultuoſe expellere ab ipſa ciuitate, & iſte eſt verus ſẽſus.l.3.tit.18.lib.8.ord. ✶ Quæ eſt.d.l.2.4.&.5. titu. 12.lib.8.&.l. 2. tit.16.lib.8.Recop. ✶

In manibus autẽ inimici dominus caſtri non tenetur malefactorẽ ponere, imò tenetur ab eo in caſtro defendere. Et iſto caſu procedit, q̃ notat Bal.in.c.1.§.conuenticulas, de pace iuram.firman.1.col. quem corrupte allegat Matthæus de Afflict. in deciſio.265.col.2.

Vt ergo quis incidat in pœnas illi ctarũ legũ regni ſola cauſa receptãdi reum debet eſſe, vt euadat iudicis manus, & ſic vt delinquẽs liberetur à pœna criminis, vel debitor à debito, inſtante iudice aduerſus reũ vt capiatur, ex quo plura notatu digna, deduci poſſunt ad praxim.

4

Primò infertur, q̃ licèt quis delinquerit, ſi tamen receptans ignorat iudicẽ aduerſus eum procedere, interim veré non eſt receptator, quia non facit vt iudicis manus ille euadat, prout requiritur, ex notatis per Luc.de Pẽ.in.l.1.C.de deſertori.li.12

Secũdò infertur, quòd ille qui receptatur debet in effectu eſſe delinquẽs, idq; verè debet conſtare in proceſſu, de quo agitur contra receptatorẽ, vt notat Bart.in. l.ne quid' col.2.ff.de inte.rui.& nauf.ver.quæro tunc quãdo agitur. & dixi ſupra in lib.1.c.22.nu.4.

Remiſſio delicti non reuocatur.

Probato ergo prius q̃ ſit delinquens, punitur receptator, etiam ſi rex dicto delinquẽti pœnã remiſerit,

ſerit: quia remiſsio vni perſonæ facta, ad aliam non extenditur, vt notat Yſernia in.c.imperialem.in principio, de prohibita feudi aliena.per Frederi. Quod poſſet corroborari ex pluribus citatis per Matthæ.de Afflict.in conſti.regni Sicil.rubr.de paternis.num.11.lib.1.

5 Tertiò infertur, quòd dictæ pœnæ receptatorum tunc demum locum habent, quando habens apud ſe delinquẽtem ſit priuata perſona: ſecus verò ſi ſit iudex detinẽs eum intra carceres, & nolens remiſsionẽ facere, ex probabilibus cauſis: nam ſi malitioſè relaxaſſet, & non remitteret, & ſic delinquẽs euaderet impunitus: tunc iudex aut receptator eſſet puniendus, ſecundùm Lucam de Pen.in.d.l 1.C. de deſerto.lib.12.

In lẽibus effet remiſſio delinquẽtis.

Iuſtæ autem cauſę nõ remittendi deliquentem plures eſſe poſſunt, inter quas illa, ſcilicet, quia cauſa & delictũ eſt leue: quo caſu remiſſio ceſſat, vt in auth.vt nulli iudicũ. §.ſi verò.coll.9.& notat gl. in.l.1.ti. 20.li.2.for.ll.& DD.in .c.1.d rapto.

6 *Conſtare de corpore delicti, vt fiat remiſsio.*

Secunda cauſa eſt, quando petita remiſsione delicti non ſimul mittitur informatio commiſsi criminis, quia iudex requiſitus ſine eo quod ſibi cõſtet de delicto, remittere nõ tenetur, vt per plura probat Guido Pap.in deciſ.Dalphina.q.202.& Felinus in.c.fin. de foro comp.& probat Caſſan. in conſuet.Burg. rub.11. §.1 & de iure regni eſt textus in.l.1. tit.29.p.7. Quę lex fortiùs probat, q̃ ad ſolas literas iudicis requirẽtis, debet remiſsio fieri ſine informatione delicti, ſed ſolummodò, q̃ vel ſit infamatus, vel accuſatus propoſita accuſatione, ſecundùm formam text.in.l.1. & in.l.14.tit.1.par.7. niſi hanc legem primam ſuppleas, quòd captura, & remiſsio fieri debeat, præcedente informatione: de quo per Iacobum de Bellouiſo in repet. c.Romana.§.contrahentes. de foro compet.lib.6. & per Hyppolitũ de Marſilijs in ſua practica crimi.§.opportunè.num.32.

7 *De vagabũdo.*

Tertia cauſa, ex qua remiſsio fieri non debet, eſt quando proceditur contra vagabundũ, quia vbicunq; capitur, poteſt puniri, vt eſt gloſ.in.l.4.§.prætor ait.ff. de damn. infect.& notat Guido.Pap.in deciſ. 202.& Hyppol.in conſil.86.

Quarta cauſa non remittendi, eſt conſuetudo prævalens, ne fiat remiſsio: nam illa valet, vt notat Paul. in.l.hęres abſens.§.1.col.3. ff. de iudicijs.& notat Roch.de Curte in.c. fin.de conſuet.fol paruo.17.col.1.

Sed iure noſtro regio hoc non procedit, neq; valeret huiuſmodi conſuetudo, ſed neq; priuilegium: imò omninò eſt remiſsio facienda, vt in.l.1.&.2.tit.17.lib.8.ord. ✶ Quę ✶ eſt.l.2.&.3. tit.16.libr.8.Recopil. ✶ Nam cùm omnes domini temporales huius regni ſubſint regi Caſtellę, apud quẽ eſt ſuprema poteſtas; indiſtinctè debet fieri remiſsio ex iuriſdictione vnius ad alterius iuriſdictionem, vt eſt elegãs doctrina Bal.in.l.2.in verſ. ſed nunquid.C. de ſeru.fugi. & notat Angelus in auth. de teſtibus.§.quoniam.col.7.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ex quo subinfertur, quòd siue loca sint vicina, siue non vicina, est omninò remissio faciẽda, & sic cessat doctrina Ang. in l. non dubium. ff. de custo. & exhibitio. reorum.

Et cum supra libatis conclusionibus, & moderaminibus, debet remissio fieri, & sic sunt practicanda, quæ elegantissimè congessit in ista materia Cassaneus in consue. Burg. in rubr. 12. §. 1. & Hyppol. in l. vna. C. de raptu virg. ad finem. & Puteus in tracta. syndic. in parte, remissio, & Montal. in. 2. compil. fori. in parte, delinquẽs. & dignissimus Archiep. Couarruuias in suis practicis quæstionibus. cap. 11.

8 Vt ergo iudex incurrat pœnã, & quodammodo dicatur receptator, nullam debet excusationẽ habere, imò & debet moneri, vt remittat, requisitus in propria persona, vt probant verba dictę. l. fi. tit. 17. lib. 8. ordinam. ★ Quæ est. l. 5. tit. 12. lib. 8. Recop. ★ ibi, *Requerido el dueño de la fortaleza.* Nam & ad incursum pœnæ pecuniariæ monitio in propria persona requiritur, ex doctrina Paul. & DD. in auth. hoc amplius. C. de fideicommiss. & est glossa in Clementina. 1. de vita & honestate clericorum.

9 *Quid in contractibus.* In cõtractibus autem adhuc potest practicari quòd fiat remissio: maximè hodie, cùm creditor habeat ius in persona debitoris, vt seruiat cũ argolla, & sic debitor quoq; remitti debet, & non receptari, vt ★ in. l. 1. tit. 17. lib. 8. ordin. ★ Quæ est l. 2. tit. 16. lib. 8. Recopil. & l. 1. tit. 19. lib. 5. Recopil. ★ & quòd remissio locum habeat in contractibus, facit glos. in. l. 1. ff. si quis in ius vocatus, & notat Abb. Felinus, & Decius in c. 1. de iudicijs. de quo in alphabeto aureo, in parte, remissio.

Quartò in materia receptationis infertur, quòd solus affectus receptandi debet mouere receptãtem, vt incurrat pœnam: secus est si carnali affectu motus receptauerit: nam mitius punietur, vt in. l. 2. ff. de recepta. Et pecuniaria pœna imponi solet huic receptanti, non corporalis, vt concludit Bonifacius de Vitalinis in tract. maleficio. titul. de recepta. col. 1.

10 *An vxor quæ recepta uit puniatur.* Et quanquam Bonifacius ibi adnotet, vxorem delinquentis receptantem maritũ debere puniri: tamen contrarium, & melius notat Angel. in tracta. maleficio, in parte, dicto Titio. num. 25. & Alexand. in apostil. ad Bart. in. d. l. 2. ff. de recep. & Matthæ. de Afflict. vbi supra. & Felinus in. c. cum quidam. col. fin. de iu. iur. Et quid de alio cõsanguineo, qui eximit à manibus familiæ consanguineum captum, videatur Yserna in tit. de pace iurament. firman. in versi. receptatoribus, & de vxore per Carrerium Reginum sua pract. crimi. §. homicidiũ. *el quarto.* nu. 42. ★ De ha materia vide Anto. Gom. ★ 3. tom. c. 3. num. 50. ★

11 *An ignotũ puniatur.* Quintò infertur, quòd probabilis ignorantia, quòd ille non sit delinquens criminosus, excusat à pœna receptationis: nam vera & nõ præsumpta scientia requiritur quòd sit delinquens, secundùm Bald. in. l. 2. C. de adulter. & in. l. 2. C. de his qui latro. occulta. & notat Ang. in auth. de ecclesiasti. tit. §. iubemus. coll. 9. & Platea, & Lucas de Penna in. l. 1. C. de deserto. lib. 12. & in. l. 1. C. de colonis Tracen. lib. 11. & iure regni probatur in. d. l. 37. tit. fi. lib. 8. ordin. ★ Quę est. l. 4. tit. 18. lib. 8. Recop. ★ ibi, *Seyendole prouado que lo sabia.* In dubio autẽ præsumitur ignorantia, vt probat Angel. in tract. malefici. in verb. dicto Titio. vers. quid si rem furatam. & glos. in. l. 2. ff. de recepta. ★ Aliàs est in. l. 1. in glos. 1. ff. de receptatoribus ★ & Roma. cons. 473.

Quod autẽ requiratur vera scientia, intelligitur ad ordinariam pœnam ponendam: præsumpta verò, aut confusa scientia sufficit ad impositionem pœnæ extraordinariæ, vt colligitur ex exemplo de banni-

to in genere, vt notat Bart. in. l. 1. C. de colo. Illyricis. & in. l. omnes. de agricolis & censi. lib. 11.

Sextò infertur, quòd in receptãte vera malitia, & animus receptandi debet colligi, & nõ alia coniectura, vt receptãs debeat puniri: quid enim si aliquis intrans domũ, vel hospitium petit bibere, vel aliquod alimentum quod præstatur, maximè pretio interueniente; iniquum esset hunc puniri tanquam receptatorẽ vel ferrarium, qui cum delinquentis ferro calciauit: isti enim multum absunt à receptatoribus, vt colligitur ex Bart. in. d. l. omnes. C. de agricol. & censi. lib. 11. & ex Alex. in apostil. ad Bart. in. d. l. 1. ff. de receptatorib. & in. l. Seiæ. §. idem quęsijt. in cons. 262. in fi. & ex Luca de Penna in. l. 1. C. de deserto. lib. 12.

12 *Contra visitantes delinquentes.* Quod longè secus esset, si cùm esset delinquẽs in ecclesia, vel fortalitio aliquis visitasset eum, vel alimenta misisset: nam debet omninò extra ordinem puniri, vt per plura probat Carrerius in. l. obseruare. num. 130. C. quorum appella. non recipian. Et contra literas mittentes, & præstantes alimẽta, videatur idẽ Carrerius, vbi latissimè omnia cõgerit in. §. homicidium. *el quarto.*

13 Septimò infertur, quòd dicta pœna receptationis locum habet contra receptantes personas delinquẽtium, vt probatur in. d. l. 36. sæpius allegata, ibi, *Qualquier que acogere en su casa hombre que hizo traycion.* & ibi, *Malhechores que ouieren hecho maleficio*: quod secus esset in receptante bona forte furata: nam tunc locum habet pœna, de qua in. l. cos. & ibi Bal. & doct. C. de furtis & per Hyppolit. in. l. si in rixa. ff. ad. l. Corneliam. de sica. nu. 50. & in. l. is qui cum telo. C. ad. l. Cornelią. de sica. & facit. l. 18. tit. 14. part. 7.

Ex his septẽ illationibus manet prælibata materia receptatorũ, quæ frequẽs est apud iudices, quos vulgus *Pesquesidores* appellat, qui aliquando iniustissimè procedunt sub colore receptationis cõtra aliquos: de qua materia loquitur quoq; eleganter Platea in. l. locorũ. C. de omni agro deserto. lib. 11.

SVMMARIA Cap. octaui.

1 *Ad curam regis, & ius iudicum pertinet, vt fiant hospitia publica.*
2 *Hospitator cogitur contra voluntatem hospites recipere.*
3 *Index debet taxare stabularibus præmium hospitij.*
4 *Stabularij quando teneãtur de furto commisso intra domum, & numero 5.*
6 *Stabularius non tenetur de delicto familiaris.*

CAPVT. VIII. In l. 28. * Quæ est, l. 21. tit. 6. lib. 3. Recopil. * de stabularibus, & habentibus hospitia, qualiter vti ministerio debeant, & de solertia iudicum circa hoc.

BReues, & paruæ solent esse causę, de quibus in isto cap. sermo fiet: ideò sub breuibus perstringam, quæ in manibus iudicum veniunt quotidie: etiam de quibus in vijs, atq; plateis solẽt adiri, vt decidant.

1 *Forenses debent hospitari.* Et præmitto, quòd ad curam regis, & suorum iudicum pertinet vt fiant publica hospitia, vt est text. in l. 1. tit. 11. par. 2. Nam interest reipublicæ vt forenses inueniant mãliones, cũ huiusmodi receptacula pars sint alimentorum, de quibus per Abbatem, & docto. in c. 1. de empt. & vend. & cum priuati non teneantur forensibus hospitia præstare, exceptis casibus, de quibus in toto tit. de metatis & epidimiticis lib. 12. & in l. 1. §. munus hospitis. ff. de mun. hono. & in l. 1. §. 1. ff. naut. caupo. & stabul. necesse est, vt iudices curent solertissimè, vbi forenses recipi debeant, & vltra domos pro hospitibus recipiendis circa stabulariorũ personas multa quoq; debent animaduertere.

Primũ ne homo, aut mulier infamatæ vitæ sit hospitator: nam hoc iudex potest ex officio suo prohibere, vt notat Angel. in l. 1. ff. naut. caupo. & stabul.

Quod intelligo quando aduersus hos vigeret specialis infamia aliquorum criminum: nam generalis præsumptio, quòd isti sunt viles & rapaces, licèt vigeat ad hoc quod non deferatur eis iuramentũ super compurgatione suę personæ, quando agitur de inuestigatione rei, quæ hospiti furata fuerit, vt notat Bald. in l. 1. C. loca. tamen vt excludatur ab officio hospitandi hoc non sufficit: quia sine causa non debet quis prohiberi vti arte sua, vt in l. moris. ff. de pœnis. & facit l. viuus libertus. ff. de operis liberto.

Secundò debet animaduertere, ne cogat contra voluntatẽ hospites recipere, nisi semel incepisset publicè habere hospitium: nam deinde cogitur hospites recipere: argum. text. in l. verum. ff. de furtis. & notat Bart. in d. l. 1. ff. naut. caupo. nisi propter multitudinẽ hospitantium valeat excusari, secũdùm Bart. in l. 1. ff. de

furti. aduersus nautas. vel quòd ille quod vult hospes fieri, sit riualdus, aut suspectus de furto: quia potest repelli, neque hospitator cogi potest eum recipere.

Hospes excludi tur ex causa. Imò etiam postquàm aliquis receptus est in hospitio, potest expelli ab eo, si superuenit nobilis, & insignis persona: aut ambasiator, qui recipi debet cũ sua familia, excluso primo hospite, secundùm Angel. in d. l. 1. ff. naut. caupo.

Tertiò debet aduerti, ne facta fabrica hospitij, prohibeat vt in hoc solò hospitio, & non alibi recipiantur hospites, aut non, antequam illud hospitium sit plenum hospitibus, quia istud est contra vtilitatem publicam, quod nos vulgò dicimus *estanco*: & id nominatim tenet Paris de Puteo in tract. synd. c. excedunt etiam Barones.

3 Quartò debet aduertere, ne sit in arbitrio stabularij extorquere ab hospitantibus quantũ voluerit pro præmio hospitij: imò taxatio ponenda est à iudice, vt probant verba huius capitis. * Quæ est dicta l. 21. tit. 6 lib. 3. Recop. * ibi, *Esponga taxa en ellos*: & probatur in l. 14. tit. 21. lib. 2. ordinam. * Quæ est l. 6. tit. 11. lib. 7. Recopil. & vide l. 7. ibidem, & l. 9. tit. 6. lib. 2. Recopil. * & exigentes vltra taxam, nõ solùm pœnis statutis debent puniri, sed tenentur in foro conscientiæ restituere, vt notat Caietan. in summa. in parte, Venditio, & notat eleganter noster frater Alfonsus de Castro in lib. 1. de lege pœnali. c. 12. fol. 97.

Auendaño.

Et vt isti hospitãtes habeãt abundanter alimenta, permittitur eis vt possint emere in grosso, & reuẽdere minutatim, vt notat Angel. in l. annonam. ff. de extraord. crimi.

Quintò debent aduertere, q; tàm hospitantes, quàm eorũ vxores teneantur fideliter custodire res quas hospites aduenæ intromittũt in hospitium: quia eo ipso quòd intromittuntur, videntur eorũ curam suscipere, nisi hospes posuerit res suas in euidenti loco periculoso, vt eleganter distinguit Bald. in l. 1. & in l. certi iuris. C. locati. Et de iure huius regni probatur in l. 7. tit. 14. part. 7. & ibi gloss. Montalui. & in l. 26. tit. 8. part. 5. quod infrà declarabitur. Et quòd stabularius teneatur pro periculo rerum quæ intromittuntur, procedit etiã si protestetur in contrarium, quia cùm ex necessitate officij teneatur, protestatio officio contraria nihil iuuat, ex doctrina Imolæ in c. Cumana. de electione. & Felin. in cap. cum. M. de constit. col. 17. & facit quod Alexand. notat in apostil. ad Barto. in l. fin. §. fin. ff. naut. caupo. & stabu. 4 *Hospitantes an teneãtur de furto.*

Pro quo potest induci quod refert Iass. in §. fuerat. instit. de actio. nu. 106. & Ioan. de Palacios Ruios in cap. per vestas. de dona. inter virum & vxorẽ. §. 14. quòd pater dotans filiam, videtur de suo dotare, vt in l. fin. C. de dotis promis. cùm faciat ex necessitate paterna, licèt protestetur in cõtrarium.

Et licèt hoc verũ sit iure communi, quãdo ipsemet stabularius, aut

Universidad de Deusto
Biblioteca

eius familiares rem furantur, quia tenetur pro familiari: si tamen furtum fecerit extraneus, & hospitator non sit in culpa, non tenetur soluere rem furatam, ob id tantùm quod intra hospitium fuerit posita, nisi custodiam eius stabularius, aut eius vxor acceperit, vt est text. in. l. 7. tit. 14. part. 7.

Item etiam, quando familiaris hospitatoris furatur, non tenetur stabularius, si exonerauit se à custodia, vel tradidit clauem tecæ, & in isto casu rectè intelligẽtibus loquitur dispositio text. in. l. 26. tit. 8. p. 5.

Si autem traderetur clauis, non capsæ, vel armarij, sed cameræ, adhuc non liberatur stabularius, quia magis videtur tradita clauis, vt reponat hospes in abscondito, quàm vt liberetur à custodia, secundùm Angel. in. l. 1. ff. naut. caupo. stabularij.

6 Inquisitio tamen posset semper fieri contra stabularium, & attenta qualitate personarum, & indicijs, posset torqueri, iuxta doctrinam docto. loquendo de eo qui reperitur mortuus in domo alicuius, in. l. 1. ff. de offi. præfecti vigi. & in. l. cùm merces. §. 1. ff. locati. & per Angel. in tracta. maleficio. in parte, fama publi. col. 8. & in. l. 2. C. de furtis, & de delicto familiaris stabularij non tenetur stabularius: putà si ille delinquat, vt notat Anania cons. 2. & Iaſ. in. l. 1. C. de seruis fugi. nu. 15. Comperto autem fure, qualiter probetur valor rerum, quæ fuerãt introclusæ in arca, aut valisia, seruanda est doctrina doctorum in cap. final. quod metus causa. & in. l. si quando. C. vnde vi. & habet locum iuramentum in litem, de quo in. l. 5. tit. 11. part. 3.

SVMMARIA
Cap. noni.

1 *Ludus in pecunia numerata de iure Digestorum indistinctè erat prohibitus.*
2 *Hodie non licèt ludere vltra duos argenteos.*
3 *Ludentes juego de naypes, qua pœna puniantur.*
4 *Adquisita in ludo an debeant restitui.*
5 *Amissa in ludo, vsq; ad quod tempus possunt repeti.*
6 *Pœna contra ludentes intra quod tempus potest imponi a iudice.*
7 *Sine informatione ludi non inchoatur processus contra ludentes.*
8 *Informatio ludi, qualis debeat esse.*
9 *Apprehensio ludentium in actu per iudicem, vel eorum ministros est vera informatio.*
10 *Sententia contra ludentem non præsumitur, nisi de ea appareat, vt apponatur secunda pœna.*
11 *Ludentes juego de dados qua pœna puniantur.*
12 *Ludentes non possunt esse testes in causa criminali.*
13 *Crimen ludi est mixti fori.*

CAPVT

*CAPVT. IX. In legem. 29. * Quæ est l. 21. ti. 6. li. 3. Recop. Et de hac materia vide Ang. de maleficijs in tit. de ludo azardi, & alearum. & verb. meditori. de midadi. & Couarru. in regul. peccatum. 2. p. §. 4. & Auiles in cap. 29. prætorum. in princip. verb. Iuegos. *

1 MAteria ludorum copiosissimè cõgesta est per Parid. de Puteo in tract. de ludo. & nonnulla eleganter addita per nostrum fratrem Alfonsum de Castr. in lib. 2. de. l. pœnali. c. 2. Quæ tamẽ iure regio apud nos sunt frequentiora decreui perstringere in cõclusionibus sequent. inter quæ videnda sunt quæ doctè, atque religiosissimè scripsit frater Francis. de Alcocer in libro, quem cõposuit de ludo anno. 1558. Prima conclusio est, q; iure cõmuni Digestorum prohibitum erat in pecunia numerata ludũ exercere, siue magna, siue parua fuerit quantitas, vt probat text. in. l. solent. ff. de vsu aleæ, & aleato. ibi, Senatusconsulto vetuit in pecunia ludere.

Posteà iure Codicis additũ est, quòd neq; in rebus liceat ludere, vt in auth. alearum vsus. C. de religi. & sump. funer. ibi, Ludendo argento, apparatu, lapidibus, & auro.

Hodie verò iure regni, prohibitio ludendi in pecunia durat, si vltra duos argenteos ludatur: nam intra duos sine vlla fraude benè licet ludere, vt decisum est in curijs habitis apud Maioritum, anno. 1528. c. 116. vbi exprimitur, q; ista quantitas debet esse, vt cõsumatur in conuiuio. * Quę est l. 10. tit. 7. lib. 8. Recopil. & nouior. l. 11. eod. titul. quæ tollit qualitatẽ, *de que sean para comer.* * & ad huiusmodi causam iure communi in qualibet summa indistinctè licebat ludere, vt in. l. quod in conuiuio. ff. de vsu aleæ & alea.

In dubio autẽ non probato contrario, quælibet quãtitas ludi videtur ad solatium, vt præsumit benigniter Ioannes Faber in dicta auth. alearum vsus.

Et quia iudices auaritię cæcitate moti, vexabant subditos, opponendo, quòd non ludebatur pecunia, duorum regalium ad solatium siue conuiuium: ideò lata est lex in comitijs apud Maioritum, anno. 1534. c. 63. vbi expositum est, quòd vsq; ad duo regalia liceat ludere: etiam si nõ sit ad solatium, vel comedendum. * Quæ est. d l. 11. titul. 7. lib. 8. Recopil. * & ex his declaratur. l. 7. tit. 10. lib. 8. ordi. * Quæ est. l. 5. tit. 7. lib. 8. Recop. * quæ indistinctè permittebat ludi comestibilia, sine quã titatis limitatione: nam illa procedit dummodò duorũ regalium non excedat quantitatem.

Secunda cõclusio est, quòd licèt iure communi nulla posit ludentibus pęna imponi, vt in authen. alearum vsus, ibi, Nulla sequatur condemnatio, sed solutũ reddatur: hodie verò iure regni pro prima vice sexcentorum morapetinorũ pœna

Universidad de Deusto
Biblioteca

est impositа tam contra ludentes, quàm contra publicos ludorum receptatores, vt in.l.1.iuncta.l.3.&.7. tit.10. lib.8.ordinam. & in dicta.l.7. ★ ★ Redactæ sunt hæ leges ad.l.2.3. & 5.titul.7.libro.8.Recopil. & vide Auiles in cap.29. prætorum. verb, *leyes*. num.1. ★ fit mentio *de juego de naypes*,& permittitur cum eis ludus solatij: vetatur tamen & prohibetur vsus *de los dados*, etiam causa solatij,& sic ista exceptio firmat regulam in contrarium:& vsus communis interpretatur vetitum esse ludum *de naypes*,sub pœna sexcentorum morapetinorum, & illa imponenda contra ludentes, & receptatores eorum. Et aleæ appellatione hoc venit,vt notat Sylvester in parte,ludus. versic.quinto.frequentantes tamen domos ludentium,& inspectores eorum, & mutuantes ad ludendum, possunt extra ordinem puniri, vt concludit Bonifacius in tit.de ludo azardi.in fine.

4 *Lucrans in ludo sine fraude taxillorum aut cartharum non restituit.*

Tertia conclusio est, quòd lucrantes sine fraude taxillorum, aut cartharum aliquas pecunias in ludo, ab habente liberum arbitrium ludendi, & non auaritiæ causa, sed dum luditur solatij causa,& in parua quantitate, attenta qualitate personarum, & diuitiarum suarum, si ex consuetudine in huiusmodi personis tolerabile est, quod non fiat restitutio pecuniarum,excusantur lusores á restitutione pecuniarum, quia talis consuetudo valet,& quia pecunia videtur donata, cùm possit peti,& perdens non vult petere, & sic vti huiusmodi iure, ob quod præsumitur donatio,argumẽto eorum quæ notat Rebuffus in procemio constit.regni Franciæ. in glos.1. nu.47. Valet ergo huiusmodi consuetudo, ne lusores restituere teneantur lucrata à veris dominis: & ita notat Ioannes Andreas, & ibi Abb.in.c.pen.de vita & honest.clericorum.& Rochus de Curte in repetitione capitnli fin. de consuet.in 3.notab. fol. paruo.15. & Petrus de Rauena in tract.de ludo. versic.aduerte tamen.& Rebuffus in constit. regni Francig in procemio. num.56. & in Sylvestrina in parte, ludos.11. &.12.&.13.quæst.

Si tamen aliqui ludunt auaritiæ causa, tunc lusor restituere tenetur quod lucratur, tùm propter peccatum, vt notat Caietanus in summa, in parte, ludus. & Augustinus de Arimi. in tract maleficio. in parte, metidore.de malidadi.in finali apostil. ★ Et vide Gutierrez de iuramento confirmatorio. 1. part.c.53. num.2. ★

Tùm, quia vltra summam duorum regalium prohibitum est ludere,vetãtibus legibus huius regni, ob quod lucrantes tenentur ad restitutionem, quia actum à lege reprobatum fecerunt,secundùm Baldum in rubr.C.de cond.ob turpem. & id videtur innuere text.in.l. final. tit.15.par.2.& quia lex prohibitiua, actus etiam pœnalis obligat in foro conscientiæ.

Si verò lucrũ obuenit, adquirendo ex ludo cũ falsis taxillis,aut cartharis, tunc propter fraudem (etiam si ludus solatij causa fiat) vincẽs tenetur ad restitutionem lucri,secundùm Bald.in.d.rubr.& notat Puteus in tract.de ludo. vers. an perditum. & Sylvester vbi suprà in.13.q. ★ *si cum falsis taxillis.*

5 Quarta conclusio est,quòd licèt amissa in ludo, vsq; ad quinquaginta annos repeti possint, vt in auth. alearum vsus.C. de religio.& sumpt.funer. Hodie tamen parti perdenti, octo tantũ dies assignantur ad repetendum parti, quibus transactis quilibet de populo agere potest,& præoccupare ius partis, vel iudex ex suo officio procedere potest, & debet, vt in.l.2.tit. 10.lib.8. ordina. ★ ★Quæ est.l.2.tit.7.lib.8.Recopil. ★ & isto casu quilibet agens pro pauperibus,faciet ista lucra eis erogari: si verò extraneus, vel iudex transactis octo diebus nõ præoccupauerit ius agendi, post lapsos octo dies nihilominùs potest agere,& repetere qui in ludo amisit, vt est glos. in.c.cupientes.§.quod si per viginti. in parte, expectati, de elect.libro.6. ★ ★ Contrà tenet Auiles in cap.29. prætorum. verb.*leyes*. nu.5. sed verior videtur Auendañi sententia in hoc, quod per solum lapsum octo dierum victus amittit hanc prærogatiuam, vt neq; alius de populo, neq; iudex se possint intromittere. ★ & facit text.in.c.si tibi absenti. de præben.lib.6. nam si comparet, etiam tanquám alius,iure communi auditur, neque videtur huic iuri renuntiare, iuxta ea quæ cumulat Felinus in.c.2.de constit.in.7.col.

Auendaño.

Quinimò si pater non agit,& repetit in ludo amissa, filius eius etiã viuente patre poterit agere, & repetere,iuxta notata per Bald. in.l.1. in fin.C.si quid in fraudem patro.

6 *An præstribatur lapsu duorum mẽsium.*

Pœna tamen imposita contra ludentes,nõ potest transactis duobus mensibus exigi:nã præscribitur huic actioni criminali hoc tẽpore, licèt regulariter contrà,vt in.l.querela.C. de falsis.Et de hoc est decisio in comitijs apud Maioritum.c.116.anno. 1528. ★ Quæ est.d.l.10.tit.7.libro.8. Recopil. ★ etiam si esset notorium eos lusisse,secundùm Bal.in.c.fin.de offi.deleg.col.pe.nu.12. & in.l.licèt. de procurator.col.pen. & Hyppol. in.l.fi.de iurisdict.omn.iudi.col.2.& quãuis offeratur libellus intra duos menses:si tamen nõ emanauerit citatio,& intimetur,præscribitur hoc tempore,vt notat Bal.in.l.1.in prin. ff.de eo per quem fac. erit in fin. Et adde q; in modo probandi,quod ludus factus fuerit intra duos mẽses, non sufficit,si testes deponant de tẽpore per verbum,credo, vt probat Alex.in apostil.ad Bart.in.l.quid tamen.§.pen.ff.de arbitr.

7 Quinta cõclusio est, q; non præcedẽte informatione ludi,nõ potest inchoari processus cõtra ludẽtes,vt in.c.71.in comitijs apud Segouiam, anno.1542.ibi,*La persona q̃ jugare no pueda ser penada ni demandada.*

8 Informatio autẽ summaria, quæ præcedere debet,sufficit,q; vel modica sit,vt in.l.3.§.causæ.ff.de Carbonia. edicto. & in.l.3.§.ibidem. ff. ad exhiben. & in.l. si is à quo.ff. vt in

Universidad de Deusto
Biblioteca

posse.lega.quæ iura in argumẽtum faciunt, ideoq; pro informatione, vel sola fama debet præcedere, argumento notatorum per Bart. in l.cõgruit.ff. de officio prẽsi. etiã si probetur per infames, vt nõ Hyppolitus in.l.fi.C. ad.l.Corneliã de sicarijs.nu.7. Itẽ sufficit informatio per testes de auditu, quòd aliqui luserunt, argumento eorum quæ de prẽsumptione probanda per audit. allegat Curtius consil.69.

9 Apprehẽsio autem ludentiũ facta, vel per iudices aut ministros est vera informatio, vt probant verba dicti.c.71.ibi. *Si no fuere tomado*: nam apprehensus nõ solũ in actu, sed in præparatorijs ipsi actui dicitur manifestus criminosus secũdũ Bart. & Alexã.in.l.1.ff.de furtis: & plura de apprehensione allegat Ang. in tractatu malef.in parte Andreas armatus, & Matthæus de Afflictis in decisio.176.& in constitu. regni Sicil. rub.10.lib.2.in nu.27.& Ioã.de Ripa in tractatu de peste.fol.97.col.1.

Distat tamẽ, nã si iudex ipse apprehendit, statim potest ludentem cõdemnare in pœnã delicti, tanquã notoriè criminosum: & isto casu potest practicari glos.in.c.Deus omnipotens.2.quæst.1.

Neq; potest appellare taliter cõdẽnatus, sicut neq; conuictus, vel confessus, vt in.l.2. C. quorum appellationes non recipiantur, & in apprehenso notat Bald. in. l.1: col. 16.C.ne ex delictis defuncto.

Si verò alguazelus aut minister iudicis apprehẽderint, quia sentẽtiã proferre non potest, neq; sine sententia pœnas percipere, solũmodo potest pecuniam deponere, vt in pragma.lata Burgis fol.174.& in.c.72. dictarũ curiarum. * Non inuenitur in Recopil. sed prouidetur clariùs, vt in.l.11.tit.7.lib.8.Recopil. * & de iure cõmuni istam distantiam posset quis colligere ex notatis per Albe.in.l.defensores.C.de defensicuita.& in.l.furti.C. ex quibus cau. infamia irroge. *.

10 *Qualiter probetur ab alijs vitibus inferis.*

Si tamẽ dubiũ esset, an esset prima, vel secunda condemnatio ludi, quia in secũda & tertia grauior pœna imponitur: cõstare debet iudici de prima cõdemnatione, nã nisi præcedant primæ sententiæ, etiã si plures luserit, non condemnatur pro secunda aut tertia vice, non constito de prima: nam nõ dicitur secunda, cum prima nõ antecedit: & ideò plures vices sine sententia nõ habebuntur inconsideratione, nisi in casu quo in fraudẽ duorum regaliũ qui ludo perdi possunt, ludentes assurgerent fingentes nouum ludũ: nã nihilominus si in fine ludi vnà & simul finiti apparet plus lusum quàm in summa duorum regalium, puniũtur lusores, iuxta doctri. Bart. in.l.inficiando. ff.de furtis. quod optimè distinguit Sylueſter in summa, in parte ludus.8.&.19.quæstio. * Quo modo.2.&.3.ludi condemnatio grauior esse debeat, vide Auiles.c. 29. prætor.verb. *leyes*, nu.1.& de cautela ista, *de jugar dos reales, y leuantar se*, vide eundem Auiles.c.29.prætor. in princ.verb. *juegos*.nu.5. *

Pœna

11 *Dados.* Pœna autem contra ludentes ad eqalos eburneos, quos *dados* vulgus appellat, eò quia ludentes spontè donant, quæ illi fortunæ committunt, *Y los dineros que se pierden son dados*: aeriòr contra huiusmodi lusores pœna imponitur, vt in pragmatica *de Burgos*. fol. antiquioris * impressionis.174. * Quæ est.l.7.tit. 7.lib.8.Recop.& nouior.l.15.tit.26. lib.8. *

Sexta & vltima conclusio est, quòd in genere ludorum, qui non sunt prohibiti, non contrahitur debitum, si ludatur in creditum, vt in cap.22. in curijs habitis apud Maioritum anno.1528. * Quæ est.l.8. tit.7.lib.8.Recop. *

12 Et contra lusores nota, quòd committunt crimen omni iure reprobatum: & præsumitur malè vti substantia sua, secundùm Baldum in authent.quod locum.C.de colla. in fine. & non possunt esse testes in causa criminali, vt probat per plura Thomas Grammaticus in decis.10. & iure regni in.l.8.ibi, *Ni tahur*. tit. 16.par.3. si probetur quòd sit lusor tẽpore testimonij, probat Aymon consil. 169. & quod crimen ludi sit mixti fori, & quòd offendens habentem domum paratam lusoribus, si occasione ludi offendat, vel ille domum habens, si patiatur furtum, non possit agere pro huiusmodi * criminibus. * Vide.l.1.in princ.ff.de aleæ lusu, & aleatoribus *. & quòd mutuanti in ludo non detur repetitio, videatur Tho.Gram.in decis.40. vbi plura allegantur.

Lusor nõ potest esse testis.

13

SVMMARIA Cap. decimi.

1 *Bona communia reipublicæ sunt duplicis generis.*
2 *Bona communia, quæ sunt in redditibus populorum, in communem omnium vicinorũ vtilitatem erogãda sunt.*
3 *Salarium correctoribus ciuitatum qualiter soluatur.*
4 *Populi iustè tenentur soluere salarium correctoribus.*
5 *Domini vassallorum tenentur soluere salarium correctoribus suorũ locorum.*
6 *Iudices salariati non possunt sub colore vel causa assessoriarum quidquam percipere.*
7 *Domus publica, vbi carnes, vel pisces vendũtur, quibus expensis debet fieri.*
8 *Salarium medicorũ, vel magistrorum liberalium artium debet solui ex pecunia communi.*
9 *Medici qualiter sint recipiendi.*
10 *Decuriones pauperes, qui aliàs non habent aliqua bona, debent ex pecunia publica alimentari.*
11 *Ciuitas aliquando potest donare.*
12 *Ludi publici debent fieri expensis populorum.*
13 *Quæ supersunt finitis ludis, sunt reipublicæ restituenda.*
14 *Expensæ factæ in capiendo malefactorem, debent solui ex bonis ipsius.*
15 *Expensas factas ad capiẽdos malefactores, quando teneantur iudices soluere.& nu.16.*
17 *Ad emendum frumentũ potest persona*

Universidad de Deusto
Biblioteca

ſona depatari, & ei ſalariũ præſtark.

18 *Eleemoſynæ, quæ ab antiquo ſolent dari, poſſunt ex pecunia publica ſolui.*

19 *Infantes expoſiti an poſsint ex pecunia publica alimentari.*

20 *Expenſæ factæ in cauſa nobilitatis, debent ſolui ex pecunia publica.*

21 *Pecunia publica non debet conſumi in erudiendis pueris.*

22 *Exactiones, vulgò dictæ ſeruicios reales, non debent ſolui ex pecunia publica.*

23 *Salarium cuſtodibus præſtandum, non debet ſolui ex pecunia publica. & num. 24.*

25 *Cuſtodia, & conſeruatio fructuum debet fieri expenſis eorum, quorum ſunt fructus. & num. 26.*

27 *Salarium præſtandum prædicatoribus non debet ſolui ex pecunia publica.*

28 *Expenſæ proceſsionũ non debẽt fieri ex pecunia publica.*

29 *Eccleſia quando poſsit de publico fieri.*

30 *Iudex debet exigere rationem, qualiter pecunia publica ſit conſumpta.*

31 *Rationes qualiter ſint exigendæ.*

32 *In erogatione pecuniæ publicæ debet exprimi cauſa, & dies.*

33 *Erogatio perſonæ publicæ, quæ fit minutatim, qualiter probetur.*

34 *Ratio reddenda tam in quantitate, quàm in forma.*

35 *Camerarius publicus, vulgò dictus mayordomo de cõcejo, qui aliquid omiſit ſcribere, puniatur.*

36 *Viſis rationibus poteſt ferri ſentẽtia, dicta de alcance, cõtra abſentem.*

37 *Sententia de alcance, poteſt exequi non obſtante appellatione.*

38 *Contra adminiſtratorem pecuniæ publicæ ex mandato, vulgò dictum libramiento, qualiter agatur.*

39 *Ratio reddita, & habita liberatione, non debet iterum reddi.*

40 *Liberatio rationum non valet, non viſis rationibus.*

41 *Intricata ratio, quæ facilè non poteſt intelligi, non operatur liberationem.*

42 *Liberatio retractatur ex enormiſſima læſione.*

43 *Ciuitas quando poſsit aliquid donare.*

*CAPVT. X. In legem. 30. * Quæ eſt. l. 22. tit. 6. lib. 3. Recopil. * de erogatione bonorum conciliorum, & eorum ratione reddenda.*

OMnem rempublicam duplicis generis bona communia habere, vel ex eo probari poteſt: quòd quædam ſunt velut in peculio, vel pecunia ipſius populi, vt in. l. ſed Celſus. in princip. ff. de contrahen. emptio. & iure noſtri regni probatur in. l. 15. tit. 5. part. 5.

Quædam verò ſunt in vſu publico, & communi, vt platea, theatrũ, via, & ſimilia, quæ nunquàm occupanti conceduntur, vel quæ cœlo, teraq; inueniuntur, & occupãti naturali iure cõceduntur: & licet propriè non ſunt reipublicæ particulatium, ſed totius orbis, ſunt tamẽ in vſu publico, & occupãti conceduntur, vt in. l. fin. & ibi Paulus, vbi ſic diſtinguit. ff. de vſucap.

Bona autẽ reipublicæ, quæ ſunt in redditu, vel pecunia cõmuni, vt ſerui & molendina communis, & ſimilia ſunt, velut quælibet bona priuatorum, & hæc ſtrictiſsimè publica appellantur, vt in. l. inter publica. & ibi gloſ. ff. de verb. ſignif. & quia verè publica nõ ſunt, datur horum propria & vera venditio, & locatio: quod non eſt in alijs quæ ſunt in publico vſu: de quibus loquitur Bald. in rub. C. de contrah. emptio. queſt. 3. & Felin. in. c. ad audientiam. de præſcriptio. & Bart. in. l. prohibere. §. planè. ff. quod vi aut clam. & l. 4. tit. 28. part. 3. de quorũ vſu abundè diximus ſuprà in lib. 1. c. 4. & 10.

Nunc autem de his quæ ſunt in pecunia, vel redditibus populorũ, oportet diſſerere, de quibus vltra titulum de adminiſtra. rerũ ad ciui. perti. loquitur tex. in. l. 10. tit. 28. p. 3. & in. l. 20. tit. fin. eadem par. & per totum titulum tertium. lib. 7. ordin. reg. * Qui eſt tit. 5. lib. 7. Recop. *

Hæc autẽ bona communia, quæ ſunt in redditibus populorũ in communem omnium vicinorum vtilitatem eroganda ſunt: vt apertè decidunt verba dictæ. l. 20. tit. fin. ibi, *Deuen ſer metidas en pro comunal de toda la ciudad, o villa cuyas fueren:* & exempla communis boni ibi exprimuntur, & in. l. 1. tit. 3. lib. 1. ordinam. * Quæ eſt. l. 1. tit. 5. lib. 7. Recopil. * *

Et quia vltra dicta exempla tota praxis huius expenſæ, & erogationis bonorum communium faciendæ, pendent ab exemplis: placuit hic nonnulla quæ in manibus quotidie veniunt ponere, in quibus ſi communia bona ciuitatum, aut villarum expendantur, notiſsimum erit ea rectè, & iuſtè conſumere.

Primum exemplum erit, ſi bona, & redditus populi expendantur in ſolutione ſalarij, & correctoribus populorum eſt antiquè aſsignatum: nam ex redditibus cõmunibus reipublicæ id fieri debere præcipit. l. 7. tit. 16. lib. 2. ordi. * Quæ eſt. l. 5. tit. 5. lib. 3. Recop. * 3 *Salaria correctorũ quæ inter ſoluenda.*

Cuius ratio, vel illa eſſe poteſt, quòd in ſolutione huiuſmodi ſalarij communis vertitur vtilitas, & ab omnibus tam nobilibus, quàm popularibus ſolui ob id debet, vt probat Oldrad. conſ. 98. & Bart. in. l. 1. C. de mune. & in quo loco lib. 10. & Alexan. in. 2. vol. conſ. 68. & Platea in. l. 2. C. de anno. & tribu. lib. 10. & per Puteum in tract. ſyndi. in parte, ſalaria. c. an ſyndicatores.

Valeret tamen præſcriptio inter nobiles, & plebeios, vt huiuſmodi ſalariũ correctori ſoluendũ, exigatur per collectam à popularibus, & non á nobilibus, vel exemptis, argumento notatorum in ſimili per Abba. in cap. dilectus. in pe. col. de officio ordinarij. & per Felinum in cap. cum

Universidad de Deusto
Biblioteca

cum ex officij.de prę ſcriptionibus, & in inchiridione iudicũ Eccleſia. nota.174.& ego dixi in meis reſpõſis.cap.16.num.7.

Aliàs autẽ ceſſante legitima præſcriptione,cũ omniũ vertatur vtilitas, inter omnes tam plebeios quã nobiles debet collecta imponi : & id ſonãt verba dictæ.l.7. ✶Quæ eſt ★ d.l.5.tit.5.lib.3.Recop. ✶ *Que lo paguen los que ſuelen pagar en todas las coſas que ſon pro de concejo* : & quia olim redditus deputati,vt regi noſtro ſingulis annis dentur,ſunt in cõmunem omnium ſubditorũ vtilitatẽ,vt eis rex adminiſtret per ſe, & per alios iuſtitiæ cõplemẽtum , & hoſtes Chriſtianę religionis & alios valeat expellere & ſuperare, vt probat ſanctus Tho.2.2.q.63.& vt maria & terras proprias ſecuras à latronibus & malefactoribꝰ habeat,aliàs tenetur ſoluere ſuis ſubditis & emẽdare dãna & robarias factas, vt probat Bar.in.l.ne quid.ff.de incendio. rui.& naufra.& Ioan.de Ripa in. l. quominus.ff.de flumi.col.4. & elegãtiſsimus Thom.Grã.in deciſ. 47.

Et vt tuta ſint omnia dantur redditus regibus,vt in.l.6.tit.28.part.3. quam bene exponit noſter Licẽtiatus Otalora auditor regius , in tracta.de nobi.c.1.Ob id videbatur,q; ſalaria miniſtrãda correctoribus, eſſent ſoluenda à rege,qui dictos redditus, & omnia tributa percipit à ſubditis,& qui contrarium faciunt, etiam per legem ad id latã , iniquitatem committere videntur,vt elegantiſsimè videtur probare Lucas de Pẽna in.l. annonas. C. de eroga. milita.anno.lib.12.

Et ob id nonnulli dubitant , an dicta. l. 7. tit. 17. iuſta fuerit , quæ contrarium decidit,ſcilicet,vt ſalaria dentur á conſilijs locorum ad quæ correctores deputantur: nam videbantur à rege Caſtellæ ſoluenda eſſe:nã id quoque in Inquiſitoribus ſtatutum eſt.l.17. tit. 17. par.3.

Sed per dictam.l.7.✶Quæ eſt.d. ★ l.5.tit.5.lib.3.Recopil.✶Iſtud quoq; de perquirentibus ſtatutum eſt immutatum:nam à Republ. ſunt ſoluẽda quoq; ſalaria perquiſitoribus data,& ſic corrigitur dicta.l.17.

Et cum dict.l.7.ordi.rega.✶Quę ★ eſt.d.l.5.& adde,*de ſalario de los Peſquiſidores*.l.7.in fin.tit.1.lib.8. Recopil. ✶ lata fuerit ad petitionem ſubditorum huius regni,& cõſuetudine inuiolabili recepta : hodie non eſt diſputandũ an iuſtè fuerit lata, quia volenti & conſentienti populo nõ fit fraus neq; dolus:& ſic nõ eſt immutandum,quod publicè & ex voluntate populorũ Caſtellæ receptum eſt, vt ex redditibus publicis fiat iſta ſolutio correctoribus:maximè quia cum rex Caſtellæ ſit verè dominus huius regni , vt probaui in lib.1.c.1.ipſe qui dotauit Reſpublicas, vt haberent bona communia (de qua dotatione fit mentio in l.4.tit.28.part.3.)potuit grauare, vt ex dictis redditibus ſoluantur ſalaria correctorum,& eis non ſtantibus,vel non ſufficientibus,ſoluerentur per collectam:& huiuſmodi collecta ad ſoluenda ſalaria correctorum

4 *Iuſta eſt lex vt populi ſoluant ſalaria correctorum.*

ctorum, ſine vllo dubio iuſtiſsimè imponitur,quãdo redditus regi deputati ad alia,quæ plùs vrgent, non ſufficiunt:nam tunc ſalarium correctorum ex collecta iuſtè ſoluitur,vt probat Lucas de Penna in. d.l. annonas.C.de erogatio.annonæ militaris.lib.12. in col.2.

5 Et cum dict.l.7.tit.17.lib.2.ordi. ★ ✶Quæ eſt.d.l.5.tit.5.lib.3.Recop.✶ diſponat tantummodò ſoluendum ſalariũ ex redditibus populi, quando rex deputat correctorẽ, vt probant illa verba, *Corregidores,que nos embiamos*:ſequitur illam legem correctoriam iuris communis antiqui locũ non habere,neq; poſſe extendi ad terras , & dominia ducum, vel aliorum dominorum inferiorum à rege: nam ibi non à populis ex redditibus, vel per collectam debent ſolui ſalaria correctoribus,vel iudicibus maioribus ab iſtis dominis deputandis, quia ipſi domini ſunt à regibus deputati iudices perpetui illorum locorũ, vt eſt gloſ. in auth. de quęſtore.coll.6. & in.l.12. titul.1. par.2.& ipſi duces, aut alij inferiores ſunt à dño rege ſatis competenter ſalariati: neq; vltra poſſunt alia ſalaria à ſuis ſubditis extorquere, imò ipſemet dñs loco regis deputatus ſoluere tenetur ſalaria ſuis iudicibus,vel petant ipſi domini à rege,qui eos in iudices illorum locorum deputauit:& licèt in aliquibus iſti domini vaſallorum aſsimilentur regibus, tamen in ſalario iſto exigendo,nihil eis tribuitur ex dict.l.7.

Quod limitarem, niſi cõcilia horum dominorum ex immemoriali cõſuetudine ſoleãt ſoluere aliquod ſalarium huiuſmodi iudicibus dominorum. Nam cùm immemorialis conſuetudo præſumatur iuſtè introducta, vt per Felinum in cap. cùm á nobis. de præſcriptio. iſtud ſalarium præſumitur iuſtè debitum, & ſeruanda eſſet talis conſuetudo ex his quæ Lucas notat in.d.l.annonas: & quia inter dominos , & vaſallos præſumitur impreſsio, & violentia, durũ mihi videtur ſi hoc ſeruaret praxis.

Et iſti iudices ſic ſalariati, ſiue à 6 rege, ſiue à populis nihil poſſunt percipere ſub colore,vel cauſa aſſeſſoriarum, vt eſt tex.in.l.13.tit.16. lib.2.ordin. ✶ Quę eſt.l.9.tit.5.lib.3. ★ Recopil.✶ ex qua ſoleo increpare abuſum in contrarium,quo domini vaſſallorum percipiunt redditus à ſuis ſubditis: nam extorquent eorum iudices ſalariati ab his aliquid aſſeſſorũ nomine , quod eſt reprobum ex.d.l.Si verò nõ ſunt ſalariati, ab vtraq; parte debet ſalarium aſſeſſoriarum nomine percipi, vt eſt text.in.l.fin.tit.21.p.3.quod de iure communi latè probat Puteus in.d. c.an ſyndicatores.

Secundum exẽplum eſt in ædi- *De carcere.* ficatione carceris, vel domus *del Ayuntamiento*:nam in huiuſmodi negotio communia bona expendi debent, vt latiùs probaui ſuprà lib.1. cap.19.

Tertium exemplum eſt in ædi- 7 ficatione vecariæ,quã vulgò *carni-* *Carniceria* *cerias* appellamus , vel in fabrica domus

Universidad de Deusto
Biblioteca

domus pro piſcibus vendendis,aut præparandis,quam,*peſcaderia*,appellat vulgus:nam cum ſit à populis huius regni conſuetudine obtentũ, vt à ſola Republi.huiuſmodi vẽdentes carnes, piſces,oleum, & ſimilia deputentur, vt notat Innocentius, & DD.in.c. ſignificante.de appel. communis in hoc omnium vicinorum vertitur vtilitas, & ideò in his conſumenda eſt expenſa communis,ſicut & in nauis fabrica, de qua in authen nauigia. C. de furtis. per text.in.l.fi.§.hæc autem.ff.de mune. & hono.& notatur in ſimili in.l. ad inſtructionem.C.de Sacroſan. Eccleſ.& horum locorum cura ad iudicem pertinet,vt in.l.1.§.cura carcarnis.ff.de offi.præfect.vrbis.

Aposentadores. Itẽ ſeruis regijs,quos vulgò, *aposentadores*, appellamus, ſoluitur ſalarium deputatum à. l.3.tit 21.lib.2. ordi. ★ Quæ eſt.l.2.titul.15.lib.3.ordin. ★idq; ex dictis bonis cõmunibus:& iſtud eſt quartum exemplũ.

Procuradores de cortes. Quintum exemplum eſt in ſalario ſoluendo legatis ad regẽ á populis miſsis,quos dicimus, *procuradores de cortes*,argumento text. in.l. legatos.§.ſi quis.ff.de legatio.& iure regni probatur in.l.1.tit.11.lib.2. ordin. ★Quæ eſt.l.4.tit.7.lib.6. Recop.in qua non dicitur, *que ſe de ſalario à eſtos procuradores*,ſolum eſt.l. 7.tit.15.lib.3. Recop. *que dize que ſe les den poſadas conuenibles en la Corte.* ★

8 *Medici.* Sextum exemplum ponitur in ſalario deputando magiſtris liberalium artium, vel medicorum, vel ferrariorum conductionibus, quæ ad tempus fieri ſolent:nam ex pecunia comuni huiuſmodi ſalaria danda ſunt, vt in.l.ambitioſa §.fi. ff. de decretis ab ordi.facien.& ex dict.legis facultate, hoc ſoli decuriones facere poſſunt: quod intelligo ſi nõ ſolum ab ordine decurionum, ſed ab omnibus vicinis & habitatoribus ciuitatis, villæ, aut loci fuerit approbatum,& admiſſum : nam id copulatiuè lex committit,vt in.d.l. ff.de decretis ab ordi.facien.ibi ſed ordini,& poſſeſſoribus cuiuſcunq; ciuitatis. Itaq; coniunctim ordini decurionum & vicinis commiſſum eſt medici locatio, & ſic non ſufficit maior pars vicinorum, ſed ambo æquè,& pariter debent conſentire,vt in.l. ſi quis Titio. ff. de vſufruct.accreſcen.de quo per Iaſſ.in.l. ſi pater.ff.de vulgari.& pupillari. & potior erit conditio prohibentiũ, vt in.l. Sabinus.ff. cõmuni diuidun. & ſi ipſi diſcordant,iudex eliget medicum.Felinus in rubr.de tregua & pace num.7.

Collecta per ſingula capita vicinorum,vel perſumates,vel quolibet alio modo,imponi non poteſt, inuitis vicinis ſine regia licentia : eis autem volentibus ad iſtud bonum particulare omniũ vicinorum bene poteſt imponi : & illud valebit per modum facti, vt notat Bald.in c.veniẽtes. de iur.iur. & ſinguli debent ſigillatim cõſentire:nam quod omnes tangit ab omnibus debet approbari,vt.l.per fundũ.ff. de ſeruitu.vrba.prædio.

Et

Et cum vniuerſi vicinii in eligendo medico debeant conuenire, vt ſupra dico,eius operã non ſolũ pro tẽpore vnius anni, ſed vltra in plures annos poteſt populus locare,& valebit pactum ab vtraq; parte, vt notat gloſſ.in.l. cum antiquitas. C. de vſufruct. Si verò vicini ſuffragia & vota non præſtiterunt in locando,neq; per menſem valebit locatio à ſolis decurionibus facta, tanquã contractus factus fuerit omiſſa forma dictæ.l.1.ff. de decretis ab ordi. faciend.

Omnium autẽ vicinorum vox in alijs magiſtris liberalium artium non videtur exigi,ſed tantùm decurionum,vt in.l.ambitioſa §.fi.eo. titulo.quamuis in ſalario de publico patrimonio ciuitatis ſoluẽdo,ęquiparẽtur magiſtri artium liberalium & medici,vt ibi,quãuis iuſtior cauſa medicorum videatur, cũ de hominum ſalute agant,vt in.l.2.§. medicorum. ff. de varijs & extraordi. cognitio. & multa mala in formidinem ſalutis humanæ committere poſsint,vt in.l.medicus.eodem titulo.In dubio tamen præſumitur eos bene vti officio ſuo medicandi : & ideò quãuis infirmus moriatur,poteſt ab hęredibus ſalarium exigere, vt notat gloſſ.in ſum. 83. diſtinctio quam corroborat Tiraquelus in tractatu de retractu cõuentionali, in.§.7. in gloſſ.1.num. 10. & Henricus Ferra.in dictionari.Alueri.in parte medicus.

De ſalario medicorum. Facta autẽ locatione medici, ſi ille inſufficiens, vel nõ examinatus reperiatur,poterit reprobari : nam illius maxima eſt culpa immiſcere ſe officio quod ignorat,vt.l.culpa. ff.de regul.iuris,& cum non poſsit propter imperitiã implere ex parte ſua,neque populus tenetur ei ſalarium ſoluere, quod promiſit, cum ob cauſam quæ non impletur promiſſum ſit,argumento text.in.l. ſed & ędes.ff.locati. & medicus ſemel approbatus,ne vita hominum periclitetur, reprobatur iterum ſecũdũ gloſ.& ibi Bal.in.l.ſed & reprobari. §.ſemel.ff.de excuſa. tuto. & notat Capitius in deciſ.178.& omnis conductio medici,etiam iurata intelligitur ſecundùm naturam contractus.argumento text.in.l quæro. §. inter locatorem.ff.locati.

Et an iſtud ſalariũ q; datur medico de publico,vel percipitur minutatim,dicatur caſtrẽſe, vide Mõtal.in.l.1.tit.3.foro legum.lib.3.

De generibus autẽ medicorũ, & qualiter in eorũ ſcientia vigeat plus cõiectura quàm ratio, videatur per Lucam de Penna in rub.C.de profeſſo.& medic.lib.11.& cõtra extorquentes magna ſalaria,per Iaſ. in.§. ſed iſtæ quidẽ,nu.113.inſti.de actio.

Septimum exẽplum eſt, quãdo aliquis ex decurionibus ciuitatis ſenio confectus, labitur in paupertatem,nam ſunt ei alimenta decernẽda,vt viuat ex populi pecunia,vt eſt text.in.l.decurionibus. ff. de decurio In praxi tamen an hoc ſit receptum,nondum audiui. 10

Octauũ exemplũ eſt, nam licèt ciuitas donare non poſsit,vt eſt pro 11

Universidad de Deusto
Biblioteca

regula probatum à Bart.in.l.ambitiosa.1.col.ff.de decr.ab ord.facien. & per Plateam in.l.pen.C. de cursu publi.lib.12.Nũtijs tamẽ regis bona nuntiantibus, moderatum quid arbitrio iudicis potest donari, vt in.l. vna.C.publ.lætitiæ.libro.11. quod vulgus noster *albricias* appellat.

12 Fiestas. Nonum exemplũ est in expensis ludorum publicorũ, non prohibitorum,sed quorum finis est publica ciuium lætitia,vt hastiludia,de quibus glo.in l.de vsu.ff.devarijs.& extraordi.cog.& alij ludi,qui virtutis experiundę grã fiũt, & ob exercitiũ militare,vt sunt *las justas*: nam hæc, secundùm veterem consuetudinem, possunt in populis exerceri, vt est text.in.l 4. C. de paganis. & in.l.1.§. qui est.ff.de offic.præfecti vrbis.

Ludere autem cum bestia detenta,vbi esset periculum vitæ, non licet, quanquã agitationem taurorũ non increpet text.in.c.13. in curijs
★ apud Toletum anno.1523. ★ Quæ est.l.4.tit.10.lib.1.Recop.Et de agitatione taurorum *ay propios motus de Pio.V. y de Gregorio. XIII.* de quibus Nauarrus in Manuali Latino cap.15.num.18. & nouissimè Gutierrez in quæstionibus Canonicis. cap.7.per totum.★.tamẽ rarò sine peccato agitãtur huiusmodi bestiæ, vt colligo ex notatis in summa Syluestrina,in parte,ludus,vers. secundo omisso.& in vers. octauo quæritur.& in.l.57.tit.5.par.1. licèt aliter sentiat docto.de Medina in. c. de ludo. & in huiusmodi ludis publicis ex antiqua consuetudine cõsumpta ab vniuersitatibus,dicuntur in vtilitatem communem cõsumi,nisi alia maior vrgeat necessitas,putà defensa terminorum,aut fabrica, & reparatio publicorum ædificiorum:nam tunc cessandum est ab huiusmodi ludis,vt in.l.1.C. de expẽsis ludorũ. lib.11. Non enim, stãte necessitate, debet respublica suum iactare,vt in. l.ordinem. & ibi Platea de consul. lib.12. sed bona cõmunia in dictam publicam necessitatem sunt priùs consumenda: & perfecto ludo publicæ lætitiæ, quod reliquũ est debet obseruari,& vẽdi,& quod inde redigitur est pretium reipubl. tanq̃ ex re sua acquisitum, vt in.l.solum. ff.de rei vendi. & ministris, vel alguazelis nihil dandum est ex tauris agitatis,q̃ ex praua olim & reproba consuetudine solebat extorqueri:& id reprobat cap. *Item que no lleuen toro, en al aranzel de los alguaziles*, fol.pragmaticarum antiquioris impressionis.165. ★ Quæ est.l. vnica. ★ c.6.tit.31.lib.4.Recop. ★

Et ex eadem ratione, quando in *Prouisio* principis ingressu solent vestes ex publica pecunia dari rectoribus, in honorem ipsius principis,& necessariam obuiam regi faciendam, finito ingressu debent reipub. dari, vt est glos.in.l.id vestimentum.ff.de peculio. Nam illæ vestes causa ingressus videtur paratæ, & cessante, atq; finito ingressu, reddi debent, cùm videantur accommodatæ, vt ornatiores appareant rectores in publico corã rege suo: sicut de vestibus festiuis datis vxori à marito, notant

notant DD.in.l.si vt certo.§.interdũ. ff.commod.& Ioan. Lup.in rubr.de dona.inter vir.& vxor.§.6.& in dubio huius ministerij causa vestes insolitæ sic datæ, videntur cõmodatę, argum.text.in.l.vxori.ff. de auro & argent.lega. & notat Oldr. cons.11. Imò quando alia coniectura sumi potest, vt est in præsenti casu,non præsumuntur dictæ vestes donatæ, vt in.l. si cum aurum. ff. de solutio. sed neq; donatio præsumi potest, quia cùm ciuitas facere non potest, vt in.l. præses. C. de transactio. & in.l.ambitiosa.ff.de decretis ab ord. faciend.& sic vidi practicari in hoc regno contra rectores villæ *de Madrid*,stante iudice huius negotij domino Licentiato Alderete, regio senatore supremi regalis consilij. Cui cõclusioni potest illa doctrina accommodari. Nam si viduæ dantur vestes lugubres,& illa transit ad secundas nuptias,vestes reddit hæredibus viri,vt notat Ioan.Lup.in.d. rub.§.11.nu. 3. quia cessante illa causa viduitatis, cessare quoque debet vestium donatio, vt probat Tiraq. in.c.cum cessante.fol. 4.nu.11.

14 Decimum exemplum est in expensa quæ fit, vt capiatur malefactor:nam solui debet primò ex bonis ipsius malefactoris, qui causam dedit expensæ,vt notat Bar.in.l.lege Cornel.ff.ad Syllan.& notat Ang. in.l. lege Cornelia.§. liberum.ff. de iniurijs.& licèt iure cõmuni fuerit in dubium, an reus statim soluere deberet has expensas,quia fortè negat. ★ In.l.23.tit.11.par.4.★ se esse reum & innocentem,& per negationem efficitur res dubia,idcò media via electa est, vt accusator, vel ille ad cuius instãtiam captus est reus, soluat statim expensas capturæ, vel remissionis ad iudicẽ delicti,& postea recuperet à condemnato reo: & ita notat Ioannes de Platea in.l. fin.C. de erogatione milita. anno. lib.12.Cuius opinionem lex.113.in legibus styli huius regni approbauit. ★ Non inuenitur in Recop. sed de hoc est l.3.tit.16. lib.8. &l 24.tit.4. lib.3.Recop.& vide Boërium decis. 303.per totum.& Couar. pract.c.11. nu.11.★ & Puteus in tract.syndicat. in parte,carcer,in.c.an carcerarius.

Quam opinionem ego libenter sequerer, nisi in casu quo reus capitur virtute sententiæ latę contra eum in contumatia, vel eius absentia:nam tũc præsumitur reus fauore sententiæ,& cùm reus habeatur,soluet expensas causæ,& capturę:neq; antea debet audiri ex forma pragmaticæ apud Complutum. ★ Quæ est.l.3.tit.10.lib.4.Recop. ★ & isto casu statim reus soluet expensas capturæ, & remissionis. Et de hoc est decisio,quæ sic debet intelligi:& ne corrigat dictam.l.styli,& iura communia in.l.2.tit.17.lib.8.ord.★ Quæ est.l.3.tit.16.lib.8.Recop.★

Item quãdo captura rei facta est, vt sub fida custodia mittatur ad iudicem superiorem,ad quem appellauerat,remitti debet expẽsis ipsius rei,vt notat Bald. & ibi apostil.in.l. generaliter.§. his de præsentibus.C. de rebus cred.& iur.iur. quãdo dicti-

Universidad de Deusto
Biblioteca

nam ornat, & sequitur Stephanus Aufre.in questionib.capellæ Tolosanæ.q.100.& isto quoq; casu statim soluet expensas reus.

Item quando captus, vt liberiùs remissus ambulet,& quia salus eius hoc exigebat,committitur custodibus, & sine captura remittitur hoc casu: quia de capti tantummodò agitur commodo, & vtilitate, eius expensis traditur custodibus: & statim ipse soluet, & ita probat Puteus in dict.tract.syndicat.in parte, carcer.cap. an carcerarius. sicut & quando alicui timenti insidias inimicorum permittitur homines habere armatos: nam ipse cuius vtilitas expectatur, soluet expensas, vt per plura probat Platea vbi suprà,& meliùs Petrus Gerar.in sing.78.

Si verò in casibus, quibus reus ob delictum capitur, nõ habet vnde soluat,etiam in casibus quibus tenetur statim soluere,tũc accusator,ad cuius instantiam capitur,soluere tenetur:quia eius negotium agitur,vt in.l.mulier in opus salinarum.ff. de capti. & post limi. reuers. & notat Bald.in.c.1.hic finitur lex.in vsi.feu.

Quod iure regni probatur in.d. l.2.tit.17.lib.8.ordin. ✶ Quæ est.l.3. tit.16.lib.8.Recopil.✶ ibi, *E sino tuuiere bienes, que lo embien a costa del querelloso.*

15 *Quomodò sunt expensa pro capiẽdis delinquentibus.* Si verò ad capiẽdos delinquentes factæ sunt expensæ, vel ad eos remittendos, neq; habeat reus, vel accusator vnde soluat expẽsas,tunc expensæ illius iudicis,in cuius territorio inuenitur delinquens, debet remitti, vt probat.d.l.2. ✶ Quæ est ✶ l.3.tit.16.lib.8.Recop. ✶ ibi, *Que lo paguen los oficiales de la justicia del lugar do fuere fallado*: quam legẽ intelligerem, quòd fiat solutio de pecunia publica,nõ ex propria bursa horum officialium & iudicũ, & ita notat Barto.in.d.l.lege Cornelia.ff. ad Syllania.& Plat.in.d.l.fin.de eroga.milita.anno.lib.12.

Quod subintelligerem, nisi iudices essent perpetui,quia & ipsi percipiunt pœnas fiscales,& ob id debẽt ex sua bursa exbursare(vt aiunt) & soluere, vt colligitur ex his quæ loquẽdo in episcopo,notat Stephanus Aufre.in dict.capella Tolosana. quæst.100.& Ias.in.l.1.num.11.ff.de iustitia & iure. 16

Publica autem pecunia, soluẽda in dicto casu intelligitur (genio meo)nõ illa quæ est in patrimonio populorum, de quo lex ista nostra loquitur, sed de illa quæ ad fiscum pertinet, vt in.l. inter publica. ff. de verb.signifi. quia hæc eroganda est ad capiendos malefactores:cũ regi hoc onus incumbat,iuxta notata in l.Diuus.ff.de bonis damn.& expensa quoq;, quæ in puniendis malefactoribus fit, soluenda est ex huiusmodi pecunia publica, vt probat Puteus in dict.tract.in parte,carcer. c.an officialis.

Caueat tamen iudex,ne hanc pecuniam ipse eroget proprio mandato,quia hodie nõ potest, cùm ad solum regẽ expectet harum publicarum pecuniarum erogatio:& solũmodò possint iudices erogare, ex *Penas de la mata.*

mulctis, & condemnationibus ad hoc deputatis, quod nos pœnas *para penas de justicia* appellamus, vt probat Ias. in.l.1.nu.11.ff. de iusti. & iur.& has pœnas & mulctas in hoc erogare,solis iudicibus hoc non licèt,sed rectores quoq; populorum debent in mandatis de consumẽdo subscribere, vt in.c.38. in comitijs ✶ Vallisoleti anno.1537. ✶ Non inuenitur in Recop.sed vide.l.35.tit.6.& l.19.ti.7.lib.3.Recop.& in.c.21.li.13. tit.14.li.2.Recop.&.l.2.tit.26.lib.8. Recop.&.l.22.tit.6.lib.3.Recop.✶

Vndecimum exemplum est in salario præstando doctori,siue aduocato ciuitatis: nam debet deputari, & solui ex ista pecunia publica, vt notat Bar.in.l.1.C.de præbend.sala. lib.10.& idẽ est in similibus salarijs, quæ sine licentia regis possunt ex huiusmodi pecunia publica deputari,vt vbi notat Lucas de Penna.

Duodecimum exemplum est, si tempore caristiæ, vel abundantiæ respublica vult emere frumentum, oleum,vel quid simile,in succursum annonæ publicæ, vt ciuitas abũder; potest ad emptionem frumenti, vel ad ineundam negotiationem, personam aliquam deputare, eiq; præstare salarium ex huiusmodi pecunia publica, vt notat Ioannes de Platea in.l.1.C. de frument.ciuitat. Alex.lib.11.

17 Decimumtertium exẽplum est, nam per iura huius regni statutum est,vt in qualibet ciuitate sit sequester publicus,vt est videre in curijs, habitis apud Segouiam.c.83. anno. 1532. ✶ Quę est.l.15.tit.9.lib.3.Re- ✶ copil.& facit.l.22.tit.1.lib.3.Recop. &.l.28.tit.25.libro.4.&.l.13.tit.10. lib.2. ✶ nã huiusmodi sequestrario ex pecunia publica deputari potest moderatũ salariũm á iudice,& concilio populi,argum.text. & ibi glos. in Clemen.1.de sequest. possess. & fructu.& notat Angel.in.l.interesse. ff.de acquir.poss.

Decimumquartum exẽplum est, in expensis quę fiunt in transitu regis,tam pro ornatu viarũ,& alimentorum, & hospitij regij & ciuium, qui lęti, & tripudiantes exeunt in aduentu regis, obuij illi: nam sumptus ad hoc necessarij ex huiusmodi pecunia publica consumẽdi sunt, argum.text.in. nullus. & ibi Platea C.de cursu publi.lib.12.

Decimumquintũ exemplum est, *Depositarij.* in sumptibus quę fiũt pro ampliandа ciuitate,vt sit maior numerus vicinorum: nam ex huiusmodi pecunia publica fieri debent,vt in.l.cùm ratio.§.si plures.ff. de bonis damna.

Decimumsextum exemplum est, nam si incarcerati famẽ alimentorum patiuntur, ex qua indigentia mors sequi possit, adiuuari possunt ne moriantur,de bonis cõmunibus, vt probat Par.de Puteo in tract.syndi. in parte,expensę.c.an potestas. facit text.in.l.2.C.de episcopal.audi.

Decimumseptimum exemplum 18 est,si concilium consueuit ab anti- *Limosnas.* quissimo tempore de bonis communibus expẽdere in eleemosynas aliquorum monasteriorum,vel hospitalium, vel alterius rei in Chri-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ſtianæ pietatis ſplendorem, putà *en dar de comer à los clerigos, y cantores, y ſacriſtan, q̃ ſuelen acompañar en proceſsiones fuera de los pueblos*: nam huiuſmodi erogatio bonorũ communium iuſtiſsima eſt, ſecundùm ea quæ notat Barto. in l. priuilegia. C. de ſacroſanct. eccleſ. & Felinus in c. eccleſia ſanctæ Mariæ. de conſtitu. col. 29. & Ioan. de Platea in l. pen. C. de fide inſtru. & iure haſtæ fiſca. lib. 10. & notat Roman. ſingul. 433. & doctor de Medina in tract. de eleemoſyna. C. de quib. rebus fiat eleemoſyna.

19 *Para criar niños.* Decimo octauũ exemplum erit in expenſa, quæ fit ad nutriendum puerum publicè expoſitum, cuius mater non inuenitur: nam & iudex poteſt compellere diuites, vt præſtent eleemoſynas pro nutriendo hoc expoſito, ne fame pereat, vt eſt gloſ. in c. ſicut ij. 47. diſtin. & notat Abb. in c. ſi quis propter neceſsitatem. de furtis. & interim quod exquiruntur eleemoſynæ ex bonis communibus, fiet mutuũ in tam laudabile opus eius, qui ſe nequit ſaluũ facere. Quod intelligo ſi ſtatim moreretur, niſi hoc fieret: nam aliter hoc ex eleemoſynis, vel compulſione diuitum fieri debet, vt infra dico, & idẽ erit ſi mater pueri fuerit ad mortem damnata: nam vt poſsit ſententia exequi, nutriendus eſt partus de publico, vt probat Cepol. in cautela 2. quod intelligo perquirẽdo publicè pecunias non ex bonis cõmunibus, ſicut in carcerato dicit loã. Fab. in rub. de cuſt. & exhibitione rerum.

Peſquiſidores. Decimumnonum exemplum erit in ſolutione ſalarij dãdi peſquiſitoribus: nam illud ſoluendum venit ex pecunia publica, in caſu & exẽplo, de quo in l. 7. tit. 17. par. 3.

Para cauſas de hidalguia. Vigeſimum exemplum eſt in eo caſu, quo quis ſe nobilem, ſiue fidalgum aſſerit, vel iure ſanguinis, aut ex priuilegio: nam cum ſuæ aſſertioni ius commune obſtet, & nemo à muneribus immunis præſumatur. vt probat Bald. in l. non ignorat. C. qui accuſa. non poſſ. & notat Ioan. Lup. in cap. per veſtras. de donatio. inter vir. & vxor. in. 2. nota. verſ. venio ad pulchram. nu. 34. & Couar. in lib. 1. reſolutio. cap. 16. & Bald. in cap. 1. §. ſi quis ruſticus. de pace tenenda. & iure huius regni eſt text. in l. 2. tit. 4. lib. 4. ordin. & l. 1. cod. tit. ✶ Non inuenitur in Recop. ✶ & in ✶ pragmatica *de Cordoua*, anno. 1492. ✶ Quæ eſt l. 8. tit. 11. lib. 2. Recop. & ✶ ad propoſitum magis facit. l. 13. eod. tit. & libro. ✶ hoc caſu cùm interſit aliorum vicinorum reipublicæ ne grauentur ſupportando onera contributionũ, quæ deberent inter omnes vicinos diuidi, hoc negotium cùm tangat membra omnia ipſius reipublicæ, debet ex bonis communibus fieri erogatio expenſarum, vt declaretur ſuper prætenſa immunitate illius qui ſe aſſerit fidalgũ: nam iſta immunitas vtilitati publicæ aduerſatur, vt per plura probat Ancharranus conſ. 260. & ob id communibus expenſis proſequi debet.

Quinimò ſi deficientibus bonis cõmunibus, imponenda eſt collecta per

per vicinos: ipſe quoq; aſſertus fidalgus interim contribuet contra ſeipſum, & ita pulchrè notat Bald. in l. ab omnibus. §. ſi Titio. ff. de leg. 1.

20 Sed quæro, cùm agatur quoque negotium regis, ne quis ſit exẽptus vel immunis, quia regis intereſt plures habere deuotos, qui neceſsitatibus regijs ſubueniant, vt in. l. 6. tit. 28. par. 3. & cũ rege, & eius procuratore fiſcali tractanda eſt cauſa nobilitatis, & exemptionis. vt in. l. 8. tit. 2. lib. 4. ord. ✶ Quæ eſt l. 12. tit. 11. lib. 2. Recop. ✶ & de iure communi de iſto intereſſe fiſcali, ob quod citatur fiſcus, notat Ancha. conſi. 389. & appellatur propria cauſa regis, vt in. l. 22. tit. 9. p. 2. & notatur in meo Pariſienſi, tit. de adornamẽtis. nu. 19. Si ergo in tantum negotium iſtud tangit fiſcum, quare non contribuit fiſcus in expenſis, vt communibus, & populi, & fiſci fiat expenſis, vt eſt gloſ. in l. ſi irruptione. §. fi. ff. finium regũdo. & per Bar. in l. ſi poſtulauerit. ff. de adult. & notat in l. quoniam liberi. C. de teſtibus. & alibi latiùs dixi in lib. 1. ſupra. c. 6. num. 20.

Hoc tamẽ minimè obſtante, expenſis populorũ, & non fiſci huiuſmodi nobilitatis cauſæ (etiam inuito & nolente Concilio) debẽt diſcuti, & proſequi cauſam contra fidalgũ: & rationes ponit noſter Licẽciatus Otalora, ſenator regius, in cap. 1 in pen. & vltim. col. lib. 3. ſui tractus de nobilitate, vbi videas.

Non eſt à ratione alienũ, vt rex qui caput, atq; defenſor regni eſt, expenſis reipubli. cuius principali-

ter negotium geritur, obuiet, ne in grauamen ſubditorũ quis ſe immunem ab oneribus fortè iniuſtè, & per colluſionem probet: nam inuitis, & nolentibus ſubditis in hoc publico negotio poteſt facere bona communia expendere: argumento eorum, quę notat Bar. in l. 1. §. quod ſi nemo. ff. quod cuiuſq; vniuerſi. & in l. 4. §. actor. ff. de re iud. nam cum reſpublica æquiparetur populo, rex ex ſuo mero officio nemine petẽte, eius negotia defendi iubet, & non permittere ne re ſua malè vtatur, negligendo, vt in ſui grauamẽ fiant nobiles, qui verè non ſunt: & proſequi faciet cauſam, ſaltim donec liqueat: liquidato autem negotio nõ eſt prohibitum agnoſcere bonã fidem, vt in. l. quotiens. in princ. ff. de adminiſt. tutor.

Hæc & alia quotidiana exempla referri poſſunt, quibus iuſtè pecunia publica erogatur, ſecundũ mentem huius textus, dùm dicit, *De los propios ſolamente ſe gaſten en coſas de prouecho comun*, & ibi, *neceſſarias al bien comun*: & huiuſmodi commodi communis, loquitur text. in l. 15. tit. 4. lib. 4. ordin. ✶ Quę eſt l. 19. tit. 14. ✶ lib. 6. Recop. & vide l. 17. eod. tit. ✶ Commodum autẽ vniuerſorũ neminem excludit, omneſq; reſpicit, etiam eccleſiam, vt annotat Paulus in l. iubemus. 1. & ibi Paulus. C. de ſacroſanct. eccleſ. & nomen vniuerſos, hoc propriè ſignificat, vt l. talis ſcriptura. §. fin. ff. de legat. 1. & in l. quotiens. C. famil. herciſcun. & ita in expendenda iſta pecunia, com-

Universidad de Deusto
Biblioteca

modum,& vtilitas,& neceſsitas inſpici debent,vt probatur in l.ſi quis hominem.in fin.ff.ad exhiben. & in l.1.C.vt nemi.liceat. ab emp.Specu. libro.10.nam ratione publici damni euitandi reputatur vtilitas reipublicæ, compellere ſubditos ad emendum frumentum,quod ſit corruptibile, & ſine ſpe conſeruationis: & eodem fauore reipublicæ, permittitur commixtio corrupti cum in corrupto, vt in.l.1.C.de condi. in publicis horreis.lib.10.

Et iſta dictio *tan ſolamente* quæ ponitur in textu, non excludit erogationem horum bonorum publicorum,non ſolum in cauſas cõmodi reipublicæ,ſed in alios caſus,quibus tanta vel maior ratio inſit, vt eſt glo in.l.ob ęs.C.de præd.minor. quod per plura probat Iaſſ.in.l.1.C. de bono. poſſ. contra tabul.nu.7. & ſic in caſus huius erogationis ſufficit,vel eſſe commodum, vel neceſſitatem publicam:nam hęc æquiparantur,vt in.c. mutationis.7.q.1. & ne vtũ dictione taxatiua debet excludi,vt per plura probat Tiraquel. in tract. de retractu conuentionali. gloſ.6.num.6.& non ſunt parum aduertenda illa verba, quæ dicunt in text. *Prouecho comun*, neq; dicunt, *Honra comun*: nam aliud eſt honor, & aliud comodum, quãquam enim æquiparẽtur,vt in.l.iuſta.ff.de man. vindi.& notat Bar.& Iaſ.in.l.vt vim. ff.de iuſt.& iure.& idẽ probat text.
★ in.l.16.tit.1.lib.7.ord.★ Quæ eſt.l.1. tit.6.lib.7. Recopil.★ ibi, *En coſas neceſſarias è prouechoſas.*

Tamen iſtud eſt poſt acquiſitũ,& radicatum honorem:nam tunc maioris virtutis eſt quã pecunia: & ſicut ipſa vita poteſt defendi etiam manu armata:ſicut & aliæ præeminentiæ defendũtur, vt eſt iuspatronatus,& ius offerẽdi,& ius ſedendi in eccleſia, & proceſsionibus, de quibus dixi ſupralib.1.c.4.ſub.nu.21. & pro defenſione honoris liquidi, & certi, qui cõpetit reipublicæ, licitum eſt pecuniam publicã conſumere:nam honor ille propriũ patrimonium eſt reipublicæ,vt in.l.item ſi verberatum.§.1.& ibi Angel.ff.de rei vend.& eſt text.in.l. obſeruare. §.antequam.ff.de offi.proconſuli.in verſ.magni enim faciunt. Gallo de la Zaſeuilla

Si verò honor nondũ eſt acquiſitus, ſed eũ vult pecunia adquirere reſpublica,ſiquidem continet commodum burſale,putà quia fiat liber populus à ſoluẽdis muneribus,iuſtè adquiritur talis immunitas, & ob id cõſumi poteſt publica pecunia cõſentientibus exemptis, & libertas illa acquiſita dicitur ex cauſa oneroſa,neq; reuocatur, iuxta doctrinã Bald. quem omnes ſequuntur in.l. qui ſe patris.C.vnde liberi. & in huiuſmodi redemptionem ſeruitiorũ, vel vt vicus villia fiat,& liber à ciuitate,cui ſuberat,in hoc rectè pecunia publica conſumitur, ne ſubditi vlterius ſint obnoxij ad ſoluendum regi munus illud redemptũ, vel ne à vico teneãtur ire ad ciuitatem ad petendum iuſtitiæ complementum: quia hoc commodum pecuniarium continet, cùm non ſine maximo incommodo quis à domo ſua euocatur,vt in.l.ſi quis ex ſignatoribus. ff.quemadmodum teſtamenta aperiantur,& in hoc cõſentiente maiori parte vicinorum dabitur licencia á rege,vt conuertatur pecunia publica in hoc:ſi verò honor quærendus commodũ pecuniarium non contineret, ſed nudam vani nominis honorificentiam,putà q; eius procurator prius loquatur coram rege,etiã ſi hoc poſſet nummario pretio adquiri, vel iuſſedendi, vel portandi vexillũ ante alios, in huiuſmodi honorificencijs, quæ virtute adquirũtur,non pretio, nõ crederem poſſe inhuiuſmodi velut ſimoniacã acquiſitionem, pecuniã publicam poſſe conſumi,quia licèt ſit in honorem, coram vano vulgo:nõ tamen eſſet erogatio,*en prouecho comun de todos*, vt vult litera huius tex.& iſtud corroboratur ex ratione tex. in.l. iniuriarũ.§. de honoribus. ff. de iniurijs. vbi non eſt par ratio, conſeruare honorem adquiſitum, aut de nouo acquirere,vide Lucam in.l.3 .C.de quibus mu. aut præ. lib. 10. Et aduerte,quia litera dicit, *Comun de todos*:quia non ſufficeret, cõmodum redundare in commodum aliquorum ciuium: quia omnium debet eſſe commodum: quia qui totum dixit,nihil excludit, vt eſt gloſ.in.l. ad inſtructionem.C. de ſacroſanct. eccleſ.in parte, itinerũ. vbi dicitur, quòd non cuiuſlibet itineris refectio ſolui debet ab eccleſia,ſed illius per quod publicè itur: & ſic commodum debet eſſe generale, non particulare,etiam ſi plurium perſonarum cõmodum reſpiciat, vt probant inferiora verba legis, loquendo in plurali numero,ibi,*Ni de otras perſonas*:& idem probatur ex verbis legis.16.tit.1.lib.7.ordin. ★Quæ eſt l.1.tit.6.lib.7.Recop. ★ ibi, *En coſas prouechoſas y neceſſarias á la tal ciudad*: & ſic erogatio horũ bonorum communium, non certarum perſonarum,ſed totius vniuerſitatis commodum debet reſpicere:ex quo ad praxim referuntur ſequentia. ★

Primò infero, quòd licèt puerorum pauperum educatio, & hoſpitalitas, atq; eruditio honorem ciuitatis,aut populorum reſpiciat,vt in l. ſi quid relictum. & in.l. ciuitatibus.ff. de legat. 1 quia tamen eſt in commodum certarũ perſonarum, & non in commodum vniuerſale totius ciuitatis, & demorantium in ea, non poteſt pecunia publica in erudiendis his pueris, ſed neq; in alijs pauperibus conſumi, ſed neq; in nutriẽdis pueris expoſitis: quod ægre ferunt pij fautores *de los niños de la doctrina Chriſtiana*, inter quos elucebat pietas amici noſtri doctoris Ludouici Gomez, Ducalis medici, degentis apud ciuitatem de *Guadalajara*, cuius ſolertia,& manſio hoſpitalis, & alimenta perpetua huiuſmodi pueris ſunt conſtituta: in hoc non ſolùm corporum, ſed animarum quoque horum puerorum ſe medicum ſolertem oſtendit. 21 *Para los niños de la doctrina christiana.*

Secundò infero, quòd huiuſmodi pecunia publica non poteſt con- 22 *Pechos, o ſea necesidades*

Universidad de Deusto
Biblioteca

sumi in solutione exactionũ regalium,vulgò appellatæ,*servicios reales*,nam cum illud onus respiciat solummodo certum genus hominũ, quod dicimus *pecheros*,illi ex suo patrimonio soluere debent huiusmodi onera, & non ex bonis communibus,etiam locando prædia,siue terminos cõmunes,vt dixi, scilicet.lib.1.c.4.sub num.19.

23 *Guardas de panes,y vinas.* Tertiò infero, quòd salarium, quod præstari solet custodib⁹ messium,aut vinearum vicinorum alicuius loci,non potest solui ex ista pecunia publica,nam commodum custodiæ resultat in vtilitatem certorum vicinorum habentium vineas,vel segetes, ad quos pertinet custodia suorum bonorum,vt in.l. diuus.ff.de vsu.& habita.& in.l.quę situm.§.saltuarium.ff. de fundo instructo.& est tex.in.l. si à domino §.fructus.ff.de peti.hæredi.& notat Bal.in.l.1.C.locati.& Bar. in.l.fi. ff. de impẽs.in reb dotal.factis & Ange.& Alexand.in.l.diuortio.§.impẽdia.ff.soluto matrimo.& licèt sit generale commodum,vel vtilitas, vt in eadem ciuitate,villa,vel loco adsit abundantia vini, & frumenti, & annonæ, vt in.l.1. §. cura carnis. ff. de officio præsi. & ob id ciues compelli possunt, vt vineas & oliueta plantent, & agros colant, vt notat Bart. in.l. quotiens.in fine. ff. ad municipa. & Floria. in.l.ait prætor. §. sicut. ff. de his qui deiece. vel effude.quos sequitur Puteus in tractatu syndi. in parte, iudicis suprema potestas,sub nu.17.& de iure regni videtur text.in.l.4.&.5.tit. 20.par.2.iũcto tex.in.l.1.tit.11.ea par.

Tamẽ,licèt hoc sit in vniuersum publicè vtile & necessarium, quia aliàs regnum Castellæ deterioraretur,nisi aretur,& cultiuetur terra,& omnis ager,vt inquit Bald. in.l. itẽ si fundi vsufructus.ff. de vsufructu. & est text.in.l.non intelligitur.§.diui fratres. ff. de iure fisci. tamen hæc vtilitas vniuersalis est secundaria, principalis verò vtilitas est priuata & particularis, quæ resultat in commodum ciuium, quorum est prædium, vel vinea, quæ cultiuatur, & ad quem perueniunt fructus, quorum conseruandorum causa ponitur custodia messorum, & custodientium vineas: & ideò in soluendis expensis debet haberi ratio illorum, cuius principaliter procuratur custodia, licèt secundario redundet in cõmodum Reipubli. vt notat in simili Baldus in.l.rogasti in prin.ff. si certum petatur.& est glo.in.l.ait prætor.§.1. in parte,meum.ff.de edẽdo.& est tex. in.l.nihil.§.fi.ff.de inofficio.testam. & gloss.in.c.2.in parte detrimentũ, de pactis.lib.6.

Quod potest corroborari,ex illa doctrina Ang.in.l.nauis.ff.ad.l.Rhodiam de iactu.vbi dicit,q̃ commodũ obueniens alicui in consequentiam,non habetur in consideratione,vt ille,qui tale cõmodũ recipit, percipiat: & ad idem posset velut nominatim citari:quod not.Bart.in l.2.ff.admunic.& plura,quę possent ad hoc propositum referri,notat, &

cumulat Ludoui.Gomez Hispanus in regula Cancellariæ. de iure quęsito non tollendo.q.4.fol.paruo.19.

25 Et sic, cùm commodum,prouenies ex custodia messium, vel vindemiarũ,sit principaliter cõcernens fauorem certarũ personarum habẽtium vineas,vel messes adillos pertinent expensæ quæ fiunt in custodibus, per supradicta: & per ea quæ de mensoribus notantur in l.1.§.1.ff.si mensor falso modo dixe. & de testibus.in.l. quoniam liberi. C.de testibus.

Et sic pro regula generali est tenendum,quòd custodia messium,& conseruatio fructuum, debet fieri expensis eorũ,quorum sunt fructus, vt notat Bart. & ibi Alex.in.l.cùm quæreretur.§.fin.ff.de leg.3.& notat Decius in.c.2.de probatio.nu.107.

Et ob id sequitur,quòd pulsationes campanarum,quæ fiunt ob fuganda nubila tẽpore quo sunt fructus pendentes in agris,debent fieri expensis illorũ, qui fructus habent, & non de bonis communibus ciuitatum,aut locorum,per supradicta.

26 Quartò infertur quoq;, quòd si graculi,aut vermes,vel locustæ nascantur in vineis & messibus alicuius,potest cogi,vt suis expensis capiat,& occidat locustas, vel graculos,aut vermes illos: tùm ne re sua malè vtatur: tùm ne inde procedant ad aliorum vineas,& messes, & comedant illas,& omnium vicinorum sequatur clades,vel calamitas.Quo casu propter inficiationem aliorum possunt cogi etiam de facto,vt suis expensis mundent supradictam, argumento eorũ, quæ de inficiatione not.DD.in.l.nullus.C.de Sum.Trin. & Fide Cath. & Puteus in. d.tracta. syndi.in parte, iudicis suprema potestas.fol.paruo. 155. & de sterquilinio posito iuxta parietẽ alienum, not. in.l.si quãdo.§.fi.ff.si seruit. ven. & in.l.seruitutes la magna.ff.de seruit. vrb.prædiorum.& quæ loquendo de inficiatione pestis,notat Ioãnes de Ripa in tracta. de peste. fol. paruo.111.& est text elegãtissimus, qui ad hunc sensum trahi potest in l. si alius. §. est & alia exceptio. ff. quod vi, aut clam. & in.l.quemadmodum.§.magistratus.ff.ad.l.Aquiliam.& de iure regni est text. in.l.3. titul.10.par.7. vbi conseruandarum aliarum ædium causa, tolluntur de facto ædes intermediæ,ne incendatur ignis in eis, & progrediatur vltrà,& consumat omnes:sic ne locustæ,aut vermiculi isti vinearum,qui vulgò dici solent,*el coquo*,deuastent & se extendant ad aliorum prædia, possunt cogi domini prædiorum,vt suis expensis mundent fundos suos, & non expensis populorum,nisi locustę nascerẽtur *en los baldios*,& deuastassent herbas:nam tũc *seria prouecho comun de todos* consumi tales langostas, *que estuuiessen en aquellos baldios*:& cũ sint in fundis publicis, vel communibus,deberẽt mundari expensis publicis: & deficientibus facultatibus publicis debet imponi collecta iuxta patrimonium cuiuslibet,vt in.l.omnes.C. si sine censu, vel reliquis.

Quintò,

Universidad de Deusto
Biblioteca

27 Pro salario prædicatorū

Quintò, ex ſupradictis infertur, quòd cum officium prædicādi ſequatur de iure Epiſcopos, & parochos, clericos, vt in.c.quodad ſedē, de ſtatu monachorum, & alij prædicantes, pro ſuſtentatione vitæ poſſint pretium accipere, ſi prędicent, vt notat Abb.in.c.cum ex offic. de præſcriptio. & tractat eleganter loā nes de Ripa in ſuis reſpon. ſub tit. de conſuetud.c.14.in fine.& doctor noſter de Medina, Hiſpanus, in tractatu de Eleemoſyna.c. de quibus bonis ſit Eleemoſyna largienda, ſi fortè Epiſcopo, vel cura negligentibus prædicare ſuis parochijs, neceſſum ſit alios vocare, qui prædicent ſaltim quadrageſimali tempore, prout fieri ad inſtantiam populorum ſolitum eſt: expenſa, & pretium quod datur prædicatoribus, ab illis qui prædicare tenentur, debet peti, neq; vllo modo de bonis communibus populorum debet talis expenſa fieri: quòd ſi fiat, repeti debet ab illis, qui conſumpſe runt tempore quo redditur ratio, *de los propios del concejo.*

28 De expenſis proceſsionū

Sextò infertur, quod expenſæ, quæ quotidie fiunt in proceſsionibus annuis, publicè euntibus vicinis ad eremitoria, quæ ſunt in cāpeſtribus locis, vel ad alia loca religioſa, vt in leg. vel religionis. ff. de procurato. vbi vina, & panes, & alia ad edendum conſumuntur pro refectione corporis humani: nam pedeſtres ambulant tam viri, quàm fœminæ, non debent fieri de publico: nam licèt hoc ſit in Domini ſeruitium, non tamen eſt in commodum publicū: ſed eſt in commodū particulare cuiuſcunq;, & expenſa fieri debet ab his quorum principaliter intereſt, argumēto notatorum in.l. quoniam liberi. C. de teſtibus, & in l. ſed ſi hæreditas. §. 1. ff. ad exhibendum.

Si tamen ex conſuetudine clericis & ſacriſtis, & alijs geſtantibus cruces in proceſsionibus ſoleat dari aliquid ad comedendum per modum Eleemoſynæ de bonis publicis conciliorum, hęc laudabilis cōſuetudo ſeruanda eſt, argumento tex. in.c. ad audiētiam, de ſimonia: & tunc iuſta eſt talis erogatio: vel etiam ſi aliqua moderatè erogantur in tripudijs, & alijs, quę die Corporis Chriſti fiunt in honorificentiam ſolennitatis illius diei: nam huiuſmodi expenſæ, quamuis de bonis publicis fiant, iuſtè erogantur: argumento tex. in auth. de collat. §. iubemus ibi, ſolennitatibus, coll. 9. & id quoq; generali Hiſpanorum conſuetudine admiſſum eſt, quam in futurum ſequendam, & adiuuandam putarem, argumento text. in.l. vt prophanos. C. de paganis, & templis eorum.

29 Septimò infertur quòd ſi Eccleſia & beneficiati non habent ſufficiētes redditus, vnde viuere valeāt, & illa Eccleſia reædificatione indigeat; ſi vna eſt tantum Eccleſia parochialis, cum ius publicum conſiſtat quoq; in ſacris & ſacerdotibus, vt.l. 1. ff. de iuſtitia & iure, & commodum ſpirituale, quod in Eccleſia percipitur,

percipitur, omnes tangat, in tali neceſsitate poſſet ſuccurſum præſtari ex bonis communibus vniuerſitatis ad partem reędificationis eccleſiæ, ex notatis per Abbatem. & doctores in cap. 1. de eccleſijs ædificandis, & in.c.1. de reb. eccl. nō alie.

His caſibus, & ſimilibus poteſt pecunia publica expendi, & ea deficiente peruenire debet ad collectam inter vicinos, à qua neq; clerici poſſunt excuſari, qui etiam inconſulto Pontifice poſſunt exigi, & ab eis recuperari, quod eos tangit in hac expenſa ob bonum commune, iuxta eleganter notata per Luc. de Penna in.l.2. C. de quibus mune. lib.10 col.4.

30 Vnum tamen aduertēdum, quòd erogatio iſtius pecunię publicę, ſecundùm diſpoſitionē illius text. facienda eſt de mādato iudicis, & rectoris ciuitatis copulatiuè, vt probāt illa verba tex. *Librado de la juſticia, y regidores:* & in hoc eſt ius nouū: nā de iure cōmuni ſoli rectores erogabant ſine præſidis arbitrio, licèt ipſe nonnulla facere iubebat, vt in auth. de coll §. iubemus. verſ. ſed neque prouintiarū. col. 9. not. Luc. in l. 3. C. de qq. muner. lib. 10. q. 8. & in l. ſi quod. C. de leg. co. lib. & per Bar. in.l.2. ff. ad municip. Hodie verò iudex in iſta erogatione habet arbitriū ſimul cum rectoribus, vt hîc patet.

31 Facta ergo erogatione pecuniæ publicę, ipſe iudex debet exigere rationem, an benè vel malè fuerit pecunia cōſumpta, vt probāt illa verba tex. *Y las q̄ no fuerē tomadas y fe-*

necidas, las tomē: & in hoc eſt ius nouum iſta lex: nam olim de iure communi iſta ratio exigebatur ab epiſcopo loci cū quinq; primatibus, idq; fiebat ſingulis annis, vt in auth. de coll. verſ. ſed neq; quintiarū. col. 9. Hodie verò hoc ceſſat, & iudex ipſe exigit præteritarū conſumptionū, & erogationū ante ipſum rationes, vt hîc videmus, & ita practicatur, licèt aliquādo hoc adimitur iudicibus ordinarijs per ſacrū Concilium regium, & cōmittitur alicui ſpeciali iudici, qui exigat rationes, quē vulgus appellat *Iuez de cuētas de ciudad*: & iſta practica fundatur ex dicta auth. de col. §. nulli verò. ad fi. Regulariter autē dicta ratio exigitur p iudices ordinarios, vt hic diſponitur. *Iuez de cuētas de ciudad.*

Et iſta ratio publicè exigenda eſt in publico concilio, vt notat Platea in.l. ſecuritates. C. de ſuſcep. & arca. lib. 10. *Ratio vbi debet exigi.*

Forma autem exigendæ, & rationis dandæ per ipſum camerariū, ſiue rationalem publicum, & adminiſtratores reipublicæ, hæc eſſe debet: debet enim exhiberi liber publicus, quem vulgus appellat *libro del cargo*, in quo debent eſſe nominatim ſcripta omnia quæ recipit camerarius, ſiue rationalis, & ex qua cauſa, vt in. l. apparitores. C. de exactor. tribu. lib. 10. & notat Bartolus, Platea, & Lucas de Penna in.l.2. C. de nauicula. lib. 11. & in iſta computatione priùs fit cōputatio introitus, quàm expenſarum, vel erogationis, vt not. gloſ. in.l. Thais ācilla. §. libertatem. ff. de fideicom. liberta. Sunt enim 31

Universidad de Deusto
Biblioteca

enim ista adeò cõnexa ad inuicẽ,vt nunquàm præiudicet confessio introitus,nisi acceptetur expensa,& è contrà, vt in.l.cum quæritur.ff. de administra.tuto. & notat Platea in l.1.C.de apoc.publ.lib.10. & Alex. in apostil.ad Bart.in.l.si pupillus.ff. de administ.tuto.

Confessio introitus an præiudicet.

32 Et in erogatione debet exprimi causa & dies,vt in.l.neminem.C.de suscepto. lib.10. neq; aliter videtur perfectè reddi ratio, nisi hæc omnia clarè exprimantur, quia non aliter bono modo comprehẽdi potest,an aliquid fraudis admissum sit: nec videtur reddita ratio, quæ non potest intelligi,vt in.l. argentarius.§.edi.ff. de eden. & ideò cũ magna cautela præcipit lex ista,q̃ videatur expensa erogationis, dum litera dicit, *No passando en cuenta saluo de lo que se mostrare libramiento de justicia, y regidores,con cartas de pago.* Et in tantùm exigitur scriptura in ista *carta de pago*, quod a forma huiusmodi probationis non potest recedi. Et ideò nõ valeret probare per testes istam solutionem, vt notat Decius in 1.par.consil.94.

Quæ apocha de recepto sufficit, quamuis sit priuata.Vt notat Iaff.in l. admonendi.ff. de iureiuran. Et ita vtimur de cõsuetudine : & idem est ad probandum quòd rationalis,vel camerarius publicus recepit aliquid à debitoribus reipublicæ:nam vt ipsi sint liberati à debito, vt exigatur à camerario, sufficit apocha priuata à camerario facta, quòd recepit illam pecuniam á communi, cum sic de cõsuetudine obseruetur: quæ probanda est, vt notat Salyc. in.l.exemplo.C. de probatio.intelligendo notata in.l.2.C.de conuen. fisci debito.lib.10.& ita notat Iaff.in d.l.admonendi.num.133.

In minutis verò erogationibus 33
sufficit liber camerarij, cum iuramento,& ita illa est vera probatio, de qua loquitur litera istius textus, ibi,*E lo que se gastare por menudo se informen*:nam ista informatio in minutijs sufficit per librum cum iuramento,vt in.l.fin.§. in cõputatione. C.de iure deliberandi. & notatur in l.si quis pro redemptione capt.C. de reuocan.donatio. & notat Lucas in.l.2.C.de nauicula.libro.11. Quod procedit,si talis liber continet verisimilia,secundùm Iaf.in.d.l.admonendi.num.125. & facit text.in.l.25. tit.9.par.2.ibi,*Por alualaes de los que las recibieron*:& quod notat Felin.in cap.fin.de præscrip.in fine. & Lucas in.l.fin. C.de ven. rebus ciui.in fin.

Item ista ratio exigenda à correctore,debet esse minutatim,quid,& quantum,& in quibus rebus sit expensum:secus est in patrono ecclesiarum, qui licèt exigat rationes, illæ non debent esse minutatim,sed quomodò regantur possessiones,& quomodò prouentus expendantur, non quantum expendatur singulis diebus,in carnibus, pane, vel piscibus:ita notant docto.in cap.cùm & plantare.§. in ecclesijs. de priuileg. sequitur Rochus de Curte in tract. iuris patronatus. in verb.honorificum.in fin. *Patronus.*

Et

Et quod de mandato regis debeant istæ rationes exigi, in bonis conciliorum,locorum,& ciuitatum huius regni,viso libro registri,quod suprà nominaui *libro del cargo*, est aurea lex partitæ in.l.9.tit.19.par.3. & licèt de iure communi reuisio harum rationũ pertineat ad regem, vel ad dominos temporales, cuius est iurisdictio : tamen standum est in hoc consuetudini : vt eleganter concludit Guido Pap.in decis.Delphi.decis.331. de quo eleganter loquitur Aymon Craueta in. 2. part. consiliorum.consil238. incipit, Diuino subsidio.

34 Et ista ratio non solùm in quantitate,expensa exigẽda est,sed etiam in modo conseruãdi pecuniam publicam : nam si camerarius reipub. expendit pecuniam,in suis proprijs commodis,& mercantias facit cum ea,exigenda est huius talis ratio,& venit camerarius puniendus pœna, de qua in.l.14.tit.14.part.7. vbi est text.expressus de ista quæstione:& vltra pœnam criminalem administrator pecuniæ publicæ poterit ad interesse(quod ius ciuile vsuras vocat)conueniri, seruata distinctione, de qua per Plateam in.l.2.C.de his qui ex officio administrato.conueniun.lib.10.& facit.l.cùm quidam.§. eos qui.ff. de vsuris. & in.l.si benè collocatæ.eodem titul. & dict.l.14. correxit notata in pœna de iure communi. in.l.1. & per totum.C. de his qui ex publ.ratio.lib.10.

35 Item dicta ratio, contra administratores reipublicæ exigitur, non solùm in supradictis, sed etiam inquirendo an in dicto libro rationũ, qui appellatur *libro del cargo*, scripserit omnes introitus, & prouentus, & pœnas pecuniarias: & alia quæ nomine reipublicæ receperit: nam si non scripserit aliqua,tenetur ad duplum eius quod omiserit. Ita notat Platea in.l. excellentia. C. de erogatio.milita. anno. lib.12. & tutor,qui surripit sibi, occultans pupillo, quæ pupilli sunt, conuenitur ad duplum,vt in.l.5. tit. 14. part.7. & alij multi conueniuntur ad duplum : quos notat glossa in.l.defensioni facultas,in parte,integrum.C. de iure fisci.lib.10.

Et in administratore communi, *Camerarius qui aliquid omisit,qualiter punitur.*
qui omisit scribere dictos introitus, & recepta,quòd cõueniatur ad duplum, & non quadruplum, videtur æquius,quanuis in quadruplũ condemnandos asserat Puteus in tract. syndicatus, in parte,redditio rationum, vbi elegãter sub breuibus loquitur de forma reddendæ rationis publicæ:& quia non est moris mei aliena transcribere, ibi legẽtur quæ hîc possent à lectore in proposito vltra supradicta peti,& quòd dictus camerarius communis, qui omisit scribere, condemnetur in duplum, tenet Cepola in auth.sed nouo iure. num.15.C.de seruis fugitiuis.

Item viso libro rationum, & per- 36
lectis introitibus & exitis, quæ exhibita sunt à dicto administratore pecuniæ communis, sententia diffinitiua,quæ vocatur *el alcance*, benè potest ferri contra absentem non citatum, *Alcance.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

citatum,ita notat glos.& ibi Bart.in l.2.§.1.ff. de administr.rerũ ad ciuit. perti.quam sequuntur multi docto. quos refert Ias.in.l. ne quicquàm.ff. ff.de officio proconſ.& lega.nu.45: & facit glos.in.l.2.C. de contra iudi. tutel.& quod notat Abb.in.c. cùm nõ ab homine.col.pen. de iudicijs. & Platea in.l.fin.C.de priuil.scholar. lib.12. & notat Iaſſ. in.l.ſi quis arbitratu.ff.de verb.oblig.num.23.

37 Et cùm lata fuerit ſentẽtia,dicta *de alcance*, à iudice illa debet ſtatim exequi,non obſtante appellatione, argumento text. in authent.de ſanctiſsimis Epiſcopis.§.œconomus. coll.9.& ibi Angel. ✳ Idem reſoluit Auiles in.c.30.prætorum.verb.*faga pagar*.numer.3. & Caſtellus in.l.27. Tauri.ante num.21.Sed hodie *en eſto de la execucion de los alcances de cuentas*,ſeruanda eſt forma del cap.49. *delas Cortes del año de*.1585. ad quod recurre.✳In cuius propoſito poſſunt allegari,quæ notat Matthæ.de Afflictis in ſuis deciſ. quæſt.157.& noſter Hiſpanus Iacob. *del Caſtillo* in tractatu de ratione reddenda,quẽ poſuit in.l.27.*de Toro*.in ſuis gloſsis, vbi latè de iſta materia,maximè in finali parte.& per Paulum in.l.ſi cui libertas.ff. de condition.& demonſtratio. vbi de proferenda ſententia à calculatoribus loquitur: & vide Plateam in.l.fin.C.de debito.ciuita. lib.11.

38 Et contra adminiſtratorem pecuniæ communis,non ſolùm reſpublica,ſed ille cui mandatũ eſt ſolui, poteſt agere virtute mãdati,in ſcriptis dati,quod vulgò dicimus *libramiento*: quod debet continere formam,de qua in.l.iſta: nam ſine ſcriptis,mãdatum ad recipiendum non probatur, vt notat Bart.in.l.falſus. C.de furtis.præſentato autem mandato, ſiquidem acceptatur ſolutio, nulli dubium, niſi quod debetur, vt in.l.ſi literarum.C.de ſolutioni.& licèt expreſſè nõ acceptetur, ſufficit acceptatio tacita, ſecundùm Salicetum ibi per.l.ſi filiusfamiliás. ff. ad Macedonianum: ſi verò non acceptetur,agendũ eſt ordinariè contra adminiſtratorem, vt ſoluat de pecunia communi,qui ſi negauerit eam habere,fit calculatio,vt videatur an dicat verum,argumento text. & quę ibi notat Bald.in.l.reſiduum. C.de diſtractio.pignorum.

Fauor reip. Et nota vnum, quod eſt ſpeciale in iſta materia fauore reipublicæ, quod licèt regulariter in alijs vltima mora noceat: tamen ſi camerarius reipublicæ tenetur aliquid ſoluere ſalariato, ſi paratus eſt ſoluere tempore conſtituto,nec ſoluit,quia creditor non petit,ſi tranſacto tempore petat,nõ per hoc conſtituitur reſpublica in mora: vt in.l.fortiſsimi milites. & ibi notat Platea.C.de erogatio. milita. anno.lib.12. quem dicit vnicum Ludouicus Gomez Hiſpanus in. §. ex maleficijs. inſtit. de actio.num.48.

Vaſſalli non tenentur rationem reddere. Item nota,quòd vaſſalli nõ poterunt habere excuſationem,quominùs ratio iſtorum bonorum communium reddatur domino, aut ſuo iudici, etiam ſi dicant, nunquã eam tempo-

eã tẽporibus præteritis reddità fuiſſe: nam talis non vſus non iudicit cõſuetudinem,quin ratio ſumi poſſit:& ita notat per bona iura Guido Papæ in quæſt.Delphi.q.631.niſi in caſu quo dominus non habet iuriſdictionem niſi in præuentione, quia ſi iudices ordinarij prius acceperũt rationes,& præuenerint,illi præuentioni ſtãdum eſt: nam ſemel res iudicata & diffinita per competentẽ iudicem,habetur pro veritate,& niſi conſuetudo ſit,quod ſoli admini ſtratores ſucceſſores exigant ab anteceſſoribus,vt probat Aymon. in ſecunda parte conſiliorum.238.diuino ſubſidio, vide quæ dixi ſupra in lib.1.cap.9.

39 Data autem ſemel ratione per camerarium cõmunis, ſi ſemel viſis rationibus habuerit apochã, quod vulgo dicitur *fin y quito*,non tenetur idem reddere rationes: & ita notat Bart.in additio. ad Bart. in.l. ſemel de apochis publi.lib.10.& alios allegat Decius.1.par.conſi.94.Quod intelligo, niſi allegetur error calculi iuxta notata in.l.calculi.ff.de adminiſtra. rerũ ad ciui.perti.& in.l.vna. C.de errore calcu. quia ſuper errore calculi intra tempora ibi ſtatuta agi poterit vt reuideatur, & veritas prævalebit errori: vt in.l.30.titu.11. part.5.

Et an quæ per iniuſtã ſentẽtiam ſunt applicata remanere debeant apud rempublicam, vide Bar.in.l.12. §.quod ſi de frumentaria. ff. de adminiſtra.rerum ad ciui.perti.

Et quod Reſpublica habeat hy-

Fin y quito. Et licèt ſupra dixerim, ſemel tantum rationẽ adminiſtrationis dandam ab adminiſtratore, tamen ſi oſtẽdatur liberatio,quod vulgo dicitur, *fin y quito*, & contra illam liberationem, dicatur quod fuit data nõ viſo libro rationum, qui ex conſequentia actus adminiſtratorij, venit oſtendendus,vt inquit Bal.in rubri.C.de exercito.actio.n.12.verſi. & ideo, cum non dicatur legitime reddita ratio, non valet liberatio, imò adminiſtrator dicitur fuiſſe in dolo,& doloſa redditio rationis,& eius liberatio nullo modo valẽt,& plura, quæ poſſem allegare citat Alexander in.7. volumi. conſil.74. in cauſa,& lite,& notat vltra eum Bart.in.l.tutor qui repertorium. ff. de adminiſtratio.tuto.in fine.& elegantiſsimè notat Matthæus de Afflictis in deciſi.360. inter marcum. & facit text.in.l. ſi quis ex argentarijs.§.penultim.ff.de edend. & qui nõ habet hos libros,videtur in dolo,tanquam tranſgreſſor legum, vt notat Aymon conſilio.193.num.13. volumi.1.

Etiã ſi talis liberatio habeat plures renuntiationes, & pœnæ adiectiones de non contraueniendo, quia ſunt ipſo iure nullæ, & tanquam acceſſoriæ regulantur à principali, quod nullo modo valet: vt eſt gloſſ. in lege prima.§. finali.ff. ſi

Universidad de Deusto
Biblioteca

quid in fraudem patroni. & est tex. in lege fina.ff.de constitut.pecu. & in.l.de bonis.§. primo.ff. ad legem Falcidiam.& in cap.2. de precarijs, & notat per plura Decius in.l. cum principalis.ff.de regulis iuris.& Socinus in.l.1.ff.soluto matrimo.num. 102.& Oldra.consi.138.

41 Idem est si ostenderetur liber, & rationes præcessissent tam intricatæ, & quæ non facilè possent intelligi, nam intricata ratio non est ratio,nec data videtur:vt in.l.cum seruus. ff. de conditio. & demonstratio. & in.l.summa cum ratione.§. primo.ff.de peculio:& nisi causa liberationis vera appareat,non dicitur ratio reddita, sed quædam confusio. vt in. l. cum plures. §. in primis.ff.de administra. tuto. & notat Baldus in.l.2. C. de nauicula. libr. 11.& in rub.C.de fide instr.& in.l.1. C. de eden. & Bar.in.l.neminem.C. de suscepto.& arca.lib.10.vbi dicit, quod nisi nominatim constet, cui datum sit,& qua de causa,non poterit intelligi ratio,neq; valebit liberatio,tanquam data super ignoratis. vt in.l.si cum tutoribus.ff.de transactioni.in.l.si ignorãs.ff. loca.& in.l. argentarius.§.edi.autem.ff.de eden.

Et quãdo cessat causa liberationis,cessat quoq;liberatio:& infinita quæ possẽt allegari,notat Tiraquellus in.c.cum cessante de appella. in verb.liberationis.nu.174. & Soci.in cõsi.159.versi.quarto.lib.2.& nominatim loquendo de liberatione,idẽ probat per bona iura Aymon.1.volumi.consilio.142.diuino subsidio. numer.9.&.11.&.21.

Itẽ etiam potest retractari dicta liberatio, vulgò dicta, *finiquito*, si 42
ex ea resultat enormissima læsio,ex *Retractatur liberatio.*
qua de necessario resultat dolus:vt in.l.si de meis.§.recepisse.& in.l. sed & si in seruũ.§.si quis iudex.ff.de arbi.& vbi est enormitas in proposito, ibi resultat dolus: vt probat Bal.cõsil.380.præmitto:maxime si per insidias & persuasionem fuerit data liberatio:vt probat Corneus cõs.236 col.fi.&.258.lib.4.consili.& probat Calcaneus cõsi.11.& cum præsumatur talis dolus ex enormissima læsione,nõ valet liberatio facta, & potest retractari etiam si ei renũtiatũ esset,ex notatis per Anto.de Butrio cõsi.24.quæstio hæc:& notãt DD. in.§.arbitrio.pro soc.& Soc.cõs.24. li.1.& Corneus cõsi.288.li.3. & quãdo dolus & persuasio dolosa cũ læsione concurrunt in liberatione facta,eo ipso est liberatio & difinitio nulla ipso iure,& semper potest peti vt ratio de nouo reddatur, argu. notatorum per Oldra.consil.37. ad primam:quod est mirabile.

Et tex. ibi *a quien quieren hazer gracias*, licèt regulariter ciuitas non 43
possit facere gratiã,quia esset ambi- *Ciuitas non facit gratias.*
tiosum decretũ,iuxta not. in.l. ambitiosa.ff.de decretis ab ord.faci. & in.l.præses. C. de transactio. tamen si aliquis seruiuit multum Reipublicæ in aliquo negotio, neq; habuit conueniens salarium,& Respublica bene lucrata est, propter singulare illius industriam & laborem, bene potest

præstitum, aliquid vltra remunerare,iuxta seruitium meritum, & ista non erit donatio, & si eam saperet, tamen posset fieri a repu.secũdum Albericũ in dicta.l. ambitiosa. per tex.in.l.cum plures.§.fi. ff. de administra.tuto. & in. c.quicunq; suffragio.12.q.2.& facit text.in.l.etiam.in prin.ff.de manumi.vindi.& sic limitarem istam nostrã legẽ. Vide Pla. in.l.2.C.de decretis ab ord.faci.li.10

Sed an in criminalib⁹ possit ciuitas remittere iniuriã,vel violẽtiã factam Reipublicæ,vide per Bal.in.c 1.§.iniuria.de pace iuramen. firman. in vsibus feudo.col.2.& sicut tutor de morte patris pupilli nõ potest trãsigere,quando homicidiũ est certũ, & de homicida per veras constat probationes:vt notat Gandi. in tit. de transactio. sub num.23. & nòtat Bonifaci.in tit.de pace.versi. sed nũ quid pupillus.in versi. sed an tutor: ita nec ciuitas poterit remissionem facere,quando de violentia, & iniuria liquidò constat.

Et qualiter Respublica debeat respondere nuntijs regis, petentibus aliqua sibi donare,per Plateam in.l.1.C.ne quis liber.lib.11.& expẽsa quę fit in malos vsus,qualiter corrigatur : vide Plateã in.l.ordinẽ.C. de cõsu.& nõ spargen.pecun. li.12.

SVMMARIA Capituli vndecimi.

1 *Iudices & rectores qui sibi aliquid percipiunt de bonis communibus,* Auendaño.

qua pœna puniantur.

2 *Officiales publici an possint aliquid percipere vltra salariũ remissum.*

CAPVT. XI. *In.l. trigesimam.* ✶ *Est.l.22.titu. 6.libr. 3.* ✶ *Rec.& vide quæ habes supra.c.10. num.16.versi.caueat tamẽ iudex &c.* ✶

ET materia huius legis clarissima est, neq; indiget alia interpretatione, nisi quod aduertant iudices,& rectores conciliorum, ne quid in suum commodum conuertant de bonis communibus, nam vt fures pœna septupli condemnabuntur. Cætera videantur in. l. ambitiosa.ff.de decret.ab ordina.faci.& in foro quoque conscientiæ idem consulo faciendum, qua contenti esse debent omnes isti officiales, salarjis secundum consuetudinem dari solitis, vt in authen. de defenso. ciuita. §. quia verò etiam.col.3.& an iudex, vel officialis vltra salarium possit aliquid percipere,ego latè per quã 2
plurimas conclusiones examinaui materiam hanc satis quotidianam in primo volumine horũ mãdatorũ regalium capi.2. vbi poteris videre ad plenum,quid,& quando possit aliquid recipi, & quibus debeatur salarium præstari propter officium.

Universidad de Deusto
Biblioteca

SVMMARIA Capituli duodecimi.

1 *Bona ciuitatis an omnino sint locãda*
2 *In locationibus bonorum ciuitatis debet apponi solennitas consueta.*
3 *Locatio bonorum ciuitatis semel perfecta non debet rescindi & nu.9.*
4 *In locatione bonorũ ciuitatis debet assignari dies certa, vt fiat licitatio*
5 *Licitatio bonorum ciuitatis qualiter debeat fieri.*
6 *Licitatio facienda à iudice vel officialibus Reipublicæ præsentibus.*
7 *Locatio bonorum debet fieri plus offerenti, tam in quantitate quám in qualitate.*
8 *Licitator simulatus nõ lucratur promissum, vulgo dictum prometido.*
10 *Adiectio del quarto an admittatur in locatione bonorum ciuitatis.*
11 *Intellectus ad.l.76.in quaterno gabellarum,*
12 *Ciuitas an restituatur contra locationem solenniter factam.*
13 *Licitatio bonorũ ciuitatis debet fieri cum fideiussione*
14 *Iudex reuocat locationem (bonorum ciuitatis) male factam,*
15 *Perfecta locatione competit arrendatoribus ius in re.*
16 *Respublica potest agere contra socios in locatione bonorum.*
17 *Licitatio an habeat locum in bonis mobilibus.*
18 *Solutio facta camerario reipublicæ inducit liberationem.*

CAPVT. XII. In.l.32. * Est.l.23.titul.6.lib.3. Recopil. &.l.3.&.4.titu.5.lib.7.Recopil.* De locatione bonorum conciliorum, & de cura ponenda à iudicibus. *

QVòd locentur bona quæ sunt in redditibus & pecunia conciliorum, præcipit lex ista, & ne omissum fiat quod posset augeri, & crescí in dictis locationibus, iniunxit lex nostra curæ correctorum in illis verbis, *è prouean sobre ello, de manera que no se pierda lo que se podria auer dellas.*

1 Ciuitas an & las prædia.

De primo, q̃ locẽtur prædia & redditus cõciliorũ, si oportuerit, & cõueniẽs fuerit Reipublicæ, disponit tex.in.l.4.tit.3.lib.7.ord. * Quę * est.l.4.tit.5.lib.7.Reco. * ibi. *quãdo se ouieren de arrendar*: nõ enim de necessitate requiritur q̃ sẽper fiat locatio: nã Respublica per suos administratores posset colere prædia, publica, & fructº percipere, sicut tutor facit in bonis pupilli: vt in.l.15.ti.16. pa.6.ibi *é hazer labrar las heredades*: nã intelligitur siue per se, siue per colonos: vtilius tamẽ & cõuenientius est ad euitandas fraudes quod locẽtur prædia, & alia quę sunt in reddi tu Reipublicę: nam segnius gubernãtur per plures cõmunia bona quę solent negligi: vt in.l.2.C quãdo & quibus quar.pars.li.10. ideo frequẽs est horũ bonorum cõmunium locatio,

catio, quæ vt debite fiat, attenta mẽte legũ nostri regni & iuris cõmunis multa requirũtur vltra subhastationẽ publicã: nam ista est quid excluſiuũ fraudis, & doli in quolibet administratore, vt probat Abb.2.p. cons.69. & Ioãnes de Ripa in tit. de legibus responso. 9. in tãtum quod ipso iure præsumitur quod non interuenit fraus: vt in.l.32.ti.26.par.2. ibi, *porq̃ no pudiesse en ellas ser fecho engaño*: & facit quod notat Bar.in.l.2.C. de prædijs curiali. & Angelus in. l. pretia rerum.ff.ad.l.Falcidiam.

Subhastatio excluait fraudes.

2 Consuetum fieri seruandum in locationibus.

Primũ est, q̃ in locatione seruetur solẽnitas cõsueta: nam si consuetum fieri pro forma talis locationis non fieret, nullius momenti est locatio, secundùm Bar.& D D. in.l.1. C. de pascuis publi.li.11.& notat Felinus in.c.cum M. de cõstitutio.col. 3.& Bald.in rub. C. de rescind. vendit.& est tex.in.l.1.C.si propter publi.pensita.ibi.solenniter.

Secũdum requisitũ est, quod res locanda notificetur publicé per prę conium nouem dierum ad minus, quod isti dies taxati sunt à legibus nostri regni per text.in.l.10.tit.15.li. * 2.ordi. * Est.l.3.titul.5.lib.7.Recop. sed est alterata in multis. * & in.l.4. * tit.3.lib.7.ordina. * Quę est.l.4.tit. 5.lib.7.Recop. * & de iure communi excepta venditone rerum fisci & Ecclesiæ, vbi viginti dies dabantur, ad subhastationem: tamen in rebus aliarum ciuatum, & conciliorum tẽpº subhastationis est arbitrariũ, vt notat Bart.in.l.licitatio in prin.ff.de publica. & vectiga. & per Plateã in.l. Auendaño.

Et aduerte, q̃ licèt leges nostri regni requirãt fieri subhastationẽ voce præconis, vt in.d.l.4.tit.3.lib.7.ord. * Quę est.d.l.4.ti.5.li.7.Re. * ibi *por pregonero*: tamẽ in locis quibus nõ est prẽco, vt sũt vici, & alia multa loca huiº regni nõ habẽtia prẽcones, quorũ voce manifestetur locatio: in illis sufficeret per edicta posita in valuis Ecclesiæ, vel in alio loco publico manifestare locationẽ per ista tẽpora: nã ista solẽnitas edicti sufficit, & æquipollet voci præconis, & plus, vt est tex.in.l.loca. & ibi notat Plat.C. de locatio. prẽd. fisca.li.11. & q̃ Angelũ vbi de loco publico vbi

Universidad de Deusto
Biblioteca

hoc notificetur,loquitur in auth.de alienatione emphyteosi.§.hoc etiã colla. 9. & faciunt quæ notat Rober.Marãt.in Specula.aureo.intitu. de citatione.

3 *Locatio an reſcindatur.* Itẽſi eſt conſuetum,vt cũ tubis, vel ſono cãpanarũ fiat locatio,hoc nõ debet omitti,vt notat Bar.in.l.1. C.de paſcuis publi.& Bal.in rub.C. de reſcidẽ.vendi.& Feli. in. c. cum M.de conſtitu.col.3.& facta ſemel locatione,etiam ſi magnum lucrum obueniat,non debet reſcindi locatio,quia ſicut ſi locatores eſſent in damno,ipſi ſufferrent,eodẽ modo ſi ſunt in lucro,inuidere nõ debemus, vt inquit Bal.in.l.cum pro pecunia. C.de ſolutioni. & facit quod notat idẽ Bald.& Angel.in.l. at vbi.ff. de petitio.hered.& Deci.1. par.cõſi.4.

Tertiũ requiſitũ eſt, quod aſsignetur dies certus, in quo adijciatur res locanda licitanti,vt probant dictæ.ll.regni ſupraallegatæ,ibi,*ſea ſeñalado,è aſsignado cierto dia*, & in. d.l.10.tit.15.lib.2. ordi.ibi, *è ſeñale*
★ *dia para el remate.* ★ Nõ inuenitur in Rec.nã alterata eſt,vt patet in.l3.ti. 5.lib.7.Rec. & vide hũc doctorẽ in dictionario,verbo, *almoneda*, poſt principiũ. ★ibi. *E ſeñale dia para el remate.*Et hæ leges inter aliã formã hoc exprimũt, q̃ aſsignetur certus dies,nã ex tali aſsignatione colligi tur vera certificatio ad licitãdũ.facit.tex.in l.at.qui aliter.§.1. ff. q̃ vi, aut clã.& ibi probatur,qđ ſi aſsignatio diei eſſet obſcura,non valeret: de quo per Rom.in cõſ.379.& per Hyppolitũ in rub.de probatio.foli. mihi.44.& facit.l.éa quæ.§. fi. ff. de cõtrahẽ.emptio.

Et poſtquã ſemel aſsignatus fuerit iſte dies *para el remate*,ſi aliquis fecerit licitationem, quæ vulgò dicitur *poſtura*, poſtea non licebit va- *Poſtura.*
riare in aſsignatione termini : quia eſſet in præiudiciũ iuris adquiſiti:ita notat Platea in.l.2.C.deſũdis reipublicę.li.11.& Bar.in.l.ſi tẽpora.C.de fide inſtru.& iure haſtę fiſca.li.10.in verſi.5.quęro,vtrũ:& quãdo fit in *al moneda* loquitur tex.in.l.32.ti.23.p.2.

Quartũ requiſitũ eſt, quòd dies in quo fiat vltima adiectio licitãti, non ſit de dictis nouẽ diebus datis, & aſsignatis à lege regni quibus debent fieri præconia,nã tota iſta dilatio nouem dierum debet deſeruire præconijs & licitationibus, quę dilatio eſt legalis,& data ſine miniſterio hominis, qua durãte nihil eſt innouãdũ:vt in.l. ſiue pars.C.de dilatio. Poſt lapſũ verò horũ nouẽ dierum poteſt fieri *el remate* , in die ab homine aſsignato, quia iſta duo vt diuerſa ponuntur in dictis legibus, ſcilicet,tẽpus nouem dierũ, & dies ſignatus pro re adijciẽda , primum à lege declaratur,q̃ ſit nouẽ dierũ: alterũ ab homine ſignãdum , lapſis dictis nouem diebus legalibus, niſi aliter obſeruetur de conſuetudine.

Quintũ requiſitũ eſt, quod licitatio fiat iudice præſente,aut ſaltim officialibus Reipublicę intereſſenti b°,quãdo res ſubhaſtatur,aliter nõ valet licitatio,ſecũdũ Bald.in.l.fi.C. noua vecti. inſti. non po. ſequitur Alexand.in.apoſtil.ad Bar. in.l.1. C. de *6 Licitatio ſit iudice præſente.*

de fide inſtrumẽ.& iure haſtæ fiſca. li.10.& in.l.licitatio.in prin.ff.de publica.& vectiga.& loquendo de fiſcali re,quę locatur,eſt tex.in.l.1.C. de locatione præd.fiſca.lib.10.Iſtud intelligerẽ.procedere,vt fiat de mãdato iudicis,& illorũ,qui præcipiũt rẽ locari,aliter ſufficeret præſentia vel mãdatũ iudicis in ipſo remate, quia licitatio partis quæ dicitur *poſtura*, ſufficit ſi fiat corã tabellione: etiã ſi iudex abſit,vt colligitur in ſimili doctrina per Plateã in.l.ſi tẽpora.C.de fide inſtrumẽ.& iure haſtæ
★ fiſca.li.10.poſt Bar. ibi. ★Et eſt bonum verbum ad.l.4.titu.11.lib.9.Recop. ★& fieridebet ſubhaſtatio cũ publicatione veri pretij,& nõ debet fingi maius pretiũ,cũ minus offeratur:quia tunc ſeruandum eſt quod ponitur in gloſſ.Gregorij. in. l. 33. titul.27.par.2.

7 Sextum requiſitum eſt, q̃ tranſactis nouẽ dieb°,quibus res licitatur & cõpleto tẽpore adiectionis, res adiudicetur ei,qui in pretio & commodo Reipublicæ alios vicerit , vt probãt verba tex.d.l.10.nu.15.lib. 2. ordi.ibi, *è ſe remate en aquel que ma*
★ *yores precios diere.* ★ Non inuenitur in Recop. quia.l.3.titu.5. lib.7. Recop.aliter ſe habet,ſed,vide.l.4.d.titu:5.lib.7.Recop.★& põdera,quia litera dicit,*precios*, non dixit *precio*, neq; enim ad ſolũ pretium nũmariũ attẽdendum,ſed etiam ad quancũq; vtilitatem cõciliorum,de qua vtilitate, & meliore conditione ponit exẽpla tex. in. l. eum qui emit.§. melior,cũ duabus legibus ſequentibus.ff.de in diem adiectio. & notat Lucas in. l.congruit. C.de locatio. prædio.ciuili li.11.&.Bar.in.d. l.ſi tẽpora.& põdera , quia tex. dicit. *dicre*,q̃ debet cũ effectu intelligi,nam ſi falſus ſit licitator,& in effectu nihil dat,ſua licitatio dicitur impoſtura & nõ valet,imò qui talẽ licitationẽ facit,& qui ei cõſẽtit venit puniẽdus:vt in.l.3.§.ſi quis impoſturã. ff. de crimine ſtellio.pro quo tex.in.l. itẽ quòd.ff.de in diem adictio. ibi, Vel falſus exiſtat. Nã talis licitatio ſimulata,& falſa,nihil valet , nec liberat priorẽ licitãtẽ,nec obligat ipſum qui facit impoſturã,ſed pœnæ reddit obnoxium: notat ſic Romanus in ſingulari.567.Si autem verus fuerit licitator,etiam ſi in præconio non fuerit dictum, quod plus offerenti daretur res licitata, ſed ſimpliciter diceretur, *venga y recebille han ſu poſtura*, nihilominus, daretur res licitata,ſi eſt maior & melior licitatio,ex diſpoſitione hui° legis regni, per quam corrigitur doctrina. Bar. quæ aliter diſtinguebat.in.l.ſi tempora.C.de fide inſtrumento.& iure haſtę fiſca.li.10.& Roma.ſing.755.

Ex hoc infertur, quod quãdo ſi- 8
mulatus licitator ponit pretiũ, non lucratur lucrum promiſſum , quod nos vulgò dicimus , *el prometido* , nam cum licitatio,quæ eſt principale,non valeat, non valebit lucri promiſsio,neq; aliud tale pactum , aut cõfeſsio,iuxta doctrinam Bal. in.l. ſi abſentis.col.fi.C.ſi certũ petatur. per tex.in.l.fi.ff.de conſtitu.pecu.& alias infinitas doctrinas, allegat a- *Licitator ſimulatus.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

postill. ad Bal. ibi. quam vide. & facit tex. in. l. 1. §. quis cum. C. de latina liberta. tollen.

De licitatore supposito.

Itẽ infertur, quod si primus licitator suppoſuit alium, qui plus offerret, vt ſe liberet, non eſt admittẽdus talis ſecundus licitator: niſi ſit idoneus ad ſoluendum, & interea q̃ non fuerit admiſſus, non habet primus ius quod admittatur, quia in effectu nõ dat maius pretium quàm primus: vt iſta lex regni requirit: ſi tamen de facto fuerit expreſſe vel tacitè admiſſus ob officialibus, qui faciũt ſubhaſtationẽ, liberatur prim⁹, & officiales tenentur Reipublicæ: & ita colligo ex doctrina Pauli & Alex. in apoſtil. ad Bar. in. l. licitatio. in prin. ff. de publica. & vectig. Vide in propoſito hui⁹ concluſionis tex. in. l. qui per colluſionem. de actio. emp. & ven.

Quid infero conſcientiæ.

Et nota, quód iſta lex regni, dicẽs quòd res licitata detur plus offerẽti, non procedit in foro conſcientiæ: quia res non debet dari plus offerẽti, ſed iuſtum pretium offerẽti. Etiã ſi minus ſit illud plus quod offertur: & cõtẽta debet eſſe Reſpublica iuſto atq; communi pretio, & nõ ſuperfluum quærere: & ita colligo ex doctrina Ang. in auth. de alienatione & emphiteoſi. §. hoc etiam coll. 9. in col. 3. tamen indubio licitatio deſignat iuſtum pretium, iuxta notata in. l. pretia rerum. ff. ad. l. Falci. & in. l. ſi ſeruus cõmunis. ff. de condictio. furti. & per Rebuffum in dicto tractatu de præconijs.

Item, dicta lex regni, quæ dicit *que ſe da al que mayores precios diere*; ✶ Quę non inuenitur in Rec. vt habes ſupra num. 7. ✶ venit intelligẽda, quando iſtud plus pretij offertur antequàm res locanda adiudicetur, nam poſtquam res bene eſt locata, in cauſis Reipublicæ, non admittitur adiectio pretij, vt remoueatur res ab eo qui locauit, & detur huic qui addicit, tex. eſt in. l. Lucius. §. fin. ff. ad munici. & ibi. gl. quæ alia iura allegat, & idẽ notat Bar. & doc. in. l. ſi tempora. C. de fide inſtrumen. & iure haſtæ fiſca. lib. 10. & in. l. 1. C. de venden. rebus ciuita. lib. 11. & in. l. eos dedit prędijs. eodem libro. de quo per Alexand. volu. 7. conſi. 9. & dixi ſupra, & notat Platea in. l. fundi. C. de locatio. prædij fiſca. libr. 11.

9 *Quis plus offerat.*

10 *De adiectione del quarto*

Et ſic lex, *del quaderno delas alcaualas*, & alia iura huius regni, quæ permittunt adiectionem *del quarto*, in locationibus gallebarũ, habet locum & debet regulariter tantum modo practicari in locationibus bonorum regis noſtri, & intra tempus trium mẽſium, & nõ poſt illud tẽpus, argumẽto tex. in. l. ſcire oportet. §. conſequens. ff. de excuſa. tuto. & in. l. ſtatuliberum. §. 1. ff. de excuſatio. tuto. & plura quæ poſſẽt referri, notat Thomas Grammaticus conſil. 78. & ſic debet intelligi. tex. in. l. 76. in legibus, *del quarderno de las acaualas*. ✶ Quæ eſt. l. 7. cum multis ſequentibus titu. 13. lib. 9. Recop. ✶ & in ſolis bonis fiſci practicanda eſt lex illa; non tamen locum habet in locationibus aliorum bonorum ciuitatum, & conciliorum, quia

l. 15. ff. de lib. leg.

11 *Intellectus ad l. 76. del quaderno de alcaualas.*

quia non habent ciuitates ſimile priuilegium cum fiſco: vt in. l. ſimile priuilegium. ff. ad municipa. nam cũ ille leges ſint preuilegiatiuæ tantũ fiſci, non extenduntur ad alios: vt in l. in omnibus. ff. de regu. iu. & aliud eſt fiſcus, & aliud eſt Reſpublica, vt eſt gloſ. in. l. ſciendum. ff. de legatio, non ergo dicta adiectio *del quarto*, locum habebit in bonis rerum publicarum. Et adhuc extenderem in gabellis ſiue *alcaualas*, dominorum huius regni quas ipſi percipiunt ex tolerantia, & priuilegijs regni Caſtellæ, nam cum vruntur eis velut patrimonio proprio, & non fiſcali, non tranſit ad dictos dominos gabellas habentes priuilegium comperens regi in ſuis gabellis: nam iſtud eſt regulare in quolibet particulari ſucceſſore, vt in. l. creditor. & ibi Paul. ff. de actio. empti. & vendi. & in. l. licitatio. §. fi. ff. de publica. & vectiga. & dixi ſupra. c. 1. verſi. nam ſicut eſſet iuriſdictio: & ſic facta locatione á dominis tẽporalibus huius regni ſuarum gabellarum, non poſſunt propter nouam adiectionem *del quarto*, auferre dictas gabellas aut *alcaualas*, locatas à locatoribus, niſi in locatione adiecerint, quod locant, *con las condiciones de las leyes del quaderno*: nam tũc propter pactum partium haberet locũ adiectio *del quarto*, & non ſolum adiectio *del quarto*, practicanda eſt ſi locatio redditus regalis fiat pro vno anno, ſed pro pluribus annis, & intra tres menſes primi anni à tempore *del remate*, fieri debet ad-

Quid in rebus dominorum temporalium.

Auendaño.

iectio: nam vna eſt locatio, licet per plures annos, vt notat Bar. in. l. ſi ſeruus communis Męuij. §. fi. ff. de ſtipulatio. ſeruo. & notat Soc. 1. par. conſi. 125.

Et idem eſſet ſi ciuitas ſua bona licitaſſet cum forma, & conditionibus de quibus in. ll. *del quaderno de las alcaualas*, nam poſſet ſic licitare, & aliud quodcunq; ſtatutum facere, vt in locatione ſuarum rerum admittatur adiectio *del quarto*, ſiue alia maior, vel minor, nam tale ſtatutum valet, & tenet, & notat Platea in. l. 1. & in. l. fundi. C. de locatio. prædio. ciui. lib. 11. & in dict. l. ſi tempora. & probatur bene in dict. l. Lucius. §. fi. ibi, Si nullam legem ciuitas propriam habeat de adiectionibus admittendis: & notat Iaſſon in. §. fuerat. inſtituta de actio. col. 33. & eleganter per Plateam in. l. 1. C. de venden. rebus ciuita. lib. 11.

An in bonis ciuitatum.

Et caſu quo non eſſet ſtatutum ſcriptum, ſi tamen eſt in conſuetudine antiqua, vt in locationibus bonorum ciuitatum, & conciliorum admittatur poſt perfectam locationem adiectio *del quarto*, vt in redditibus regijs, talis conſuetudo dicitur propria lex ciuitatis, & ſeruanda erit, cum habeatur pro lege, & ſit conſuetudo fauorabilis Reipublicæ: & omnis locatio bonorum ciuitatis, aut concilij intelligitur, quòd fiat more ſolito, & ſecundùm ſtatuta, & conſuetudines locorum, & notat Platea in. l. 1. C. de paſcuis publi. lib. 11. & faciunt notata in. l. quod ſi nolit. §. qui aſsidua. ff. de

Universidad de Deusto
Biblioteca

ædilitio edicto, & in.l.nemo. ff. de duobus reis. Imò si iudex omittat consuetudinem in isto casu locatio præsumeretur clandestina, vt est glo.in.l.1.C.de fide instrumen.& iure hastæ fisca.lib.10.& in simili notat Abb. & ibi apostill. in. c. cum inhibitio. de clandestina desponsa. in fine:& Bar.in.l.fi.ff. de ritu nuptiarum,& Iason in.l.clam possidere.ff.de acquirend.possessio.& casu quo attenta consuetudine deberet adiectio admitti,illud esset in forma per consuetudinem introducta secundùm Bald.in rub.C.de rerũ permutatione.

Ha admitido que [resistimos

Cessante verò consuetudine, aut statuto de adiectione admittenda in locatione bonorum ciuitatũ, est dubium, an saltim in integrum restitutio posit peti aduersus locationem, ex eo quòd de nouo maior offertur vtilitas,& pretium Rei publicæ:& videtur dicẽdum, quòd si lucrum offertur, quod concedatur restitutio:nam minor & Respublica æquiparantur,vt in.l.Rempublicam.C. ex quibus causis maio. & vtriq; conceditur ius restitutionis,vt in.l. fi. & ibi DD.C. de iure Reipu.lib.11.& late per Matthæum in præludijs consti. regni Siciliæ. quæst.5.sed propter nouam licitationem quæ offertur, concedi tur minori restitutio in integrum contra contractum locationis, aut venditionis, vt est text. in. l. & si sine.§. quæsitum.ff. de minori. & de iure huius regni est text.in. l. 5.tit.19.par.6.versi. *Otrosi dezimos.* Ergo idem videtur dicendum in Republica quæ est æqualiter priuilegiata.

Hoc tamen non obstante, contrarium credo verius, quia si contractus fuit solenniter celebratus, & in iusto pretio,& precedentibus legitimis subhastationibus,non debet concedi restitutio, etiam fisco quanto magis Reipublicæ,quæ loco priuatæ personæ habetur,nisi ex noua causa causetur læsio: & ita tenet loquendo in fisco Albe.in dict. §.quæsitum quem refert & sequitur Matthæus de Afflictis in suis decisioni.q.340. vbi dicit, ita fuisse iudicatum: de quo aliquid loquitur Rochus in.cap.fi. de consuetudine fol.48.non enim facilè concedenda est restitutio contra locationes, & contractus sobriè factos, vt in.l. verum.§.sciendum.ff.de minori. & in.l.quod si minor.§.non semper.eo dem tit.& ideò Lucas de Penna in l.cõgruit.C.de locatio.prædio.ciui. lib.11. dicit, quòd licitationes non sunt leuiter admittendæ, ne dum commodum quæritur, locatores mutentur: & non inueniat Respublica qui cum ea contrahat, & sic videtur restitutio deneganda, nisi maximum & magnum commodũ offerretur, vt loquendo in minore sentit dict.l.partitæ.

Carnecerias

Et istud habetur sæpissime in practica in locatione,*del bastecimiẽto de carnecerias, y tauernas, y tiendas de los pueblos.* ✶ Vide idem tenentem Greg.Lopez in.l.5.tit.19.p.6. verbo. *mas por ellas* & Gutierrez in quæstionibus ciuilibus ad Recop. 1.p.quæst.38.nu.1. cum seq. & nouissimè fiscalis regius doctor Pescador,in.l.si tempora.C. de fide instrum. & iure hastæ fiscalis lib.10. nu.20.cum seq. & superadde.l. 14. &15.tit.9.lib.9.Recop. Vnde iã cauebis ab Auiles,qui contra tenebat in.c.32.prætorum,nu.11. & prædicta omnia. ✶ *por costumbre, se tienen por propios*,quia commodum,vt moderato pretio & quotidie vendantur illa alimenta,redundat in cõmodum singulorum vicinorum populi:& propter huiusmodi commodum vendicatum est á Republicis, vt ipsę tantummodò habeãt vecarias, siue *carnicerias*,vt vni detur ius vendendi carnes per annum: quod potuit consuetudine acquiri,vt notatur in dicto cap. significante.de appellatio.& ibi per Decium.

Prometido.

Circa quod est notãdum, quòd administrãtes redditus Republicarum possunt allicere conductores, dando eis, vel promittendo certam quantitatem pecuniarum, vel aliarum rerum,ob id quod conducant in certa quantitate,vel in euẽtum alicuius conditionis, & vulgò apud nos dicitur *dando prometidos*: & istud non est propriè donatio,quæ prohibetur regulariter administratoribus,vt in.l.contra iuris ciuilis,& in.ll.ibi allegatis per modernos.ff. de pactis.& in.l. præses. C.de transactio.& in.l.ambitiosa. ff. de decre.ab ord. faci. sed est donatio ob causam, velut in mercedem & remunerationem laboris,& periculum,quod subit conductor, in conducendo illos redditus Reipublicę,quo casu licita est promissio, & sponsio de donando, vt est tex. in.l 1.§. ideó,ibi,Sed magis operam beneficij.ff. si mensor falsu modũ dixerit.

Et videtur tex.in.l. si remunerãdi.§. maurus.ff.mandati ibi, mercedẽ pactus ob suam fideiusionem:& cum sit honesta causa huius promissionis,valet sponsio,vt in.l.si rẽ. §.sponsionis.ff. de præscripris verbis. & ex eadem ratione propter susceptionem periculi potest promitti,& statim dari pecunia assecuranti periculum nauium, nam valet talis promissio, vt in. l. in naui Saufeli.ff.locati,& ibi notat Paulus nume.6.quem sequitur Paris de Puteo in tractatu de ludo., in versi. an & quando sit licita sponsio,& Bal. in.l.cunctos populos. col. 6. C. de Sacrosanct.Ecclesijs,& Ioannes Lupi.in.c.per vestras de donatio.inter virum & vxo.super tex.in versi.ampliari.sub num.5.& in.§.9. & ista est communis opinio, teste Decio, in prima parte consil.115.num.2. Et ex eadem ratione valet pactum, quòd aliquid detur,eo quòd quis se obliget,vt fideiussor,vt est tex.in.l.hoc iure.§.1.ff.de donatio. &in. l. si non rem.§.fi.ff.mandati. & notat Bar. & Paulus in.l.antiquę. C.ad Velleia.& notat Ioãnes Lupi.vbi supra,nu.10.

Et ex radice eiusdem rationis, cum dare huiusmodi pecunias, vel alias res, vt aliquis fiat conductor dictorum reddituum, non sit mera donatio,

Universidad de Deusto
Biblioteca

donatio,sed ob causam datio, valet,& tenet:nam quælibet causa honesta,etiam extranea, iustificat huiusmodi promissiones,vt in.l.à Titio.& ibi notat Bart. & DD.ff. de verbo.obligatio. & notat Socinus in.cap.inter delictos.de excessibus prælatorum.& notatur in.l.2.§. circa.ff.de doli exceptio.

Et cum natura dat hominibus prudentiam circa futura, vt in.l. si quis domum.§.1.ff. locati, & in.l. Seruius.ff.quod vi aut clam.& in.l. diuortio.ff.de negotijs gestis: satis prudenter dicitur factum, si parua pecunia promissa, vel data fiant in tuto,& securè locentur redditus populorum, datis fortè quinq; pecuniarum nummis pro centenario,vt notat Alexander in apostill.ad Bar. in.l.licitatio. in principio.ff.de publica.& vectigal.in parte forma,ad finem:& ex his,& alijs quæ possunt exagitari, valet promissio harum prouisionum, quæ vulgò *prometidos* dicuntur, quas dari passim admittunt leges Quaterni in bonis regis. ✶ Quæ est.l.22. tit.13. libr.9. Recopil. ✶ & in bonis ciuitatum, & aliorum populorum est admissum in practica & consuetudine, quæ tanquam vtilis, & experientia compertum est, cessante alia fraude seruanda est,vt notat Bar.in. l.1. C.de pascuis publicis.lib.11. & cum hoc sit consuetum, & toleratum, seruandum est tanquam rationabile,ex notatis per Bald.in.c.1.de feudi cognitione,& videtur esse conforme regiæ voluntati, argumento tex.in.c fi.de consuetu.lib.6.& in.c. cum dilectio.de consangui. & affinitate. & videtur tacite mandatum, vt in.l.hæc verba.ff.de legatis.1. & in.l.non recte.C.de fideiusso.

Septimum requisitum est, quod arrendatio,siue locatio fiat cum fideiusione de soluendo Reipublicæ pretium locationis,vt in.l.prior §.prædium.& in.l.fi.§.imperatores. ff. de administra. rerum ad ciuita. perti. & si fideiussor non exigitur, arrendantes tenentur de periculo colonorum siue locantium: videatur Montal.in.2.cõpila.fori, in parte arrendare, & tex. in.l.32. tit. 27. par.2.

Octauum requisitum est, quòd locatio non fiat personis prohibitis,de quibus in.l.2.§.1. ff. de administra.rerum ad ciuita.perti.& in.l. 11.C.quibus ad conductionem lib. 11.& in.d.l.10.tit.15.lib.2.ordi. ✶ Est l.3.tit.5.lib.7.Recop.&.l.4.& 9.tit. 10.lib.9.Recopil.&.d.l.23.tit.6.lib. 3.Recopil.✶ ibi. *Tanto que no sea de los dichos Alcaldes, Alguaziles, ni Regidores*,& ibi,*mayordomo, ò escriuano*:& idem prohibetur *á los jurados, è a otros qualesquier oficiales de concejo*,vt in.l.8.titu.3.lib.7. ordina. ✶Quæ est.l.3.tit.5. lib.7.Recop.✶ idem prohibetur, *en las personas poderosas*,vt in ista nostra lege,& in.l. 13.tit.3.lib.7.& in.l.61.*del quaderno*. ✶Quæ est.l.9.tit.10.lib.9.Recop.✶ & dicitur potius : & per Ioannem Fabrum in.l.per diuersas. C. mandati.& in.l.6.tit.1.lib.6.ord.✶ Quæ sunt.d.l.4.&.9.ti.10.lib.9. Recop.✶ & idem

13

& idem est in locatione *del bastimento de carnicerias*: nam officiales conciliorum prohibentur, vt in.c. 25. in curijs *de Toledo*, anno. 1525. ✶ ✶Est.d.l.5.tit.3.lib.7. Recop. ibi. *Ni de las carnicerias dellas*. ✶ & de iure communi isti,& aliæ personæ prohibentur locare, de quibus in.l. vnica.C. quibus ad conductio. lib. 11. & exceptis regulariter quilibet admittitur, vt in.l.ad officium. C. communi diuidundo.& qui prohibentur, debent habere qualitatem tempore ipso quo locant, vt in.l.2. C. de excusatio.tuto.& notat Bart. in.l.impuberem.ff.de falsis.nã qualitas excludens debet esse tempore actus, vt notaui infra. c.20. ver. & ponderanda est litera.Ex quo sequitur,quod si iam erat *arrendador*,nõ prohibetur vti arrendatione, quia facilior est retentio quàm adquisitio,vt in.l.fin.ff.vnde liberi.& causa de præterito inspicitur,vt in.l. in ratione ia.1.ff.ad legem Falcidiam.§. 1.& in.l.Pomponius.2.ff.de negotijs gestis, & lex regni prohibet locare illum, qui est officialis, & sic tẽpus verbi inspicitur.

Retentio.

Item licet decurio prohibeatur conducere redditus suæ ciuitatis, non tamen prohibetur retinere, vt est tex.expressus in.l.decurio. ff. de decurio. & ibi sunt concordantes in glo.& nimirum quia multa prohibentur à principio, quę post recepta permittuntur, de quibus ponit exempla gloss. in.l. longa.ff. de mortuo inferen. &in.l. si is qui. ff. de acquirend.possessione.

His octo requisitis bene implet- 14
tis,locatio bonorum conciliorum nũerit irrita:& si iudex propter negligentiam, aut partialitatem officialium viderit male aliquid locatum, faciet talem locationem reuocare,vt probant illa verba, *prouean sobre ello demanera que no se pierda lo que sepodria auer dellas*: nam officiales,qui propter negligentiã, aut disimulationem nõ adquirunt Reipublicæ,videntur donare de bonis Reipublicæ,& debent puniri in interesse,vt in.l.2.C.de fide instrumento. & iure hastę fisca. lib.10. & ista appellatur velata donatio, quæ nõ valet,vt in.l.2. C. de decretis decurio.lib.10.& facit text.& ibi Platea in.l.vsus aquæ.C.de fundis Reipub. lib.11.& contra talem negligentiam facit tex.in.l.iudices. C. de annonis.& tribu.lib.10.& contra tertios *corredores* fraudantes videtur text. in.l.33.tit.27.par.2.

Et sicut iniungitur per istam legem cura iudicibus,vt bene locentur redditus ciuitatis,& nihil committatur, eodem modo debet esse in cura officialibus conciliorum, inspiciendo quando mons publicus,aut vinea communis, vel aliqua domus locatur, vt conductor vtatur benè, & more consueto re locata,& non cultiuetur per inexpertos,nam si aliquod damnum datum fuerit,illud venit cura iudicis per colonos emendandum,vt in.l. 1.& ibi Platea.C.de mancipi.& colo.lib.11.& si in vltimo anno exfructuant nimis fundos,vel vineas,tenentur

Universidad de Deusto
Biblioteca

nentur coloni, vt notat Paulus in.l. & hęc diſtinctio.§.1.ff.locati.

Et ſi pro reparanda re locata,ne ceſſe fuerit aliquid conſumi, iudex habet cum rectoribus poteſtatem conſumendi in reparatione rei locatæ tertiam partem emolumentorum locationis,vt in.l. reſtaurationi.& ibi Platea.C.de diuerſis prædijs vrba.lib.11.

15 *Arrendator an ſtatim habeat ius agendi.*

Facta tamen locatione in forma ſupradicta redditũ conciliorum, dicti arrendatores ſtatim dicuntur habere ius in rebus & redditibus locatis, & tanquam procuratores communis poterunt vti omni iure, concilijs(á quibus locant)competente,non attento an fuerit iam datum mandatum,quod nos vulgo appellamus recudimiento:& ita notat Bar.in.l.in prouintiali.§.ſi ego.ff. de noui operis nuntia. Imó ſi ſunt plures locatores,& arrendatarij, videntur inuicem habere mandatum ad agendum, vt notat Iaſſon.in.l.ſi vnus.ff.de pactis,& Petrus Rauena in alphabeto aureo in parte gabella.in fine.

Si tamen iſti locatores turbarentur in perceptione reddituum locatorum,vt eis dẽtur remedia poſſeſſoria,vel iudicis officium, de quo loquitur gloſſ.in.l. Aquilius Regulus.ff.de dona. non ſufficeret oſtendere,quod ſunt in poſſeſsione percipiendi hos redditus, niſi de legitima locatione conſtet monſtrando titulum,vt notat Plat.in.l.1. C. de fugi.colo.patri.lib.11.

16 *Seruj.*

Et nota vnum quotidianum, quòd ſicut ſocij gabellarum videntur ad inuicem habere mandatum al agendum, vt ſupra dixi, eodem modo, ſi aliquis conducit bona à communi & illa communicat ſocijs ſine mãdato Reipublicæ,& ſic facit ſibi in illis redditibus, & vectigalibus ſocios, prout quotidie fit: nam ſolent appellari,*compañeros en las rentas*, Reſpublica poteſt agere ad ſolutionem pretij locationis cõtra tales ſocios,eodem modo ſicut ageret contra ipſos principales arrendatarios, ſiue locatores: notat Angelus ſingulariter in.l.1.ff.de loco publi.fruen.& eodem modo tales ſocij ſine vlla ceſsione poterũt agere contra debitores Reipublicæ, ſicut principalis arrendator, vt ſupra dixi, quod eſt menti tenendum.

Et qualiter Reſpublica agat contra locatorem, ſi deſerit rem locatam,& de nouo locatur à Republica, quòd vulgo dicitur, *tornoſe á echar en quiebra*, qualiter agat de intereſſe, videatur quod allegat Iaſſ. in.l.diem functo. ff. de officio aſſeſſorum.num.34.

Et an Reſpublica habeat tacitam hypotecam contra debitores ex adminiſtratione,vel alio modo, vide tex.in.l.an Reſpublica, & ibi Platea,& DD.C.de iure Reip.lib.11.& an conſtituto ſpeciali procuratore ad exigenda debita,liberetur generalis, vide Romanũ in ſingulari.320.

17 *Quid in terris mobilibus.*

Et nota quòd iſta noſtra lex, & omnes leges dicentes quòd fiat licitatio, loquuntur iu redditibus conci-

conciliorum, vt probant illa verba, *las rentas*:non autem loquuntur in rebus immobilibus,quæ vendun tur in foro publico modo, in quibus non cadit particularis affectio: nam tales res,vt frumentum,vinum vel oleum,aut quid mobile,poſſunt vendi ſine licitatione,& valet venditio:& de his non loquuntur leges iſtius regni,& ita colligo ex doctrina Bald.in lege prima, in fine. C. ſi propter publicas penſitationes.

18 *Quid de ſolvente cameris reipublicæ.*

Et facta arrendatione coloni debent ſoluere œconomo ſiue curatori Reipubli.& liberantur ſicut debitores pupilli ſoluentes tutoribus: & quamuis talis œconomus fugeret,vel efficeretur non ſoluendo,nihilominus arrendatores ſoluentes liberãtur à debito,notat Platea in.l. pro his.C. de naufragi.lib.11.

Et quia in iſta materia ſubhaſtationis audio,quod Matthæus de Afflictis facit lecturam,& ponit triginta quæſtiones in.l.1.de fide inſtrume. & iure haſtę fiſca.lib.10.ibi poſſunt perquiri quæ hîc deſunt: nam illa lectura nondum ad manus meas peruenit.

SVMMARIA
Cap. decimitertij.

1 *Opera publica quibus expenſis debẽt conſtrui.*
2 *Locatio operum debet fieri cum fideiuſsione.*
3 *In locatione operarum non habet locum l.2.C. de reſcin. vendi.*
4 *Facta locatione operis publici an poſſit opus confici per ſubſtitutum.*
5 *Vicini compelluntur domos proprias Reipublicæ locare.*

CAPVT. XIII. *In legem trigeſimam tertiam.* Eſt.l.24.* tit.6.lib.3.Recop.**

DE operibus publicis bene conſtruendis tractat prima pars huius legis,& quod curatori operis nõ detur in erogationem operis pecunia,diſponit vltima pars legis,quæ incipit,ibi. *Y el que fuere obrero ò veedor de la obra.* De prima parte quòd opera publica debeãt cõſtrui ſumptibus publicis illius loci in quo fiunt, probatur in.l.neminem.C. de Sacroſanct. Eccleſijs. & per totum.ff.de operi. publi.& debent fieri opera neceſſaria,vt iſta noſtra lex præcipit, nec ſunt importabiles ſumptus imponendi,vt in.l.Titius.§.fi.ff. de excuſatio. tuto. & curator operum debet eſſe fidelis,& diligens, vt in.l. ſi pupilli.§. videamus. ff. de negotijs geſtis.& ita notat omnia iſta Bald. in.l. ſi in aliquam.ff. de officio proconſu.& cum idonea cautione ſunt opera locanda,vt in.l. fi.§. imperatores.ff.de adminiſtra. rerum ad ciuita.perti. Ita q̃ vitium operis poſſit à magiſtro & eius fideiuſſoribus exigi vſq; ad annos quindecim, vt in.l.omnes quibus.C.de operi. pu. & in.l.21.tit.32.part.3. & ideò aſſumuntur

Universidad de Deusto
Biblioteca

muntur de bonitate operum isti fideiussores, quibus atque magistris operum consulo, vt perfecto opere faciant citare concilium,& quod videatur de mandato iudicis opus confectum,& faciant eum approbari pro bono opere completo atque perfecto, quo facto amplius non posset conueniri magister operis, neque dicti fideiussores, vt notat elegãter Albe.in.l.si pollicitus. §.si quis opus.ff. de pollicita, & est vna bona limitatio ad dictam.l.omnes.& ad dictam.l.partitæ.

Secundò limitantur dictæ leges, nisi magister operis faceret dicta opera dietim laborando pro certo stipendio, quod vulgò dicimus *jornal*,nam talis magister, qui quotidie sic laborando facit opus, non tenetur postea de vitio operis: ita notat Bar.in.l.ea lege. §. locaui. ff. locati.& idem notat Romanus in singul.31.Ideò consultius est Reipublicę,vt opus fiat *á destajo*,quòd vulgò dicimus,nam in tali casu loquuntur dictæ leges, quòd faber atq; eius fideiussores tenentur vsque ad quindecim annos de vitio operis: idem notat Baldus in lege secunda.C.loca.& Aymon in singulari.80.

Et inter alia est aduertendum, quando opus Reipublicæ debet fieri in certa forma *à destajo*, vt supra dico: quod si tale opus conficiendum est *à traça*,non debetur de iure salarium magistro operis,donec ad vnguem fuerit impleta forma,vt notat Bald.in.l. eadem.in.4.col.C. locati,nisi ante promittatur numerus: nam si non soluitur non cogitur laborare, vt in.l.si hi qui.C.locati.cũ cautione tamen potest solui aliquid conductori,vt in.l.insulam.§.fina.ff. locati.& notat Bald.in lege secunda.C.eodem titul.facit.l. qui insulam.§.qui ædem.ff.locati.

Et isti officiales, qui conducunt operas suas,ad conficiendum opera *à destajo*, vel in licitatione, quæ dicitur *almoneda*, non possunt allegare(vt liberentur ab obligatione) fuisse deceptos vltra dimidiam iusti pretij, de quo est apud nos decisio regia in.c.85. in curijs *de Valladolid*,anno.1537.★Quę est.l.3.tit.11. lib.5.Recopil.★ & de iure communi an in contractu cuiuslibet locationis habeat locum remedium.l. 2.C.de rescindenda venditione, videatur gloss.in.l.si olei.C. locati. & Faber in.§.1.instituta locati. & Bal. in.l.si ea pactione.C.de vsuris. 3

Sed pone, quòd facta locatione alicuius operis publici,magister cõfecit illud opus per alium magistrum,an possit: videtur quod sic, vt notat Faber in.l.antiquitas.C.de vsufruct.vbi dicitur, quòd ex conjecturata mente contrahentium potest quis operas præstare per substitutum,maximè si est officialis alteri adstrictus laborare, vt sentit glos.in.l.inter artifices. ff. de solutio.& quando aliquis promittit operas suas,quæ per alium æquè idoneum præstari possunt: isto casu liberatur per substitutum æquèidoneum opus conficiendo: ita notat Bald. 4 *An opus publicum possit per alium magistrum confici.*

Bal.in.l.si hi cõtra quos.C.loca.tamẽ hoc nõ obstãte aliter distinguerem: nam aut magister operis dixit: Promitto dare confectum tale opus, non exprimendo per me, & tunc quia non videtur eius industria electa, personalissimè, sufficit dare confectum opus, non attento quis fecerit, quia solus consideratur effectus, vt in.l. cum seruus. & in.l. continuus.§. item qui insulam. ff. de verborum obligation. & in.l. nemo.ff. de duobus reis.aut opus est in quo magis operatur industria artificis,quam opera manualis, & tunc in dubio videtur electa industria personæ, vt notat Bart.in dicta lege inter artifices, & Platea in.l.nullum.3.C.de decurio. libro decimo. & isto casu compellitur factum præstare per seipsum, & præcisè compellitur seruata distinctione, quam ponit Bald. in. l. vna.C.de senten.quæ pro eo quod interest proferuntur. nume.71. maximè quia in operibus conficiendis ob piam, vel publicam causam constituendis præcisè quis compel litur ad factum,vt in.l.fideicommissa.§.finali.ff. delegatis tertio. & notat Bald.vbi supra:si verò non esset opus publicum, aut pium,velut capella intra Ecclesiam, aut retabulum, vel imago facienda,tunc artifex potest per alium tale opus perficere:maximè si non sit opus subtile: & ita colligo ex notatis per Bald.in.l.vna.§. ne autem. C.de cadu.tollen.& maximè istud est asserendum, si conditio personæ artificis erat talis, quòd per alios, solebat opus conficere,vel erat consuetudo artificum sic conficere opera per alios: & pro hoc possunt adduci in medium plura iura, quæ notat Felinus in capit.primo de summa Trinitate & fide catholica. vbi plures doctores citat,& si plura promisit opera facere,prior promissio est implenda, vt in.l.in operis.ff.locati.Bald.in lege secunda in fin. C. eodem titulo.

Sed an illi quorum mandato cõficiuntur opera publica,possint facere depingere arma, & insignia in ipso opere in memoriam suam? & videtur dicẽdum, quòd si suis sumptibus opus conficitur,nulli dubiũ, nisi quod arma possunt ponere, vt in.l.fina.ff.de operibus publicis. & per Albericũ in rubrica eodem titulo,& notat Baldus in lege prima. C.pro socio.& Bartolus in tractatu de armis.Si verò pecunia publica,opus fit, nullo modo licet arma depingere particularia, vt in dicta lege finali: & in casibus, in quibus licet depingere, si quis deleuerit, aut corruperit, ad arbitrium iudicis punitur, vt in.l.qui libertatem, & ibi Bartolus. ff. de operibus publicis. & facit text.in.l.qui statuas. ff.de iniurijs.Quod facit contra delentes arma quæ ponuntur in capellis Ecclesiarum, vt notat Iasson, & Lodouic. Gomez in.§. pœnales. instituta de actionibus. num. 5. & in tractatu de seruitutibus vrbanorum prædiorum. capit. de picturis, seu incrustationibus. & facit tex.in *De armas*

Universidad de Deusto
Biblioteca

l. nam & si ramos. §. primo. ff. quod vi aut clam. & nota, quód si quis assumit arma, vel nomen nobilioris, ille potest illa delere, & prohibere, ne suo nomine vocetur, de quo vide per Guillermũ Benedictũ in capitulo Rainuntius. de testamentis. in parte & vxorem numero. 997.

§ An vicini compellantur locare domos reipublicæ.

Sed quid si ciuitas careat nũmis, quibus opera publica faciat, an possit vicinos compellere ad locandum domos proprias, quibus recondatur frumentum publicum? aut sit carcer? & videtur quod sic fauore publico, argumento text. in l. siquis sepulchrum. §. primo. ff. de religiosi. & sumpti. funerum. & in. l. lege Cornelia. ff. ad Syllania. nã fauore publico cogitur quis locare domos conuenientes, quibus recipiantur infirmi, vt per plura concludit Ioannes Francus in tractatu de peste, vltima parte, versiculo sed quid si extra, sub numero nono vbi cætera possunt videri: & istud practicarem vrgente necessitate publica, & sine maximo incõmodo subditi, cui res locanda aufertur.

Sed pone quòd corrector nõ facit opera publica, sed demolitur publica, vel priuata, an teneatur ad emẽdationem damni? & siquidem sine causa rationabili fecerit demolitionem, tenetur vt priuatus, vt in lege si quis fumum. §. primo. ff. ad legem Aquiliam. & in. lege si alius §. est & alia. ff. quod vi aut clam. si autem vt arceatur incendium, vel ex alia iusta causa iudex fecerit illam demolitionem, cum istud faciat iudicis auctoritate, & sit casus quod licet priuatis sua auctoritate sine vlla pœna facere demolitionem, vt in lege duodecima, titulo decimo quinto partita septima: nulla emenda facienda est à iudice, siue à vicinis illis, cuius domus demolita est, neque est quidquam à Republica soluendum, sed dãnum huiusmodi ascribitur illi, qui eum patitur, & ita seruatur de cõsuetudine, & notat sic Albericus in lege quo naufragium. §. q̃ ait prætor. ff. de incẽd. rui. & naufragio. imó posset attentari, q̃ expẽsę, quę fiunt in diruẽdis domib⁹, vt arceatur ignis, quòd debent solui ab eo, cuius domus facit incendium, qui dat causam expẽsis argumento eorum quæ in simili: notantur in tractatu de peste, in tertia parte, sub numero quadragesimo nono fol. mihi, centesimo vigesimo septimo, versiculo vlterius quęritur: & tenet Bald. in. l. apud vetustiores. ff. de offic. præfecti vigi. & qualiter iudex cõpellat arcere ignẽ incensum, vide Albericũ, ibi, & textum in lege tertia, titul. 16. part. 2.

In text. ibi *no tenga cargo de recebir ygastar el dinero.* Videatur pro ratione text. in authentica de collatoribus. §. iubemus. coll. 9.

SVMMARIA Cap. decimiquarti.

1 *Ius collectandi, competit regi.*
2 *Ciuitas de iure communi poterat collectas imponere*
3 *Ciuitas non potest se congregare sine licentia iudicis.*
4 *Ciuitas de iure regio qualiter imponat collectam.*
5 *Ciuitas ad imponendam collectam non iuuatur consuetudine.*
6 *Ad imponendam collectam requiritur licentia expressa.*
7 *Casus in quibus imponitur collecta sine licentia regis. & nu. 8. & 9.*
10 *Vici an possint separari à ciuitate, ad subeunda onera.*
11 *Munera personalia inter omnes vicinos debent communicari.*
12 *Pretium subrogatur loco muneris personalis.*
13 *Munera personalia non subeunt nobiles viduæ nec clerici.*
14 *Munera realia qualiter soluantur.*
15 *Collecta imponitur habenti vsũfructum, etiam si non habeat proprietatem.*
16 *Colonus, creditor, & sequestrarius possunt collectari.*
17 *Contributio hodie qualiter fiat.*
18 *Possidens immobilia in alieno territorio an teneatur ad collectã imposità pro defensione terminorum.*
19 *In his quæ concernũt publicã vtilitatẽ, tenẽtur cõtribuere alias exẽpti.*
20 *Collecta imponenda secundùm consuetudinem loci.*
21 *Collecta imponitur solis habitatoribus pro refectione fontis*
22 *Possidens bona immobilia in alieno territorio, quo ad seruitia habetur pro ciue illius loci.*
23 *Asserentes se nobiles, cum non sint, qua pœna puniantur.*
24 *Intellectus ad pragmaticam de Tor*

desillas, latam anno. 1403.
25 *Publicæ functiones non præscribuntur contra regem.*
26 *Fidalgus qui soluit collectas per decennium præiudicat sibi in possessione nobilitatis.*
27 *Rectores ciuitatum tenentur soluere collectas, nec liberantur ratione officij.*
28 *Fratres monachorum tertiæ ordinis an liberentur à contributione collectarum.*
29 *Doctores an teneãtur soluere collectas.*
30 *Cathedratici actu legentes, an teneantur contribuere.*
31 *Domini vassallorum an teneantur soluere collectas.*
32 *Bona hospitalium sunt libera à contributione collectarum.*
33 *Emphyteota Ecclesiæ nõ tenetur soluere collectas pro bonis Ecclesiæ.*
34 *Habens duodecim liberos, non tenetur soluere collectas.*
35 *Paniaguados virtute priuilegij non tenentur soluere collectas.*
36 *Matricula collectarum debet fieri coram syndico vniuersitatis.*

CAPVT. XIIII. IN l. 34. de imponendis collectis.

**Quæ est. 25. tit. 6. lib. 3. Recop. & l. 15 tit. seq. eo. lib. & l. 1. tit. 6. lib. 7. Recopil.* * *& de iure immunitatis circa collectas.*

VRGENTIBVS Bellorũ aduersus Turcas grauissimis necessitatibus, est in

Universidad de Deusto
Biblioteca

regno noſtro frequens vſus collectarum: de qua materia erit ſermo in declaratione huius legis, quam diuido in duas partes, in quarũ prima videndum eſt, quando liceat concilijs locorum huius regni propria authoritate indicere collectas, & quando ſit neceſſarius regis aſſenſus, atque licentia: in ſecunda parte quæ incipit, ibi, *E los que tuuieren cargo*, tractabitur de forma peræquandi collectas, ne vlli pluſquam alij grauentur.

1 *Ius collectã di eſt de regalibus.*

Quantum ad primam partem videtur de iure communi, quòd ius imponendi collectas non poteſt competere vniuerſitatibus: quia eſt de regalibus atque reſeruatis principi, vt in capit. 1. quæ ſint regali. & notat Bald. in l. etiam. col. 4. C. de executio. re. iud. & facit. l. 1. C. de ſuperindicto. lib. 10. & quod notat Bart. in. l. 1. §. quod ſi nemo. ff. quod cuiuſq; vniuerſitatis nomi. & licèt iſtud eſſet indubitatum, tamen villa, ciuitas, & quodlibet cõcilium pro ſuis neceſſitatibus bene poterat imponere collectam: & ita notat Bart. in dict. l. 1. C. de ſuperindicto & in l. 1. C. de mune. & in quo loco lib. 10. & concludit Alexander, vbi multa allegat, in l. ſi non obtulit. ff. de re. iudi.

2 *Iure cõmuni ciuitas pro ſuis neceſſitatibus imponebat collectas.*

Aldea.

Imò non ſolum pro neceſſitate propriæ vniuerſitatis, ſed etiam pro neceſſitate vicorum, & aliorum, qui ſunt intra ſuam prouintiam & territorium, hoc poſſunt concilia facere ſubueniendo eorum neceſſitatibus, & omnes tenentur contribuere, vt in. l. omnes. C. de operibus publicis, & facit gloſſ. in authentica quibus modis natu. effician. ſui. §. ſi quis igitur. colla. 7. & idem tenet Alexander in. l. actor. ff. de re iudi. & Felinus in cap. cum dilecta. verſicu. ſingulari, de reſcriptis. & Guido Papæ in ſuis deciſioni. Delphi. quæſtione penul. & quod pro communi vtilitate poſsit imponere de iure communi ciuitas collectam ſua authoritate, erat indubitatum ſecundùm Caſſaneum in conſuetud. Burgundiæ rubric. 1. §. 4. in gloſſ. & ſurſes, ſub num. 47. & Matthæus in cõſtitutio. Neapolita. tit. de contumacia vniuerſitatis in lib. 1. & elegãtiſſimè per Thom. Grammaticum conſil. 69.

3 *Congregatio ſine iudice eſt illicita.*

Et licèt iſtud erat de iure, tamen ad congregationem ſuper imponenda collecta, non poterat vniuerſitas accedere, nec ſe congregare ſine licentia iudicis, aliàs illicita cenſebatur congregatio, & ad malum finem, & taliter ſe congregantes, poterant puniri, vt concludit Guido Papæ in deciſio. 106. vbi ſunt iura allegata: & quælibet congregatio ſine iudice eſt illicita, vt probat Puteus in tractatu ſyndicatus in parte, pone quod vniuerſitas folio. 24. maximè quando vſurpatur authoritas magiſtratus, vt probat Aymon. 1. par. conſil. 4. num. 2. vbi eleganter de materia congregationis.

4 *Ius congregã.*

Hodie tamen iſta concluſio de iure communi, in parte approbatur,

tur, & in parte corrigitur, per iſtã noſtram legem: & per text. in. l. 16. ★ tit. 1. libr. 7. ordinam. ★ Quæ eſt. l. 1. tit. 6. libr. 7. Recopil. ★ nam vſq; ad quantitatem trium millium marapetinorum ciuitas ſua authoritate pro neceſsitate propria poteſt indicere in ſubditos collectam: vltra dictam verò ſummam non poteſt ſub pœna amiſsionis bonorum, & hoc eſt regulare quãdo ciuitas & vici ſubiecti faciunt vnum corpus vniuerſale in contribuendo: ſi verò inter eos diuiſa eſt contributio, ciuitas de per ſe poterit collectare vſq; ad tria millia, & vici, ſiue *los pueblos de la tierra*, poterunt inter ſe collectare alia tria millia in omnibus locis in vniuerſum, non in quolibet loco: & iſtud probatur in iſta noſtra lege, ibi. *Saluo donde la tierra ſuele repartir por ſu parte*, hoc tamen in vicis debet fieri cum præſentia & licentia iudicum, & non alio modo, vt in. l. 17. titul. 1. ★ lib. 7. ordinam. ★ Quæ eſt. l. 2. titu. 6. lib. 7. Recopil. & adde cap. 98. *de las Cortes de Madrid del año de* 1573. quæ addit aliquid. ★ & per illam legem approbatur de iure noſtri regni id quod notat Guido Papæ in dicta deciſio. 106.

Et iſtas leges intelligerem, quòd vſque ad tria millia liceat collectas imponere, non ſolùm per modum contributionis, ſed etiam per modum ſiſæ, ſic vulgariter appellatæ, imponẽdo tantũ pro pondere mẽſuræ, panis, vini, aut carnis, vel olei, quod vulgariter appellatur *ſiſa*: nã cum in effectu par ſit ratio in iſta ſiſa, quæ viget in contributione, vſq; ad quantitatem trium millium, idẽ ius debet ſtatui, vt in. c. dilecta. §. 1. de cõfirmatione vtili, vel inutili, & ſic limitarẽ. l. 118. in legibus *del quaderno de las alcaualas*. ★ Quæ eſt. l. ★ 16. tit. 8. lib. 9. Recop. & l. 12. titu. 11. lib. 6. Recopil. ★ prohibens quòd non imponatur ſiſa, nam illud eſt verum vltra ſummam trium millium marapetinorũ, ſecus intra tria millia, quia illud, cum ſit modici præiudicij, benè licebit: & de iſta contributione per modum ſiſę facit mẽtionem glo. in conſuetu. Burgũ. rubri. 1. §. 4. in glo, ſurſes, nu. 48.

Siſa

5 *Reprobata cõſuetudine veniit immemorialis.*

Item dictam legẽ, prohibẽtem collectã vniuerſitatibus vltra tria millia marapetinorum, extende locum habere, atq; procedere, etiam ſi allegetur, & probetur, quòd ſit de hoc conſuetudo immemorialis: nã per iſtam noſtram l. 34. ★ Quæ eſt ★ d. l. 25. tit. 6. lib. 3. Rec. ★ reprobatur conſuetudo, vt probant illa verba, *aunque digan que eſta en coſtumbre de repartir algunos maraucdis*: nam cum ſit conſuetudo per iſtam legẽ reprobata, vt not. per gloſſa in Clemen. ſtatutum. de electio. & per Iaſſ. in. l. de quibus. ff. de legibus. & per Iaſſo. & Paul. in. l. ſi mihi & tibi. §. fi. ff. de legatis. 1. etiam ſi ſit conſuetudo præterita, quę reprobatur immemorialis. ★ Sed contra videtur ★ tenere ipſemet Auendañus Reſpõ. 16. nu. 1. & ſequenti. ★ & per iſtam legem corrigitur hodie dictum Bar. in. l. ambitioſa. ff. de decretis ab ord.

Universidad de Deusto
Biblioteca

faci. versi. Item an virtute, vbi dicit, quód valet consuetudo, vt pro sua necessitate possit ciuitas imponere collectam, & multi DD. idem concedebant posse fieri ab adunantia populi generali, pro necessitate Reipubli. quos refert Ioannes de Ripa in tracta. de peste. 2. parte. nu. 31. fol. 58.

Item corrigitur quod notat Alexand. in apostill. ad Bart. in l. 1. C. de superindicto lib. 10. vbi allegando Bad. in l. fin. C. si sine censu, vel reliquis, dicit, quòd licèt imponere collectam sit quid regale, tamen ius collectandi potest acquiri consuetudine: nã istud hodie cessat per nostram legem, cum talis consuetudo sit omnino reprobata.

Non tamen per hoc est negandum, quin collecta iam adquisita, & alicui debita possit ab alio præscribi: quia bene hoc licet, vt per Bart. in l. si publicanus. §. in omnibus. ff. de publica. & vectigali. & dixi latè supra.

Item extẽde secũdo nostram legem, quòd cõcilium non possit imponere collectam vltra tria millia procedere, & locum habere, etiam si sit casus, in quo princeps aditus concederet licẽtiam ad collectandum, quia sola opinio quòd princeps solitus sit cõcedere, non est iusta causa, vt excusetur à pena, quia requiritur quòd præcedat licentia expressa: & ideó non sufficit licentia præsumpta, aut consensus præsumptus, vt notat Ioannes in c. Abbatem. de electio. lib. 6. cum quo est communis opinio secundùm Corsetũ in singularibus suis, in parte licentia, & notat Decius cõsilio 38. col. 3. & maximè hoc procedit, quia litera dicit expressa, quo casu non sufficit licentia coniecturata, iuxta notata per Iass. in l. prætor in princip. ff. de noui operis nuntia. & cum mandatum siue licẽtia de imponendis collectis pendeat à iurisdictione, & sit quid iurisdictionale, vt supra dixi, non sufficit voluntas registacita, sed debet esse scripta, & expressa, vt in l. 1. C. de manda. principum. neq; sufficeret tolerantia, de qua in lege prima. §. magistrum. ff. de exercitoria.

6 Licentia.

Tertio extẽde istam legem procedere, & habere locum, etiã si collecta imponeretur à cõcilio pro donando principi in aduẽtu, vel quolibet alio casu, quo liceret donare: nam sine licentia principis talis collecta non est imponẽda, secũdum Bart. in l. 1. C. de superindicto. & in l. placet. de excusatio. mune. lib. 10. & notat glo. Burgun. vbi supra col. 4. si enim princeps egeret tributis, vel collectis pro subeunda necessitate, ipsemet potest ea percipere sua ꝓpria authoritate regali, vt est tex. mirabilis de iure nostri regni in l. 2. tit. 1. p. 2. hoc tamen seruitium sine congregatione totius regni, & procuratorum nõ solet rex noster percipere, & congregato regno, vt vniuersitas, omnes procuratores solẽt cõsentire, vt saltim maior pars: & illud videtur sufficere, iuxta notata per Guido. Papæ quæstio. 424. & quando

An rex pro pria authoritate possit pecuniã seruitia regia.

& quando rex imponit collectam pro suis necessitatibus, illud debet esse, si alij redditus regni non sufficiunt, de quo videatur Guido Papę in singulari. 13.

7 Aliqui tamen casus possunt considerari, quibus licitum est sine licẽtia regia imponere collectas: quibus dictæ leges regiæ fallunt.

Primus casus est quãdo collecta non imponeretur virtute, aut vigore iurisdictionis, sed virtute pacti, putà si plures homines se congregent, & omnes præstent mutuũ consensum de indicẽda inter se collecta ad bonum finem: nam virtute talis consensus valet pactum, & est soluẽda collecta secundum Bal. in l. etiam. C. de exceptio. rei iud. col. pe. vers. dico ergo. & notat Guido Papæ in decisio. Delphi. q. penu. & facit: nam qui non conuenitur ex lege ad collectas, potest cõueniri ex pacto, notat Bal. in authenti. sed periculum. C. si sine censu. vel reliquit. & quòd pactum valeat, notat idem Bal. in c. venientes de iu. iu.

Bonus autem finis, ad quem se possunt ciues congregare, est vt adeant superiorẽ pro tuenda Republica, aut euitãda oppressione: nam pro expensa cõsumenda potest indici collecta, & valet pactum, & licita est congregatio, notat Puteus in tractat. syndica. in princip. versi. pone. fol. 24.

8 Secundus casus est, quando obueniisset casus magnæ necessitatis, putà pro reparatione pontis, cuius imminet ruina propter impetum aquarum, qui fortè rueret, si princeps adiretur pro impetranda licentia ad imponendam collectam pro exigenda pecunia necessaria ad reparationem: nam isto casu sine vllo metu pœnæ potest indici collecta, imminente dicta necessitate. argumento text. in l. pro locis & in l. mediterraneæ. C. de anno. & tributis. & ita in expresso notat Lucas in l. hac prudentissima. colu. pe. C. de quibus mune. nemi. liceat se excusa. lib. 10. nam casus tantę necessitatis nulla lege, aut dispositione videtur exclusus, vt in capitu. licet, de ferijs.

Si periculũ est in mora, imponit vt collecta sine licentia.

Tertius casus est, quando parochiani alicuius parochiæ se congregant per modum parochię, & non per modum vniuersitatis loci, & pro ornamentis emendis dictę parochię, aut pro fabrica campanę congregant se, & indicunt collectam, & exigunt, quia istud possunt sine vlla regia licentia facere: cum fiat virtute consensus in seruitium Dei, & non vigore iurisdictionis: & ita concludit Cassaneus in cõsuetudin. Burgundię rubr. 13. §. 6. in gloss. de porte.

9 Vicini compelluntur ad mutuãdum.

Quartus casus est quãdo nõ per modum collectę, sed per modum mutui concilium vellet compellere suos vicinos, donec mutuent certam pecunię quãtitatem: nã quod libet concilium potest hoc facere si imminet necessitas emendi frumẽtum propter necessitatem famis, vel si oportet dare aliquid exercitui, vt discedat à prouintia, ne milites

Universidad de Deusto
Biblioteca

tes deprędent vicinos: nam vt tali publicæ necessitati succuratur, potest concilium loci, etiam recognoscentis superiorem, vt sunt loca huius regni, compellere vicinos ad mutuandum, si sunt diuites, & possunt commodè mutuare, quibus postea soluetur, vel ex pecunia cõmuni, vel ex collecta imposita authoritate regis. Mutuum tamen sine vlla regia licentia potest fieri, vt notat eleganter Guillelmus in l. ne minem. C. de sacrosanctis Ecclesijs & Pla. in l. 1. C. de omni agro deserto. lib. 11. & in tractatu de peste. per Ioannem Fran. in vltima parte, fol. mihi. 72. & dictis consuetudinibus Burgundię, in dicta rub. 1. §. 4. fol. 36. in versicu. sed dicimus, & istud habetur quotidie in practica, de quo vidė in quæstionibus Capellæ Tolosanæ, quæst. 347.

His casibus, & alijs similibus poterit practicari, quòd ciuitas & concilia, atque vicini locorum possint collectas inducere, non præcedente regia licentia, neq; per hoc incurrunt in pœnã perditionis, vel amissionis bonorum, cessante fraude & bona fide interueniente.

10 *Si se puede apartar en los seruicios la tierra de la ciudad.* Dicit tamen litera nostræ legis, quòd vbi vici subiecti ciuitati, aut villæ solent per se cõtribuere, quòd seruanda sit consuetudo, & quòd quodlibet corpus de per se potest imponere collectam vsq; ad quantitatem triũ millium morapetinorum: super quo oritur dubiũ quotidianũ, an vici quos hæc litera appellat *la tierra*, possint petere quòd fiat diuisio inter eos & ciuitatẽ, aut villam cui subsunt, quantũ ad onera supportanda, & soluendas collectas. Et omissis disputationibus, dico, quòd diuisio, vel vnio terrarum non potest fieri sine authoritate superioris, aut virtute consuetudinis antiquæ, vt notat Platea per text. ibi in l. 1. C. de metropo. Bery. eodem libr. 11. & per Paulum in l. si eadem. ff. de officio assessorum, & in l. 2. tit. 1. par. 2. itaq; si de cõsuetudine sunt vnita in solutione dictarum contributionũ, ciuitas aut villa cum locis sibi subditis, standum est consuetudini, neq; est facilè mutanda, licet quantum ad inæqualitatem onerum adeò respublicæ lædantur, quòd viris & viribus distituuntur, vt in l. fi. C. de officio præfecti. Orien. & ibi notat Albericus, & per Lucam in l. omne. C. de cẽs. & censiti. lib. 11.

Diuisa vicinitum accusata potest fieri ex causis. Si tamen ciuitas, & vici subditi difficulter congregantur ad repartitiones, vel alia necessaria peræquandis oneribus, propter distantiam locorum, vel similẽ causam, quia fortè multum distant populi inter se, vel creuit nimis vicinitas, & amplitudo negotiorum, propter hoc non obstante consuetudine, potest iustissimè peti diuisio à ciuitate, vel à vicis, & quòd vnicuiq; de per se iniungantur onera: argumento tex. in l. in nomine Domini. versi. interea vero. C. de officio præfecti præto. Africæ. & ibi ad hoc notat Albericus, & est notabilis determinatio, & frequens in practica.

Item

Itẽ si vni loco reuocatur immunitas à collectis, quia erat priuilegiatus, quod quando liceat ponit Iasso. in l. ex hoc iure. ff. de iustitia & iure, nu. 53. isto casu debet reduci ad vnionẽ, quam antiquitus habebat, de quo si non constat, potest de per se ei assignari à principe, vt contribuat, quia nemo potest ad societatem compelli.

In secũda parte literæ istius tex. multum iniũgitur, quod perequatio, siue repartitio collectarum fiat iustè & sine grauamine subditorũ: quod quando fiat ex sequentibus apparebit, distinguendo inter onera realia & personalia.

11 *Munera personalia quæ inter diuidantur.* Personalia enim sunt de quibus in l. munerum ciuilium. ff. de mune. & hono. in quibus talis est seruãdus ordo, vt qui semel laborauit seruiendo Reipublicæ, cum personali labore suæ personæ, nõ debeat semper in tali labore durare, sed diuidatur labor ponendo alios in eodẽ officio: ita notat Platea per tex. ibi in l. placuit. C. de palaci. sacri largitio. lib. 12. pro quo tex. in l. estimationẽ. §. fi. ff. de muneri. & hono. vbi probatur quod positus in labore personali pro Republica, si nõ perficit negotium intra tempus datum, nõ cogitur semper durare, sed alius ponẽdus est, & sic diuidatur labor, & facit tex. in l. legato. ff. de vacatio. mune. & quod notat Platea in l. ab honoribus. C. de mune. & honori. inter patr. & fil. non continu. lib. 10.

12 *Pretium sub tegmine loquendi.* Et inter alia est considerandũ in istis muneribus personalibus an du

Auendaño.

co munerie personalis. rent personalia semper, vel an subrogatur aliquid loco laboris personalis, putà si rex mãdat, vt vnaquęq; ciuitas mittat centum soldatos ex vicinis ciuitatis, numerando fumates populi: nã isto casu mulieres, & aliæ personæ de quibus in l. 14. ti. 3. li. 4. ordi. * Quæ est l. 7. tit. 4. lib. 6. Recop. * excusantur à bello, de quibus loquitur quoq; Platea in l. apparitores. C. de exacto. tribu. lib. 10. & quamuis loco istius muneris personalis subrogetur munus reale, putà quia distribuitur collecta, & cõducantur homines ad mittẽdos eos loco vicinorum in dictã guerrã; ista collecta subrogata in loco personalis collectæ, semper habet naturam collectæ personalis, nec exigetur à dictis personis quę sunt exemptæ à personali munere in dicto casu, vt notat Bal. in l. etiã. in fine. C. de executio. rei iudi. & isto casu si tali mulieri viduæ, quæ exempta est à iure à personali munere, vt in l. & quĩ originem. §. corporalia. ff. demune. & honoribus, vel cæteris exemptis imponeretur dicta collecta, grauarentur nimis, & sunt à correctore subueniẽdi per istam l. & istam opinionẽ elegantissimè decidit, prout ego distinguo cum Baldus Ioannes Fran. in suo notabili tracta. de peste in. 2. parte, versic. sed quæritur, sub nu. 435. & finitur vera decisio in versi. discussa, sub nu. 150. & notat Plat. in. 1. inductione. C. de annoni. & tribu. lib. 10.

Et ista quæstio solet esse quotidie in practica, quando per statuta, ò 13

Universidad de Deusto
Biblioteca

Hidalgos, y exẽptos, q̃ cogãtur custodiam mẽsium, & bestiarum.

costumbres se les suelen guardar las bestias por concejo, y los puercos, y los panes è viñas, à qua custodia licèt personæ viduarum, & fidalgorum, & clericorum sint exemptę in personalibus, tamen tenentur contribuere in expensis quę fiunt ponendo alias custodias, quia in his omnibus particulare cõmodũ principaliter vertitur, vt dixi supra.c.10. in.l.30.versi.infertur etiam,& dato quòd esset commodum commune, magis videtur onus impositum ratione rerum quã personæ: & ideò habentes res quę custodiuntur personaliter, tenentur cõtribuere,& ita colligerem ex Alberi.in rubri.ff.de mune. & honori. num.18. & quando casus obuenerit cogendi clericos ad huiusmodi collectas quibus tenẽtur, vt possit secularis sine metu excommunicationis ipsos cogere ad soluendum, sumi debet consilium ex doctrina Bal.in authẽt. sed periculum.C.si sine censu, vel reli. licèt aliter videatur decidere idem Bal.in.l.administrationem.C.de sacrosanct. ecclesijs. & in dicto tracta.de peste sub nu.456.

14 Munera realia qualiter imponãtur.

In realibus verò muneribus quæ ratione bonorum imponuntur, de quibus per tex.& ibi Bart. & DD. in.l.rescripto.§.fi.ff.de mune.& hono.& per Iasson in.l.placet. C.de sacrosanctis eccles. de iure huius regni per sententias latas in supremo concilio video certam tassam vsq; ad quantitatem octogẽtorum millium marapetinorum, & nõ supra imponi pro medietate, *de la dicha quantidad que se dize cañama.* De iure verò communi talis collecta imponebatur iuxta vires singulorum: itaq; si multũ erat in bonis, crescebat multum collecta ratione patrimonij contra dominum, vt in.l.omnes.C. de operi. publi. & est communis doctrina Bar. & aliorũ DD. in.l.4.§.actor.ff.de reiudi.& in.l. ad instructionem.C.de sacrosanct. ecclesijs.& probatur in.l.2.§.vicinales ff.ne quid in loco public. & notat Abb.in.c.non min⁹ col.3. de immunita.ecclesiarum. & bona considerãtur quoad æstimationem immobilia attẽto redditu, vt in.l.si quos C.de rescinden. venditio. & in.l.2. C.de prædijs nauicul.lib.11. & notat Platea in.l.1.C.de censi. & censi. eodem lib.& cũ ista onera sint impendia fructuum, vt in. l.neq;. ff. de impen.in rebus dotali. fac. attenta qualitate fructuum debet considerari valor rerũ, vt imponatur collecta iuxta valorem fructuum & rei fructificantis, & ita debet intelligi tex.de iure huius regni in.l.20.tit. fi. par.3.ibi. *Pechar comunalmente cada vno por lo que le viniere*: habere autem quando quis dicatur, vt imponatur collecta, non solùm in possidente proprietatẽ ratione dominij intelligendum est, vt possit collectari, sed etiam si solùm habeat vsufructum: nam pro eo soluet collectas, vt in.l.quæro.ff.de vsufruct.lega.& per Alexand.in.5. vol. cõsi. 4. & isto casu fructus considerãtur ratione publicæ vtilitatis non deductis expensis, vt notat Paul.in.l. fructus.

Valor bonorũ qualiter cõsideretur.

15

ctus.ff. soluto matrimonio, de quo vltra modernos ibi scribit eleganter Matthæus de Afflictis indecisionibus suis decis.252.& quod vsufructuarius soluat collectas probatur, vt in.l. Iulianus.§. hæres. ff. de legatis.1.de quo bene loquitur Socinus cõs.217.intellige tamen quod tenetur à tempore quo percipit fructus & nõ ad prẽteritas collectas, licèt nonnulli voluerunt contrariũ asserere,cõtra quos tenet Cassaneus in consuetudi Burgun.rubric.4.§.6. in glo.& supportet.

Item,ille qui solũ possidet annonas ciuiles in aliquo loco,quod nos possumus exemplificare, *en los que tienen juros reales, situados en rentas de algunos pueblos*: nam ibidem tenentur ratione illius redditus soluere collectas, & istud est notabile verbum ponendo in practica quod notat Lucas de Penna in.l.fin.C.de fundis limitrofis lib. vndecimo. & eadem ratione idem asserendum censeo in possidentibus *censos al quitar, o perpetuos.*

Census.

16 Colligẽs credi tor sequestrãs illas collectas.

Item coloni,item pastores, item creditores ratione pignorum, & missi in possessionem ex primo decreto, itẽ sequestrarij & similes personæ possunt collectari ratione bonorum,quæ tenent, & eis à fructibus eorum fruuntur,ideo debẽt sustinere pro his collectas:& plura iura hoc probantia, quæ possem referre,ponit elegantissimè Lucas in lege hac prudentissima. C. à quibus mune.& prẽsta. nemi. liceat se excusa.libr. vndecimo, vbi hæc,& alia in materia possunt videri, & in pecuniam habẽte otiosam,per eundem in.l.1. C. de prędijs, & omnibus rebus nauicula.lib.11.& per Plateam in.l.indictiones.C. de annonis & tribu.lib.10.

Ista tamen conclusio,quòd vnus quisque debeat contribuere secundum valorem bonorum, immutata est per consuetudinem fere in omnibus locis istius regni,quia solent contribuere, por cañamas,vsque ad certa tassam bonorũ, ne diuites supportent fere omnia onera: quę consuetudo, vbi non grauantur aliqui,neque mittuntur querellæ seruanda est,si verò nonnulli vicini dicunt eam grauosam in contributione seruitiorum regalium, & emendetur, dele grauamina, & fiat iuste cõtributio: data est hodie forma per capitulum.100.in curijs *de Valladolid* anno.1537. ★ Quę est ★ l.3.tit.14.lib.6.Recop. ★ vbi videatur forma.

17 Ius regni.

Et si non esset istud capitulum, ego in forma contributionis inspicerem causam, an illa concernat contributionem respectu personarum, an respectu patrimoniorum, & attenta causa facerem formam contribuendi pro dicto seruitio, ex dicta causa oblato, & nõ sufferrem quod sarcina potentiorum & ditiorum ad inferiores, & pauperes transferretur, vt in. l.1.C.de censi. & censi. lib.10. & singulis annis facerem matriculam possessorum bonorum, quòd vetus matricula & solutio extimorum prẽteritorum nõ inclu-

Universidad de Deusto
Biblioteca

includit nominatum, semper essè possessorem, vt notat Paul. in. l. si pater. C. de actio. empti. & vendi.

18 Dubium tamen est, an habentes possessiones, & bona stabilia in alieno territorio, teneantur ad collectam, quæ deficientibus bonis cõmunibus imponitur: pro defensione terminorum: quorum pastu habentes dicta bona immobilia fortè non fruuntur, quia demorantur in alio territorio, & propter distinctionem terminorum, quilibet populus fruitur suo pastu.

Et videtur dicendum, quòd habentes dicta bona teneantur pro rata ad contributionem collectæ, ratione bonorum impositæ, vt est textus in. l. omnes. C. si sine censu, vel reliquis: nam litera dicit: Omnes pro his agris quos possident, publicas pẽsitationes agnoscãt, id est, solitas solui, vt ibi exponit glos. & sic ex illo textu notat Baldus ibi quod possessor fundi debet soluere collectas: quod debet intelligi quando percipit fructus, nam aliàs percipiẽs fructus, etiam si sit vsufructuarius soluit collectas, vt supra in. leg. quæro. ff. de vsufruct. lega. notat Bart. & ibi plura refert Alexander in apostill. in. l. nec stipendium. ff. de impẽ. in rebus dota. factis. & loquendo in emphyteota possessore Alexander in quinto volumine. cõsi. 4. & Decius in prima parte cõsil. 156. Itẽ onera patrimoniorum à possessoribus patrimonij soluenda sunt, vt in lege prima. §. patrimoniorum. ff. de muneri. & honori.

Possessor collectarum.

Quod intantum procedit, quòd etiam alienigena, qui aliquid possidet in alieno territorio debet onera patrimonialia sustinere, modó illa indicantur ratione possessionis vt in. l. rescripto. §. finali. ff. de muneri. & honori. & in. l. prima. & secunda. C. de anno. & tribu. libro decimo. & est glos. in rubrica de mune. patr. & in dicta lege secunda, vbi dicit, hoc procedere etiam in possidente mobilia, vt putà quia fœnus exercet, vt in. l. filij. §. fi. ff. de muneribus & honoribus. & notat doctissimus auditor Otalora. c. 1. sub. nu. 6. imò & pro solutione harum collectarum bona possessorum sunt tacite à iure obligata, vt in. l. prima & secũda. C. in quibus cau. pignus vel hypote. taci. contra. & in. l. auferetur. §. fiscus. ff. de iure fisci. & iure regio est textus. in. l. vigesima quinta, titul. decimotertio. part. 5. & notat Anto. de Fano in tractatu de pigno. in. 4. membro.

19 Et quæ supra dicta sunt in tantum procedunt, & sunt vera, quòd in contributionibus, & collectis quæ respiciunt publicam vtilitatem, & communem, quales sunt munire vias, reficere muros, fontes, & pontes, ac defendere terminos populorum, & his similia, clerici, & Ecclesiæ tenentur conferre sicut cæteri, etiam nobiles, vt in. l. 1. titulo *de los perlados y clerigos*. lib. 1. ordinam. ★ Quæ est. l. 11. titu. 3. lib. 1. Recop. & l. 4. ibidem. ★ & in. l. 15. tit. 4. *de los excusados* libro. 4. ordinam. ★ Et lege. 17. titulo. 14. libro. 6. Sed parum

parum facit: magis faciunt duę leges prędecentes. ★ & notat eleganter Ripa in suis responsis, titul. de rescriptis. numer. 20. & cum principaliter hæc sint munera patrimonialia, ab his nemo excusatur, & sic non attenditur exemptio vel fauor personæ, sed res ipsæ quarum causa soluuntur retributiones, vt notat Bartol. in. l. rescripto. §. sciendum ff. de muneribus, & honoribus, & notant moderniores in. l. ad instructionem. C. de sacrosanctis Ecclesijs. Item pro ista parte facere videtur decisio Guidonis Papæ numero septimo, vbi ipse notat, quód forenses possidentes bona immobilia in alienó territorio tenentur ratione bonorum contribuere pro fortificatione castri, aut villæ, licèt ibi non foueant domicilium, ex eo quòd dicta fortificatio, & refectio concernit commune omnium bonum: & idem notat idem Guido Papæ, & latius in quæst. 372.

Et quando onera sunt patrimoniorum, ad quoscunque bona transeant sequitur onus collectæ, vt. l. apud Iulianum. §. hæres. ff. de legatis primo. & plura iura quæ possem referre, notat Matthæ. de Afflictis in constitutio. regni Siciliæ. libr. 3. rubrica. 5. cap. 2. & per Ioannem de Ripa. lib. 2. responso. cap. 22. & plura alia possem in corroboratione huius partis referre, quæ notat Mõtaluus in. l. 7. titu. 11. li. 2. foro legum & per Matthęum de Afflictis quæstio. 95. & per Socinum in secunda parte consil. 217. & per Cassaneum in consuetudine Burgundiæ rubrica. 9. §. 18. in glo. taliable.

20 Supradictis tamen minime obstantibus in quæstione nostra aliter puto distinguendum, & primo inspiciendum est, an habentes alibi domicilia sint consueti contribuere pro defensione terminorum, nam valet consuetudo, vt alibi demorãs teneatur contribuere pro bonis alibi sitis: etiam si dubitetur an collecta imponatur pro rebus, an personis ratione rerum, & ita notat Alexander in apostill. ad Bartol. in dicta lege fina. §. secundum. & notat Bal. in dicta lege fina. C. si sine censu vel reliquis. extendendo valere de hoc priuilegium sub numero. 3. & Guido Papæ in quæst. 372. & Mõtaluus in dicta. l. 7. titul. vndecimo. lib. 2. foro legum.

Consuetudo expectatur in petenda collecta.

Cessante verò priuilegio, aut speciali consuetudine, quæ de sui natura debet restringi, de iure distinguendum est, siquidem in causa quæ vertitur, agitur de proprietate terminorum, quia alter ex concilijs ligitantibus dicit vsq; vnã leucam vel alterum spatium terræ esse suum proprium, & non illius populi qui habet occupatum, in huiusmodi casu, cum termini proprietas pertineat principaliter ad concilium quod possidet, & illius habitatores & commorantes cum laribus, & vxoribus suis: de qua habitatione facit mentionem textus in l. si quis à liberis. §. domum. ff. de liberis agnoscendis. & in. l. final. titul. 31. partit. 3. & ad commorantes, & ha-

Universidad de Deusto
Biblioteca

& habitatores pertincant termini, vt in.l.4.tit.28.partita tertia. defensio terminorum debet fieri expensis ibidem cõmorantium, cum ad eos tantùm res pertineat,ideo eorum expẽsis debet defendi,vt in. l. si irruptione. §. ad officium. ff. finium regun. & in. l. sed hæreditas. §. plane. ff. ad exhiben. & per Bart. in.l. si postulauerit. ff.de adulterijs. & per Iassonem in.l.prætor.§.etiam. ff.de edend. per Felinum in. c. quia indicante.de præscriptio.& per Bal. in.l.1.C.de relatio. Itaq; res propria debet proprijs expẽsis defendi,etiã si inde resultasset commodum forensibus ibidem aliquas possessiones habentibus: nam interesse secundarium non habetur in consideratione, sed quod principaliter agitur, vt est gloss.in.c. secundo de pactis.lib.6. in parte detrimentum, & ibi ponit concordantes Georgius Natan.

21 *Quis soluat collectã pro refectione fontis.*

Et ex huiusmodi ratione quando imponitur collecta pro vijs reficiendis,aut pro fontibus, vel similibus ædificijs,quibus principaliter vtuntur habitantes in loco vbi fit talis refectio, in huiusmodi casu solummodo commorãtes in loco & non forenses debẽt collectari pro huiusmodi operibus: & iste est verus intellectus text.in.l.20. tit. fina. part. 3.& quod istud pertineat tantummodo ad habitantes notat Guido Papæ in decisione. 444.& sic in tali casu forenses ratione bonorum nihil debent omnino contribuere. Et ad huiusmodi opera principaliter sunt deputata bona communia, vt in.l.quinta.tit.28.part.3.& in catrigesimo. supra *en estos capitulos de corregidores*.

Et de ficientibns dictis bonis communibus, si perueniatur ad collectam,illa debet imponi tantummodo inter eosdem commorantes, & non ratione bonorum:quia principaliter imponitur personis pro rebus,vt probatur in.d.l.20.tit.fi.pa.3.

Et collecta quæ subrogatur, debet diuidi inter easdem personas, quæ tenerentur ad onus,& non ad bona aliorum debet extendi secundum Bart.in.l.1.col.3. C.de mune. & in quo loco. & plura refert Ripa in suis responsis.c.de rescriptis.respõso.20.num.3.

Si verò non ageretur de proprietate terminorum,sed de iure pastus vel alterius seruitutis,isto quoq; casu est distinguendum: nam siquidem pastus pertinet ad vicinos, & commorantes eiusdem loci,ad eos tantùm pertinet defensio sui iuris, & inter eos imponenda est collecta,vt notatur in.l. ab omnibus. ff. de legatis primo.

Si vero ius pastus nõ solum morãtibus & habitatoribus loci commune est, sed habentibus bona stabilia intra territorium,vel aliorum populorum vicinis,putà *a los de todo vn suelo*: isto casu si deficiunt bona cõmunia ipsius populi, & deuenitur ad collectam, illa soluenda est ab omnibus habentibus ius pastus, quorum mera facultas pascendi diminuitur, si plures alij vtantur pastu,

pastu,ideo ab his sunt soluendæ litis expensæ qui iura communia tuẽtur, vt est textus & ibi Baldus in.l. ex parte.ff.familiæ herciscundæ. & notatur in.l.cum duobus.§.fi.& ibi glos. allegat concordantes. ff. pro socio.& hoc casu crederẽ vicinio-
res qui frequẽtius vtuntur pastu esse in aliquot plus collectandos tanquã ad quos maius cõmodũ quàm ad longe positos perueniat. argumento text.in.l.omnes & in.l. prolocis de anno.& tribu.lib.10.

22 Quæ supradicta sunt vendicant sibi locum quando agitur de contributione, & collecta pro defensione terminorum: si verò ageretur de soluendo tributo, aut indicto, vel superin dicto, vel seruitio regio, tunc habentes bona tenentur contribuere pro rata bonorum quæ in territorio possident, vt in pragmatica *de Madrid*,quæ tantùm loquitur in rege, & ideo ad iura ciuitatis tuenda non debet extendi, quia non simile priuilegium habet ciuitas cum fisco,vt in.l. non simile.ff.ad munici.& in.l. Anthiochensium.ff. de priuileg.credi. & respectu regis Castellæ, cuius est regnum, habens bona in aliquo territorio, pro quibus tenetur subire collectas, habetur in hoc pro ciue illius territorij, vt per Feli.in.c.quoniam.de officio.ordi.col.1.

Si verò ageretur de defensione tam proprietatis termini, quàm iurisdictionis, isto casu & ciuitas, & dominus particularis eius qui non sit rex, tenetur contribuere, iuxta ea quæ dixi in isto libro meo.c.4.

Item, vt se eximant multi ab huiusmodi contributionibus, & sibi, atque posteris fidalgorum,siue nobilium nomen relinquant, solent fraudulenter cum concilijs, & aliquando cum solis peræquatoribus conuenire, vt extra genus hominũ contribuentium relinquantur: quibus cum resistat ius commune, facilè potest à iudicibus obuiari: vt ne talia fiãt in necem, & damnum Re,publicarum, summa ope,& vigilantissimo studio intendendum est:nam cum apud nos Castellanos nobilitas tempore adquiratur, multi propter ignauiam incolarum populi habentur inter nobiles, atque fidalgos,quorum origo fuit ex hominũ genere infimo, ne dicam infami, & cum non possit probari propter temporum obumbrationem,par est,ac si proponi non potuisset,vt dicit gloss.in. l. qui habebat.ff. de manumi. testamen. quam dicit mirabilem Alexãder in secundo volumine. consil. 107. & Iasson in. l. qui Romæ.§ .duo fratres num. 17.ff.de verborum obligatio & facit text in.l.si quis seruum.§.si inter duos.ff.delega.2.& in. l.habere licere.ff.de euictio.

Et an nobiles propter magnã necessitatem regis possint collectari, videatur Cassaneus in catalogo gloriæ mundi, in quinta parte, in 20.consilio, nu.119 excellentia principis:quis autẽ dicatur nobilis apud Hispanos,videatur text. & ibi glos. in.l.6.tit.9.part.2.

Præcauẽ-

Universidad de Deusto
Biblioteca

23 Præcauendum ergo est, ne simulatè aliqui extra matriculam, quæ vulgò padron appellatur, relinquãtur immunes, nemini enim est immunitas concedenda, & falsarij possunt dici qui simulatè non scribunt in dicto *padron*, siue matricula: contra quos inuehit textus in.l.1. & ibi Platea. C. de immuni. nemi. conceden. libro decimo. & in.l. siquis. C. de cursu publi. libro duodecimo. & contra notarios gloss. in. l. 1. C. de agri. col. & cẽsi. libro vndecimo. Imò asserens se nobilem & exẽptum cum non sit, & resistens soluere in tributis regalibus, incurrit pœnam, de qua in.l.24. titul.4. libr. 4. ordin. ✶ Non inuenitur in Recopil. sed in casu simili, *del que se llama Licenciado, no siendolo*, vide. l.5. in fine tit.7. lib.1. Recop. & in materia hac vide. l.2. tit.7. par.7. ✶ & adhuc tanquam falsarius debet puniri, qui se dicit nobilem, cum non sit, & extraordinaria pœna propter solam nominationem punietur, vt concludit Cassaneus in consuetudin. Burgundiæ. rubrica. 6. §. 4. gloss. se parte, & faciunt quæ de se nominante doctorem, cum non sit, notat Baldus, & doctores in.l. sub prætextu. C. de sacrosanctis Ecclesijs. & apostill. allegat Bar. in. l. eos. §. fin. ff. de falsis. & quod sit pœna extraordinaria, propter nominationem, notat Baldus in cap. nõnulli. 1. col. de rescriptis. & Felinus in cap. tertio loco. de probatio. & videatur Guido Papæ, quæstione octuagesima nona. & gloss. legis primæ. C. de priuilegijs schola. libro duodecimo. Imò siquis plebeius permittat se ad aliquod officium eligi, tanquam fidalgus, cum non sit, veniæ propter talem simulationem pudiendus, vt in lege secunda. C. si seruus aut libertus. ad de curio. aspi. libro decimo. de quo loquitur eleganter Rodericus Suarez in allegatio. 12.

Pœna cõtra asserentes se nobiles cum non sint.

Et licèt de iure communi qui diu stetit quód non soluit collectas, si super hoc inquietatur, potest se nominare nobilem, siue fidalgum, & petere à iudice ne quid cõtra eum moueatur, collectando eum, vt in expresso notat Iacobus Rebuffus in.l. viris. C. de magis. scrinio. libro. 12. & quod taliter grauatis consulatur officio iudicis, notat Baldus in l. qui ad ciuilia. C. de apellatio. & Iasson in.l. fina. in fine. ff. de constitutio. princip. & ex hoc potest fundari quædam pragmatica huius regni, condita *en Tordesillas* per regẽ Henriquum anno. 1403. ✶ Quæ est l.9. tit.11. lib.2. Recopil. & vide Couarr. lib.1. variarum. c.16. nu.11. ✶ vbi datur facultas quibuscunque iudicibus inferioribus, quòd si aliquis cum parte, vel cum auo simul fuerit per totam vitam in aliquo loco, vel prope in comarca in possessione nobilitatis, quòd idem iudex potest sua authoritate reddere pignora, si qua fuerint capta, tanquam non esset fidalgus, & propter hoc iudex nõ incurrit pœnam. Sest istud est verum si ipse iudex ex suo officio, vel cõcilium, aut quilibet alius

Quando dicitur non soluit collectas.

24 *Iura regni.* ✶

tacuerint: nam si fortè aliqua moueretur quæstio, vel cõtradictio, nullo modo iudices inferiores se possunt intromittere in talibus causis nobilitatis, sed nihil innouando debent remittere ad iudices *de los hijosdalgo*. & iste est verus sensus illius pragmaticæ, in illis verbis, *Pero es mi merced, que si alguna contradicion les quisieredes, ò quisieren poner alguna persona contra lo en esta mi carta contenido, q̃ no conozcades dello, sino que lo vengan a demandar ante los mis Alcaldes de hijosdalgo, porque ellos lo oyan.* Ratio est, quia multa quæ propria authoritate possunt fieri, non licet si fiat resistentia: vt quando Princeps concessit licentiã intrandi possessionem, valet si non fiat resistentia, secundùm Alexandrum, vbi alios allegat in.l. iustè possidet. ff. de acquirenda poss. Ex hac tamen ✶ l. & ex.l.6. tit.2. lib.4. ord. ✶ Quæ est d.l.9. tit.11. lib.2. Recop. ✶ probatur quòd diuturna possessio in vna persona illius qui se dicit nobilem, aut fidalgum, non sufficit vt tueatur in possessione, sed requiritur copulatiuè continuata possessio patris, vel aui: tamẽ in pragmatica *de Cordoua* requiritur in possessorio continuata possessio trium personarũ, vt probant illa verba, *Por la qual prouança parezca, como seyendo casado, è biuiendo sobre si y su padre, y su abuelo, todas tres personas estuuieron pacificamente en reputacion è possession de omes hijosdalgo.* Quæ pragmatica lata ✶ est anno. 1492. fol. mihi. 153. ✶ Quæ est l.8. tit.11. lib.2. Recop. ✶ Et idem

probatur in principio illius pragmaticæ, ibi, *E como ellos son tenidos de prouar de tiempo immemorial, a lo menos de padre, y de abuelo, y del que contiende*, & ibi, *Se requiere que aya prouança de todas tres personas*: & sic videtur quòd illud quod notat Iacobus Rebuff. procedat, nullo stante contradictore: tunc enim iudex potest tueri istum qui est in quasi possessione nõ contribuendi, dummodò non sit possessio à se solùm, sed á patre, vel auo: & in quantum exiguntur plures personæ, est ius nouum, & alludit, atq; declarat quod notat Aristotel. in. 2. lib. Rethoricæ, vbi dicit, quòd nobilitas est maiorum claritas, & honorabilitas progenium. Et. in. 4. Politicorum dicit, q̃ nobilitas est virtus, & diuitię antiquæ: nam nobilitas non nascitur in ictu oculi, vt notat Baldus in. §. alia in præludio feudorum: quid autem sit nobilitas, & qualiter de iure communi probetur, vide per Guido. Papæ in consilio. 217. & ista antiquitas generis declaratur his legibus, vel quòd sit immemorialis, aut saltim quantum ad possessorium descendens ex consuetudine, & in possessione habita cum patre, & auo: qui enim in tali possessione descendente ab his personis reperitur, potest petere vt tueatur in possessione, neque fiat contra eum nouitas, vt in.l. scimus. §. caueant. de agricol. & censiti. libro vndecimo. & notat Platea in lege prima. C. de magist. scrinio. libro duodecimo. & nisi taliter cõtinuata possessio probetur, prout

Nobilitas quid sit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

in dictis legibus regijs continetur magis acquisita per diuersitatẽ personarum ascendentium, quám per solam personam illius qui se dicit nobilem, in dubio non præsumitur nobilitas, nec fidalguia, vt notat Bald.in.c.1.§.si quis rusticus. de pace tenenda, & eius violato.& in.l. non ignorat.C.qui accusa.non possunt,& probatur in dicta pragmatica,ibi,*Pues el derecho resiste à su possession*: & ideò non iuuaret, quòd se quis diceret nobilem, & probaret possessionem in sua persona: quia posset esse principium possessionis in posteros suos, si non turbatur sibi, tunc nihil iuuat: & licèt iure communi nõ soluens collectas per quadraginta annos sit tutus, vt tradit per multa Boërius in decis. 246. tamen iure Castellæ hoc non sufficit, & licèt de iure communi possit esse nobilis ille, qui secundùm consuetudinem loci reputatur nobilis, vt notat Bartolus in.l.2.C.de dignita.libro.12. & in.l.1.C.de muneri.& in quo loco eodem libro,& Paulus in consil. 126. primo volumine.in noua impressione, de quo benè loquitur glossa in.l.50. in regul. Cancellariæ: tamen in nostra Castella non facit nobilem sola reputatio, sed possessio maiorum, aui, & patris, & in persona istius, qui se asserit nobilem seruata distinctione dictarum pragmaticarum, imò sola reputatio nobilitatis vana semper habetur,& parui momenti, vt notat Lucas in.l.mulieres. versiculo nono. ex communi opinione.C.de dignita. libro duodecimo. Imò licèt sit verũ quod per famam probatur nobilitas personæ, vel an descendat ex alio genere personarum,vt notat Baldus in.l.prouidendum.C. de posthum.& in.l.1.C. de testi. & sequitur Hyppolitus in.l.de minore.§. plurium. numer.88. ff.de quæstionibus.Hodie verò in persona auorum, & proauorum sufficeret fama cum alia possessione patris,& filij suismet cum quo agitur, secundúm formam pragmaticarum regni: sed quando vltra reputationem cõcurrit tam diuturna possessio,seu consuetudo nõ soluendi gabellas,cùm publicè imponerentur vicinis populi,eo ipso quòd vniuersitas relinquebat istos immunes,scilicet, patrem,& auum,videtur perdere in eos,& in posteros ius collectandi, vt notat Platea in.l.1.C. de exactione & translatione milit. anno.lib. duodecimo. & Comitatensis præscribit quòd sit ciuis secundùm Bart.in consil.172.& ob id dicti nobiles sic relicti videntur præscribere contra fiscum, & vniuersitatem,vbi demorantur, & licèt ipsi nihil faciant, tamen actus reipublicæ quod scribuntur alij vicini, & isti omittuntur, habetur pro vera possessione propter patientiam reipublicæ, & præscribunt, licèt sciant se teneri ad collectas, vt per Boerium decis.246.nu.4.& propter actum soluendi collectas quas alij soluũt pro istis omissis extra matriculam:& ille actus solutionis collectarum non est gratuitus,vel spontaneus,

taneus,ideò inducit obligationem in futurum contra soluentes, vt semper soluant regi pro istis exẽptis,& inducitur munus à rege nõ singularibus personis,sed toti vniuersitati,& populo,vt notat Platea in.l.actores.C. de exacto. tributo. libr.10. & intra populum vnum genus hominũ præscribit libertates contra alium.

25 *Iura publicæ functionis non præscribuntur*

Est enim doctrina notabilis, ꝙ licèt iura principis & publicæ functionis non possint præscribi, vt in l. comperit. C. de præscription. 30 vel.40.anno. tamẽ istud est verum, vt id quod præscribitur adimatur regi,istud enim fieri non potest,tamen quod certum genus hominum præscribant, quod alij homines integrè soluant fisco dicta sua iura,& collectas, & quod ipsi sint exempti in solutione partis eis tangentis,bene potest adquiri consuetudine, & præscriptione, & ita charitatiuum subsidium, & procuratio legatorum, & alia quæ non sunt præscriptibilia possunt per aliquos præscribi taliter quòd non fiat præiudicium illis quibus ista debentur,dum tamen solutio oneret tantummodo certos homines, vt eleganter concludit Ioannes de Liniano in.c.accedẽs. de præscriptio. quem sequitur defendendo à Cardinale & Abb. qui contrarium volunt asserere,Felinus ibi sub nume. 6.versiculo cęterum, & attenta ista doctrina satis commodè potest affirmari, ꝙ fidalgui possunt acquirere consuetudine, quod ipsi sint exempti à contributionibus regalibus,& ea soluant alij vicini tributarij,nisi in initio possessionis fidalgorum vitium probaretur, putá quia per violentiam, vel fauorem aliquorum potentum istud fuerit toleratum:nam talis vitiosa possessio non iuuat, vt probant dictæ leges regni,& notat Ancharranus in consilio.260. Vitiũ tamen nõ præsumitur nisi probetur, ideoque fidalgus tuetur in dicta possessione, non probato ex aduerso vitioso initio, aut mala fide, quæ in tã diuturna possessione paternæ & auitæ libertatis cum lapsu maioris tempori quàm viginti annorum non præsumitur, sed bona fides, iuxta singularem doctrinam Bart. in.l. fin. C. vnde vi. quem sequitur Matthæus in suis decisionibus, decisio.374. & possunt adduci in mediũ quę notat Guido Papę, decisione.316.

Aduertẽdum est semper, quòd fidalgus qui est in ista possessione & permittit se pignorari, & soluit collectas per decẽnium,prędiudicat sibi, quia licèt quando aliquid adquiritur consuetudine, vt est ista possessio nobilitatis, tantum tempus requiratur ad perdendum quã tum fuit necessarium ad adquirendum,vt per gloss.in cap.cum de beneficio,de præbend.libro sexto. tamen istud procedit nisi res reducatur per contrariam consuetudinem ad ius commune, vt est glossa in cap. finali de consuetudine. libro sexto:& notat Bellamera decisione. 26

Universidad de Deusto
Biblioteca

sione. 1. & Felinus in capit. huc cum accesissem, de constitutio. columna. 20. & cum reducatur hæc res ad ius commune, sufficiunt decem anni.

Officiales del Rey.

Item nonnulli volunt se eximere á contributione collectarum, ea ratione, quia sunt officiales regij, & isti durante vita sua gaudebunt exemptione, non tamen transibit immunitas ad filios, quia cessat non durante officio propter quod illa concedebatur, vt est textus in lege decimatertia titulo. 4. libr. 4. ordinam. ✶ Quæ est. l. 18. titulo. 14. libro. 6. recopil. ✶ vxor tamen vidua gaudebit immunitate, qua vir eius defunctus fruebatur propter officium, vt dicit dicta lex, & in hoc est casus vbi pater maius priuilegium transfert ad vxorem quàm ad proprios filios, & gaudet vxor priuilegio mariti, etiam si priuilegium sit exorbitans, de quo per Bart. in. l. quotiens. C. de priuileg. scholar. libro duodecimo. & per Felinum in cap. super eo. de testibus, & per Plateam in lege in filijs. C. de decurioni. libr. 10. & per Socinum primo volumine consiliorum, consil. 12. num. 18.

27 *Regidores.* Item alij, eo quòd sunt *Regidores, ò jurados de los pueblos*, volunt se eximere à contributione collectarum, & exceptis *los jurados de Seuilla*, de quibus loquitur. l. 16. titulo. 4. libr. 4. ordinam.. ✶ Quæ non inuenitur in Recopil. sed est melior. l. noua. 11. titul. 25. lib. 4. Reco. & vide Otaloram. 4. p. c. 2. nu. 8. ✶ omnes alij iurati aut rectores locorum huius regni non excusantur à contributione collectarum ratione officiorum, vt eleganter notat. Ange. in. l. ædiles. ff. de via publica. & Lucas de Penna in lege prima. C. de immuni. nemini. conceden. libro decimo: & glossa in. l. si quis. §. honorem. ff. de muneribus & honoribus, licèt Bartol. teneat ibi contrariũ, & Guido Papæ quæstione. 398. de quo vide Plateam. post gloss. in. l. actores. C. de exacto. tribu. libro decimo. & Boeriũ decisione. 246.

Item clerici coniugati volunt se excusare à contributione collectarum, contra quos est textus in. l. 33. titu. 4. lib. 4. ordina. & in. l. 13. titulo *de los perlados*. libr. 1. ordinam. ✶ Est ✶ l. 2. tit. 4. lib. 1. Recop. nouior istis, ✶ & quod notat Guido Papæ in decisio. Delphi. quæst. 383.

28 *Freyle Tercero.* Item alij volunt se eximere quia sunt fratres ordinis tertij, atq; fores sancti Francisci, contra quos est textus in. l. decimanona. titu. 4. libr. 4. ordinam. ✶ Est. l. 1. titul. 14. lib. 6. Recopil. ✶ & facit gloss. in Clemẽtina. 1. de religio. domi. & quod notat Abb. in cap. causamq;. in principio de iudicijs. & Felin. in. c. ecclesia sanctę Mariæ. de cõstitutio. col. 1. in lege fina. C. de exactoribus tributorum. lib. 10.

29 *Doctores.* Item alij volunt se eximere à cõtributione, quia sunt doctores, sed in nostro regno clare decisum est, quod nisi in Salmanticensi, aut Vallisoletensi, aut collegiati in Bononiensi, aut Complutensi studio fuerint

fuerint graduati non gaudent immunitate, vt in. c. 126. in curijs *de Madrid* anno. 1534. ✶ Est. l. 8. & 9. titu. 7. li. 1. Recopila. ✶ & quæstiones de iure communi quibus quæritur an licentiatus gaudeat priuilegio doctorum, debent in Castella nostra practicari de graduatis in dictis studijs, & nõ in alijs, de quo vi. Gui. Papæ in decisi. Delphi. q. 390. & dũ lex regni dicit, quòd bachalaurej contribuant, datur intelligi, quòd doctores & licentiati non debent contribuere: & an licentiatus gaudeat priuilegio doctoris, vide per Ioannem de Ripa in. l. centurio. numero. 18. ff. de vulgari & pupilla. & an bachalaurei aduocati gaudeant immunitate gabellæ, vide Baldum in. l. aduocati. C. de aduocatis diuerso. iudic. & Puteum intractatu Syndica. in parte gabella. num. 319. & ibi dicit de iudicibus, & casus quibus de iure bachalaurei non contribuunt, de quibus loquitur. l. 20. titulo quarto. lib. 4. ordina. videatur ibi, ✶ Est ✶ l. 2. tit. 14. libr. 6. Reco. & vide circa eam Greg. Lopez in. l. fi. titu. 10. p. 2. in gloss. magna circa finem, ✶ & in l. aduocati. & ibi Baldus. C. de aduoca. diuerso iudic. & exempti propter artem non gaudent illi qui nomine tantũ, & non re exercẽt officium, videatur Bart. in. l. semper. §. fina. ff. de iure immuni. & in. l. fina. ff. de excusation. tutorũ. & in rubrica. C. de nauicula. & ibi Alexander in apostil. vbi dicit, quòd nec gaudet seruiẽs per substitutum, vide Bart. in lege prima. C. de tyroni. lib. 12. &

Auendaño.

vide. l. 1. titulo quinto. lib. 4. ordina. ✶ Est. l. 2. in. c. 8. ti. 20. li. 5. Reco. ✶ ✶

30 *Catedratico.* Itẽ, alij doctores legẽtes actu & exercitio in studio Salmãticẽsi, aut in alio approbato á iure, non est negandũ nisi quòd non tenentur contribuere per tex. expressum in. l. 8. ti. 31. par. 2. & notat Guido Papæ quæstione. 388. Neque obstat dictũ. ca. *de Madrid*. 126. quia nõ loquitur de doctoribus actu legẽtibus, vt. l. semper. §. negotiatores. ff. de iure immunitatis, sed de illis, qui sunt tantummodo doctores, & obtentu doctoratus volunt se excusare: non tamen loquitur de doctoribus legẽtibus in scholis, nam fauore lecturæ scholariũ liberãtur à cõtributione: & istud priuilegiũ inclusum in corpore iuris nõ videtur per generalia verba illius capituli *de Madrid* derogatum. Vide tamen quæ notat glo. noua Gregoriana in. l. fina. ti. 10. par tita. 2. vbi ponit praxim.

Estudiãtes. Item alij volũt se excusare à contributione quia sunt scholares, qui nullo modo valent se à tali cõtributione liberare, nisi sint clerici primę tonsuræ, non tenentur cõtribuere, vt in. l. 13. tit. 3. lib. 1. ordina. ✶ Est noui. l. 2. tit. 4. li. 1. Recop. & facit. l. 2. tit. 14. li. 6. Recop. & l. 8 tit. 7. lib. 1. ✶ ✶ & notat Guido Papę in quæstione. 383. & facit text. in. c. Ioannes. de clericis coniuga. & text. in. c. vno. §. in cæteris, eodem tit. lib. 6. & ratio huius vltra dicta iura potest esse, quia clerici primæ tonsuræ, vel in minoribus ordinibus constituti non ligantur statutis aut cõstitutionibus

Universidad de Deusto
Biblioteca

laicorũ, de quo plura quæ possem referre notat Rochus in.c.fi.de cõsuetud.fo.mihi.66. Videatur in proposito Antonius Corsetus in singulari in parte gabella, vide Plateam in.l.2.C. qui æate lib.10.

Ordenades ad titulum patrimony. Item, alij nituntur se excusare à cõtributionibus bonorũ, donando ea filijs suis, vel alijs in titulum patrimonij, vel similem causam: nam talis donatio omniũ bonorũ est suspecta, tã cõtra successores, quã cõtra fiscum, si transferuntur in personam exemptam. vt in. l. omnes. §. Luci⁹.ff. de his quę in frau.credito. iunctis notatis per gloss.in.l.qui testamentum.ff.de probatio. & idem est si non omnia bona, sed quasi omnia donauit; vt notat Baldus in.l. 1.quæstio.3.C.si quid in fraud. patro.& in.l.si vnquam.C. de reuocãdis donatio. & notat Alexander in primo volumine consi. quinquagesimoquinto,& quando donatio tẽdit in præiudicium tertij, vt est in præsenti causa,& casu, etiam si donetur sub colore consanguinitatis non valet donatio, & præsumitur frudulenta in præiudicium tertij, notat Paulus in consilio.65.incipit, super isto puncto. & notatur per Bar. in.l.post contractum.ff. de donatio. & ideò vt euitentur inter patres & filios istæ donationes fraudulentæ, vt euitentur collectæ, lata est lex.212.*del estylo*, quę dicit, quòd sub colore tituli patrimonij, vel simili non detur filio nisi quantum posset ex hæreditate percipere, q̃ est apud nos valor legitimæ, & tertij, & quinti, & vltra non liberabuntur bona donata à contributione, imò recipientes donationem, vel venditionem in fraudem fisci, & collectarum, debent talia bona perdere, & confiscantur, vt in.l.1.C. vt nemo ad suum patroci.susci.lib. vndecim.& Bart. in.l. cum contractibus.C. de iure fisci. lib.10. & in.l. fi.§.memoriale. C. de bonorũ possessioni.subla. eodẽ libro. & istud est quotidianum in practica, quod commendat alia iura allegando Corsetus in singulari. in parte gabella. & practica procedendi contra donantem in fraudem, ponitur in lege sexta.titulo nono.libro quinto ordina.

31 *Schurer de vassallos.* Item alij volũt se excusare à cõtributione, cum hominibus tributarijs, eo quia habent vassallos, licèt ipsi nõ sint de genere nobiliũ, & siquidem contributio est in reparationem, vel fabricam põtium aut murorum, vel similium operum, domini vassallorum non possunt se á contributione excusare cum vassallis, imò contribuent sicut & ecclesia & clerici, & alij nobiles & fidalgui contribuunt, & ita notat Lucas in. l. hac prudentissima. C. à quibus muneribus nemi.liceat se excusare.li.11.in quæstione. 19. Si verò contributio est pro seruitio regio, vel in similem causam domini vassallorum, etiam si non sint de genere nobilium, non tenẽtur contribuere, quia vassallos habere est dignitas, vt notat Bald. in cap.1.§.marchio. colum.4. qui feudum dare possunt. Pro quo solet põderati textus in cap. Abbate sancti syluani, in fine, de verborum significatione: & ista dignitas est tantæ potentiæ, quòd liberat dominum vassallorum à contributione, vt concludit Guido Papæ, licèt supra dicta non alleget in decisio Delphina.q. 385.sed illa loquitur in feudalibus.

★ ★Et in sing.486.& Tiraq.de nobilitate.c.7.n.2.★& durũ esset hoc in practica, licèt idem notat Albericus in.l.1.§.fi.ff. de aqua quotidia. & æstiua.& Boerius decisione.246. de quo videatur Bertrãdus in consilio.141. in prima parte.

32 *Hospitales.* Item alij volũt bona excusare, eo q̃ sunt alicuius hospitalis, & dicũt quod non debẽt describi nec p̃ his contribuere: & bene dicunt si vere sunt hospitalium, nã eorũ bona pari gaudẽt priuilegio cũ bonis ecclesiæ, vt notat Baldus in. l. omnes. §. præterea nullus. C. de episcopis & clericis. quem sequitur Alexãder in secundo volumine consi. 9. & ideo bona hospitaliũ libera sunt à cõmunibus, vt elegãter cõcludit Felinus in cap. de quarta. de præscriptioni. num. decimo. & idẽ dicerẽ in bonis fraternitatum seculariũ, si illa bona. & eorum fructus cõsumũtur in hospitalibus, & pijs negotijs, nulla admixta profanitate, nam si in conuiuijs, vel in agitandis tauris consumerentur talia bona, & fructus eorum, crederem, quòd cũ tale collegium cõfraternitatis sit seculare, & profanum, vt notat Baldus in authentica hoc ius porrectum, colum. secunda. C. de sacrosanctis ecclesijs. & Paulus in.l. collegium. C. de hæredibus instituẽdis. quod eius bona nõ sunt libera à muneribus, sicut & cætera bona laicorum, nisi fortè maior pars esset hominũ fidalgorũ in illa tali fraternitate; nam isto casu propter maiorem numerum exemptorum tõtum collegiũ reputatur nobile, & propter cõmunionem laicorum non sunt exempti quantũ ad illa bona collegiater cõmunia liberaretur à muneribus propter exẽptos socios, & cõfratres: & in isto casu practicarem, & non alio gloss.in. l.1.C. de mune. non conti. inter patrem & filiũ. libro decimo. ★ Alias ★ in gloss. verbo fratribus in. l. fi. eo titu. ★quæ dicit quòd socius gaudet immunitate in bonis propter cõmunionẽ socij exempti, de quo loquitur Hyppolti⁹ in singulari.180. & refert & sequitur Cassaneus in cõsuetudin. Burgundiæ rubrica.1.§.4. in glo, prour. numero.59. aliàs extra istũ casum durũ esset in nostra Hispania practicare exẽptionem ratione societatis aut communionis, licèt in modo & forma diuidendi collectas debeat attendi, an patrimonium sit in communi, aut diuisum, aliter enim patri viuo, aliter viduæ, aliter filijs simul habentibus mortuo patre imponitur collecta, vt Platea in.l.si hi qui. C. de filijs famil. & quemadmodum pater pro his tenea.li.10.

Ofiadis. *Capellanias* Item alij volunt excusare bona, ne imponatur collecta, quia dicunt ea data in seruitium Dei, cum one-

Universidad de Deusto
Biblioteca

re dicendi aliquas missas, quod vulgò dicimus *bienes de capellanias*, & ista censentur bona profana, si nõ sint auctoritate episcopi instituta, & omnia seruiant pijs causis, vt notat Guido Papę in decisione Delphina. quæst. 187. ideò talia bona eximi non debent ab onere collectarum, vide text. in l. 1. §. fi. ff. ad l. Falcidiam: sed istud limita in notabili casu quem notat Ancharranus in consilio. 129.

Item alij volunt eximere dicta bona, dicendo, quòd illa sunt fabricæ ecclesiarum, & quòd non tenentur ad munera tanquam sint ecclesiastica, & bene dicunt, nisi in casibus quos notat Felinus in capit. ecclesia sanctæ Mariæ. de constitutio. numero. 77. & nisi in casibus quibus clerici tenẽtur, de quibus Abb. in cap. non minus. versi. fi. de immunitat. ecclesiarum & Boerius in decisi. 246.

33 *Cẽsualistas de iglesias.* Item alij dicunt quòd habent bona in censum, vel emphyteosim ecclesiæ, vel monasteriorum, quorum est directum dominium bonorum, & ideo dicũt, quòd pro huiusmodi bonis nõ tenẽtur soluere collectas, & allegant Bart. in l. priuatæ. C. de excusatio. munerum. libr. 10. vbi dicit, quòd emphyteota ecclesiæ pro bonis non tenetur subire onera collectarum, licèt de consuetudine seruetur contrarium Perusij: & idem in emphyteota priuilegiati tenet Bal. in l. 1. col. 1. C. de iure ẽphyteo. Tamen contrarium notat Angelus in consil. 206. incipit pro decisione. & Felinus in c. ecclesia sanctæ Mariæ. nu 99. de constitutio. vbi dicit, quòd in emphyteota ecclesia ratione valoris quẽ habet iure proprio in bonis emphyteoticis tenetur ad collectas, & munera, & ista opinio viget in practica & est tenenda. Vide Rochum de Curte. in. c. fi. de cõsuetudi. fol. 50. & Iasso. in l. 1. C. de indicta viduita. tollen. in. fi. & Yserniam in titu. quæ sint regalia in parte & plaustorum.

Item alij volũt se eximere à collectis, eo quia sunt pauperes: pro quibus est gloss. in. l. omnes. la. 1. C. de annonis & tribu. lib. 10. quam sequitur Iasso, in. l. 4. §. actor. ff. de re iudica. & illa paupertas tam in personalibus, quã in patrimonialibus excusat, si sit paupertas intolerabilis, putà quia oporteret dictum laborare, & victum quærere: ita intelligit Baldus in. l. etiam ad finem. C. de executio. rei iudica. & Platea in l. fin. C. de his qui nume. libero. libr. 10. & Baldus in authenti. defuncto. col. fina. C. ad Tertullia. & notat Gerardus singulari. 3. & apostol. ad Abba in. c. licet. de cẽsibus: pro quibus est tex. in. l. 2. versi. *Otro si el q̃ fuesse tan pobre*, ibi *que no pudiesse guarescer sino por obra de sus manos*. titulo. 17. part. 7. isti enim pauperes excusantur á dictis muneribus, vt in. l. cura. §. inopes. ff. de mnueri. & honori. pro quo est gloss. in. l. paupertas. de excusatio. tutorum, a qua habuit ortum dict. lex. 2. ti. decimo septimo, part. sexta. de quo per Barba. in cap. significantibus. de officio delega.

delega. & per Lucam in dict. l. fi. C. de mune. & in quo loco.

Meretrices. Item alij propter vilitatem personarum excusantur à collectis, vt sunt meretrices, quæ opera vilissima suarum personarum dietim laborant, vt victum quærãt, vt notat Angel. in authen. de lenonibus colla. 2. & notat Petrus Rabena in alphabeto aureo in parte gabella.

34 *Habẽtes duodecim liberos.* Item alij volũt se eximere ex eo quia habẽt duodecim liberos, & allegãt pro se tex. in. l. si quis decurio. C. de decurio. lib. 10. & quod ibi notat Bart. & Platea: & licèt aliqui dicant quòd excusat numerus sexdecim liberorũ, & non minor, tamen contra vtramq; opinionem dicit tenendum de cõsuetudine Guido Papę in quęstionibus Delph. q. 401. & glo. in consuetudinibus Burgũ. fol. 37 col. 3. maxime dũ à rege per sententiam non conceditur exemptio & immunitas. De qua immunitate cõcedenda non iudicabunt alij iudices nisi fiscales, & citato fisco, cũ de eius agatur præiudicio, pro quo facit. l. 2. tit. 4. li. 4. ordi. * Alias. l. 8. tit. 2. lib. 4. vet. ordi. & est. l. 12. tit. 11. lib. 2. Recop. & vide Otaloram de nobilitate. 1. part. tert. partis principalis. c. 9. num. 2. * &. l. siquis decurio. loquitur in decurionibus per petuis vt per Boe. in decisi. 256.

Itẽ alij volunt se eximere eo quia sunt forenses, contra quos respectu bonorum quę habent in territorio, est pragmatica *de Madrid* ann. 1415. libr. pragmaticarum fol. mihi. 65. * Est. l. 5. tit. 9 lib. 7. Recop. & vide Auendaño. istum authorem resp. 16. per totum & l. 20. titu. 32. p. 3. vbi Gregorius verbo *por lo que oniere* * & pro ea est quæstio decisa, de qua tractat Bar. in rub. de muneribus, & in quo loco lib. 10. & in. l. rescripto. & ibi Alexan. §. fi. ff. de muneri. & honori. & per Bal. in. l. etiã. C. de executio. rei iudi. & per Bart. in. l. cum neque. C. de incolis. lib. 10. & per Alexan. vbi plura allegat in. 2. volumine consil. 98. & per Guido. Papæ in suis decisionibus Delph. decis. 7. & per Montal. in 2. cõpila. fori, in parte domiciliũ, & in. l. 7. ti. 2. lib. 2. fori.

3 *Paniaguados.* Item alij volunt se excusare à muneribus virtute priuilegiorum, eo quia sunt *paniaguados*, quos licet virtute priuilegiorum excusare, vt in dictis priuiligijs continetur, dũ modo non sint de maioribus tributarijs, siue *pecheros*, sed de mediocribus, vt in. l. 3. tit. 4. lib. 4 ordi. & seruata forma. l. 11. titul. eod. * Vide. l. 22. & 23. tit. 14. lib. 6. Recop. quæ leges * sunt nouiores, & corrigũt hic allegatas * & iustũ est vt electio sit de mediocribus, argum. text. in. l. quilãcẽ. ff. de auro & argento lega. & in. l. legato generaliter. ff. de legat 1. vbi mediocritas cõplectitur, & in. l. siquis argentum. §. 1. C. de donatio. & tales excusati à muneribus nunquã intelliguntur ab officijs excusati, vt notat Platea in rubric. C. de vacatio mune. publ. lib. 10. & quia datur certus numerus ad excusationem, seruãda est forma priuilegiorũ, nã vltra numerũ nominati nõ gaudẽt exẽptione, vt notat Albericus in. l. eos. C. de

Universidad de Deusto
Biblioteca

officio magistri mili. videatur Bart. in.l.ei qui.ff.de iure immuni.& ibi dicit, an vicinis de nouo venientibus possit concedi immunitas ne soluat collectas,& in.l.vacuatis.C. de excusatio.nemini conceden.lib.10.

In his omnibus casibus & similibus aduertendum est à iudice ne sequatur aliquod grauamen in cõtributione collectarum: & quãdo exhibentur priuilegia aliquorum locorum super nõ soluẽdis collectis, ea debẽt stricte interpretari: nã huiusmodi priuilegia sunt restringenda, ne vnus pro alio grauetur,& ita notat Platea in.l.actores. C. de exacto.tributo. tributo.lib.10.& subsistente maxima necessitate, priuilegia non valent, quod notat Paulus in.l.diuus. ff. de peti. hæredita. & ibi Curtius in apostill.

36 *Ad reparti tionẽ collectarum qui sunt vocadi*

Itẽ est notãdum, quando fit repartitio collectarum per singulares personas populi soluẽdas, quód ad æstimanda eorum bona non sunt singulæ personæ vocandæ, sed præsente syndico vniuersitatis, vel alia persona publica, de mandato iudicis fit æstimatio,& repartitio in singulas personas, & illud dicitur *padron*: ita notat Platea in.l.indictiones.C.de annonis & tribu.lib.10.& illud debet exhiberi à collectore, quando exigitur pecunia à vicinis ne exigatur vltra modum,& videãt an sint grauati.& ita notat Platea in l.omnes.1.C. eodẽti & in.l.apparitores,de exactori.tribu. eo.lib. nam si sunt grauati, possunt iudicis officium tales grauati implorare, vt tollatur grauamen, vt in dicta.l. indictiones:& in.l.qui grauatos. C.decensi.& cẽsi.lib.11.vbi post annũ elapsum á tẽpore collectæ impositæ, qui dicit se grauatũ, non auditur: intra annũ verò, etiam post quinq; dies datos ad appellandũ, bene audi tur, vt ibi,& notat Bar.in.l.forma.§. fi.ff.de cẽsi & Iaſſ.in.l.prætor ait.§. fi.ff.de noui operis nũcia. Annus autẽ currit à die publicationis matricolę repartitionis, vt notat Alber.in rubrica.ff.de muneribus & honoribus. col.fi. Reuisio autẽ huius grauaminis quandocunq; debet fieri, illud fit per eosdẽ peræquatores, sine nouo processu, vt notat Bar.in.l.per hanc.C.de tẽpori apellatio.& peræquatores, qui semel taſſauerunt, non debent propria authoritate mutare taſſationem, sed de mãdato iudicis, quia aliter inciderent in crimen, vt in simili notat Platea in.l.1.C.de meta.& epedi.lib.12.

SVMMARIA Cap. decimiquinti.

1 *Acta iudicialia debent fieri coram tabellionibus de numero ciuitatis.& num.2.*
3 *Tabellio subrogatur loco alterius, vbi gente necessitate.*
4 *Tabellio potest recusari vt suspect⁹.*
5 *Tabellione recusato debet alius de numero associari.*
6 *Tabellione associato, quis teneatur soluere salarium.*
7 *Tabellio de concejo an conficiat acta iudicialia.*

CA-

CAPVT. XV. *In.l.trigesimamquintam.* ✶ *Quæ est.l.26. tit.6. lib.3.Recop.* ✶ *de tabellionibus ciuitatũ, coram quibus debent acta iudicialia fieri.*

IN prima parte huius legis disponitur, quod acta iudicialia debent fieri coram tabellionibus numeri cuiuslibet loci, & non corã alijs, vt probant illa verba *los fagatodos ante los escriuanos del numero dela ciudad, o villa donde vuierẽ de conoscer*,& ibi, *è no tomẽ otro ningun escriuano*,& iusta fuit dispositio huius text. nam dato certo numero personarum, quarũ industria actus debet fieri, esset in derogationem suæ præminentiæ, quod alius extra
1 numerum admitteretur, ad illum actum exercendum. Et non solum contra præeminentiam, sed etiam contra commodũ pecuniarium ratione sportularum, ita notat Feli.in.c. cum omnes,de constitutio.sub numero.18.ver.tertio fallit, idem notat Boerius in decisio. 258.numero.12.& quando vsus alicuius rei certus deputatur, illi tantum, & non alij vti debent: vt in. l. quicunque & ibi Bald.C. de operi, publicis. & in. l. 2. titulo. 1.libro.7. ordinam. ✶ Lib 2.titul.1.libr.7. Re-
✶ cop. ✶& publica versatur vtilitas, quòd acta fiãt per tabelliones de numero,& nõ per alios, vt facilius inueniantur ab his ad quos pertinent nec habeant necesse forinsecos tabelliones adire pro scriptis, argumento text.in.l. prætor ait.§.fi.ff.de edẽdo ibi, hocenim primo deliquit qui aliò instrumentum transtulit, imò si ex aliqua causa de contentis in hac lege acta facta fuerint corã extraneo tabellione, cessante illa causa totũ processum dabit iudex tabellioni ex numero cui voluerit gratificare: vt probãt verba istius.l. ibi se remita,& notãt Platea.& Bal. in.l.1.§.cõsules.ff.de officio cõsu.in secunda lectura per tex.in.l. quæsitũ. ff. de tutelis. & regula est quòd vnus notarius non potest se intromittere de officio alterius notarij, sed vnusquisque contentus esse debet vti notariatu in loco sibi permisso,& non vsurpet alium: vt in.l.quicunq;. C. de excu. & exacto. libr.12. & notat Bal.in.l.repetita.C. de episcop. & clericis. & multas alias leges,& iura quæ possem referre incorroboratione istius cõclusionis, ponit Lucas de Pẽna in.d.l.quicũq;.

Ex quo potest dici, q; etiam si iu- 2 *An alius tabellio sumatur de consensu partium.*
dex vellet ex consensu partium assumere notarium, apud quem fiant acta iudicialia, exclusis notariis de numero, q; nõ posset hoc facere: & ita tenet Boerius in decisio. 258.sub nu.21.q; per istam nostram legẽ extra locum bãchi iudicialis possunt tabelliones extranumerarij facere fidem,& non ad banchum iudicis, quia specialis in illo loco prouisio tabellionum excludit alios: vt in.l. doli clausula.ff.de verbo.oblig.per q; patet, q; nõ valeret prorogatio, vt in

Universidad de Deusto
Biblioteca

vt in tali loco quantum ad acta iudicialia, vt posint fidē facere, & ita concludit Bal. in. d.l. repetito, & idē notat in.l.1.C. de sportu. vbi dicit, q̄ si ali⁹ scribit acta quàm ille qui debet scribere, acta nō faciunt fidem: argumento text. in. l. in fraudem. §. quotiens. ff. de iure fisci de quo per Bald. & docto. in. l. testamenta omnia. C. de testamentis. per quæ videtur, quòd ista acta, quę fierent coram istis tabellionibus qui nō sunt de numero, si sunt iudicialia, etiam de cōsensu partium, nullam fidem faciunt, saltim in præiudicium tertij, nam quoad ipsos consentientes, si confessi fuerint illud instrumentum, præcisè valebit confessio, & vim instrumenti habet secundum Bald. in. l. fi. C. de edict. diui Adria. tollen. sub num. 40. & facit text. in. l. fi. C. de fideicōmissis. vbi dicitur, quòd vbi est confessio non est necessaria scriptura.

3 *An causa necessitatis*

Imò fortius est tenēdum, q̄ etiā ex causa necessitatis propter absentiam vel infirmitatem tabellionis, coram quo acta iudicialia sunt cœpta, si alius tabellio debet deputari vt perficiat acta, prout licet, vt concludūt omnes docto. in. d.l. 1. C. de sportulis, per tex. in. l. 1. ff. de officio consu. tamen iste tabellio subrogādus in processu loco absentis vel impediti, debet esse eiusdē numeri cuius erat impeditus, & extra numerum non potest subrogari etiam si esset tabellio regis, de quo est text. in. l. 43. in legibus *de Madrid, sobre la orden iudicial ponderando* text. ibi. *Pongan otro sufficiente de los escriuanos del audiencia, escogiendolo el mismo escriuano impedido.* ✶ Quæ est. l. 29. tit. 25. li. 4. Recop. & sunt multæ leges prohibētes q̄ tabellio substitutū habeat vt ex. l. 6. tit. 2. li. 7. recop. & faciunt. l. 18. & 19. titu. 3. eodem li. 7. & sunt de hoc duæ pragmaticę nouiores. prima *de 17. de Enero de* 1590. & secunda pragmaticæ est *de 14. de Iunio de* 1590. quos vide ✶ & faciunt notata per Mattheum in decis. 6.

Ex quo infertur, quòd gloss. in auth. de hæredibus & Falcid. §. si vero absint, in verb. inuentarium, quæ dicit, quòd scriptura inuentarij per vnū cœpta, potest ex causa necessaria per alium perfici, quod intelligatur, quòd ille alius debet esse tabellio de numero, cum inuentarium debeat robur assumere à iudice, corā quo authoratur, & perficitur, vt in lege tutores, & ibi gloss. C. de adminis. tuto.

Secundò infertur, quòd si notarius coram quo pendet processus, impeditur per recusationē partis, & sic solus non potest acta confice re sine adiuncto tabellione, quia notarius bene potest recusari vt suspectus, vt est glo. in auth. de triente & semisse. §. illud, colla. 3. idē Boerius in dicta decis. 256. & notat Bal. in. l. apertissimi. C. de iudicijs. sequitur. Lāfrancus in. c. quoniā contra falsam. de probatio. in parte recusationes. & in parte interlocutoriæ. nu. 28. & Bal. in. c. sanè de officio dele. & de iure nostri regni est text. in arāzelio *de los escriuanos*, in. capit. incipienti ✶ pienti. *Por sentar la recusacion.* ✶ Quę est. l. vnica titu. 27. li. 4. Recop. in versi. *Por assentar la recusacio &c.* ✶ vbi dicitur quòd tabellio potest vt suspectus recusari: & valet recusatio, & est tanti effectus quod si post recusationem acta nō appareant subscripta ab vtroq; tabellione, nullam fidem faciūt, vt notat Bal. in. l. si quis ex argētarijs. § 1. ff. de edendo. & sequitur Decius in consi. 35.

4 *Notarius suspectus.*

Nā isto casu, quando talis recusatio proponitur cōtra notarium, ad iūctus tabellio isti recusato associādus debet esse de numero, & nō extra numerū, pe. dictā legē, quia illi qui non sunt de numero nullā possunt fidem facere in iudicialibus: & ideo nō possunt adiungi, sed adiunctus socius debet esse de numero, & alter sine altero nō scribet, licèt processus & acta causæ debeāt esse apud primū notarium recusatum, cū sit antiquior in illa causa, argumento tex. in. l. fi. ff. de fide instrumē to. & in. l. si quæ sunt. ff. familiæ her cis. & quæ notat Felinus. in. ca. 1. de maiori. & obed. & in. cap. quoniam contra falsam, de probatio. colu. 5.

Tertio infertur, q̄ si ex mandato, vel prouisione regali debet fieri aliqua probatio corā duobus tabellionibus á partibus nominandis, quòd isti nominādi debēt esse de numero, cū illæ attestationes sint de actibus iudicialibus, & recipiuntur virtute mādati iudicialis, nisi in locis vbi vnus tantùm tabellio est *de concejo*: nam solet adiungi alius tabellio regis, vt corā ambobus fiat probatio.

Quartò infertur, q̄ si à tabellione qui sit frater agentis, vel accusatoris aut cōsanguineus, aufertur processus in totū secundū formā text. in. c. 84. incurijs *de Segouia.* anno. 1532. ✶ Quę est. l. 7. ti. 25. li. 4 Recop. ✶ ✶ tali casu debet processus dari tabellioni, qui sit de numero, & nō extra numerum: & hoc est clarissimū.

Et in proposito istarū illationū quæritur, si tabellio de numero associatur, quis eis subministrabit salarium pro labore illius causæ: & nō nulli dicunt, quòd soluet ille qui recusabit, tanquam dederit causam istis expensis: argumento text. in. l. sed etsi hæreditas. §. proinde. ff. ad exhiben. Ex quo tex. probatur, q̄ ille soluet expensas, qui petit actum fieri: de quo plura tradit Las. in. l. prętor ait. §. etiam. ff. de edendo. & ego dixi supra, maximè qui videtur versari circa vtilitatē huius recusantis tantū, cū tabellio associatus sit tiria ea aduersus venenum primi tabellionis recusati vt suspecti. Et cum sit huius vtilitas, ipsi tātum videtur incumbere solutio expensarum, licèt secundariò resultet alteri parti vtilitas: vt in. l. quoniā liberi. C. de testibus. Quæ secūdaria vtilitas nō habetur in consideratione: vt per glos. in. c. 2. de pactis in. 6. & glos. in l. denuo quoq;. ff. de re iudi. aliàs si vtriusque esset principalis vtilitas, vtraq; pars solueret expensas, vt in l. sed & loci. §. sed si mensor. ff. si mē sor falsum modū dixerit: & sic ista consideratione nonnulli videntur

6

asseve-

Universidad de Deusto
Biblioteca

asserere, quòd iste qui recusat soluet expensas: alij dicunt, quòd recusans non dedit causam recusationi, sed ipsemet tabellio recusatus, qui cùm sit parti suspectus, dat causam recusationi, & ille recusans authoritate iuris petit associari alium tabellionem. Et cùm iustè id petat, actus á lege permissus, nõ debet sibi esse onerosus, aut grauosus, & sic videtur, quòd expensa sit potiùs scribenda ipsi tabellioni recusato, quàm parti recusanti. Tertij dicũt, & fortè meliùs, quòd iste tabellio associatus, nullum debet habere salarium: turpe enim esset ei salarium accipere pro negotio, cui tenetur assistere, cùm sit de numero tabellionum, qui de necessario venit associandus, vt suprà dixi: & qui salariũ recipit pro negotio ad quod tenetur, malè facit, vt in.l.3. ff. de conditio. ob turp. causam. Et etiam si sponte daretur salarium, non potest recipere, vt notatur in.l. inuitus. ff. de regulis iuris. Cessante ergo salario expẽsæ quæ sunt dandæ à parte, tam pro registro, quàm pro transumpto, quod debet esse signatum signo vtriusque notarij, vt probat Guido Papæ decis. 122. erunt communes inter ambos tabelliones, & à die associationis diuidentur: quia deinde est prothocolũ commune. Et cùm incidãt in communionem, emolumẽta debent diuidi inter socios rei communis, vt in.l. quibus casibus. ff. pro socio. & sic labor scribendi debet inter ipsos diuidi, & alter sine altero non scribet, argumento textus in.l.vnica. ff. de officio consul. Et facta probatione, si vnus ex his tabellionib⁹ moritur, non potest alter solus signatũ dare transumptum, imò loco demortui deputatur alter iudicis authoritate, qui cum viuo signet, secundùm formam traditam per textum, & doctores in capitul. cùm P tabellio. de fide instrumentorum. Et quòd vterq; tabellio debeat subscribere, & inter eos fiat diuisio sportularũ, est text.in.l.si quis ex argentarijs.§. cogetur. ff. de edendo. & in.l.quædam.§. nummularios. ff. eodem tit. & quod dico in sportulis diuidendis inter istos duos tabelliones, idẽ dicerem in duobus iudicibus, si alter recusatur: nam socius, cùm sit ordinarius in illa causa, habebit expensas cum socio communes, & pœnæ iudicibus applicatæ diuidentur inter eos, & fiet æqualiter diuisio. Et ita semper practicari feci in ista materia, licèt nonnulli iudices imperitissimi faciunt dare integras sportulas vltra hoc salarium vtrique tabellioni, adiuncto quòd certè nulla lege (iudicio meo) cauetur. Sed id facit argutia, atq; cupiditas tabellionũ, qui vt plurimum in exigendis salarijs metas rationis excedunt, vt in cap. statutum.§. notarios, de rescriptis. lib. 6. & quod vnus ex duobus tabellionibus supradictis non possit ingrossare scripturam, tenet Guido Papæ quæstione. 122. suprà allegata. & glos. in in consuetud. Burgund. rubr. 1.§. 6. in glos. 1. num. 48.

Sed

Quando iudex procedit ex officio.

Sed pone, quòd cõmisso aliquo crimine, iudex inquirit ex officio coram vno tabellione *del numero*. Et facit capturam, aut sequestrũ, & procedente iudice ex mero officio coram illo tabellione, superuenit accusator, & vult coram alio tabellione querelare, & causam prosequi, an possit cùm fortius sit ius accusatoris, quàm iudicis procedẽtis ex officio? & videtur quòd licèt respectu rei accusati, & ipsius accusatoris maius sit istud ius: tamen respectu tabellionis, cui ius est quæsitum ex sua diligẽtia, atq; industria, nõ est tantæ potentiæ quòd possit priuari processu, in quo cœpit præscribere, ex beneficio text.in.l.1.C. de sportulis. vbi notat Bald. & docto. Neq; fit in iuria accusatori, cùm possit eum tabellionem, qui incepit, recusare, & dato socio processus, procedit sine vlla suspicione: cùm enim tertius venit ad causam, & auditur, nõ mutatur tabellio, imò auditur in eo statu quo est processus, vt in.c.fin. vt lite pendente. lib. 6. & non permittat iudex, vt super vno crimine, vel negotio plures diuisim fiãt processus, sed vnus tantùm ventiletur, vt in.l. prætor edixit.§. si mihi. ff. de iniurijs. & in.l.cum duobus.§. si plures. ff. pro socio. & in.l. quidã æstimauerunt. ff. si certum petatur.

Sed an tabellio publicus *de concejo* possit acta iudicialia conficere? & dico quòd non, sed illa tantùm, de qubus in aranzelio *de los derechos de escriuanos de concejo*. ✶ Qui est titulus. 26. lib. 4. Recop. ✶ imò si alia faceret acta, illa nullam haberent fidem: quia tabellio ad certos actus deputatus, vt est iste, in alijs non facit fidem, secundùm Bald. in.l. Imperator. ff. de statu hominum. & notat Alexander in. 4. volu. consil. 1. nu. 8.

SVMMARIA
Cap. decimisexti.

1 *Tabellio tenetur ad custodiam prothocoli, cuius debet copiã facere.*
2 *In sententia requiritur subscriptio iudicis, & tabellionis.*
3 *Iudex tenetur imponere pœnam á lege statutam.*
4 *Pœna legis æqualiter implenda inter nobiles, & ignobiles.*
5 *Pœna consuetudinaria, vel statutaria à iudice implenda.*
6 *In pœnis legalibus cessat iudicis arbitrium.*
7 *Qui non habet in bonis, quando luat in corpore.*
8 *Ex contumacia non imponitur pœna amissionis causæ.*
9 *Iudex non potest recedere ab ordine in impositione pœnæ.*
10 *Coram principe omnis pœna est arbitraria.*
11 *A pœnis legalibus quando liceat iudici recedere.*
12 *Lata culpa in impositione pœnæ corporalis non æquiparatur dolo.*
13 *Ex præsumptionibus non imponitur pœna corporalis.*
14 *Paruitas rei est iusta causa minorandi pœnam.*
15 *Ex consuetudine potest pœna mutari in mitiorem.*

16 Plu-

Universidad de Deusto
Biblioteca

16 *Pluralitas filiorum est iusta causa minorandi pœnam.*
17 *Vbi pœna minoratur, potest imponi mitior pœna corporis afflictiua.*
18 *Infamia æquiparatur pœnæ corporali.*
19 *Vbi pœna est minoranda ex aliqua causa, illa debet esse minor in eodem genere & qualitate.*
20 *In criminalibus an habeat locum compromissum.*
21 *Intellectus ad.l.22.tit.1.part.7.*
22 *Extensio ad.l.22.tit.1.part.7.*
23 *In causis minimis non requiritur quod scribantur acta in processu, sed sola sententia.*

CAPVT. XVI. In legem ✶ 36. ✶ Est.l.27.tit.6.lib.3. Recopil. ✶ de forma condendi acta processus, & ne fiat dispensatio à iudicibus circa pœnarum impositionem.

QVATVOR disponit lex ista, primum instruit iudices, & tabelliones circa opus processus consistentis in papiro: & ordinẽ actorum in eo describẽdorum. Secundò, instruit iudices, ꝙ subscribãt sententijs simul cum tabellionibus, & faciant diligenter custodire processus. Tertiò præcipit iudicibus, vt à forma legum regni non discedãt, neque dispensent contra formam. Quartò, præcipit acta iudicialia confici in scriptis, & audire etiam in summarijs legitimas probationes.

De primo statutum erat olim in authentic. de tabellionibus. §. finali. coll. 4. & de conseruandis prothocolis. in. l. 8. tit. 19. par. 3. Et in tantum curæ debet esse tabellioni custodia prothocoli, quod ex sola negligentia custodiæ potest extra ordinem puniri, vt notat Felinus in. c. cum. p. tabellio. de fide instrumen. tenetur enim tabellio ad custodiã prothocoli, cuius debet copiam facere, cùm opus fuerit, vt probant verba istius textus, ibi, *Para en todo tiempo dar cuenta dellos*: in tantum quòd tabellio malitiosè occultans prothocolum, & negans se fuisse rogatum, punitur de falso, vt notat Ioan. An. in additio. ad Speculum. tit. de fide instrumentorum. §. instrumentum. in principio. quem sequitur alios allegando Felinus in. c. accipimus. de fide instrumento. sub num. 16. & multa alia, quæ de torquendo notario, quando dubitatur de fide sui instrumenti, quæ possem referre, notat Bald. in rubrica. C. de fide instru. num. 28. & Lanfran. in. c. quoniam contra falsam. de probatio. in parte, instrumentorũ productiones. n. 28.

1

Et inter alia disponit lex ista, ꝙ sententia debet habere subscriptionem iudicis, & tabellionis, vt probant illa verba, *Las sentencias que dieren, assi ciuiles, como criminales, sean firmadas del, ò de sus oficiales que las dieren, è del escriuano ante quien passaren*. Et iste est vnus casus, in quo requiritur de necessitate subscriptio, siue firma. Secundus casus est in omnibus mandatis, & prouisionibus regalibus, de quibus in. l. 24. tit. 3. lib. 2. ordina. ✶ Quæ est. l. 10. tit. 4. lib. 2. Recopil. ✶ nam in illis omnibus requiritur regia subscriptio, siue firma per Plateam in. l. penul. C. de diuersis officijs libro. 12. Tertius casus est in venia criminũ, quam rex alicui indulget; quia illa vltra regiam subscriptionem, debet esse subscripta subscriptione vnius prælati, & vnius nobilis, & trium doctorum, vt in. l. secunda, & tertia tit. 11. lib. 1. ordina. Quartus casus est in omnibus contractibus, nam qui se obligat, debet subscribere, aut testis pro eo, vt in pragmatica *de Alcala*, *sobre las ordenanças de los escriuanos*. ✶ Quæ est. l. 13. tit. 25. lib. 4. Recopil. ✶ ibi. *Esi las partes las otorgaren, las firmen de sus nombres*: & istud procedit quando scriptura est publica coram tabellione: nam si est priuata scriptura, quam vulgò appellamus *conocimiento*, non requirit subscriptionem, vt notat Bart. in. l. cum tabernam. §. 1. ff. de pignorib. & Iasso. in. l. admonendi. ff. de iureiurand. numero. 88. & facit textus in. l. 118. tit. 18. part. 3. Quintus casus est in receptis sportulis ratione instrumentorum confectorum, nam tabellio debet subscribere, quod & quantum pro sportulis receperit, vt in pragmatica *de Alcala*, anno. 1498. fol. 62. ✶ Quæ est. l. 6. tit. 25. lib. 4. Recopil. ✶ Sextus casus est in prothocolis, atq; registris tabellionũ, nam debent subscribi, vt in. c. 31. in curijs *de Toledo*. 1525. ✶ Quæ est. l. 12. titu. 25. lib. 4. Recop. ✶ Septimus casus est, in testamento in scriptis, nam debet subscribi tam à partibus, quàm à testibus secundùm formam textus in. l. 3. *de Toro*. ✶ Quæ est. l. 2. tit. 4. lib. 5. Recopil. ✶ In testamẽto verò nuncupatiuo, quod vulgò appellamus *abierto*, nõ requiritur subscriptio partis, vel testis pro eo, nam sola voluntas testibus probata sufficit, secundũ formam text. in. l. 1. titulo *de los testamentos* libr. quinto. ordina. ✶ Quæ est. l. 1. tit. 4. lib. 5. Recopil. ✶ nam dicta pragmatica *de Alcala*, requirens subscriptionem partis, vel testis, loquitur in contractibus, & non in testamentis, & si tabellio errat in casu pragmaticæ, punitur in partis interesse: in testamentis verò si errat, non ponendo integram solennitatem, punitur vt falsarius, vt in. l. iubemus. §. 1. C. de testamentis. & sic leges requirentes subscriptionem, locũ habent in testamentis in scriptis, non in nuncupatiuis. Octauus casus, in quo requiritur subscriptio, est in casu tex. in. l. 11. tit. 19. lib. 2. ordina. scilicet in libellis: nam debẽt subscribi ab aduocatis. ✶ Quæ est. l. 1. ti. 16. li. 2. Rec. & vide Ant. Gome. in. l. 2. Tauri. n. 6. vbi dicit, ꝙ hoc procedit in omnib⁹ tribunalibus. ✶ Nonus casus est in casu textus in. l. scripturas. C. qui potiores in pigno re habeãt. & in. l. 114. tit. decimo octauo. par. 3. & in. l. 31. tit. 13. par. quinta.

Casus in quibus de necessitate requiritur subscriptio.

2 *De subscriptione sententiarum.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

Decimus casus est, in casu tex.in.l. contractus.C. defide instrumento. Vndecimus est in casu textus in. l. 2.C. de conueni fisci.debito.lib.10. Duodecimus casus est vt operetur confessionem de super contento rum, requiritur subscriptio, vt in.l. fideiussores.§.1.ff.de pignoribus. & per Fabrum in.§. 1.instituta de litera.oblig.Alios casus possem perquirere, & hic addere, sed istud potius esset laboriosum quàm subtile, curiosus lector poterit perquirere, & addere, maxime casum. l. 30. supra eodem. &. 42.infra eodem:& quando præiudicet subscriptio,vide per Felinum in capit. quoniam contra falsam.de probatio.num.44.

3 *Pœna legũ imponenda.*

In tertia parte præcipit lex ista iudicibus, ne à forma legis recedant in pœnis vel similibus faciendis,ve tarq; iudicibus dispensationem nisi in casibus à iure permissis. Et ratio huius est, quia iudex non debet esse lege clementior, vt in authentica de iudicibus. §. oportet collatio. 9. & iniuriam legi facit iudex qui pœnam ab ea statutam nõ imponi,timò iple punitur vt infamis, vt in.l. seruos. C. de vi. publi.& in l.fi .C.ne sanctũ baptil.& in capitulo vt clericorũ,de vita & honestate clericorum. & eadem pœna venit puniendus, quam dissimulauit imponere, vt in dicta. l. fina. & istud procedit si dolose iudex dissimulauit imponere, vt ex ista.le.colligitur, & notat Andreas de Ysernia, vbi elegante. in titulo quæ sint regalia in verbo, & bona committetiũ.

vt qua pœna iudex in statutam lis egre dicis pugniatr

& ibi dicit eleganter, quòd quando pœnas iudex remittit dolosè, ipse pati debet eandem pœnam, quam reus esset passurus,& ideò si manus abscinditur ei qui deberet mortem pati, debet iudex eadẽ pœna mortis puniri.Et istud dictum tanquam verisimum & notabile sequitur Puteus in tractatu syndica.in in parte pœna, in.c.iuxta prædicta quæro,& ibi dicit, quòd ita fuit practicatum tempore Regis Caroli: & idem tenet glossa in consuetudin. Burgundiæ,rub.1.§.5.in gloss. arbitrariæ,num.24.& quãdo liceat minoribus iudicibus à pœnis legum recedere, vide Dominicum à Soto in.libro de iustitia & iure lib.5.cap. 4.&ibi elegãter loquitur, prout est de more huis viri.

Et præmaxime istud est tenendum & practicandum quando iudex procederet ad petitionem partis accusantis:nam tunc nullo modo potest mutare pœnam legalem, & licèt pœna minorari aliquando possit ex causis de quibus in.l. quid ergo.§.pœna grauior.ff.de his qui notantur infamia : tamen istud est quando procederetur ex officio iudicis, non instante legitimo accusatore,vt notat Hostiensis in.c.in archiepiscopatu.de rapto.& sequitur Hyppolitus in sua practica crimin. in parte constante numero. 34. & idem tenet Ioannes Faber, referendo Hostiensem in summa in.§.1.in stituta de publicis iudicijs.col.2.& istud probatur in.l.3.titul.22.part.3. quæ dicit, posse remitti pœnam propter

propter paupertatem: nam loquitur de pœna quæ applicatur fisco, non parti:vt probãt illa verba: *Que pechasse ala corte del Rey*.De multa autem,quæ posset propter pauperta tem remitti, satis clarum est, vt notat Barto.in.l.illicitas. §.fin.ff.de officio præsi. Multum enim interest inter pœnam delicti, & contumaciæ,vt notat gloss.in.c.cupiẽtes. §.verum,in parte suspensos,de electio. libro sexto.&in.c.statutum.§. insuper. de rescriptis eodem libro. & per Iasso.in. l.properandum. §. sin autem. C.de iudicijs.& quo iure ista remissio propter pauperatẽ fit, vide Robertum in Speculo aureo.titulo de sententia. numero trigesimoprimo.

Itaq; stante accusatore,iudex omnino sequi tenetur pœnam à lege impositam. Idem tenet Lucas in.l.prima.C. de desertori. libro duodecima, columna vndecima, & maximè aduertit, quòd etiam quando procedit ex inquisitione, & officio in delictis grauissimis, & enormibus, quòd potest iudex,si vult,à pœna ordinaria nõ recedere.& ita notat Abb.in cap. cum super de confessis.numero decimo.licèt non sit negandum, quòd etiam in istis potest minorem pœnam imponere, vt ibi notat Abb.

4 Item, pœna à lege taxa in tantum est à iudice sequenda, & etiam propter nobilitatem personarum nõ liceat dictam pœnã mutare, sed eàdem pœna pariter nobiles & ignobiles puniuntur, vt notat Bald.in. l.

Auendaño.

nemo clericus.C.de sacrosanct.Ecclesijs.quod est maximè practicandum,quãdo proceditur ad petitionẽ accusatoris, vt supra dixi: & ita intelligit Bologninus in consilio suo.37.& per glo.in.c.in singul. 89. dist. & per Matthæum de Afflictis in decisione vlti.

Item,non solùm in pœnis legali 5 bus hoc tenendum est, vt supra dixi, sed etiam in consuetudinarijs, vel statuarijs:nam ab istis sicut à legibus non licet recedere in ordinarijs,neq; in extraordinarijs crimini bus,vt notat eleganter Bal.in.c.1.de constitutio. *Pœna cõsuetudinarijs apẽnenda.*

Itẽ, si iudex transgreditur in pœnis imponendis formã legis,eo ipso præsumitur in dolo:vide tex.in.l.iubemus.in fi.C.de testamẽris.Et tanquàm dolosus debet puniri, vt notat Bald.in primo volumine consi. 233. & sequitur Hyppolitus in sua practica crimina.§.successiuè.nu.9. & punitur, vt per glos. & ibi D D. in.l.1.C.de desertori.& occultaro. lib.12. Si tamẽ iudex expressè dicit, quòd alterat pœnam iuris,præsumitur iusta causa motus secũdum Speculà.in tit.de accusato.§.1.versiculo quid si iudex. & sequitur Felinus in capit.qualiter & quando,de accusat.num.45.

Item dicit Bald.in.l.fi. C.de probatio.quòd siue sit excedendo, siue sit diminuendo, iudices debent esse contenti pœnis legalibus, prout scriptæ sunt,& ita eas imponere, & sequitur Hyppolitus vbi supra in fine,& facit glos.in.c.fina.de iure pa-

Universidad de Deusto
Biblioteca

trona.& multa,quæ possem allegare.scribit nouissimè Tiraquelus in tractatu de pœnis, vbi hæc latius scripsit.

6 Itẽ,eo quia à pœnis legalibus nõ est recedendum, concluditur per Hyppolitum, & DD. vbi supra, quod vbi à lege pœna est imposita, ibi non habet locum, & cessat iudicis arbitrium,& idem tenet Bal. in l.obseruare.§.proficisci.ff.de officio præsi.versiculo.25.& Iasso.in.l. morem.ff.de iurisdictione omniũ iudicum.& Felinus in capit.inter cæteras.col.5.de rescriptis-

7 Itẽ,vbicunq; pœna est certa, & à lege taxata,si quis est pauper,non habens vnde soluat, etiam cameræ regis, debet in corpore luere,& sic loco pœnę legalis,& ordinariæ subrogatur corporalis pœna: si verò pœna esset extraordinaria, vel aliqua mulcta imponenda,qui non habet in bonis non luet in corpore, sed propter pauperatẽ potest pœna remitti:& ista est elegans doctrina Bar.in.l.illicitas.§.fi.ff.de officio præsi. & secundũ istam distinctionem est intelligendus tex.in.l.3.tit. 22.part.3.& sic intelligitur tex. in.l. quicũq;.C. de seruis fugiti.& videatur apostill. ad Abba. vbi sequitur Bar.in.c.Odoardus de solutio.

De immunitate criminis Item, intantum est pœna à lege statuta,sequenda,quòd si non stante causa, vt propter immanitatem criminis, vel similem, de quibus per DD.in.c.1. de constitutio. si iudex addit pœnã pœnis iam impositis à lege, est quid detestabile, & multũ reprobãdum, vt notat Hyppolitus in consil.21.sub nu.48.& facit text. in. l. at siquis. §. diuus.ff. de religio. & sump. fune.& quod notat Bal. in l.1.C.de sacrosanct.Eccle.

Item, in tantum supra dicta sunt vera, quòd non solum in pœnis legalibus certis non est recedendum à tramite legis, sed in arbitrarijs quoq; non debet esse iudex nimis gratiosus vt notat Bald. in.l.si fugitiui.num.7. C. de seruis fugiti. quia per minimam pœnam non purgatur magnum crimen,vt in lege prima.C.de sportul. *Iudex nõ sit nimis gratiosus.*

8 *Pœna amissionis causæ non punit da.* Item,non solum in criminibus à pœnis legalibus nõ recedet iudex, sed in punienda quoq; contumacia modum quoque seruauit, nec se in tantum extendet, quòd in amissione totius causæ puniat contumacem: ita notat Bal.in.l. & in multis. C.de appellatio. & quod notat Ancharranus in.c. constitutus. de fide-iusso.& Ange. &Imol.in.l. cum stipulatus sum mihi. ff. de verborum obligatio.

Itẽ, à pœnis legalibus adeò non est recedendũ, quòd si fortè iudex recedit, & minorem (sine causa) pœnam imponit, sententia est ipso iure nulla,& idem iudex, qui eam tulit,posset reuocare, vt dixi supra in.c.5.in materia blaphemiæ, versiculo, Octauo extẽde,vbi poteris videre casum singularem, in quo iudex potest minorare pœnam.

9 *Ordo in puniendis pœnis seruandus.* Item, non solum ab impositione pœnarum non est recedẽdum, sed neq; ab ordine imponendi, ne illudatur,

datur, putà si alicui debet manus abscindi, & postea ipse debet suspendi vt moriatur, nam nõ debet prius mori, & postea manus abscindi,sed prius est manus abscindenda, & postea mors infligẽda: ita notat glo.& ibi Bart. in.l.omnes iudices. C.de dilatoribus,lib.10.& sequitur Corsetus in singulari suo, in parte, pęna & ideo qui debet cremari intelligi debet,quòd cremetur viuus & non mortuus, vt in.l.vniuersæ.C. vbi causæ fiscales.& in.l.quędes.ff.de incẽdio,ruina & nauf.ibi vinct°,verberat°,igni necari iubetur

De pœna in solita. Item, insolitas pęnas iudex non imponit,vt notat Angelus in. l. incredibile.C.de pęnis.& de iure huius regni expresse vetantur imponi pęnæ,de quibus in.l.6.titulo.31. par.7.Vide Puteum in tracta.syndica.in parte pęna.c. an iudex, & per Iaſ. in.l. si quis mihi bona.§.1. ff.de acquiren.hæredita num.50.

De ordine. Item, iudex nõ solum debet esse conformis legibus, quæ appellantur inexorabiles,vt in.l.fin.C.de tabula.lib.10.sed etiam ab ordine imponendi pęnas à lege statutas,nullo modo licet iudici recedere: & ideo executio pęnarum in causis criminalibus debet palam fieri, & nõ in occulto, putà nocturno tempore, vel intra carceres, quia cum punitio fiat in totius populi exẽplum, si quod notum & publicum esse debet,fieret secretum, præsumeretur contra iudicem, & veniret in syndicatu arbitrariè puniendus,ita notat Guillelmus Benedictus in re-

Auendaño.

petitione capituli Rainũtius, de testamen.in parte Mortuo itaq; testatore.la.1.sub num.107.pro quo tex. in.l.fi.tit.31.part.7.& in tortura imponenda ordinarius quoq; processus seruabitur:neq; ex summaria informatione imponetur,nisi ab istis dominis maioribus iudicibus de curia, cum agitur contra insignes malefactores,vt notat Matthæus in de cis.391.& Thomasius in voto.3.

10 *Coram principe omnis pœna est extraordinaria.* Nõnulla alia iura possem hic citare contra iudices recedentes à pęnis legalibus,quæ per doctores ponuntur in.l. quid ergo.§. pęna grauior.ff. de his qui notãtur infamia. & in.l.& si seuerior.C. eodem titulo.& per Lucam de Penna in.l.1.C. de deserto.& occulta.lib.12. vbi videantur : & hic est notãdum,quòd coram principe non est dare pęnam ordinariam: imò omnis pęna est arbitraria. vide Bald.in.l.1.col.6.C. de summa Trinitate & fide catholica.nume.7. & vbicunq; in pęnæ imposition additur perpetuò,in tantum est sequenda pęna, quod adimitur dispensatio: notat gloss.in. c. cupientes.§.verum.de electio.lib.6. in parte,perpetuò

11 *Quãdo recedatur à pœnis legalib⁹* Et licet supra dicta vera sint, tamen à iure aliquando data est facultas iudicibus recedendi à pęnis, in legibus expresis: & si vult,his casibus potest moderare dictas pęnas: si verò non vult,id quoque poterit, neque ob id in syndicatu conuenietur: vt in.l.non quicquid.& ibi Paulus.ff.de iud.notat Salicetus, & Fulgosius in. l.& si seuerior. C. de his

Universidad de Deusto
Biblioteca

qui notantur infa. & sequitur Felinus in capit. qualiter, & quando. 2. de accusatio. sub num. 43. vbi dicit, quòd si iudex non vult moderare pœnam, non potest appellari ab eo: aliquando autem præcisa ponitur necessitas minorandi pœnas, vt est in minore decimo & septimo anno: de quo dixi supra. c. 5. in tractatu de blasphemia, versiculo tertio fallit in minore: & ex illo casu patet, quòd si in delicto commisso deficit ille dolus, qui communiter in illis delictis solet interuenire, est iusta causa minorandi pœnam, vt notat Bal. in. l. & si seuerior. C. de his qui notantur infamia, in versiculo ex prædictis, & Alexander in 2. volumi. consi. 144. de quo, & qualiter minor puniatur, videndus est Decius in. l. ferè in omnibus. ff. de regulis iuris. & Hyppoli. in. l. si quis te. C. de sicarijs. Item si punitur crimen culpa commissum, & non dolo, de necessitate minoratur pœna: vt est textus in. l. 1. titul. 31. parti. 7. nam homicidium culpa commissum morte non ponitur: vt in l. si putator. & in. l. item Mella, in princip. ff. ad. l. Aquiliam. & per Baldū. in. l. 1. C. vnde vi. & plura iura & DD. quæ possem referre, allegat Hyppoli. in. l. 1. §. diuus Adrianus. ff. ad legem Corneli. de sicar. & in. l. 1. C. eodem tit. & istud est verum, etiam si culpa esset lata, nam cum requiratur dolus ad imponendam pœnam corporalem, in huiusmodi pœnæ corporalis impositione culpa lata non æquiparatur dolo: est vt glos. & ibi communis opinio doctorum in. l. in actionibus. ff. de in litem iuran. & tradit Cepola consil. 36. & Bald. in. l. quicunq; C. de serui. fugi. & Bar. in. l. quod Nerua. ff. depositi. & notatu in. l. lege Cornelia. ff. ad. l. Corneli. de sicar. extendentes iura huius regni, quód delicta culpa commissa, & non dolo, puniuntur arbitrariè & non corporaliter, lata est. l. 4. & 5. tit. 8. part. 7. quæ dicit, quòd homicidium cōmissum ab eo qui non vult se iuramento purgare, quòd non dolo fecerit, punitur arbitrariè, duabus ex causis, vel quia creditur occidētem esse in culpa, vel quia præsumitur dolus, & sic condemnatio in nullo horum duorum casuum potest esse corporalis: nam in culpa patet per supradicta: si verò cessat culpa, & præsumatur dolus, ex præsumptionibus non potest quis puniri criminaliter: vt notat Innocentius in. c. Quia verisimile. de præsumptio. & Bald. in. l. fin. C. de probatio. & per infinita iura id comprobat Hyppolit. in sua practica crimina. §. quoniam. num. 31. & in. l. 1. C. ad. l. Cornel. de sicar. nume. 57. Et ex hoc oritur alia causa minorandi pœnā, 13
à lege statutam, scilicet quando deficit probatio vera, & condemnatur aliquis expræsumptionibus, vt notat glos. in. c. inter solicitudines, depurgatio. canoni. & sequitur Iasso. in. l. si quis mihi bona. §. sed quid si mandaui. ff. de acquirenda hæreditatu. & notat Felinus in. c. qualiter, & quando. de accusatio. nume.

39. Si

Minoritas.

vbi delictum n̄ dolosum culpa omissum est pœna minoranda est

12

39. si verò omnino cessat culpa in occidente, quia cum esset amicus occisi, gessit actum in loco solito, & in forma solita: & hoc non obstante, secuta est mors & damnum tertio, tali casu in nihilum tenetur qui fecit actum, ex quo hoc fuit secutum, & ita disponitur in dicta. l. 4. titulo. 8. part. 7. & in. l. 15. titulo. 13. lib. 8. ordinament. ✶ Quæ est. l. 13. titul. 23. lib. 8 Recop. ✶ & in. l. 6. tit. 15. par. 7. & cum cessante dolo, aut culpa, illà quæ contingunt, videantur casu potius accidisse & casualiter, non nocent agenti: vt in. l. 1. C. ad legem Corneli. de sicar. Et ideo occidens in ludo solito pugnantem secum, liber est à pœna, ne dum mortis, sed à quacunq; alia vt per plura iura concludit eleganter Socinus in primo volumine cōsiliorum, consilio. 16. & Cepola in cautela. 2. nisi ludus esset impellendo alium, vt solet contingere, *en los que burlan con armas, ò luchan,* quia qui alium occidit in tali ludo punitur arbitrariè: vt in. l. 6. titul. 15. par. 7. in alio verò genere ludi, cum sit liber a pœna criminali, etiam est liber à damno pecuniario: & ideo vxor, aut filij hominis occisi non possunt petere dāna hominis mortui, quæ sequuntur, eo quia quis caret eius operibus, vt in. l. fi. ff. de his qui deiece. & effude. de quo plura quæ possem referre, allegat Mathæus in constitutio. regni Sicilię in c. ineipiēti. qui de alto. lib. 3 & istud procedit, & est omnino verū, si etiā in dicto ludo nihil sit culpæ admix

Auendaño.

tum: nam si quid esset, licet parum & leue, od id veniret extraordinariè puniendus, & in damnis condēnandus, vt est exemplum in eo qui tempore carnispriuij cum spingarda percussit alium papiro effecto, nam licèt id soleat fieri illo tempore, nō tamē immittendo contra personas: & aliquādo visum est ex hoc mortē contigisse, & ideo fuit in culpa qui tale quid cōmisit: & ita exēplificat Puteus in tracta. syndica. in parte pœna. c. tu qui vadis in. fin. & ibi. & in. c. anteriori, loquitur elegāter de ista materia. Patet ergo ex supradictis, quòd delictum culpa commissum nō punitur ordinaria pœna legis, sed mitiùs alia pœna, & idē est quando non ex veris probationibus, sed per præsumptiones cōstat de crimine: idq; de necessitate fieri debet, & notabilissimum exemplū de occidente aliquem culpa, & nó dolo ponit Thomasius Grammaticus in voto. 23. vbi vide & alia consilia quæ allegat Decius in. l. fere. ff. de regulis iuris.

Item alia causu minorandi pœnā, 14
à lege statutam, est paruitas rei, in qua delictum est commissum, licet qualitas aggrauās pœnam omnino conueniat: putà statutum est de iure huiº regni per tex. in. l. 74. *de estylo* quòd ille qui fecerit furtum interuenientibus qualitatibus, de quibus in. d. l. quod etiam pro primo furto, debeat morte affligi: ponamus q aliquis fecerit furtū alicuius vestis, vel alterius rei paruæ valoris, interueniente tamen qualitate effractio-

Paruitas rei

Universidad de Deusto
Biblioteca

nis,vel aliqua de qua in.d.l. an isto casu debeat mori qui tale crimen commisit, & est dicendum quod non,imò propter pauperatem rei furatę recedẽdum est à pœna mortis,& alia mitior est imponenda,& ista est causa recedendi à pœna in lege statuta,& ita notat Romanus, & alij plures D.D.quos refert & sequitur Hyppoli.in singulari.182.& in.l.1.§.diuus.ff.ad.l.Corne.de sicar. nu.5.& tenet Matthæ.de Afflict.in cõstit.regni Sicil.fo.83.col.3.& Andreas de Yserniati. de maleficijs clãdesti. fol.33.& ista est vna singularis limitatio ad.l.styli.& ad.l.18.tit. 14.par.7.ibi dum dicit, *deue morir*, nam illa procedit si furtum rei non sit paruæ quantitatis: nam paruitas incendij est iusta causa minorandi pœnam mortis cõtra incendiarios: vt notat Bal.in.l.data opera.C. qui accusar.& facit quod notat Augustinus in apostill. ad Ang.in tracta. maleficiorum,in parte,& vestẽ cœlestem,sub numer.13.licet propter modicitatem reinõ recedatur à iure communi: vt in.l.quanuis. ff.vt in posse.lega. illud est verum in ciuilibus,secus est in criminalibus,ex ista doctrina.

Nobilitas. Item,de eo qui nobilis est,& diu seruiuit Reipublicæ,quod sit causa minorandæ pœnæ, videatur Thoma.Grammati.in decisio.23.vbi mirabiliter.

Item, incestus crimen commissum sub figura matrimonij punitur mitius:vt in.l.si adulterium.§.incestum. &.§. fratres.ff. de adulterijs.

Item, falsificans literas iudicis iniustas mitius punitur,cap. olim ex literis.& ibi Abb.de rescriptis. Item in delictis carnis mitius agetur, vt notat Bal.in cap.at si clerici. nume. 11.de iudicijs.

Magnitudo pœnæ. Item,in causa minorandi pœnã posset esse damnum maius pœna, quod posset sequi,si ad vnguen pœna imponeretur, vt putà, si aliquis condemnatus est amputatione manus: & est adeo puer, aut senex, ꝙ si amputaretur manus propter debilitationem virtutis in complexione suæ personæ sequeretur statim mors,facta dicta amputatione manus,nam constito de hoc, potest iudex ex dicta causa,vel alia infirmitate debilitante,vel differre executionem pœnæ, vel in aliam cõmutare: & ita notat & tenet Salicetus in.l.quicũq;.C. de seruis fugiti. quẽ sequitur Petrus de Rauena in alphabeto aureo, in parte, iudex: dicit tamen, quòd si iudex non vult hoc facere,quòd non cogitur, tamẽ loquendo in prægnante, cuius partus debilitaretur, aliter notat Bar.in.l. imperator.ff.de statu homi. imò ꝙ debet expectare,& idem notat Cepola in cautela.2.

Affectus. Item iusta causa minorandi pœnam est,quando lex punit affectum, ac si delictum esset consumamtũ,vt est de iure regni in.l.2.tit.13.lib. 8. ordina. ✶ Quæ est.l.2.titu.23.lib.8. Recop.& vide.l.2.titu.31.par.7. vbi Greg.verbo.*O estando armado* &Antoni.Gomez.3.tom.capi.3.num.5. versi.si vero tantum &num.30.ver.

hodie

hodie tamen,&c. ✶ In casu illius legis potest iudex,ex potestate sibi à lege commissa, minorem pœnam, & non mortis imponere, sed si non vult,non tenetur secundum Salicetum,& Bald.in.l.is qui cum telo. C. ad legem. Cornel. de sica.quem sequitur Feli.in tract. de conatu in fi.& Matthæus de Afflictis,in decis. 276.& Tho.Gramm. in voto. 8. & per Matthæum in constit. regni Siciliæ rub.11.lib.1 nu.3.

Item, aliam causam minorandi pœnam vide per Alexandrum in.2. volu.consiliorum.consi.140.

Alias. Item,in causa minorandi pœnas potest esse ætas,magisterium, coniunctio,nobilitas, & multitudo, & consanguinitas,aut necessitas, vel ebrietas, & alia multa,quæ eleganter cõpilauit Pute.in tract. syndi. in parte pœna cap. incipienti, Quot sunt quæ faciunt.

15 Consuetudo Item,consuetudo potest mutare pœnam legis in mitiorem,vt notat Bal.in.l.data opera.col.4.C. qui accusare non possunt, & ita practicatur in lenis,siue alcahuetas,quæ de consuetudine flagellantur cum mitra,cum deberent mori:vt in.l.fi.tit. 22.par.7.& idem quod Bal. notat Feli.allegando Abba.in cap. qualiter,& quando,de accusa.nu.38.

16 Pluralitas filiorum. Item,si condemnatus habet plures filios infantes, qui mortuo patre,ipsi fame necarentur : quia non habent vnde possint ali nisi ex paternis operibus, ob id est iusta causa commutandi pœnam corporis debilitatiuam,vt pater possit labo-

Auendaño.

rare,& filios alere,& ne sequatur ex ista pœna punitio alicuius tertij,ita notat Pute.in tract.syndica.in parte pœna.c. quid si per statutum ad finem.

Iracundia. Item,iracundia orta aliter quàm ex facto offensi,est iusta causa alleuiandi pœnam, vt notat Romanus in.l.cum mulier.ff.soluto matrimonio.& Felinus in cap.dilecti filij. de exceptio.& plura refert Thom.Grãma.voto.23.

Honestas personæ. Item, iusta causa minorandi pœnam est,siquis diu stetit intra carceres:vt est tex.in.l.omnes.C.de pœnis.

Iem si persona est honesta, & non assueta delinquere: vt in.l.post idoneum. C. quibus modis infam. irrogetur. & notat Thomasius Grãmaticus in dict.voto.23.col.fi.

Magna peritia artis. Item,iusta causa minorandi pœnas est peritia maxima alicuius artificis,vel magna dignitas personę, putà quia rector alicuius ciuitatis, qui diu seruiuit reipublicę est condemnatus ad mortem, nam consulitur princeps,iuxta notata per Cepolam in.2.cautela,vbi latè de materia, & interim his casibus differtur executio, & excusatur iudex, maximè si non castigauerit potentes: vt notat glos.in consuetu.Burgun.rubri. 1.§.5. in gloss. arbitrariè num.32.

Dignitas personæ. Item,propter dignitatem personæ leuius mortis genus potest infligi,& sic nobiles decollantur, viles suspenduntur,notat Bald. in.l. data opera in princi.C.qui accusare non

Universidad de Deusto
Biblioteca

possunt: vide tex. in l. 8. tit. 31. part. 7. & glos. in c. quisquis. 2. q. 8.

Administratio. Item, alia causa differendi pœnã de iure admissa, licet de consuetudine non seruata, est, si condemnatus teneatur minoribus de tutela, aut mercatoribus de mercãtia, vel alia administratione reddere rationem: nam interim dum reddit, detinetur condemnatus intra carceres: vt in l. 1. & ibi Ang. C. de bon. pro scripto. & in l. interdum. ff. de publica. & vectig. & Cepola in dicta cautela. & Iaff. in l. seruus vni. ff. de leg. 1.

Excessus se defendendo. Item, iusta causa minorandi pœnam, est, siquis modum excedat se defendendo, vt notat Ioann. in c. significauit, de pœnit & remissio. & alias plures authoritates allegat Hyppolitus in l. is qui aggressorẽ. C. ad l. Corneliam de sicar. n. 151. & in singulari. 100. & hic hoc est aduertendum ad imum, quod notat Abba. in. c. significasti. de homicidio. quem sequitur Matthæus in lib. constitu. regni Sicilię rub. 11. num. 18. & quando exceditur modus, ex proposito moderatur pœna, Alexand. in. 2. volumine consil. 140. & Hyppoli. in sua practica. §. quoniam nu. 93.

Amicitia. Item, amicitia iudicis est causa minorandi pœnam, vt est gloss. in. c. nisi, de officio legati, sed illam reprobat Barbatius per multa iura, practica tamen (pròh dolor) est cũ glossa.

Consũmatio actus. Item, causa minorandi pœnam est actus non consummatus, cum agitur de pœna corporali, vt probatur in l. 1. §. fi. ff. de extraordi. crimi. & est notabilis doctrina Bal. in l. data opera. nu. 77. C. qui accusare non possunt, de quo videatur glo. in constitu. regni Siciliæ rub. 11. lib. 1. col. 2.

Bonus finis. Item iusta causa mitigandi pœnam, est, bonus finis in exercente actum: vt putà, aliquis vt faceret quendam dormire, vel iocose famizare, dedit poculum, ex quo mors secuta est, qui si malitiose dedisset teneretur pœna mortis, vt in l. siquis aliquid. §. abortionis. ff. de pœnis, si tamen iocose, vel ad bonum finem probetur dedisse, mitius punietur, vt in l. 3. §. sed & senatus. ff. ad l. Cornel. de sicar. & notat Hyppolitus in. l. lege Cornelia. eodem tit. & in practica criminali. §. vlterius, & ibi ponit alios duos casus quotidianos, in quibus mitigatur pœna mortis, quia præcessit culpa, & non dolus, & practicatur *en los oficiales que hazen andamios, por verse fiestas, que si se caen y matan algunos*, punitur extra ordinem officialis, & non pœna mortis, & sic quando crimen cõmittitur præter opinionem committentis, nihilominus punitur, maximè quãdo actus est culposus, vt in dictis exemplis, de quo loquitur Decius in prima parte consilio. 9. & in l. ferè. ff. de regulis iuris.

Minor probatio. Item iusta causa minorandi pœnam est, si quis occidat adulterum, quem nõ potest verè probare adulterum, sed præsumptè, vt in exemplo de quo per Puteum, in tractatu syndicatu

syndicatu in parte officialis offensa. capit. primo.

Ebrietas. Item iusta causa minorandi pœnam à lege statutam, est ebrietas, aut somnũ, vel furor, vt in Clemẽtina vnica de homicidio. & in. c. aliquis. 15. q. 1. Quod est verum, nisi furiosus cõmiserit aliquod maximũ delictum atrocissimum, nam non obstante furore punitur pœna ordinaria. Et ita practicatum fuit, quã do furiosus percussit apud Barchinonam Catholicum regem nostrũ Ferdinãdum, nam furiosus percussor fuit occisus, & ita refert, & per bona iura comprobat Hyppolitus in. l. 1. sub nu. 47. ff. ad l. Corneliam de sica. & de ebrietate videatur tex. in l. 5. tit. 8. par. 7. & delinquere per ebrietatem, lata culpa est, secundũ Bal. in. l. data opera col. 2. C. qui accusare non possunt.

Sola confessio Item sola confessio, qua reus dicit, Occidi, sed ad meam defensionem, quã non probat, est iusta causa minorandi pœnam, nam si aliter non constat de homicidio, vel alio delicto, non potest imponi pœna mortis secundùm Abb. & Felinum in. c. auditis de præscriptio. & Hyppoli. sua practica criminali. §. post quam nu. 24. & isto casu posset practicari doctrina Angeli & Paul. in l. 1. §. fi. ff. si pars hæredita. peta. & ibi est notabi. apostill. ad Paulum.

Remittervitium. Item, si exterius deliquit contra leges regni, in quo de proximo intrauit, de æquitate pœna remittitur, secundum DD. in. l. cunctos populos. C. de summa Trini. & fide Catholi. & notat Yfernia in rubri. quæ sint regalia col. 3. Item quando iudex Ecclesiasticus prouocat, & cognouit de crimine, & punit, si secularis de eodem cognoscit, minoranda est pœna: ita Boërius in decisio. 289. Item si captus amore virginis delinquat, punitur mitius. Vide Aymon. de tempori. antiqui. fol. 18. col. 4. num. 46. Item crimine non liquidè probato, minuitur pœna secundùm Puteum in tracta. syndica. in parte compositio. nu. 5. Supradictæ, & aliæ potissimę in iure nostro causæ reperiuntur, ex quibus pœna legis ordinaria non imponitur, & ita practicatur tex. in l. hodie. ff. de pœnis, & in his omnibus casibus, licet iudici aliam pœnam imponere, quàm eam, quæ in lege exprimitur: & licèt Hyppoli. de Marsi. in. l. 1. C. ad l. Corneliam de sicar. nu. 61. & in practica criminali. §. quoniam nu. 96. dicat, quòd quando ex aliqua causa ætatis, vel simili pœna corporalis commutatur, quòd debet commutari in relegationem, vel pecuniariam, & non corporalem, argumento tex. in l. si adulterium cum incestu. §. Imperatores. ff. de adulte. Tamen ista sua determinatio non est vera: imò tenendum est, quod potest imponi alia minor pœna, etiam corporalis eiusdem oneris: & ita tenet Bal. in l. penul. C. de nautico fœno. & in. l. 3. C. de probatio. & notat Felinus in cap. qualiter, & quando. el 2. de accusatio. num. 35. & notatur in tractatu gabellarum par. 7. q. 5. & Salice.

17 *In quo genere pœnæ fit cõmutatio.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

lice. in.l. vltima.C. de raptu. virgi. & Gandinus in titu. de homicidiarijs,& Angelus in.§.interdum institu.de furtis, & in omnibus his locis dicitur, quod si minoratur pęna afflictiua, alia minor in eodem genere,etiam afflictiua corporis poteſt imponi, & ſic qui debet mori, poteſt truncari manu, vel percuti flagello, aut mittitur perpetuò ad galeras,& ita practicatur : & idem notat Paul.in.2.volumi.conſi.36.in noua impreſsione.

Reſpõſiones ad Hyppolitum.

Neq; obſtant fundamenta Hyppoli.nam tex.in.§.Imperatores,non dicit,quod pęna mortis , ei qui iuſto dolore mõtus occidit vxorem adulteram, mutetur in pecuniariã, ſed adhibita diſtinctione perſonarum,an ſit occiſor humilis,vel non, dicit,quòd ſufficit ſi relegetur , & relegatio perpetua eſt pęna infamię: vt notat Bar.in.l.eius.§.fi.in.fi.ff. de teſtamen. & cum imponatur pęna infamatoria,vt in.l.ad tempus.ff.de decurionibus, talis cenſetur punitus pęna corporali , nam infamia pęnæ corporali æquiparatur , cum inducat verecundiam,vt in.l. pecuniæ.ff.de alimen.& ciba.lega. & ſic in effectu in caſu dicti.§. Imperatores, pęna corporis afflictiua imponitur,& non inducit litera pręciſam neceſsitatem illam imponendi , ſed dicit litera,quòd ſufficit ſi illam imponat,non tamen negatur,quin aliã ſufficientem valeat quoque imponere , licèt ſit corporalis , & quod in litera non tollitur ſtare cenſetur:imò cum lex illo caſu ſubroget pęnam,non licet aliam imponere, ſecus ſi lex non ſubrogaſſet.

Ad.l.qui ædes.

Item , non obſtat text. in.l. qui ædes & in.l.ſi fortuito.ff.de incend. rui. & naufra. quia in caſu illarum legum,vbi ceſſante dolo,debet propter culpam extraordinaria pęna poni,non poteſt eſſe corporalis, vt ſupra dixi,verſicul.& licet, & ideò leuior pęna imponitur quàm corporalis:vt probant verba dictæ legis, qui ædes,ibi leuius caſtigatur, & de iure huius regni interpretatum eſt, quod iſtud leuius intelligatur in relegatione quinq; annorum,vt in.l.5.titu.8.& in.l.6.titu.15. par.7.& cum dicta lex qui ædes loquatur in delictis , culpa & negligentia commiſsis,non poteſt addu ci in argumentum,ad probandum, quòd in alijs delictis dolo commiſsis, quibus á iudice minoratur pęna, debeat fieri commutatio in relegationem , vel pecuniariam pęnam, quia iſtud nullo modo probat dicta.l.Imò Bald.in.l. data opera.C.qui accuſare non poſſunt , in 2.col.dicit, quod dictæ leges , qui ædes,&.l.qui fortuito, non loquũtur de neceſsitate in pęna corporali mortis , vel mutilationis membri,ſed in alio genere pęnæ corporalis bene loqui poſſunt.Et attento iſto intellectu Bald.qui dicit,eas loqui poſſe de pęna corporali , clarũ eſt,quod probant contrarium eius, ad quod eas allegauit Hyppolitus, cum commutatio pęnæ mortis , poteſt fieri in corporalem, vel magnam pecuniariam , ex dicto intellectu Baldi qui eſt directe contra dictum Hyppolitum.

Item,non obſtat tex.in.l. ſi quis in graui.§.1.verſiculo ſi maritus vxorẽ.ff.ad Syllania.& in.l.Grachus.C. ad.l.Iuliam de adulterijs. & in.l.1.§. fina.ff.ad legem Cornelia. de ſicarijs , vbi ſi maritus occidit adulteros non occidendos, punitur , vel exilio,vel relegatione ſecundùm diſtinctionem illarum legum , & ſic pœna mortis commutatur in relegationem,vel exilium,quòd eſt minor pœna, & non imponitur corporalis: quia reſpondeo,vt dixi ad §.Imperatores, quem ſupra allegaui, vel quòd illa iura loquuntur in caſu ſuo,quando pœna mortis minoratur , ex eo quòd prouocatus quis à iuſto dolore, fecit homicidium, non enim talis dolor poteſt facile temperari, vt in.l. neq; in ea. ff.de adulterijs in fine,ideò in eo caſu relegatio, vel exiliũ imponitur, & nõ alia pœna corporalis,& cum authoritate legis in eo caſu ſit pœna commutata,non licet aliam imponere: vbi verò lex non ſubrogaret expreſsè pœnam loco maioris pœnæ, non eſt negandũ, quin poſſit minorari , in eodem genere : & ſic imponi corporalis pœna,ex doctrinis ſupra allegatis:& quòd imponatur relegatio,quãdo iuſto dolore quis deliquit , & non alia pœna,etiam de iure iſtius regni,eſt exẽplum in.l.decimaquarta.titulo. 17. part.ſeptima.

Quinimo ſiquis conſiderat benè mentẽ legũm regni huius, illæ non negãt, poſſe pœnam minorari, quãdo minoranda eſt in eodem genere,ſed ſolùm dicunt, nõ debere imponi tantam pœnam in quantitate, ſecus in qualitate: nam illa non excluditur, vt probatur ex.l.4. tit. 19.part.6. ibi. *No les deuen dar tan gran pena como a los mayores*, & ſic quantitas pœnæ vetatur , qualitas verò non excluditur, niſi à lege reperiatur excluſa, vt eſt in legibus, quas pro ſe allegat Hyppolitus:nã ſi bene aduertat quis , id quod notat Abbas in.c.2.de delictis puerorum, non debet alia pœna imponi ci,cui ex cauſa ætatis, vel ſimili minoratur:ſed eadem pœna à lege ſtatuta punitur, minorata tamẽ,prout iudicis arbitrio viſum fuerit : & ſic eadem debet eſſe qualitas pęnę, ſi poteſt minorari . Et non eadem quãtitas, quod eſſet ſatis diuerſum ſecundùm doctrinam Hypoli. Videatur Oldra.in conſi.ſi.

Item,non obſtat alia ratio,quam ponit Hyppolitus in.l.1. C. ad legẽ Cornel. de ſicarijs, vbi dicit,quód quando minorari debet pœna mortis, non poteſt infligi pœna abſciſionis mẽbri:nam iſtæ pœnæ æquiparantur,vt in authentica de collatio.§.prohibemus,collatio.9.& citat Alexandrũ idem tenentem , in ſeptimo volumine,conſi.55.quia licèt ſit verum , quòd pęna mortis, & abſciſionis membri,æquiparentur, iſtud non eſt in quãtitate, neq; in qualitate pari : nam clarum eſt, quod maius eſt mors totius hominis quàm membri abſciſio , cum mortuo

Pœna mortis & abſciſionis æquiparantur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

mortuo homine ſeparetur animus à corpore, in altero veró quando membrum abſcinditur,non ſeparatur, ſed vnus homo manet, niſi ſit membrum principale ſublatum, vt eſt cor,caput, iecur,ſtomachus,vel ſimilia membra,quibus, vel altero ex his abſciſis,homo moritur:& dato caſu, quòd manus ſit abſciſſa, & dicatur illa mortua, illa talis mors eſt illius membri tantummodo, & ſic eſt mors partis,& non mors totius, quæ ſunt inter ſe multum diuerſa: & æquiparatio de qua in dicto.§.prohibemus, eſt quantum ad abnegationem iuriſdictionis, vt illam in caſu mortis, vel mẽbri abſciſionis, non poſsint exercere locum tenentes: nam horum cognitio data eſt tantùm iudicibus principalibus,& abnegata vicem gerentibus, & non abnegantur æqualia, ſed vt maius & minus, & ſic inter ſe mors & mẽbri abſciſsio nõ æquiparantur: ſed in cognitione pariter denegatur vicem gerentibus:& ſic iſte §. prohibemus, nihil iuuat Hyppolit.

19 Neq; obſtat conſilium Alexand. quia ideò in caſu de quo loquitur, non debebat membrum abſcindi, quia crimen non erat dignum ea pœna:& ſic not.dicit in propoſito Hyppoli. id quod allegat Alexander.

Per ſupradicta patet,quòd fundamenta quibus motus fuit Hyppoli.non probant ſuam concluſionem,& non obſtante ſuo dicto, quandocunq; minoranda eſt pœna ex aliqua cauſa,illa debet eſſe minor, in eodem genere, & qualitate pœnæ, licet in quantitate non debeat eſſe tanta: maior autem pœna, quæ in.l.exprimitur, vel par, nunquam eſt imponenda, ſi decedit à pœna legali, & peruenitur ad iudicis arbitrium, vt eſt gloſſ. vnica in iure, in capi. Inquiſitionis, in parte, alioquin. de accuſatiõ. quam ſequitur Felinus in capi. ex literis. nume.21.de conſtitutio.& Alexander in dict. volumine.7.conſil. 55. & ſic intrepidetenerem contra opinionem Hyppoli. licèt cum eo teneat per ſua fundamenta Thoma. Gramm. in voto.23.nume.20.nihil tamen allegat, quòd adſtringat in propoſito: & gloſſ. idem tenet in conſuetudin. Burgun. rub. 1.§.5. in gloſſ.arbitrarie.nu.22.

cauſa expõmenda.

Sed aduertendũ tamẽ eſt, quòd quotieſcunque iudex ex cauſa noluerit minorare pœnam à lege ſtatutam,debet cauſam inſerere, & ſi opus fuerit probare,atq; verificare vt notat Bald.in.c.1.de conſtitutio. & plura iura & doctores quæ pro hoc poſſem allegare,notat gloſſ.in conſuetu.Burgund.rubri.1.in gloſſ. arbitrarie.num.33.

quando iudex minorat ſine cauſa.

Sed ponamus, quòd iudex ſine vlla cauſa minorauit pœnam à lege impoſitam,& timet, quòd de hoc cõuenietur in ſyndicatu, quod erit remedium pro iudice? & reſpondeo, quòd fiſci nomine, cui pœna applicatur pecuniaria, vel nomine Reipublicæ, cuius intereſt,petatur in integrum reſtitutio aduerſus ſententiam: & iudex tenetur reſtitutionem impartire, & de nouo cauſam iudicare,ita notat eleganter Ange.in.l quid ergo.§.quamuis. ff. de his qui notantur infa. in col.2. Vel ageretut de nullitate,vt ſupra dixi in verſi.Item á pœnis legalibus.

Item,cùm nõ eſt accuſata, promptior debet eſſe iudex ad mitigandam pœnam, vt notat Angelus in l.ſi adulterium cum inceſtu.§.inceſtum.ff.de adulterijs.

Quando de pœna accuſato.

Sed quia ſuprà dixi in principio huius materiæ, quod iudice procedente ex officio, poteſt minorare pœnam:quæro an idem ſit, ſtante legitimo accuſatore, qui deſtitit à cauſa, an ex eodem proceſſu poſſit iudex procedens ex officio pœnam á lege ordinariam imponere? & nonnulli aſſerebant, quòd non poterat infligi pœna ordinaria per tex.in.l.22.tit.1.part.7.ponderando illa verba, *vala para quanto no recebir porende pena en el cuerpo el acuſado*:& ſic aſſerebant ex iſtis verbis: quod facta tranſactione ſuper crimine, in accuſatorem & accuſatum, quòd non debeat reus condemnari corporaliter. Sed hoc non obſtante tenendum eſt contrariũ. Et vt corruat fundamentum eorũ, qui contrarium aſſerebant, prætermitto, quód commiſſo aliquo crimine, partes non poſſunt inter ſe conuenire per viam arbitrationis, vel ex cauſa tranſactionis taliter quod negotium diffiniatur,& fiſco præiudicetur, & iudex non procedat ex ſuo officio,vt eſt textus clarus de iure huius regni in.l.24.titu. 4.part.3.vbi dicitur, quòd negotiũ criminale non poteſt committi in arbitros, *para diſinillo*, vt probant verba illius legis,in princip.

Et idem eſt in trãſactione, nam arbitramentum eſt quædam tranſactio,vt in authentica, vt differẽtes iudices.colla.7.licèt improprie, vt notat Bar.in.l.quod ſi Epheſi.§. fin. ff.de eo quod cert.lo. & ſic dicta.l. partitæ loquitur in tranſactione:& diſponit, quòd vt finiatur crimen per tranſactionem, vel compromiſſum,nullo modo poteſt fieri:& hoc eſt,quod dicitur, quòd de crimine non valet compromiſſum: vt in.l. non diſtinguemus. ff. de arbitris.& notatur in.l.conſenſu. C. de epiſcopali audi. & remiſsio partis non tollit ius Reipublicæ aut fiſci, vt in.l.1.§.neq; adeò.ff.de iniurijs. & in.l.iuriſgentium.§.ſi paciſcar. ff. de pactis.& licèt hoc ſit verum, quòd per compromiſſum,aut tranſactionem non extinguatur pœna criminis,tamen in caſibus quibus de crimine licitum eſt tranſigere, facta tranſactione, pars accuſans excluditur, & iudex ex ſuo officio cauſam proſequi poteſt, & crimen punire,& iſtud dicit.d.l.22.tit.1.par.7.

Sed quia trãſigendo cum accuſatore, dato aliquo pretio, prout fuit in dicta.l. partitæ ponderandò illa verba quæ dicunt, *pechando algo, porque no anden mas adelante en el pleyto*, reus qui præſtita pecunia tranſigit, videtur crimẽ de quo accuſatur confiteri: vt eſt tex. in.l. quoniam.

Universidad de Deusto
Biblioteca

quoniam. ff. de his qui notan. infam. & de iure istius regni est text. in.l.5.titu.6.par.7.ibi, (*a semeja que otorga aquello de que lo auie acusado, pues que assi pleytea sobre ella*: & istud *pleytea* significat, idest pactum facit, & notatur in.l.furti.§. quid ergo. ff. de his qui notantur infam. Cum ergo aliter transigens videatur confiteri crimen, fuit dubium, an vltra infamiæ pœnam, quam incurrit sic transigendo, debeat propter dictam fictam confessionem, corporali pœna puniri: si crimen est tale, quod meretur pœnam corporis: & dicta.l.partitæ.22. determinat, quòd non stante vera probatione criminis, propter istam fictam confessionem, quæ resultat ex transactione, non possit reus criminaliter in corpore puniri. Et istud est quod in prima parte decidit litera dicendo: *Vala para quanto no recebir pena en el cuerpo el acusado*: & est ratio huius legis, nam cum deficiat vera probatio, & adsit præsumpta tantummodo, quæ est dicta ficta cõfessio, ex fictis & præsumptis probationibus non potest imponi pœna corporalis: vt notat
21 Innocẽtius in.c. quia verisimile. de præsumptio. & plures auctores allego supra in versiculo Et licét supradicta: & istud est, quod aperte decidit dicta lex regni, dum dicit *para quanto no recebir porende pena en el cuerpo*: nam etiam si ex forma legis potest procedi contra criminosum in absentia, & cõdemnari ad mortem, prout est de iure huius regni, in pragmatica *de Alcalá*, contra absentes lata. ★ Quæ est.l. ★ 3.titu.10.lib.4 Recopil. ★ sola ficta confessio, quæ oritur ex fuga, vel absentia, non est sufficiens causa, vt condemnetur etiam absens in pœnis corporalibus, nisi de delicto essent aliæ probationes: ita probatur in. l. raptores in verb. conuicti, & ibi post legitimas probationes, iure cognitas. C. de episco & cleri. & notat Speculator & ibi Ioãnes Andreas in tit. de accusatio. 4. parte. §. fin. versiculo, sed pone. A. fuit accusatus, & notat Oldradus in consil. 65. & plures alios doctores refert & sequitur Hyppolitus in.l. vnica. C. de raptu. virgi. nu. 129. & in sua practica criminali. §. postquam nume. 48. & ibi dicit, quòd ratio huius cõclusionis est, quia ex fictis aut præsumptis probationibus non potest imponi vera pœna corporalis delicti: & ista ratione expressum est in dicta pragmatica regni contra absentes, quòd ad hoc vt reus absens possit condemnari, vt confessus in delicto, debet esse vera probatio criminis: aut vltra fugam debet esse alia probatio, quæ sufficeret ad torturã. Pro quo ponderanda sunt illa verba: *E si por el dicho processo paresciere que ay prouança bastante, para le condemnar, ò que demas de la fuga, ay tal prouança, o informacion que baste, para poner à tormento al que assi fuere acusado, o llamado.* Itaque ex his probatur, quòd etiam contra contumaces, & absentes sola ficta probatio non est sufficiens ad cõdemnationem

nationem corporalem, quanto magis non deberet sufficere contra præsentes reos, & ideo dicta transactio, quę est ficta confessio, in ca-
22 su dictæ legis. 22. titul. 1. part. 7. non est sufficiens, vt possit ob eam tantummodo reus condemnari corporaliter: ex quo infert dicta.l.22. quòd in casibus quibus non venerit imponenda dicta pœna corporalis, sed pecuniaria, aut rélegationis, in tali casu ex sola transactione, ex qua oritur dicta confessio ficta, posset à iudice ex officio præcedente, imponi pœna ordinaria: quia cum sit habitus pro confesso in crimine, vt probant illa verba legis *por razon de tal auenencia como esta, dezimos que se da por fazedor del yerro, por razon de la auenencia*, sequitur quòd potest imponi pœna, dummodo non sit coporalis. Pro quo ponderanda sunt verba legis in versiculo, *Pero si la accusacion fuesse hecha sobre yerro alguno, que fuesse de tal natura, è que no meresciesse muerte, ni perdimiento de miembro, mas de pecho, o destierramiento, puede le condemnar el juzgador de la pena que mandan las leyes*: itaque ex ista parte legis vbi ponderatur genus pœnæ, an illa esset pecuniaria, vel relegationis, & non corporalis, apertissimè colligitur, quòd in prima parte legis ideo non fuit imposita propter transactionem pœna corporalis, quia ista requirit veras probationes: pecuniaria verò aut relegationis, non veras, sed fictas, aut præsumptas tantùm requirit probationes: & ideo sufficit, vt imponatur, ficta probatio, quæ ex transactione oritur, & istud est quod diuersificat inter primum casum & secundum, illa dictio, *pero*, quę ponitur in dict.l.22.

Et quia tam in primo casu illius legis, quàm in secundo propter fictam confessionem, quæ oritur ex transactione, reus habetur pro confesso: & ob id potest condemnari, nihilominus tamen reus qui transegit, ne condemnetur à iudice ex officio precedente, potest probare suam innocẽtiam, probando quòd non sit reus, neque ab illo est crimen illud commissum, nam contra fictam confessionem potest error probari: & admittitur contra talem confessionem probatio in contrarium, vt eleganter cõcludit per multa iura Aretius in consilio. 147. & Baldus in.l. prima. C. ne ex delictis defunctorum, loquendo in hęrede, qui probat contrarium contra confessionem defuncti, & Augusti. in tractatu malefici. in parte, etiam vestem cœlestem, numero decimo octauo, & Iasso. in lege si isqui. C. qui testamen. facere possunt. & Hyppolitus in.l. prima. §. finali. ff. de quæstio. & in practica criminali. §. postquam. numero quadragesimo septimo: & istud est, quod dicta lex vigesima secunda disponit in versiculo, *Pero si este que fizo la auenencia, pechando a su contendor, lo fizo sabiendo que era sin culpa, & por tollerse del enxe-*

Universidad de Deusto
Biblioteca

co de seguir el pleyto, tuuo por bien de pecharle algo, si esto pudiere prouar, no deue recebir pena ninguna: & sic ex ista. l. probatur, quòd contra confessionem à lege indictam, admittitur probatio in contrarium, quod tenet & disputat Imola in lege finali. §. illud. ff. de appellatio. & Anton. in capit. final. columna fina. de confes. Constito igitur de innocentia rei, transactio., aut ficta confessio nõ nocet, neque in crimine neque in infamia.

13 *Extensio ad l. 22. titu. 1 partita. 7.* Item, ex mẽte dictæ. l. 21. tit ul. 1. par. 7. infertur, quòd si vltra confessionem, quæ resultat ex transactione, essent aliæ probationes, etiam semiplenæ, quòd non purgata innocentia per probationem in contrarium, iudex qui procedit ex officio posset reum transigentem cõdemnare corporaliter. Et habita integra probatione, maximè in delictis grauibus, potest imponere pœnam à lege ordinariam, nec alleuiabitur, neque commutabitur, licèt desistat accusator, & ita colligo ex doctrina Abba. in dicto capi. cum super, de confessis columna tertia, numero decimo, & per supra dicta remanet elucidatus intellectus dictæ. l. partitæ, in cuius intellectu multi vsq; ad hæc tempora oberrauerunt, nostra tamen interpretatio est tenenda, vt viget in practica.

In quarta parte huius nostræ legis disponitur, quòd acta iudicialia scribantur: & concordat text. in. c. quoniam contra. de probatio. cuius materia benè latèq; cõmentata est ibi per scribentes, maxime per Felinum & per Lanfrancum, qui repetit literam illius tex.

Hodie tamen limitata est lex nostra per text. in. c. 60. incurijs *de Madrid*, anno. 1534. ✶ Quæ est. l. 19. tit. 9. lib. 3. Recop. ✶ nam in causis quatuorcentorum morapetinorum & infra, non requiritur quòd scribantur acta, sed tãtummodo debet scribi sententia, vt obstet iudicatum, si ageretur iterum, vt ibi dicit litera, & quia licèt causæ sint breues, nihilominus requiritur aliqualis fides actitatorũ secundùm Bald. in. dict. cap. quoniam contra de probatio. col. antepe. & notat Felinus in. c. ecclesia sanctæ Mariæ, de constitutio. col. 12. in fine.

Et antequam ista lex regia super istis casibus, & causis breuibus lata esset, semper consulebam quòd in causis quæ vertuntur coram iudicibus ruralibus nõ requirebatur forma processus ex notatis per Alexãdrum in secundo volumine, consi. 61. cætera videantur in authentica. nisi breuiores. C. de sententijs & interlocu. omn. iudi. qui text. locum habet, etiã in criminibus, vt notat Bar. in. l. leuia. ff. de accusationibus. & videatur in proposito tex. in authentica de mandatis princip. §. sit tibi. collat. 3.

SVMMARIA Cap. decimiseptimi.

1 *Causæ criminales quæ dicantur.*
2 *In criminali, etiam vrgente causa necessitatis,*

cessitatis, non fit commissio receptionis testium.
3 *In criminalibus quando possit fieri commissio receptionis testium.*
4 *Princeps in criminalibus potest committere receptionem testium.*

CAPVT. XVII. IN. L. ✶ trigesimam septimam. ✶ Quæ est l. 28. tit. 6. lib. 3. Recopil. ✶ Qua liter commissio testium fiat in criminalibus & ciuilibus causis.

PRohibet lex ista cõmissionẽ testiũ fieri in causis criminalibus, aut ciuilibus grauibus: concordat tex. in. l. 27. titu. 16. par. 3. vbi declaratur, quód causæ criminales isto casu sunt, in quibus mors imponi potest, aut mutilatio mẽbri, vel relegatio personæ. Tamẽ illa lex loquitur quando mittebãtur literæ iustitiæ ad iudicem, vbi testes erãt, vt ipse examinaret: ista verò nostra lex loquitur quãdo cõmissio receptionis fiebat tabellioni causæ, & in eodẽ loco demorãti, & vtrũq; vna & eadẽ ratione prohibetur: nam iudici de causa cognoscenti testes sunt personaliter præsentandi, si causa est criminalis, vt in auth. apud eloquentissimũ. C. de fide instrumẽ. quod cõmissũ erat siue tabellioni, vel iudici alterius territorij causa committeretur. Et ideò prohibentur dictæ cõmissiones, & si passim á lege permitteren-

1 *Causæ criminales quæ dicantur.*

Auendaño.

tur tales fieri commissiones, sequũtur ex hoc infinita incõmoda, quorum nonulla ponit noster Bernardus Diaz, Episcopus Calagurritanus, in sua practica canonica, in parte, Habita informatione. fo. 97.

Et in dicta. l. regia. 27. probatur vnum, quod est correctorium aliquarum opinionum de iure communi, quòd licét sit verum, quòd in casu necessitatis potest fieri commissio testium, etiam in criminalibus de iure communi, vt quãdo testes sunt in alieno territorio, vt notant Cynus, & Iacobus de Arenis, & Baldus in dicta authentica apud eloquentissimum, nam ex necessitate fit licitum, quod de iure aliàs erat illicitum: vt in. l. 1. §. 1. ff. de officio eius cui mand. est iurisdict. vbi causæ meri imperij commituntur propter absentiam: de quo bene loquitur ibi Alexand. & sic ne delicta maneant impunita, videbatur dictis doctoribus posse fieri commissionem testium iudici alterius territorij: maximè si hoc iudicis arbitrio videtur cui committitur, secundum Alberi. post Odofre. in dicta authentica apud eloquentissimum. de quo per Capicium indecisi. 90. tamen per dictam. l. partitæ, etiam in isto casu necessitatis nõ est committendum iudici alterius territorij, vt examinet testes, sed illi venire debent personaliter ad iudicem causæ, pro quo verba text. ibi, *el por si mesmo reciba los testigos, y no otro*, & est exceptio ad casum superiorem legis, & istud tenebat

Universidad de Deusto
Biblioteca

de iure communi Dynus in.l.2.§. si publico.ff.de adulte. vbi per tex. in authentica de collatoribus.§. iubemus.coll.9. vbi tenet,quòd iudices per seipsos debẽt facere inquisitionem de malefactoribus committẽtibus crimen,ex quo mors vel mẽbri abscisio sequi posset.Et quòd dicta testium debeant recipi ab habẽte iurisdictionẽ in causa, notat Bal. per tex.ibi in.l.2.C.de iure fisci.lib. 10.licèt contrariũ dicat esse in practica propter dictam necessitatem, & ita asserit in dicta authẽtica apud eloquentissimum, tamen multum astringit contrarium dict.l.partitæ. vt nullo modo debeat alter iudex examinare testes in causa criminali,nisi ille qui de causa cognoscit,& denegat potestatem alteri iudici illa lex regia, & sic videtur quòd testes aliter recepti non faciant fidem, quia factum contra legem non valet:vt in.l.non dubium. C. de legib. & in proprijs terminis ita notat Andreas Ysernia in constitutio. regni Siciliæ lib.1.rubri.51.& probat.l.17. in legibus *de Madrid* in fine.* Non inuenitur in Rec.sed est.l.28.tit.6.li. 3.&.l.15.tit.7.lib.2.Recop. &.l.7.tit. 1.lib.8.& vide Greg.Lopez in.l.26. tit.16.part.3.verbo. *eseriuano*,vbi deplorat miseriam horum tempo - rum,& Couarru.lib.2.varia. capit. 13.nume.10.*

Consuetudo vt fiat commissio testiũ non valet.

Neq; videtur excusare consuetudo contraria,quæ viget in practica secundùm Bald.vbi supra quia non valet consuetudo,vt in causa criminali possit fieri commissio testium, vt sentit glossa.2.in capitu.testes.4. quæstio. 9.quam refert, & sequitur Abba.in capit. constitutus. de fideiussoribus. & Felinus in capit.cum causam.de testibus.nume.21. & attendens , quám periculosum sit, in causa criminali committere examinationem testium , etiam si illi degant in aliena prouintia dicit Lanfrancus in capit. quoniam contra. in parte testium depositiones sub num.19. quòd licèt propter necessitatem possit fieri cõmissio testium quãdo illi degunt in aliena prouintia, tamen quòd melius foret, si iudex causæ mittat literas iudici vbi testes degunt , quòd mittat tales testes ad ipsum , vt ipsemet examinet, & videat quo calore vel colore deponant, vt in lege tertia.§. primo.ff.de testibus.& in.l. de minore.§. tormenta.ff. de quæstionibus. Et istud videtur de necessitate approbare dicta lex partitæ:tamen Felinus in dicto capitul. cum causam , num.24. sequitur opiniones doctorum tenentium , quòd possit exigi officium iudicis degentis in aliena prouintia, vbi est testis qui ipsum examinet , & mittat eius dictum ad iudicem qui de causa cognoscit,& idem notat in capi. quoniam contra.sub num.49.& eleganter Baldus. in capitu.si qui.de testibus. & facit quod notat Bart. post gloss.in.l.scire oportet.§.oportet.ff de excusatio.tuto.

Sed hoc non obstante multum astringit in contrarium dicta lex partitæ , prohibẽs commissionem testium

testium in criminali causa , in eodem casu, quo doctores loquuntur. Et nescio quomodo Hispani nostri iudices non obseruant dictam legem partitæ , sed sequuntur practicam, quam referũt doctores de iure communi , & sic rescribũt iudicibus vbi sunt testes,vt eos examinent in qualibet causa: & nisi ista practica vrgeret , clarum est, quòd iudices taliter committentes examinationem testium in criminalibus venirent puniendi: vt factũ fuit in iudice Perusino , de quo loquitur Ange.in auth.de testibus.§. & quoniam.coll.7.

Et omissa practica iudicum, est seruata dispositio dictæ legis partitæ: quòd nõ posit fieri commissio testium in criminali , ne dum iudici alterius prouinciæ,sed neque tabellioni proprio , vt nostra lex disponit , sed istud fallit in casibus sequentibus.

3 Limitatio primo quãdo fieri possit in criminali.

Primò fallit, si causa criminalis non esset talis,in qua veniret pœna mortis , aut abscissionis mẽbri imponenda,vel relegationis , sed esset istis minor pœna : nam in tali casu, bene potest fieri cõmisio testium, sine vlla pœna . Et ita colligitur ex dicta lege partitæ,vt notat Paulus in lege iudices.C.de fide instrumentorum.

Quãdo ciuiliter intentatur.

Secundò fallit, si causa criminalis ciuiliter intentaretur:nam tunc cum esset pœna corporalis , & relegationis , indistincte potest fieri commissio, vt colligitur ex dictis locis.

Auendaño.

Quãdo ciuilis est ardua.

Tertò fallit in causa ciuili,etiam ardua,si testes sũt in alio territorio: nam in arbitrio iudicis cognoscentis de causa est , an velit scribere iudici,vbi sunt testes , quòd eos examinet,& sigillatos mittat, quia hoc licitè potest iudex facere secũdùm Paulũ in dict.l.iudices.neq; in causa ciuili,hoc vetat dicta lex partitę, quæ in criminalibus causis tantùm loquitur , non in ciuilibus , imó in istis in distincte permittit,quòd fiat commissio testium , scribendo ad iudicem , vbi degunt testes : & ista lex nostra , quæ prohibet commissionem in ciuilibus fieri in causa ardua,loquitur cũ ipso tabellione causæ arduæ,quę vertitur corã eo,quia cum cesset necessitas,quæ cõstringit mittere ad iudicem alterius prouinciæ, per consequens debet cessare facultas committendi ipsi tabellioni, imò iudex ipse per se examinabit testes , sub pœna hic contenta , non tamen loquitur nostra lex quando testes examinandi sunt in alieno territorio,ad quod necesse est mittere:& sic quod nõ mutatur , sciare censetur:vt in.l.si cum dotem.ff. solu.matrim.&in.l.si vero.§. de viro.ff.eodẽ titu.solu. matrimo.

Quartò limito,quòd commissio testium non habet locum in causa criminali, est verum, quando testes sunt examinandi super ipso crimine,secus est si deberent examinari in aliquo articulo incidenti extra criminis probationem, puta super verificatione instrumenti, in causa præsentati,aut super ætate proban-

Universidad de Deusto
Biblioteca

da,quod incidit in cognitione causæ criminalis, quia in tali articulo fit examinatio testium per cõmissionem, argumento eorum quæ notat Bald.in. l. si ex causa. §.nunc videndum. ff. de minori. vbi dicit, quòd licet minori non concedatur restitutio aduersus delictum,tamen si læditur in aliquo articulo causæ incidenti,datur restitutio: nam multum inter ista interest,& sic licèt in causa criminali principaliter probationem criminis tangenti , non fiat commissio testium; potest tamen fieri super articulis & probationibus incidentibus, nam idem est quandò incidenter & non principaliter ageretur de crimine,vt notatur per Ancharra.in.c.2.§.testes. de testibus.libr.6.& Felinus in cap. cum causam.de testibus num.23.& facit, nam aliter iudicatur de periurio super principali,aliter super accessorio, vt per Hyppolit. in.l. 1.§. præterea.num.31.ff.ad.l.Corne. de sicarijs.& in.l.eos.ff.de falsis. & vltra hoc pro mea ista opinione potest põderari tex.in.c.vt officium.§. præterea.de hæretic.lib.6.ibi,Ipsum contingentibus,nam secus si nõ cõtingat crimen.

Quintò fallit,si personæ testium infirmitate , aut senectute grauantur taliter quòd non possunt ad iudicem venire:quia propter talẽ necessitatem fit cõmissio vt examinẽtur testes etiam in criminalibus:dũmodo prius iudex interloquatur per suam declarationem, eos esse impeditos, senes, aut valetudinarios,prout dicit agẽdũ Bal.in cap.si qui testiũ. de testibus. Et idẽ est,si testis esset persona multũ honorata, vel egregia,nã cõmissio sui testimonij facienda est,etiã in criminalib⁹, vt notat Ancharra.Domi.& doctores in.c.2.de iudic.lib.6.& Felinus in dict.c.cum causam.num.22.

Sextò fallit,nisi cõmissio in criminalibus fieret de consensu partium, quia valet & tenet: ita concludunt docto.in authentic. Apud eloquentissimum.& Felinus vbi supra.

Septimò fallit,quando esset tanta dignitas iudicis, vt non deceret ipsum accedere ad testes , etiam intra territorium , nam valet cõmissio,vt notat Ancharra.& docto.in c.2.de iudicijs.lib.6.

Octauò fallit,si multitudo,& varietas negotiorum grauat iudicem: nam propter talem multitudinem potest committi receptio testium, vt in.l.1.§.huius rei.ff.de officio eius cui mandata est iurisd. & notat Lanfrancus in dicto cap.quoniam contra, in parte testium depositiones. sub nume.16.& in dubio præsumitur quòd iudex propter talem varietatem negotiorum fecerit commissionem:& sic excusatur á pœna, de qua in ista nostra lege, vt notat Felinus in dict.ca.cum causam, sub nume.30.& sic lex nostra, quæ dicit puniendum iudicem, debet intelligi , si commissiones testium in his causis prohibitis sine causa contra eum probata,fecerit , aliás causa in dubio præsumitur , vt notat Capitius in decisio.90.

Nonò

Nonò fallit,si committatur,vt instrumentum in causa criminali ponatur in publicam formã,nam hoc potest committi: cessat enim ratio quæ est in testibus,in quibus inspicitur, quo colore deponant , & ita tenet Anton.per text.ibi.in.c. contingit , defide instrumento. & refert & sequitur Belenzinas in apostill.ad Abb.vbi tractat de materia in cap.1.de testibus cogendis,& sic põderandum in nostra lege,in quãtum dicit *testigos*, quia secus est in instrumentis exemplandis in publicam formam.

4 Princeps in criminalib⁹ committere examinãdi testes.

Decimò fallit in principe tam ecclesiastico quàm seculari,nam ipse committit receptionem testium in qualibet causa , siue ciuili,siue criminali , & ista est communis opinio doctorum in dicta authentica, apud eloquentissimum:& per Felinum in dicto.c.cum causam:iste tamen cui committitur , non potest subdelegare, quia eius videtur electa industria in isto casu secundum doctores vbi supra, & in clemẽtina 1.de officio delegati. & istud quod dico in principe,intelligendum est in sua propria persona regia , nam iudices maiores eius , vt sunt *los Alcaldes de la casa , y corte de su Magestad , y chancilleria* , per se debẽt examinare testes in criminalibus, vt in.l. decimaseptima , in legibus *de Madrid,sobre la orden Iudicial*,vbi dicitur,quòd saltim vnus ex eis debet examinationem facere,& testes aliter recepti nullam fidem faciunt.

* * Non inuenitur in Recop. sed est Auendaño.

l.28.titu.lib.3.Recop.&.l.15.titu.7. lib.2.Recop. *

Vndecimo fallit in causa matrimoniali, in qua si aliquando contigerit, iudicẽ secularem cognoscere,vt potest in casu de quo per Felinum qui allegat Abb.in.c.ex literis de sponsa.in capit.2.de sponsali.nu. 28.in tali casu potest in causa matrimoniali fieri commissio testium, vt per plura iura,loquẽdo in ecclesiastico , concludit Lapus in allegatione.46.

His vndecim fallentijs præstringitur ista materia , & in eisdem fallit ista lex nostra,vt eius pœna non possit imponi contra iudicem,authoritate iuris facientem cõmissiones in dictis casibus supra notatis.

Et vbicunq; negotium criminale arduum, siue ciuile pendeat coram iudice,consilium est vt in examinatione vltra suam personam,adhibeat iudex secum alios viros probatæ fidei,qui assistant examinationi testium,& ita notat Bald.in.l.nullum,colum.2. C. de testib. & facit textus in.c.vt officium.§.verum.de hæreti.lib.6.& per Bart.in rubri. de controuersia inuestituræ.col.2.

Cætera ad istam materiam conducẽtia videantur per doctores in c.cum Bertholdus de re iudi.& per Matthæum in constitutio. regni Siciliæ,rubri.51. & per Hyppolitum in.l.1.versiculo.7.ff. de. quæstio. & per Thomasium Grammaticum,in voto tertio,& per Iassonem in repetitione.l.admonendi.nume. 212. de iureiurãdo.ff.

Universidad de Deusto
Biblioteca

SVMMARIA Cap. decimioctaui.

1 *Tabelliones qui aliquid percipiunt vltra taſſã, qua pœna puniantur.*

CAPVT. XVIII. IN ★ legem trigeſimam octauã. ★ Quæ eſt. l. 29. titul. 6. lib. 3. Recopil. & l. 15. tit. 25. lib. 4. Recopilation.

1 MAteria huius legis inſtruit tabelliones, ab qualiter debeãt mittere proceſſus & inſtrumenta ſignata, qui ſi huius legis formã omiſerint, puniẽdi ſunt arbitrariè, quãdo non eſt facta exactio pecuniæ: ſi verò aliquid percipitur, pœna quadrupli imponenda eſt: & quia eſt clara materia, nõ indiget interpretatione, ſed an eadem forma ſeruanda ſit quãdo interponitur prima vel ſecũda ſupplicatio, vt proceſſus debeat tranſmitti clauſus, & ſignatus, crederem quòd non, quia originalis proceſſus ſolet videri, cum ſecunda ſupplicatio interponitur coram eiſdẽ iudicibus, proſecutio fit corà iudicibus quibus committitur à rege, aliàs quæ dicta ſunt in appellatione, deberent dici in ſupplicatione, cuius materia quia quotidiana eſt, placuit híc nonnulla differere in capite proprio de ſecunda ſupplicatione, vt infra patet.

SVMMARIA Cap. deciminoni.

1 *Tabelliones non debent exigere ſportulas ab vniuerſitatibus.*

2 *In his quæ concernunt vtilitatem conſilij, tabellio non exigit ſportulas à conſilio.*

CAPVT. XIX. IN L. trigeſimam nonam de ſportulis tabellionum. ★ Quæ eſt. l. 30. ★ tit. 6. lib. 3. Recop. ★

LEX Noſtra prohibet tabellionibus, ſportulas exigere ab vniuerſitatib⁹, ſiue pro inſtrumẽtis extraiudicialibus, ſiue pro actibus iudicialibus, vt probant illa verba *de las eſcripturas, y proceſſos que ante ellos paſſaren*: & per iſtam legem corrigitur quod erat de iure cõmuni: nam ſtatutum erat, quod Reſpublica ſolueret expenſas, ſicut vnus priuatus ſoluere ſolet: nam cũ vniuerſitas loco vnius perſonæ habetur, nimirũ ſi vt vna perſona ſoluat ſportulas, vt in l. mortuo ff. de fideiuſſori. & ita notat in expreſſo Plat. in l. fi. C. de re milita. lib. 12. in §. vt autem, vbi reprobat opinionem illorum, qui dicunt, duplices ſoluendas expenſas á Republica, quia de iure communi ceſſante conſuetudine, ſimplices, vt in ſingularibus perſonis eſt ſtatutum, ſunt ſoluendæ: & iſtud debet ſic practicari, præterquam in cauſis conſiliorum,

Reſpublica ſimplices expenſas ſoluere tenetur.

liorum, vbi ſunt tabelliones, nam attento fauore conſilij illius loci, vbi exercent tabelliones iſtud officium, tenentur gratis exercere acta & inſtrumenta conciliorum, per iſtam noſtram legem. In cauſis ergo vertentibus coram eiſdem tabellionibus, quæ ſint aliorum conſiliorum, ſeruabitur dictum Ioannis de Platea, vt ſimplices tantùm exigantur expenſæ, niſi in ſola præſentatione inſtrumentorum iudicialium, nam ibidem exigentur duplices, per textu. in aranzelio *de los eſcriuanos del Reyno.* ★ Quæ eſt. l. vnica titu. 27. lib. 4. Recop. in verſic. *de preſentacion de qualquier eſcriptura, &c.* ★ in alijs verò caſibus ſimplices exigentur ſportulæ, vt in authentica, dẽ ſanctiſsimis epiſcopis. §. ſportularum. collatione. 9. niſi ſit vniuerſitas militum, vt in dicta lege fina. §. vt autem. & contra notarios plus nomine ſalarij exigentes, maximè à pauperibus, à quibus nihil exigitur, vt in authentica, de mandatis principum. §. ſit tibi. collatione 3. & per Gerardum in ſingulari. 73. inſurgit ponendo pœnas Lucas de penna in l. mediterraneæ. C. de annonis & tribu. lib. 10.

Quid ſiſit locatio.

Et crederem, quòd iſta lex noſtra, prohibens exigi pecunias à cõſilijs, pro ſuis inſtrumentis, aut proceſsibus, quòd habeat locum: & debet practicari, etiam ſi tabellio habeat tabellionatum per viam locationis ab aliquo domino temporali, cuius eſt iuriſdictio populi, ad quem ſpectat ponere tabelliones: nam ſolent locare, & accipere pecunias, vt permittant tabellionibus exercere officia illa: quod an ſit licitum, ſatis latiùs alibi examinaui. Siue ergo iſta arrendatio, ſiue locatio de iure fiat, ſiue de facto, dico quòd talis tabellio nõ poteſt quidquàm exigere in cauſis conſiliorũ, vbi eſt tabellio pro ſcripturis, aut proceſsibus: nam dominus vaſallorum, qui locauit officium, ſi per ſe exerceret, tenetur ſeruare leges noſtri regni, & ſic iſtam l. vt in l. 5. titu. 4. lib. 1. ordina. ★ Quæ eſt. l. 5. titul. ★ 1. lib. 2. Recop. ★ Si ergo dominus nõ poſſet exigere, multò minus ille, cui ipſe dat exercitiũ officij, neq; enim poteſt plus iuris transferre, quàm ipſum dominum vaſallorum, conſtat habere: vt in l. traditio. ff. de adquiren. rerũ dominio. & nemo poteſt dare ius quod nõ habet: & ſucceſſor eiuſdẽ iuris eſt cuius anteceſſor: vt in l. hæredem. ff. de regu. iur. Imò dominus, qui ſimpliciter facit locationem officij, videtur dare taliter, quòd iura regni ſeruentur à locatore: & ſic ille qui locat, non poteſt virtute arrendamenti, ſe eximere ab obſeruantia legis noſtræ: nã illicita non videtur permitti, aut committi. Imò contractus videtur celebratus, vt leges, & cõſuetudines iuſtè ſeruentur, vt per Bar. in l. nemo. ff. de duobus reis, & per Iaſſon. in l. certi condictio. §. ſi nũmos. ff. ſi certum petatur, & ſic dominus vaſallorum in dicto cõtractu arrendamenti, non videtur committere, quòd exigatur à concilijs, in caſu huius

Universidad de Deusto
Biblioteca

legis, ſportula, etiam ſi ex cauſa oneroſa, & non lucratiuo titulo, exerceat tabellio ſuum officium: & iſta eſt veritas, & ſic feci ſemper practicare, dum eram iudex dominorum domus de Mendoça.

Dicit tamen litera huius noſtræ legis: quòd ſportula cartharũ ſiue proceſſus, non eſt exigenda, *de la parte del concejo*, in quo videtur litera ſignificare, quòd non tota ſportula pertineat ad conſilium, ſed quod alius quoq; tenetur contri-
2 buere: circa quod diſtingue, quòd ſi inſtrumeutum integrè pertineat ad concilium, putà, quia eſt aliqua ſcriptura ad probationem iurium concilij, ſuper emptione, aut venditione ſibi facta, aut ſuper probandis terminis, vel ſimilibus negotijs, in tali caſu ſolum concilium ſoluere deberet expenſas cartharum, tam prothocoli, quam tranſſumpti, nam ſecundùm naturam eſt, vt ſentiat onus expenſarum, qui ſentit commodum inſtrumenti ſuper credito confecti: tam pro regiſtro, quam pro tranſſumpto, quia de ſolo cõmodo, & ſecuritate creditoris tractatur: & ita notat Alberi.in.l. diſſolute. C. de condictio. ex lege. allegat text.in.l.eos. §. interdicta. C. de vſuris, & eum ſequitur Cepola in tract.de ſimulatio. contractus, verſiculo, ſexta præſumptio eſt. nu. 41. Et iſto caſu, quando expenſa concerneret tota concilium totum, nihil debet expenſarum nominet abellio percipere, ex diſpoſitione huius legis: ſi verò proceſſus, aut inſtrumentum quod cõficitur, concernit commodum commune, tam cõcilij, quàm alterius priuati, quia cautio eſt cõmunis, ita expenſa debet eſſe communis, vt notatur in.l. quoniam liberi. de teſtibus. & gloſ. in.l. ſi irruptione. §. fi. ff. finium regund. in tali caſu priuatus ſoluet expenſas pro ſua parte, & conciliũ erit liberum & francũ pro ſua parte ex diſpoſitione iſtius literæ, quia cum ſit priuilegium legale attributum tantum concilio, ad alium nõ extẽditur: vt in.l. quia perſonale. ff. ſoluto matrimonio. Nec iſto caſu iuuat communio, iuxta ea quæ notat Iaſſ. in.l. ſi emancipati. C. de collatio. & in propoſito huius legis quando debitor teneatur ſoluere expenſas inſtrumenti, vide in quæſtionibus Capellæ Tholoſanæ. q. 47. & nota, quòd inſtrumentum celebratum in publico concilio valet ſine teſtibus ſecundum Hyppolitũ in ſingulari. 56.

*CAPVT. XX. IN.L. 40. & 41. * Quæ eſt.l.31. tit.6.lib.3. Recop.**

DE materia harum duarum legum tractatum habuimus ſupra in primo volumine horum mandatorum regaliũ: Ideò videnda ſunt ibi ſcripta, neq; eſt opus longiori interpretatione, ſolummodo enim notandum eſt, quòd vt poſsibile fuerit, vitanda eſt

eſt datio iudicum commiſſariorum, de quibus iſtæ leges loquuntur, contra quos clamat Lucas de Penna in.l. ſi vacantia. C. de bonis vacan. lib. 10.

*CAPVT. XXI. IN.L. 42. * Quæ eſt.l.33. tit.6. lib.3. Recopil.* De portatione ſignorum, quæ vulgò*, vara de juſticia, *appellantur.*

1 De ſignis et inſignijs.

PRO Vera enucleatione huius noſtræ legis præmitto: q. inſignia aliquando ſunt ſignificatiua officij dignitatis perſonalis, vt ſunt inſignia proconſulis, vt in.l.1. ff. de officio proconſu. & pallium Archiepiſcopi, vt in.c.1. de autho. & vſu pallij. portatio anulorum, & celebrare in põtificalibus ſignum eſt epiſcopale, & ideó poteſt eo vti epiſcopus extra ſuã prouintiam, vt in clementina Archiepiſcopo de priuileg. & ibi gloſſ. cõmuniter approbata. Item nouitius ſolet geſtare habitum diuerſum à profeſſo, vt in.c.pe. de regular. Item præpoſitus ſacri cubiculi habet inſignia, vt in.l.1. C. de præpoſi. ſacri. cubicu. lib.12. Item ſeruus à libero, vt in.l.1. §. qui pileum. C. de lati. liberta. tollenda. Item meretrices aliquando diſtinguuntur habitu á veris matronis, vt in.l. Itẽ apud Labeonem. §. ſiquis virgines. ff. de iniurijs. Item fabricenſes, vt in.l. ſtemmata. C. de fabricenſi. lib.12. Item clerici diſtinguuntur habitu à laicis, vt in cap. ſi iudex laicus, de ſententia excommunicatio. lib.6. & in cap. duo ſunt. 12.q.1. de quo per Bal. in prooemio Greg. col.5. Item Iudæi diſtinguuntur per habitum à Chriſtianis, vt in.l.8. & 37. tit.3 lib.8. ordina. *Non reperitur in Recopil. *Porque los Iudios, y Moros, ſe mandaron echar deſtos Reynos, por la ley* 2. cum ſeq. tit.2. lib.8. Recopil & ſic iſtę leges quæ loquebantur, preſuppoſito, quòd erant in regno, ſunt ſublatę à compilatoribus. * & in.c. In nõ nullis, de Iudæis, & in.l. C. de epiſcopali audien. Item per ſignum, vel ſigillum cognoſcitur voluntas alicuius, vt in. l. ad teſtium. ff. de teſtam. & in capit. Poſt ceſsionem, de probatio. de quo melius quàm alibi per gloſſ. in conſuetudi. Burgundiæ in concluſione libri, gloſſa final. Item per marcum cognoſcitur cuius ſit vala mercantiæ, vt notat Bal. in.l.1. & fi. C. pro ſocio. & in authẽtica. dos data. C. de donationi. ante nuptias. Item per ſignaturã poſitam ligno adquiritur poſſeſsio: vt in.l. quod ſi neq;. ff. de periculo, & commodo rei venditæ. Item per arma cognoſcitur genus, & vnde quis deſcendat, qui talia geſtat, ſecundùm Baldum vbi ſupra, cum diſtinctione, de qua per Bartolum in tractatu de inſignijs, & armis. Item per marcum cognoſcitur cuius ſit animal, notat Lucas, & Platea in.l. ſtemmata.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ſtemmata.& notat Bald.in ſua practica,ſub rubrica de extra.queſtionibus.c.17.& notat Puteus in tracta.ſyndica. in parte præceptum, verſi.probatio, vbi elegãter loquitur.Et idem eſt in auibus,putà falcone,vel ſimilibus , vt notat gloſſ. in conſuetudine Burgundiæ rubrica. 13.gloſſ.1.num.9.Item per campanile poſitum in Eccleſia, probatur quod in ædificatione interuenit authoritas epiſcopi, notat Ancharra. in.c.nemo.de conſecratio. diſtinct. 1.& Ioannes de Selua in tractatu de benefici. Item ſignum taliæ , quod vulgo appellamus taja, arguit probationes , vt notat Dynus in.l. non ſolum.§.ſciendum.ff. de noui operis nuncia.& ſequitur Puteus in dicto tractatu. in parte iudex. c. iudex qui admiſit:& ſigno quis loquitur,vt in.l.1.ff. ad leg. Iuliam maieſta.ibi, Signumve dederit.Itẽ ſigno fit iniuria , vt in.l.1.C. nemi. licere aliæ rei ſignum. Item ſigno crucis ante delatæ ſignificatur dignitas Patriarchalis. Item ſigno monſtratur quoq; dignitas regalis, vt in.l.2.tit. 1.lib.3.ordina. ✶ Sed in Recopil.eſt l.8.tit.1.lib.4.Recopil.quæ hoc benè probat,eſt.l.1.poſt medium. tit. 10.lib.5.Recop. ✶& in.l.1.C.de veſti.oloue. lib.12. Item,ſigno ſignificatur auctor operis,vt in.l.ſi. ff. de operib' publi. Itẽ ſigno ſtatuę ſignificatur honor alterius,vel dedecus, vt in.l.ſtatuas.ff.de acquirendo rerum dominio. Item ſignum limitis eſt ſignum reſtrictiuum , vt in. l. in agris.ff. de acquiren. rerum domi.

auibus.

Taja.

Item ſigno traditur poſſeſsio, vt in cap.2.de conſuetudi. Item clauſura ianuarum eccleſiæ, & celebratio, voce ſubmiſſa , ſigna ſunt interdicti eccleſiaſtici,vt in.c.alma mater. de ſententia excom.lib.6. Item diſſigillatio ſcripturæ,ſignum eſt reuocatæ voluntatis,in ſcriptura contẽtæ,vt in.l.tribunus.ff. de milita. teſtamen. Item fuga cum gladio euaginato,ſignum eſt delicti commiſſi,vt per Gandi.in tractatu de iudicijs, & præſumptio. Item locutio & ſimultanea comeſtio ſignum eſt reconciliationis & remiſſæ iniurię: vt notatur in.§. fin. inſtituta de iniurijs. Item denegatio communis loquelæ & ſalutationis, ſignum eſt inimicitiæ, ſi antea ſolebat ſalutare,vt eſt gloſſa in.c. Adrianus. 63. diſtinct.& ſequitur Felinus in procemio Gregoriano.num.19.Item baculum curuatũ quod geſtant epiſcopi,ſignum eſt coarctatæ iuriſdictionis:notat Felinus allegando ſanctum Thomam in rubrica de conſtitutio.in ſecunda col. Item ſignatura gratiarum Apoſtolicarum ſignificat conceſsionem gratiæ, licèt ſit informis,notat Felinus in dicta rubrica de conſtitutio.colum.fina. Item ſignum notarij ſignificat abſolutam perfectionem ſcripturarum ab eodem confectarum, & ne vertantur in dubium non licet notario formam ſigni ſui mutare, vt notat Bald.in procemio.C.& ſequitur Felinus in procemio Gregoria. num. 38. Item clauium traditio ſignum eſt tradite poſſeſsionis.vt in.l.clauibus

bus.ff. de contrahend. emptione. Item traditio inſtrumenti ſignum eſt traditæ poſſeſsionis,vt in.l.1.C. de donationi. &in.l.17. in legibus ✶ *de Toro.*✶ Quæ eſt.l.1. titu.6.lib.5. Recopil. Vide Molinã lib.4. de primogenijs.c.2.ex principio.✶ Item datio arrarum ſignum eſt initæ venditionis,vt in.l.contractus.C.de fide inſtrumentorum,& in.l. quod ſæpe. ff. de contrahend. emptione.& in.§.itẽ ſi pretium. inſt.de empt. & venditio. Item ſubſcriptio ſcripturæ ſignum eſt conſenſus , vt in.l. ſi fideiuſſor.§.1.ff. de pignoribus.dixi ſupra in principio.c.16.in.l.36.Item deguſtatio,ſignum eſt traditionis in re vendita,vt in.l.quod ſæpe.§.1. ff. de contrahenda emptione. Itẽ alienatio rei legatæ ſignum eſt reuocatæ voluntatis, vt in.l.fideicommiſſa.§.ſi rem.ff.de legatis tertio. Item inſtallatio ſignum eſt adeptæ poſſeſsionis in prælatura, vt notat Baldus in.l.2.C.de ſeruitu.& aqua. Itẽ traditio rei donatæ inter virum & vxorem,ſignum eſt ad irreuocabilitatem donationis, vt in.l. Papinianus.ff. de donatio. inter virum & vxorem. Item acclamationes alicuius plorãtis,vel dicentis,Succurrite,ſuccurrite,ſignum eſt illatę violentiæ aut oppreſsionis,vt in.c.non ſatis,& ibi gloſſ.34.quæſtione.2.& notat Gerardus in ſingulari. 8. & Baldus in.c.cum in terra,de electio. & notat Hyppolitus in.l.furem. ff. ad legem Corneliam de ſicarijs.& Bald.in.l.1.C.de colluſ.detengen.& facit.l.121.in legibus *del eſtylo.*Item ploratio pueri ſignum eſt occiſionis,ſi reperiatur poſtea occiſus, vide Puteum intractatu ſyndicatu.in verb.tortura.c.mandauit rex.num. 29.Item mutua cohabitatio inter virum & mulierem ſignum eſt matrimonij,cum diſtinctione,de qua per doctores in cap.illud de præſumptio. Item longa cohabitatio filij ſeorſum à patre ſignum eſt emancipationis,vt in.l.1.C.de patria poteſtate.Item cohabitatio, & promiſcuus vſus rerum inter fratres,ſignum eſt ſocietatis,iuxta late notata per Bald.& Iaſſo.& doctores.l.1.C. qui teſtamen.face.poſſunt.Item appoſitio lignorum in flumine publico,vbi erat cluſa aut molendinum, quod deſtructum fuit, ſignum eſt continuatæ poſſeſsionis, vt notat Angelus in.l.fina.ff.de vſucapio. de quo loquitur eleganter laſſo. in. l. quominus.ff. de fluminibus.nume. 27.Item ſubarratio ſignum eſt conſenſus matrimonialis in cap. tuæ. de deſpõſatio.impube.gloſſ.in cap. tenor.de re iudica.Item locutio ſecreta ad aurem, ſecuto ſtatim delicto,ſignum eſt præſumpti mandati, cum diſtinctione de qua per doctores in.l.ſi quis mihi bona.§.iuſſum.ff. de acquirenda hæreditate.Item baſia,& factura mamillarum pręludia & ſigna ſunt veneris,vt in.l.1. ff. de extraordi.crimin.Item habere arma ad latus,ſignum eſt rixę, vel mali animi,gloſſa in.c.licet.de pactis.Abba.in cap. continebatur.de clerico percuſſo.Item varietas ſignum eſt mendacij, vt in.l.qui falſo, vel varie.ff.

Universidad de Deusto
Biblioteca

rie.ff. de teſtibus. Item linteamina ſanguinolenta ſigna ſunt virginitatis.gloſſa in ca.hæc imago.33.quæſtio.quinta.Item falſitatis ſigna ponuntur in capit.licet.de crimine falſi, & ſigna timoris. in.c. ſuper eo. de renunciatio.& in cap.cum locũ de ſpõſalib.& in cap. ſecundo de reſtitutio.ſpolia. Item ſigna infirmitatis & vitij ponuntur in animalibus, per textum in.l. ædiles, & in pluribus alijs.ff.de ædili. edict. Item traditio anuli ſignum eſt licentiæ ad adipiſcendam poſſeſsionem,de quo plura iura in apoſtil. ad Dynum in cap.primo de regulis iuris libro ſexto, in parte Addetur textº, & faciẽs ſignum ad furtum,fur eſt,vt in.l.ſacularij.§.finali.ff.ad legem Iulia.pecu.De ſignis videatur textu.in.l.24. &.25.tit.26.par. ſecunda. Item veſtis lugubris ſignum eſt triſtitiæ,vt in.l.decreto.C. ex quibus cauſis infami. Item ſignum fugæ eſt cauſa capturæ,ſicut fuga ipſa de quo per Hyppolitum inſingula. 43. Item interpoſitio manus ſupra manus,ſignum eſt obedientiæ, ſecundum Innocentium in.c.olim inter.de reſtitutio.ſpolia. Item ſignum eſt canicies ſenectutis,notat Angelus in authentica de quæſtori. & Felinus in cap.Quoniam frequenter,in principio,vt lite non conteſta.col.5.

Multa alia exempla de ſignis, ſiue ab animatis, ſiue ab inanimatis rebus deſcendentibus, poſſem rereferre,& ſolũ retuli,quæ inter ſcribendum ſe memoriæ offeruht: ex quorum relatione patet quantum operetur ſignum, maximè quando cõcernit dignitatem perſonæ, quo licitum eſt vti, etiam intra alienum epiſcopatum, aut territorium, vt notat Abba.in cap.1.vt lite penden. in cap.antiqua.de preuilegijs. & de huiuſmodi ſignis non loquitur noſtra lex, prohibens ne correctores permittant infra ſua territoria, geſtare virgas iuſtitiæ: itaque licet marchio aut dux in territorio regis, appellet ſe marchionem, vel ducẽ, & gerat inſignia denotantia dignitatem ducatus, aut marchionatus, non debet hoc prohiberi á iudice: ſed ſi ille, vel quilibet alius vellet virgam iuſtitiæ deferre intra regiũ territorium,prohibendus eſt, nam deferre virgam iuſtitiæ, concernit adminiſtrationem iuſtitiæ,& eſt ſignum habentis ibi iuriſdictionem & vnus modus,quo probatur iuriſdictionis exercitiũ, eſt per vexillũ iuſtitiæ ibi delatũ, vt notat Puteus in tractatu ſyndicatus, in parte iuriſdictio,& qui publicè talem virgam iuſtitię geſtaret,prę ſumeretur iudex:nam hoc præſupponit officium iudicis,cum adminiſtratio ſit effectus cauſæ præcedentis: & iſta ſunt ad inuicem connexa,& inſeparabilia, vt notat Bald. in.l.2. C. de ſeruitu. & aqua numer. 48. & licèt geſtatio iſtius virgę iuſtitiæ ſit actus diſcontinuus, cum exerceatur ſolo hominis facto, argumento textus in.l.foramen.C.de ſeruitu. vrba.prędio.& notatur in.l.ſeruitutes *la grã de*.ff.de ſeruituti. Tamen poſſet induci præſcriptio contra dominum regem,

regem,ſi permitteretur geſtari in illo loco,ideò prohibẽdus eſt à correctore,etiam de facto, frangendo virgam extraneam: nam ſic poteſt propulſari violentia.vt in.l. quemadmodum.§.1.ff.ad.l. Aquil. & in.l. ſi vitem. §. qui ad ianuam.ff. quod viaut clam. & multa, quæ velut in proprio caſu poſſem allegare, ponit Oldradus in conſilio.82.dixi alibi in prima parte,horum mandatorum regalium.

3 Virga poteſt demoliri.

Item,ſi virgam iuſtitiæ extraneã licitum eſt frangere, multo magis licebit,ſi extraneus iudex vellet furcã erigere:nam & illa manu armata poteſt demoliri, nam per iſtam furcam ſignificari intenditur efficacius, quòd territorium, vbi furca erigitur, pertinet ad alium, nam furca permanens iuriſdictionẽ demonſtrat, vt notat Ioannes Faber in.§.retinendę.num.23. inſtituta de interdictis.delatio autem virgæ poteſt eſſe temporalis & momẽtanea; & ſi hæc debet reſiſti per noſtram legem,multo magis furcarum erectio,vt in authentica multo magis. C.de ſacroſanctis Eccleſijs.

4 Virgę delatio ſignũ eſt iuriſdictionis.

Et in tantum virgæ delatio eſt ſignificatiua iuriſdictionis, quod ſiquis reſiſtit portanti illam virgam, vim committit: nam in dubio præſumitur iudex, vel alguazelus, dũmodo ſignum ſiue vara, aut virga, habeat formam conſuetam, vt in.l. 2.in fine.ff.de ſeruis fugitiuis.& quã plura iura quæ poſſem allegare,ponit Puteus in tractatu ſyndicatus in parte mitius, & per Plateam in l. prohibitum.C. de iure fiſci libro decimo.

Pœna autem in ſyndicatu contra iudicem, qui diſſimulauit alienam virgam deferri intra ſuum territorium,eſt arbitraria, quia diſſimulat quod iure vetitum eſt,notat Lucas in.l. nullus. C. de cenſi. libr. 10.& iſtud delictum grauius reputatur in correctore, quàm in alio, notat Lucas in.l.prima. C.vt nemo ad ſuum patroci.lib.11.& ex diſſimulatione huiuſmodi ſequitur violatio pacis,nam ille qui defert virgã, conturbat omne corpus, cum ſuo non contentus officio vſurpat aliũ, vt notat Lucas in.l.quicunque. C. de exactori.& executo.lib.12. & in cap.prælatum.90.diſtinct.

CAPVT. XXII. IN. L: quadrageſimamtertiam. ★ *Quæ eſt. l. 32. titul. 6. libr. 3. Recopilationis.* ★

LEX Iſta in ſua deciſione habuit originem ab his quæ de iure communi notat Ioannes de Platea in. l. fi. §.vt aut, omnifariã. C.de re milita.li.12. & de materia ſportularũ executionũ aliqua dixi ſupra in primovolumine horũ mandatorum regalium, ad.l.10.cap.17. ibi videantur. Solũmodo adde, quòd ſi Alguazelus incipit facere executionem contra debitores,& eam non proſequitur, vel habet mandatum ad capiendum aliquem,

Universidad de Deusto
Biblioteca

aliquem,&non capit,quòd propter talem negligentiam potest talis Alguazelus puniri, iuxta notata per Plateam in.l. nullus fabricensium. C.de fabricē. libro duodecimo, & notat Puteus in tractatu syndicatus.

SVMMARIA Cap. vigesimitertij.

1 *Quando dicatur aliquos negotium tangere.*
2 *In causa propria non est necessaria iudicis recusatio.*
3 *Consultor non debet esse suspectus.*
4 *Rector ex facto expellitur à concilio.*
5 *Rectores ciuitatum qui præstant votum, dicuntur testes.*
6 *Interesse secundario non habetur in consideratione.*
7 *Qualitas requiritur tempore actus.*
8 *Recusatio rectoris non probatur iuramento proponentis.*
9 *Iudex ordinarius potest recusari vt suspectus.*
10 *Iudex delegatus potest recusari, vt suspectus.*
11 *In notorijs nō habet locū recusatio.*
12 *Recusatio respicit futura, non præterita.*
13 *In recusatione iudicis requiritur iuramentum.*
14 *Iudex recusatus tenetur sibi assumere socium.*
15 *Socius assumendus expensis recusantis.*
16 *Recusatio iudicis in prima instātia, durat in secunda instantia.*

CAPVT. XXIII. IN. lege quadragesimam quartam.* Quæ est l. 34. titul. 6. lib. 3. Recop.* ★

VTilissima est dispositio huius legis, vt ea quæ in congregatione conciliorū proponuntur sine vlla suspicione concordentur, & ordinentur, & ideo illi quos negotium tangit, statim exigere debent extra conditionem & locum, vbi initur conciliū. Dicitur autem tāgere vel cū ipsosmet rectores aut officiales in concilio assistentes negotium tangit, aut cū alios tangit illis coniunctos, vt ex consanguinitate, aut amicitia, vel alia iuxta causa recusandi, vt in simili probat.l.quominus.ff. de fluminibus:& quod admissis istis suspectis, fuerit ordinatum, nullum est ipso iure. Et istud & quod in effectu decidit lex ista, ex qua colligitur, quòd regula, de qua in.l.qui iurisdictioni. ff. de iurisdictione omnium iudicum, quæ prohibet, aliquem in sua causa iudicare, & si cōtra facit, quod iudicat est nullū, vt in.l.10.tit.4.part.3.ibi, *non puede ni deue oyr pleyto sobre cosa suya.* Et cum abnegatur potestas iudicandi, iudicium est nullum, vt in.l. non dubium. C. de legibus. & notat Speculator in titul. de officio assessorū in fi. & sic contra iudicem in causa propria non est necessaria recusatio,

1 *Quando dicatur negotium tangere.*

Ad l. qui in iurisdictioni.

2 *In causa propria non est necessaria recusatio.*

tio, vt concludit apostilla vbi plura allegat in practica exceptionū Vberti. de Bonacurso, titu. quibusmodis examen iudicis declinetur, in parte, aduocatus: ita sicut iudicare prohibetur in propria causa, eodē modo votare prohibetur, etiam cum alijs in propria causa, & si aliter factum fuerit, quod ordinatum fuerit in tali consilio, est nullum ipso iure, sine vlla propositione recusationis, per istam legem, ibi, *è los auctos que se hizieren contra esto no valan*: itaque dicta lex qui iurisdictioni. quæ loquitur in iudicio, potest extendi ad vota consiliorum per istam legem, cuius in hoc plures possunt assignari rationes, inter quas illæ potissimæ sunt, quia si permitteretur huic votare, etiam cum alijs in propria causa, posset suo voto suspecto alios trahere in suam sentētiam, vt notat glos. in cap. secundo, de arbitris libro sexto. & sic vna via permitteretur quod alia prohibitū est cōtra textum in.l.scire. §. primo. ff. de tutoribus, & curatoribus da. ab. Itē sicut iudex non debet esse suspectus eodem modo neque consultor esse debet, vt in. c. statutum. §. assessorem, de rescriptis libro sexto. satis autem esset consultor suspectus in isto casu si votaret in sua causa, imò etiam si non præstet votum, neque loquatur verbum, sola præsentia reddit totum actum nullum, vt patet ex ista.l. ideò prohibetur assistere dum negotium tractatur, imò statim potest de facto expelli extra concilium, quia

3 *Consultor non debet esse suspectus.*

qui non possunt ibi assistere vt est iste talis, de facto & cum violenta resistentia tam à iudice, quàm ab alijs consiliarijs sunt expellendi, vt est textus satis notabilis in lege secunda titu. 1. libro septimo ordina. ★ Quæ est.l.2.ti.1.lib.7.Recopil. ★ ★ ibi, *Que resistan a los que contrario quisieren hazer y que lo non consientan*, & cum iste rector, vel consiliarius de consilio in sua, vel amicorum, aut consanguineorum causa priuetur a lege nostra, suo voto, & sua personali assistētia, redigitur ad instar priuati: & cum sit priuatus expellendus à cōcilio, & sic cōuenit ad literam dispositio dictæ legis secundæ. ti. 1. lib. 7. ordina. ★ Quæ est. ★ d.l.2.tit.1.lib.7.Recop. ★ & crederē vnicā sufficere monitionē, vt exeat, quo nolente sit expellendus, vt est glossa in clemētia prima de hæret. in parte requisierint.

4 *Ex facto quis expellitur.*

Et in tantum crederem locum habere supradicta, & huius legis dispositionem, quòd etiam consentiente iudice, & alijs consiliarijs, non potest iste rector, aut consiliarius in sua causa votare, aut assistere votantibus: quia publica vtilitas vertitur in negotijs, quæ intra concilium tractantur: & negotium non tangit solas personas aliorum consiliariorum consentientium, & sic non renuntiant consentiendo iuri suo, sed iuri reipublicę, quod nō licet: vt in.l. ambitiosa. ff. de decreti. ab ordin. faciend. & in. l. præses. C. de transactioni. & in. l. nemo. ff. de pactis. & ideò non solum illi de

Universidad de Deusto
Biblioteca

concilio, sed quilibet alius posset opponere & allegare, quòd actus gestus intra concilium, illo quem tangebat negotium præsente, est vt nullus, vt, in simili casu notat Angelus in authentico, vt iudices sine quoquo suffragio. §. itaq; Deo. columna. 2. & ideò seruãda est dispositio huius legis, quæ in dubio inducit formã ad validitatem actus, & ab ea nõ est recedendum, etiã de consensu aliorum: & casu quo possit talis consensus valere, quod nõ admitterem, vnius contradictio sufficeret ad annihilationem illius consensus, vt est doctrina collecta in.ca. scriptum. de electio. & notat Iasso. in.l. iurisgentium. §. hodie. ff. de pactis. & Abba. in.c. constitutus de appellatio. & Alex. in apostil. ad Bartolũ in.l. q̃ maior. ff. ad munici.

5 *Votantes dicuntur testes.*

Item ex alia potissima ratione non debent esse præsentes intra cõcilium illi quos tangit negotium votandum per concilium, quia illi qui repræsentant populum, & in concilio præstant sua vota, sunt testes in illo casu, de quo præstant votum, vt notat Felinus. in.c. causam quę. de officio delegat. sed pars contra quam, vel pro qua deponit testis, non potest esse præsens, quia testes debent in secreto deponere, vt in.l. nullum. C. de testibus. & in.ca. venerabili. eodem titul. vbi glossa in parte sigillatim, dicit idem seruãdum in votis canonicorum, quod in teste, vt secreto talia vota præstentur, quod nõ esset, si pars quam negotium tangit, præsens esset: nam non adesset in actu votando plena libertas, si pars principalis ibi adesset, ideo expellendus est à concilio, sicut repellitur doctor suspectus scholari, qui vult doctorari, vt in dicto c. causam quæ. & notat ibi Felinus in principio: sicut enim præsentia consanguineorum in aliquo actu præstat libertatem vt est glossa. in.l. Polla. C. de his quibus. vt indig. & tenet Bal. in.l. fina. C. si quis alium testa. prohibue. ita assistẽtia alicuius, vt in isto casu, operatur vt non videatur plena libertas in votando ab alijs conciliarijs habita: & ideo excluditur iste quem negotium tangit.

6 *Quando sit negotium secundarie.*

Sed aduerte quia tunc demum excludendus est, quãdo negotium tangit istum qui est de cõcilio principaliter & indiuiduè, vt probant illa verba textus, *que particularmente toque*: secus verò esset si tangeret secundario & non principaliter: quia illud interesse secundarium non habetur in consideratione vt iste excludatur à concilio, argumẽto notatorum per glossam in cap. secũdo, in parte detrimentum de pactis. libro sexto. vbi dicitur, quòd principale fundamentum est in consideratione, & nõ quod euenit in consequentiam, aut secundariò: ad idem est textus, & ibi doctrina Angeli in. l. nauis. ff. ad legem Rhodiã. de iactu. & plura iura, & doctrinæ, quę possem referre, ponuntur per Ludouicum Gomez Hispanum in sua solenni glossa ad regulas Cãcellarię, super regula de iure quæsito non tollendo in quæstione. 4. fo. 19. & facit. l. si nihil. §. fin. ff. de inoffic. testam.

Et ponderanda est litera quæ dicit, *que toque*, per verbum prẽsentis temporis: itaq; tẽpore illo quo negotium tractatur in concilio, debet tangere istum, contra quem obijcitur, neque sufficit quod ante illud tempus tetigerit, vel quod suspicetur in futurum tangere, sed particulatim requiritur quòd tempore obiectionis tangat, vt in.l. 2. §. aduersus. ff. ne quid in loco publico. quem text. ponderat Bart. in. l. quominus. ff. de flumini. quæstione. 5. & facit, illa regula quam tradit & comprobat Iasso. in.l. 1. C. de testament. in principio vbi dicit, quòd qualitas admittens, vel excludens aliquem, debet esse, & interuenire tempore actus: itaque quando cogitur vt excludatur ista persona, quæ est intra cõcilium, non solùm sigillatim, & particulatim est probandum qualiter negotium tangat eum, quod & in specie est allegandum, & probandum, vt notat Bar. & ibi Iass. per plura sub nu. 6. in dicta. l. prima. C. de testamen. sed q̃ illud tangat tempore quo actus geritur per istam legem, & hoc liquidato, resultauit iusta causa excludendi à concilio, & non aliter, & quòd tempus actus consideretur, quod notat Angelus in lege si in rem. ff. de rei vendicatione.

7

Quid sit negotium tam principale quam secundarium.

Item non solùm quando negotium tangit ipsammet personã, quę est intra concilium, excludendus est, sed quando tangit tertium consanguineum, vel amicum: nam eodem modo excludendus est: & consanguineum, de quo litera dicit, *tal deudo*, intelligerem non solùm cõsanguinitate, sed etiam affinitate coniunctum: nam cum sint alij consiliarij in concilio, quorũ voto causa decidatur, repellendus est tanquam suspectus iste qui est consanguinitate aut affinitate coniunctus illi, cuius tractatur negotium, vt est glossa notabilis communiter approbata in cap. accedens primo. vt lite non contestata, & adhuc extenderem ad coniunctum cognatione spirituali illi cuius negotium tractatur: nam ista cognatio fortior est quàm carnalis, vt notat Baldus in. l. siquis alumnam. C. de nuptijs. & ideò vnus non potest esse testis pro alio secũdum Baldum in. l. prima. C. de accusationi. & in.l. parentes. C. de testibus, sequitur Puteus in tractatu syndicatus in parte suspicio, & facit textus in cap. diligenter. 3. quæstione. 5. & in cap. absens. 3. quæstione. 9. & ex ista ratione, quia magnus amicus æquiparatur consanguineo, argumento textus in.l. in testamento. ff. de fideicommissarijs libertatibus, & glossa, & ibi Bald. in.l. si iure. C. de testamen. manumiss. & in.l. 1. §. ait prætor. ff. de postulan. sicut in causa consanguinei, aut coniuncti repellitur ista lege, vt nõ assistat intra concilium, eodem modo repellitur consiliarius in causa amici magna amicitia cõiuncti: & ita sunt intelligenda il-

Universidad de Deusto
Biblioteca

la verba textus, *ô talamistad*, & ne exemplis arctaretur regula istius textus, processit vltra lex ista, dicendo quod quælibet causa, ex qua quis posset iustè recusari, ex eadem excludendus est à voto intra concilium, vt probant illa verba text. ibi *O razon por cuya causa deua ser recusado*. Causæ autem recusationis quàm plurimæ reperiuntur in iure, quarum nõnullas ponit Puteus in tractatu syndicatus in parte suspicio, & Lanfrancus in.ca. quoniam cõtra, in parte recusationes, de probatio. & per Philippum Franeum in c. postremo. de appellatio. & ex illis quæcũq; fuerint sufficientes vt recusetur iudex, ex eisdem recusari poterit iste, nè votet, aut stet intra concilium cum alijs vocãtibus, per istam nostram legem.

8 Super quod est aduertẽdũ, quòd licet regulariter suspicio probetur per iuramentum proponentis suspicionem, tamen in casu huius textus recusatio non probatur solo iuramento, imò requiritur probatio causæ recusationis, quia est regula, quòd quando à lege requiritur ꝙ allegentur causæ recusationis, non solum allegatio, sed & probatio vltra iuramentum requiritur, vt notat Bald. limitando illum text. in.l. apertissimi. C. de iudi. in versiculo, Quinto quæro, quẽ sequitur ibi Salice. & Iasso. & expellere aliquem à concilio, est verecundia, & quando tale præiudicium infertur, verè probanda est causa recusationis, vt notat Paulus in.l. si suspecta. ff. de inofficio. testamento. & facit lex si creditores. ff. de priuilegijs credito. & in casu istius textus requiritur allegatio causæ, ergo probatio quoque debet interuenire de dicta causa, an sit sufficiẽs vel non: & idẽ est in recusatione proposita contra vnum ex iudicibus audiẽtiæ regię, vt probatur in.l. tertia. titu. 5. libro tertio ordina. ✶Quæ est l. 1. tit. 10. lib. 2. Recop. ✶ & in istis casibus fallit regula textus in.l. 1. eiusdem tituli, quæ dicit, recusationem posse solo iuramento probari: nam illud est in casu illius legis: secus est si vnus ex cõciliarijs etiam concilij cuiuslibet populi recusetur: nam recusatio probanda est per istam legem ✶ Et quia materia recusationis est quotidiana in practica, cum tam iudices, quàm notarij sæpissime recusentur, libuit hic glossam addere ad dictam l. 1. ti. 5. li. 3. ord. ✶Quę est. l. 1. ti. 16. li. 4. Recop. & adde in materia recusationis Greg. Lopez in.l. 22. titul. 4. p. 3. verbo *por si mismo*, & Couarru. practica. quæst. c. 26. per totum. ✶

9 Et primo dicit illa lex, *Si alguna de las partes alegare, que ha por sospechoso al alcalde*: probatur ibi quòd ordinarius iudex, quem lex ibi appellat *alcalde*, potest recusari vt suspectus: & istum quem dixit *alcalde*, appellat iudicem eadem lex, ibi *Tome el juez consigo por compañero*, & ibi *è el juzgador, y el hombre bueno*: itaque ex his verbis probatur quòd omnis cui potest conuenire nomen iudicis, potest

test recusari secundùm formam huius legis: ex quo sequitur quòd nõ solùm iudex ordinarius, sed delegatus potest recusari secundùm formam illius legis, quam seruare tenentur, siue sit delegatus ad vniuersitatem causarum qui ordinario cõparatur, vt per gloss. in. c. cum causam. de appellatio, siue sit ad vnam 10 causam tantùm: nam vterq; iudex delegatus potest recusari, vt in cap. suspicionis de officio delegati. & nota hic, quòd si dato iudici socio, facta recusatione non esset sufficienter præuisum, iudex in totum tollitur per recusationẽ, ne de causa cognoscat, nec datus socius: de quo vide Bart. in.l. ex quacunq;. in fi. ff. si quis in ius vocatus non ierit. Item arbiter iuris potest recusari, licèt non possit arbitrator, vt notat Guillermus, & doctores in.l. si quis ex consensu. C. de episcopa. audientia. Ista tamen lex nostra non loquitur de isto arbitro, licèt eius forma sit in eo, sicut in ordinario seruanda, nam arbitraria redacta sunt ad instar iudiciorum: in delegato verò iudice quòd forma huius legis sit seruanda, exponitur in.l. 3. eiusdem tit. 5. ✶Quæ est. d. l. 1. tit 16. li. 4. Recop ✶ in finalibus verbis, ibi, *que se guarden en los juezes delegados.* Item ex hoc sequitur quòd cũ ista lex loquatur in iudicibus, siue ordinarijs, siue delegatis, quòd non habebit locum in assessore: nam licèt assessor recusetur: vt in.c. statutum §. assessorem. de rescrip. lib. 6. tamẽ ille in totum à consultatione causæ repellitur, vt in.l 2. tit. 21. par. 3. non tamen datur sibi socius, prout in ista. l. disponitur.

Delegatus

Item infertur, quòd dicta lex prima loquitur in eo qui potest esse iudex causæ: nam huic dabitur socius, secus si iure adimitur tali iudici integræ causæ cognitio: nã expressa & probata causa recusationis nullo modo poterit de causa cognoscere, vt est text. in.l. 1. C. si quacunq; prædi. potesta. & in.l. siquis prolocatione. C. de appella. & notatur in casu textus in.l. qui iurisdictioni. ff. de iurisdictio. omnium iudicũ. vel quando iudex fuit in illa causa aduocatus: nam ratione præcedentis aduocationis nec poterit de causa cognoscere, vt in.l. eos in prin. C. de appellationibus. & notat Bal. in l. apertissimi. C. de iudicijs. neque si fecerit erit liber à crimine, vt in.l. 10. titu. 4 part. 3. per illam legem cũ denegatur tali iudici iurisdictio, si protulerit sentẽtiam, illa erit nulla, neque est opus recusatione: de quo eleganter loquitur Apostiliator in practica Vberti. titu. quibus modis examẽ iudicis ordina. declinetur, in parte Aduocatus.

Quãdo quis non potest esse iudex.

Item ex dicta lege prima infertur, quòd non loquitur in executore mero: nam cum ille non sit iudex, minime potest recusari, vt in c. nouit de appellatio. & ibi gloss. & docto. & notat Bart. in.l. si quis. §. 1. ff. de pœnis.

Executor meus an recusetur.

Ex ista illatione executoris sub 11 infertur alia, ꝙ iudex in notorijs negocijs, putà in executione quæ

An recusetur iudex in notorijs.

Universidad de Deusto
Biblioteca

mandatur fieri alicuius ſententiæ, vel contractus gaurentigij, vel recognitæ cedulæ, vel in delictis notorijs non poteſt recuſari, quia ibi iudex eſt executor tantùm, iuxta iuris ſententiam, neq; requiritur ordo iuris, vt in.ca.euidentia de accuſatio.& in c.quoniam, de filijs preſbyterorum. & in.c. Deus omnipotens.2.q.1.& cum pœna eſt certa, iudex eſt executor, ideo non recuſatur, de quo per Romanum in conſilio. 535. & notat gloſſ. in dicta practica. Vberti. titul. de recuſatione in gloſſ. non recuſatur,& quod notat Apoſtilla. ad Domini. in c.1. de pœnis lib.6.& in cap.1. de officio delegati. libr.6.

Quando cõſtat euidenter.

Ex hoc infertur primò, quòd ſi de iuſtitia vnius partis conſtat per rei euidentiam, quòd altera pars non poterit iudicem recuſare, ne iudicet virtute talis euidentiæ, quia hic nulla timetur ſubornatio iudicis, cum dicta rei euidentia inducat notorium, vel plura iura quæ poſſem referre in probationem huius concluſionis vltra text. in.l.ſi irruptionem.§. final.ff. finium regundo. ponit Hyppolitus in repetitione rubricæ. C. de probatio. verſicu. modo reſtat videre ſuper probatione, quæ fit per rei euidentiam.

Secundò infertur, quòd ſi pœna eſt certa à lege ſtatuta, vel pœnã conſueta, ſi iudex vult eam imponere, aut ſaltim condemnare delinquentem in illa, quia commiſit crimen notorium nulla exceptione velandum, in tali caſu non habet locũ recuſatio, tunc quia eſſet notoriè calumnioſa, & per conſequens non admittenda, vt appellatio, vt notat Bal. in.l.1. in verſ. modo quæro. C. ne ex delictis defunctorum: tũc etiã quia in delictis huiuſmodi notorijs ordo iuris eſt non ſeruare ordinem, ſecundùm Baldũ. in cap. ad noſtram.3. de iure iurand. & plura alia quæ poſſem allegare, ponit Hyppolitus in dicto loco in probatione per notorium.

Super factis præteritis non fit recuſatio.

Tertiò infertur, quòd in actis factis à iudice non habet locum recuſatio, ſed in fiendis de nouo, in quibus iudex poſſet nocere: itaque recuſatio reſpicit futura acta, in quibus vertitur cauſæ cognitio, non tamen reſpicit præterita, quæ conſtãt tantum in reali executione, & hoc eſt quod dicimus, quòd executor non recuſatur, vt in dicto.c.nouit. & eſt ſimile in noui operis nunciatione, vbi nunciatio reſpicit opera fienda non iam facta, vt in.l.1.§. primo. ff. de nouis operis nunciatio. ex quo ſæpe dixi in practica, q̃ſi iudex bona fide ſumpſit ſibi aſſeſſorem, qui poſtquam viderit proceſſum, miſit iudici ſententiam in cauſa recitandam à iudice, quo cognito pars aliqua ex litigantibus recuſat iudicem, vel aſſeſſorem, ne pronuntietur illa ſententia, quod non obſtante huiuſmodi recuſatione, quod non retrotrahitur, nec reſpicit præterita, poterit illa ſententia iam ſcripta, & per conſultorem iudici miſſa, licite proferri, & declarari à iudice: in qua declaratione faciẽda non aſſumſit ſibi ſocium ſecũdum formam dictæ.l.1. quia qui declarat nihil agit, vt in.l. hæredes palam.§. ſed ſi notam. ff. de teſtam. & in declaratione non requiritur cauſæ cognitio, vt in.c. venerabilẽ. §. denuntiatoris exercuit officium, de electio. licèt facti citatio requiratur: vt per Felinum in cap. Rodolphus. de reſcriptis, & iſtam rationem, ob quam executor non recuſatur, ponit Abb. in dicto. c. nouit. de appellatio. & in iudice qui pronuntiat ſententiam de conſilio aſſeſſoris non recuſati eſt alia, quia iſte qui iudicaturus eſt, iam non poterit occultè nocere, quod timetur in iudice ſuſpecto, ſed tantùm ſe rèfert ad voluntatem ab alio ſcriptis explicatã, vt in.l. aſſe toto. ff. de hæredibus inſtituend. & ideó ipſe non recuſatur, quia non habet voluntatem propriam, neque aſſeſſor qui protulit ſentẽtiam in ſcriptis, ibiq; votum ſuum explanauit tempore habili, quo non erat recuſatus. Et ideò initio expectato poterit illa ſententia explicari, neq; eſt alius aſſeſſor conſulendus, cum in iſto negotio iudex ipſe non dictet ſententiam proprio arbitrio, ſed alterius voluntatem in illo caſu exequatur, vt in dicto.c.nouit. de appellatio. & miniſter potius explicãdæ illius voluntatis quám iudex ſit cenſendus.

★ ★Et facit.l.6.tit.10.lib.2.Rec.ibi. *Y mandamos q̃ firmada la ſentẽcia, &c.* ★

Materia inuita.

Quartò ex ſupradictis infertur, quòd ſi iudex notoriam iniuriam ſibi, vel officiali ſuo factã vlciſcitur,

in caſu quo pœna eſt à iure certa, atq; ipſe poteſt de cauſa cognoſcere iuxta notata in.l. qui iuriſdictio. ff. de iuriſdictio. omnium iudicum. & in.c.1. de pœnis lib 6. & per Pũteũ in tractatu ſyndicatus in parte iniuria officialis. c. an ſi officialis in fi. in tali caſu iudex etiam in cauſa propria nõ poterit recuſari, cum potius ſit executor quàm iudex: & ita notat Innocen. in.c. ex parte.1. de verborũ ſignificatio. & Abb. & DD. in dict. c. nouit.

In arbitrio.

Quintò infertur, quòd vbicunque iudex ſuo arbitrio nocere non poteſt, ſibi non poteſt recuſari: ex quo inferũt aliqui, quòd iudex poſt concluſum in cauſa non recuſatur, quia acta faciunt notorium, & nihil vltra debet audire, & ceſſant allegationes iuris, & facti, ideò nec recuſatio venit alleganda, & iſtam concluſionem notat Abb. in capit. auditis. de procurato. & in cap.2. de ordi. cog. colum.6. Sed in hoc contraria opinio verior eſt, imò quod admittitur recuſatio poſt concluſum in cauſa, quia adhuc iudex nocere poteſt: & ita tenet Abba. in.c. 1. de mutuis petitioni. num.10. & in cap. paſtoralis in verſiculo item requiritur. de exceptio. & Domini. in cap. iudex de officio delega. lib.6. & Felinus in dicto.c. paſtoralis, verſiculo excipiũtur: & iſtam opinionem videtur comprobare text. in l.22. in legibus *de Madrid* de ordine iudiciorum. ★ Quæſt.l.4.tit.10. lib.2. Recop. ★ & iſtud viget in practica, de quo vide Angelum in rubrica

Universidad de Deusto
Biblioteca

brica instituta de exceptio. col. 29.

Aduertẽdũ tamẽ est, quòd in casi bꝰ cõtra quibꝰ iudicẽ admititur recusatio, vt illa valeat, plura requirũtur.

Primum est, quòd recusatio proponatur in scriptis, vt notat Abba. in. c. quoniam contra falsam, de probatio. & ibi Lanfrancus in parte, recusatiões, pro quibꝰ tex. in. l. 2. ti. 21. par. 3. ibi, *dad nos lo por escrito.*

Secũdum est, quòd suspicio proposita, etiam sinè causæ expressione probetur iuramento, nam de iure ciuili non requiritur in recusatione, iudicis causæ expressio, vt in l. apertissimi. C. de iudicijs. & in dicta. l. 1. ibi, *Alegare, que ha por sospechoso al alcalde, è jurare*, nam sola allegatio suspicionis sine causæ expressione requiritur, & ista erat cõmunis opinio secundum doctores in. l. quia poterat. ff. ad Trebellianum. & quod suspicio solo iuramento probetur, notat Speculator in titulo. de recusatio. §. qualiter, versiculo quid si præsumptio. & notat. Bart. in consilio. 104. & idem est in suspicione notarij, vt notat Alexand. in consilio. 14. volumine. 5. & ita notat Hippolytus in rubrica. C. de probatio. in probatione quæ fit per iuramentum, in versiculo item est alius casus. pro quo text. in. l. 22. titu. 4. part. 3. & per ista corrigitur, quod notat Paulus in. l. ante litem in fin. verbis. ff. de procuratoribus. vbi tenet, quòd in recusatione causa est alleganda, licèt iuramento posit, probari quia vt vides, causæ expressio non requiritur per supra dicta, & cum tractetur de leui præiudicio, nimirum si probatio suspitionis possit per iuramẽtum fieri, vt in. l. Thesaurus. ff. ad exhiben. & in terminis notat Felinus in capitu. quæ in ecclesiarum. de constitutio. col. 16. & istud iuramentũ, cũ sit de forma probationis, crederem præstandum, etiam si nõ petatur à parte, vel iudice, & sic intelligo. l. 22. titulo. 4. part. 3.

13 *An requiratur causæ expressio in recusatione*

Tertium quod requiritur est, ꝙ recusatio dirigatur contra certam personam iudicis, vel assessoris: nam generalis recusatio iudicum, vel literarum alicuius loci non valet, & tanquam vaga & incerta nõn debet admitti, notat Paulus in l. sed & si. §. cum vir. ff. de conditioni. & demonstrationi. & ibi notat Bald. quod est notabile, quia quotidie errarur in practica: in hoc videa tur Puteus in parte suspicio, nume: 7. & Petrus Rebufius in tractatu de recusatio. art. 9. gloss. 1. nu. 46. ✶ Et est in tertio tomo ad regias constitutiones & superadde Decium in. c. 1. de iudicijs. num. 17. vbi ꝙ in dubio generalis recusatio est in fraudẽ & adde Cabalinum in milleloquio. 2. part. concl. 468. Et denique adijcias, *que en el capitulo. 18. de las cortes de Madrid del año de 1583 se pidio, que no se admitiessen recusaciones generales, y se respondio, que esto estaua bien proueydo por derecho.*

Ex hoc infertur, quòd si in casu dictæ. l. i. quãdo in causis criminalibus debent elegi duo rectores associandi iudici, velit quis omnes illos, qui sunt de collegio siue concilio recusare vt suspectos, quòd talis recusatio omnium de concilio non valet, & ea non obstante, poterunt elegi duo, qui videantur non suspecti, & iudicent in causa illa: & ita tenet Puteus allegando Raynerium: & Baldum in dicto tractatu syndicatus, in parte suspicio. nume. 7,

14 *Petit a iudice recusa tum an valeat*

Proposita ergo recusatione personæ, aut per procuratorem mãdatum habentem ad iurãdum, iudex nõ debet vlterius in causa procedere, nisi facta associatione, secundum formam dictæ. l. primæ. Quod si fecerit, nulliter procedit, iuxta notata in. l. quia poterat. ff. ad Trebellianum. & iustè potest interponi à tali iudice recusatio, procedente appellatione, etiam si non sit à sententia diffinitiua ista appellatio interposita, vt notat elegans lex de iure nostri regni in. l. quarta titulo decimosexto. libr. tertio. ordina. ✶ Quæ est. l. 4. tit. 18. libr. 4 Recopilat. ✶ vt ergo cesset grauamen seruatur in associando, vt procedatur in causa forma huius legis: nam in causa ciuili assumetur bonus vir ad arbitrium iudicis, vt probant illa verba, *tome consigo el juez vn hombre bueno por compañero*, & in dubio quilibet homo præsumitur bonus nisi contrarium probetur, vt in capitulo fina. de præsumptio. sed in casu dictæ. l. primæ non solùm bonus homo absque suspicione assumendus est, sed vt sit socius, vt probant illa verba text. *por compañero*, quod dupliciter potest intelligi, vel quod sit eiusdem conditionis, vt est ipse iudex: nam si iudex fuerit literatus, iste quoque debet esse literatus, argumento societatis ineundæ, quia in dubio vtriusque socij æquę partes esse debent, vt in. l. si non fuerint. ff. pro socio, quæ æqualitas tà in capitali, quàm in lucro & damno est intelligenda, secundum gloss. ibi. & Baldum in. l. prima. quarta quæs. C. eodẽ titulo. Quòd si nõ assumatur literatus, supplenda est imperitia literarorum istius socij per assessorem literatum, sicut imbecillitas minoris suppletur per curatorẽ, & imperitia iudicis per assessorem: vt in. l. hoc edicto. ff. quod quisque iuris, & ita adiuncta persona assessoris æqualiter poterit causa per istos socios determinari.

Vel aliter potest hoc intelligi, ꝙ sit socius siue *compañero*, scilicet, quòd mediante iuris dispositione communicetur inter istas iurisdictio ordinaria, & sic vterque simul habet ordinariam iurisdictionem, vt notant docto. in authen. si vero. C. de iudicijs. & facit ꝙ notat Bar. in l. duo iudices. ff. de re iudica. & Paulus in. l. cum furiosus. ff. de iudicijs. & facta associatione iã illud negocium dicitur ad vtrumq; iudicẽ pertinere, vt notat Abb. in. c. non potest de reiudica. & Felinus in. ca. ex parte. de cõstitutio. in. fi. cum ex verbis dictæ legis primę colligatur, ꝙ vterq; simul debet de causa cognoscere, & pronũtiare, vt probãt illa verba, *para que libren el pleyto ambos*

Universidad de Deusto
Biblioteca

ambos à dos de consuno, & quia iurisdictio, quæ primo cõpetebat soli iudici, attribuitur de nouo ab illa lege duobus, scilicet iudici recusato, & socio, ideo vterq; iurat administrare iustitiam, vt probant illa verba, *è el juzgador, y el hombre bueno que ansi fuere tomado, juren*, & si discordant in iudicando, nihil videtur inter eos iudicatum, vt in.l. duo ex tribus. ff. de re iudic. & in.l. Pædius. §. fin. ff. de arbitris. notat Baldus. in in authẽtic. hodie, in fine principij. C. de appellatio. & Felinus in. c. cũ omnes. nu. 18. de cõstitutio. & ideo in tali discordia adeũdus est iudex superior, nec socius poterit subdelegare causam, nec alij loco sui cõmittere: argumento glo. in. l. r. C. ne liceat potentio. & quod notat Paul. in. l. dies. §. 1. ff. si quis cautio. & non solũ quando in causa ciuili discordant iudex & socius hoc seruandũ est, sed etiã in causa criminali quando duo deputantur, *que esten con el alcalde a oyr y librar el pleyto*, nam licèt sint duo socij, & iudex persona vna, tamen votum duorum non prævalet voto iudicis, imò duo reputantur in voto pro vno, & iudex pro alio, nec duo habent maiorem potestatem quàm vnus, de quo plura quæ in corroborationem huius cõclusionis possem allegare, ponit Iaff. in. l. si pater. ff. de vulgari & pupillari. Si igitur discordant in dicto casu adeũdus est superior, neq; prævalet votum duorum, nisi à lege exprimeretur: vt in. l. 6. tit. 16. lib. 3. ordina. * Quæ est. l. 7. ti. 18. li. 4. Reco. * vel nisi cum voto iudicis recusati concordasset vnus ex duobus associatis: nam isto casu non potest negari, nisi quòd ista sit maior pars, & per consequens sequenda.

Item aduertendũ, q; forma recusationis, de qua in. l. ista, seruatur, quando persona iudicis recusatur, quia tũc datur socius adiunctus, secus verò si non propter suspicionẽ personæ, sed propter locũ iudicij non totũ recusaretur tribunal iudicis, quia tunc probanda est causa recusandi locum suspectum, vt in c. ex parte. de appellatio. & ibi notat Abba. nisi locus esset notoriè suspectus: quia tunc sufficit proponere suspicionem, licèt illa non probetur. vt in clementi. pastoralis. §. Pisana, de re iudica. & in tali casu mutandus est locus iudicij ad securũ tribunal, & primus locus omnino relinquendus: ad quem adeundum citatio non arctat, secundum Oldra d. vbi plura in consi. 43. Et ex hoc sequitur notabilis differentia inter recusationem ratione loci, et ratione personæ iudicis: nam quantumcunq; quis citetur ad iudicem notoriè suspectum, tamen tenetur comparere, et proponere atq; allegare suspicionem, secundum doctores communiter in. ca. 2. de dilatio. licèt glossa sentiat contrarium in. c. quotiens. 2. quæstio. 6. licèt enim iudex sit notoriè suspectus, tamen potest facere iustitiam, et ideò filius si non recusetur, potest esse iudex in causa patris, secundùm Innocen. in c. ex parte de appellatio. et notant docto.

docto. in c. postremò eod. titu. * L. in priuatis. de iuditijs. l. qui iuris dictioni. ff. de iurisdiction. omni. iud. est. l. 9. titul. 4. part. 3. vbi benè Greg. in gloss. 1. * & litigando coram notoriè suspecto videtur quis renuntiare suspicioni, vt in. cap. insinuante. de officio deleg. quod non est comparendo in loco non tuto, secundum communiter docto. in. d. c. ex. parte.

15 Causa expensa fiunt, vt fiat. Itẽ q; ista lex dicit, assumendum socium in causis ciuilibus, intelligi debet expensis proponentis recusationem, cum recusatio proposita sit causa expensarum, illæ submini strãdæ erũt ab eo qui est proxima causa expensarum, vt in. l. 4. §. in iudicio. & in. l. si irruptione. §. fi. ff. cõmuni diuidũd. & dixi latius supra. c. 15. neq; enim associandus debet à suis rebus auocari, cum esset sibi dãnosum, non dato solario, iuxta veram operam in expeditione causæ expendendam: & id iudex recusatus faciat soluere ex bonis recusantis: nam vt seruetur forma dictæ legis primæ post recusationem proposita semper habet iurisdictionem, neq; recusatio suspendit præparatoria, vt tutè & sine vlla suspitione procedat iudicium, ideoq; vt satisfiat labori adiuncti socij capit pignora à recusante eum cogere poterit, vt deponat, vt notat Baldus in l. penultim. C. de sententijs ex periculo recitand. columna. 2. nec putet tutum esse, dicere cum recusatur, quód deponatur certus num^s, aliter q; non admittit recusationem, nam non est in iudicis potestate se facere non suspectum, quem oportet statim socium accipere, cũ istud sit de legis forma, non autem recusationem spernere, nõ dato salario, quod nõdum debetur, & quod ipse met iudex potest accipere ex bonis recusantis, & soluere socio, ideo que consulo semper assumendum socium, & non dictũ suspectissimum reddere responsum, ex quo liber in mente iudicis potius patet quàm recusationis exclusio: & nisi deponatur salarium pro adiuncto, ipse sumat pignora, & procedat.

16 An in causa appellationis. Item si iudex recusatus, noluit de causa cognoscere, eamque alius iudex sua terminauerit sententia: & postea in appellationis instantia datus sit iudex, idem qui prima instantia fuerat recusatus, talis iudex appellationis nõ poterit de causa cognoscere nisi seruet in sumendo socio formam dict̨ legis primæ: nam effectus recusationis propositæ in prima instãtia, durat in secunda, & ita notat Bal. in authen. habita. collatio. 6. C. ne filius pro patre, & sequitur Alexã. in apostilla ad Bart. in. l. 1. §. si quis in appellatione. ff. de appellationi, in parte quæro, & ista est vltima extensio ad dictam legẽ primam.

SVMMARIA Cap. vigesimiquarti.

1 *Pœnæ fiscales dicuntur de patrimonio regis.*

2 *Rece-*

Universidad de Deusto
Biblioteca

2 *Receptor pœnarum pecuniariarum nõ poteſt illas mutuare.*

3 *Pœnæ pecuniariæ apud quem debent remanere.*

4 *Medietas pœnarum debet fiſco applicari.*

CAPVT. XXIIII. IN. ✱ l. quadrageſimam quintã. ✱ Eſt l. 35. tit. 6. lib. 3. Recop. & l. 19. tit. 7. eodem lib. & l. 2. tit. 26. lib. 8. Reco. ✱ de erogatione & cuſtodia pœnarum pecuniariarũ.

1 POenarum pecuniariarũ peruigilẽ cuſtodiã ponit lex iſta, earũque erogationẽ, atque cuſtodiã ſupradictã à manibus iudicum procul eſſe præcepit, pœnã quam ponit in illos qui contrariũ faciũt, & in alios vſus quibus dictæ pœnę fuerint contenta, illas erogant & conſumũt, & iuſtiſſima fuit huius legis diſpoſitio, cũ enim iſtæ pœnæ fiſcales ſint de patrimonio regis, vt in tit. quæ ſint regalia: & notatur in. l. mulctarũ. C. de modo mulctant. & tãquã fructus iuriſdictionis regiæ pertinẽt ad regẽ, vt in. l. fi. & ibi Bart. & doctores, cuſtodia, atque diſpoſitio, & erogatio dictarum pœnarũ voluntate regia fieri debet, nec iudex habet mãdatum ad erogandũ, ſed ad condẽnãdum, quod excedere nequit, vt in. l. diligenter. ff. mandati, & ſic forma cuſtodiendi has pœnas eſt de ſola regis voluntate, qui liberũ in re ſua habet arbitrium vt in. l. in re mandata. C. mãda. & licet quãdo ex cauſa res aliqua cuſtoditur, aut ſequeſtratur, donec domino reddita ſit, iudex poteſt apud metipſum eã deponere, vt eſt gloſſ. notabi. in. l. apud ſenatuſconſultũ §. fi. ff. qui ſatiſdare cogantur: tamẽ in pœnis fiſcalibus, quę ſunt reddendæ noſtro regi, talis depoſitio apud iudicem fieri nõ poteſt, neq; apud ſuos officiales per iſtam noſtrã legẽ, quod expreſſum eſt in illis verbis, *Que vos ni vueſtros oficiales no las podays gaſtar, ni tomar en ninguna manera*: nã ex hoc etiam ſequeſtrũ vetatur, & quælibet alia receptio quouis quæſito: colore cum enim in ſuos vſus occultat officialis iſtas poenas, furi poenæ ſe obſtringit. argumento textus in. §. item lex Iulia peculatus inſti. de publicis iudicijs, & in. l. 14. titulo. 14. part. 7. & apertius probatur in iſta lege, ibi, *que las paguen con las ſetenas*: ſed iſtud procedit quando ex forma colligitur, quòd iudex vult illas habere nomine proprio in ſuam vtilitatem, vt probant illa verba ibi, *E ſi el corregidor cobrare las dichas penas por via directa, o indirecta*, nam *cobrare*, intelligitur nomine proprio, vt in. l. & magis. ff. de ſolutio. & data forma apud quem ſit pecunia publica, ſi illa non ſeruetur, fraus præſumitur, vt notat gl. in. l. 1. C. de fide inſtrumen. & iure haſtæ fiſca. libr. 10. & ſic

Pœnæ fiſcales ſunt de patrimonio regis.

Pœnæ fiſcales an deponãtur apud iudicem.

ſic præſumenda eſt contra iudicem legis formam non ſeruantem, niſi manifeſtã coniectura ſumi poſsit, quòd ex cauſa legitima has ipſemet acceperit pecunias, vt in. l. item veniunt. §. amantem. verſi. eos. ff. de petitio. hæreditã. in negociũ regio ſeruitio neceſſarium, & quod dilationẽ non capiat, nam vrgente neceſsitate, ſi in illud negocium iſtam pecuniam expendat, neceſsitas faciet ſine crimine id quod alias eſt prohibitum, vt in. l. tutor qui repertorium. ff. de adminiſtratio. tuto. & ab effectu colligitur, quòd iudicis animus non eſt intercipiendi pecunias, ſed erogare, & ideò iſta mitior coniectura ſumitur, vt in. l. meritò, ff. pro ſocio, & quod aliàs rex eſſet conceſſurus, vrgente caſu neceſsitatis, non eſt omnino reprobatum, quod á iudice regio diſpenſetur, vt in. l. ſi hominem. ff. mãdati. & facit gloſ. in. c. tempora pœnitudinis. 26. quæſtio. 7. & faciunt quæ notat Rochus in. c. fi. de conſuetudi. fol. parũo. 27. & facit tex. in. l. de pupillo §. ſi quis riuos. verſi. prẽterea. ff. de noui operis nuntia. quod intrepide tenendum cenſeo, ſi iſta pecunia conſumenda ſit modica, ex notatis per Plateam in. l. finali. C. de his qui ex publico. cõlla. & in. l. præcipit. C. de canon. largitionum. lib. 10. Ceſſante igitur iſta neceſsitate, nullo modo poteſt corrector iſtas pecunias pœnarum fiſcalium accipere, etiam data negligentia in tabellione, cui cõmiſſum eſt ab iſta lege, vt pecunias recuperet & obſeruet: quia illa verba poſita in iſta lege, quę dicũt, *por via directa, o indirecta*, hoc prohibent, operantur, quòd etiam data negligentia iudex non accipiat pecunias, vt notat eleganter Albericus in. l. nec quicquam. in princip. ff. de officio proconſul.

Quando vrget neceſsitas.

Et in quãtum iſta litera dicit, via directa, probatur h c, quòd etiam palam & publicè non poteſt iudex accipere iſtas pecunias ſub titulo mutui, vel alio modo, quia ipſi iudici prohibitum eſt accipere, vt hic & in. l. 1. & 2. & per totum. C. de his quę ex publica collatio. illata ſunt, non vſurpand. lib. 10. & ipſe officialis receptor prohibetur quoque iſtam pecuniam mutuare, vt in. l. 1. C. de his qui ex publi. ratio. lib eo. 10. & ſic nullo modo etiam publice non licebit iudici hanc pecuniam accipere, ſub pœna hac lege expreſſa, nec tabellio poteſt dare, vt probant illa verba, *no acuda, ni conſienta acudir con ellas a otra perſona alguna*.

2 *Pecunia publica nõ mutuo danda.*

Item in tantum ſeruãda eſt forma huius legis, vt iſta pecunia condemnationum eſſe debeat apud tabellionem concilij, quòd iudex nõ poteſt deputare alium receptorem apud quem ſit illa pecunia: tum ne præeminentia iſtius tabellionis publici minuatur: tum etiam ne forma legis ſubuertatur, & ita ferè in proprio caſu notat Platea in. l. præcipit. num. 7. C. de canon. largitio. libro. 10. Cum igitur ſint periculo huius tabellionis pecuniæ harũ mulctarum, ſiue cõdemnationum fiſcalium

3

Universidad de Deusto
Biblioteca

fiscalium exactio,ipse se potest opponere, ne alij fiat solutio nisi ipsi, cum habeat mandatum ab ista lege, qui postquàm acceperit pecunias, debet illas seruare, & habere in promptu,nec potest in mercantias conuertere,vt in.l. in mediũ, & ibi Platea. C.de suscepto. & arca. lib.10.imò si de facto conuertit, & lucrum aliquod ex eisdem perceperit,tenetur in foro conscientię restituere,vt notat Platea in.l.1.C. de auri publi.persecuto.lib.10.

Item nõ solum istas pecunias fisci iudex accipere non debet, vt in ista lege & in authentico de collato.§.iubemus,versiculo sed neque, collatione.9.sed nec illas quæ in aliquem vsum sunt deputatæ,non potest in alium conuertere, quia esset mutare sententiam,quod soli principi permittitur. Tum etiam quia esset contra text.hoc prohibentem in.l.fina.C.de his qui ex publi.collatio.lib.10.& notat Bart.in.l. legatum.ff. de administratione rerum ad ciuitat. pertinen. & istud est ꝙ sonant verba istius legis,ibi, *Equese gaste en aquello para que fue aplicada, y no en otra cosa*: itaq; semel facta declaratione à iudice, in quod opus, siue publicum, siue priuatum debeat erogari pecunia condemnationis arbitrariæ,nõ licet variare: & in condemnatione vnum 4 semper est necessarium, quòd medietas pœnæ ipso iure censetur cameræ regiæ applicata, siue hoc iudex exprimat,siue nõ,quia sine potestate ac ministerio iudicis hoc datur à lege Toleti, de qua facit mentionem ista nostra, & illa est. 48.tit. fi.lib.8.ordina. ✶Quę est.l.2.tit.26. ✶ lib.8.Recopil. ✶Itaq; hodie iudices in dimidia tantùm parte pœnarum habent arbitrium, alia verò medietas danda est tabellioni concilij,tãquam publico receptori,ab ista nostra lege deputato,indeque solutio fieri nõ debet virtute regij mandati, donec computo recepto,secundum formam huius legis fuerit renũciatum regi: & ita videtur intelligenda lex.49.tit.finali.lib.8.ordin. ✶Quę est.l.1.tit.26.lib.8.Recop.✶ ✶ ibi, *Pero tenemos por bien que lo que estos juezes y alcaldes juzgaren, que nos lo embien a mostrar, è no se faga execucion dello hasta que aya nuestro mandado*: hoc tamen nõ viget in practica,quia quotidie virtute mãdatorum regalium fit solutio harum cõdemnationum pecuniarum,seruata forma text. in c.82.in curijs *de Segouia* anno.1532. quæ mandata non dantur nisi pœnis iam exactis,vt in. c.49. in eisdẽ curijs. ✶ Hæ leges non inueniũtur ✶ in Recopil. quia omnia ista sunt alterata per nouam legem, *del año de* 1552.quæ est.l.13. tit.14.lib.2.Recop.sed redolet *á estas leyes la.l.66.* tit.4.lib.3.Recop.✶ & sic post agnitam condemnationem à fisco,vt notat Bar.in.l.1.§.an bona.ff.de iure fisci.& per Alexand. in apostill. ad Bart. in.l.1.C.de bonis vacantibus lib.10.

Medietas pœnarũ applicanda ipso iure.

Quod autem dixi, medietatem pœnarum esse arbitrariam, intelli-

ge,nisi aliter sit à lege expressum, à cuius forma non est recedendum, & in septupli cõdemnatione, quòd sit illa cameræ regiæ omnino applicanda,expressum est in pragmatica regum Catholicorum, super condemnationibus regni Granatæ, la- ✶ ta anno.1499.folio pragmaticarũ. 89.✶Quæ est.l.12.tit.26.li.8.Recop. &.li.11.tit.6.lib.3.Recop.& sic in similibus legibus est asserendum, vt probatur in. l. 49.infra isto titulo. ✶ ✶Quæ est.l.11.tit.6.lib.3. Recop.✶ & ex illa lege probatur, quòd licèt aliàs iudex,qui sibi vsurpat aliquam partem pœnarum regalium debeat in septuplo condemnari, vt in ista nostra lege,ibi, *que lo pague con las setenas*:tamen si quod iudex acceperit,fuerit ex condemnatione septuplarum, quæ pro furto solent imponi,non punietur iudex interciens in septuplo,sed in quadruplo, *Interp.* vt probant verba dictæ legis. 49. ibi, *selo haga restituyr con el quatro tanto*,& cum illa sit specialis pœnæ impositio in illo casu, prævalet generali,de qua in ista lege.Et addendum est hodie in materia, quod pœnæ applicatæ in opera publica non debent à iudice solo erogari sine mandato rectorum concilij, vt habetur in pragmatica, siue capitulo nono curiarũ *de Valladolid*,anno. ✶ 1337.in.c.38✶Quę est.l.18. titu.5. libr.3.Recop.✶

CAPVT. XXV. IN. L. ✶ *46.✶Est.l.40.tit.6.lib.3. Recopila.✶*

IStA lex non legitur, quiaclarissima est eius dispositio, seruãdaq;à iudicibus ad vnguem, maximè cum passim in stampis possint habere ista capita regia,vt illa perlegant.

SVMMARIA Cap.vigesimisexti.

1 *Fornicatio vtroque iure tam diuino quàm ciuili prohibetur.*
2 *Concubinatus punibilis vtroque foro.*
3 *Fornicatio simplex extra concubinã non est punibilis in foro seculari.*
4 *Fornicatio simplex quando dicatur concubinatus.*
5 *Fornicatio simplex qualiter puniatur*
6 *Concubinatus qualiter puniatur.*
7 *Concubina clerici potest per iudicẽ secularem puniri.*
8 *Mulier maritata qualiter puniatur ex concubinatu.*
9 *Monitio debet esse in personam non ad domum.*
10 *Pœna cõcubinatus nõ habet locũ contra cõcubinã clerici primæ tõsuræ*
11 *Quid in concubina commendatarij ordinis sancti Iacobi.*
12 *Pœna concubinatus an habeat locũ in sponso per verba de præsenti.*
13 *Appellatione concubinæ venit concubina clerici retenta extra domũ.*
14 *Concubinatus qualiter probetur.*
15 *Publici concubinarij qui dicantur.*
16 *Cõcubinat⁹ nõ porrigitur ad præsẽtia.*
17 *Concubinarius non potest esse testis.*
18 *Concubinarius non potest repelli ab officijs.*

C A-

Universidad de Deusto
Biblioteca

CAPVT. XXVI. IN. L. * 47. * Quæ est. l. 36. titu. 6. li. 3, Recop. * de punitione fornicationis, & concubinatus.

LIcet de punitione publicorum crimi nũ possent hic non nulla referri, tamẽ de blasphemia, atque de ludo supra dixi nonnulla ad praxim conduentia, cæterisque criminibus relictis ad fornicationis atque concubinatus crimen referam, quæ in huius nostrę legis intellectũ potiora sunt, eaque diuidam per conclusiones, vt facilius memoriæ valeant commendari in ordinem sequentem.

1 *Fornicatio prohibita.*

Prima conclusio est, quòd fornicatio non solum iure diuino prohibita est, & contrarium asserentes sunt hæretici, vt in clementina ad nostrum. §. 7. de hæreticis. sed etiam iure ciuili prohibetur, nam & leges nouæ talem fornicationem prohibent, vt in authẽtico de lenonibus, versiculo mulieres collatio. 3. & in c. 1. de filijs natis ex matrimo. ad ar moganicam contract. vbi dicitur, q̃ fornicatio est peccatum, & idem probatur in authẽtico, Scenicæ mulieres, colla. 5. & in authentico quibus modis naturales efficiantur legitimi. §. illud collatione. 6. & pro his ego allego text. in l. fi. C commu nia de manumi. in fine.

Ex hoc sequitur, quòd licèt olim de iure ciuili concubinatus esset admissus, vt per totum. ff. &. C. de concubina. tamen hodie damnatus est concubinatus, vt notat glossa. & ibi Bar. in l. penultim. ff. de concubina. & in. l. in liberæ. ff. de ritu nuptia. & est textus in capi. primo. 32. quæstione. 1. in capit. concubinæ. 32. quæstione. 2. & concludit Felinus in. c. cum sit generale, de foro competent. numero. decimotertio. vbi dicit istam esse communem sententiam, etiam attenta dispositione iuris ciuilis noui: & idem alios citando comprobat doctissimus Couarruuias in lectura quarti, in prima parte. cap. 4. fol. 5.

Infertur ex hoc, quòd cum ex sententia vtriusque iuris sit prohibitus concubinatus, quòd crimino si poterunt tam per ecclesiasticos, quàm per seculares iudices puniri de crimine cõcubinatus, & sic erit mixti fori, vt notat Hostiensis in. c. lator qui filij sint legiti. & Antonius in. c. cum sit generale, de foro competent. licèt non id vsquequaque placeat Abb. tamen Hostiensis & Antonius sequuntur elegantẽ glossam in pragmaticis sanctionibus titulo de concubinarijs, in part. pertinet, & Boerius in decisionibus suis, decisione septuagesima secunda, in prima parte, vbi vide.

2 *Punitio concubinatus probatur, & punitur vtroque foro tam ecclesiastico quã seculari.*

Item fornicatio simplex adhuc erit punibilis per vtrosque iudices, hoc modo: nam si non cadit in nomen stupri, aut adulterij, vel incestus, sed solutus cum soluta fuerit fornicatus, siquidem furtim aut secreto commissum fuerit, nullo modo in foro seculari, aut ecclesiastico

3 *Punitio simplex.*

punitur, licèt sit peccatũ quoad Deum, & cum lege aliqua non damnetur talis coitus, dicitur impunibilis, vt notat Barto. in. l. fina. col. 2. ff. de his quibus vt indig. occulta enim iudicio Dei sunt relinquenda, vt cap. si omnia. 6. quæstione. 1. & facit textus in capit. tuæ. de clericis peregri. & in lege trigesima tertia. tit. 6. par. 1.

Si verò solutus habeat publicè fornicationem cum aliqua soluta meretricali modo semel, aut bis publicè ad eam accedendo, idem est dicendum quòd ista fornicatio meretricalis non sit punibilis lege exteriori, secundùm Barto. vbi supra.

4 *Secundo solutus fornicatus.*

Si enim fornicatio, etiã inter solutos sit adeò consueta, & infamata, quòd illa soluta ad quam solutus accedit dicatur concubina illius soluti, & ita nota habetur in vicinia vel populo, isto casu propter consuetudinem, & diffamationem fornicatio transit in concubinatum, & isti tales tãquam publicè peccantes licèt soluti, possunt extra ordinem mitius puniri, maximè prę cedente monitione ne sint publice concubinarij: nam propter inobedientiam expressi præcepti non erit absonum eos puniri extra ordinem, cum suo malo exemplo prouocent alios ad pecandum: & ista ratio colligitur ex textu in capit. præcipue, vndecima quæstione tertia. vbi pellex Lotharij fuit excõmunicata, & ipse Lothariu s monetur, ne eam habeat sub eadem pœna, &

5

cũ non constet Lotharium eo tempore habere vxorem, est ibi rectus, quòd soluti propter concubinatum possunt extra ordinem puniri, licèt pœna ibi imposita sit medicinalis, & cum habere cõcubinam publicè sit res mali exempli, & pernicioſi, non est toleranda, vt in. l. exẽplo. C. de probatio. & in. l. si quis aliquid. §. abortionis. ff. de pœnis. & cum lex iubeat honestè viuere, vt in. l. iustitia. §. iuris præcepta. ff. de iustitia & iure. & pudicitia seruanda est, vt in. l. si deceptetur. vbi pupillus educa. debeat & Reipublicæ interest homines honestè viuere, vt in authentico de nuptijs. §. quia nos. collatione. 4. ideo contra hoc offendens rempublicam non debet esse impunitus.

Item si peccans non vult desistere à peccato ad denunciationem iudicis ecclesiastici, potest excommunicari, & officio atque beneficio priuari, & habetur vt gentilis publicè peccans, & ita notat Abba. & doctores communiter in. c. nouit. de iudicijs. numero quadragesimosexto. Si ergo isti publici concubinarij durant in suo crimine, non est dubium ab ecclesiastico iudice eos posse puniri: quòd si ecclesiasticus non præuenit, quis dubitat, nisi quòd idẽ possit iudex secularis temporales pœnas imponendo, & suam prouinciam malis hominibus purgando, & ne delicta fiant inquirendo, vt notat Bal. in authentica. adhæc. in fi. C. de vsuris. & in. l. 2. C. si mancipa. ita fuerit

Universidad de Deusto
Biblioteca

alienatum,ne prostitu.& ne aliquis peccet,iudex potest prohibere, vt notat Abba. in. c. tuas dudum. per textum ibi de vsuris.imò si ecclesiasticus iudex incepisset cognoscere de huiusmodi crimine,& alio quouis quod esset mixti fori,in quo esset locus præuentioni data negligentiâ, vel dolo iudicis ecclesiastici in non procedendo, potest secularis procedere,nec tali casu censetur ecclesiasticum iudicem præueniisse,vt per bona iura concludit Stephanus Aufreri. in clementina. 1. de officio ordinâ. in quarta regula fallent.num.48.

Iudici ergo seculari non est neganda monitio vt quis honestè viuat,vt in.§.iuris præcepta instituta de iur. natural.gentium. & ciuil. & ideò dicit Alberic.in.l.iustitia.§.iuris. quòd iudex potest sub pœna subditis præcipere ne habeant concubinas, & saltim ad euitãdam oblocutionem & detractionem hominum est satis rationabile hoc fieri,vt in cap.monasteria.2.18.quæstione secunda. & contra in honestè publicè viuentes post monitionem sanctum iustumque reputabitur procedere: nam qualitas continuati criminis aggrauat peccantem, vt in capit.primo de cleri.percussso.in quo plura allegat Rochus in cap.fina.de consuetudi.& vt euitetur scandalum Reipublicæ inter Christianos iudex prohibebit hos concubinatus publicos, etiam inter solutos:quia licèt iura huius regni de huiusmodi concubinatu non loquantur, iura tamen communia canonica & ciuilia hoc damnant, ideo factum reprobatum pœna arbitraria venit puniendum, vt in lege prima. ff. de iure deliberandi. & in capitul.de causis.de officio delegati, & plura, quæ possem referre, notat Decius in consilio. 170.in principio, & satis reprobatum est,nã cum homines debeant honestè viuere, ad hoc possunt iudicis officio compelli, vt notat Paulus in. l. ex ea parte. §. mulier. ff.de verborum obligation. & sequitur Ioannes Lupius in repetitione capi. per vestras. §. vigesimoprimo. numero decimo, de donationi. inter virum & vxorem. & ideo non accederem opinioni nostri Didaci de Couarruuias in lectura quarti, secunda parte cap. octauo. numero decimoseptimo, in fine, fol. 105. vbi notat coitum inter solutum lege matrimonij, & castitatis cum soluta eiusdem conditionis non esse damnatum foro seculari : nam si publicus fuerit coitus, & concubinarius, dãnabilis est per supradicta,in secreto vero coitu placet mihi illius sententia,& sic potest intelligi. l. secunda, titulo decimo quarto,par.4. quæ alludit ad iura ciuilia antiqua in sua decisione,permittente concubinatũ inter solutos: sed meã opinionem approbat procemium eiusdem tituli,& concordat cum iure canonico hoc vetante.

6 Pœna concubinatus.

Secũda conclusio est,quòd licèt in solutis concubinarijs pœna possit esse extraordinaria,vt supra dixi, tamen in concubina vxorati,& clerici aut religiosi pœna est certa, & non arbitraria : nam quod de iure communi erat arbitrarium, hodie est ordinarium, atque certum, punitur enim publica concubina dictarum personarum in marca argenti applicanda, vt in lege vigesimatertia, & vigesimaquarta titul. tertio libro primo ordina. & in lege trigesima titul. decimoquarto, libro secundo ordinamẽ. & in lege quarta, titul. decimoquinto libro octauo ordinament. & vltra marcam punitur in anno relegationis, vt in lege quadragesima prima, in legibus *de Madrid*,latis circa ordinem iudiciarium seruandum. ✶ Istę leges sunt recopilatę.in.l.1.cũ sequẽtibus titu.19.lib.8.Recop. Sed quid *de los amancebamientos de los no casados*,& quòd sit illicitus,vide late Couarru.4.prima parte in cap.4.in principio.num.8. & quomodo *procedatur contra ellos apercibiendoles primero.* Vide in concilio sancto Tridẽtino Sessione.24.de reformatione matrimonij.c.8 quod est sẽper præ oculis habendum. ✶ ipse verò laicus vxoratus punitur in quinto bonorũ non excedente decem mille morapetinos,applicando, vt in lege.tertia, titul. decimoquinto, libro octauo ordinam. ✶ Quæ est.l.5.titu.19.lib. 8.Recop. sed quid in concubinario non vxorato sed dispensato, vide Auendañum responso. 10. per totum. ✶ & hoc quando vxoratus habet concubinam extra domum,

quia si relicta vxorepropria,cohabitat intra domum cum concubina, amittit medietatem bonorum applicandorum cameræ regiæ, vt in. l. octaua. titul. final. libro octauo ordinament. ✶ Et.l. 6.titul.19. libro.8. Recopilation. ✶ & adhuc vltra istam pœnam erit infamis, & à testimonio, & alijs legitimus actibus repelletur: nam sic habetur qui duas concubinas habet, multò magis qui vxorem & concubinam simul habuerit,& ita practicarem,quod notat Baldus in.l. secunda. C. de incestis nuptijs. quem sequitur Alexander in apostilla ad Barto.in.l. prima. ff. de his qui notantur infamia. & Petrus Rauena in alphabeto aureo, in parte concubina.

Clerici verò concubinarij per seculares iudices non puniuntur, quia non sunt de suo foro, puniuntur tamen per eccelesiasticos iudices pœnis de quibus loquitur bene noster Bernardus episcopus Calagurritanus in sua practica canonica,in parte concubinarij, & quia ibi allegantur iura, & alij auctores, sat erit eum legere, & per glossam in pragmaticis sanctionibus titulo de concubinarijs per totum.

7 Contra concubinas clericorum.

Tertia conclusio erit,quòd licèt ex processu causato siue ordinato per iudicem secularem infametur clericus,cũ proceditur cõtra cõcubinam eius,cũ pellicis crimen non possit detegi quin clericꝰ quoq, cũ quo deliquit manifestetur:nihilomi

Universidad de Deusto
Biblioteca

nus tamẽ iudex ſecularis poteſt cõtra tales concubinas procedere, valentq́ue leges ſeculares hoc prę̃cipientes, cũ principaliter cõtra perſonas ſeculares & eorũ cõcubinas ſint ſtatutę̃, & nõ cõtra clericos, ſitq; principale propoſitum attendendum, dummodo agatur contra cõcubinas manifeſtas, quia contra occultas non poteſt procedi, ita concludit Ancharra. per bona fundamenta in regula ea quæ, de regulis iuris in verſiculo vigeſimoquarto quæro. conſilio. 196. quem ſequitur Felinus in capit. Eccleſia ſanctę Mariæ de conſtitutio. numero. 102. & in cap. ſi concubinę de ſententia excommunicatio. & in capit. cum ſit generale, de foro competenti. & Montaluus in ſecunda cõpillaione fori in parte concubinæ: hoc quoq; plures allegãdo ſequitur Boerius in ſuis deciſioni. deciſio. 72. in. 1. parte, & iſta ratione expreſſum eſt in iſta lege, ibi *Ser manceba publica de algun clerigo*: nam contra ſecretas cõcubinas non poteſt procedi, tam ex mente iuris communis, quàm ex verbis iſtius textus, & aliarum legum huius regni, & concludit Ioannes Lupus in repetitione cap. per veſtras. §. vigeſimoprimo, numero duodecimo, de donatio. inter virum & vxorem. & quòd concubina clerici poſsit per ſecularem iudicem puniri, non ineleganter concludit Vldaricus Zaſius in ſuis ſingularibus reſponſis. c. 17.

8 Quarta concluſio eſt, quòd non tantùm contra concubinam ſolutam alicuius clerici, aut vxorati, vel religioſi poteſt procedi, vt ſupra proxima concluſione dixi, ſed etiã contra illam quæ habet maritum, & eſt publica concubina clerici, religioſi, aut vxorati, dummodo ſit retenta in domo: nam propter publicitatem criminis, & quia in domo retenta eſt publicè, datur facultas iudicibus, quod non obſtante matrimonio poſsint tales concubinas punire, & ita cõtinetur in pragmatica catholicorum regum Ferdinãdi, & Eliſabeth, condita in *villa de Madrid*, anno. 1502. folio mihi pragmaticarum. 79. ✶ Quæ eſt. l. 3. titul. ✶ 19. lib. 8. Recop. ✶ ponderando illa verba, *Quando alguna de las dichas mugeres eſtuuieren en caſa de los dichos clerigos, y beneficiados*: licèt enim iure regio non liceat adulteram accuſare, niſi ſoli matito, iſtud eſt de crimine adulterij, de concubinatus verò crimine non eſt vetitum. ſtantibus duabus illis qualitatibus, quòd ſit plublica concubina, & retenta in domo, quarum altera deficiẽte, non licebit de huiuſmodi concubinatu procedere: quia vtrũque copulatiue requiritur, & per modum conditionis in lege ſupradicta: & qualitas attribuẽs iuriſdictionem probanda eſt, vt per Bart. in lege prima. §. quod autem. ff. ne quid in flumi. public. & notat Decius in conſilio. 13. & Felinus in cap. auditis de prę̃ſcriptionibus. colum. decimaquarta. & Iaſſo. in lege vt vim. in principio. ff. de iuſtitia & iure. & in. l. non ſolum. §. ſed vt probari.

bari. ff. de noui operis nuntiatio. & licèt in lege ſiue pragmatica illa ponatur exemplum in retenta in domo clerici, illud eſt cauſa frequentiæ, nam idem eſſet ſi in domo religioſi aut vxorati detineretur, cum ſit eadem cauſa prohibitionis, & ſecundùm ſupradicta ſunt intelligenda quæ notat Ioan. Lupus in. c. per veſtras. de donationibus inter virum & vxorem. §. vigeſimoprimo. ſub num. 22.

Quãdo vxorata eſt concubina.

Nunc tamen cenſeo ſemper aduertendum in iſto caſu, nam ſi iſta vxorata concubina ſit vxor alicuius perſonæ nobilis, aut alterius hominis qui eius ſit conditionis, vt ſi ſciret vxorem accuſatam de concubinatu, vel occideret eam, vel amaſium, iudex procedat in cauſa ſecreto modo nec cauſam cõdemnationis exprimat in ſentẽtia: nam idem ſequeretur effectus ex ſecreto proceſſu, qui poſsit ſequi ex publico, & ita cõſulit faciendum quãdo proceditur contra clericum cõcubinatum, noſter epiſcopus Calagurritanus in ſua practica canonica, in parte adulterij, & eſt ſalubre conſilium.

Quãdo eſt ſola.

Quinta concluſio eſt, quòd non ſolùm contra publicam concubinam alicuius clerici retẽtam in domo licitum eſt iudicibus ſecularibus procedere, vt ſupradixi, ſed etiã contra eam quæ non ſit publica cõcubina, eſt tamen perſona ſuſpecta & retenta intra domũ clerici: nam contra iſtam talem ſuſpectam de crimine poteſt iudex procedere monendo prius, vt demoneretur extra domum clerici intra certum tempus, quo elapſo, propter contumaciam expreſsi præcepti, & propter vehementem ſuſpicionem poteſt condemnari vt concubina clerici. & iſtud diſponitur in dicta pragmatica regum catholicorum, in verſiculo *è porque eſtá prohibido que los clerigos*, & facit capit. ſecũdum de cohabitatione clericorũ, & mulierum. Sed aduerte quia illa pragmatica loquitur quando ipſemet iudex faceret monitionem: nam monitio iudicis habet vim trinæ monitionis, vt in lege ſecunda. C. quo modo, & quando iudex, & notat gloſſa in. c. conſuluit. de officio delegati. & iſta monitio debet eſſe ſpecialis in perſona ipſarum concubinarum, nec ſufficeret generalis monitio, vel ad domum vbi concubina habitat, ſed in propria perſona requiritur, vt probant illa verba pragmaticæ, *a las tales mugeres*: & niſi hæc præcedant, non habet locum diſpoſitio iſtius pragmaticæ, & plura iura quæ in comprobationem poſſem referre, citat gloſſa in pragmaticis ſanctionibus titul. de concubinarijs in parte monere, & in parte dimittit. 9

Itẽ talis mulier vel debet eſſe ſuſpecta, & infamata de crimine concubinatus, vel eius conditionis, cõtra quã apud graues iuſta debeat criminis haberi ſuſpicio: de prima, ſcilicet infamata debet eſſe illa, contra quam teſtes deponerent eſſe infamatam de crimine fornicationis

Universidad de Deusto
Biblioteca

cum clerico,debentq; teſtes deponere aliquas præſumptiones, vel coniecturas, ex quibus dicta infamia originem traxit, nam ſine iſtis infamia ſimpliciter probata nõ eſſet infamia, vel ſuſpicio, ſed vana vox populi, de qua non eſt curandum, vt in.l.decurionum.C. de pœnis.& notat Bart. in.l.de minore.§. tormenta.ff.de quæſtioni.& Salicetus in.l.ea quidem.C. de accuſationi.& per Innocen. in.c. cum oporteat,eodem titu.de ſecunda ſcilicet de illa contra quam iuſta poſſet haberi ſuſpitio, notatur per totum titulum de cohabitatio. clericorum & mulier. Sed de iure huius regni ſatis expreſſum eſt in perſonis,quæ non poſſunt cohabitare clericis,de quibus in.l.37.& in.l.38.tit.6.par. 1. contra quas cum iure habeantur ſuſpectę,poteſt iudex ſecularis procedere eas monendo vt non cohabitẽt clericis,quo ſpreto poſſunt eas vt concubinas punire per dictam pragmaticam, in cuius practica iudices exoro,vt ſine vllo liuore procedant,nec bonum ſtatum clericorum abſque rationabili cauſa non infament.

10 *Appellatione clericiqui veniant.*

Sexta cõcluſio eſt quòd in materia iſta de cõcubina clerici,appellatione clerici non venit ille, qui eſt ordinatus in prima tonſura tãtùm, quia licet appellatione clericorum veniant huiuſmodi tonſuram primam habentes, vt in authentica presbyteros.C.de epiſcop.& clericis.& dicantur habere ordinem, vt in.c.cum contingat.de ętate & qualitate.& non tantùm latino ſermone,ſed etiam noſtro Hiſpano appellatione *de clerigo* venit ille qui eſt *de corona tan ſolamente* vt in.l.1.titu. 6. partita prima.& quanuis in concubinatu nõ ſolum ſacros ordines habentes veniunt, vt in.c. ſi autem clerici, de vita & honeſtat.clericorum:tamen in iſta materia vt aliqua dicatur concubina clerici, vel ille debet eſſe in ſacris ordinib⁹ cõſtitutus,vel ſi eſt in minoribus,vt eſt tõſuratus,debet ſaltim eſſe beneficiatus,nam in iſtis poſuit tantùm prohibitionem dicta pragmatica regũ Catholicorum,cõdita in Madrid dcto anno.1503.* Quę eſt.l.3. titul. 19.lib.8.Recop.* ponderando eius verba,ibi, *Por que algunas mancebas de los dichos clerigos y beneficiados*:& ibi,*Quando algunas de las dichas mugeres eſtuuieren en caſa de los dichos clerigos y beneficiados*, & ſic vtrunque requirit text.ille,quòd ſint clerici, & quòd ſint beneficiati,& ſic alterũ tantùm non ſufficeret, vt in l.ſi plures.ff.de conditio.inſtitutio. & ita in expreſsis terminis notat Ioãnes Lupus in cap.per veſtras.de donationi.inter virum & vxorem. §.21.ſub num.vigeſimoprimo, licèt in quantum ibi dicit,quòd natus ex coitu cum illo qui eſt in minoribus conſtitutus, non legitimatur per ſequens matrimonium,nõ benedicit, nam legitimatur omnino, ſecundum Ioannem Andre. in regula ſine culpa.de regul.iu.col. 8.& Bald. in.c.1.§.naturales.ſi de feudo fuerit controuerſia, in vſibus feudor. & ſic

ſic increpat Ioannem Lupum noſter Couarruuias in lectura quarti. 2.part.c.8.§.2.ſub num.5.fol.92.ſua tamen opinio Ioannis Lupi, quòd clerici debẽt eſſe beneficiati, vt cõcubina poſsit puniri pœnis ordinarijs,vera eſt, comprobataq; ex verbis dictę pragmaticę, & faciunt notata per D D. maximè Hoſtien. in c.1.ne clerici vel monachi,vbi dicitur,q; ſicut clerici in ſacris nõ ſe immiſcent ſecularibus,eſt idem in beneficiatis.

11 *Concubina cõmendatarij.*

Et an idem ſit practicandũ,ſi aliquis ſit cõmẽdator ſanctiIacobi de ſpata, & habeat cõmendam intitulatam athoritate magiſtri maioris ordinis,& ſit clericus primę tonſure, an dicatur ex hoc beneficiũ habere, vt poſsit appellari clericus in minoribus beneficiatus, ad hoc q; eius cõcubina tamquã ſit clerici beneficiati poſsit puniri dictis pœnis.

* * Et vtilia ſunt hęc ad.l. 7.titul. 8. lib.5.nouæ Rec.* & videtur dicẽdũ,q; vthabeat locũ dicta pragmatica,beneficiatus debet eſſe verus in titulat⁹,& nõ cõmẽdator:nã cõmẽdator nõ eſt prelatus intitulatus,ſed procurator,vt eſt gl.in.c.nemo deinceps. verb.comendare,de electi. cõmendatarius verò eſt velut perpetuus depoſitarius,vt in.l.cõmendare.ff.de verborum ſignificatio.& in.l.Lucius.ff.depoſiti.& ſic ſola detẽtatio eſt penes depoſitarium, vt eſt.gl.in.c.ſi conſtiterit extra de accuſationi.& non verus titulus beneficij :nam titulus eſt apud alios qui dicuntur rectores beneficiorum,& cõmendatarij vtuntur tantummodo fructibus & emolumentis temporalibus,& adminiſtratio ſpiritualium eſt apud rectorem intitulatũ, qui prefigitur authoritate eccleſiaſtica,cõmẽdatari⁹ verò authoritate magiſtri,& ſic verè non poteſt dici beneficiatus, ſaltim eccleſiaſticus: de quo crederem loqui iura, & leges prohibentes aliquas non debere eſſe concubinas clericorum, habentium beneficia:nam licet commendatores habeant reditus eccleſiaſticos,tamen non habent titulum, aut beneficiũ eccleſiaſticum, & ſic non poſſunt appellari beneficiati,& per conſequens habebũtur in iſta materia pro clericis ſecularibus primę tonſurę,etiam ſi habeãt cõmendam, & ideo iſti prœceptores militum ſancti Iacobi de ſpata non cadunt ſub reſeruatione Papali,vt notat gloſſ. in regula cancellarię.8.&.33.& in.9.regula, & q; commendatores ſancti Iacobi magis accedant laicis quám clericis, & religioſis,videatur Montaluus in.l.fin. tit.1.lib.2.foro legum.

De clerico percuſſore.

Et pari ratione dicerẽ,q; ille qui eſt clericus primę tõſurę, & habet penſiones aliquorũ beneficiorũ eccleſiaſticorũ,quòd nõ dicitur beneficiatus, vt cõcubina eius puniatur tãquã cõcubina clerici beneficiati: quia titulus beneficij eſt apud aliũ, licet ipſe fruatur penſione ratione fructuum,propter quod etiam ſupportat onera cum intitulato:& plura iura quę poſſem allegare, notat Decius in conſilio.156.& idem eſt,

Universidad de Deusto
Biblioteca

in clerico primæ tonſuræ, habente tertias,& alia iura eccleſiaſtica,quia non ex hoc dicetur beneficiatus,licèt habeat emolumenta beneficiorum, ſiue reddituum eccleſiaſticorum.

De commẽdatoribus ſancti Ioannis.

Quod dixi de commẽdatoribus non extenderem ad illos, qui ſunt commendæ ſancti Ioannis Rhodij, quia iſti ex conſtitutione ſui ordinis ſunt profeſsi, & religioſi voto adſtricti:& poſſunt dici fratres, licèt cauſa militiæ contra Turcas,& Sarracenos arma bellica non depoſuerunt,vt notat Caſſaneus in conſuetudini. Burgundiæ, rubrica. 3.§. 5.ſub numero. 18. idem ſentit *en los de Alcantara* Oldra conſil.93.colu. 3.in princip.& ideo horum concubinas ego punirem pœnis, quibus puniuntur aliæ concubinæ fratrum profeſſorum, & religioſorum, de quibus iura iſtius regni loquuntur: non tamen eſt negandum,commendatores quoque ſancti Iacobi non eſſe veros religioſos, vt concludit Couarruuias in lectura quarti, in 2.part.c.3.fo. 24. vide Vellugam in Speculo principum.c.1. rubrica.7. num.7.

12 *Caſado.*

Item in iſta materia appellatione *de caſado* venit ille qui duxit vxorem per verba de præſenti,licét nõ ſit velatus in facie Eccleſiæ, vt in.l. ★ 47. *de Toro*. ★ Quæ eſt.l.8.titul.1. lib.5.Reco. ★ & licet iſte qui preſtitit conſenſum per verba de præſenti, vulgari ſermone hiſpanorũ ſpõſus appelletur,& mulier dicatur ſpõſa:tamen verum eſt matrimonium de præſenti,vt in ſpecie denotat Iõ. Lupi. decanus Segouienſis, in tractatu de matrimonio & legitima, in princip.verſi.ex quibus infertur: quanuis ergo quis non ſit velatus, nec ſeorſum habitet in domo propria cum vxore,apellandus eſt *caſado*,iuxta notata per docto. in rubrica de ſpõſalib. & plura alia quæ poſſem citare, notat noſter vigilantiſsimus Couarruuias in lectura quarti.c.1.Si ergo aliqua fuerit concubina illius qui ſponſatus eſt per verba de præſenti, cũ ea cũ qua poteſt eſſe matrimoniũ, punietur pœnis, de quibus in legibus huius regni,quia verum eſt eam eſſe concubinam hominis habentis vxorem: quod aliter eſſet dicendum ſi eſſet ſponſus de futuro:nam talis nõ poteſt appellari *caſado*,licet dicatur *deſpoſado* etiam latino ſermone per ſupradicta.Et vt latius fulciatur iſta cõcluſio vltra Felinum in.c. tertio loco, de prẽſumptio. vide quæ ſcripſi latiſsimè in.1.volumi.horum mandatorũ regaliũ,in reſponſis ibi poſitis reſponſo.10.per totum.

13 *Manceba.*

Septima cõcluſio eſt, q̃ in iſta materia appellatione concubinę, quã leges noſtræ *manceba* appellant,venit illa,quã clericus aut vxorat⁹,vel frater religioſus tenet in ſua domo, ſiue extra domũ luxurioſo affectu, ita tamen quòd cũ ea carnaliter cõmiſcetur, & de conſuetudine conſtat, & diffamata eſt in ſua, vel cõ cubinarij vicinia,& iſtam ego dicerem publicam cõcubinã: nam hoc appellat publicum.l.20.tit.4.pa.1.ſi

De probatione cõcubinatus.

de publicitate cõſtat per legitimos teſtes deponentes de dicta diffamatione,aut de rei euidentia,& de frequenti,& mutua conſeruatione, & frequẽtia ſuſpectæ amicitiæ:& plura iura ex quibus hoc probatur,ponit Ioan.Lupus in.c. per veſtras de donatio. inter virũ & vxo.§.21.ſub nu.12.& licèt ibi videatur requirere in dicta ſua determinatione, quòd vltra conuerſationem clerici & concubinæ illa recipiat à clerico alimenta, vel alia neceſſaria, vt dicatur publica concubina, hoc non crederem eſſe neceſſarium:nam cõcubinatus ex luxurioſo affectu, & commixtione cauſatur,vt in.§.fi.inſtit.de nuptijs.ibi, Ad quã pater cõſuetudinem habuerat, & in.§.nec non,inſtit.de hæred. quę ab inteſta. deferuntur.Quandocunq; igitur cõſtiterit de iſto luxurioſo affectu,& commixtione,probatus eſt concubinatus,&ſi iſtud publicũ fuerit,eſt punibile pœnis legalibus huius regni,aliter impunitus eſſet concubinatus publicus, ſi ipſe concubinarius non præſtat alimenta, & ſic daretur via vt paſsim quis haberet concubinas: nam probata datione alimentorum, & vt plurimum iſtæ concubinæ non recipiunt iſta alimenta, ſed ea præſtant ſuis concubinarijs: ſi autem neuter daret alteri, nihilominus probatus eſt concubinatus: fatendum tamen eſt apertius iſtud præſumendum ſi mulier recipit alimenta à cõcubinario:nam à communiter accidentibus amaſij præſtant alimenta, & alia dona ſuis concubinis,& probatio à communiter accidentibus maximè in criminibus quæ occultè perficiuntur, valet quoad adiuuandam criminis præſumptionem, vt eſt gloſ. in.l. neq; natales. C. de probatio.& per Hyppolitum in ſingulari.1.& facit.l.ſi pactum in fi.ff. probatio.& melius de probatione criminis occulti per Thomaſium voto.3.& ſic probata fama concubinatus,& liquidato quòd clericus frequenter intrat in domum mulieris, & ibi inuicem ambo alimenta recipiunt,indubitatè probatum erit crimen,vt ipſa poſsit puniri tanquã publica concubina: & iſtud voluit nobis ſignificare Ioann.Lupus,non tamen negat, quin etiam probetur concubinatus,quamuis de perceptione alimentorum non conſtet.Potior tamẽ ac certior modus ex quo reſultat probatio concubinatus,eſt quando clericus habet concubinã in ſua domo,& ex ea genuit filium, & iſta dicitur publica concubina,vt eſt tex.in.l.43.tit.6.part.1.

14 *De probatione præſumpta.*

Item ſi habeat eam extra domũ, per vehementem opinionem vulgi, ſtantibus alijs coniecturis, inducitur certitudo, vt notat Paulus in lege ſi poſthumus.§. finali. ff. de liber. & poſthum. & Baldus in lege neque natales.C.de probationi. & quando teſtes deponentes de cõcubinatu,dicunt in ſuo teſtimonio: Omnes de vicinia dicũt iſtud, ſufficit cum alijs adminiculis ad talem probationem, vt notat Abb. in.c. cũm dilectus de purgatio. canoni.

Universidad de Deusto
Biblioteca

& debent teſtes concludere in ſuo dicto, quòd iſte concubinatus inno teſcit pluribus de vicinia, vel populo: nam ex hoc reſultat quòd ſit crimen manifeſtum, vt notat Bart. in.l.hæredes palam, in princip. ff. de teſtame. notat Baldus.in.l.1. C. de colluſione detegenda. & quamuis aliquid colligatur coniecturis, nihilominus manifeſtum eſt, vt notatur in. l. licèt. ff. deleg. 1. & notat Abbas in. capit. 1. de clericis non reſidenti. Et licèt teſtes in ſuo teſtimonio deponerent dicendo vnus quòd vidit clericum alimenta præſtantem concubinæ, alius quod vidit eos dormientes in eodem lecto, & alij teſtes deponant de infamia viciniæ, & quòd viderunt eum ſæpe intrantem in illius domum, ex hoc probatum eſt crimen concubinatus, nec ſingularitas actuum, de quibus teſtes deponunt, nocet probationi huiuſmodi, cum omnes tendant ad vnum & eundem finem, ſcilicet ad probandum iſtum eſſe concubinarium: & loquendo de manifeſto vſurario, ita cõcludit Bald.in.l.1.ſub nu.14.de teſtament. & ibi ſequuntur moderniores, & ex natiuitate filij probatur patris incontinentia, vt in.c.propoſuiſti.82. diſtinct. ſicut in ſimili dicimus, quòd ad probandum matrimonium non requiruntur verba, vt eſt communis opinio in cap.tuæ.de ſponſalibus: ſi tamen verba exprimuntur, illa eſt efficacior probatio & certior, ſecundùm Imolam, & DD. ibi & eodem modo in cõcubinatu põtior probatio erit alimentorum exhibitio.

Sed in vera, ſiue præſumpta probatione concubinatus ſemper debet eſſe probatio concludens, iſtos eſſe publicè concubinarios: publici autem ſunt, qui aut per confeſsionem in iudicio legitimè factam, aut per euidentiam probationis, quæ nulla poſsit tergiuerſatione celari, conſtat illos eſſe notoriè concubinarios: & iſtud notorium quando ſit dignum dicta publicitate, relinquitur iudicis arbitrio, cum à iure nõn ſit expreſſum, argumento eorũ quæ de notorio notat Ioan. Fab. in proœmio Inſtitutionum, in verſi. proteſtatur, & Speculator in tit. de notorio crimine. §. iam de notorio. Neq; putãdum eſt, iſtud crimen manifeſtum concubinatus requiri eſſe limitatum reſpectu apprehenſionis concubinariorum in ipſomet actu fornicationis, aut in his quę tali crimini proxima ſunt: quia tunc requiretur apprehenſio clerici, & concubinæ in ipſomet crimine, ſicut dicitur de latrone in.l.fur manifeſtus. ff. de furtis: ſed requiritur quòd cõcubina ſtet publicè parata ad concubitum cum tali clerico: nam ex hoc habetur pro eius publica concubina, ſi illud quód ſit parata obuenit ex præterita & anteriori conſuetudine intrandi clericum cum illa, vel illam ad domum clerici accedendi, vel ad alias partes, & loca adhoc conuenientia, & iſtud ſonant verba legum noſtri regni dicentia, *por*

15

por cada vez que fuere hallada eſtar con clerigo por ſu mãceba, & alibi, *Cõtra la muger que publicamente eſtuuiere por manceba de clerigo*: ſufficit enim quòd ſit ad illud cõcubitũ velut meretrix in proſtribulo, vel vſurarius ad banchum, vt in.l.palam in princi. ff. de ritu nuptiarum, & in.c. quanquã. de vſuris lib.6. itaq; actus concubinatus ſufficit, quòd ſit cõtinuatus reſpectu aptitudinis, & ita concludit gloſſ. in pragmaticis ſanctionibus tit. de concubinarijs, in parte, euidentiam.

Et caueant clerici, habentes has concubinas, ne ſint de mulieribus publicè meretricantibus interuentu pecuniæ, vt ſunt ſtantes in lupanario, vel illæ, quas vulgó dicimus *rameras*: nam tunc ſi has tales habent in concubinas, vt lenones, ſiue *rufianes*, crimen iſtud excedit concubinatum, vt in.l.4.tit.14.libr. 8.ordina. ★ Quæ eſt.l.4.tit.11.lib.8. Recop. *Y la pena deſtos ſe aumentò por la ley.*5.&.10.eodem tit.& lib. ★ Si verò non habent vt lenones, nihilominus quamuis illa concubina furtim, vel publicè alios admittat, ſi tamen clericum habet, vt amaſium, cuius domum illa intrat, vel ille illius concubinæ, & dormiunt ſimul, priuatimq; conuerſantur, taliter quod publicè dicitur, illã eſſe publicam concubinam talis clerici, vel vxorati, nihilominus, vt concubina erit punienda: nec video cauſam dubitationis, quam ſcripſit in hoc Ioan. Lupi. in.d.c.per veſtras §.21. in finalibus verbis.

Lenones.

Et aduertant teſtes deponentes de huiuſmodi concubinatu, quòd concludant quis alium teneat, nam ſi concubina tenet clericum, aut vxoratum in domo ſua, eiq; præſtat neceſſaria, & facit expenſas, debent teſtes deponere, ne conuincantur deperiurio, quòd ipſa tenet eum, & ita notat in Speculatore Ioan. Andreas in tit. de cohabitatio. clerico. & mulie. & ſequitur Hyppolitus, in repetitione rubricæ, de probationibus. fol. paruo. 42.

Item ſemper concludant in ſuo teſtimonio de reputatione populi, aut viciniæ, concludentes qualiter illi habentur pro concubinarijs, nã publice dicitur aliquis excommunicatus, qui pro excommunicato reputatur in populo, ſeu vicinia: vt eſt gloſ. in.c.exceptionem. de exceptionib. & facit text. in.c.felicis. de pœnis lib.6. & quod notat Ioan. Lupus in.d.c.per veſtras §.21.num.16. & cum agatur de probando, velut manifeſto, & non de notorio, ideò talis exigitur probatio, vt in.l.ciues & incolę. & ibi gl. C. de appellatio.

Octaua concluſio eſt, quòd ita iudex poteſt procedere contra concubinam, ſi tempore incepti proceſſus, aliqui ſint in ipſo crimine cõcubinatus, nec ſufficit, quòd anno præterito fuerint in concubinatu, aut menſibus præteritis, niſi eo tempore quo iudex procedit, reperiantur in ipſo crimine: pro quo ſunt põderanda verba legum iſtius noſtri regni, de quibus ſupra dixi, in quantum expreſsis verbis dicunt, *Por cada*

16

Quo tẽpore debent cõcubinarij apprehendi.

Universidad de Deusto
Biblioteca

cada vez que se la fallaren,& ibi,*No sea osado de tener ni tenga*, & ibi, *è qualquier que la tuniere*,& ibi,*Fuere fallada alguna muger ser māceba*: itaq; leges istę per verba de præsenti,requirũt q; initio & temporẽ quo iudex procedit,sit concubina clerici, aut coniugati ista mulier,nec sufficit,quòd ante illud tempus fuerit, aliud enim est per verbum prȩsentis temporis dicere, *No tenga*, *vel tuuiere*,*vel fuere fallada*, & aliud est dicere,*Huuiere tenido*,*vel sido*, & sic de prȩterito:q; enim in prȩsenti requiritur,non verificatur in prȩterito:vt cõcludit Bar.in.l.4.§. prętor. vers.sed quid si maiore.ff.de dãno infecto.& quando lex punit continuationẽ & apprehẽsionẽ de prȩsenti,vt est in punitione cõcubinatus per dictas leges,nisi illa qualitas inueniatur tẽpore initiati processus, nõ sufficit de prȩterito fuisse:nã leges nostri regni,& animũ cõtinuatũ & factũ rẽquirunt,& illud esse de præsenti,aliter nõ datur locus iudicibus ad procedendum: & ita in simili notat Bar.in.l.eum qui.§.in populariibus.ff.de iur.iur.& vbicũque requiritur apprehensio tẽpore processus,aut per manũ iudicis,vel ministri,non sufficit probatio criminis de prȩterito: & plura iura atq; doctrinas,quas possem referre, ponit Iasso.in.l.1.ff.de acquirend. possess. nu.87.& Ang.atq; Augustin. in tractatu maleficiorũ, in parte, dictus Andreas armatus,num.7.

Mala cõsuetudo præsumitur continuata

Et quia mala cõsuetudo hominis præsumitur continuata,cum semel malus semper prȩsumatur malus, vt in cap.semel.de regul.iur.& in.l. si cui.§.ijsdem.ff.de accusatio. probato quòd semel fuerint isti concubinati publicè,prȩsumitur,quòd hodie sint in eodem genere mali, atq; peccato, quia non est facilis mutatio malę vitę in bonam:& ideò semel concubina,prȩsumeretur cõcubina,nisi clarissimè vitę emendatio probetur:vt quia illa iam habet maritum in legitimo matrimonio coniunctum,vel quia intrauit monasterium,vel in continua societate honestissimarum matronarũ demoratur:nam ex tali cohabitatione prȩsumitur prior malus status mutatus: nam propter desistentiam ab iniquo viuendi genere,& reuersionem ad bonum, fingetur quis noua persona,vt eleganter scribit Roma. in consi.236.Et in dubio si ista mulier probasset,quòd per tres annos proximè prȩteritos, bene atq; honestè fuit conuersata,excluſa amicitia,& familiari conuersatione clerici,aut vxorati, non prȩsumeretur continuatus concubinatus, vt est text. & ibi notat Ange.in auth. de monachis.§.huic autem.colla. 2. nam prȩsumptio, quę oritur ex isto honesto genere viuendi,excludit prȩteritæ malæ vitæ prȩsumptionem, vt in.c.ferrũ.50.distinct.& per Feli. in.c.cum deputati.de iudicijs. & facit,quod eleganter notat Ioã.Faber in.§.scortis,instit.de inoffi.testamẽ. ista enim prȩsumptio,quę oritur,ex præsenti bona vita,excludit anterio rem prȩsumptionem, quia nõ sunt paris

paris potentiæ, si enim essent pares, tantum valeret vna ad offendendum,quantum alia ad excludendum,secundum Bal.in.l. Sabinus.ff. communi diuidun. & mitior prȩsumptio in paritate prȩualeret, & staremus prȩsumptioni, de prȩsenti posse esse.

17 *Concubinarius an sit infis.*

Nona conclusio est, quòd concubinarij,non solum pœnis legalibus expresis supradictis legibus huius regni puniendi sunt,sed vltra illas,facta probatione, resultãt alia genera pœnarum,atq;grauaminum contra concubinarios: inter quas est & illa, quia non possunt esse testes, tum quia perseuerantes in peccato publico non sunt legitimi testes,vt in cap.testimonium.de testibus: quod exemplificat in practica Lanfran.in.ca. quoniam contra. in parte testium depositiones. nu. 123.de probatio.& facit glo.in.l.3.§. lex Iulia.ff.de testibus.& Felinus notat in.d.c.testimonium.vers. tertiò nota.& per Federi.de Senis in consi.120. tum quia iura nostri regni hoc expresè disponunt,*en los amancebados*,vt est tex.in.l.8.tit.16. par.3.

Item si vxor stipulata fuerit à viro pœnam aliquam, si concubinã habuerit,& ille habeat, committitur pœna,& valet stipulatio: vt est tex.aureus,& ibi DD.in.l.ex ea parte.§.mulier.ff.de verborum obligationi.notat Ioan.Lupi.in dict.c.per vestras.§.21.sub num.6.& Bal.in.c. 1.vt lite non contesta.

Vxor concubinarii potest sine pœna a domo viri.

Item si maritus habet concubinam in hoc punitur, vt vxor non

18 *Concubinarius repellitur ab officijs.*

solùm debitum coniugale possit iustè denegare,sed potest fugere à domo viri,nec est ei restituenda,do nec dimittat concubinam: & ita notat Ioan. Lupus vbi supra,nu. 8. & idem eosdem authores allegando notat glo.in pragmaticis sanctionibus,in parte,reprehensibilis,& notat Baldus in cap.1.vt lite non constea.1.col.

Item publicus concubinarius repellitur ab officijs,seruata distinctione,quã ponit glo.in dictis pragmaticis sanctionibus,in parte,inhabiles:nec præstat votum in electionibus,vt notat Innocen. in margarita,in parte fornicator: & idem Innoc.in cap.sicut de cohabitatio.clerico.& mulie.& concubina non potest esse testis pro amasio,sicut nec vxor:videBonif.d Vitalinis in tract. malefi.in tit.de testibus.num.11.

Item filius ex concubina clerici, in sacris ordinibus constituti, in hoc punitur,vt nec patri nec matri succedat,vt in.l.9.Tauri. ✶Quæ est ✶ l.7.tit.8.lib.5. Recop. ✶& illa non solùm in concubinario coitu, sed etiam in quouis alio, etiam vnico loquitur: vt filius talis clerici,odio patris, neq; matri neq; patri nullo modo succedat,licèt natus ex clerico in minoribus, etiã beneficiato, possit succedere,vt concludit contra Rode.Suarez noster Coua.in lectura quarti,in.2.part.cap.8.§.5.sub num.17. de qua materia ante eum bene loquitur, & idem concludit gl.in pragmaticis sanctionib⁹,in parte Arcere,vbi plura iura allegãtur.

Item

Universidad de Deusto
Biblioteca

Item ſicut talis filius non ſuccedit patri, eodem modo neq; parentes eiſdem, vt concluduntDD.communiter in dictis locis & Azo. in ſumma.C.de legiti.hæredi.

Item ſi maritus, relicta vxore, cohabitat concubinæ: vel etiam non vult redire ad vxorem, non ſolum iudex eccleſiaſticus poteſt adiri ſuper reintegratione,& reſtitutione, quaſi poſſeſsionis matrimonij, ſed etiam iudex ſecularis, qui poteſt ſponſum & maritum compellere, vt cohabitet vxori, & eſt adhoc competens iudex, vt concludit Abbas in.c.ex literis de ſponſalib. ſequitur Felinus in.c.præterea. codẽ tit.ſub num.28.& Stephanus Aufreri.in clement.1.de officio ordin. in fallentia, ad quartum regulam ſub num.25.

Si concubina ſit hæres. Item ſi concubina fuerit inſtituta hæres, præteritis, vel ex hæredatis fratribus, poterunt fratres querelare teſtamentum, vt concludit Ioan.Lupus in.c.per veſtras.de donationi.inter virum & vxorem.§.9. in concluſione ſub nu.11.& aliqua in materia concubinarum, vide per Hyppolitum in.l.patre.ff.de quæſt.

SVMMARIA Cap. vigeſimiſeptimi.

1 *Crimen periurij eſt mixti fori.*
2 *Quid ſit periurium.*
3 *Periurium committitur in omittẽdo.*
4 *Periurium præſumptum non eſt punibile.*
5 *Periurium an ſit crimen publicum.*
6 *Frangens fidem an puniatur de periurio.*
7 *Pleyto omenaje qualiter recipiatur.*
8 *Periurus qua pœna puniatur.*
9 *Quando liceat venire contra proprium iuramentum.*
10 *In periurio requiritur dolus.*
11 *Quando ceſſat pœna periurij.*
12 *Vniuerſitas obligatur iuramento.*
13 *Lex prima de los perjuros habet locum in quaſi contractibus.*
14 *Iudex periurus incurrit infamiam.*
15 *Iudex an compellat relaxare iuramentum.*
16 *Periurium quis teneatur probare.*
17 *Periurus circa poſitiones qualiter puniatur.*
18 *Teſtis periurus qualiter puniatur.*
19 *Corrumpens teſtem vt falſum deponat, punitur pœna falſi.*
20 *Pœna falſi an habeat locum, vbi alia pœna imponitur ab ſtatuto.*
21 *Falſus teſtis in criminalibus qua pœna puniatur.*
22 *Declaratio ad.l.fi.de Toro.*
23 *Declaratio ad.l.3.titu.de los falſarios lib.4.fori.*
24 *L.fi.de Toro an habeat locum in corrumpentes teſtes.*
Periurium omni lege prohibetur.
25 *Corruptio teſtiũ qualiter probetur.*
26 *Teſtis ſibi contrarius an reducatur ad concordiam.*
27 *Teſti periuro qualiter ſuccurratur.*
28 *Ruſticitas an excuſet à periurio.*
29 *Periurus improprie dicitur hæreticus.*
30 *Teſtis periurus non gaudet nobilitate perſonæ ad vitandã torturam.*

C A-

CAPVT. XXVII. IN l.48. depunitione falſorum teſtium, & qualiter periurium cõmittatur. ★ *Quæ eſt.l.57.titu.5.lib.2.Recop & l.4.& 7.tit.17.lib.8.* Mas no eſtan pues eſtas leyes en el tit.6.*lib.*3. *Recopil.* donde eſtan los Capitulos de los Corregidores, *loquũtur tñ iſtæ leges ad propoſitum, & materiam huius capit. in lege tamen* 36.*titul.*6.*lib.*3.*Recopil. eſt vnum verbum contra teſtes falſos.*★

VT in exactiſsima cura, atq; diligentia ſit iudicib⁹ punitio falſorum teſtium, commendat lex iſta, & nimirum cum periurium ſit lege diuina prohibitum, vt in cap. non pierabis.22.q.4 & in.c.quicunq;.7.q.1.& in.c.1.de crimine falſi, & ideò in iure crimen periurij reputatur atrociſsimum, vt notat Bald. in.l.1.C.de ſepulchro viola. Imò reputatur grauius crimen quàm homicidium, vt in.c.ille.22.q.5.& ideò periurium appellatur grande ſcelus, vt in.c.fin.2.q.1. & dicitur deteſtanda bellua, & de rebus humanis eximenda, vt in ca.homines.22.q.2.& ideò amiſsione vitæ punitur periurus, ſicut alij grauiſsimi criminoſi, vt in capit. rex debet.23.q.5. cum enim Deus videatur auctor illius actus in quo iuratur, vt notat Bald.in.l.ſi quis maior.C.de tranſactio.qui mẽtitur peierando, illudit Chriſtum, & ideò grande crimen committit, dignum Dei, & principis ſecularis indignatione, vt in.d.l.ſiquis maior, & ob id crimen periurij ab vtroq; iudice, tam eccleſiaſtico, quàm ſeculari punitur, vt notat Ioan.Andre. in.c.licet.de iure iurand.lib.6.quem ſequitur Alexand.in apoſtil.ad Bar. in.l.omni nouatione. C. de ſacroſanct.eccleſijs, & notat Guido Papæ in conſil.29.& licet dicat tantũ crimen eccleſiaſticum Romanus in conſi.512. quem refert Couarruuias in lectura quarti in prima part. cap.7.in fine.nu.20. fol.49. tamen mixti fori eſſe crimen apertius authoritate dictorum doctorum com probatur, quibus aſſentio, & idem notatur in quæſtionib. Delphina. quæſt.78.

Periurium mixti fori. Niſi intelligas, quòd periurium pertineat ad forum eccleſiæ, reſpectu pœnitentiæ, vt in.c.omnis.& in cap.noua de pœniten.& remiſsioni. vel quando ageretur de remiſsione vinculi iuramenti, nam iudex laicus nõn poteſt remittere iuramentum, niſi principaliter concerneret vtilitatem ſuam, vt in.c.1.de iu.iuran.& in.c.2. de ſponſalib. Si tamen facto iuramento ageretur de tranſgreſsione, tam ſecularis, quàm eccleſiaſticus eſt iudex: vt de eccleſiaſtico patet in cap.nouit de iudic.& de ſecularipatet in.c.lex debet.24.q.5.& vt iuramentum ſeruetur, accumulatur forum foro, vt in.c. cum. C. laicus de foro competent.lib.6.& ad obſeruantiam

Universidad de Deusto
Biblioteca

seruantiam potest laicus per Eccle siasticum iudicem cõpelli, vt in.c. licet.de iure iur.lib.6.& notat Abba. & DD.in.c.cum sit generale.de foro competenti.

2 *Periurium quid sit.* Est autem periurium affirmatio mendacij,interposito iuramẽto,vt notat Bal.in.l.fi.C.de rebus creditis &iureiurand.& notatRaynerius in summa,de iuramento, & periurio.§.5.& Sanctus Thomas in.2.2.q. 98.& ideò periurus dicitur nequiter decipere credentes,vt in cap.1. 22.q.1.& in.c.homines.22.quæstione.2.& quando aliquis propter periurium aduersarij, aut falsum testimonium testium,de quibus lex nostra loquitur, damnificatur, dicitur pati casum fortuitum:est enim tale falsum testimonium casus fortuitus,vt notat Bal.in.l. qui fortuitis colum.2.C.de pignorati.actio.sicut & de iusta sententia notatur in.l. fi. ff.de administratio.tutorum.

3 Et non solum ex affirmatione resultat periurium,vt dixi,sed ex dolosa taciturnitate resultat quoq; periurium,si testisinterrogatus dixisset se ignorare quæ apertè sciuit: quia præsens fuit, & fidit,nam hic testis nõ affirmat mẽdaciũ,sed tacet quæ verè sunt affirmanda:propter naturam officij. Et propter huiusmodi dolosam taciturnitatem dicitur cõmissum periurium, vt notat Ange. inauthen.de testibus in prin.coll.7. & est tex.in.l.presbyteri.C.de episcopis & cleric.& in.l.1.tit.7. part.7. per Felinum in.c.1.de testib.cogendis,nisi aliqua iusta subsit ratio,qua se posset excusare testis qui nihil se scire affirmauit,vt quia de nocte casus contingit, vel in multitudine hominum:quo casu prẽsens esse potuit & ignorasse quæ facta sunt, vt in.l. si cum exceptione.§.in hac. ff. q̃ metus causa,vbi est glos. De quo loquitur eleganter Cepola in cautela.231. & Thomasius Grammaticus in voto.21.& Bal.in.c.1.§.1.quid sit inuestitura, & an sola præsentia probata sufficiat vt probetur periurium,notat Iasso.in rubrica.C.de in ius vocand.

Et non solùm testis qui tacet veritatem,dicitur periurium committere,vt dixi,sed tabellio qui iurauit rectè suum exercere officium,si celat prothocolum, & dicit se non fuisse rogatum,cum fuerit, est periurus:& adhuc in crimen falsi incidit,vt notat Bal.in.l.eum qui.C.ad. l.Cornel.de falsi.nisi fortè instrumẽtum esset antiquo tempore initum: nam propter temporis diuturnitatem,præsumitur ignorantia, maximè in tabellione bonæ famæ,vt notat Ioannes in additionib.adSpecul. tit.de instrumẽto.editio.§.1.in principi.& sequitur Rabena in alphabeto aureo,in parte notorius, & Romanus in singular.371.

Quod autem dixi ex affirmatione falsa,vel dolosa taciturnitate nasci periurium,intelligo de vero periurio,nõ tamẽ negandum est, quin præsumptum periurium nascatur quoq; ex non verisimili depositione testis: qui enim verisimilia non deponit,presumitur falsum asserere, *Affirmatio falsa.*

vt

vt notat Baldu.in.l.1.C.de seruis fugitiuis.& sequitur Matthæus de Afflict.in decis.345. &isto quoq; casu præsumitur periurium, licèt ob id quod sit præsumptum non est punibile sicut periurium verum, vt ibi notat Bal. & est doctrina omnium post Innocent.in.c. quia verisimile. de præsumptio.

Nõ tamen debet iudex secularis faciliter præsumere periuriũ, & super eo declarare: nam tunc istud licet,cum clare constat de periurio:si verò dubium est,non potest secularis declarare periuriũ,vt notatAlexan.per bona iura in.l.fina.ff.de crimine stellionatus,in apostil.ad Bar.

Item olim de iure cõmuni, cum crimen periurij esset priuatum, nemo poterat accusare, nisi ille cuius intererat,vt in.l.fi.ff.de crimine stellionatus.& notatur in.l.1.ff.de iure iuran.nisi crimen coram iudice cõmitteretur, vt in.l.nullum.C.de testibus.& sic non facilis dabatur aditus infamandi homines de periurio:hodie verò iure nostro regio saltim contra testes falso deponentes, quilibet de populo potest accusare, & in distinctè admittitur tanquam in crimine publico,vt in.l.1.iũcta.l. 5.ti.7.par.7.in alijs verò periurijs vltra testes fortè iura cõmunia remanent incorrecta,vt in.l. precipimus in fine.C. de appellatio.nisi vt infra subijciam,& sic intelligenda est.l.16 tit.11.par.3.

§ Aliquando tamen ratione qualitatis admixtę,periuriũ est crimẽ publicum, & cuilibet datur accusandi facultas,vt si quis falsum testimoniũ deposuit,& iterum in eodẽ casu videretur esse cõtestis, mutato nomine,& vestibus adiuit iudicem,& iterum falsum deposuit, nam isto casu propter admixtam falsitatem, in mutatione nominis, quæ hoc casu cõmittitur, vt in.l. falsi nominis.& ibi glo.& Bart.quilibet poterit istud crimen falsi accusare,vt in.l. 2.&.6. tit.7.par.7.

Itẽ vbicũq; iudici cõstat de periurio testes siue admixtum crimen publicum falsi,siue non habeat admixtum,sed sit simplex periurium,potest talem testem ex suo officio punire,vt in.l.fi.tit.16.par.3.& in.l.28.tit. 1.par.7.dum tamẽ de nouo inchoetur processus contra talem testem: nam sine nouo processu,punitio nõ fiet,vt probant verba dictæ.l.fi.ibi: *De su oficio les puedan demandar* itaque petitio prius contra testem est dirigenda, atq; eius audiẽda defensio, antequã condemnetur de falso: & ita tenet Abb.in.c.2.de ordin.cognatio.col.12.idq; per plura iura corroborat Hieronymus Cuchalon.in tract.maleficio.Angel.in parte, nec non adquerelam,in fine.

Et licet in reprobatione testiũ, si crimẽ probetur,non possit à iudice cõtra testẽ imponi pœna corporalis aut pecuniaria,vt in.l.fi.ti.1.p. 7.tamen ista lex nõ procedit,si periurio testis probato, repellatur à testimonio,nã vltra reprobationẽ poterit quoq;testis puniri ex iudicis officio,pœna cõdigna,vt in.d.l.fi.ti.16.p. 3.ibi,*darles pena segũ ẽtẽdierẽ q̃ merecẽ.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

Clericus per iuras.

Quod intellige, nisi testis sit clericus, quia hunc non poterit secularis iudex, etiam ex suo officio punire, quanuis in suo iudicio falsum deposuit: & ista est communis opinio ex sententia plurimorũ doctorũ, quos refert noster Bernardus Diaz de Lugo, episcopus Calagurritanus. in sua practica canonica in parte falsi testimonij rei.

Et periurium nõ solùm interposito iuramento tactura sacrorum, aut per religiosę rei affirmationem intruenientẽ cõmittitur, iuxta notata per Innocent. & DD. in ca. etsi Christus. de iu. iur. & per Cardinalẽ in clemẽt. 1. §. porrò. de hæreticis. sed quãdo fides interponitur inter christianos, si illa frangitur, frangens fidem, vt periurus punitur, vt notat Ioã. & Hostiens. in. c. querelam. ne prælati vices suas, & alios refert istã opinionem sequendo Felinus in. c. querelã de iureiuran. & dictus dominus Bernardus Diaz in dicta practica, in parte ac periurij, nã interpositio bonæ fidei iuramento æquiparatur, vt in. c. ad audientiã quod metus causa. & sicut iuramẽtum repræsentat maiorem, ita interpositio fidei, vt notatur in quæstionibus Capellæ Tolosanæ. q. 382. & ita intelligerem authen. sacramenta puberũ. C. si aduersus veditionẽ. & ista ratione fractor fidei in promissione interpositæ punitur, vt periurus de iure cõmuni, licèt extraordinem & non pœna ordinaria, si sacra nõ tanguntur, & in isto casu, quãdo interponitur in cõtractu siue promissio ne bona fides, putarẽ intelligẽdam l. 26. tit. 11. par. 3. quæ dicit *Que si alguno hiziere pleyto omenaje para cumplir alguna cosa, que si lo falleciere, esporende perjuro:* nam *pleyto omenaje* secundùm consuetudinem Hispanorum solet interponi positis palmis intra palmas nobilis recipientis promissionẽ, quæ interpositio est signũ humiliatis, & obedientiæ ex parte promittẽtis, vt notat Innoc. c. olim inter, de restitutio. spoliato. & istis palmis interpositis & pmissio homagij habet in se quoddã genus humiliationis, & seruitutis, vt notat gl. in l. si vsusfructus legatus. ff. de vsufructu. & ideo per procuratorem nõ interponitur, vt notat Bal. in. l. 1. ff. de acquirẽd. rerũ domini in fin. & hæc procedunt dicendo per hæc verba, *Doy mi fe, y palabra, haziendo como hago pleyto omenaje, como cauallero, y hombre hijo dalgo, segun fuero de España de cumplir, ò hazer guardar tal cosa*: & casu quo hæc verba ponerentur, clara atq; rationabilis est decisio illius legis, cum facta mentione interpositionis fidei, si frãgitur promissio, incurrit periuriũ: sed quia illa lex de fidei interpositione nihil dicit, imò nec in. l. 2. tit. 5. par. 7. vbi interponitur *forma del pleyto omenaje* & in. l. 5. titul. 15. parti. 7. & per Bald. in. c. 1. quo tẽpore miles. & in. c. 1. §. fina. per quos fiat inuestitura, & per Thoma. Grãmati. in voto. 10. col. 3. & per tex. in. l. 4. ti. 25. pa. 4. & ideo q̃ sit periurus per solam interpositionem verborum *del pleyto omenaje*, videtur satis nouũ, attenta mẽte iuris

7 Pleyto omenaje.

6 Quãdo fides interponitur.

ris canonici atq; ciuilis, quia sola tactura palmarũ, etiã interposita fideno est sufficiens, vt quis cõdẽnetur pœna ordinaria periurij, licèt sufficiat ad extraordinariã pœnã, vt per bona iura cõcludit Matthæ. de Afflictis in cõstitutio. regni Siciliæ rubri. 55. sub nu. 11. quãto ergo minus sola promissio hominis ad hominẽ etiã tactis palmis in *forma de pleyto omenaje*, non debet sufficere ad pœnam periurij, de quo in. d. l. 26. & ideo vel illa intelligenda est, quãdo interponitur bona fides vel q̃ frangens *pleyto omonaje* sit periurus, id est promissionis solẽnis fractor, nõ tamen reatum periurij incurrit. Vel *pleyto omenaje* dicatur publica fides, vt notat Antonius Nebrissensis suo dictionario verb. *omenaje*, quam frangens sit periurus, & tenet Oldradus consil. 93. ★ Tu adde, *en materia de pleyto omenaje* sequentia: primo. l. 4. titu. 26. part. 4. & l. 25. tit. 16. par. 3. & Couarru. in. c. quanuis pactum. 1. parte. §. 1. num. 1. in versicu. qualiter autem homagium, &c. & Greg. Lopez in. l. 26. titu. 11. parti. 3. verbo *o le ficiere pleyto* & d. Padillã in. l. siquis maior. nu. 36. C. de transactio. Pinelum in. l. 2. de rescind. vendit. 3. part. c. 1. num. 13. & Peralta in. l. vnum ex familia in principio. nu. 23. ff. delegatis. 2. vbi tenet q̃ qui cõtra homagium aliquid facit, peierat & vide nouissimè Gutierez in auth. sacramenta puberum. C. si aduersus vendit. numero. 148. & bene Mẽdoça de pactis libro. 1. capite. 6. q. 6. nu. 12. ★

★ Auendaño.

Vt aliqueat ergo pœna sc periurantis attenta mente legum huius regni in concordantia iuris communis, sic est distinguendum: nam aut quis est periurus, vt persona principalis, & nõ accessoria, & siquidem iuramentum non respicit alterius damnum, aut interesse, vt est in eo qui iurauit nõ comedere carnes quas postea comedit, & isto casu periurus nullam pœnam in foro iudiciali incurrit, vt notat glo. in. l. 2. C. de rebus creditis & iur. iuran. & ista est communior opinio contra Alexand. dico contra Angelum ex relatione Iasso. in. l. si duo. §. final. ff. de iureiurand. & ista erit prima conclusio.

8 Pœna periurij.

Quod extenderem, non solùm quando sibi ipsi iurat, vt in exemplo supra posito, sed etiam quando alteri iurat ex eius voluntate, vt est in iuramento à parte parti delato, vel à iudice parti, vt in. d. l. 2. C. de rebus creditis, & iu. iuran. & de iure regni est tex. in. l. 26. tit. 11. par. 3. in princip.

Et istud subintellige, quãdo iuramentũ litis decisiuũ defertur à parte parti: quod esset secus si cũ parte etiã in solum præiudiciũ iurantis esset iuramẽtũ interpositũ: putà si ad instãtiã amici, cuius nullũ vertitur præiudiciũ, aliquis iurat nõ ludere, nã licet ludẽdo soli⁹ lusoris vertatur præiudiciũ, & nõ amici, ad cuius instãtiã iuratur: nihilominus frãgẽs tale iuramẽtum, periurus est: quia accessit promissioni validæ, vt notant Bart. Paul. Ias. & DD. in. l. ex ea parte. §.

Quãdo iurat non ludere.

Universidad de Deusto
Biblioteca

mulier.ff.de verborum obligatio.

Quando est periurium in contractu.

Secũda cõclusio in ista materia sit, ꝙ ille qui iurat alteri in illius cõmodũ aut interesse,si nõ adimplet iuramentũ,incurrit periurium, vt in.l.si quis maior.C.de trãsactio.etiã si nõ dolo,sed culpa interueniente,iuramentũ nõ impleuerit, secundũ Iaſ. ibi,& in.l.qui iurasse.ff.de iur.iuran. & vltra pœnas infamiæ,& amissionis actionis,& aliarum, de quibus in.d.l.siquis maior,quã bene declarat Ancharra.in.consi.148.periurus in contractu amittit omnia bona, vt est tex.in.l.1.tit.6.lib.8. ordinam.

★ ★ Quæ est.l.1.tito.17.lib.8. Recop. quæ declarat quòd hoc procedat in cõtractibus in quibus potest poni iuramentum. ★ & durius punitur iurans, & periurans in contractu, quàm extra contractum, ex causis de quibus per Bald.in.ca.testimonium.num.6 de testib. & ideo omnium bonorũ amissione ponitur in

★ dict.l.1.*de los perjuros*. ★ Quæ est.d.l. 1.titu.17.lib.8.Recop. ★ quæ loquitur in iuramẽto de futuro:in iuramẽto de præterito cessat infamia,vt in glo. & ibi communis opinio, in.l. Lucius. ff. de his qui notantur infam. & glossa in.l. quæ sub conditione, in principio. ff. de conditio. institu.

Quãdo non valet contractus.

Quã legẽ intellige quãdo cõuentio,seu cõtractus inquo imponitur iuramẽtũ,est validus,nec cõtra bonos mores,aut in alterius detrimentũ: & sic lex illa loquitur de huiusmodi cõtractu obligante animam iurantis,vt probant verba legis ibi, *en peligro de sus animas*:si ergo contractus non valeret, ex sex causis quas notat Bal.in.l.si ad excludendum.C. de rebus creditis. & in.iur. vel ex similibus.in illis casibus contraueniens cõtractui, non est periurus, nec habet in eo locũ pœna de qua in.d.l.1.Itaq; licèt quis propria actoritate contraueniat huiusmodi cõtractibus,in casibus quibus licet propria authoritate cõtrauenire, de quibus per Innocent.& D D. in c.venerabilem.de electio. nõ habebit locũ pœna.dictę.l.1.tãquam iurans contrauenire contractibus iuramento vallatis: nõ est tamen isto casu negandũ, quin iste qui iurauit illicitè, debeat puniri,saltem extra ordinem, vt est aurea lex.11.in fine tit.11.par.3.& in.c.tua nos de iu.iur. & quando quis contrauenit contractui iuratò propter impedimẽtum iuris, à quo affectus est ipse contractus, habẽt locũ supradicta,vt in.l. non dubiũ.C.de legib.idẽ est siquis contrauenerit, aut non impleuerit cõtractum iuratũ, propter impedimentũ naturæ,siue propter impedimentũ personæ, à quopræstitũ est iuramẽtum,vel cui iuratũ est:& exẽpla quæ possem refert, ponũtur iure regio in.l.27.tit.11.par.3.& de iure cõmuni illa exempla & alia in praxim vtilissima ponuntur per Matheũ de Afflict.in constitutio. regni Siciliæ rub.55.sub nu.18.Itaq; in istis exẽplis pœna dictæ legis primæ *de los perjuros*,locum non habet:& idẽ adnotat Iaſ. in.§. item si quis postulãte.de actioni.nu.68. & per Alexã. in

in apostill.ad Bar.in.l.cõtinuus.§.illud.ff.de verborum obligationibus.

10 *Dolus vel culpa requiritur in contraueniente iuramento.*

Item lex prima *de los perjuros* loquitur quando dolo,vel culpa, siue faciendo, siue cõmittendo contrauenit quis cõtractui iurato,vt probant illa verba, *quebrantare*, *ò no guardare*:itaq; contrauentio dolosa, aut culpabilis propter latam culpã exigitur,vt pœna locũ habeat:de dolo patet,vt in.d.l.siquis maior.& notat Bal. in.l. obseruare.§. proficisci. ff.de officio procõsul.& per Alexã. in.l.fi.ff.qui satisdare cogant. & idẽ in.l.qui iurasse.ff.de iu.iuran. de culpa tenet Bal & Albaro in.c.licet, si de feudo fuerit controuersia inter dominũ, & agna.in vsibus feudor. hoc tamen quãtum ad pœnam, & reatum periurij, maximè in causa dictæ.l.1. *de los perjuros*. vbi pœna est amissio omnium bonorum, cõ firmat Iasso.in.d.l.qui iurasse,cuius opinio mihi in casu isto videtur quisima:& sic dicta verba,*quebrantare*,*ò no guarde*,intelligerẽ frangendo iuramẽtum diricte vel indirecte, ex dolosa tamen intentione.

Quando iusta causam terminit.

Si ergo iusta causa motus non implet cõtractum iuramẽto vallatum, non habet locum pœna dictæ legis primæ:quia quælibet causa colorata excusat *á dolo*, vt per multa iura notat Alexand.in secundo volumine consil.119.& in quinto volumine cons.75.nec periurus dici potest qui ex tali causa deserit iuramentũ, vt est glossa in lege fina.ff.qui satisdare cogantur.& in.l. si libertus iurauerit.ff.de õperis libertorũ,& per Auendaño.

Bald.in cap.ex literis, de constitutio.& per Iasso.in. d.l. siquis maior in.3.&.4.col.Et eadẽ ratione debitor qui nõ soluit vsuras,licet in effectu sit periurus,vt in.c.debitores.de iur. iur.tamẽ ex iusta causa,re ipsa quæ resultat nõ soluẽdo vsuras,euitat infamiã, notat Felinus in.c. testimonium de testib.sub num.20.

11 *Effectus requiritur in cõtrauentente*

Item lex prima *de los perjuros*, locum habet,quando cum effectu ille qui iurauit cõtrauenit cõtractui: itaq; non sufficit cœpisse cõtrauentionẽ,sed requiritur consummatio, vel per actum contrarium, vel per lapsum termini,vel alio quouis modo,ex quo constet cum effectu, iurãtem impleuisse iuramẽtum : quia dict.lex.1. imponit pœnam amissionis bonorũ, per verbũ præteriti tẽporis,& ipso iure,vt probãt illa verba *por el mismo hecho ayan perdido y pierdan todo sus bienes*: & quando lex sic loquitur per verbum præteritum,aut præsentis tẽporis,ipso iure pœna infligitur: vt est gl.in.l.in criminali.C.de iurisdicti.omn. iudi. & notat Bart.in.l.exat.ff. quod metus causa.& Ang. in authen.de hæredibus & falcidia.§.si quis.coll.1.& quãdo ipso iure pœna imponitur,requiritur cõsummatio actus,vt in.c.perpetuo.& ibi Domini.de electio.lib. 6.& plura alia notat Felin.in tractatu de cõnatu,versic.fallit quarto: & vltra consummationẽ requiritur declaratio,secundùm Felinum in cap. Rodulphus.de rescrip.& per Iassonem in.l.3.§.quod autẽ.ff.quod quisque iuris.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Itẽ dicta lex prima procedit & locũ habet,quãdo contrauẽtio aduersus cõtractum iuratũ facta fuit,vt in totum absorberetur effectus cõtractus:& id sonant illa verba, *que quebrantaren,ò no guardaren*:secus si differretur effectus dicti contractus iurati,vt est quando impetratur dilatio ad soluendum intra longius tempus ex rescripto principis, de quo in.l. quotiens.& in.l.vniuersa. C. de preci.imperatori offerend.nam contrauentio ista,tum quia non est contra contractum,tum quia fit authoritate regia, facit vt qui ea vtatur, non dicatur contra iuramentum venire, & sic cesset pœna dictæ.l. primæ *de los perjuros* : de quo possunt plura iura videri per Decium in.2. parte consi.352

Quãdo non soluit coactus.

Itẽ ex eadem causa dicẽdum est, pœnam dictæ legis primæ cessare,si coactus quis à rege nõ soluat prout promisit:quod practicatur quotidiè apud Hispalensem ciuitatem, cum aurum ab Indis trãsmissum, promisit quis, aut iurauit soluere alicui, apud Hispanos degenti. nam si tale aurum sequestretur à rege, ille qui nõ soluit.minimè incurrit periuriũ, & idẽ esset si à iudice cõpelleretur, vt in.d.l.27.tit.11.part.3.dummodo coactus proponat coram iudice, qualiter ipse iurauit soluere,&petat sibi dari facultatem soluẽdi, nam si hoc nõ obstante superior cogit,tũc verè dicitur cõpulsus,& nõ aliter,&

Quãdo dicatur coactus.

ita probatur in.l.ait prætor.§.permittitur.ff. de minori& in.l.2. inprinc. & ibi notat Paul.ff.de iudicijs.& idẽ Paulus in.l.1.C. si aduersus solutio. & in.l.certum.§.sed an in ipsos.ff.de confessis.& notat Paulus in.l.parentes.C.de testibus,& Decius in consi.25.& sic intelligo notata in quæstionibus Capellę Tholosanę.q.42.

In dubio autẽ rex,aut iudex inferior nõ videtur per suũ præceptum velle cassare, aut differre obligationes iuramento vallatas,nisi de iuramento specificam faciat mentionẽ: vt est gloss.notabilis.c.cum non de ceat.de electio.lib.6.quam cõmendat,plures autores referendo, Matthæus de Afflictis,in decis.5.& probatur per gloss. in auth. sacramenta puberum.C.si aduersus venditio.

Seguro para arrendatarẽtas del arçobispado de Toledo.

Ex quo infero vnũ,iudicio meo, menti tenendum,ad euitandas malitas debitorum degẽtium intra archiepiscopatum Toletanum. Nam attributum est pruiilegium archiepiscopo Toletano,vt volentes locare reditus Eccleśię,iura, siue reditus arhiepiscopatus, possint tutè accedere,& ambulare intra certum tempus, quo durante, non possint capi ob debita, & istud solet vulgò appellari *mandamientos de rentas*,quibus tuti sæpè eluduntur creditores, & vtinam id non fieret malitioſè à debitoribus: & vtcunq;,sit,dico,q; si debitor iurauit soluere debitũ,nõ potest se excusare quin capiatur,vt soluat virtute dicti priuilegij regij, in tutamen arrendatorum cõcessi; nam illud nõ extenditur addebita iurata,sed ad alia quæ nõsũt iuramẽto vallata,per dictã glo. & loquendo in literis de saluo cõducto,ita in expresso

presso notat Guillelmus Benedictus in.c.Raynuntius de testamẽ.in parte testamentum.nu.fol.19.189.

Quãdo labitur tempus ad soluendũ

Item dicta lex prima non procedit in eo,qui ad certum tempus promisit soluere, & lapso termino,ante quã accusetur soluit:nã nõ est periurus,vt notat gl.in.c.apud misericordiã.32.q.1.itẽ si per fidelem nũtium misit pecuniã, & non fuit soluta,excusatur,vt distinguit Felinus in.c.testimonium,nu 23.de testibus.

Itẽ dicta lex prima *de los perjuros* loquitur,quãdo ille qui cõtrauenit, est ipsemet qui iurauit:secus si eius hæres contrauenerit:nam licèt effectus iuramenti,& cõtractus trãseãt ad hæredes,tamẽ quia ipsi hæredes nõ iurauerunt,non incurrunt periuriũ,vt notat Innoc. cuius opinio est communis,in.c.veritatis de iur.iur. & ita in specie notat Matthæus in dicto tit.de periurijs lib.3.in constitutionibus regni Siciliæ.

12

Quãdo iurat vniuersitas.

Et idem putarem dicendũ in iuramẽto præstito ab vniuersitate,iurat enim vniuersitas,vt notat Bald.in.l. generaliter in princ.C.de rebus creditis,& iu.iur.nam si ciues ficto modo obligãtur per iuramentũ ab administratoribus,& soli ipsi administrantes liganturiureiurando,& alij ciues ficto modo cõtraxisse videntur:cur nõ idẽ dicemus in istis?q; in hæredibus dicit Innocẽ.in.d.c.veritatis quẽ cõmendat Bal.in.l.1.C.de rebus creditis. & iur. iurã. & Paul. in.l.fi.ff.ne quis eum qui in ius vocatus est vi eximat.& Feli.in.c.quæ in ecclesiarũ colũ.23.de constitutio.& Auendaño.

Quãdo iurat no reuocare testamẽtum.

Item lex prima *de los perjuros* pro priè loquitur, quãdo iuramentũ interponitur super contractu,& esset secus si interponeretur super testamentis,aut alia dispositione sui natura reuocabili:nã reuocans non incurrit pœnam huius legis primæ,loquentis in contractibus, & rationibus,& iure relato per Ias.in auth.sacramenta puberũ.C.si aduersus vẽditio.nu.68.& Ysernia in.c.1.§.sacramẽta.sub nu.46.in vsibus feudorũ.

13

Quandoquæ ſi cõtrahitur

Item dicta lex prima,quæ loquitur in contractibus,locum habet in quasi contractibus, nam est doctrina generalis, quod vbicunq; tractatur de obseruantia iuramenti,debet extendi & est fauorabilis,& nõ pœnalis:vt est gl.in.c.Sciant cuncti. de electio. & ista est cõmunis opinio, vt notat Ias.in authenti. sacramenta puberũ.C.si aduersus venditio. nu. 72.&idem notat in.l. siquis maior. C.de transactio. in princi. & regula quæ habet,quòd lex pœnalis, quæ loquitur de contractibus, non extenditur ad quasi contractus, vt est glo.in.c.decet de immunita. ecclesia.lib.6.& notat Abb.in.c.qua fronte.de appellatio & Ias.in.l.more.ff. de acquirend.hæredi.procedit, vbi non interponitur iuramẽtum, nam

Universidad de Deusto
Biblioteca

co interpoſito, lex non eſt pœnalis, ſed fauorabilis: ideo ad quaſi contractum extenditur: & contractos, Hipano ſermone ſignificat tam nominatos, quã innominatos, de quibus in l.5.tit.6.par.5.

Quãdo iuratur ſuper exercicio offi cij.

Hoc autem quod dixi, pœnã extendi, ad quoſcunq; cõtractus, intelligo verũ, ſi non cadũt in nomẽ officij, nam ibi ſpecialis pœna eſt interpoſita à iure, cui ſtandũ eſt: & ideo ſi tutor qui in creatione ſui officij, iurauit vtilia facere, & inutilia prætermittere, vt in auth. vthi qui perhibẽt obligatas ſe habere res minorũ §.fi.coll.6.cõtra iuramẽrum aliquid fecerit, licèt quãtũ ad damnũ minoris, obligetur ex quaſi cõtractu, vt in.§.tutores quoq; Inſtit.de obligatiõ quæ ex quaſi cõtractu naſcũ. tamen ſi vt ſuſpectus, talis tutor remouetur ab officio, nõ punitur propter periuriũ in amiſsione omniũ bonorũ, vt in.d.l.1. ſed eſt infamis & cõdẽnatur in damno minoris, vt in l.fi.ti.18.par.6.iuncta.l.9.tit.16.ead. part. vbi dicitur, qualiter debeat tutor iurare.

14 *Quãdo iurat eadem*

Et idem dicendum puto in iudice qui in introitu officij iurauit adminiſtrare iuſtitiã: nã valet argumẽtũ de tutore ad iudicẽ, vt notat Paul.iu l.iuſiurandũ.§.defenſor.ff.de iur.iurãd. Nam ſi malitioſè iudex fecerit cõtra iuſtitiam, incurrit infamiam, & venit officio priuandus: vt tradit Bal.in.l.ſi ad excludẽdã.C.de rebus creditis, & iureiurãdo. & eſt text. in l.23.tit.22.pa.3.facit.l.quod ait.§.miles.ff.de his qui notantur infamia. Si verò pretium accepit vt iudicaret, punitur iudex pœna.l.fi tit.22.par.3. & idẽ dicerẽ in alijs officialibus publicis, vt ſunt ſaltuarij, quos vulgò *guardas de montes, ò terminos* appellamus: de quibus loquitur.l.32. in fi. tit.2.part.3. nam ſi probatur falſum retuliſſe, prout poteſt probari ex doctrina Abb.in.c.cõtinebatur deſponſali. impube. propter perurium ſunt infames, & poſſunt officio priuari, & pecuniariter puniri, prout infra ſubijciã, non tamẽ in amiſsione omnium bonorum ſunt condẽnandi: & idem dicerẽ in tabellionibus qui in ſui officij creatione iurãt fideliter exercere officium: nam ſi rogati nolũt exercere, incurrũt periuriũ, vt notat Hoſtienſ.in ſummatit. de fide inſtrumento.§.ex quibus verſ.& hi qui.& ſequitur Cardin.in clem.1.verſ.dũdum.de iureiurãd. & Deci. in.l. inuitus.ff.de regul.iur.& Feli.in.c. quoniã contra falſam. de probationi.col.3.nam iſto caſu talis tabellio poſſet extraordinẽ puniri, & forté officio priuari, non tamen amittit medietatem bonorum, ſaluo caſu in quo falſitatis crimẽ cõmiſerit, nam ibi aliter eſt dicendum.

Custos uuarũm.

Tabellionẽ

Vbicunq; ergo nõ cadit quaſi cõtractus in nomen officij, pœna dictæ legis primæ *de los perjuros* locũ habere poteſt, ſi per modum promiſsionis iuretur de futuro, & non aliter, ex quo ſemel dixi, quòd ille qui in iudicio iurauit, quòd rem patrimonij, vel auolengi quam volebat retrahere, ſibi, & non alteri retrahebat: quòd ſi poſtea conuinceretur

Quando ſe per tenet.

retur de periurio, q̃ licèt illud iuramentũ non interpoſuerat in contractu, ſed in quaſi contractu (in iudicio enim quaſi contrahimus) quod in tali crimine nõ ſolum in amiſsione actionis, ſed in alijs pœnis extra ordinem punietur, in omnium bonorum perditione non poſſet talis periurus condemnari, ex diſpoſitione dictæ legis primæ, *de los perjuros*. Hoc tamen nõ extẽderẽ ad occultantẽ bona, vel æſtimationem eorũ in fraudẽ contributionum regaliũ, vt in.l.128. *del eſtylo*, quia in duplo tãtùm contributionis punietur: neq; erit infamis, cum iuret de facto proprio de præterito vel præſenti, & nõ de futuro, vt eſt gloſſ.in.l.Lucius.ff. de his qui notantur infamia. & ibi communis opinio doctorum.

Quãdo ſe perturat vitado contribucion.

Quãdo contrauenitur effectibus iuramenti.

Item dicta lex.1. *de los perjuros* loquitur in caſu, quo quis contraueniret ipſimet contractui *juramento ual lato*: ſecus eſt, ſi cõtraueniret effectibus ex cõtractu iurato reſultãtibus in fauorẽ tertij: nam propter cõtrauentionem, cum tertio non incurritur periuriũ: vt ſi inita vẽditione aut per mutationẽ cũ iuramẽto, noluerit quis ſoluere gabellã, quæ *alcaua la* debetur gabellario, ex diſpoſitione legis primę *en el quaderno de las al* ★ *caualas*. ★ Quæ eſt.l.1.tit.17.&.l.1. tit.18.lib.9.Rec.nã per hoc vẽdens, aut pmutãs nõ dicitur frãgere contractũ iuratũ, quia ſolutio *del alcaua la*, nõ eſt cõtract°, ſed effectus reſultãs ex cõtractu: & effectus & cauſa diuerſa ſunt, vt in.c.cum ceſſante. de appellationibus. notat Bal.in.l.cunctos populos in.8.col.C.de ſumma Trinitate, & fide catholica.

Quãdo contrauenitur qualitati.

Ex hoc quoq; poteſt inferri, quod pœna dictæ legis primæ *de los perjuros*, locũ non habet, ſi quis contraueniat non contractui iurato, frangendo eius effectum in totũ, ſed in aliqua eius qualitate: nam cõtraueniens tali qualitati, quæ non imminuit contractũ, nõ punietur amiſsione bonorum, ex doctrina Bart. & Pauli in.l.eũ qui.ff.dẽ iur.iurand. in quæſtione illa, qua dubitatur quæ ſunt quæ faciant creſcere pœnã per inficiationem, negando factum.

Quãdo contractus non eſt acceptatus.

Item dicta lex.1.tit. *de los perjuros* procedit, & locum habet, quando contractus, ſuper quo interponitur iuramẽtũ, eſt certus: nam ſi eſſet incertus: & à nullo acceptaretur tanquã nudus, contractus eſſet nullus, & per conſequẽs, ſi facto poſtea cõtractu contraueniret iurans, non eſſet periurus, ad quod poteſt induci doctrina Bal.in.c.veniens de iur. iuran. quẽ ſequitur Iaſ.in.l. duobus. §.fi.ff.de iur.iurand. vbi tradẽdo intellectũ glo. in.c.licet de iur.iuran. lib.6. dicit, q̃ faciens iuramentũ generale de nõ alienando, dicitur nudam promiſsionẽ, & animæ acceptam feciſſe, & idem ſentit Ioã.Fab. in auth.ſacramenta puberũ. C. ſi aduerſus vẽditio. vbi dicit, quòd diſpoſitio illius auth.locũ nõ habet, quãdo minor iurauit non cõtrauenire cõtractui, quia vt iuramentũ repreſentet eum maiorẽ, iuramentũ debet eſſe eſpeciale, & idem notat Yſernia in.c.1.§.item ſacramenta puberum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

in vsibus feudorum. numer.42.

Quando contractus est respectiuus.

Item dicta lex non procedit in cõtractibus respectiuis, in quibus si altera pars frangit iuramentum, aut fidem, non est alter periurus, si contraueniat, vide Bald.in.c.peruenit el 2.extra.de iure iurand.

Sed qualiter supradicta lex prima *de los perjuros*, poterit practicari, cũ in contractibus nequeant interponi iuramenta per laicos, obstãte dispositione tex.in.l.6.tit.1.lib.3.ordina. & in pragmatica *de Midrid*, ★ cõdita anno.1502. ★Quę est.l.11.cũ seq.tit.1.lib.4.Rec. ★ Quas Rex Castellę in tutamẽ proprię iurisdictionis, ne laici iurãdo efficerẽtur fori ecclesiastici, potuit iustè stabilire vetãdo subditis, ne alienãiurisdictionẽ directè, vel indirectè prorogẽt ex doctrina Bar.& moder.in.l.1.§.& post operis.ff.de noui ope.nũtia.& Pau.in.l.1.C.vbi de crimin.agi oporte.in proprio casu loquẽdo, ita notat Guillel.Benedi.in repetitione.c. Raynũtius de testamẽ.in parte duas. sub nume.247. & facit quod notat Pute.in tracta.syndic.in.c.de excessi.Baronũ. Cũ ergo dictę leges concernãt propriã defensam regię iurisdictionis, & nõ æmulationẽ, ecclesiasticæ iurisdictionis, nemini dubiũ esse debet, eas iustissimè cõditas ex generali ratione tex.in.l.1.§.denique.ff.de aqua pluuia arcenda. & in l.altius. C.de seruituti.& aqua.& in l.cum eo.ff.de seruitutib.vrbanorũ prædiorum.& per hoc cessant nota ta per Abba.in disputa.quæ incipit, stante statuto.

An in cõtractibus intercedat iuramentum.

Cum ergo ex dispositione dictarum legum iuramentum non interueniat in cõtractibus, quomodo in praxim veniet dispositio dictæ legis primæ, *de los perjuros*. ★ ★Quæ est.d.l.1.tit.17.lib.8.Recopil. ★ In quo dicerẽ multipliciter dãdo responsum.

Quòd licèt leges regiæ vetent interponi iuramenta in contractibus, si tamen fuerint, quãuis de facto interposita, iudex ecclesiasticus potest adiri, vt compellat seculares iudices ad obseruantiam contractuũ, in quibus tale interuenit iuramentum, & sic exequentur tales contractus: ita notat Alexan.in quarto volumine consi.39.& Bal.in.l.1. in fin. C. de rebus creditis.& dicta compulsione interueniente aduersus iudices seculares poterit practicari: pęna dictæ.l.1. *de los perjuros*. ★ Quæ ★ est.d.l.1.tit.17.lib.8.Recop.★

Item aliter & secundo modo poterit practicari dicta pœna in casib⁹ in quibus licitum est laicis interponere iuramenta in causis spiritualibus,& in compromissis, & in alijs ad suam validitatem hoc exigentibus, de quibus in pragmatica regia condita in Talauera, fol. mihi.172. ★Quæ est.l.12.tit.1.lib.4.Rec. ★ & ★ per doctorẽ de Segura in repetitione.l.1.ff.de acquiren.possessio. Vbicũq; ergo à lege regia permittitur iuramẽtũ interponi, ibi contra veniẽs punietur pœna, de qua in dict. l.1.Si verò de facto iuramẽtũ interponatur, contractus non debet exequi: vide Rodericũ Suarez in.l.post rẽ.ff.de re iudica.limita.decima.

Et

15 *Causa relaxandi iuramentum.*

Et vbicunq; de facto extra casus permissos in dicta pragmatica *de Talauera* fuerit iuramentum interpositum, potest iudex secularis adiri, vt compellat illum cui iuratum est, vt iuramentum relaxet: quia cõtra legem prohibentem fuit interpositum:& ita notat Federicus de Senis in consil.262.& Abb.in.2.volumi.consil.107. & Alexan. in quarto volumi.consilio.39.& Abb. in.c. peruenit el.2.de iur.iuran.

Quando mulier cõtraxit sine licentia viri & iurauit.

Et per hoc dicerem, q̃licèt mulier, quæ contraxit sine licentia mariti,& iurauit, possit ligari iuramẽto, quod non admitterem: quia iuramẽti interpositio illo casu est nulla, vt notat Arias in. l. 52. *de Toro*, sub nu.84.& Matthęus de Afflictis in decis.260.& Lucas in rubr.de de cretis ab ordine faciẽd.lib.10.& plures allegando, idem comprobat noster Couarruuias in lectura quarti. c.7.§.1.in.2.parte.nu.3.fol.72.tamẽ licèt iuramentum ligaret, possit secularis iudex adiri, vt cõpellat ad relaxãdum eum cui iuratum est: de quo vide Socinum in consil.239.

16 Sed cui incumbit probatio periurij in casu dictę legis primę, *de los* ★ *perjuros*? ★Quę est.d.l.1.tit.17.lib.8. Recopil.★ & in hoc dubio respondeo ex doctrina Bal.in.l.actor.in fine.C.de probatio.nam si aliquis iurauit soluere in paschate,& ego creditor accuso debitorẽ de periurio, certè non oportet me probare nisi solam promissionem, ex qua resultat lapsus temporis, quia cum sis mihi obligatus, in obligatione præsumitur perseuerantia, & ideò nisi debitor probet soluisse, conuictus est de periurio: si verò nõ creditor, sed alius tertius accusat periurium, cũ solum periurium sit fundamentum suę intentionis, denuntians debet hoc probare, etiam si cõsistat in negatiua, quia agens, neq; respublica non habent aliud fundamentum, nisi negatiuam, ex qua resultat periurium, & ita notat Innocent. in.c. super his.de accusationi.& Cynus in.l.2.C.de iure emphyteotico, quẽ sequitur Matthęus de Afflictis, in constitutio. regni Sicilię rubric.55. lib.3.num.17.

Iur accusandi an competat tertio.

Et quia Bal.sentit in dict.l.actor, etiam tertium posse accusare de periurio, in contractu commisso, dicas illud esse verum, si negocium super quo iuramentum interponitur esset tale, quod resultaret punitio publici criminis, vel quid simile, vt si respublica ex fractione iuramenti lęderetur, tunc enim propter admixtionem reipublicę, ad contractum inter priuatos, non solum cõtrahenti, sed cuilibet tertio daretur ius accusandi, ex notatis per Cassaneum in cõsuetudinibus Burgũdię rubri. 10.§.fi.sub nu.17. si verò solũ in contractu verteretur commodum pecuniarium particulare, ei tãtũ competit ius accusandi, cuius interest, & ita notat Ysernia in tit.de pace iuramento firmand.§. item sacramenta puberum, sub nume.42. in vsibus feudorum, & sequitur Cassaneus in dicto loco num.19.

Pœna periurij in iudice

Tertia conclusio in ista materia periurij,

Universidad de Deusto
Biblioteca

periurij, est quod periurus in iudicio, non punitur tam graui pœna, sicut periurus extra iudicium in contractibus, vt supra dixi, nam periurus in iudicio, aut istud crimẽ committit in causa, circa primum caput iuramenti de calumnia, in quo iuratur, ne aliquid in causa petat malitiose, & deinde, si dum petit, constat de malitia, non debet audiri, vt in.c. constitutus. de in integrum restitut. & in.c. suscitata & ibi per Innocentium eod.ti. & in.c. post electionem de concessio. præbend. & in.l. si seruus. C. de his qui ad ecclesias cõfugi. & per Felinũ in.c. de cætero. de re iudicata.

De periuro contra iuramentum calumniæ.

Si verò periurat in tertio capite illius iuraméti, quo promittitur nõ corrumpere iudicem, aut aduocatum, tali casu habent locum pœnæ, de quibus in.l. seruo inuito. §. cum prætor. ff. ad Trebellia. & in.l.1.C. de pœna iudicis qui male iudicauit, & per Bar. in.l.1.§.fi.ff. de calumniatoribus: si verò fallẽdo partem periurauit, habet locum etiam de dolo actio, vt in.l. si legatarium. ff. de dolo.

Si verò periurus fuerit in quarto capite illius iuramenti de calumnia in quo iuratur, non vsurum se falsis instrumẽtis, si postea vtatur, habent locum pœnæ de quibus in.l.2. C. si ex falsis instrumentis & in.l.2.C. de fide instrumentorum. & per Matthæũ de Affict. in decisionibus suis quæst.24. & extra istos casus periurus in iuraméto calũniæ non punitur, vt in.l. 136. in legibus *del estilo*.

Si autem non in iuraméto calũniæ, sed in responsione positionum pars principalis deierauit, omissis opinionibus antiquorum, hodie iure nostro regio, siquidem est actor amittit causam, si verò reus fuerit, habetur pro confesso, vt in.l.13. in legibus *de Madrid*, circa ordinem iudiciarium litis. ✶ Quæ est.l.2. in fine. tit.7. lib.4. Recopil. & iunge.l.2.tit.17.lib.8.Recop. & super added. Perez in.l.1.tit.4.lib.3. veteris ordin. columna.917. ex princip. & per seq. columnã. ✶ & istud additur per illam legem, *allende de las otras penas:* aliæ autem pœnæ sunt, de quibus lex illa facit mentionem, scilicet, quòd punitur arbitrariè de iure communi, vt concludit Bald. in repetitione.l. secundę. ff. de iureiurando. & in.l. si duo. §. fi. ff. eod. tit. quem refert Rodericus Suarez in lectura l. secundæ tit. *de las juras*. lib.2. foro legum, in versiculo ad vnum aduerte. Et istud procedit, non solùm si in toto negãdo reperitur periurus, sed etiam in parte, putà si negauit debere centum, & probatur debitor in quinque, notat Bartol. in.l. si quis cum totum. ff. de exceptio. rei iudicatæ. & apostilla in quæstionibus Capellæ Tolosanæ quæstione. 208. & Alexan. in quarto volumine consiliorum consi.114.col.3. 17 *De periuro in positionibus.*

Item iure quoq; regio talis periurans in cruce, & euangelijs punietur in sexcentis marapetinis, vt in l.10.titu. *de las penas* libr.8. ordinamen. ✶ Quę est.d.l.2.titu.17.libr.8. Rec. ✶ & secundũ istam doctrinam intelligo

intelligo puniẽdum eum, qui iurat tempore quo petitur executio debiti, secundùm formam text. in.l.8.tit. final. libr.5. ordinamẽ. ✶ Quæ est.l.9.tit.21.lib.4.Recop. ✶ Quę supra dicta sunt intelligo quãdo ipsa pars principalis deierauit, secus si eius procurator ex notatis per Antoni. Capitium in decisio.67.

De periuro in causa criminali.

Quæ dicta sunt intelligo, quãdo deierauit respõdendo positionibus in causis ciuilibus, si verò interrogatus de crimine commisso deierauit in criminali causa, & conuincitur de mendacio, & quòd commisit crimen, quod negauerat tali casu, propter huiusmodi periurium, metu aut periculo pœnæ commissum, quoad forum iudiciale, talis periurus non punitur ex doctrina Alexã. in apost. ad Bart. in.l.1. ff. de bonis eorum qui mortem sibi consciuerunt. & hoc refert Rodericus Suarez in dicto loco, & hoc video vigere in practica, & idem videtur sentire Bald. in.l.2. C. de iuramento calumniæ. vbi dicit, licitum esse reo in causa criminali se defendere etiã per calumniam, licèt aliter sentiat Salicetus in.l.2.§. quod obseruari. C. de iurament. calumni. & quia dicti doctores, asserentes istum periurum in criminali non debere puniri, non distinguunt, an corporalis vel pecuniaria pœna veniat imponenda, nec nos distinguere debemus, vt in.l.2. ff. de officio præsidis.

De periuro nõ redeũdo ad carcerẽ.

Si verò non in dicẽda veritate periurauit in causa criminali, sed cũ promisisset quòd rediret ad carceres, de quibus tenebatur, & iurauit, nõtamẽ postea redijt, an in tali casu incurrat periurium, & an debeat puniri, notat glos. in clementina pastoralis. de reiudica. quę gloss. qualiter sit intelligẽda, notat Felinus in.c.1. de constitutioni. sub nu.44. & Alexand. in apostilla. ad Barto. in.l. lege Cornelia. ff. ad Sillanianũ. & per Iasso. in.l. si duo. §. fina. ff. de iureiuran. & per Couuarruuiam libro primo resolutionum. c.1.

Quarta cõclusio est, quòd periurãs in causa, nõ vt principalis persona, sed vt accessoria, & sic vt testis, variè punitur ex subiecta causa, in qua falsum deposuit: nã pro regula est, quòd falsus testis in causa ciuili punitur pœna falsi, vt in.l.1.§.1. & ibi Bar. & Hyppoli. ff. ad legẽ Cornel. de falsis. & ita pœna falsi iure regio est de portatio, vel in insulã, vel ad galeras, vt in.l.1. in vers. *e aun la fazẽ*, iuncta.l.6.ti.7.par.7. Ex quo resultat quoq; pœna infamiæ, vt notat gloss. in. c. querelam de iureiurando. & in.l.5. titul.6. partita.7. & vltra pœnam criminis potest quoque talis testis ciuiliter condemnari in interesse partis, quam suo testimonio læsit, vt in.c.1. de fals. & in.c. sicut, de testib. & in.l. qui nomine. ff. de falsis Bal. in.l. presbyteri. C. de episcopis & cleric. & in.l.26.titu.11. par.3. & in.l.13.titu.8.lib.2. foro leg. & de istis pœnis loquitur textus in l. fina. in fine in legibus *de Toro*. ✶ Quæ est.l.4.tit.17.lib.8. Recopil: quã dicit, esse in practica Gre. Lop. in.l.26.tit.11.part.3. verb. *o lisiado*, & 18 *Testis periurus qualiter punitur.*

est

Universidad de Deusto
Biblioteca

est videndus Peguera qui hoc ipsum afirmat in decisionibus Cathaloniç, decis. 19. per totã, maxime. n. 5. ✶

Et extende, quòd non solum iudex, qui de causa cognoscit, potest dictum falsum testem punire pœnis supra dictis, si coram eo falsum deposuit, sed etiam si de commissione sua coram alio falsè deposuit, etiam extra territorium iudicis de causa cognoscentis: nam cum effectus iuramenti porrigatur ad tribunal, & territorium iudicis qui de causa cognoscit, poterit ipse iudex causæ contra talem testem procedere, notat Bald. in l. neganda. colũ. 6. C. qui accusa. non possunt. quem refert Hyppolitus in repetitione. l. fina. ff. de iurisdictione omnium iudicum. nu. 145. pro quo iure regio est text. in l. *Otrosi mandamos que el juez, o receptor*, in pragmaticis *de Alcala, sobre la orden judicial.* ✶ Quæ est. l. 8. ★ tit. 6. libr. 4. Recopilat. ibi. *Y si lo contrario hiziere, &c.* ✶ Et idem notat Ferrariens. in sua practica, in forma depositionis testium in parte falsitate: & quòd dicta pœna in causa ciuili puniatur falsus testis, locum habet si testis sit liber, si autem esset seruus, talis seruus falsus testis morte puniendus est, vt in l. 6. tit. 7. par. 7. ibi. *Si fuere sieruo deue morir por ello.*

Quid si pecuniã accepit vt deponat verum.

Quod autem dixi, testem puniẽdum pœna falsi, si cum effectu probatur deposuisse, & mendacium dixisse, si verò & deposuit, & pecuniã acceperit, vt deponeret quod in effectu deposuit, & cum veritate, & absq; vllo mendacio, isto casu testimonium est nullum, & propter corruptelam, punitur arbitrariè, vt in l. 115. in legibus *del estilo.* ✶ Quę non ★ inuenitur in Recopilat. sed semper attende ad. d. l. 8. tit. 6. lib. 4. Recopil. ibi. *Y mandamos a las partes, &c.* ✶ quæ lex vtrũq; casum decidit, sed si publicè data est pecunia, & non secretè, testimonium valet ex dicto Bal. in. c. fin. de appella. cuius cõtrarium, videtur asserere Lanfrancus in cap. quoniam contra, de probatio. in parte testium depositiones numer. 139. & istud verius, quia lex styli non distinguit, & in quantum ista lex dicit, puniendum testem arbitrariè, & non pœna falsi, approbat quod notat Decius in. c. 1. de testibus, contra communem opinionem, dicentem, debere puniri pœna falsi, vt notat Barto. & Hyppolitus num. 7. in l. 1. ff. de falsis. & Iasso. in l. diuus. numer. 27. ff. de re iudica. & nota, quòd corrumpens testem vt falsum deponat, punitur pœna falsi, notat Felinus in cap. fina. de testib. cogend. & notat in proposito quòd ex testimonio inualido, contrahitur reatus periurij, vt in. c. tuanos. & ibi Bald. de iureiurando, & Iasso. in. §. si quis postulante. instituta de actionibus. 19

Quando testis deieratus inualidè.

Item supradicta intellige, quãdo testis falso deposuit circa merita causæ principalis, in quo negocio ipse est testis, si verò deponit falso, circa accidentalia, & qualificantia testis personam, vt quia cum esset consanguineus, & posset testificare,

re, illo casu id negauit, vel cum esset pauper, dixit se diuitem: isto casu, non periurus pœna falsi ordinaria, sed alia extraordinaria, & arbitraria minori puniẽdus est, qui mendax est, vt notat Iacobus Butricarius in l. Lucius. ff. de his qui notantur infamia, cui adiungit concordantes Hyppolitus in singulari. 76. cui ego addo singularem doctrinam Innocentij, in. c. fraternitatis, de hæreticis, quem sequitur Bellamera in decisione. 47. & Iasso. in. l. 1. §. hoc autem. ff. de noui operis nũtiatione, & Gerardus in singulari. 80. & Alexander in quinto volumine consilio. 88. col. 4. & quod notat Oldradus in consilio. 37. & gloss. in l. 28. titu. 16 partit. tertia, & quòd notat Didacus à Castillo in. l. final. *de Toro* in glossa. 1. versiculo, sed pone, & Felinus in dicto. c. fraternitatis, & Decius in prima parte consilio. 100. sub nu. 4. & limita per Bald. in. c. 1. de controuersia inuestiturę in vsibus feudorum in versiculo, si autem iurauit, & in l. pe. C. de transact. & ibi apostilla.

Quando est pœna imposita ob statutum.

Item quod dixi habere locũ pœnam falsi, intelligo, nisi contra periurantes in illa causa fuerit aliqua pœna particularis imposita, ex dispositione alicuius statuti à rege cõfirmati ponentis pœnam contra testes se periurantes, & in illo casu, vt sunt statuta super probandis damnis montium, mesium, aut vinearum: nam tunc cessant pœnæ legales, & illę statutariæ debent tantùm imponi: notat in simili Hostiens. in capit. relatum. ne clerici, vel monachi. & sequitur Iasso. in. §. item si quis postulante. numer. 78. institutа de actionibus, nã dispositio huius. legis generalis, nõ extẽditur ad casꝰ, in quibus est lex & pœna particularis, vt per multa notat Iasso. in l. sciẽdum. ff. quia satisdare cogant. & in l. 1. §. sed & si mihi. ff. de verborum obligationibus. & per Felinum in c. 1. de rescriptis colu. 4. & per Baldum in lege prima. C. de suis & legitimis hæredib.

Ad l. fin. in legibus de Toro. Quæ est. d. l. 4. ti. 17. libr. 8. Recopil.

Si verò testis, non in causis ciuilibus, aut ciuiliter intentatis (de quibus supra dixi) sed in causa criminali capitali falsum deposuit, tali casu falsus testis puniendus est, ad similitudinem supplicij, vt est casus in l. 1. §. 1. ff. ad l. Corneliam de sicarijs. & Baldus & Salicetus in. l. 2. C. de rebus creditis & iureiurando. & in c. 1. de pace tenenda, & eius viola. per Bald. in vsibus feudorum, notat Iasso. in dicto. §. item si quis, nume. 64. & Capella Tolosana in decisio. 17. & Guido Papæ in decisio. 44. vbi eleganter loquitur, & in cõsilio. 89. & idem notat Cassaneus in consuetudinibus Burgundiæ rubri. 10. §. fina. sub nu. 39. vbi dicit, quòd ex lege Francorum nouissimè statutum est, quòd testis falsus, siue sit causa criminalis, siue ciuilis puniatur eadem pœna qua puniretur ille contra quem deposuit, si verum esset eius testimonium: tamen iure nostro regio in causa tantùm criminali, vbi expectatur pœna corporalis, punitur falsus testis similitudine pœ-

Ex lege Frãcorum.

næ

Universidad de Deusto
Biblioteca

næ qua puniretur ille contra quem deposuit, si verũ esset eius testimonium, & hoc disponit dicta.l. final. ★ *de Toro.* ★Quæ est.d.l.4.tit.17. libr. 8.Recop. ★ per quam approbatur opinio iuris communis, & quod notat glossa in.c.rex debet. 23. quæst. 4.& facit lex saccularij. ff. de extraordinarijs criminibus.ibi, quia ipsa res mortẽ comminatur, & per Felinum in.c.sicut de testib. in vltimo notabili.

Et nimis necessarium fuit statuere quod dicta lex finalis disponit: nam ante illam multi ex nostris tenebant, quòd tunc demum falsus testis debeat similitudine supplicij puniri, quando reus contra quem deponebat, moriebatur, aut patiebatur membri abscisionem: quod si hoc non interueniebat, non poterat infligi similitudo supplicij, de quo est textus in.l.26.ti.11.par.3.ibi, *Si por su testimonio mentiroso fue alguno muerto, o lisiado, que reciba el mismo otra tal pena*: itaque in casu quo iam erat illata pœna, loquitur illa lex partit. Item dicta lex loquitur de læsione, & minime declaratur de quo genere lęsionis, ideò lata fuit dicta lex finalis *de Toro*, in qua dicitur, quòd etiam si mors nõ fuerit secuta, si tamen ex falso testimonio posset sequi, eadem est testi infligenda, & istud sonãt illa verba ★ legis *de Toro.* ★Quæ est.d.l.4. titu. 17.lib.4.Recop. ★ibi. *Merecia pena de muerte, o otra pena corporal*, & ibi, *Como se le deuiera dar à aquel, ò aquellos, contra quien depuso, sienmalitia testis, & ideo idem debet reputari delictum, & cum agatur de puniendis delictis, illa lex finalis *de* ★ *Toro.* ★Quæ est .d.l.4. tit.17. lib.8. Recop. ★reputatur fauorabilis, & per consequens extendenda, vt notat Paulus in.l, bona fides.ff. depositi, & per Rochum latè in repetitione.ca.fin.de consuetudi. foli.paruo 35.& licèt regula sit, quòd ex sententia lata in absentem, non fiat præiudicium tertio, & in.l.præsens. C. de pignoribus. & per Hyppolitum in singulari.4.tamẽ hic nocet simul cum falso testimonio.

Quid si testis nulli imponat. Infertur secũdo, quòd si testis deposuit nulliter, taliter quod eius testimonium non potest nocere reo, siue præsenti, siue absenti, quòd in tali casu non habet locum similitudo supplicij, de qua in dicta.l.final. ★ *de Toro.* ★D.l.4.tit.17.lib.8. Recopil. ★ quia illa considerat, quod aliquis posset lædi ex testimonio huius testis, & ita notat ibi glossa Didaci del Castillo in parte *contra alguna*: puniatur tamen isto casu talis testis extraordinariè, vt ibi notat gloss. & Angelus in tractatu maleficio.in parte falsario, colum.3.n. 21.& Felinus in.c.1. de præsumptio. & Ancharranus in consil.24.& Hyppolitus in dicta.l.prima.§.1.ff.ad legem Corneliam de sicarijs. sub num. decimoquarto, & Socinus in consilio.103.

Quando fal. test. deponit contra fiscum. Infertur tertio, quòd si ex falso testimonio non lædit, aut non potest lædi persona, sed fiscus contra quem deposuit testis in fauorem personæ, quód in tali casu non loquitur dispositio dictæ.l.final *de Toro.*D.l.4.tit.17.lib.8.Recop. ★& sic non imponetur similitudo supplicij sed alia pœna extraordinaria, vt notat Hyppolitus in. l.1. §. præterea. ff. ad legem Corneliam de sicarijs. ponderando textum ibi, & idem notant Alexan.in.7. volumne consil.55. & Thomasius Gramaticus in voto.5.

Quid si vnus tantũ testis tantũ reperitur periuris. Infertur quarto, quód si vnus tantũ testis falso deposuit in causa criminali, neque sit contestis, taliter quod ex duorum testimonio possit puniri reus morte aut pœna corporali, quòd tali casu vnus testis solus falsus, cuius testimonium de iure non sufficit ad condemnationem, non potest puniri similitudine supplicij: & sic vrget ratio dictæ legis finalis *de Toro*, in casu quo propter testimonium huius falsi testis posset condemnatio sequi, vt quia erat alius testis, & fortè verus: si verò falsus detegitur, nam tunc similitudo supplicij locum habet, si verò vnicus & testis, licèt possit sufficere ad torturam, vt per gloss. in l.2.C.ad.l.Iuliam maiestatis, tamen ad condemnationem minimè sufficit, & ideo alia pœna extraordinaria locum habet, & non similitudo pœnæ: nam sententia dict.l.fina. *de Toro*, spectanda est, quæ non potest verificari si vnus tantùm testis deposuit, vt probatur in simili in.l. fi.in principio.ff.qui petan.tutores. & facit textus in. c. tua, de homicidio.vbi testimonium vnius, qui nõ

do su dicho verdadero, caso que en aquellos contra quien depuso, no se execute la tal pena: itaque sufficit potentia, & attentatus deductus ad actum proximum, licèt non fuerit secutus effectus pœnæ: nam crimen testis ex sua parte cõsummatũ fuit, & in his atrocioribus hoc sufficit, etiam quoad pœnam ordinariam, iuxta notata in.l. si quis non dicam rapere. C. de episcopis & clericis. & per Felinum in tractatu de conatu. & iure regni est elegans text.in.l.7. titul.8.par.7. & in.l.12. in modo eodem tit.& per Thomasium Gramaticum in voto.3.& quod iste talis conatus tam perfectus & formatus, in genus criminis puniatur in teste, approbatur q̃ notat glos.in.c. 1.de crimine falsi.& Bal.in.l.1.C.de sepulcho violato.

Ex hoc potest inferri, quòd dicta lex finalis *de Toro.* ★ Quæ est.d.l.4. ★ tit.17.lib.8.Rec. ★non solum procedit, & habet locum quando agitur contra reum præsentem, sed etiã quando agitur contra reum absentem, cum possit in absentia cõdemnari corporaliter, & dari pro inimico ex dispositione legum huius regni, & per cõsequens possit sequi pœna corporalis: ideò testis falsus in tali processu similitudine pœnæ venit puniendus, quia lex finalis *de Toro* non considerat ad punitionem testis effectum sententiæ, sed depositionem falsi testimonij: & ista ratio viget tam in processu agitato in præsentia, quàm in absentia, & in vtroq; casu viget dolus & malitia

Effectus sententia non cõsideratur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

sufficiebat ad condemnationē,non prohibet à promotione ordinum, & pro ista conclusione potest adduci quod notat Ancharranus in consilio.24.quem sequitur Felinus in capi.fraternitatis.de hæreticis in fine: & sic videtur practicanda dicta.l. *de Toro*,quando testimonium sufficeret ad condemnationem, & non ad præsumptionem, vel indicium, quo casu falsus testis extraordinem punitur, vt notat Socinus in consilio. 104. & etiam intelligerem,nisi vnus testis sæpe dixit testimoniū, mutatis vestibus,quia tanquam pluries periurus punietur:vide per Boerium in decisio.253.& licèt iste intellectus videatur aplaudere, tamen crederem, quòd licèt ex vno teste non possit reus condemnari, quia tamen dicta.l.fi. *de Toro* punit factum, vt in.l.quid ergo.§.1.ff. de his qui notantur infamia.& per testem non stetit, quominus ille ex suo dicto puniretur,videtur quod iste testis debeat puniri pœna dictæ.l.fi. *de Toro*.

Opinio propria

Quid si pœna fuit remissa.

Infertur ex eadē ratione & quinto,quòd si postquàm testis falsè deposuit contra aliquem,& fuit condemnatus, veniam impetrauit a rege, & sic pœna non fuit imposita, sed remissa, nihilominus tamen si testimonium fuisset falsum,detegitur quia posset illi pœna imponi,nisi princeps remisisset, cuius voluntas impossibilis reputatur, tamen dictus testis ordinaria & illa eadem pœna suplicij punietur qua reus fuit condemnatus,non obstante dicta remissione,& ita notabiliter tenet Angelus in lege finali.C.de accusationi. per quod elegantissime illuminatur intellectus dictæ legis finalis *de Toro*.

Quando cel pœ deiecta.

Infertur & sexto quòd dicta lex finalis *de Toro* locum habet quando testis deposuit dolosè,& sic dicit text. *falsamente*: secus verò si lata culpa falsè deposuisset, nam pro crimine culpa commisso similitudo supplicij non imponitur quando illa est corporalis: & ista est opinio communis omnium. D D. in l.in actionibus.ff.de in litem iurando. & notat Paulus in. l. 2. ff.quod quisq; iuris,col.2.Practicanda ergo erit ista lex finalis *de Toro*,quando dolosum, & malitiosum fuit testimoniū testis certi, & ideo dicit litera *algun testigo*:nec; enim in crimine vagari debet circa personā falsi testis & ita notat Bal.in.l.1.co ū. 4.C.de furtis & in.l.duobus.§.fin.ff. de iureiurando.& an culpa sine dolo sufficiat ad incurrendum periurium,notat Ias.in.l. qui iurasse.ff.de iureiurando.

Et cum.d.l.finalis *de Toro* ✶Quæ ✶ est.d.l.4.titul.17.lib.8. Recop. ✶ sit lex noua & specifica,disponens debere imponi contra falsos testes similem pœnam,quæ ipsi reo contra quem deponunt imponeretur, non detecto periurio, sequitur hodie quòd pœna. l.3. titul. *de los falsarios*. lib.4. foro leg. ✶ Non inuenitur in Recopilat.imò est expresse correcta per.l.7.titu.17.libr.8. Recopilation. per quam cessant omnia quæ hic

23 Declaratio ad.l.finis ✶

hic dicuntur. ✶quę dicit, *que al falso testigo le han de quitar los dientes,o quintar*, secundùm literā corruptā, quod illa lex casu quōd probetur in vsu,cū sit lex fori, quòd debet practicari in causis criminalib⁹ in quibus non imponitur pœna ordinaria à dicta.l.fin. *de Toro* expressa,sed extraordinaria, & illa potest esse dentiū truncatio:& de iure cōmuni lingua falsi testis perforanda erat,vt dicit gloss.in.l.omnes.C.de delatoribus libr.10. & ego nunquā isto casu practicarem legem fori,nisi in casu quo ipsemet testis ore proprio fatetur falsum deposuisse testimonium, & sic non sufficeret eum esse testibus conuictum,nisi sit quoque cōfessus,vt probāt verba eius. dem.l.ibi. *Y el dixere despues que nego la verdad,è dixo falsedad*, nam & de iure cōmuni reperitur, quòd abscinditur lingua ore proprio confesso crimine,vt notat glo.1.in.c. de latori.5.q.6.licet tex. nō repugnet, quin confesso,& conuicto simul caput amputetur: & multum interest an quis tantum sit conuictus testibus,an & confessus simul,vt in.l.2. C. quorum apellatio. non recipiātur,& sic testis,qui ore proprio cōfitetur se falsum deposuisse, punietur per modum pœnæ extraordinariæ,vbi corporalis pœna locum habet in truncatione dentiū:qui dentes maxima pars sunt loquelę secūdum medicos,& cū illo mēbro,vt potiśima parte, deliquerit testis, falsum deponendo testimonium, nimirum si in illo mēbro, quo cum

Auendaño.

deliquit puniatur,vt notat Bal.in.l. 3.C.de seruis fugitiuis. & quod notat apostilla.ad Abb.in.c.ego enim. de iur.iurādo. & vltra istum casum non practicarem pœnam,ex dispositione dictæ leges fori.

24 Contra cōsulentes in crimine perimq.

Sed an consulens,vel mādans iurare falsum,debeat puniri pœna de qua in dicta.l. finali *de Toro*? & videtur quòd sic,vt in dicta.l.3.tit. *de los falsarios* libr.4. fori, in finalibus verbis:& ibi notat gloss.Montalui. Sed cōtrarium crederem,quia pœna dictæ.l.finalis *de Toro*, loquitur in persona testis falsum deponentis, & vltra personam dicti testis nō debet extendi,& ita notat Salicet.in.l. vnica.C.de raptu virginum,vbi istā quæstionem tangit, & melius per Matthęū de Afflictis in constitutionib.regni Siciliæ,li.3.rub.55.in.q.12. & in decisionibus suis.q.fi.nu.6.

Quid siquis vtitur falsis testibus, aut instrumentis á procuratore suo prę̀sentatis,qua pœna puniatur,videatur Antonius Capitius in decisi. 67.& de corrumpente testem,vt falsum dicat,vide Felinum in.c.fin.de testibus cogend.punietur ergo per iurare faciens testem pœna relegationis,aut deportationis in insulam in casu dictæ legis finalis *de Toro*,& sic dabitur pœna ordinaria,de qua in.l.6.ti 7 par.7.vel alia extraordinaria,vltra casum dictę legis finalis *de Toro*,& sic potest practicari dicta lex fori,hoc disponens: & istam pœnā imponerem instruenti testi,vt falsum deponan,siue testis deposuerit, siue non deposuerit:quia sufficit ad

Universidad de Deusto
Biblioteca

perfectionem instruentis consilium præstitisse,de quo est tex.in.l.1.ti.7. part. 7. *otrosi dezimos que qualquier, ome , que muestra malicioſamente*, & ita tenendū est,licet de iure cōmuni,isto casu pœna tātū extraordinaria esset imponenda,cū ex consilio nemini fuerit dānum illatum , & ita notat Feli.in tracta.de conatu.vers. fallit secūdo, & eadē pœna dictæ. l. 6.venit puniendus, qui dedit pecuniam testi,ne veritatem deponat in testimonio, vt probatur in.d.l.1. in vers.*esso mismo faze*:sed vt verum dicatur.dare testi pecuniā publicè, & non secretè,bene licitum est:vt eleganter concludit Bal.in.c.fin. de appellatio. sequitur Augustinus in apostil. ad Ange. in tractatu maleficiorū, in parte falsario n.20.Testes tamen arbitrarie puniētur , vt supra dixi per.l.115. in legibus del Estylo.

★ ★Quæ non reperitur in Reco.★ & tenecꝙ primū dixi,ibi in vers.ꝙ autē.

Contra corrūpentes testes

Itē corrumpens testē, nō amittit causam,sed ille qui acta causæ corrūpit, amittit causam, vt notat Bart. in.l. in fraudē.§. quotiens. ff.de iu. fisci.cuius opinio cōmunis est secū dū Alex.& Ias.in.l.diuus.ff. de re iudicata.& Deci. in.c. cū venerabilis. de exceptio. nu. 30.& Hyppolitus in rub.C. de probatio.nu.158.

Hic nota,ꝙ tētans corrūpere testem,punitur sicut tentans iudicem corrūpere,vt in.l.imperatores.ff.de iu.fisci.Bal.in auth.sed nouo iure.C. de pœna iudicis,qui male iudicauit. & apostil. ad Abb. in. c. fraternitatis de testibus. & quid si minatur testes aliquis,vide Angel.in.l.2. C.ad l.Cornel.de falsis.vide.l.1.ad fi.ti.6. part. septima. idem notat apostill. ad Abba.in.c. 1. de testibus,in princip.& qui subornat testes non excusatur,licèt non vtatur attestationibus, vide Boerium in decisio. 319. pro quo textus in dicta.l.1.ad finem tit.7.part.7.

Qui testes subornat.

Et quia sæpissime ista corruptela testium fit secreto modo,& nō sunt testes, qui de datione pecuniarum, aut alterius doni possint deponere, est notandum , quòd si testis solus productus ab eo contra quem deposuit,aut occultauit,veritatem dixerit, qualiter Titius corruperit cū pecunia, plena est talis probatio cō tra corrumpentē,vt talis testis nullam fidem faciat, & istud notat singulariter Baldus in capit.1.in secunda col.si de inuestitura lis oriatur inter dominum & vasallum,quem sequitur Feli.in.c. licet causam.col. 5. de probatio. & Hyppolitus in.l.lege Cornelia. ff. ad legem Corneliā, de sicarijs. nume. 3. & in singulari. 112. & Stephanus Aufrerius in tractatu de reprobatione testium , sub num.79.potuit enim talis testis,deponens de facto proprio, inualidare suum testimonium in præiudicium eius,qui eum corrupit, cūista inualiditas aliter innotescere nō potuit,& conscientia probatur confessione,de quo Hyppolitus in consil. 61. sed in præiudicium eius qui talē testem corrupit,talis probatio non valet , nisi ad inquirendum contra corrumpentem, sicut in alijs casibus,

25

Corruptela testimo qua liter probetur.

bus,in quibus ex confessione socij proceditur ad inquisitionem cōtra socium:& ita in expressis terminis notat Matthæus de Afflictis in constitutione regni Siciliæ,li.1. rubric. 27.sub nume.49.& est verbum multum ad praxim conducibile , & ad torturam sufficeret contra corrumpentem,vt concludit Boerius in decisio.319.n.5.Facit, nam assertio notarij quòd instrumētum sit falsum, sibi præiudicat,non parti:vide Boerium in decisio.255.in fine , & plura concilia diuersorum doctorum,quibus hæc conclusio comprobatur: quod cōfessio testis,valet ad inquirendum contra corrumpentem cumulantur per glos.in cōsuetudinib. Burgundiæ.rubri.1.in princip. in gl. & Droitz.num.16.& Hippolytus in consilio.78.num.18.& per Thomasium Grammaticum in voto. 11. & per Iasso.in.l.1.ff.de ferijs. & per Decium in.1.volumine consi.189.num. 6.& per Angelum in. l. & si certus. ff. ad Syllanianū. & vide Augustinum Beroium quæst.58.

Quando de periurio cōstat præsumtiuè.

Aduerte , nam quæ dicta sunt de punitione testis,locū habent,quando verè constat de periurio testis:si verò præsumptiuè constat de periurio,vt quia testis deponit de negatiua, in tali casu nō habent locum dictæ pœnæ ordinariæ à lege, sed testis, de tali negatiua deponens , suspectus est de periurio:& potest extraordinem puniri , vt notat Iasso. in.l.1.§.1. si quis ius dicenti nō obtēpe.numer.13.facit quod notat Baldus in.l.presbyteri.in vltima col. C. de episcopis & clericis. & sequitur Hyppolitus in repetitione rubricæ. C.de probatio.num.58.

Item omne testimonium non verisimile, est suspectum de falso , & ita notat Abba.in.c. quia verisimile de præsumptio.colu.vltima.& plures alios allegat Hippolytus in consilio.78.sub num.31.& ideo testimonium illorum qui verisimiliora deponunt,sequendum est , vt in.l.40. titul.16.part.3.et Felinus in.c. in nostra.de testib.de quo per Baldum in l.scripturæ.C. de fide instrumentorum.et per Deciū in.1.parte consilio.100.colum. 5.

Quando testes deponis non verisimile.

Item si testis non affirmat,sed vacillat,præsumitur periurus , et aliquando torquetur,vt notat Gandinus in ti.de quæstionibus num.8. et in.l.fi.ti.16. part. 3.aliquando punitur,vt in.l.qui falso.ff.de testib.

Et contrarians sibi ipsi,nunquàm reducitur ad concordiam, sed punitur de falso , vt notat Angelus post Bar.in tracta.maleficiorum,in parte,falsario num.27.& sic est intelligenda lex noua *de Alcala* cōdita an no.1503.super ordine iudicij.★Non inuenitur in Recop.nisi forsan sit.l. 2.in finalibus.verbis titul.7.libr.4. Recop. ★videatur Hyppolitus in singulari.103.

26

Quæ supradicta sunt de testibus periuris puniendis , locum habent quando clare constat de periurio, aut præsumptiue ad pœnam extraordinariam,vt supra dixi:si verò testis negat ita deposuisse,prout á tabellione scriptum est, licèt inter par

27

Quando testis negat itade posuisse.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tes quarum in causa deposuit, standū est testimonio, si tabellio est bonæ, & integræ famæ, iuxta notata per Abba. & DD. in. ca. ad audientiam. de præscriptio. & in. l. 15. ti. 18. part. 3. Timē propter solum dictum notarij iste testis non potest criminaliter puniri, vt notat ibi Abb. in. 2. col. allegando Specula. & plura alia allegat Thomasius Ferrarius in cautela. 26. & istud dicit bonum remedium ad liberandum testem à pœna periurij: idem notat Imola in clemēt. 1. de hæreticis, vide Romanum in consi. 372.

Quādo repetitur periurus in suicidiis.

Item nota, q̄ tunc demum falsus testis punitur de periurio, si falsus reperitur, in eo q̄ principaliter vult dicere suo testimonio, secus si in eo de quo non agitur principaliter, & ita notat Iaſ. in. l. siquis neq; causam. num. 6. ff. si certum petatur. & statutum loquens de punīendis testibus, habebit locum etiam in producente vnum testem: videatur Iaſſo. in. l. singularia. nu. 8. ff. si certum petatur.

Item cōtrarij testes an sint periuri, notat Decius in. 1. par. cons. 100. per totum.

28 *Quid si deierauit no malitiose.*

Item si testis rusticus, casu fortuito, & non ex sagacitate, vel malignitate falsum deposuit, & sibi ipsi cōtrarius est, quia caret dolo eius testimoniū, nullatenus debet puniri, & in hoc debent multum iudices aduertere, vt notat Angel. in authent. de testibus. §. 1. collatio. 7. de quo dubitat Iaſ. in. l. siquis id quod. ff. de iurisdictio. omnium. iudi. sed Angelum sequitur Socinus in. l. si is qui ducenta. §. vtrum. ff. de rebus dubijs, & ibi dicit, quòd si testis dixit se scire, & probatur auditus, quòd excusatur à faso, de quo & plura ex quibus testis liberātur à periurio, videātur per Romanū in consilio. 301.

Sed ne fallat doctrina Angeli intelligēda est, quādo rusticus falsè deposuit per errorem, qui error potius præsumitur in rustico quàm in alio: rusticitas enim, licèt excuset à dolo præsumpto, non tamen à dolo vero, & sic probata falsitate in rustico, nisi ex aduerso error probetur punienda est, neq; sola rusticitas excusat, & ita intelligit dictum Angeli Belenzinas in apostill. ad Abb. in c. cum olim de rerum permutatione. & cōprobat plures doctores allegando tractatus de peste in. 2. parte. num. 208. fol. paruo. 77.

Et qualiter quis excusetur, nolēs vti testimonio falsorum testiū, vel quos habet suspectos falso deposuisse, vide per Matthæum de Afflictis in dec. 189. & quando secularis iudex possit punire falsos testes laicos, qui falso deposuerunt coram iudice ecclesiastico, antequam ipse ecclesiasticus puniat, vide per Matthæum vbi supra, quæstione. 219.

Et pro generali regula est tenendum, quòd vltra pœnas supradictas contra periurantes statutas, quicunque fuerit inuentus falsò iurasse super sancta Dei Euangelia, & super Crucē copulatiuè nō credens fidei habetur: & vltra alias pœnas punitur in sexcentis marapetinis, in cameram regiam dandis; & isto casu loquitur

loquitur tex. in. l. 10. tit. *de las penas* lib. 8. ordinamentorum. ✶ Quæ est. l. 2. tit. 17. lib. 8. Recop. ✶ si tamen illa tactura crucis, & euangeliorum non interuenit, lex illa nō loquitur, neq; eius pœna, & sic est in omni casu, in quo tactura requiritur, vt notat Yſernia in. c. 1. §. item sacramēta, de pace iuramento firmanda in vsibus feudorum. facit glos. in c. vt circa. de electio. lib. 6. in parte corporali. & per Abb. & Feli. in. c. tuis quæstionibus. de testib⁹. & per Bal & ibi apostil. in. l. 1. C. si aduersus venditio.

29 *An periurus dicatur hæreticus.*

Et quia lex illa decima. ti. *de las penas*, dicit, *no cree en la fe*, intellige, quòd talis periurus dicatur impropriè hæreticus, quomodo simonia dicitur hæresis, & excōmunicatus dicitur hæreticus: nā isti omnes operantur sicut si contra fidem sentirēt, & sic periurus dicitur hæreticus, ac si contra fidem sentiret deierādo, & ista interpretatio colligitur ex tractatu Gundisalui de Villadiego contra hæreticam prauitatem, quæst. 1.

Itē vltra specificas pœnas, de quibus in legibus huius regni supra citatis, periurus incurrit vndecim genera pœnarū, quas eleganter collegit Cassaneus in cōsuetudini. Burgūdiæ rubr. in fine & quia ibi seriatim poſſunt videri noluit transcribere, & an periuro sit interdictū matrimoniū, vide glo. in. c. mulieri de iureiurādo. & in. ca. sicut. extra de sponsalibus.

Quot pœnas incurrit periurus.

Sed ad imponēdas pœnas cōtra testes falsos, atq; periuros iudex debet singulatim facere processum, nec putet quod sentētia lata contra pro ducētem falsos testes præiudicat testibus, neq; è contra, vt notant Bart. Baldus & Angel. in. l. Lucius. ff. de his qui notantur infamia, & sequitur Angelus in tractatu maleficiorum, in parte falsario, numer. 26. & quādo vno libello plures testes posſunt accusari, vide Bald. in apostilla ad Speculatore. tit. de accusatore in princ. in apostilla in parte. §. fi.

Et semper est aduertēdum, quòd testis periurus, quantumcunque sit emendatus de crimine, in nullo casu, etiā excepto non admittitur in testē, de quo vide Felinum in. c. testimonium de testibus nu. 19. & per Stephanū Aufrerium in tractatu de reprobatione testium nu. 81. tabellio tamen benè potest creari, vt notat Iaſſo. in. l. ex hoc iure. ff. de iuſtitia, & iure. n. 51. & in. l. Barbarius Philippus. nu. 58. ff. de officio præſidis.

Vltimò notandum est, quòd accusatus de periurio non gaudet nobilitate, siue fidalguia, & sic poterit torqueri, ita colligo ex Luca de Pēna. in. l. mulieres. col. 3. C. de dignitatibus li. 12. quod corrobora ex notatis per Matthæum in suis decisionibus, in quæstione vltima, per quod limito. l. 4. tit. 2. lib. 4. ordina. ✶ Quæ est. l. 4. tit. 2. li. 6. Recop. ✶ videatur quoque Lucas de Penna in. l. penult. C. de veteranis. lib. 12. ✶

30

CAPVT VIGESIMUM octauum in l. 49.

ISTA lex non eget interpretatione, quam, & eius materiam explanaui alibi,

Universidad de Deusto
Biblioteca

in primo volumine horum mandatorum, ibi dicta sat sint. in.cap. 7. & cap. 18. numero. 2.

SVMMARIA Cap. vigesimi noni.

1 *Vsura est crimen mixti fori.*
2 *Vsura probatur per testes singulares.*
3 *Vsura probatur per testes aliás non legitimos.*
4 *Vsurarius an possit torqueri.*
5 *An in cõtractu societatis possit intervenire vsura.*
6 *An in contractu societatis valeat pactum, quòd socius teneatur probare amissionem capitalis per veras probationes.*
7 *Casus fortuitus in specie probandus*
8 *In causa vsuraria sententia non trã sit in rem iudicatam.*
9 *Vsura an prohibeatur in testamẽto.*
10 *Confessio testatoris in testamento, an probet debitum.*
11 *Declaratio ad l. 3. tit. 8. lib. 3. ordinamenti.*
12 *Confessio testatoris iurata, an præiudicet filijs in legitima.*
13 *Confessio testatoris iurata, an valeat in fauorem incapacis.*
14 *Confessio dotis receptæ, a marito facta, an valeat.*
15 *Confessio in testamento facta, habet vim semiplenæ probationis.*
16 *Filius potest reuocare confessionem patris.*

CAPVT. XXIX. IN. L. 50. ★ *Non reperitur ad literam* ★ *in Recop. sed est. l. 36. tit. 6. libr. 3. Recop. mentionem faciens de cura habenda à iudicibus circa punitionem vsurarum, & facit hoc caput ad totum tit. 6. lib. 8. Recop.* ★ *de vsuris & qualiter comittatur.*

TRIA iniungũtur iudicibus per hanc legem, solerti diligentia punienda: primũ est blasphemiæ crimen, de quo est tractatum supra in capite quinto: alterum est crimen ludi, de quo veriores retuli conclusiones supra in capite nono. Tertium est vsurarum crimen, de quo elegantissimè tractatum fecit Laurentius de Rhodulphis, & casus quibus licitè interesse & aliud lucrum vltra sortem sine crimine potest percipi, cõpilauit Cassaneus in cõsuetudinibus Burgundiæ rubri. 4. §. 23. & aliqua bona retulit Ioannes Lupus in in repetitio. c. per vestras de donatio. inter virum, & vxorem à. §. 8. vsque ad finem operis, & per summistas, tanguntur infinitæ quæstiones, in quibus et vsura cõmittitur, & percipi potest, quorũ verba nec sententias minimè est necessarium hic transcribere, solùm ergo referam, quæ ad intellectum legum huius regni, quæ de vsuris loquuntur, sunt potiora.

Et

1 *Vsura crimẽ mixti fori.*

Et inter alia est, quod crimen vsurarum, licét sit ecclesiasticum, vt notat glo. in. c. 1. de officio ordinarij. tamen & per iura ciuilia, & secularia potest vsurarius puniri criminaliter, vt notat Corneus per plura iura in consi. 19. volu. 3. & noster Fortunius Garcia, in tractatu de vltimo fine illatione. 5. ad fin. & istud sequitur Couarruuias in lectura quarti in. 2. parte. c. 6. in prin. nu. 19. licèt cõtrarium teneat Decius in consil. 170. & ob id optime statuta est lex. 1. ti. ★ 2. lib. 8. ordina. ★ Quæ est. l. 4. titu. 6. lib. 8. Recop. ★ qua vsurarius punitur amissione quantitatis mutuatæ, & applicatur accipienti ad vsurã, & similem quantitatem soluit in pœnam diuidendam, vt in l. fi. eod. tit. & odio fœneratorum fit inquisitio, vt in. c. ad nostram. de iureiurando. & ibi Innocentius & Bal. in. c. 1. §. in iuria col. pe. de pacé iuramento firmanda in vsibus feudorum.

De quo crimine vsurarum tũc iudex laicus cognoscit, quando nulla oritur dubitatio in iure, an sit ille casus vsuræ, sed facti tantùm probatio exquiritur, aliàs iudex ecclesiasticus tantùm cognoscit, & ita colligitur ex Paulo, & alijs doctoribus in. l. Titia. ff. solut. matrimonio. per Felinum in. ca. cum sit generale, de foro competenti. maximè in. 4. col. Vide Baldum in ca. 1. §. similiter. de controuersia inuestituræ in vsibus feudorum. & per Matthæum in constitutionibus regni Siciliæ rubri. de vsuris in princ.

Itẽ lex secularis bene potest præ

Auendaño.

2 *Vsura probatur per testes singulares.*

sumere à iusta causa præsumptionẽ ex qua resultet probatio, an aliquis cõtractus sit in fraudem vsurarum, vel quod præsumatur vsurarius, & ita notat Abb. in. ca. ecclesia sanctæ Mariæ. col. 8. de cõstitutio. & ibi Felinus, & notat Montaluus in. l. 6. ti. 2 lib. 4. foro legum.

Qua ratione propter difficultatẽ probandi contractus vsurarios, aut initos in fraudem vsurarum iustisi mè dict. l. 1. tit. 2. li. 8. ordin. ★ Quæ d. l. 4. tit. 6. lib. 8. Recop. ★ potuit statuere, quód per tres idoneos testes, licèt singulares in testimonio, posset probari quis vsurarius: nã vsura etiam ex cõiecturis probatur, vt notat Deci. in. 1. part. cõsi. 18. vbi plura allegat, & idẽ notat Platea in. l. fi. C. de vsuris fiscalibus libr. 10. & notat eleganter Iasso. in. l. licet imperator in colũ. 2. ff. delegatis. 1. & in. l. siquis ex argentarijs. §. prætor ait. ff. de edendo, & notat Mattheus de Affli ctis, vbi disputat, an singulares testes sufficiant in probanda vsura, in constitutionibus regni Siciliæ. lib. 1. tit. de vsurarijs sub num. 19. fol. 32 et ibi concludit, condemnatum fuisse vsurarium ex depositione trium testium singularium contra vsurariũ, deponentẽ de facto proprio, non tamen possunt isti tales quidquã commodi ex dispositione tali percipere, vt notat Bal. in. l. dictantibus. C. de testa. de quo per Felinum in. c. personas de testibus. & id quoq; dispo nit dicta lex regni nostri.

Et quãuis iure communi non esset minimum istud dubium, an per

Universidad de Deusto
Biblioteca

singulares testes, pbaretur quis vsurarius, vt disputat Bal. in l. 1. C. de testamentis. & tangit in l. 1. C. de probatio. tamen hodie iure regni clarũ est, quòd quantum ad ius fisci, per tres testes singulares de facto, pprio deponẽtes probatur quis vsurarius, dum tamen testes illi tres sint omni exceptione maiores, vt probant illa verba legis, ibi, *Seyendo las personas tales que entienda el que lo ouiere de juzgar que son de creer.*

Ex quo sequitur, quod si aliquis ex dictis testibus patitur exceptionem, nõ facit fidem etiam in crimine vsurarum, in quo multum operatur iudicis arbitriũ, vt notat Bald. in l. cum allegas. C. de vsuris. colu. 3. allegat Innocent. in cap. cum oportet de accusatio.

Secundó infertur, quòd quando probatio in crimine vsurarũ fit per singulares testes deponentes de facto proprio, admittitur cõtra testes repulsa & reprobatio testium, etiã in causa vsurarum: secus verò esset. si duo ex his saltim conuenirẽtur, & essent contestes in eodẽ facto, nam etiam si aliàs paterentur exceptionem, tamen nõ repellentur in causa vsurarum probanda propter difficultatem probationum, probantis excogitatis fraudibus fœneratorum, ita notat Ioan. Andr. in c. ex literis. de iureiuran. quem sequitur Alexan. in 3. volumi. consi. 46. Si verò sint testes omnino singulares, procedit. d. l. regia, vt non admittantur nisi sint idonei, & exceptione maiores, ne aliàs duo concurrant specialia: primum q; testes singulares probent: alterum quòd probẽt etiam si sint inhabiles, quæ duo specialia vitanda sunt ne cõcurrant in l. 1. C. de dote cauta. non nume.

Vbicunq; igitur duo testes concurrunt contestes, in probando crimine vsurarum, licẽt ob aliquã exceptionem in alia causa repellantur, in ista tamen causa nõ repelluntur, ex doctrina Bald. in rubr. de officio iudicis in decretalibus, vbi dicit q; per coniecturas in tali crimine fit probatio: quod est verum, nisi testes isti sint inimici, quia isti nullatenus admittuntur, vt latius dixi supra. c. 3. vers. cæteri verò testes, & adhuc probatio per cõiecturas admittitur propter difficultatem, vt in simili notat Antonin. in c. veniens de testibus. & Hippolytus in singulari. 1.

Tertiò infertur ex eadem lege regia, quod quando per testes singulares de facto proprio deponentes, fit probatio, etiam in negotio cuius natura non patitur alias probationes haberi, propter sui difficultatem; tamen inhabiles vt sint testes non admittuntur: quod non est parui momenti, propter ea que notat Hyppolitus in singulari. 73.

Itẽ vnus testis de facto proprio deponẽs, etiam in isto crimine vsurarum, quanuis alia indicia concurrant, non probat contra vsurariũ. vt notat Iaff. in l. cum filius familiàs seruum. nu. 17. ff. de verborum obligatio. contra Paulum in l. quicunq; C. de seruis fugitiuis. Procedit ergo dicta

dicta lex regia quãdo tres testes habiles simul concurrunt deponentes singuli de facto proprio, nã minor numerus nõ sufficit, & per tres quã tum ad ius fisci probatur crimẽ, vt pœna dictæ legis applicãda fisco, & denũtiatori imponatur: si verò pars vult lucrari id quod datum est sibi sub vsuris, probatio est aliter legitimè per duos ad minus testes facienda, vt in l. vbi numerus. ff. de testib. & tunc in specie, & specifice debet probari contractus vsurarius, vt notat Felin. in. c. licet ex quadam. col. penult. de testibus, & sic omnis dolus specificandus est, vt notat Bellamera in decisio. 111.

4 Et cũ iure nostro regio pœna corporalis contra vsurarios non imponatur, etiam si sint indicia cõtra reũ de crimine vsuræ, non potest adtorturã deueneri, vt in specie notat Angel. in disputatione sua, incipienti Astẽsis miles, quem refert, & aliter de iure communi intelligit Socinus in. 3. volumine consi. 219. Ad credendum tamen probationi contra vsurarios facilior & promptior debet esse iudex quàm in alijs causis, vt in specie notat Alexand. in. 3. volumi. consil. 62. Si tamen plura essent indicia, & plures coniecturæ, etiã si non sint tres testes de facto, pprio, licèt singulari contra vsurarium deponẽtes vt in. d. l. regia disponitur, nihilominus per dicta indicia, & cõiecturas probatur quis manifestus vsurarius, vt per plura cõprobat Barba. in rubri. de fide instrumento. & sequitur alios allegãdo Hyppol. in repetitione rubricæ de probationi. folio paruo. 36. vbi tractat materiam earum quę sunt difficilis probationis & eleganter per Abb. in primo volumine, consi. 42.

In materia ista vsurarũ, quæritur de quæstione. Aliquis sub cõtractu honestæ societatis dedit pecuniam mercatori, & conuentum est, quòd super lucro stetur dicto iurato ipsi⁹ mercatoris; est dubiũ, an valeat istud pactum, & an sit contractus vsurarius? & omissis quæ in vtramq; partem possunt adduci decisiue procedendo, videtur distinguendum: nam siquidem est cõtentio inter ipsos socios, quia qui dedit pecuniam vult resilire á pacto, dicendo quòd non valuit, & quòd fraudabitur á mercatore in lucro: & isto casu dicendũ est quòd valuit pactum, vt stetur dicto alicuius, & stãdum est postquã iurauit, vt in l. generaliter. C. de rebus creditis & ista est cõmunis opinio contra Bar. secundum Alexan. ibi & in l. fin. ff. de prætorijs stipulationi. & idẽ notat in. 2. volumine cõsi. 67. & Matthæus de Afflictis in decisione. 91. & cum mercator iuret, et de facto proprio deponat, et aliæ coniecturæ cõcurrant, standum est suo dicto, vt in l. quæro. ff. de ædilitio edicto. et per glo. in. l. quicunq; C. de seruis fugitiuis. et sic vbicunque tale pactum procedit, et mercator iurat, qualiter capitale fuit amissum, standum est eius dicto, et id præiudicat danti pecuniam, nisi contrarium probare voluerit, probando qualiter non verè, aut non verisimiliter

5 *Vsura sub colore societatis.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

militer ille iurauit, nam regula est, quod licèt aliquid relictum sit alterius iuramento, intelligitur si bene iurauit, atque arbitratus fuerit, vt est glo. in l. pe. ff de arbitris. & notatur in l. societatem. §. arbitrorum. ff. pro socio. & in l. si libertus. ff. de operis libertorum. & in c. Quintauallis, de iur. iurando. vera enim, vel verisimilia sunt inter socios tractãda, & quę talia sunt, fidem faciũt in suis libris, aut scripturis relata, & non alia, vt notat Bal. in rubri. C. de fide instrumentor. nume. 35. nec iuramentum debet esse vinculum, vt iniqua agãtur aut credãtur, si probari possint, prout licet ex notatis per Abba. in capit. continebatur, de desponsatio. impuber.

Si verò nõ est cõtẽtio inter ipsos socios de effectu dicti pacti, & ansit standum iuramento mercatoris sed accusatur à fisco qui dedit pecuniam, & percepit lucrum: nam dicitur, quòd malignè tale lucrum percepit ad solam relationem mercatoris iurantis, se lucratum fuisse tantum quolibet anno: nam propter illam solam asseuerationem non videtur quòd talis lucrum possit accipere: confessio enim, etiam coram ecclesiastico, vel seculari iudice facta, quòd aliquid sit lucrum vltra mutuum, vel quod sit capitale, cum non sit, nõ immutant, quin talis contractus sit in fraudem vsurarum, vt notat Bal. in l. 1. C. de collusione detegenda: nam cõfessio, aut pactum partium non mutat ea quæ concernunt prætorum imperium, vt in. l. iurisgentium. §. si paciscar. ff. de pactis. & in l. ius publicum, eod. tit. notatur in l. nemo potest. ff. delegatis. 1. cum ergo istud lucrum debet probari ne fraus præsumatur, quia in casibus quibus fraus præsumitur, veritas probanda est, neq; sufficit sola partium confessio, vt in l. qui testamentum. ff. de probationib. & facit quòd notat Bal. in l. cũ allegas. colũ. 3. C. de vsuris, in vers. sed pone statuto: & cum ista datione lucri sub colore societatis posset interuenire fraus, quia in effectu non lucratur mercator, & ne reddat pecuniam, cõfitetur lucrum vbi non est, & ita concludit Decius in l. cuius per errorem. ff. de regul. iuris. & videtur, quòd ista confessio in præiudicium tertij, & sic iuris fiscalis non videtur sufficere, vt in l. Seia mancipia. ff. ad Velleianum, & notatur per gloss. in l. penu. C. de fideiussorib. & facit elegans tex. in l. si non sortem. §. si quis falso. ff. de condictio. indebiti. vbi dicitur, quòd illud quod soluitur, ne quis indebito putatiuo vexaretur, tanquàm indebitum censetur: eodem modo quod mercator soluit sub nomine lucri, ne pecunia auferatur, non est lucrum sed vsura censenda, maximè quia talia soluentes videtur oculos sibi erui. vt per glo. in l. 1. ff. de solutionib. & notat Bal. in l. indebitas. C. de vsuris, quod potest cõfirmari: nã etiam extra istam materiam in qua tam grauis potest vsurarum interuenire suspicio, non statur simplici iuramento alicuius, nisi in minutis, aut in his quæ verisimilia

milia sunt: itaq; iuramentum & declaratio debet habere formam veritatis, & iuramento informi non statur, vt notatur in l. fi. §. licentia. C. de iure deliberan. & in l. si quis pro redemptione captiuorum. C. de reuocãdis donatio. & in l. nulli. C. de episcopis & clericis. & in l. sumptus. C. de administratio. tutorum. & in alia materia per Bart. in l. cum quis decedens. §. 1. ff. delegat. 3. & ista pars. scilicet quòd non sit standum dictę confessioni mercatoris dicentis, illud esse lucratum, ne malignetur in fraudem vsurarum, videtur tenenda ex dicto Bald. in c. tuis de testib. vbi dicit, Quæro an valeat pactum quod de interesse stetur simplici verbo creditoris, & dicit quód si est in teresse de præsenti, valet; de futuro verò nõ valet, ne detur materia malignandi, & idem videtur dicere in. c. 1. §. similiter de controuersia inuestituræ, in vsibus feudorum, vbi dicit, quòd nõ valet cõfessio super interesse, præcedente mutuo, quia illa posset esse in fraudem vsurarum.

opinio propria.

Supradictis tamen minimè obstãtibus, aliter puto dicendum in dicto casu: nam aliud est dare pecuniam sub nomine lucri, & velatur contractus propter exquisitam societatem, aliud est dare pecuniam propter ipsammet societatem, interueniente cõtractus veritate, quia in primo casu sola occasio consideratur inter partes, vt recipiens pecuniam dare posset lucrum dãti: in secundo casu, veritas contractus atq; dubius eius euentus in societate spectatur, & ita colligo ex doctrina Bald. in. l. vna. C. si seruus extero se emi mandauit, in finalibus verbis in primo casu, quia occasio est illicita, cũ quę ritur color: in exigendis vsuris contractus, & est reprobatus, & percipiens pecuniam sub nomine lucri, vsurarius est censendus, quia color fuit quæsitus in extorquendis vsuris, & non veritas contractus verę societatis, quæ debet esse vt lucrum diuidatur, de qua societate loquitur text. in. c. per vestras, de donationib. inter virũ & vxor. quia tamen fiscus, aut accusator fundat se in fraude, probare debet fraudem, vt in. l. qui dolum. ff. de probatio. itaq; probãdum est, quòd si dans pecuniam dixerit mercatori in principio contractus: Licèt incatur contractus societatis, tamen semper dabis decem pro centenario in singulo anno, sub nomine lucri, nã hoc probato, constat de simulatione contractus, & per cõsequens lucrum perceptum est vsura, & percipiẽs tãquã vsurarius punietur, & si fortè tam aperta probatio super lucro percipiendo nõ habetur, crederem q̃ sufficeret probare, quòd mercator petierit pecuniam mutuatam à creditore, illeque renuerit, dicendo non possum mutuare, quia pecunia mea reddere mihi decem pro centenario singulo anno debet, si vis ad censum, hoc pacto dabitur, & cũ mercator non haberet sufficientes possessiones, quorum reditus sufficiant ad constitutionem census, dixerit hoc propalando, detur in societatem. Nam

idem

Universidad de Deusto
Biblioteca

idem lucrum reddet,quia;& si nihil respondeat creditor,inito statim & in continenti contractu societatis, præsumitur ex prima requisitione, vel quòd sit mutui contractus ,vel quòd sit census sine constitutione bonorum quorum reditus vendãtur, & non vtendo postea mercator in negotiatione dicta pecunia, sed in alias suas necessitates conuertendo,idque clarè constet,quod non negociatur lucrum,postea acceptum, præsumitur vsura, & ita colligitur ex doctrina Abb.in.c. ad nostram in fine de emptio.& venditio.vbi post Hostiens.dicit, quòd ex prima requisitione colligitur, an contractus fuerit mutui , vel verè pignoraticius , & idem notat Bald. in.l.si patruus.C.communia vtriusque iudicij.& in.l.2.C. ad Velleianũ & in.l.emptione.C. plº valere quod agitur,quã quod simul.& in. l. cum allegas in.3. colum. C.de vsuris,& notat Ange.in.l.si quis cum aliter. ff.de verbor. obligationib. & facit tex.in.l.4.§.si ab ignoto.ff.de manumissionibus.

Si vero neque vera probatione, neque præsumpta potest constare de supradictis, si lucrum percipitur præcedente contractu societatis: potius videtur perceptum propter contractum societatis præcedentẽ, quàm ex alia illicita conuentione, & ideo conuentio excusat à crimine,& in dubio delictum non præsumitur, sed societas,& illa est causa proxima lucri,& nõ alia fraus, quia non præcedente à principio aliqua simulatione,ista est mitior pars, vt contractus excuset à maleficio , & veritas patens ex contractu excludit suspicionem & fraudem:quę fraus & simulatio est in specie pro banda:& quod in principio interuenerit,vt in dict.§.si ab ignoto, & notat Iass. in.l.nemo potest,nu.50. ff. delega.1.

Non recipiẽtes lucrum , etiã vniforme singulis annis sub nomine præcedẽtis societatis,sunt absolute dãnandi tanquã vsurarij , quia etsi amissio capitalis allegaretur , à lucro abstinerent,& iacturam capitalis soluerent,ex lege contractus: & cum mercator hanc iacturam non proponit,in dubio non præsumitur amissio capitalis in toto neq; in parte,vt notat Bal.in.l.2.C.de sentẽtijs quæ sine certa quantitat.proferunt. & Ioã.Lupus in.c.per vestras.de donationibus inter virum &vxor.§.11. sub nu.12.& stãte capitali saluo ex negociatione illius , potest lucrum quod offertur percipi,& nõ potest appellari lucrum vniforme , quod variatur& potest variari ex. l. cõtractus,vt in.l.si nõ sortẽ.§.libertus,& ibi per Ias.nu.13.ff. de cõdi.indebiti.

Neq; obstat quòd illud lucrũ percipitur ante reuisam rationẽ societatis,computando an sit lucrum, vel amissio capitalis:nã licèt sit verũ. quod durante societate, cessante pacto,in contrariũ non possit quis ante reuisam rationem capitale saluũ percipere,vel lucrum habere,istud ꝓcedit,& est verũ inuito altero socio:& ita loquitur Ioãnes Lupus in dicto

dicto.§.nu.13. si tamen à socio sponte lucrum offertur,nihil obstat quin illud possit percipere.

Et præmaxime istud erit licitum, si socius lucrum percipiens paratus est semper,vt ratio reuideatur,& cõputetur an lucrum sit,nam nihil nomine lucri percepisse videtur , cum sit paratus reddere liquidato ꝙ nõ sit lucrum: itaque animus & dubius euẽtus facit vt nullatenus dicta perceptio lucri vsura sit censenda , & cum id soleat esse sic in consuetudine:nam taliter consuetum est fieri cõtractus, & percipi lucra propter societatem, dicta consuetudo excusat à crimine,vt in specie notat Bar. in.l.quid sit fugitiuus.§.apud Labeonem.ff.de ędilitio edicto, & Bald.in l.vna.sub num.39.C. de his qui pœnæ nomine & facit textus & glossa in.l.si pignore.§. fin.ff. de pignoratitia actione.

Ex hoc infertur,ꝙ potest à principio societatis fieri conuẽtio, vt finita societate , nisi probetur statim amissio capitalis, ꝓpter casum fortuitum,saltim intra decem dies,quę dantur in probãdis oppositionibus quod possit accipi capitale in societate positum: & possunt allegari notata per Alexand.in.1.volumi.consil.157.Neq; istud erit vsura,aut illicitum,quia si capitale saluũ præsumitur,quousq;per veras probationes constet , quod amissum redijt ad suũ dominum,nõ est aliquod lucrum,aut vsuram percipere: & postea reuisis rationibus,potest socius soluere iacturam , si qua probetur: & præmaxime istud erit sine vllo vt aiunt scrupulo,si à percipiente capitale ante reuisam rationem oblata cautio fuerit dissoluenda amissi capitalis parte, si istud liquidabitur: nam in negotijs incertis tãlis cautio sufficit,& valet,vt in. l.statuliber si rationem , & in.l.seruus in fine. ff. de statuliber. quæ iura sunt elegantissima in istam decisionem , & in simili quæstione notat Angelus in.l.4.§.ait prætor.ff.de re iudica. & Bal.in.l.si residuum.C.de distractione pignorum. & Alexand. in apostilla ad Bart.in.l. finali.ff.de distractio.pignorum.

Nec debet iniustũ videri , vt fiat executio contra socium pro capitali integro , antequam inde soluatur amissio capitalis, quia vt dixi, ista executio sortitur effectũ, quado statim nõ constat de capitalis amissione, & stante incertitudine , non est incõueniens , quòd ante omnia qui posuit pecuniam,suum capitale ad euitandas fraudes, & malitias mercatorum dicẽtium se perdidisse capitale,cum non perdunt:& ista executio, vt redeat capitale statim ad dominum, magis est ad cautionem & securitatem,ne propter malitias & subterfugia mercatorũ sit apud eos capitale,quàm vt lucrum , aut vsura indebite percipiatur: & vti huiusmodi cautionibus ob securitatem capitalis non est illicitum,vt notat Ioannes Lupus in dicto. §.11. sub num. 8.& dato quod in effectu grauaretur à quo exigitur , cum re vera aliquid sit amissum , vel fortè totum

Universidad de Deusto
Biblioteca

totum istud,non est vsura,quiadicta cautio non interponitur vt sit semper capitale saluum, quo casu esset illicitum, sed vt sit saluum ad tempus, interim quod eius probatur amissio, vt temporale grauamen,etiam si esset in effectu,est modicum & parui momẽti, nec debet in consideratione esse, vt in.l.quotiens, & in.l.vniuersa.C.de precib. imperato. offerend. & sicut conuenitur,vt statim soluta societate integrum capitale redeat ad dominum, eodẽ modo manet apud mercatorẽ interimto tum lucrum,&istud esset mercatori vtile,&ob istã vtriusque incertam vtilitatem valet dicta conuentio,vt in.l.de fideicommiss. C.de transactionib.

Itẽ supra dictæ conclusioni non videtur obstare, in quãtũ dico posse recipi lucrum á mercatore, non reuiso per libros eius qualiter tale lucrũ obuenerit,si dicatur quòd dicti mercatores non negociantur cũ dictis pecunijs,sedvel conuenerunt eas in emptiones prædiorum,vel in alia ipsis tantum vtilia,&sic lucrum quod postea soluitur,magisvidetur vt vsura sine præcedente negociatione datum, quam ob causam negociationis,& per consequens videtur illicitum: nam ad hoc facilis est responsio, si enim mercator ob segnitiem,vel negligentiam, aut noluntate atq; dolosè non conuertit pecunias in negotiationes, tenetur ad soluẽdum interesse,vt in.l.socius socio.ff.pro socio &in.l.si fratres,§. siquis societatem.ff.eodem.ti.& in §.fi.institu.pro socio.& notat Bal.in rubri.C.pro socio in fi. & in.l.de illo.§.fi.eod.tit. & notat Alexand.in 2.volumi.cõsi.133. & iure regio est tex.in.l.7.tit.10.part.5.cum ergo ad interesse conueniri possit socius & illud percipi iure ciuili,atq; canonico,vt notant doct. in.c.conquestus de vsuris, nimirum si cui daretur actio,competat retẽtio,et exceprio in lucro percepto: nam si istud interesse debetur, etiam si finita societate socius vtatur pecunia,vt in.l.socio.§. 1. ff. pro socio, multo melius debebitur,si pendẽte societate,vteretur dicta pecunia,eam in proptios vsus conuertendo,et sic iustè dictũ lucrum percipitur, dũmodo socius fuerit mercator,aut negociator,cui culpa posset imputari,et in isto exẽplo; loquuntur iura de materia ista disponentia.

Itẽnõ videtur obstare,q; recipiens lucrum nõ perquisiuit à mercatore socius fuerit vsus pecunia, vel non: quia siue vsus fuerit,potest habere interesse,vt dixi.si nõ fuit vsus, nihilominus propter negligentiã potest interesse ꝓcipi,vt dixi,et si hæc duo nõ attendantur, nihilominus socius qui vsus fuit mea pecunia põt nullo præcedente pacto remunerare, et illa remuneratio vtroque foro iuste percipitur,vt notat Bal.in.l.1.C.pro socio.in.q.10.et per Paul.et doct.in l.rogasti.§.fi.ff.si cert.petat.et cũ iuste percipiatur,fiscus,nec alius non habet ius accusandi,hoc tamen procederet intrepide, si post soluta pecuniã datã ad negociationẽ daretur istud

istud interesse, nã licèt perciperetur ex doctrina Paul.in.l.si ob turpẽ in fine.ff. de condictio. ob turpem causa.

Sed an valeat pactum in dicta societate, quòd mercator in amissione capitalis teneatur casum fortuitum probare per veras ac legitimas probationes, in lucro verò percepto in negociationibus stetur suo simplici dicto cum iuramento,nam istud pactum quotidie ponitur in conuentionibus societatis.

Et in ista quæstione videtur dicẽdum,quòd licet regulariter inter socios non possit fieri conuentio, vt alter lucrum totum, alter damnum totius societatis percipiat: vt in.l. si non fuerit.§.fi.ff.pro socio. & per glos.in.c.plerumq;. 14.q.3. & notat Bal.in.l.i.C.ꝓ socio. q. 8. quia sicut damnum,ita & lucrum inter socios debet esse cõmune. Tamẽ in modo probandi lucrum,& damnũ capitalis, bene potest esse diuersitas inter socios,& illudvalebit,nã potest esse conuentio,vt si amittatur capitale, illa amissio probetur per certũ genus probationis: & nõ valet alia ꝓbatio,& idẽ in lucro. Nã licet verũ sit,q; duo testes regulariter in quolibet negocio faciant probationẽ,vt in.l.vbi numerus.ff. de testibus: tamẽ bene potest fieri cõuẽtio inter partes, ne de aliquo negocio fieri possit ꝓbatio nisi per quinq; testes, & alia probatio quã cõtenta in cõuentione non valebit:ita per multa iura concludit Alexand.in.2. volumine consi.157.& alia allegat Mathæus in præludijs constitutionum regni Siciliæ quæstio.9. ad finem.

Et non solùm in numero testiũ, sed in tempore potest fieri conuentio inter partes,vt nisi casus fortuitus contingens in amissione capitalis,probetur intra certũ tẽpus,puta per viginti dies,postquã contigerit lapso illo tẽpore amissio dicticapitalis, sit periculo solius socij mercatoris amittentis,& illo casu præsumitur eius tantũ culpa amissum capitale,secundum Alexan.vbi supra.

Cum ergo de iure socius mercator qui habuit capitale, si dicat amisisse, debet probare casum fortuitũ,vt in.l.si creditor,&ibi glo.C. de pignorati.actio.&iure regio probatur in.l.20.tit.13. par.5.& in.l.cũ duob⁹.§.quidã sagariã.ff.pro socio & ibi Bart.& in.l.sociũ.§. socius.eodẽ ti.& Bal.in.l.si patrnus col.2. C. cõmunia vtriusq; iudicij.nã probatio faciẽda est ab eo qui dicit rem amissã,vt in.l.7.ti. 10.par.5.Si quod de iure est,vt probet socius mercator casum fortuitum, deducitur in pactum, vt debeat legitimè probare,& non per iuramentũ,talis conuentio iuri consona omnino est: & per consequens admittenda.

Probato autẽ casu à socio mercatore,eo ipso probatũ est,quòd sua culpa casus nõ interuenit, si ab altero socio nõ est probatum,quod sua, mercatoris scilicet,res amissa sit,nõ tenetur:culpæ autẽ probatio debet esse aut de leui, vel de lata, quia leuissima non sufficit,& ita probatur in.l.socius socio.ff. pro socio.& gl.

Universidad de Deusto
Biblioteca

in.l. si creditor. C. de pignoratitia actio. & in.l.7.tit.10.par.5.

Ex hoc sequitur, quòd valet pactum, vt socius mercator teneatur probare amissionem capitalis, & quod id sua culpa non interuenerit, cum enim apud socium mercatorē semel fuerit capitale, præsumitur quod id saluum habet, nisi ex aduerso amissio probetur, iuxta doctrinā Pau. & docto. in.l.non ignorabit. C. ad exhibe.

Et cum valeat istud pactum, vt socius mercator debeat probare amissionem, & quòd non sua culpa interuenerit, non sufficit ad probationem quòd testes dicant, quòd viderunt eum semper perdere in mercantijs, quia præsumitur sua culpa nisi ab eo diligentia probetur, quòd fecit illud, quod diligentes homines solent, sicut in tutore qui bona fide negociabatur, cui non imputatur culpa amissionis, vt in.l. si res pupillares. ff. de administratio. tutorum, sequitur Ioan. Lupus in repetitio. c. per vestras de dona. inter virum & vxo. §.7. allegat legem si pignus. C. de pignoratia actio. & facit. l. si insolita. ff. de nego. gestis

Casus fortuitus probandus in specie.

Imò casus fortuitus in specie probādus est, vt est cōmunis opinio docto. in.l. qui fortuitis. C. de pignoratitia actione: & probat tex. in.l. fistulas. §. frumenta. ibi de niuibus. ff. de cōtrahen. emptio. imò talis qualitatis casus probādus est, qui nullo consilio præuideri potuit, vt in.l.2. §. granū. vers. si eo tēpore. ff. d administratione rerum ad ciuitatem pertinent. imò diligentia talis probanda est, quam Barto. notat. in.l.4. in prin. ff. nau. caupones, stabula. & nisi hoc probetur, condemnandus est socius qui dicit amissum capitale.

Ex supradictis resultat, qualiter lucrum inter socium & mercatorem ex honesta societate possit percipi, ne sit vsurarium: cætera pacta qualiter valeant, & sint ineunda, videantur in tractatu de societate.

8

Et inter cętera notādū semper est q̄ in causa vsuraria sentētia nūquā transit in rem iudicatam, vt notat Alber. in rub. C. de vsuris. sequitur Ias. in.l.1. §. procurator. ff. si quis ius dicenti non obtemperaue. & an mutuare frumentum tempore quo valet decem, & recipere tempore quo valet viginti, sit vsura: vide Ancharra. in cap. si quis clericus. 14. quæstione. 4. & Alexand. in. 2. volumine consi. 61.

9

Vsura prohibetur in vltima volūtate.

Et quia sicut per modum contractus prohibetur vsura, eodem quoque modo prohibetur per vltimā volūtatem: nō enim potest testator permittere, vel præcipere solutionem vsurarum si quātitas legata nō soluitur, vt notant doc. in.l. C. de his quæ pœnæ nomine. &. ff. eo. tit. neque confessioni suspectæ testatoris standum est in ista materia, cum vsuræ sint omnino prohibitæ, nō enim confessio testatoris semper est lex, neque est seruanda, vt patet in conclusionibus sequentibus.

10

An cōfessio in testamento probet debitum.

Prima cōclusio est, quòd cōfessio testatoris in testamento facta, in dubio nō probat debitū super quo est facta

facta, vt in.l. Lucius. §. quisquis. ff. de legatis 2. & notat Bar. in.l. cum quis decedens. §. codicillis. ff. de leg. 3. & Bal. in.l. rationes. C. de probationibus. & Abb. & communiter doc. in c. fi. de successionibus ab intestato. Bal. & Salicet. in.l. generaliter. C. de non numerata pecunia. Feli. in. ca. si cautio. de fide instrumentor. nu. 24. ✶ Vide Ant. Gomez in. 1. tomo. c. 12 nu. 81. ✶ & ista opinio est cōmunis, vt notat Lāfrancus in. c. quoniā cōtra. de probatio. in parte confessiones, nu. 47, & de ratione huius conclusionis videatur Matthæus de Afflictis in decisione Neapolitana. 168. vbi de materia ista tractatur.

Secūda conclusio est, quòd cōfessio testatoris licēt nō probet debitū ex sola vi ipsius cōfessionis, tamē si ex modo cōfitendi colligitur quòd testator voluit cōtrahere, valebit in vim contractus & cōfessionis inter viuos: potest enim in testamēto fieri cōtractus, vt in.l hæredes palā. §. fi. vbi gl. ff. de testamentis, ideo facta cōfessione testatoris, & acceptatione secuta, præiudicat testatori, vt notat Bar. in. d. §. codicil. in vers. prędicta vero, & Bal. in. d.l. rationes ad finē. C. de probatio. & Abb. in. d. c. fi. de succesio. ab intesta. & iure regio id probatur in.l.3. tit.8. lib.3. ordina.

11

✶ ✶ Quæ est. l. 2. ti. 16. lib. 5. Recop. ✶ ibi, *en qualquier manera que parezca que vno se quiso obligar á otro*, & ibi, *pareciendo que se quiso obligar por contracto, ò en otra manera*, nam ista *manera* potest intelligi & verificari in testamēto, quo cōdito potest sequi

postea acceptatio á parte antequā testamentum reuocetur, vt probāt verba eiusdē legis dicētia, *ò que fue el contracto, ò obligaciō entre absentes*: non enim dicit absenti, quia duorū cōsēsus requiritur, & sic lex loquitur in plurali numero, ex quo innuit quòd requiritur acceptatio, vt in.l. cōsensu. ff. de actio. & obligatio. & notat Bal. in rub. C. de dotis promissione. & Felinus in. c. si cautio. de fide instrumen. nu. 37. & nu. 22. vbi allegat Salicet. in. l. generaliter. C. de non numerata pecunia.

Tertia cōclusio est, quòd si tēpore quo testator in testamento promittit soluere illud, iurat illud, iuramentum præiudicat confitenti taliter quòd ex eo probatur verum debitū, & conualescente postea testatore poterit cōueniri virtute illius clausulæ iuratæ, vt notat Bart. in. d. §. codicillis, & Feli. vbi plura allegat in. d. c. si cautio, nu. 25. & in. c. olim. in. 4. colu. de rescriptis.

Hoc intellige, q̄ dicta confessio iurata præiudicat ipsi testatori tantum, nō tamē probat in præiudiciū tertij: ex quo asserendū est, q̄ si pater prędiudicat filio in legitima, non valet cōfessio: quia iurametū patris nō cōfirmat cōtractū in præiudiciū filiorum, vt notat Bal. in.l. 1. inversi. vtrū iuramētū. C. de inofficio. donatio. sequitur Roderic. Suarez in.l. 1. tit. *delas ganancias*, li. 3. foro. ll. folio. 14. & in specie notat Specul. in titu. de cōfessioni. §. nunc vidēdum, vers. sed nunquid patris: refert Alexand. in apostil. ad Bart. in.l. gerit. colu. 6.

12

Confessio iurata a præiudicem testatori.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ff. de acquirend. hæredita. sequitur Iaſ. in. l. ſi arrogator. ff. de adoptioni. col. 9. Quod ſubintellige, ſi patris & filij perſona talis ſit vt fraus præſumi debeat, vt notat Abba. in. c. pe. de re iudica. vel ſi prę iudicium eſſet in magna quantitate, puta vltra tertium & quintũ inter liberos, & vltra quintum reſpectu extraneorum, & ita poteſt colligi ex Alexand. in volumi. 5. conſi. 143.

De vẽditione facta ꝓlio Ex ſupradictis infertur, ꝙ ſi pater vẽdidit rẽ alicui ex filijs, cuiꝰ vẽditio poſſet eſſe alijs filijs præiudicium in legitima, quod non ſufficit vt de numeratione conſtet quod pater confitetur ſibi pretium numeratum, niſi de reali atque actuali conſtet numeratione: ita notat Plat. in §. ſi quis in fraudẽ. inſti. de actionib. & Cepola in cautela. 21. ſequitur Iaſ. in. d. l. ſi arrogator co. 9.

Tertio infertur, ex ſupradictis, ꝙ ſi pater confiteatur in cõtractu vel teſtamento, quòd res aliquæ ſunt emptę ex propria pecunia filijs ſuis, illa confeſsio nihil probat niſi per veras probationes conſtet: notat Bal. in. l. iubemus. C. ad Trebelli. ſequitur Iaſ. in. l. 1. C. đ officio eius cui mandata eſt iuridictio. nu. 60. & Deci. in cõſi. 184. in. i. volu. & facit text. in. l. 3. ti. 14. par. 3. Decius. tamẽ in. 1. part. cõſi. 96. in fine tenet, ꝙ ſufficit quod iuſtificetur ex veriſimilibus probationibus: & facit quod notat Roderi. Suarez in. l. 1. ti. *delas ganancias* li. 3. foro. ll. verſ. 2. limita, & bene intelligenti idem probat. l. 3. tit. 14. par. ibi, *o moſtraſſe*.

Quartò infertur, quòd ſi maritus conſtante matrimonio cũ vxore ſe cũda, confitetur vendidiſſe filio primi matrimonij aliquam rem, eiuſq; pretium recepiſſe; per iſtam ſolam confeſsionem non probatur numeratio in præiudicium vxoris quæ habet medietatem in re illa meliorata alienata: & ita concludit Ioan. Lup. in rub. de donatio. inter virum & vxor. §. 66. col. 4. *De conſtitutione mariti*

Quinto ex ſupradictis infertur, ꝙ cum ſit omnino neceſſarium iuramentum vt valeant dicta in teſtamento in vim contractus, quòd vrgente dicta neceſsitate, poteſt tale iuramentum recipi à notario ſine vllo metu. l. 6. titul. 1. libro. 3. ordina. & eſt bonum exemplum in illa materia, & eſt addendum ad ea quæ dixi ſupra cap. 27. in verſ. ſed qualiter.

Quando teſtator iurat: quod alius non ſit debitor. Quę ſupra dicta ſunt, quòd confeſsio iurata præiudicat confitenti, cũ moderationibus ſupradictis, habẽt locum, ſi quis confiteatur ſe eſſe debitorẽ alicuius, vel recepiſſe aliquid in præiudicium tertij: ſi verò teſtator diceret, quòd alius nõ erat ſuus debitor, & illud iuraſſet, & ſic legaſſet in teſtamento liberationem, ſtatim ꝓiudicat iſta confeſsio iurata & competit liberatio abſenti, & neque ipſe teſtator ſi vixerit, neque eius hæredes poterunt contra iſtã cõfeſsionẽ iuratã venire, neq; debitum à debitore exigere: nã ex tali cõfeſsione iurata indicitur iuris liberatio, vt notat Ang. in. l. idẽ in duobus §. fi. ff. de pactis. & ideò valet etiã in fauorẽ abſentis, licet Bar. aliter ſentiat

tiat in. l. non ſolum. §. liberationis verba. ff. de liberatione legata. & ita per plura cõcludit Feli. in. c. ſi cautio. de fide inſtrumentorum, nu. 32. & iure regni probatur in. l. fi. titu. 18. part. 3. ibi, *O jurare ꝙ no le deuie mas*: & ſi iure noſtro, eo ipſo quòd quis cõtrahit, volẽdo ſe obligare abſenti, obligatur, multò magis volendo liberationem dicto abſenti præſtare, valet liberatio: quia fauorabilior eſt liberatio quàm obligatio, vt in. l. Arrianus. ff. de actio. & obligat. & in. l. tale pactum. ff. de pact. & in. l. fi. C. de conuenien. fiſci debito. libro. 10. & quod notat Felin. in. ca. 2. de fide inſtrumentorum.

Et in materia liberationis iuramẽtum interpoſitum habet vim dictionis taxatiuæ, & ſic paria ſunt dicere: Titius debet mihi decem tãtùm, vel dicere: Iuro Deũ quòd Titius mihi decẽ debet: nã etſi non addat Tãtum, videtur additum propter iuramenti interpoſitionem, notat Paulus in. l. rationes. C. de probationibus.

Quæ ſupra dicta ſunt, ꝙ confeſsio iurata in qua teſtator conſtituit ſe debitorem alicuius, non præiudicat creditoribus, vel filijs in legitima, procedit niſi teſtator exonerationem conſcientię diceret, & iuraſſet quòd eſt debitor vſurarum, vel ꝙ fraudauit aliquem in contractu, vel quid ſimile: nam talis confeſsio iurata pro exoneratione conſcientiæ præiudicat, vt ipſe confitens, vel eius hæredes poſsint ad reſtitutionem male ablatorum conueniri.

Auendaño.

Nam ſi ex confeſsione criminis confeſſati hæres poteſt cõueniri ad pœnam criminis, vt notat Bald. in. l. vna. C. ne ex delictis defunctorũ. & Bar. in. l. eius qui delatorem. ff. de iure fiſci. & Specula. in titul. de accuſatio. in. §. 1. multò magis videtur quòd poſsit conueneri ad reſtitutionem rei ablatæ: & quòd poſsit conueniri notat Abb. in. c. fin. de ſucceſſio. ab inteſtato, & de iure canonico idem notat. Feli. in. c. ſi Cautio. de fide inſtrumentorum. nu. 27. & in. c. olim. de reſciptis. n. 8. & Lanfrancus in. c. quoniam contra falſam. de probationi in parte, confeſsiones. n. 50. *Hæres conuentur ſuper cõfeſsione defuncti.*

Et licet in caſu quo teſtator dixerit extorſiſſe vſuras, non valeat illa confeſsio, aut ex illa viuens poſſet conueniri, quando ſine iuramento confitetur, vt notat Abb. Antoni. & cõmuniter doct. in locis ſupra allegatis, niſi à parte vel notario fuerit acceptata: tamẽ ſi iuramẽtum interuenit, ſemper præiudicat, & mortuo teſtatore, tenẽtur hæredes invim cõtractus, & non vi relicti, & ita melius quã alibi concludit Feli. in. d. c. olim. de reſcriptis & Robertus in ſpeculo aureo in tit. de confeſsione num. 16. Cuiꝰ cõcluſio vel ex hoc quoq; põt corroborari; nã cum cõfeſsio de reſtituẽdis vſuris ſit in fauorẽ animæ, prius atq; facilius debet talis confeſsio admitti: nam tutor, debitũ vſurariũ quod pupillo debetur, poteſt remittere, vt notat glo. ſ. in. l. præſens. C. de tranſactionib. & filius familias ſine licẽtia & iuſſu patris põt donare pro reſtitutione vſurarũ, vt notat

Universidad de Deusto
Biblioteca

Alexand.in.l.filiusfamilias.ff.de donatio.nimirum, si cum hoc admittatur contra regulas iuris communis ratione vsurarum restituendarum,admittatur quoq; dicta confessio de restituendis vsuris, etiam in præiudicium filiorum.

Ex hoc sequitur, qđ in casu quo testator iussit restituere vsuras,idq; iurauit,cum hoc habeat vim contractus,& non relicti, quod ille cui iussit testator fieri restitutionem, habebit actionem ad petendum testamentum á tabellione, vt possit testatorem conuenire:quod facere non posset,si iuramentum non esset interpositum:quia tunc cum illa dispositio haberet vim relicti,nõ posset viuente testatore illud testamẽtum peti: & ita intelligitur doctrina Bald.in.l.siquis ex argentarijs.§. ex hoc.ff.de edendo.sequitur Felinus in.c.olim nume.8.de rescriptis.

Supra dicta locũ habẽt quãdo testator alicui personę,vel loco iussit restitui male ablata,secus esset si generaliter dixerit se fuisse vsurarium: nam ista confessio neq; in vim cõtractus neq; in vim relicti valet, licèt fauore animę valeat,vt fiat arbitraria restitutio ex doctrina Bal. in l.1.col.2.C.de falsa ca.adiect.leg.

13 *Quando est in fauorem incapacis.*

Quæ dicta sunt,limita nisi ista cõfessio iurata, quouis titulo,vel colore expresso fuerit facta in fauorẽ alicuius incapacis ex naturali affectione,putà in fauorẽ filij spurij,vel alterius incapacis,cui non potest relinqui,& relictũ facit suspectum naturalis affectio:nam talis confessio nihil probat ex doctrina Bart. in.l. cum quis decedens.§.Titia.ff. de legatis.2.& Bald.in.l.1.C.de falsa causa adiecta lega.per tex.in.l.qui testamentum.ff.de probationib. & in.l. 3.titul.14.par.3.de quo per Robertum in speculo aureo tit.de confessione.nu.8.

Quando confitetur se vendidisse rem aliquã filio spurio.

Ex quo infero,quòd si pater confiteatur se vendidisse rem aliquã filio spurio,nihil probat talis cõfessio facta in fauorem incapacis extra alimentorum relictum,vt notat gl. in d.l.qui testamentum.& Ias.in.l.si is qui.col.3.ff.de vulgari & pupillari:si tamen fieret legatum filio spurio tãquam debitum ex causa venditionis valet legatum, quia falsa causa non vitiat legatum,vt in.l. demonstratio.ff.de conditio.& demonstratio.& in specie notat Bald.in.l.1. C. de falsa causa adiecta legato. & sic respectu alimentorum verificabitur legatum, vt in.ca.cum haberet, de eo qui duxit in matrimonium, & in.l.10. *de Toro.* ✶Quæ est.l.8.tit. 8.lib.5.Recop.✶ ✶

14 *Quando maritus cõfitetur recepisse dotem.*

Secũdo infero,ꝙ si maritus confitetur se habuisse centum ex causa dotis,vel causa mutui ab vxore sua, & ita iurauit,non ob id debetur ista dos,vel mutuũ tanquã debitum,& ideò ipse testator viuens non poterit ab vxore conueniri,quia prę sumitur fraudulenta confessio,cũ inter virum & vxorem non habeat locum donatio:eo tamẽ marito mortuo,si interuenisset traditio,valeret donatio,vt in.l.Papinianus.ff.de donati.inter virum & vxorem. saltim vsq;

vsque ad quintam partem bonorũ iure nostro regio: cessante verò traditione, dicta confessio,neq;in vim relicti, nec in vim contractus valet, vt notat Bar.in.l.cum quis decedẽs. §.Titia. ff.delegatis.3.& Lanfrancus in dicto.c.quoniam contra,in parte confessionis.nu.51.Quod subintelligerem, nisi vera cedula, vel instrumentum priuatum præsentetur ab vxore,de recepta dore,concordans cum mariti confessione:nam tunc dos recepta probatur omnino ex.l. si ego.§. dotis. ff. de iure dotium. & hoc quotidie contingit inter rusticos.

Tertio infero, quòd si maritus in testamẽto cõfitetur ,promisisse arras, debet probari promissio intra decimam bonorum,secundum formam legis fori,aliàs non valebit cõfessio in vim debiti, licèt possit valere in vim relicti vsque ad quintum.

Quarto infero ꝙ si maritus confitetur se promisisse, cũ esset senex, vxori inueni,vel nobili,cum ipse esset plebeius, aliquam quantitatem, in compensam senectutis, aut nobilitatis,quo casu valet promissio,vt per glo.& doct. in. l.si voluntate.C. dotis promissione. & notat Ioãnes Lupus in rubri. de donatio inter virum & vxorem. §. 31. in text.§.9.tamen si non probatur,quod illa confessio interuenerit tempore contracti matrimonij,per solam confessionem testatoris,non probatur cõtractus, licèt in vim relicti quãtum ad quintum valeat legatũ.Si verò probaretur promissio nõ ex quinto,sed ex corpore hæreditatio, tãquã debitum extraheturistud legatũ, vt in.l. vxori.ff. de auro & argento legato.

15 *Confessio patris fauore filij semiplene probat.*

Intelligetamen, ꝙ licèt dicta confessio pãtris iurata in præiudicium tertij,non probet,vt supra dictũ est, & in.l.Scia mãcipia.ff.adVelleianũ. istud est verum quoad plenã probationem, secus est quoad semiplenã: quia adhibito vno integro teste,cõcordãti cũ testatoris cõfessione,erit vera probatio, vt notat Bal.in.1.C. de furtis col. antepe.nu.20.quem sequitur Pau.in.l. quibus diebus.§.qui dotalẽ.ff.de conditio. & demonstratio.& videatur Felinus in.d.c.si cautio.num.30. item vltra semiplenam probationem dicta cõfessio operatur interruptionem præscriptionis secundum Bald. in dicta. l. 1. C.de furtis.

16 *Filius reuocat cõfessionem patris.*

In omnibus tamẽ casibus,quibus semiplenè,aut plenè posset dicta cõfessio præiudicare, potest filius hæres ratione proprij præiudicij reuocare confessionem patris, docto de errore,& ita per multa iuara concludit Matthæus de Afflict. in decis.233. & non solum reuocare, sed facta condemnatione à iudice super restituendis vsuris virtute confessionis à defuncto factæ, potest hæres á tali condemnatione appellare, vt notat Ioannes Andreas in additionibus ad Speculum in titu.in quibus causis,& ex quibus causis appellari possit. in principio.

Si tamẽ patet iurauit,quòd donabatvirtute debiti,cui tenebatur pro

Universidad de Deusto
Biblioteca

pter seruitia, aut benemerita, & illa in tali confessione specificauerit in individuo, talis cõfessio probat benemerita præcessisse, vt notat Iaſ. in repetitione. l. frater à fratre col. pen. ff. de cõdictione indebiti. Semper tamen qui agit virtute dictæ cõfessionis à defuncto factæ, dicitur agere ex causa lucratiua, vt notat Bal. in. l. vna, col. 10. C. de confessis.

Et non solum dicta confessio testatoris nõ præiudicat filijs in legitima, vt supra dictum atq; probatum est, sed neq; respectu alimentorum, quæ filijs debentur, & ita in specie notat eleganter Ioannes Faber in. l. siquis. C. de bonis proscriptorum.

Ex supra dictis patet, quando in materia vsuraria, siue extra eam sit standum cõfessioni testatoris: furis autem confessio, qui confitetur fecisse furtum, quãdo præiudicet hæredibus, vide per Angelũ in tractatu maleficiorum in parte vestẽ cœlestem, vers. quid si fur. nu. 18.

SVMMARIA Cap. trigesimi.

1 *Falsè fabricans priuilegium qualiter puniatur.*
2 *A præcepto recognoscendi non habet locum appellatio.*
3 *Instrumentum recognitum quando possit exequi.*
4 *Recognitio instrumẽti debet esse expressa.*
5 *Recognitio nõ probatur testibus.*
6 *In executiuis nõ habet locũ recõuẽtio.*
7 *Restitutio in integrum, non impedit executionem.*
8 *Restitutio in integrum impedit executionem in causa criminali.*
9 *Nullitas an pediat executionem.*
10 *Ex contractu tacito non habet locum executio.*
11 *Declaratio ad. l. 3. tit. 12. lib. 3. ordinamenti.*
12 *Princeps etiam ex causa non potest rem alteri auferre.*
13 *Declaratio ad. l. 4. tit. 13. lib. 3. ordinamenti.*
14 *Præscriptio decenij non currit cõtra ecclesiam.*

CAPVT. XXX. IN. L. 51. * Quæ est. l. 37. tit. 6. li. 3. Recop. * de examinatione bullarum, ac literarum sedis Apostolicæ, & de his qui falsis priuilegijs vtuntur & eorum punitione.

CRrectoribus iniungitur in. l. ista ne permittant quæstores, & eleemosynas petentes id facere, nisi examinatis literis apostolicis, quarũ virtute id faciũt, hoc enim statutũ esse per bullã Apostolicã asserit lex ista, & quãuis Papa id non cõcessisset, quilibet Episcopus in sua diœcesi potest statuere, quòd nullæ litere Apostolicæ mãdentur executioni, nisi prius præsententur sibi, vt per eum videãtur, an in eis sit aliquod vitiũ falsitatis, vt notat. Abb. in. c. cũ ex eo de pœnitentijs & remissionib. Cauere tamẽ debet Episcopus ne in fraudẽ, aut cupiditatis causa id faceret: nã saperet inobedientiã, & rebellionẽ contra sedem Apostolicam. Hodie verò in casibus lege ista expressis, vltra examinationem episcopi, debet Nuntij Apostolici & aliorum hic contentorum approbatio interuenire, ne falsæ literæ publicẽtur: quæ literæ, si falsè inuentæ fuerint, vtẽtes eisdem debent vt falsarij puniri, vt in. c. tuarũ, & ibi glos. de priuilegijs. de quo per Lupum in allegatio. 18. & in. c. ad falsariorũ. in. fi. de crimine falsi. & per Matthæũ de Afflict. in. deci. 21. Est tamẽ bulla Leonis decimi Papæ, prohibens fieri examen literarum donec in possessorio fortiantur effectum, & illa seruatur.

1 *Falsè fabricans priuilegium principũ morte punitur.*

Fabricantes verò falsè priuilegia principũ, morte debent affici: si verò nõ principis scripturas falsauerit sed alicuius priuatæ personæ, siquidem ille qui falsauerit cum sit priuatus, signauerit vt tabellio, morte quoq; debet affici: si verò cũ fuerit tabellio, & priuatus ab officio signauerit, habetur vt priuatus, & eadem pœna punitur: si verò verus est tabellio, & falsum cõscripserit instrumentũ, punitur pœna manus, & ista omnia resoluuũtur ex doctrina Bal. in. l. data opera. vers. dubitatur d eo. C. qui accũsare non possunt. & ex Hyppolito in. l. 3. in princip. ff. ad. l. Cornel. de sicar. & iure regni probatur in. l. 16. tit. 19. par. 3. & in. l. 6. tit. 7. part. 7. de quo per Felin. in. c. cum olim. de rescript. & per Thom. Grãmaticũ in votõ. 25. & per Hyppolit. in singulari. 35. & de modo probandi vide Decium. 1. volum. consi. 189.

Vt ergo oculari inspectione, quæ omne genus probationis vincit, de prehẽdatur, an sint falsæ literæ Apostolicæ, exhibẽdæ sunt personis hac lege contentis, vt ipsi videant & approbent, vel cognita falsitate reprobent secũdum formam traditam in. c. licet ad regimen. de crimene falsi. & iste est vnus modus recognoscendorum instrumẽtorum, & alius traditur in. l. 1. ff. quemadmodum testament. aperiant. & in. l. de his. ff. de transact. & ista exhibitio fit ad euitandum delictum in futurum, ne falsæ bullæ prædicentur, vel ad puniendum crimen præteritę falsitatis.

2 *De instrumentis priuatis recognitis.*

Aliquãdo tamen apud nos exhibita apocha aut instrumẽto priuato, fit recognitio in iudicio, vt inde oriatur creditori ius agendi via executiua contra recognoscentem, & ideo lata est lex finalis in curijs de *Madrid* anno. 1534. * Quę est. l. 5. tit. 21. lib. 4. Recop. * quę dicit, *Que los conocimientos reconoscidos por las partes se executen como contractos, guarenticios*: itaque ex huiusmodi oculari instrumenti inspectione, vel recognitione in iudicio oritur ius agendi via executiua: ad quem modum recognoscendi possunt adduci verba tex. in. c. Romana. §. contrahentes in vers. clericos, de foro competenti, li. 6. & melius quę notat Matthęus in decisione. 181. & per Bal. in authẽtic. contra qui propriam. in. fi. C. de non numera pecunia. & ista recognitio fit lecta prius scriptura, vt in l. hac consultissima. §. at cum humana. C. qui testament. facere possunt

Universidad de Deusto
Biblioteca

& in.l.1.§.inter filium.ff.de falsis. & quod cogatur quis recognoscere, est text in.l.cum ab initio.ff.quemadmodum testamen. aperiantur.& melior text. bene inductus in.l.1.§. igitur princeps. ff. de ventre inspiciendo.& à præcepto de recognocenda scriptura non potest appellari secundum Bal.in.4.volum.cõsil. 335.& Robertus in speculo aureo titul.de appellatione num.350.& an recognitio facta per procuratorem non habentem mandatum,noceat, vide Iaſ.1.volu.consil.47.

3 Intellige tamen, q̃ scriptura priuata, recognita secundum formam illius capituli,habet executionẽ paratam,quãdo recognitio scripturæ fit simpliciter cognoscendo, vt in scriptura cõtinetur:nã illa dictio,re, nõ sine magno mysterio addita est habet enim significare reiterationẽ vteris actus,vt notat Lucas in. l.3. C.de diuersis prædijs vrbanis,lib.xi. si ergo cõtenta ni carta simpliciter non recognoscuntur, nõ dicitur vetus actus, aut prima confessio reiterata,ergo non videtur recognitũ instrumentũ, & per consequens non potest habere locum via executiua licèt via ordinaria agi possit: & id potest corroborati ex notatis per Bal.in.5.volu.consi.180.

Quando impugnatur instrumentum Secundo requiritur vltra reiterationem primi actus,quòd cognitio instrumenti sit clara, & non impugnetur:nam si impugnatur,& de impugnatione legitimè constat, dictũ instrumentũ nõ potest exequi: quia isto casu non est indubita confessio,prout dictũ capitulum exigit,& per consequens nõ est exequenda, vt notat Rodericus Suarez in.l.post rẽ.ff.de re iudicata fo.106.vbi plura allega. Item causa debet præcedere, vt in.l. huiusmodi. ff.quando dies legati cedat.

Quid si fit recognitio non lecto instrumento. Tertio requiritur, quòd dictũ instrumentum sit prius lectum, nã si nõ legitur,licèt recognosceretur signum, siue firma,non diceretur instrumentum recognitũ, & per consequens exequi nullo modo posset, & ita per plura cõcludit Marthæus de Afflict.in constitut.regni Sicilię libr.1.rubr.93.nu.8.& quod dicitur, quod ille qui recognoscit signũ siue firmã, vulgò sic appellatã, videtur virtualiter totam scripturam recognoscere;procedit, & locum habet quando talis scriptura fuerit lecta, & ita intelligo quæ notat Angelus in.l. stipulatus.§. Grisogonus. ff. de verbor obligatio.quẽ sequitur Feli. in.c.tertiò de constitutiònibus.n.4.

Recognitio si certa. Quarto requiritur, q̃ recognitio sit formis & certa,vt ex ea scriptura præsentata certum quid colligatur:nam informis recognitio,neque iuramentum informe non probat, vt notat Bald.in.l.generaliter. C.de non numerata pecunia. in versi. secundo quero. Item debet esse recognitio debiti,& nõ confessio,quòd præcesserit obligatio,vel instrumentum de ea:nam hoc non potest exequi secundum Angelum. in. l. fideiussor.C.de fideiussoribus,& sequitur Hyppolitus in suis singularibus singulari.135.

Quin-

4 *Recognitio debet esse expressa.* Quinto requiritur expressa recognitio dicti instrumenti, nec sufficeret tacita,putà si præsentaretur ipsi, vel in iudicio, & qui subscripsit sileret, nam illud silentium est signum mutum, & cum non loquatur, nihil significat, nisi saltim nutus interueniat,vt notat Bal.in.c.1. ad finem de fide instrumentorum, quem sequitur Felinus in.c.2.eodem titul.& isto casu silentium nihil probare videtur:si verò vltra silentium præcesserit iussus iudicis iubentis fieri recognitionem instrumenti, & citatus in persona noluisset comparere, in tali casu contumacia, siue silentium illius qui tacet, iussus à iudice vt respõdeat,illi debet esse nociua, vt videatur confiteri instrumentũ, vt in.l.de ætate.§. qui tacuit.ff.de interrogato.actionib. per quem text. probatur,quòd ille qui vocatur ad assentiendum alicui actui, vel contradicendum,si tacet,videtur actui cõsentire,vt notat Abb. in.c.vestra de locato.& alia cõpilat conuenientia in hoc Matthæus in constitutionib⁹ regni Siciliæ,in præludiijs.q.2. ex quo patet,quòd iste qui vocatus à iudice vt recognoscat instrumentum,noluit comparere, aut contumax fuit in respondendo, videtur, fateri dictum instrumentum, nam contumacia interpretãda est, prout magis præiudicet contumaci, vt notat glo.in.l.quamdiu. ff.de acquirenda hæreditat.& in.c.2. de confessis. lib. 6. & notat Abba.in.c.non ne de præsumptionib.& Bar.in.l.2.C. quando fiscus vel priuatus,facit in ratione suæ decisionis textus in.l.si quid possessor.§.sed etsi.ff.de petitio. hæredita.& nominatim ita vidi postea scriptum per nostrum vigilantissimum Didacum de Couarruuias in libr.2.resolutionum.c.11. imò quòd quis teneatur venire ad recognoscẽdum,est tex.in.l.1.§.igitur princeps. ff.de ventre inspiciẽdo.Videatur Rebuffus in cõstitutionibus Frãciæ,in tractatu de chirogra. recogni.in præfatione num.26.

Recognitio fieri debet ab eo qui subscripsit. Sextò requiritur, quòd recognitio fiat ab eo qui subscripsit,nec sufficeret,si aliquis dixerit, Recognosco instrumentum à me subscriptũ, mandato Titij se obligantis: nam si Titius non confitetur,quod ipse mãdauit,non præiudicat recognitio tertij se subscribentis mãdato alterius: ita colligitur ex Imola in consilio 91.quem refert Hyppolitus in rub. C.de probationib.fol.34.Item probatur in dicto.c.fi. *de Madrid*, dum dicit *reconoscidos por las partes*: itaque ipsius partis principalis requiritur approbatio,& recognitio, vt instrumentum priuatum habeat executionem paratam, non autem sufficit tertios confiteri.

Ex quo infero,quòd licet instrumentum trino teste notatũ habeat 5 vim publici instrumenti, quãuis sit priuata scriptura,vt in.l.scripturas. C.qui potiores in pignore habeantur.& in.l.31.tit.13.par.5. illud est verum,vt fidem faciat, non tamen vt possit exequi, nisi à parte recognoscatur secundum formam istius capituli *de Madrid*: & quia executio

est

Universidad de Deusto
Biblioteca

est restringenda,vt in.l.minor vigin ti quinq; annorum.ff.de minoribus.

Secundo infero, quód si duo testes inscripti in scriptura priuata,deponerent in negotio,quòd per duos testes posset ꝓbari qualiter ipsi subscripserunt,& recognoscunt sua signa siue firmas,licet talis scriptura priuata ,adhibita ista recognitione, fidem faciat, vt in.l.114.tit.18.par.3. vers. *Esso mismo dezimos de la carta que nosue fecha* , & in.l.118.eo.titul. vers.*mas si la negare*: tamen cum dicta scriptura non fuit à parte recognita,non potest exequi,sed via ordinaria iuris agendum est.

Duo testes probant recognitũ instrumentũ.

Et in ista materia est aduertẽdũ, quòd licét testes duo, qui viderunt scribi instrumẽtum priuatum, probent,est verum,si agatur deprobando contractu mutui,vel commodati,vel de simili contractu temporali:si verò ageretur de probãda venditione,aut alio cõtractu perpetuo, tales testes deponẽtes pro huiusmodi scriptura priuata, licet coadiuẽt eã,vt semiplenã,vel saltim præsumptionem faciant ad probandũ, non tamen plenè probãt dicti testes, neq; in re tãt præiudicij probare plenè possunt,nisi de ipso quoque contractu vẽditionis,aut alio perpetuo deponerent testes,dicẽdo, qualiter ipsi viderunt partes conuenire in re vendita atq; eius pretio: tunc enim probatur contractus ipse venditionis,& illud sufficit,vt in authent.de instrumentor.caut.& fid. §.si tamen quisquis.coll.6.ibi.Adijciatur instrumento credulitas, aut præsentia testium,coram quibus initus est contractus,& ita notat Iaſ.in.l.admonẽdi.ff.de iu.iu.nu.88. in vers.& mirũ videtur,notat Bar.in authent.si contractus.C.de fide instrumentorum. & per Abb.in.c.2.eod.titu. in omnibus locis distinguunt doct.dicẽdo, quód aliud est de instrumẽto,aliud de contractu deponere: & per ista intelligitur mirabilis lex regia. 114. titu.18.part.3.vbi ista nostra conclusio probatur.

Septimò requiritur, vt dictũ capitulum *de Madrid* locum habeat, quòd recognitiõ fiat ab eo qui legitimam habeat personam in iudicio comparendi , nec enim aliter valet iudicium,aut præiudicat confessio, vt notatur in.l.si curatorem.C.de in integrum restitutio.& in.l. clarum. C.de auctori. præstant.Item iudicis quoq; tribunal competens esse debet,vt in.c.at si clerici.de iudicijs,& instrumentum habeat causam debiti:nam causa requiritur etiã in guarẽtigio,vt in.l.3.§.circa.ff.de doli exceptio.& in.l.118.tit.18.par.3.& nota. Alexand.in apostilla ad Barto. in.l.nuda ratio.ff.de donatio.& Hypolitus in rubri.C.deprobatio. fol. 20.& per Bar.in.l.3.§.fi.ff.si quis cautionibus,& Rebuffus in constitutionib.regni Franciæ in.1.articulo.glo. 9.nu.25.Aduertendum tamen,quòd si adultus sine curatore recognoscit istã apocham debiti, iudex potest præciperè quod exequatur,nec requiritur curatoris auctoritas, ex notabili doctrina Paul.in.l.certum. §.in pupillo.ff.de confessis.& quod notat

notat loquẽdo in filio familias Guido Papa.in quæst.410.

His septem cõcurrentibus in recognitione instrumenti priuati facta in iudicio,statim potest tale instrumentum exequi,ac si esset contractus gaurentigius exequibilis secundùm formam text.in.l.4.&.5.tit. 8.li.3.ordin. ✱Quæ est.l.1.&.2.tit.21. li.4.Recop. ✱& quòd exequatur, vt talis contractus est ius nouũ,& operatur, vt non aliæ contra confessionem,siue recognitionem admittantur exceptiones,nisi quæ in illis legibus sunt expressè probandæ intra tempora ibidem statuta,nec admittitur appellatio, quæ valeat executionem suspendere:& licèt regulariter confessus qui condemnatur, possit à iudicis præcepto appellare si allegat errorem confessionnis,vel probabiliter suam confessionem exponit,& declarat,vt notat Bal.in l. 1.in fine.C.de litis cõtestatio.& Paulus in.l.si debitori. ff. de iudicijs.tamen hodie non admittitur etiam dicta appellatio,vt per eam suspendi valeat executio dicti instrumenti recogniti: imò data cautione proceditur ad realem executionem, non obstãte appellatione,&istud est qđ hodie attribuitur instrumento recognito,quod æquiparatur cõtractui guarentigio,vt in.l.1.ff.de legat.1.

6 Ex quo sequitur, quód facta recognitione dicti instrumenti,fit statim executio, etiam si recognoscens reconueniat aduersarium, nam in dicto iudicio reconuentionis summatio non admittitur talis reconuentio, vt notat Bar.in authen.& consequenter.C.de sententijs & interlocutio.omni.iudicum.& Abb.in.c.1. de mutuis petitionib.& in specie ita concludit idem Abb.in. ca.ecclesia sanctæ Mariæ.de constitutioni.col. 9.constat enim omne iudicium executiuum summarium esse, vt notat Bart.in.l.litibus.C.de agricolis & cẽsitis.lib.10.& Paul.in.l.si cui legatũ. ff.de conditio.& demonstratio. per text.in.l.á diuo Pio.§.si super rebus. ff.de re iudicata,& cum facta recognitione instrumenti statim iudicis officio fit executio, clarũ est quòd in omnibus casib⁹ in quibus agitur iudicis officio,nonhabet locum reconuentio,vt notat glos.in. l.sed & si restituatur.ff.de iudicijs. & sic cõcludendum est,quòd semel in iudicio facta recognitione instrumenti priuati,non suspenditur executio: & ita notat Baldus in.l.final.C.quibus ad liberta.proclama. non licet.

7 Secundo infertur, quòd facta semel recognitione instrumẽti priuati alicuius debiti à minore in iudicio, etiam non interueniente curatoris authoritate,debet tale instrumentum executioni mandari ; non obstante quòd petatur in integrum restitutio contra instrumentum , & eius recognitionẽ:quia licet sit verum,quòd in integrum restitutione petita,nihil innouãdum sit,vt in rubro & in nigro. C. & ibi Bart. & Bald.concludant,in integrum restitutionem suspẽdere executionem, per tex.in.l.defendente.ff.de auctorita. tuto.& in.l.si causa cognita.C. de

Recognitio minoris habet executionem paratã.

Universidad de Deusto
Biblioteca

de trãſactio.& iſta eſt cõmunis opinio,vt notat Alex.contra Bar.in.l.4. §.condemnatum. ff.de re iudica. & apoſtilla in practica Vberti. de Bonacurſo titu.de impedimen. quæ ex cauſa nullitatis in parte in integrũ: idq; iure regni comprobatur in.l.2. ti.25.par.3.in verſ. *otro ſi dezimos*,& quòd talis in integrum reſtitutio ſit admittenda & ſuſpendat executionem notat Rodericus Suarez in.l. poſt rem,in verſ.ſed pro euidentia ad fi.ff.de re iudica.allegat.Bal. in.l. in cauſę.1.ff.de minorib.tamen licet iſtud ſit verum iure communi atq; partitarum, tamen attentà hodie le
★ ge.4.ti.8.li.3.ordin. ★Quæ eſt.d.l.1. & 2.ti.21.li.4.Reco. ★quæ loquitur de forma exequendorũ,inſtrumentorum guarentigiorum quæ ſeruanda eſt in iſtis priuatis inſtrumẽtis recognitis,illa lex dicit,quod vltra exceptiones ibi comprehenſas nõ admittatur alia defenſio, nam ſi defenſio denegatur:ſequitur quod excluditur id quod iudicis officio expeditur,vt eſt in integrum reſtitutio:iudicis enim officiũ appellatur defenſio,vt notat Ba.in.l.1.§.parui refert. ff.ꝙ vi aut clam. & ideo dicit Angelus in.l.planè. ff. de petitione hæredi.ꝙ negata defenſione non poteſt iudicis officium implorari :ex quo neceſſario ſequitur quod nec reſtitutio concedi.Et quòd non cõcedatur notat Abb.in. c.ex parte.2. de officio delega.& Salicer.in.l.ita nobis.C.de adulterijs. & Felinus in rubri de exceptio.& Iaſ.in.l. vbi pactum.C.de trãſactio. & notat Hypoli.in.l.vnica.de raptu virgi.n.169. an reſtitutio in integrum impediat executionem ſententiæ.

Et facit expreſſa deciſio Angel.in l.1.C.quãdo prouocare nõ eſtneceſſe.& in.l.fi.C.ſi ex falſis inſtrumẽtis. quem refert & ſequitur Lãfrancus in c.quoniã contra de probatio. in parte exceptiones in primo.vbi dicit,ꝙ propter in integrũ reſtitutiõ nẽ nõ impeditur executio ſententię, licet debeat cautio præſtari quòd conceſſa reſtitutione reſtituentur omnia quæ virtute ſẽtẽtiæ habẽtur.

Et pro corroboratione huius partis facit,nã reſtitutio competit minoribus, & ſimilibus perſonis de iure ſpeciali,vt per totum.C.de in integrum reſtitutio. & in.c. 1.de officio iudicis :Si ergo iure ſpeciali debet naſci iſtud beneficium,ſequitur quòd id quod de iure ſpeciali competit, non habetur in conſideratione,donec exiſtat atque conceſſum ſit,vt in.l.4.§. 1.ff. de fideicõmiſſa. libertati.& notat Bart.in.l.2.de ſenten. paſſ.& in.l.inter ſtipulantem.§. ſacram,verſi.oppono. ff.de verborum obligatio.& notat Iaſ.in.l.poſtrem.ff.de re iudica.& ſic multum diſtat, impetratam eſſe in integrum reſtitutionem,vel pendere litem circa eam,quę niſi cauſa cognita impetrari nonvalet,vt in.l.omnes.ff.de in integrum reſtitutio.& ſic propter ſolam petitionem reſtiturionis in integrum non debet ſuſpendi executio, nec debet haberi in conſideratione donec competat : & ita concludit Antonius de Tremo. in practica exceptio-

ceptionum.tit.de impedimentis ex cauſa nullitatis in parte appellatum. Cuius opinio fulciri poteſt ex eoꝙ dicit glo.in.l. fi. C.de fide inſtrumẽto. vbi dicitur quòd petita in integrum reſtitutione lis nõ dicitur viuere,licèt viuere ſperetur , & nunquam debitũ dicitur in effectu debitum quòd per in integrum reſtitutionem petitur, vt notat glo.in.l. fi.§.fi.ff.de cõdictio indebiti. ★Iam vides ꝙ iſte author ſit in ea opinione,ꝙ reſtitutio non impediat viam executiuã: & idem tenuit in repe.l. 4.&.5.tit.de las excepciones. num. 44. & idem tenet Couarru. pract. quæſt.c.25.num.7. & Cabalinus in milleloquio.2.par.concl.775.Guido Pape deciſ.215. num.7. & bene Franciſcus Marcus in deciſionibus ſuis.2. part.deciſ.53.per totã.Quod ego probo,ſi per viam ordinariam intentata ſit reſtitutio: ſecus ſi in ipſa via executiua & ſit adeò clara , vt poſsit in diebus a lege ſtatutis liquidari: & ſic concordabis Padillam in. l. ſi cauſa cognita. nu. 5.&.6.C. de trãnſat. & alios dicẽtes quòd reſtitutio impediat viam executiuã, impedit enim quando in via executiua opponitur, & liquidiſsimé probatur in temporibus à lege ſtatutis.★

Ex hoc ſequitur, quòd licet petita in integrũ reſtitutione, quando grauamen eſt irreparabile,& quodammodo videtur eſſe incarceratio,ꝙ ſi reus contra quem petita eſt executio ſententiæ,nondum prẽſtiterit fideiuſſorem , quem vulgò appellamus *de ſaneamiento* , de iure communi poſt petitionem reſtitutionis in integrum,non incarcerabatur, vt notat Bal.in.l.1.C. in integrum reſtitutione poſtulata nil noui fiat, quẽ laudat Rodericus Suarez in.l.1.titu. *de los gouiernos*,foro.ll.lib.3.quæſti. 4.tamen hodie non obſtante dicta petitione reſtitutionis,in carcerabitur,donec dictũ præſtet fideiuſſorẽ: & quod notat Bal. poſſet adhuc practicari in cauſa criminali capitali, 8
quo caſu petita reſtitutione nõ exequetur ſentẽtia,cũ illa ſit irreuocabilis executio:& iſta defenſio nõ videtur per vllã legẽ ſublata, vt notat idẽ Bal.in.l.§.ſui.ff.quod quiſque iuris.& ſequitur Hyppoli.in.l.vnica. C.de raptu virgi.nu.169.

Secundo infertur, quòd licèt de *Ius regni.*
iure communi erat ſpeciale, quód ſententia principis poſſet exequi, non obſtante quòd fuerit petita ad uerſus eam in integrum reſtitutio, vt notat Iaſſo. & communiter doctores in.d.§. condemnatum. ff.de iudicijs: tamen hodie attento iure noſtro regio,eſt generale,vt per petitionem in integrum reſtitutionis executio cuiuslibet ſententiæ non ſuſpendatur.

Tertio infertur, ꝙ licèt iure cõmuni, quando executio petebatur virtute trium ſententiarum,non ſuſpẽdebatur per petitionem reſtitutionis in integrum,vt notat Bald.in l.vna.C. ne in vna eademq; cauſa liceat tertio prouoca.tamẽ hodie generale eſt,quòd nõ ſuſpendatur executio, etiam ſi vnius ſententiæ vel con-

Universidad de Deusto
Biblioteca

contractus guarentigij tantùm fuerit executio petita.

Supra dicta tamẽ omnia ego limitarẽ, nisi statim, vel saltim intra decem dies datos ad probandam exceptionem oppositam, non constaret de læsione super petitione restitutionis in integrum, nam si causa restitutionis est euidens intra dicta tempora probata, ista talis bene impedit executionem, vt notat Bar. in l. defendẽte ff. de authorita. tutorũ. & idem concludit eleganter Matthæus de Afflictis in decisioni. Neapolitanis decis. 356. Euidenter autẽ dicitur constare, si vel ex actis constat, vt in. c. cũ olim de priuilegijs, vel si iã est impetrata, ante executionem petitam, nam res iudicata pro veritate habetur.

9 *Nullitas an impediat executionem.*

Iustissimum enim videtur in casu quo sententia vel contractus reducitur ad non esse virtute restitutionis in integrum, q̃ de tali nullitate opponi possit, aut impediatur executio: quia de huiusmodi sententijs aut contractibus nullis, non loquũtur iura quæ præcipiunt fieri executionem, vt notat Angelus Aretinus. in l. 1. §. 1. ff. à quibus appella non licet. & Guido Papæ in decisione. 38. & Petrus Ferrariensis sua practica forma. 26. & Paulus in l. 1. §. de pupillo. & in l. fi. ff. de constitu. pecunia. & Bal. in. l. si absentis. in fi. C. si certum petatur, & in l. generaliter. 1. col. C. de episcopis & clericis. & in l. 1. C. si à nõ cõpeten. iudi. & quãdo instrumentum quod exequitur est inefficax, aut nullum, loquitur Bal. in l. fi. §. in computatione. C. de iure deliberandi. & in l. hac edictali C. de secundijs nuptijs, & per supra dicta clare patet an restitutio in integrũ petita suspendat executionẽ.

Item aduertendũ, q̃ dictum capitulũ final. *de Madrid.* ★ Quæ est. d. l. 5. tit. 21. lib. 4. Recop. ★ præcipiens quod instrumentum recognitũ exequatur: procedit quando fit executio contractus expressi in dicto instrumento, secus si ageretur virtute cõtractus taciti resultantis ex dicta recognitione: vt putà si quis conduxit fundum certa pensione in annũ colendũ, & de soluenda pensione fecit priuatum instrumentum, transacto anno mansit in fundo: ex quo videtur pro alio anno tacitè reconduxisse, vt in l. item quæritur. §. qui impleto. ff. locati. tamen si colonus non vult soluere pensionem illius secũdi anni, & fit recognitio instrumenti anterioris anni, huius tamen instrumenti virtute non potest agi via executiua pro pretio, & summa tacitæ reconductionis, quia prima pensio non est inclusa in primo instrumento executiuo, & sic non potest executiue agi: ita eleganter notat Bal. in l. etiam. C. de fideicõmissis. sequitur glo. in l. 20. ti. 8. par. 5. & sic licet sit verum, quòd non solum contractus principalis, sed etiam tacitus habet executionem paratam, vt notat Bal. in l. ad probationẽ. n. 1. C. de probationib. & in l. fi. C. de fideicommissis. & per Hyppol. in rubri. C. de probationib. fol. paruo. 19. & notat Ias. in §. fuerat col. 26. instit. de

10 ★

actionib. tamen est verum durãte eodem cõtractu principali: tunc enim tacitus accedens tãquam accessorius sequitur naturã principalis, & si principalis cõtractus nõ valeret, per consequens nec tacitus, vt in l. cum vnus in prin. ff. de bonis auto. iudic. possi. Si verò primus cõtractus spirauit, licèt manendo in eadem cõductione tacitus nouus consensus accedat, non sequitur naturam primi contractus tanquam accessorius ad eum, & sic via executiua non potest agi, sed ordinaria, & ita notat Rebuffus in constitutionibus Franciæ, in tractatu de literis obliga. arti. 1. glo. 9.

11 *Lapsus decẽnij an impediat executionẽ instrumenti verogitati.*

Item dictum capitulũ *de Madrid* procedit si non sunt iam trãsacti decem anni à die confecti instrumenti priuati, quãdo dies interponitur, potest enim confici sine die, vt in l. cum tabernam. §. idẽ quęsijt. ff. de pignori. & notat Platea in. l. 1. C. de apochis publicis li. 10. & Bal. in rub. C. de fide instrumẽtorum. versi. visso: nam si lapsi sunt decẽ anni, & instrumentum non continet hypothecã, præscribitur debito per lapsum decem annorum, vt in l. 3. ti. 13. lib. 3. ordin. ★ Hæc lex non inuenitur in Recopil. Imò est correcta per l. 6. tit. 15. lib. 4. Recop. ★ Illa enim præscriptio habet vim soluti debiti, vt in l. si pupillus in fine. ff. de administratio. tutorũ & per Fel. in c. ad aures. de præscriptionib. & habetur pro verirate, vt notat Bal. in 2. volum. consi. 21. & habet vim pacti, vt notat Matthęus de Afflictis in decisio. 139. Si ergo ex inspectione instrumẽti hoc colligitur, & opponitur, non debet fieri dicti instrumenti executio, etiã si vocetur qui scripsit corã iudice, & recognoscat subscriptionẽ: quia qui non potest conueniri, non sibi præiudicat recognoscendo, vt inquit Bal. in c. statuimus nume. 12. de officio delegati per dictam l. 3. quæ lex potuit constitui, & est bona, licèt non æqua, vt notat Bal. in rubri. de cõstitutio. in princip. de cuius legis dispositione multi dubitant, dicentes non posse debitorem actioni personali præscribere, cum sit in mala fide, qua interueniẽte præscriptio non procedit, vt in. c. possessor. de regulis iuris in. 6. vbi est glossa, quòd in ista materia standum est iuri canonico, cum vertatur materia peccati, nec seruandæ sunt leges disponentes posse præscribi actioni personali: & ista est communis opinio secundùm Abbat. & D D. in c. fina. de pręscriptionib. & dicit cõmunem Balbus in tractatu præscriptionum in. 2. parte tertiæ partis. q. 13. & Loazes in tractatu super matrimonio reginæ Angliæ in. 2. dubio in. 3. fundamento pro parte negatiua folio. 23. & sic concludunt contra Bar. in l. sequitur. §. si viam. ff. de vsucapion.

Imò attenta ratione naturali, qua mediante debitor cũ mala fide nullo modo potest præscribere, etiã si lex ciuilis, aut statutum admitteret præscriptionem, non est debitor tutus in foro conscientię, & per ecclesiasticum iudicem posset compelli

Universidad de Deusto
Biblioteca

ad ſoluẽdum debitum,non obſtante quòd creditor in foro ſeculari nõ poſſet audiri,& ſic notat Felinus in c.fi.de præſcriptionibus.nu.7. & in dicto tractatu præſcriptionum in.2. parte tertiæ partis.q.10. & nõ ſolũ vbicunq; eſt mala fides non eſt præſcriptione iudicandum,ſed vbicunque eſt præſumptio malæ fidei:quia cum præſcriptio talis appelletur iniquum præſidium, vt notat Bal. in.l. 1,C.de præſcriptione.30.vel.40.annorum.reſtringẽda eſt,vt in.c.odia, de regul.iu.lib.6.facit gl.in authen. vt Eccleſia Romana colla.2.

His tamen nõ obſtantibus, dicta lex regni permittens præſcriptionẽ,videtur omnino ſeruanda, & rationabilis,ex cauſis ſequentibus.

Prima eſt,quia lex ciuilis poteſt ex cauſa rationabili elapſo aliquo tẽpore præſumere contractum ſimulatum, vel inanem, & propter huiſmodi præſumptionem creditor agere non poterit virtute talis contractus,vt notat Bar.in.l.omnes populi.ff.de iuſtitia & iure,verſi.ecce alia dicit ſtatutum, & notat Abba. & Felinus.in.4.limitatione in dicto c.fina. de præſcriptionib. & ideò ſi homines in aliqua prouincia propter eorum frequentem malitiam ſolent vti contractibus manibus, propter dictam malitiam vſitatam poteſt lex ſtatuere, ne lapſo aliquo tempore vtatur quis cõtractu:nam præſumit ſolutionem, & ita notat plures allegando Felinus in dicto. c.fina.num.7.& iſta ratione mouetur dicta.l.3. ✶ Quæ non inuenitur in Recopil.Imò eſt correcta per. l. 6.tit.15.lib.4.Recopil. ✶ dum dicit, *Suele acaecer que ſiendo las deudas pagadas, á quien eran deuidas, que ellos, o ſus herederos las demandan deſpues de luengo tiempo â los deudores,ò a ſus herederos, porque no pueden prouar la paga por muerte de los teſtigos:o por ſer perdida la carta de pago, han de pagar lo que no deuen*, & ſic lex iſta ad dicendũ quòd lapſo decennio non petatur debitum,fundat ſe in malitia hominum,& valet argumentum á communiter accidentibus pro iuſtificanda lege,vel ſtatuto,vt notat Abb.in.c.cum contingat de iu.iurando,num.21.& in iſta ratione poteſt fundari diſpoſitio dictæ legis, quæ licèt omnino attenta ſubtilitate iuris canonici in materia præſcriptionum non poteſt iuſtificari de iure, tamẽ ſemper ſeruatur de facto, vt lapſo decennio non audirentur creditores debitum petentes, & etiam notat Felinus in dict.c.ſi.verſ.demũ. Circa prædicta vide Carolum Ruic. conſ.26.nu.4.& nu.26.volum.3.

Secũda ratio qua poteſt iuſtificari diſpoſitio illius legis.3. ✶ Quæ nõ inuenitur in Recop.ſed eſt correcta per.l.6.tit.15.lib.4.Reco. ✶ eſt,quia lex illa non inducit præſcriptionẽ cũ mala fide,permittẽdo debitoribus, vt præſcribant debita, neq; in tota lege eſt vllũ verbũ præſcriptionis,licèt per errorem lex illa ſituetur ſub tit.de præſcriptionibus:imò lex illa dirigit verba ſua ad debitores,& præcipit quod non audiantur creditores lapſo decennio :& hoc per-

permiſſum eſt in odium negligentiæ in non petendo:ſicut permittitur audientiam denegare contumacibus: & iſtam rationem aſsignat Pau.de Caſtro in.l.hæc autem iura. ff.de ſeruituti.vrbanor.prædiorum. & in.l. ſequitur §.ſi viam. ff.de vſucapio. & idem tenet Alexan.in.conſili.218.volumine.6.& Caſſaneus in conſuetudi. Burgundię rubric.14.§. 8.ſub nume.10. & quod rex potuit facere quod denegaretur audientia, videantur plura per Thomaſium Grammaticum conſilio. 100. numer.47.

Huic tamen rationi videtur obſtare,quia licet creditor nõ audiatur, debitori tamen nõ dimittitur peccatum,niſi reſtituatur ablatum, & ſic nõ præſcribit:& ita per plura arguit Matthęus de Afflictis in conſtitutionib.regni Siciliæ.rubri.31.in.3. notabi.lib. 3. & ſic ratione peccati non potuit lex vetare quin iuſtitia miniſtretur, & ſufficit quòd adſit æquitas iuris naturalis vt iuſtitia miniſtretur. Sed iſta lex regni ex cauſa publicæ vtilitatis potuit introducere, quòd lapſo decennio in foro ſeculari non adminiſtretur iſta iuſtitia, ſed in eccleſiaſtico, & ita notat Bal.in.c.1.§.ſiquis per triginta, verſi.ſed quæro nũquid.ſi de feudo fuerit controuerſia in vſibus feudorũ: nec debitor præſcribere valeat,& ſic notat Innocẽtius in.c.quę in eccleſia cum de conſtitutio.& non videtur bene dixiſſe Michaelem Ciſontaneum, qui dixit,hodie cum mala fide procedere præſcriptionem in.l. 63.*de Toro*: nam illud dictum omnino falſum eſt:& eodem morbo laborat quod notat Rodericus Suarez in.l.poſtrem,in verſi.ſexto principaliter.ff.de re iudica. ✶ Sed certè ✶ dicta horum doctorum vera ſunt ſi intelligantur de præſcriptione viæ executiuæ quæ poteſt præſcribi etiam mala fide per lapſum,decẽnij vt notat Anto.Gomez.in.l.63.Tauri.num.1.verſi.& adde,&c. ✶

Tertia ratio poteſt aſsignari ex his quæ notat Montal. in. cõpilatione fori,in parte præſcriptio,vbi dixit,quod dictæ lex tertia condita fuit,non obſtante mala fide debitoris,propter publicam vtilitatem,vt patet ex ratione. in.l.ipſa expreſſa, ne debita ſcilicet exigerentur: bona enim fides non patitur vt bis idẽ exigatur,& ſic publicè fuit vtile mètã ponere creditoribus,vt ſua debita exigant, & ex cauſa publicæ vtilitatis potuit dominium auferri, vt in.l. item ſi verberatum.§.1.ff.de rei vendicatio.& in.l. Lucius.ff.de euictionib.Sed huic rationi videtur poſſe reſpõderi, quòd princeps etiam ex cauſa publica non poteſt rem auferre,niſi vel in pœnam criminis,& illa dicitur ſolutio debiti, ad quod ſe obligauit delinquens delinquendo, vel ſoluto bono cambio, vt notatur in proœmio Digeſti veteris,& in.l. venditor.§. conſtat. ff.communia prædiorum.& in.c.quę in eccleſiarum.de conſtitutionibus.Cum ergo nihil compenſetur creditori in debito ſuper quo denegatur audiẽtia,conſequens eſt,principẽ ob hoc 12

Universidad de Deusto
Biblioteca

etiam fauore publico non potuisse ius quæsitum in debito tollere creditoribus.

Opinio propria.

Quarta ratio assignanda ad dictã legem tertiam ex nostra opinione atq; arbitrio est, quòd dicta lex nõ permittit præscriptionem cum mala fide, sed citat atq; monet omnes creditores vt intra decẽ annos sua debita petant, quibus elapsis denegat audientiam non petentibus sicut contumacibus denegatur, vt in l. sed & si per prætorem. §. sed si dũ decreto. ff. ex quibus causis maiores: & alios decem casus ponit Albericus in. l. insiurandum, & ad pecunias. §. ait prætor. ff. de iureiurando. & cum monitio legis sit citatio peremptoria, vt in. l. Titia. §. imperator. ff. delegat. 2, & per multa cõcludit Matthæus in cõstitutioni. regni Siciliç, in. 2. libro. in. c. incip. si accusatorem, nimirum si lapso decẽnio non audiatur, & amittat actionẽ vt
★ probãt verba dictæ. l. 3. ★Nõ inuenitur in Recop. sed est correcta per l. 6. titu. 15. libr. 4. Recopi. ★ ibi *pierda la demanda, y no sea oydo sobre ella*: potest enim lex facere, vt non petẽte aliquo amittat actionẽ, & quod naturalis obligatio quæ oritur ex actione de iure ciuili tollatur. vt notat Bald. in. l. bene à Zenone in prin. C. de quadrien præscriptio. licèt in statuto sentiat aliter in. l. omnes in. 2. col. C. de præscriptione. 30. vel. 40. annorum glo. vero, & Bart. in. l. 1. §. fi. ff. rem ratam haberi. dicit quòd obligatio naturalis manet inefficax, & idem notat Balbus intra statu præscriptionum in. 1. parte. q. 6. & sic mediãte dispositione dictæ legis regiæ ius agendi amittitur per lapsum decennij, & manet obligatio inefficax, non tamen præscriptum est. Ex quo sequitur, quòd lapso decennio, facta solutione non daretur cõdictio indebiti, vt in. l. naturaliter. ff. de conditio. indebiti.

Et licèt huic opinioni possit obijci, quòd iura denegantia actionem propter contumaciam, loquuntur quando aliquis est contumax præcepto hominis, & non edicto legis: durius enim agitur cũ homine quã cum lege, quia respondetur, quòd nõ agens intra tempus à lege datum, ius amittit, & efficacius ac si ab homine esset tempus assignatum: vt in. l. properandum. C. de iudicijs. & per totum titulum. C. vt intra certũ tempus.

Item siquis obijciat, quòd cõtumacia, licet sit digna vt denegetur audientia: illud est verum ad tẽpus, non tamen perpetuò, vt notat Bal. in. l. cõsentaneum. C. quomodo & quãdo iudex. & in. l. & in multis. C. de appellationi. sed in. d. l. 3. semper denegatur ius agendi, ergo non videtur esse propter cõtumaciam: nã ista responsio vera est, neq, enim ibi sola contumacia, imò magis nimia negligentia in non agẽdo videtur, & casu quo esset cõtumacia in monitionem legis cõmissa, nimia contumacia potest esse causa, vt perpetuo denegetur audientia, vt in. l. Fulcinius. §. fi. ex quib. cau. in possessio. eatur, & sic audientia venit denegan-

ganda

ganda in casu dictæ. l. 3. ex supra dictis rationibus.

Neq; obstat. l. 4. quæ sequitur in
★ eod. tit. ★Quę isto modo non reperitur in Recop. Imò omnia ista cessant per. d. l. 6. tit. 15. lib. 4. Recop. & per. l. 1. &. 2. &. l. 19. titu. 21. lib. 4. Recop. ibi, *sin citar ala parte, &c.* ★ & dicit, quòd lapso decennio non fiat executio contractus, nisi prius debitor citetur, & audiatur, nam videtur innuere lex illa, q; illo citato, fiat executio transacto decennio, quia ex dicta. l. 1. nullatenus potest audiri, nec debet sumi argumentũ
★ à cõtrario sensu, ex dicta. l. 4. ★Non inuenitur in Reco. est sed correcta per. l. 6. tit. 21. lib. 4. Recopila. ★ cum per anteriorem legem reperiatur contrarium statutum, imò per dictã legem. 4. statuitur, quòd licet ex. l. 4. titul. *de las excepciones y defensiones* lib. ordina. 5. ★Quæ erat. l. 1. tit. 21.
★ lib. 4. Recop. ★ certæ tantum exceptiones veniant admittendę, contra instrumenta publica, tamen per dictam. l. additur alia, scilicet exceptio præscriptæ actionis: quo casu si iudex viderit lapsa esse decẽnij tempora, potest ex suo officio non audire creditorẽ, tanquã ille agat sine actione, iuxta notata per Bart. in l. eum qui ita. §. fi. ff. de verborũ obligatio. & per Iaſ. in. §. omnium. insti. de actionib. & per eundem in. l. vbi pactũ. C. de transactio. & si hoc posset ex officio, multo magis poterit ad petitionem debitoris opponẽtis nam illo opponente, cõueniunt illa verba. l. 3. *no sea oydo sobre ello*, &

ideo vt possit opponere, iubetur in. d. l. 4. ★ Quæ non inuenitur in ★
Reco. ★ quòd citetur debitor, nec fiet executio, etiam si contractus sit talis, qui habeat executionem parata: & ita ista lex ampliat superiorẽ.

Quinta ratio potest addi ad dictã l. 3. quã notat apostilla in quæstioni. Capellę Tholosanæ. q. 74. sed illa non placet, quia cũ debitor sciat se debitorem, est in mala fide, & vbi cũq; à lege permittitur præscriptio, est interueniente bona fide, nec aliter sunt verba generalia interpretãda vt notat Iasso. in. l. non dubium. C. de legib. num. 36.

Commodum autem quod à lege regni datur contractibus publicis, & instrumentis recognitis vt possint exequi, quod de iure cõmuni non est, vt in. l. minor viginti quinq; annis. §. si fideicõmissũ. ff. de minorib. & notatur per Iasso. in. l. fi. C. de edicto diui Adrian. tollen. illud cõmodum & priuilegium talibus cõtractibus attributũ bene potest per alias leges regias tolli, si non agatur intra certum tempus, vt notat Bart. in. l. planè. ff. quod cum falso tutore & Imola in. c. fi. de præscriptio. & Balbus in tracta. præscriptionum in 2. par. 3. partis fol. 47. & ideo ius exequendi, attributum á legibus huius regni, perditur per lapsum decem annorũ, & ista fuit ratio. ad. l. 63. in
legibus *de Toro.* ★Quæ est. d. l. 6. tit. ★
15. lib. 4. Recopila. quæ omnia innouauit. ★Post datum verò à iudice ius exequendi in personalibus, durat vtrumque iunctum simul,

Universidad de Deusto
Biblioteca

per viginti annos propter calorem iudicialem: ius vero exequẽdi ante quã attribuatur à iudice, durat decẽnio in personalibus: & illud videtur dicere lex illa, & pro intellectu dicti Bart. in dicta.l. planè, videatur quod notat Rodericus Suarez in.l. post rem.ff. de re iudica. in versiculo sexto principaliter.

Sed aduerte, quod dicta.l.3. permittens dictam præscriptionẽ, non loquitur quando debetur res propria, sed quando debetur aliquid actione personali, vt probant illa verba, *alguna accion, ò demanda.* ★ ★ Quæ non inuenitur in Recopila. sed est correcta per.l.6. titul. 15. libr. 4. Recop. ★ de quo eleganter loquitur Felinus in.c. nonnulli. de rescriptis in versiculo vbi verba.

Quãdo opponitur cõpensatio.

Item dicta præscriptio debiti nõ procedit in casu quo debitor posset contra creditorem opponere compẽsationem: nam tali casu creditor non dicitur negligens, & per consequens non currit præscriptio, quæ curreret ex die quo creditor solueret, quod posset compensari, quia tunc cessante compensatione currit præscriptio, vt notat Ancharra. in cons. 5. & Feli. in.c. ex transmissa. in fine de præscriptionib. & glos. in consuetudinib. Burgundiæ rubric. del censes fol. 353. col. 1.

Item in actione qua quis agit vt retrouendatur res, cum sit realis, nõ præscribitur nisi per triginta annos, etiam si fuerit interpositũ iuramentum, de quo est videndus Balbus in dicto tracta. præscriptionum. 4. pa. in quæstio. 3. & ibi istam asserit esse communem opinionem doctorũ.

Item dict. l. 3. ★ Quæ non inuenitur in Recop. ★ non est practicanda in obligatione personali fideiussorum, in qua præscriptio principalis fideiussori non prodest, de quo per Bal. in. l. tam mãdatori col. fi C. de non numerata pecunia, & in dicto tracta. 2. part. num. 13. ★

Item dicta. l. 3. nõ haberet locum si debitum iam præscriptum iubeat testator soluere: nam vt legatum debetur, secus testator iuberet debita soluere, quę non debentur præscripta, vt notat Bart. in. l. legaui. ff. de liberatio. legata. per text. in. l. si is qui. §. Flauius. ff. de solutionibus.

Quãdo pars debiti soluitur, cessat præscriptio.

Item dicta. l. locum non habet si pars debiti soluatur, nam in altera parte non soluta non habet locum præscriptio: vt putà, si aliquis debet singulis annis cẽtum, & singulo anno soluit quadraginta: nam in alijs quinquaginta non habet locũ præscriptio, vt in. l. iscui vsusfructus. ff. quemadmodum vsusfructus amittatur. & notat Paul. in. l. si prius noctur nę. ff. de aqua pluuia arcend.

Item dispositio dictæ. l. 3. ★ Quæ non inuenitur in Reco. ★ non habet locum si actio fuerit talis naturæ, vt attenta ea non duret decẽ annis, sed minore tempore finiatur, vt est actio redhibitoria, vel quãto minoris, vel actio ad petendum seruitia, quæ durat tantum tribus annis, vel actio retractus, *del tanto por tãto*, quæ durat nouem diebus, vel alię actiones his similes: nam istę non

14 Quid in actione redhibitoria.

non durant decem annis, sed minore tempore prescribũtur: & sic practicanda est dicta lex in actionibus quæ durant decem annis, vel vltra: & ita colligitur ex Pau. in. l. cũ post. ff. quando actio de pecu. anna. sit.

Item dicta. l. 3. ★ Quæ non inuenitur in Recopil. ★ nõ habet locum si ante completam prescriptionem ecclesia, vel ecclesiastica persona succedat creditori: nam perfici prescriptio contra ecclesiam nõ potest virtute huius legis, in cuius verbis generalibus ecclesia non comprehenditur, vt eleganter per bonas rationes comprobat Felinus in.c. ecclesia sanctæ Marię de constitutionibus colum. 43. & per Abba. in. 2. parte cons. 14.

Quid si debitor desistendit ex iuris.

Item dicta. l. regia locum non habet, si id quod debetur, descenderet ex vsuris debitis, vel ex simili causa, nã licét episcopus cõstitutionẽ faciat, vt tale debitũ exigi non possit, lapsis tribus aut decẽ annis, talis cõstitutio non valeret, tãquã in prę iudicium animarum, & ita notat Bal. in proœmio Gregoriano in parte rex pacificus. n. 34. Ex quo crederẽ, non esse obseruandam constitutionem Archiepiscopatus Toletani, dicentis, vt lapsis tribus annis, non possent decimę peti.

Quando est iuramentũ. ★

Item dicta. l. 3. ★ Quæ non inuenitur in in Recop. sed est. d. l. 6. titu. 15. lib. 4. Recop. & adde Gutierrez de iuramẽto cõfirmat. 3. p. c. 1. n. 18. ★ non habet locũ si in cõtractu, cõtra quẽ præscriptio decẽnalis prætẽditur, esset interpositũ iuramentũ in

casibus vbi poni potest, de quibus dixi supra. c. 27. nã propter iuramẽtũ, non currit illa præscriptio, vt notat Iaff. in. l. is qui temporali. ff. de iure iurand. col. 1.

Itẽ dict. l. loquitur & est practicã da, in casibus quibus ex vtraq; parte nata est obligatio, & ita intelligit statuta concordãtia, cum dicta. l. Bal. in sua lectura institu. de obligatio. in fine principij.

Itẽ procedit, etiam si nata esset obligatio, nõ tamen posset agi propter pactum, nam præscriptio non currit ex notatis per Paul. in. l. naturaliter. ff. de vsucapionib.

Extra istos casus & similes putarẽ practicandã dictã. l. 3. per iura atque rationes supra allegatas. ★ Sed iã nullo modo eam practicabis, nisi iuxta terminos. l. 6. titul. 15. libr. 4. Recopil. ★

Vbicumq; ergo cõstat, debitum esse præscriptum, recognitio instrumenti priuati non habet paratam executionẽ; nam licèt subscribens se, videatur recognoscere, atq; fateri cõtẽta in istrumẽto, vt in. l. Gaius. ff. de pignorati. actio. & in. l. fideiussor. §. 1. ff. de pignorib. & per Alex. in. 2. volu. con. 147. & in. 4. volu. cõsil. 91. tamen isto casu, videtur recognitum debitũ, vt præscriptum, & negare scripturam manu conscriptam, esset crimen periurij, & vltra hoc negans scripturam punitur, vt per Bal. in authenti. contra qui propriam. C. de non numera. pecunia.

Cessante igitur præscriptione, & alijs legitimis exceptionibus, cedu-

Universidad de Deusto
Biblioteca

la in iudicio per partem recognita, habet executionem paratam, & de iure communi idem notabat Cassaneus, post Matthęũ de Afflictis in consuetudinib. Burgũd. rubri. 10. §. 12. in glos. an parte. & facta recognitione, licet in dubia appellatione instrumenti conueniat instrumẽtum priuatum, vt notat Bald. in. l. 1. C. de iuramen. calumu. tamẽ hodie, si est recognitum, propter illam qualitatem recognitionis, appellatione instrumenti comprehenditur priuatum recognitum, licet non per hoc habeat hypotechas, vel alia priuilegia tributa instrumẽtis guarẽtigijs, vt in. l. repetita. ff. de fide instrumẽtorum: solùm ergo habet ius executiuum, & alia quæ ratione caloris iudicialis competere possunt: & ita intelligerem dictum capitulum finale in curijs *de Madrid*, & facit gloss. in auth. generaliter. C. de episcopis & clericis, & quod notat Matthęus de obligatione apud acta in decisi 30. & 337.

Redeundo igitur ad propriã materiam tex. nostri, dico, quòd eius dispositio locum habet, non solùm in bullis, sed etiam in alijs literis atq; regijs rescriptis quę emanant à Papa, vt notat Albericus in. l. officia. C. de officio quæstoris.

CAPVT. XXXI. IN ★ l. 52. ★ *Quæ est. l. 38. tit. 6. lib. 3. Recopil.* ★

DE materia huius legis sunt plura iura, & leges huius regni, de quibus in tit. 9. lib. 6. ordina. regal. ★ Est titulus. 18. lib. 6. Reco. ★ ★ & inter alias leges illius tituli, præmaximè debet in mente esse. l. 36. ★ Quæ est. l. 27. ti. 6. lib. 3. Recop. ★ ★ nam in puniendis illis criminibus illa lex illuminat animos iudicum.

SVMMARIA Cap. trigesimisecundi.

1 *Crimẽ sortilegij qua pœna puniatur.*
2 *Diuinatores seu sortilegi qua pœna puniantur.*

CAPVT. XXXII. IN ★ l. 53. ★ *Est l. 7. tit. 3. lib. 8. Recopilationis.* ★

1 *Crimen sortilegij est mixti fori.*

PVniendos esse diuinatores, atque sortilegos præcipit lex ista: & summa cum ratione, nam & crimen istud, non solùm à iudicibus ecclesiasticis, sed etiam à secularibus debere & posse puniri (cum sit mixti fori) notat Abba. in. c. cum sit generale. de foro cõpetent. & in. c. 1. de sortilegis, & ibi communiter sequuntur moderni, & Stephanus Aufrerius in repetitione Clemẽtinæ primę de officio ordinarij in. 4. regula fallẽtiarum, sub nu. 16. De quo crimine iudices non solùm ad petitionem denuntiatorũ, sed etiam ex officio debent procedere, inquirendo & puniendo, vt in. l. 9.

9. tit. 1. lib. 8. ordina. & in. l. 1. tit. 4. eodem libr. & in pragmatica regis Ioannis. fol. 2. ★ Sunt hæ leges. 5. & 6. tit. 3. lib. 8. Recop. ★ vbi contra iudicem dissimulantem imponitur pœna amissionis officij, cuius iudicis negligẽtis cumulat pœnas Iaso. in. §. præterea instit. de actionibus. Inquisitores verò de his sortilegis, nisi hæresim sapiant manifeste, non se intromittunt, vt in. c. accusatus. §. sanè de hęreticis lib. 6. Quod procedit in foro seculari, in pœnitentiali verò foro possunt de his quoq; pœnitẽtiam imponere, vt notat Feli. in. dicto cap. cũ sit generale. col. 5.

Pœna autem contra sortilegos de iure communi imponitur in tit. de maleficis & mathema. licèt de consuetudine pœna fustigationis imponi solet, vt notat Romanus in singulari. 660. hodie verò iure nostri regni, imponẽdæ sunt pœnæ, cõtra diuinatores laicos, de quib⁹ in ti. 23. part. 7. vbi exempla horum criminũ, elegantissimè explicantur, & has pœnas imponendas dicit, & comprobat. l. 1. tit. 4. lib. 8. ordina. ★ Quę est. l. 5. tit. 3. lib. 8. Recopil. ★ & consulentes, atq; his diuinatoribus credentes, vt hæretici sunt habendi, puniũturq; pęnis de quibus in. l. 6. tit. fi. lib. 8. ordina. ★ Quæ est. l. 5. in fi. tit. 3. lib. 8. Recop. ★ clerici verò diuinatores puniuntur pœnis, quas bene conscripsit noster Bernardus Diaz in sua practica canonica, in parte sortilegi, & ibi refert authores istã materiam explanantes, & per Mõtaluum in secunda cõpilatione fori, in parte diuinatores.

2

Reliquæ duæ leges huius tituli claræ sunt, neq; vlla indigent interpretatione, ideoq; finem impono huic operi, in quo si quid minus benedictum conscriptumue fuerit inuentum, id primo correctioni sanctę matris Ecclesiæ, deinde arbitrio cuiuslibet melius sentientis subijcio. Parcant igitur dignissimi lectores, siquid neglectum inuenerint, nam fretus benigna lectione iuris professorum, in tam amplo atq; vasto scriptorum pelago iactatus, fluctibus opinionum, excogitatisq; plurimorum allegationibus fractus ad sacra vatum carmen affero nostrum.

Laus Deo.

Universidad de Deusto
Biblioteca

MADRITI,

Apud Petrum Madrigal,
Anno Dñi. 1593.

HVIVS OPERIS CAPItum ſumma, tam primæ, quàm ſecundæ partis.

QVA poteſtate iudices Caſtellæ poſſint exercere iuriſdictionem, Caput primũ.
De prima ſolennitate iuratoria, ad quam iudices, & alij officiales tenẽtur, ca. 2.
De vicem gerentibus in officio correctorum, & eorum poteſtate, cap. 3.
De viſitatione limitum, & de iure terminorum, cap. 4.
De iuriſdictione dominorum inferiorum regni Caſtellæ in prima inſtantia, cap. 5.
De iuriſdictione dominorum inferiorum in ſecũda inſtantia, cap. 6.
De poteſtate dominorum regni Caſtellæ in percipiendis, aut remittendis pœnis delictorum, cap. 7.
An conſuetudo vel ſtatutum poſsit introduci, inſcio domino loci, cui pertinet prima inſtantia, cap. 8.
Quòd reuiſio rationum bonorum vniuerſitatis pertineat ad dominos locorum, & eorum vicẽ gerentes, cap. 9.
De poteſtate dominorum regni Caſtellæ, ad creandos tabelliones, & quæ inſtrumenta conficiãt regij notarij in terris dominorum, cap. 10.
De ſaluaguardia conceſſa vaſſallis contra dominos, & qualiter domini cognoſcant in cauſa propria, cap. 11.
An domini vaſſallorum poſsint facere defenſas in terminis locorum ſuorum, vel prohibere venationem, & vſum piſcandi ſubditis ſuis, cap. 12.
An contra depaſcentes in alieno territorio poſſit imponi pœna quintæ partis animalium, & quæ pœna exigi debeat. c. 13.
An domini vaſſallorum poſsint ſtatuere circa moderationem dotium, & expenſarum coniuij nuptiarum & funerum, cap. 14.
An veſtes, & iocalia ſponſis, & vxoribus à maritis data eis adquirantur. cap. 15.
An domini vaſſallorum, vel alij iudices poſt terminos à legibus datos ad probandas exceptiones poſsint admittere probare volentes, cap. 16.
De executoribus & eorum ſportulis, cap. 17.
De exactione pœnarum à iudicibus ſine ſententia non facienda, cap. 18.
De poteſtate populorum Caſtellæ in condendis ſtatutis, & de annona, & munditia populorum, & electione officiorum, cap 19.
De ædificatione domorum del ayuntamiento, & carcerum, cap. 20.
De cuſtodia inſtrumentorum reipublicæ, & eorum fide, cap. 21.
De practica bullarum Alexandri Papæ, de clericis coniugatis, cap. 22.

Secunda pars.

QValiter corrector puniatur ſi acceptat patrocinium potentiorum, & ad eorum literas iuſtitiam exoratus non adminiſtrat. Caput primum.
De ædificatione fortalitiorum & domorũ, quas fortes appellamus, cap. 2.
De reparatione pontium, & ædificiorum publicorum, cap. 3.
De exactione portaziorum, & aliarum collectarum. cap. 4.
De punitione blaſphemantium contra Deum, cap. 5.
De expulſione aliquorum à ciuitate, cap. 6.
De puniendis receptatoribus delinquentium, cap. 7.

Universidad de Deusto
Biblioteca

De ſtabularijs, & habentibus hoſpitia, qualiter vti miniſterio debeant, de ſolertia iudicum circa hoc, cap. 8.
De ludo, & de pœna ludentibus imponenda. cap. 9.
De erogatione bonorum conciliorum, & eorum ratione reddenda, cap. 10.
De punitione iudicum & rectorum ciuitatis, qui de bonis communibus aliquid ſibi percipiunt, cap. 11.
De locatione bonorum conciliorum, & de cura à iudicibus præſtanda, cap. 22.
De operibus publicis bene conſtruendis, & eorũ adminiſtratoribus, cap. 13.
De imponendis collectis, & de iure immunitatis circa collectas, cap. 14.
De tabellionibus ciuitatum, coram quibus debẽt acta iudicialia fieri, cap. 15.
De forma condendi acta proceſſus, & ne fiat diſpenſatio à iudicibus circa pœnarum impoſitionem, cap. 16.
Qualiter commiſsio teſtium fiat in criminalibus & ciuilibus cauſis, cap. 17.
Qualiter tabelliones teneantur mittere proceſſus ad iudices appellationum, cap. 18.
De ſportulis tabellionum, cap. 19.
Caput vigeſimum non indiget ſummario.
De portatione ſigni iuriſdictionis, quæ vulgò vara de juſticia appellatur, cap. 21.
Caput vigeſimumſecundum non indiget ſummario.
De negotijs tangentibus rectores ciuitatis: & eorum excluſione à concilio, cap. 23.
De cuſtodia & erogatione pœnarũ pecuniariarum, cap. 24.
De punitione fornicationis & concubinatus, cap. 26.
De punitione falſorum teſtium, & qualiter periurium committatur, cap. 27.
Caput vigeſimumſextum non indiget ſummario.
De vſura & qualiter committatur, cap. 29.
De examinatione bullarum ac literarum ſedis Apoſtolicæ, & de his qui falſis priuilegijs vtũtur, & eorum punitione, cap. 30.
Caput trigeſimumprimum non ſummatur.
De ſortilegijs, & diuinatoribus, & eorum pœnis, cap. 32.

Capitum prætorum finis.

INDEX

INDEX GENERALIS OMnium rerum & materiarum maximè notabilium, quæ per hoc totum opus tractantur.

A.

Acceptatio in qualibet materia eſt duplex. 2. part. cap. 1. nu. 2.
Acceptatio donationis, aut priuilegij qualiter probetur. eo. loco.
Acceptatio mandati de ſoluẽdo, vulgò dicto libramiento ſufficit, quòd ſit tacita. 2. par. c. 10. nu. 38.
Acta iudicialia facta coram notarijs, quæ non ſunt de numero, an faciant fidem. 1. par. c. 10. nu. 4.
Acta quæ dicantur. eo. loco. num. 7.
Acta proceſſus in minimis cauſis non neceſſario in ſcriptis redigenda. 2. part. c. 16. nu. 23.
Acta facta per iudicem recuſatũ ſunt nulla. 2. par. c. 23. nu. 14.
Aſſeſſor & iudex recuſatus, ſi diſcordant quid faciendum. 2. par. c. 23. nu. 14.
Actus merè voluntarius excludit iuris neceſsitatem. 2. par. c. 4. nu. 17.
Actio criminalis cõpetit contra occupantes terminos. 1. par. c. 4. nu. 38.
Actio locati competit pro ſalario à iure deputato tabellionibus. 1. p. c. 2. nu. 14.
Actio legis Aquiliæ intentatur criminaliter. 1. par. c. 4. nu. 29.
Actio furti non habet locum, vbi eſt poſita ſpecialis pœna. eo. loco.
Actio de retro vendendo, intra quod tempus præſcribatur. 2. par. c. 30. nu. 12.
Acta iudicialia debent fieri corã tabellionibus de numero ciuitatis, nec alius ſumi poteſt, & an de conſenſu partium. 2. par. c. 15 nu. 1. & 2.
Auocare cauſas domini vaſſallorum, an poſsint. c. 5. par. 1. nu. 12.
Aduocati quodcunque ſalarium recipiũt. 1. par. c. 2. nu. 14.
Aduocatus quando poſsit vtrique parti conſulere. eo. loco. nu. 25.
Aduocatus conſulens vtrique parti qualiter puniatur. eo. loco.
Aduocato ciuitatis debet ſolui ſalarium ex pecunia communi. 2. par. c. 10. nu. 16.
Aduocatus non poteſt eſſe iudex. 2. par. c. 23. nu. 10.
Adiectio que vulgò dicitur puja del quarto, in quibus rebus habeat locum. 2. par. c. 12. nu. 10. & 11.
Adiectio ſiue puja del quarto, an habeat locum in gabellis dominorum. eo. loco.
Adiectio ſiue puja del quarto, intra quod tempus debet interponi. eo. loco.
Agri qui ſunt intra terminos aſsignatos ciuitatibus aut villis, ad quos pertineant. 1. par. c. 4. nu. 3.
Alienatio communicatiua qualis ſit. 1. par. c. 1. nu. 23.
Alienatio rerum eccleſiarum quid requirat. 1. par. c. 4. nu. 34.
Alienans & recipiens rem eccleſiæ ſunt excommunicati. eo. loco. nu. 38.
Alienatio facta per pupillum, poſt factum ædificium, an teneat. 1. par. c. 12. nu. 24.
Alimenta, an debeantur, pendente appellatione ſententiæ 1. par. c. 18. nu. 13.
Alimentans delinquẽtem intra eccleſiam extra ordinẽ punitur. 2. par. c. 7. nu. 12.
Aliud eſt honor, aliud commodum, licèt aliquãdo æquiparẽtur. 2. p. c. 10. nu. 20.
Alienigena, an collectetur. 2. p. c. 14. nu. 18.
Alguazelos quis poſsit creare. 1. p. c. 1. n. 11.
Alguazelus tenetur captos cuſtodire. 1. par. c. 20. nu. 8.
Alguazelus qui habet mandatum contra

Universidad de Deusto
Biblioteca

debitores non proſeqpitur executionē, poteſt puniri ex hac negligentia. 2.par. c.22.in princip.
Admiſſa vna exceptione cæteris excluſis an admittantur aliæ exceptiones habentes ſimilem rationem.1.part.c.16.nu.7.
Ad validitatem donationis vel priuilegij ſufficit ſola ſcientia.2.par.c.1.nu.2.
Adminiſtrator reipublicæ vulgò dictus mayordomo de concejo qui expendit pecunias publicas in proprijs cōmodis, qua pœna puniatur.2.par.c.10.nu.34.
Adminiſtrator reipublicæ qualiter reddat rationem.eo.loco.nu.32.&.33.
Adminiſtrator reipublicæ qui omiſit aliquid ſcribere in libro rationum, ad quid teneatur.eo loco.nu.35.
Adminiſtratores reipublicæ an poſsint cōcedere prometidos.2.part.capitul.12. nu.12.
Ad obtinēdum beneficiū non ſufficit poſſeſsio clericatus ſed requiritur exhibitio tituli.1.par.c.6.nu.8.
Adquiſitum conſuetudine, eadem conſuetudine contraria poteſt amitti.2.part.c. 14.nu.26.
Amiſſa in ludo intra quod tempus poſsint peti.2.par.c.9.nu.5.
Animalia clericorum quale dānum dant. 1.par.c.4.nu.30.
Animalibus depaſcentibus in alieno territorio qualiter imponatur pœna.1.par.c 13.nu.1.
Annullata fide ſcripturæ, an annulletur obligatio.1.par.c.10.nu.6.
Appellari non poteſt à prouiſione regis.1. par.c.1 nu.32.
Appellare quando liceat à ſententia momentanea poſſeſsionis.1.part.c.4.nu.14
Appellatio non admittitur reſpectu executionis ſententiæ in poſſeſſorio. eodem loco.
Appellatione inſtrumenti venit inſtrumētum priuatum recognitum.2. par.c.30. nu.12.in fi.
Appellatione capituli continetur maior pars capituli.eo.loco.nu.34.
Appellatione immobilium ius & actio ad rem mobilem cōtinetur.eo.loco.
Appellationi deferendum.1. part.capit.6. nu.3.
Apellatione qui cognoſcit, an cognoſcat de nullitate.eo.loco.nu.2.
Appellatione non obſtante quando procedatur.eo.loco.nu.4.
Appellationē recipere non licet in executiuis ante ſolutionem part.1.c.6.nu.5.
Appellatione terræ, an veniat vineata vel plantata.1.c.12.nu.23.
Appellationi in dubio deferēdum.2. part. c.5.nu.28.
Appellari, an poſsit à iudicio ſortis.1.par.c 6.nu.4.
Appellari, an liceat à ſentētia lata ſuper implemento cauſæ piæ.eo.loco.
Appellari nō poteſt à præcepto iudicis de recognoſcēdo.2.par.c.30.nu.2.
Apprehenſus in actu delicti non poteſt appellare à cōdemnatione.2.par.capit.9. num.9.
Apocha priuata quādo faciat fidem. 2.par. c.10.num.32.
Aqua fœtida prohibenda in vijs publicis.1.par.c.19.nu.38.
Arbiter poteſt incarcerare & relegare.1. par.c.1.nu.29.
Arbitri diſcordātes in præiudicium partiū incarcerātur donec concordent. 1. par. c.20.nu.7.
Arbores que naſcūtur in ripa fluminis, cuius ſint.1.par.c.12.nu.13.
Arca concilij qualiter ſit cuſtodiēda.1.par. c.21.nu.2.
Arbiter iuris poteſt recuſari licet nō arbitrator.2.par.c.23.nu.10.
Arenalia ad quem pertineant.1.part.c.12. nu.13.
Arma, an liceat habere in loco publico ſine regia licentia.1.par.c.1.nu.4.
Aromatarius, an poſsit miſcere ceram anti quam cum cera noua.1.part.capitu.19. nu.30.
Artes fœtidæ prohibenter exerceri iuxta vias publicas.eo.loco.nu.38.
Aſportatio frumēti interdicitur donec ciuitas abundet.eo.loco.
Afferens

Afferens ſe nobilem cum nō ſit, qua pœna puniatur.2.par.c.14.nu.23.
Aſſeſſor nō debet eſſe ſuſpectus.2.par.c. 23.nu.3.
Aſſeſſor & iudex recuſatus ſi diſcordant, quid ſit faciēdum.eo.loco.nu.4.
Attētatio punitur pœna ordinaria in atrocisſimis delictis.1.par.c.22.nu.7.
Audientia quando denegatur.1. part.c. 6. nu.4.

B

BAchalarij, an ſint exempti à gabellis.2. par.c.14.nu.29.
Baldi opinio in.c.1.§.ſi iudex.de pace iuramento firman.in vſi.feudo. quando habeat locum.1.par.c.11.nu.7.
Baldi doctrina in authētica, ſed nouo iure. C.ſi cert.pet.qualiter intelligatur.1.p. c.16.nu.3.
Barataria eſt crimen atrociſsimum & falſitatis.1.par.c.2.nu.18.
Baſtardus, an ſit infamis.1.part.capitul.19. nu.19.
Baſtardus non excluditur à doctoratu vel magiſterio.eo.loco.
Bigamus an gaudeat priuilegio clericali.1 par.c.22.nu.17.
Bina præſtatio vaſſallorum hodie nō ſufficit ſed requiritur quadraginta annorum poſſeſsio.2.par.c.4.nu.14.
Blaſphemus qualiter carceretur.1.p.c.20. nu.8.
Blaſphemiæ crimē grauiſsimum.2.par.c.5 nu.1.
Blaſphemia reputatur crimē cōtra naturā. eo.loco.
Blaſphemia crimen publicum.eod.loco. nu.2.
Blaſphemū quilibet de populo poteſt acuſare.eo.loco.
Blaſphemiæ crimē eſt mixti fori.eo. loco. nu.3.
Blaſphemus poteſt à priuato capi & incarcerari.eo.loco.
Blaſphemia quid ſit.eo.loco.nu.9.
Blaſphemia committitur plus facto quam verbis.eo.loco.nu.10.
Blaſphemia quādo trāſeat in hæreſim.eo. loco.nu.11.
Blaſphemia quę ſapit hęreſim punitur per inquiſitores.eo.loco.
Blaſphemātium cōſuetudo attendēda. eo. loco.nu.13.
Blaſphemi qua pœna puniātur. eo. loco. nu.14.
Blaſphema ſimilis quæ dicatur.eod. loco. nu.16.
Blaſphemo, an liceat appellare.eod. loco. nu.27.
Blaſphemus nō poteſt eſſe teſtis.eo.loco. nu.30.
Blaſphemus debet vltra carcerem vinculis ligari.eo.loco.nu.23.
Bona ad ciuitatem pertinentia qua præſcriptione poſſunt amitti.1. part.capitu.4. nu.8.
Bona Eccleſiæ alienata poſſunt peti directa rei vendicatione.1.par.c.4.nu.32.
Bona hoſpitaliū poſſunt alienari abſq; ſolennitate requiſita in alienatione rerum eccleſiarum.eo.loco.nu.42.
Bona fides, an præſumatur in poſsidente iuriſdictionem.1.par.c.5.nu.3.
Bona publica appellata deheſas, vel exidos quomodo præſcribātur.1.par.c.11. nu.9.
Bona reſtituta populo & non redacta in vſum antiquum qualiter præſcribantur eo loco.nu.16.
Bona alienata ad plātationem vinearum, an alienatio poſsit reuocari.eod.loco. nu.22.
Bona plantata vel ædificata ſine licētia regia, an debeat deſtrui ædificiū.eo. loco. nu.13.
Bona communia reipublicæ ſunt duplicis generis.2.par.c.10.nu.1.
Bona communia quæ ſunt in reditibus debent erogari in communem omnium vtilitatem eo.loco.nu.2.&.20.
Bona communia ciuitatis à quibus perſonis prohibeantur locari.eo.loco.nu.12 &.13.
Bona debent collectari in his quæ perti-

Universidad de Deusto
Biblioteca

nent ad regem, vbi sunt sita. eod. loco. nu. 4. & 22.
Bona hospitalium an possint collectari. eod. loco. nu. 32.
Bona fraternitatum, an possint collectari. eo. loco.
Bona alicuius capellaniæ, an possint collectari. eo. loco
Bona ciuitatis, an necesse debeant locari. 2. par. c. 12. nu. 1.
Bona quando quis dicatur habere, vt possit collectari. 2. par. c. 14. nu. 15.

C.

CAlumnia quæ dicatur. 1. part. capit. 7. num. 2.
Calumnia & pœna differunt. eo. loco.
Calumnia homicidij, an habeat locum contra dantem noxam. 1. part. cap. 18. num. 6.
Cathedratici actu legentes, an liberentur à contributione collectarum. 2. par. c. 14. nu. 30.
Calumnia homicidij, an possit exigi contra præsentes. eo. loco.
Calumnia homicidij, ad quem pertineat. præsentes. eo. loco.
Calumnia homicidij, quando non exigatur, eo. loco. nu. 7.
Calumnia homicidij, contra quos ponatur. eo. loco.
Capta in bello efficiuntur capientium 1. par. c. 4. nu. 4.
Capiens blasphemantem est testis contra eum. 2. par. c. 5. nu. 4.
Captura cõtra blasphemũ, an fiat ex cuiusuis testimonio. eo. loco. nu. 26.
Carnifex qui inflat arietes mortuos, vt grossiores appareant, punitur arbitrarie. 1. par. c. 19. nu. 30.
Carcer publicus, quibus expensis debeat fieri. 1. par. c. 20. nu. 4.
Carcerem habere est quid iurisdictionis. eo. loco. nu. 5.
Carcer dicitur depositum reipublicæ. eo. loco. nu. 6.
Carcerarius dicitur depositarius. eo. loco.
Carcerantur plures etiam, si non committant delictum. eo loco.
Carceratus quis dicatur. eo. loco. nu. 3.
Carceratus detinetur in carcere pro sua expensa. eo. loco. nu. 7.
Carceratus quis dicatur. 2. par. c. 5. nu. 22.
Carceratio quodammodò dicitur tortura. eo. loco. nu. 25.
Carceratio quando detur loco pœnæ. eo. loco.
Casus, in quibus collecta imponitur sine licencia regia. 2. part. capitu. 14. num. 7. 8. & 9.
Castella potest sibi regem eligere. 1. par. c. 1. nu. 8.
Casus in quibus pœna legis potest minorari. 2. par. c. 16. nu. 14.
Casus fortuitus in specie probãdus. 2. par. cap. 29 nu. 7.
Causa quando præsumatur in principe. 2. par. c. 4. nu. 6.
Causa requiritur in obligatione. 2. par. c. 30. nu. 5.
Causæ criminales, quæ dicantur. 2. par. c. 17. nu. 1.
Causę cognitio requiritur, vbi pignora vẽduntur. 1. par. c. 1. nu. 15.
Causa ciuilis appellatur, quando integra pœna parti applicatur. 1. part. capit. 4. nu. 29.
Causa dicitur criminalis, quando pœna iudici applicatur. eo. loco. nu. 30.
Causa nullitatis, an coram superiori possit intentari. 1. par. c. 5.
Causæ officialium, an diebus feriatis possint finiri. 1. par. c. 19. nu. 32.
Cessante causa in principali obligatione, na cesset in accessorio. 1. part. capit. 17. nom. 8.
Ciuitas non potest suos ciues creare iudices. 1. par. c. 1. nu. 9.
Ciuitas aut villa præsumitur, quòd perpetuò durat. 1. par. c. 4. nu. 3. in fi.
Ciuitas an habeat terminos. eodem loco. nu. 4.
Ciuitas habet fundatam intentionem iurisdictionis inter terminos suos. eodem loco. nu. 3.

Ciuitas

Ciuitas an videatur turbata in possessione per prohibitionem vnius vicini. 1. par. c. 13. nu. 13.
Ciuitas debet esse plena victual. 1. par. c. 19. nu. 32.
Claues custodiæ ciuitatis debẽt esse diuersę. 1. par. c. 21. nu. 1.
Clericus periurus nõ potest coram iudice seculari puniri de falso, licèt ibi deposuerit. 2. par. c. 27. nu. 5.
Citatio præsumitur facta ad petitionẽ eius, cuius interest. 2. par. c. 1. nu. 4.
Ciuitas an possit aliquid donare nuntijs regũ bona nuntiantibus. 2. p. c. 10. nu. 11.
Ciuitas an possit facere eleemosynas. eo. loco. nu. 18.
Ciuitas an faciat gratias. eodem loco. numero. 41.
Ciuitas an possit remittere iniuriam, vel violentiam factam reipublicæ. eodem loco.
Ciuitas non habet simile priuilegium cum fisco. 2. par. c. 12. nu. 11.
Cessante causa liberationis, cessat liberatio. 2. par. c. 10. nu. 41.
Ciuitas an possit imponere collectam. 2. par. c. 14. nu. 2. & 4.
Clerici qualiter fruantur terminis. 1. part. c. 4. nu. 24.
Clericus captus à iudice seculari, an debeat remitti in continenti suo iudici. 1. part. c. 22. nu. 2.
Clericus primæ tonsuræ, quando puniatur sine degradatione. eo. loco. nu. 4.
Clericus beneficiatus, an puniatur sine degradatione. eo. loco.
Corruptio testiũ qualiter probetur. 2. par. c. 27. nu. 25.
Clericus non priuatur beneficio clericali, si non conuincitur per veras probationes. eo loco.
Clericus primæ tonsuræ ad hoc quòd gaudeat beneficio clericali, quid requiratur. eo. loco. nu. 11.
Clericus primæ tonsuræ, qui semel amisit priuilegium, an possit illud recuperare. eo. loco. nu. 18.
Clericus successor laici, an teneatur continuare instantiam cęptam cum laico coram iudice laico. 1. par. c. 1. nu. 33.
Clericus non cõiugatus, an teneatur seruare formam extrauagantis Alexandri Papæ. eo. loco. nu. 12.
Clericus quibus vestibus indui debet. eod. loco. nu. 16.
Clericatus qualiter probetur. eodem loco. nu. 17.
Clericos quando liceat capere iudici seculari. eo. loco.
Clerici rebelles possunt repelli à regno. 2. par. c. 6. nu. 12.
Clerici qualiter compellantur contribuere pro expensis quæ fiunt in custodiendis messibus, vel vineis. 2. part. cap. 14. nu. 23.
Clerici quando teneantur cõtribuere. eo. loco. nu. 19.
Clerici primæ tonsuræ, an liberentur à cõtributione collectarum. eo. loco. nu. 30.
Clerici primæ tonsuræ, vel in minoribus ordinibus constituti, an ligentur statutis laicorum. eo. loco.
Collegia licita, an possint statuta condere. 1. par. c. 19. nu. 11.
Collecta nõ potest imponi pro reparatione pontis priuatæ. 2. par. c. 3. nu. 8.
Collecta potest imponi ad soluenda salaria correctorum. 2. par. c. 10. nu. 4.
Collectam imponere est, quid iurisdictionale. 2. par. c. 14. nu. 6.
Collectam etiam pro seruiendo principi in aduẽtu, vel quolibet alio casu, non licet imponere sine regia licẽtia. eo loco.
Collecta potest pacto imponi, etiam sine licentia regia. eo. loco. nu. 7.
Collecta in quibus casibus imponatur sine licentia regia. 2. part. c. 14. nu. 7. 8. & 9.
Collecta quæ subrogatur loco collectæ personalis, non exigitur à personis, quę sunt exemptæ à personali munere. eo. loco. nu. 12.
Collectari possunt coloni, pastores, creditores, & sequestr arij ratione bonorũ, eo. loco. nu. 16.
Collecta, an possit imponi pro pecunia otiosa. eo. loco.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Collecta qualiter hodiediuidatur. eo. loco.nū.17.
Collecta imponenda cōtra possessoresbonorum. eo.loco.nu.18.
Collecta imponēda, seruata cōsuetudine. eo.loco.nu.20.
Communio inter oppida circa pastum. par.1.c.4.nu.21.
Coloni possunt collectari ratione bonorū eo.loco.nu.16.
Concilium ciuitatis non cognoscit per appellationem de causa criminali. 1. part. cap.4.nu.30.
Concilium ciuitatis nō potest locare herbas fundorum priuatorum.eo.loco.nu. 6.in fi.
Conciliorum vota, quando debeant prævalere voto correctoris. 1. par. cap. 19. nu.7.
Conciliū potest facere scrutationes, quas vulgus,calas y catas de pan appellat.eo. loco.nu.34.
Concordia an possit fieri super condemnatione facta in sententia.1.p.c.18.nu.3.
Concubinatus cum sit vtroq; iure prohibitus,potest tam per secularem,quam per Ecclesiasticum iudicem puniri. 2.par. c. 26.nu.2.
Concubinatus publicus punitur per iudicem secularem, vel ecclesiasticum.eod. loco.
Concubina clerici vel vxorati qualiter puniatur.eo.loco.nu.6.&.7.
Concubinarius clericus punitur per iudicem ecclesiasticum.eo.loco.nu.7.
Concubina clerici occulta non punitur.eo. loco.nu.7.
Concubina publica clerici,licèt sit vxorata,punitur.eo.loco.nu.8.
Concubinatus pœna non habet locū contra concubinam clerici primæ tonsuræ. eo.loco.nu.10.
Cōcubina commendatarij sancti Iacobi an puniatur tanquàm concubina clerici. eod.loco.nu.11.
Concubinatus pœna, an habeat locum in sponso,per verba de præsenti. eo. loco. nu.12.
Concubinæ appellatione venit etiam concubina clerici retēta extra domum. eo. loco.nu.13.
Concubinatus qualiter probetur.eo.loco. nu.14.
Concubina non potest relinqui hæres stantibus fratribus.eo.loco. nu.18.
Concubinarij publici qui dicantur. eo. loco.nu.15.
Concubinatus pœna non imponitur illis, qui tempore præterito fuerunt in concubinatu, nisi tempore præsenti fuerint in illo.eo.loco.nu.16.
Concubinarius non repellitur ab officijs. eo.loco.nu.18.
Concubinarius non potest esse testis. eod. loco. nu.17.
Conductio medici etiam iurata intelligitur secundùm naturam cōtractus.2.par. c.10.nu.9.
Conductor tenetur vti more consueto relocata.2.par.c.12.nu.14.
Conductor bonorum publicorum re conducta, statim habet ius in re. eodem loco.nu.15.
Conductores bonorum publicorum,facta semel solutione œconomo reipublicæ liberantur.eo.loco.nu.18.
Condemnatus præcise ad factum, detinetur in carcere,donec impleat. 1.par.cap. 20.nu.6.
Condemnatus secundùm formam.l.2.tit. de las injurias.lib.8.ordinam. detinetur in carcere,donec sibi contradicat. eod. loco.
Confirmatio nominatorum signum est superioritatis.1.par.c.19. nu.21.
Confessio compromissi æquipollet reali præsentationi.1.par.c.1.nu.27.in fi.
Confessio sufficit casu,quo requiratur scriptura.eo.loco.
Confessio an habeat veram vim probationis.1.par.c.4.nu.33.in fi.
Confessio testis qui fuit periurus, sufficit, vt repellatur à testimonio.2.par.cap.4. nu.5.
Confessio introitus in reddendis rationibus,sine eo,q; acceptentur expensæ vulgò dicti descargos,nō prejudicat.2.par. c.10.nu.31.
Confessus qui cōdemnatur, an possit à iudicis præcepto appellare.2.par.cap. 30. nu.5.
Confessio testatoris in testamento,an probet debitum.2.par.c.29.nu.10.
Cōfessio testatoris iurata an præiudicet filijs in legitima.eo.loco.nu.12.
Confessio facta à patre de pretio recepto ex venditione facta sibi à filio nō præiudicat alijs filijs.eo loco.
Confessio facta à testatore quòd debitor suus sibi aliquid non debet, præiudicat hæredi.eo.loco.
Confessio testatoris iurata an valeat fauore incapacis. eo.loco.nu.13.
Confessio dotis receptæ facta à marito, an valeat.eo.loco.nu.14.
Confessio patris in testamento fauore filij semiplenè probat, eodem loco numero.15.
Confessio aut pactum non mutant ea, quæ concernunt prętorum imperiū.2.par.c. 29.nu.5.
Confessio patris quando noceat vel prosit filijs.2.par.c.29.nu.12.
Confessio mariti de re alienata an præiudicet vxori.eo.loco.
Cōfessio testatoris iurata inducit iuris libe rationem.eo.loco.
Cōfessio mariti de promissione arrarum, an valeat.eo.loco.nu.14.
Confessio alicuius facta in testamento interrumpit prescriptionem.eodem loco. nu.15.
Consanguineus qui receptat delinquentem mitius punitur.secunda par. cap.7. nu.9.
Congregatio an possit fieri sine iudicis licentia.2.par.c.15.nu.3.
Congregatio licita,vt collecta imponatur, quæ dicatur.eo.loco.nu.7.
Consuetudo in imponendis collectis seruanda.2.par.c.14.nu.20.
Consuetudo &statutum differunt.1.par.c. 19.nu.4.
Cōsuetudo potest mutare pœnam.2. par. c.16.nu.15.
Cōsuetudine an possit introduci quòd examinatio testium in criminalibus committatur tabellioni,secunda part.cap.17 nu.2.
Consuetudo iniqua vel mala,præsumitur continuata.2.par.c.26.nu.16.
Consuetum nō minus dicitur certū quàm si fuisset expressum.1.par. capit.1. nu. 14.in fine.
Cōsuetum dicitur ex pluribus actis. 1. par. c. 2.nu.22.
Cōsuetudo Calagurritana & Palētina debet seruari circa beneficia patrimonialia.1.par.c.1.nu.32.
Consuetudo multum prævalet in syndicādis officialibus.eodem loco.numero.33 in fine.
Consuetudo an valeat in exigēdis sportulis.1.par.c.2.nu.14.
Consuetudo particularis an valeat.1. part. cap.4.nu. 7.
Consuetudo non admittit extensionem de similibus ad similia. eodem loco. nu.25.
Consuetudo est potens ad inducendam solennitatem cōtra ius canonicum. eo.loco.nu.35.
Consuetudo contra extrauagantem Pauli Veneti an valeat.eo.loco.nu.30.
Cōsuetudo quando est onerosa. 1.par. c.6 nu.7.
Consuetudo rationabilis quæ dicatur. eo. loco.nu.8.
Consuetudo vt condemnati liberentur à nobilibus,an valeat.prima part.capit.7. nu.12.
Consuetudo an valeat in remittendis pœnis.eo.loco.
Consuetudo & statutum differunt. 1. par. c.8.nu.5.
Consuetudo quadragenaria an sufficiat ad nominandos tabelliones.1.par.cap. 10. nu.13.
Consuetudo quando habeat vim legis.1. par.c.8.nu. 4.
Consuetudo iudicandi in causa propria an valeat.1.par.c.11.nu.5.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Consuetudo iudicandi in causa propria, an valeat. 1. p. c. 11. nu. 5.
Cõsuetudo immemorialis, an probet directum dominium. prima pa. c 12. nu. 6.
Consuetudo nõ introducitur contra ius pascendi. eo. loco.
Consuetudo, an faciat præsumi donationẽ. 1. par. c. 15. nu. 6. in fi.
Consuetudo attendenda in soluendis salarijs executoribus. prima part. c. 17. nu. 2.
Cõsuetudo in exigendis sportulis qualiter est seruanda. eo. loco. nu. 3.
Consuetudo immemorialis in exigendis decimis executionũ, an possit tolli per statutum eo. loco. nu. 5.
Consuetudo, an possit introduci sine scientia domini. prima part. c. 19. n. 2. in fine.
Consuetudo vt nobiles aut fidalgui excludãtur ab officijs, an sit rationabilis. eo. loco. nu. 18.
Consuetudo vt officiales conciliorum nominẽtur ab antecessoribus, an valeat. eo. loco. nu. 23.
Consuetudo introducta vt vẽditio alimonię possit locari, an valeat. eodem loco. nu. 35.
Consuetudo contra consuetudinem: vide in verbo Res quæ infra.
Contra ministros iudicum qualiter procedatur. 1. par. c. 2. nu. 10.
Cõtumacia interpretanda prout magis prę iudicet contumaci. 2. part. c. 30. nu. 4.
Conuentio de perpetua communione terminorũ, an valeat. prima. par. c. 4. nu. 21.
Conuersi qui dicantur. prima par. capit. 19. nu. 20.
Conuersi an admittantur ad officia publica. eo. loco.
Conuersi in vulgi opinione pro infamibus habentur. eo. loco.
Conuersis, an præferãtur antiquiores Christiani. eo. loco.
Commissio receptionis testium in criminalibus fieri non debet etiam vrgẽte necessitate. 2. par. c. 17. nu. 2.
Corrector potest cognoscere de causa qua cognoscit eius locum tenens. pri. part. c. 3. nu. 3.
Corrector quis dicatur. 1. par. c. 1. num. 33. in fine.
Correctores nõ possunt quidquam recipere. 1. par. c. 2. nu. 4.
Correctoribus iusta salaria debent præstari. eo. loco. nu. 7.
Correctores tenentur præstare fideiussores. eo. loco. nu. 15.
Correctore mortuo, an duret officium vicem gerentis. 1. par. c. 3. nu. 3.
Corrector non est iudex in causa sui officialis. eo. loco. nu. 4.
Corrector, an deleget executionem. eo. loco. nu. 5.
Corrector tenetur visitare terminos suis expensis. 1. par. c. 4. nu. 45.
Corrector suis non debet militare expensis. eo. loco.
Corrector cuiuslibet ciuitatis, an debeat habere duos alguazelos. 1 part. c. 17. in principio.
Corrumpens testem vt falsum deponat, punitur pœna falsi. 2. par. c. 27. nu. 19.
Corrector, an possit causas aduocare. 1. p. c 19. nu. 2.
Correctoris authoritas, an requiratur in cõdendis statutis. eo loco. nu. 6.
Correctoris votũ, an sit tanti valoris quantum votum omnium rectorum concilij. eo. loco.
Corrector in condendis statutis tenetur obseruare consuetudines ciuitatis. eo. loco. nu. 7.
Corrector, an possit resistere statutis factis per rectores. eo. loco.
Corrumpens merces dolosẽ, qua pœna puniatur. 1. par. c. 19. nu. 30.
Custodia castellorum aut fortaliciorum ad quem pertineat. 2. par. c. 3. nu. 4.
Custodia castellorum quibus expensis fieri debet. eo. loco.
Custodia fructuũ messium, vel vinearum debet fieri expẽsis eorum quorum sunt fructus. 2. par. c. 10 nu. 25.
Custos, an possit vendere sine licentia fructus perituros. prima. p. capit. 1. nu. 16.
Custos, an præsumatur habere mandatum ex longa custodia. eo loco. num. 17.

Cuĩ

Cui datur actio cõpetit retentio. 2. part. c. 29. nu. 5.
Cõmodum quod à lege datur instrumentis vt possint exequi, potest per alias leges tolli. 2. par, c. 30. num. 12.
Custodes carcerum quis possit creare. 1. p. c. 1. num. 11.
Custodes montium quis possit creare. 20. loco. num. 12.
Custodiæ genera quot sint. eo. loco.
Custos defensæ, an recipiat pœnas sine sententia. eo. loco. nu. 14.
Custodes publici vbi teneãtur reddere rationem eo. loco. num. 16.
Custodes vinearum qualiter deputentur. eo. loco.
Custodia rei pertinet ei cui & fructus pertinent. eo. loco.
Custodum appositio signum est possessionis. eo. loco.
Custodia pastorum qualis sit. eo. loco. numero. 18.
Custodes in re propria quilibet ponit. eo. loco.
Custodibus qualiter credatur. eo. loco.
Custos falsõ deponens. part. 2. capit. 27. numero. 14.
Custos publicus, an possit recipere pœnas sine sententia. prima part. capit. 13. numero. 12.
Custos montium, qui falsum retulit. part. 2 c. 27. nu. 14.
Custodia clauium ciuitatis ad quos pertineat. 1. par c. 21. nu. 1.
Custodes clauium ciuitatis, quam custodiam debent adhibere. eo. loco.
Custos non potest dare licentiam ad scindenda ligna neq; ad pasturandũ. 1. part. cap. 1. num. 14.
Crimen sortilegij est mixti fori. 2. part. ca. 32. num. 1.
Crimen blasphemiæ est mixti fori. 2. part. c. 5. num. 3.
Crimen ludi est mixti fori. secũda. par. ca. 9. num. 12.
Creditores, an possint pro sibi debitis collectari. 2. par. c. 15. num. 16.

D.

DAmnum datum à sabiendas qualiter debet resarciri. prima part. c. 13. numero. 2.
Damnum datum sine dolo qualiter puniatur. eo. loco.
Damnum datum ab animalibus in aliena pascua, an debeatur in foro conscientiæ eo. loco. num. 11.
Debiti appellatione non venit debitũ præscriptum. 2. par. c. 30. num. 12.
Debitor reipublicæ, an possit eligi ad officia. 1. par. c. 19. num. 25.
Decima executionum qualiter exigatur. 1. par. c. 17. nu. 6.
Decima, an debeatur ex executione facta in actione reali. eo. loco.
Decima, an debeatur ex ficta solutione. eo. loco.
Decima executionis quãdo debeatur executori. eo. loco.
Decima executionis, an transeat ad hæredes executoris. eo. loco. nu. 9.
Decima vt debeatur quid debeat considerari. eo. loco. nu. 10.
Decima, an debeatur ex executione quæ pronunciatur nulla. eo. loco. nu. 10.
Decima soluenda ab eo qui iniustè petit executionem. eo. loco.
Decima soluenda de eo quod soluitur creditori, si debitor non habeat aliunde soluat. eo. loco. nu. 11.
Decima debetur secundum cõsuetudinem loci vbi iubetur fieri executio. eo. loco.
Declaratio ad legem tertiam. titulo. decimo tertio. libr. 3. ordina. 2. part. capit. 30 num. 11. & 12.
Declaratio extrauagantis Pauli Veneti incipientis. Ambitiosæ. 1. part. c. 4. nu. 36.
Declaratio ad capitulum. 20. in curijs de Madrid anno. 1528. secũda part capit. 4 num. 7. & 8.
Declaratio ad gl. in cap. cum. Ecclesia Sutrina de causa posse. & proprie. verbo trium. eo. loco. num. 14.
Declaratio ad. l. 7. titu. 16. lib. 2. ordina. 2. part. c. 10. nu. 3. & 4.

Decu-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Decurio ciuitatis pauper, dum est senex, debet alimentari ex pecunia publica. 2. par. c. 10. nu. 10.
Declaratio ad. l. 3. tit. 8. lib. 3. ordi. 2. par. c. 29. nu. 11.
Defensio charitatis qualis sit. 1. part. cap. 1. num. 32.
Defensæ temporales non sunt in præiudicium nobilium. 1. part. cap. 4. nu. 22.
Defensas non licet facere in proprijs fundis. eo. loco. nu. 32.
Defensæ factę auctoritate iudicum de mestas, an valeant. 1. par. cap. 12. nu. 31.
Defensæ qualiter debent probari. eod. loco. nu. 32.
Defensam an teneatur seruare, quinō probatur hæres loci. eo. loco. num. 30.
Deficiente forma consueta in locatione bonorum publicorum deficit locatio. 2. par. c. 12. num. 2.
Defensio terminorum spectat ad vicinos. 2. par. c. 14. nu. 20.
Defectus notorius proprietatis obstat petenti restitutionem. 1. par. cap. 25. nu. 5.
Delicta occulta qualiter probentur. 1. part. c. 2. num. 16. & 17.
Delicta iudicum difficillimè probātur. eo. loco. num. 17.
Delicta commissa per iudices regios extra officia, an possint puniri per dominos locorum. 1. par. c. 11. num. 9.
Delinquentes, quibus expensis custodiantur. 1. par. c. 20. nu. 5.
Delegatus, an possit creare alguazelos. 1. pa. c. 17. in principio.
Delinquens, in quibus casibus nō debet remitti ad locum delicti. 2. par. c. 7. nu. 5. cum sequentibus.
Delegatus ad vniuersitatem causarū ęqui paratur ordinario. 2. part. cap. 23. nume. 10.
Depascere quando liceat in alieno territorio. 1. par. c. 4. num. 27.
Depositum pœnarum nō debet fieri apud iudicem, nec eius officiales. 2. par. c. 24. in principio.
Depositario publico debet solui salarium ex pecunia publica. 2. par. c. 10. num. 17.
Deputati ad concilium, an possit locare bona concilij. 1. par. c. 19. num. 24.
Deserta appellatione impetratur reparatio appellationis. 1. par. cap. 4. nu. 12.
Dictio maximè, cuius naturæ sit. eo. loco. num. 41.
Dictio Hispana, luego, quid significat in iure. 1. par. c. 16. nu. 1.
Dictio, mox, quid significat. eo. loco.
Dictio Hispana, qualquier, quid importet. eo. loco. num. 5.
Dictio, Cùm, qualiter summatur latinè. 1. par. c. 19. num. 6.
Dictio Hispana, e, vel, i, copulatiua est, & vtrumq; requirit. 2. par. cap. 5. nu. 22.
Dictio Hispana tan solamente, non excludit casus habentes similem, vel maiorē rationem. 2. par. c. 10. nu. 20.
Dictio Hispana, prision, quid significet. 2. par. c. 5. nu. 23.
Dies assignatus, para el remate, non computatur in nouem dies, quæ dantur ad subhastandum. 2. par. c. 12. num. 5.
Dignitas est habere vassallos. 2. part. c. 14. num. 31.
Dictum testis, an valeat sine iuramento. 1. par. c. 18. num. 5.
Didaci del Castillo opinio. in. l. 52. de Toro, vbi dicit datum post copulam sponsæ non valere, an sit vera. 1. par. capit. 15. num. 5.
Difficile reputatur impossibile. 1. part. c. 20. num. 1.
Difficultas quæ dicatur in ædificatione domus publicæ. eo. loco.
Depositum in terminis laicorum habet locum in terminis locorum, quos vulgus appellat abadengos. 1. par. cap. 4. nu. 33. in fine.
Dispositio extrauagantis Pauli Veneti circa alienationē rerū ecclesiasticarū, quādo habeat locum. eo. loco. nu. 38.
Disposita in adquisitione iuris puniendi, habent locum in adquisitione iuris remittendi. 1. par. c. 7. nu. 11.
Dispositio. c. 101. in curijs de Madrid, lata anno. 1534. an habeat locum in extranea persona. 1. par. c. 14. nu. 4.

Dispo-

Dispositio dicti capituli. 101. an habeat locum in vltima voluntate. eodem loco. nume. 8.
Dispositio dicti capit. 101. in quibus personis habeat locum. eo. loco. num. 5.
Dispositio dicti capituli. 121. cùm habeat locum in dote non constituta. 1. part. c. 15. num. 2.
Dispositum in vxore, an habeat locum in viro. eo. loco. num. 3.
Dispositio capituli. 20. de Madrid, anno, 1528. non habet locum in præstatione merè voluntaria. 2. par. c. 4. nu. 17.
Dispositio contra blasphemos latè debet interpretari. 2. par. c. 5. nu. 2.
Diuisio collectarum qualiter hodie fiat. 2. par. c. 14. nu. 17.
Diuisio vel vnio terrarum non potest fieri sine regia licentia. eo. loco. nu. 10. & par. 2. c. 4. nu. 7.
Diuisio inter hæredes, an sit titulus sufficiens ad probandum dominium. 1. par. c. 12. num. 20. in fi.
Diuites quando compellantur mutuare pecunias. 1. par. c. 19. nu. 34.
Donatio quando præsumatur acceptata. 2. par. c. 1. nu. 4.
Donatarius qui possidet partem rei donatæ, præsumitur totam donationem acceptasse. eo. loco. num. 5.
Dolus præsumitur, vbi interuenit enormissima læsio. 2. par. c. 10. num. 42.
Doctores, an liberētur à contributione collectarum. 2. par. c. 14. nu. 29.
Donationes in fraudem fisci, vel alio modo factæ, nullo modo valent. eodem loco. num. 30.
Diuinatores & eis credentes, vt hæretici sunt habendi. 2. par. c. 32. nu. 2.
Donatio terminorum facta à principe potest reuocari per eius successorē. 1. part. c. 4 nu. 6.
Donatio regis, an habeatur pro legitimo titulo. 1. par. c. 12. nu. 19.
Domus fortis quæ dicatur. 2. par. c. 2. nu. 1.
Domus quæ non conuenit antiquitati ædificiorum eiusdem loci, potest à iudice demoliri. eo. loco.
Domus publica, quomodò debeat fieri. 1. par. c. 20. nu. 1.
Domus publica, quibus expensis debet fieri. eo. loco, nu. 2.
Domus del ayuntamiento dicitur caput populi. eo. loco.
Domus del ayuntamiento, an sit de substantia ad validitatem actus alibi gestus per rectores concilij. eo. loco. nu. 3.
Domus correctoris non debet cōduci expensis communibus. 1. par. cap. 4. nu. 45.
Dominus bene potest cum subditis contrahere. 2. par. c. 4. nu. 12.
Dominus ad obtinenda seruitia vassallorum in proprietate, tenetur probare titulum. eo. loco. nu. 15.
Domini vassallorum tenentur soluere salaria correctoribus suorum locorum. 2. par. c. 10. nu. 5.
Domini vassallorum, an liberentur à contributione collectarum. 2. par. capit. 14. num. 13.
Domini an habeant instantiam appellationis. par. 1. c. 6. nu. 1.
Dominiva ssallorum, an teneantur mittere correctores, vassallis non petentibus. par. 2. c. 10. n. 4.
Dominorum iudices possunt monere iudices ordinarios, vt in causis præuentis, faciant iustitiam, & in defectum deuoluitur ad eos iurisdictio. par. 1. c. 5. nu. 12.
Dominus conuenitur ex robaria commissa in suo territorio. 1. par. c. 1. nu. 13.
Dominus loci semper ponit custodes. eo. loco. nu. 18.
Domini vassallorum, an fundent intentionem suam, quoad terras particulares positas intra territorium suum. 1. part. capit. 4. num. 5.
Dominus loci, quomodò intra terminos permittat ædificare. eo. loco. nu. 6.
Dominus, an diuidat terminos. eod. loco. num. 7.
Dominus vassallorum absens, an fruatur terminis. eo. loco. nu. 25.
Dominus non iudicat in alieno territorio. 1. par. c. 5. nu. 4.
Dominus non citat vassallos extra iurisdictionem

Universidad de Deusto
Biblioteca

ctionem ad loca remota. eodem loco. nu.5.
Domini vassallorum non possunt statuere contra leges regni.eodem loco. numero.6.
Domini an faciant foros.eo.loco.
Domini vassallorum an committãt quòd procedatur summariè. eodem loco. nu.7.
Domini vassallorum an cognoscãt de propria iniuria.eo.loco.nu.8.
Domino an noceat quæstio terminorum cum vassallis.eo.loco.nu.9.
Dominus quando contribuat in lite terminorum.eo.loco.nu.10.
Dominorum iudices quando concurrant cum ordinarijs.eo.loco.nu.11.
Dominus non aduocat causas. eodẽ loco. nu.12.
Domini incitantur.eo.loco.
Domini an cognoscãt in instãtia appellationis.1.par.c.6.nu.1.
Dominus vassallorum quomodo remittat pœnas.1.par.c.7.nu.7.
Dominus vassallorum ne fraudetur pœnis an possit constituere personas quæ assistant iudicibus.eo.loco.
Domini vassallorum habentes iurisdictionẽ,an possint sibi pœnas applicare. eo. loco.
Domini vassallorum, an possint remittere pœnas publicè imponendas. eod.loco. nu.8.
Dominus non recognoscens superiorem an remittat pœnas.eo.loco.nu.10.
Domini vassallorũ,an possint habere fiscũ eo loco.nu.12.
Domini vassallorum an habeant hypothecam in bonis condemnatorum. eod.loco.nu.13.
Domini inferiores an possint creare tabelliones.1.par.c.10.nu.2.
Domini an debeãt syndicare.1.p.c.9.nu.1.
Dominus vassallorum non citatur sine regio mandato.1.par.c.11.nu.4.
Dominus,an præsumatur possidere contra vniuersitatem vel è contra.1.par. capit. 12.nu.2.
Domini vassallorum an præstẽt licentiam alienantibus.eo.loco.nu.24.
Domini vassallorum an possint facere defensas.eo.loco.nu.30.&.31.
Dominus cum consensu populi an possit facere statuta pœnalia pro cõseruatione defensarum populi. 1.par. cap.13.in principio.
Domini vassallorum,an possint admittere alias exceptiones vltra assignatas per leges regias.prima parte capitul.16.nu.9. in fine.
Domini vassallorum quãdo non percipiũt pœnas.1.par.c.18.nu.2.
Dominium Cæsaris repræsentatur in Cæsaris imagine.1.par.c.1.nu.3.
Dominium non probatur expossessione 1.par.c.4.nu.4.
Dominium in antiquis qualiter probetur. eo.loco.nu.19.&.20.
Dominium beneficiorum non dicitur esse apud Ecclesiam,sed apud Deum.eod. loco.nu.42.
Dominium qualiter probetur.1. par.c. 12. nu.29.in fi.
Dominium ob publicam causam, an possit iudex locare à vicino inuito. par. 2. c. 13.nu.5.
Dos excessiua, an resultet ex legitima.1.p. c.12.nu.6.
Dos debet esse recepta vt cõsideretur octaua pars pro iocalibus,prima part. c. 15. nu.2.
Dote non soluta an mulier lucretur bona iocalia & vestes.eo.loco.
Durius agitur cum homine quàm cũ lege. 2.par.c.30. nu.12.

E

EBrius non punitur de blasphemia. 2. part.c.5.nu.19.
Ecclesiæ quando teneantur contribuere.2. par.c.14.nu.19.
Edictũ æquipollet voci præconis. 2. part c.12.num.2.
AEdificiũ ex quo resultat scandalũ potest à iudice vitari.secunda part.c.2.num. 1.
AEdificia,an possint fieri iuxta muros ciuitatis.2.par.c 3.nu.7.
AEdificia capta in bello iure Hispano efficiuntur capientium. prima part.cap. 4. nume.2.
AEdificium factũ ab alio in loco à nobis possesso,an possit demoliri. eod. loco. num.48.
AEdificia quæ impediunt loca publica, an sint demolienda.1.par.c.12.num.17.
Electio officialum publicorum qualiter debet fieri.1.par.c.19.nu.14.
Electio non valet relicto vno ex nominãdis,si ille agat de contemptu.eo.loco.
Electio an valeat non vocatis absentibus. eo.loco.
Electio an vitietur ex eo quòd nõ præcessit citatio.eo.loco.
Electio debet fieri tẽpore & loco consueto.eo.loco.
Electio,an possit fieri diebus feriatis. eod. loco.
Electio ecclesiastica facta diebus feritatis an valeat.eod.loco.
Electio tractatur prius per præsidem concilij.eo.loco.
Electio debet fieri prius recepto iuramento de recte eligendo.eo.loco.
Electio à senioribus incipienda.eod. loco.
Electio debet fieri secundum qualitatem personarum.eo.loco.num.16.
Electus ad vnum officium an possit alia vice ad alium non æquè idoneũ eligi. eo. loco.num.18.
Electio debet communicari inter omnes ciues tam nobiles quã plebeios eo. loco.
Electus,an habeat iurisdictionem ab eligẽte à concilio qui nominauit.eod. loco. num.21.
Electio dicitur donatio dominorũ. eo. loco.
Electio, an possit fieri per procuratorem. eod.loco.
Electio personæ inhabilis, an valeat.eo.loco.nu.22.
Electio non datur nisi inter plures.eodem loco.
Electio,an debeat celebrari non obstante aliqua controuersia.cod. loco.
Eligendi sunt officiales ad vnum tantum annum sequentem,aut ad plus in biennium.eod.loco.
Electus cui opponitur inhabilitas personæ post electionem,an debeat statim suspẽdi ab administratione.eod loco. numer. 23.ad finem.
Electi officia publica qualiter compellantur acceptare.eod. loco.num.24.
Electus ad officium qui vulgò dicitur (mayordomo de concejo) an excusetur æta te dignitate,vel infamia eo.loco.
Electus in vno loco non potest eligi in alio.eo.loco.
Electus ad officia publica potest appellare intra quinque dies.eodem loco.nu. 26.
Electus intra quod tempus, debeat prosequi appellationem.eo.loco.
Electiones, an possit impugnare quilibet de populo.eod.loco.nu.27.
Electi ad officia publica tenentur præstare iuramentum antequam administrẽt officia.eo.loco.num.28.
Electus ad officium,an habeat ius in eo ante ingressum corporalem eo.loco.
Electi ad officia quo tempore debẽt ingredi ad administrandum. eo.loco.
Episcopus an possit sibi pœnas applicare. 1. part.c.7.num.1.
Episcopus intra suam diœcesim potest statuere quòd nullæ literę Apostolicæ mãdentur executioni, nisi prius præsentẽtur sibi.2.par.c.30.in princ.
Erogatio bonorum publicorum debet fieri demandato iudicis & rectorum. 2.p. c.10.nu.29.
Erogatio alicuius rei debet cõtinere diem & causam.eo.loco.nu.32.
Erogationes quæ fiunt minutatim, probantur solo iuramento.eod.loco.nu.33.
Exactiones inter dominũ & vassallũ prohibitę.1.par.c.6. nu. 5.
Exactiones præsumuntur prohibitæ, nisi à iure permittantur.2.parte. capi.4. numero.2.
Examinatio testiũ in criminalibus vbi non est pœna mortis imponenda, an possit committi.2.par.c.17.nu.3.

Exami-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Examinatio testiũ in causis criminalibus in quibus casibus committi possit.eo.loco.nu.3.cum sequentibus.
Examinatio literarum non faciẽda,donec in possessorio fortiatur effectum.2.part c.30.in princ.
Excõmunicatus nõ potest eligi ad officia. 1.par.c.19.nu.24.
Ex cõtumacia nõ apponitur pœna amissionis causæ.2.par.c.16.nu.8.
Exceptio præscriptæ actionis potest opponi contra instrumentum guarẽtigium, 2.par.c.30.nu.12.
Excedenti modum in vtendo rebus suis,an sit obuiandum,prima part.c.14.nu.1.
Exceptio dominij an admittatur probato spolio.1.par.c.4.nu.10.
Exceptio dominij quando admittatur in causa spolij.eo.loco.nu.11.
Exceptio dominij habet locum in interdicto vti possidetis, eodem loco. numero.15.
Exceptiones debent probari intra decem dies.1.par.c.16.in princ.
Exceptiones quæ possunt opponi aduersus executionem, eodem loco. numero.2.&.3.
Exceptiones legitimæ quæ dicãtur eo. loco. nu.9.
Exceptio non numeratæ pecuniæ quando possit opponi.eo.loco.nu.11.
Exceptio non numeratæ pecuniæ an sit de natura contractus.eo.loco.
Executio,an debeat suspendi lapsis decem diebus ad probãdas exceptiones.eo. loco.nu.3.
Executores qui dicantur.1.part.c.17.nu.1.
Executoribus,an detur salarium.eod.loco nu.2.
Executio in qua iudex peruertit ordinem an sit nulla.eo.loco.nu.3.
Executor,an possit capere pignus pro decima executionis.eo.loco. nu.9.
Executore mortuo, an qui succedit in eius locum debeat habere decimam, eodem loco.
Executor nouus, an possit exequi virtute primi mandati.eo.loco.nu.10.
Executor,an possit decimã percipere ante quam fiat solutio creditori. eodẽ. loco nu.11.
Executor qui exigit plus decimæ, ad quid hodie teneatur.eo.loco.
Ex præsumptionibus non imponitur pœna corporalis.secunda part. capitul.16. nu.13.
Ex diuturnitate temporis præsumitur sciẽtia.2.par.c.1.nu.2.
Exemptus à muneribus non excusatur ab officijs.2.par.c.14.nu.34.
Exercentes fœtidas artes repellendi sunt à ciuitate.2.par.c.6.nu.16.
Excommunicatus potest expelli à ciuitate. eo.loco.nu.11.
Expellẽdi qui sint à ciuitate.par.2.c.6.per totum.
Expensa præsumitur facta ab eo cui interest fieri.2.par.c.1.nu.4.
Expensas factas in capiendo malefactore quis teneatur soluere.2.par. capitu. 10. num.14.
Expensæ quæ erogantur in causis quæ vulgò dicuntur de hidalguias debent solui ex pecunia publica.eodem loco. numero.19.
Expensæ quæ erogantur vt vicus villa fiat debent solui ex pecunia publica.eo.loco.nu.20.
Expensæ quæ erogantur in ludis quæ fiunt in die corporis Christi debent solui ex pecunia publica.eo.loco.nu.28.
Expensæ quæ fiũt in processionibus an debeant solui ex pecunia publica. eodem loco.
Expensæ quę erogantur indiruẽdis domibus vt ignis arceatur,ad quẽ pertineant. 2.par.c.13.nu.5.
Emphiteota ecclesiæ an liberetur à contributione collectarum.2.part.capitul. 14. nu.33.
Extorsio in quibus præsumatur. 1. part. c. 2.num.14.
Executio est restringenda.2. part.cap.30. nume.5.
Executio,an habeat locum ex cõtractu tacito. eo.loco.nu.10.

Fra-

F.

FRaternitatum bona, an subiaceãt collectis.par.2.c.14.nu.32.
Falsarij qua pœna puniantur.2. par.c. 30. nu.1.
Falsè fabricans priuilegium,punitur morte.eo.loco.
Fideiussor non accedit in causa non æstimabili.1.par.c.1.nu.19.
Fideiussor correctoris non tenetur pro gestis tempore prorogationis.1. par. c. 2. nu.16.
Falsi pœna,an habeat locum vbi alia pœna imponitur ab statuto.2.part. capitu.27. nu.20.
Filius potest reuocare confessionẽ patris. 2.par.c.29.nu.16.
Filius ex concubina clerici non succedit patri nec matri.2.par.c.26.nu.18.
Filius an possit impugnare officium,quod pater habuit anno præterito.1.par.c.19. num.24.
Filius incarceratur pro delicto patris. 1. par.c.20.nu.6.
Fisco applicatur medietas pœnarũ.2.part. c.24.nu.4.
Fluminis pars,an præscribatur.1.part.c.12. nu.12.
Flumen nauigabile, an possit adquiri per priuilegium.eo.loco.
Fluctus maris quando dicatur.eod. loco. nu.15.
Fornicatio vtroq; iure prohibetur.2. part. c.26.nu.1.
Fornicatio simplex punitur vtroq; foro. eo.loco.nu.2.
Fornicationem simplicẽ dicens non esse peccatum mortale,est hæreticus.eo.loco. num.1.
Forma cõtra absentes est omnino seruãda ad hoc quòd dicantur verè contumaces.1.par.c.18. nu.7.
Fornarij quam custodiam debent adhibere.1.par.c.1.nu.18.
Forenses possunt repelli à regno.2. par. c. 6.nu.9.
Forenses an teneantur pro refectione fortis,vel vicorum.2.par.c.14.nu.21.
Fons quibus expensis fieri debet.2.part.ca 3.nu.9.
Fortalitia nullo modo licet ædificare sine regia licentia.1.par.c.4.nu.2.&.2.part. c.2.nu.4.&.1.
Fortalitia iam destructa per sententiam, non licet nullo modo ædificare.2.part. c.2.nu.4.in fi.
Fugiens ad ecclesiam, an gaudeat immunitate in atrocissimis delictis. 1. part. c. 22.nu.9.
Fundus præsumitur eius esse, cui tributum soluitur.1.pa.c.4.nu.8.
Furca est signum iurisdictionis.1. par.c. 5. nu.39.
Furca non debet erigi pendente lite super territorio.eo.loco.
Furca elect2 per vnum annum & diem, nõ debet amoueri propria autoritate.eod. loco.
Furca eleuata à iudice vnius territorij,potest manu armata demoliri per iudicem illius territorij.2.par.c.21.nu.3.
Furiosus committens crimen atrocissimũ, an puniatur. 2.par.c.16.nu.16.
Frequentantes domos ludentium, & mutuantes pecunias ad ludendum, possunt extra ordinem puniri.2.parte. capit. 9. num.3.
Fratres tertiæ ordinis, & sorores sancti Francisci, an excusentur à contributione collectarum.1.par.c.14.nu.28.
Fraus quando debeat probari.2. par.c. 29. num.5.
Fructus qualiter considerentur.eod.loco. nu.15.

G.

GAbellas quamdiù habeant domini vassallorum. 1.par.capit.1.numero.30.
Greges excessiui sunt moderandi. 1. par. c.3.nu.25.
Gualdana regis capit victualia sine pretio. 1.par.c.19.nu.34.

Universidad de Deusto
Biblioteca

H

HAbẽs duodecim liberos, an excuſetur à muneribus realibus.1.par. c. 19.nu.26.&.2.par.c.14.nu.34.
Habentes paleas intra ciuitates ad quid tenentur.1.par.c.1.nu.18.
Habens ius paſcendi,tollit plantas propria autoritate.1.par.c.4.nu.4.
Habentes bona immobilia in alieno territorio an teneantur ad collectã quæ imponitur pro defenſione terminorũ & iuriſdictionis.2.par.c.14.nu.18.
Habitatores qui dicantur.1. part.capit.14. nu.18.
Habitator loci,an dicatur ille qui habet ibi bona immobilia & alibi demoratur.2. par.c.3.nu.9.in fi.
Hæreticus eſt qui negat ſimplicem fornicationẽ non eſſe peccatũ mortale.2.par. c.26.nu.1.
Hæretici poſſunt à ciuitate expelli. 2. par. c.6.nu. 10.
Hæres conuenitur ſuper cõfeſsione defuncti.2.par.c.29.nu.12.
Hæreticorum condẽnationes an pertineãt ad dominos locorum.1.part.c.11. nu.6.
Herbanaſcẽs naturaliter poſt collectos fructus induſtriales an ſit paſcẽda.1.par.c. 13.nu.8.
Hiſpanis nõ licebat ædificare ſine regia licentia.1.par.c.3.nu.1.
Hiſpani quo iure debẽt iudicare.1.par.c.19. nu.9.&.10.
Homicidæ vltra pœnam corporalem, an imponatur pœna pecuniaria.1 par.c.18 nu.5.
Honor ciuitatis repreſentatur in ſtatuis & imaginibus.1.par.c.1.nu.3.
Honor defunctorũ repræſentatur in imaginibus ſepulchrorum. eodem loco. nu.4.
Honores debent iniũgi per vicos ciuitatis æqualiter ſecundum ætates & dignitates.1.par.c.19.nu.18.
Honores non debent continuari inter eos qui ſunt eiuſdem domus eodem loco. nu.23.
Hoſpitium pars eſt alimentorum. 2.par.c. 8.nu.1.
Hoſpitatores vulgò dicti meſoneros quales debent eſſe. eo.loco.
Hoſpes,an excludatur ab hoſpitio.eo.loc. nu.2.
Hugonem Celſum nõ bene dixiſſe in ſuo reportorio ad leges regias in parte dotes.1.par.c.14.nu.7.

I

IGnorantia excuſat receptãtem. 2.par.c. 7.nu.11.
Ignorantia,an præſumatur.eo.loco.
Ignorantiam legum noſtri regni nõ licet allegare.1.par.c.2.nu.10.
Ignorãtia affectata non prodeſt iudici.eo. loco.
Ignorans non offendit.eo.loco.nu.25.
Imago reipublicæ repreſentatur in perſona principis.1.par.c.nu.3.
Immemorialis conſuetudo qualiter probetur.1.par.c.6.nu.3.
Immemorialis cõſuetudo pro veritate habetur.2.par.c.4.nu.10.
Immemorialis conſuetudo ad exigẽda ſeruitia, debet probari per plures teſtes quam duos.eo.loco.nu.11.
Immemorialis conſuetudo hodie non requirit cauſam ad exigenda ſeruitia. eo. loco.nu.13.
Immemorialis conſuetudo quãdo non iuuat dominos cõtra vaſſallos ad exigendas præſtationes.2.part.cap.4.nu.19.20 &.21.
Immemorialis conſuetudo an habeat vim priuilegij ſcripti.eo.loco.nu.27.
Imperium principis approbatũ fuit à domino noſtro Ieſu Chriſto.1. part.cap.1. nu.5.
In capax nullo tempore præſcribit.1.par. c.1.nu.20.
In crimine blaſphemiæ omnes teſtes admittuntur.2.par.c.5.nu.4.
In criminibus exceptis non admittitur repulſa teſtium.eo.loco.
Incarcerati ne fame pereant ſi non habent aliunde debent alimentari ex pecunia publica.2.par.c.10.nu. 17.
In crimine blaſphemiæ, an habeat locum repulſa teſtium.2.p.c.5.nu. 29.
In erogatione bonorum publicorũ, æquiparantur eſſe commodum, vel neceſſe. 2.par.c.10.nu.20.
In ædificijs antiquitas obſeruata ſpectãda. 2.par.c.1.nu.1.
In factis arduis præſumitur ſcientia.2. par. c.1.nu.3.
Indignus non cogitur acceptare officium. 1 par.c.19.nu. 24.
In dubijs contra fiſcum iudicandũ. 1.part. c.1.nu. 12.
Infans expoſitus nutriendus cuius expenſis.p.2.c.10.nu.19 & nu.21.
Infamia æquiparatur pœnæ corporali.2. par.c.16.nu.18.
Informatio contra ludentes, qualis debeat eſſe.2.par.c.9.nu.8.&.9.
In iudicio tenutæ alicuius maioratus non habet locum repulſa teſtium.2.par.c.5. num.4.
Inimicus repellitur à teſtimonio, etiam in criminibus exceptis.eo. loco.nu.6.
Inferiores non cognoſcunt de violentijs. 1.par.c.1 nu.32.
Inferior à rege an poſsit cauſas aduocare. 1.par.c.19.nu.2.
Infamis non poteſt recuſare officium honoris.eo.loco.nu.24.
Infamis quis dicatur.eo.loco.
Infirmus non cogitur acceptare officium. eo.loco.
Inhabitare fortalitia, an liceat.2.par. c.2. num.4.
Inhibitio cauſæ eccleſiaſticæ, qualiter ſit facienda.1.par.c.22.nu.10.
Immunitas competens correctori, competit eius vicem gerenti.1.par.c.3.nu.3.
Immunitas quæ competit regis officialibus,non tranſit ad eorum filios.2. part. c.14.nu.26.
Immunitas conceſſa vni, an extendatur ad ſocios.eo.loco.nu.32.
Imminente neceſsitate,poteſt imponi collecta ſine licentia regia.eo.loco.nu.8.
In reuidendis rationibus ſtandum eſt conſuetudini.2.par.c.10.nu.33.
Inſtantia cepta cum defuncto laico nõ cõtinuatur cum eius herede clerico.1.par. c.1.nu.33.
Inſtantia appellationis, an concedatur à rege.1.par.c.5.nu.2.
Inſtrumenta poſita in arca concilij, an faciant fidem.1.par.c. 12.nu.2.
Inſtrumẽta ad hoc quòd faciant fidem,debent eſſe continuò in arca concilij.eod. loco.
Inſufficientes ad officia qui dicantur.1.par. c.3.nu.5.
Inſignia plerumq; ſunt ſignificatiua ordinis,aut dignitatis,aut officij perſonæ.2. par.c.21.nu.1.
Inſulæ ad quos pertineant.1.par.c.4. nu.4.
Inſtrumentum priuatum trino teſte notatum habet vim publici inſtrumenti. 2. par.c.30.nu.5.
Inſtrumentum obligationis debet continere cauſam.eo.loco.
In integrum reſtitutio, an ſuſpendat executionem.eo.loco.nu.7.
Inſtrumentum ſi concernit,tam commodũ del concejo, quàm commune, tabellio pro eius confectione poteſt ſportulas exigere à ſolis priuatis.2.par.c. 19.n.2. in fine.
Inſtrumentum celebratum in publico cõcilio, valet ſine teſtibus.eo.loco.
Intellectus ad.l.4.tit.11.lib.5.ordin.1.par. c.1.nu.15.
Intellectus ad.l.fi.de Madrid ordinis iudicialis.eo.loco.nu.28.
Intellectus ad.l.6.tit.13.li.3. ord.eo. loco. nu.21.
Intellectus ad.l.vbi abſunt.ff.de tuto.& cur.eo.loco.nu.31.
Intellectus ad.l.57.tit. 6.par.1. eod. loco. num.33.
Intellectus ad pragmaticam regis Henrici conditã apud villam de Tordeſillas, anno.1406.eo.
Intellectus ad.l.8.tit.15.lib.2. ordi.1.part. c.2.nu.19.&.31.
Intellectus ad.l.2.tit.32.p.7.1.p.c.7.nu.10.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Intellectus ad.l.5.tit.1.par.1.1. par.c. 8.nu. 3.&.4.
Intellectus ad.l.4.tit.18.lib.2.ordin.1.par. c.10.nu.5.
Intellectus ad.l. 1. tit. de los testamentos. li.5.ordi.1.par.c.11.nu.8.
Intellectus ad.l.7.tit.29.par.3.1.part.c.12. nu.7.
Intellectus ad.l.23.tit.32.par. 3. 1.pa.c.12. nu.7.
Intellectus ad.l.3.tit.28. par. 3. eo. loco.
Intellectus ad pragmaticam Burgis conditam,anno.1496.eo.loco. nu.23.
Intellectus ad.l.4.tit.28.par.3. eod. loco. nu.14.
Intellectus ad.c.9.in curijs de Valladolid, anno.1543.eo loco.nu.21.
Intellectus ad.l.10.tit.28.part.3. eo. loco. nu.14.
Intellectus ad.l.3.tit.3.lib.7.ord.eo. loco. nu.29.
Intellectus ad pragmaticam de Iaen,latam anno.1489.eo.loco.nu.23.
Intellectus ad opinionē Roderici Suarez. in allegatione.15.eo.loco.nu.27.
Intellectus ad.c.101. in curijs de Madrid. anno. 1534. 1. part. c. 14. nu.1. &.c. 15. nu.1. cum sequentibus.
Intellectus ad.l.52. in legibus de Toro. 1. par.c.15.nu.3.
Intellectus ad.l.2.tit.9.lib.8. ord.1 part. c. 15.nu.3.
Intellectus ad.l.2.tit.9.lib.8.ordi.1. par. c. 20.nu.6.
Intellectus ad.l.131. in legibus del Estylo. eo.loco.nu.7.
Intellectus ad pragmaticam contra blasphemos.eo.loco.nu.9.&.c.par.c 5.
Intellectus ad.l.5.tit.3.li.7.ordi. 1. par. c. 4.nu.10.
Intellectus ad.l.6.tit.16.li.3.ordi.1, part.c. 6.nu.3.
Intellectus ad.l.114.tit.18. par.3. 2. par. c. 30.nu.5.
Intellectus ad.l.4.titu.13.lib.3. ordi.eo.loco,nu.12.
Intellectus ad.l.22.tit.1.par.7.2.par.c.16. nu.11.
Intellectus ad.l.1.tit.5.li.3.ord.2.par.c.23. num.9.
Intellectus ad.l. fi. de Toro. 2. par. c. 27. nu.22.&.24.
Intellectus ad.l.2.tit.de los falsarios. li.4. fori.eo.loco.nu.23.
Intellectus ad.l.7.8.&.9.tit.7.lib.4.ordi.2. par.c.2.nu.3.
Intellectus ad.l. quicunque castellorū. C. de fundis limitro.lib.10.eo.loco.nu. 4.
Intellectus ad.l.nemo iudicum. C.de ædificijs publi.2.par.c.3. nu.1.
Intellectus ad.l.34.tit.18. p.3.2.p.c.4.n. 6.
Intellectus ad.l.2.tit.17.lib.8.ord. 2.par. c. 10.nu.14.&.15.
Intellectus ad pragmaticā de Tordesillas, latā anno. 1403. 2. par.c.14.nu.24.
Intellectus ad pragmaticam de Cordoua, latam anno.1492.eo. loco.
Intellectus ad.l.76.in quaterno gabellarū. 2.par.c.12.nu.10.&.11.
Intellectus ad.l. 118. in quaterno gabellarum.2.par.c.14 nu.4.
Intellectus ad.l.17.tit.1 lib.7.ord.eo.loco.
Interesse secundariò non habetur in consideratione.eo.loco.nu.20.
Interest reipublicæ, vt forenses habeant hospitia.2.par.c.8.nu.1.
Interesse dicitur tangere alicui,quando de præsenti tangit,secus,si in futurum suspicetur tangere.2.par.c.23.nu.6.
Iocalia & vestes, an lucretur mulier, dote non constituta.2.par.c.15. nu. 3.
Iocalia & vestes superfluæ quæ vulgò dicuntur de excusa, quæ dantur post velationes,an lucretur vxor.eo. loco.
Iocalia & vestes quotidianas, an lucretur vxor.eo.loco.
Iudicare in causa propria,quando quis possit.1.par.c.1.nu. 14.
Iudex sine sententia non exigit pœnam. eo loco.
Iudex qui appellatur alcalde mayor, creatur per dominum loci.eo. loco.nu.18.
Iudex ab inferiore datus subdelegat.eo,loco.nu.26.
Iudices qui dicūtur pesquisidores nō possunt subdelegare.eo.loco.

Iudex

Iudex ex officio pronuntiat appellationē desertam, vel minùs legitimam.eo.loco.nu.32.
Iudices iniustis mandatis dicuntur vim inferre.eo.loco.
Iudex cognoscit incidenter de causa nobilitatis.eo.loco.nu.33.
Iudex qui protulit sententiā in causa principali poterit cognoscere in causa euictionis eo.loco.
Iudices & eorum officiales tenentur præstare iuramentum.1.par.c.2.nu.1.
Iudex qui non iurat in introitu officij,qualiter puniatur.eo.loco.nu.2.
Iudex coram quo debet præstare iuramentum.eo.loco.
Iudex quid tenetur iurare. eo. loco. nu. 3.
Iudex malitiosus priuatur officio.eo.loco.
Iudex qui dolosè iudicat,incidit in crimen falsi.eo.loco.
Iudex non salariatus, an recipiat esculentum.eo.loco.nu.5.
Iudex ordinarius, quando possit recipere esculenta.eo.loco.
Iudex qui deierauit, qua pœna puniatur, eo loco.nu.3.
Iudex recipiens munera, qua pœna puniatur.eo.loco.nu.6.
Iudex recipit munera à consanguineis. eo. loco.
Iudex ordinarius,quomodò cognoscat cōtra regios.eo.loco.nu.12.
Iudex tenetur stare omni tempore ad syndicandum.eo.loco. nu.15.
Iudex quando infamatur.eo. loco.nu. 19.
Iudex debet se præstare beneuolum pauperibus.eo.loco. nu.21.
Iudex quando prohibeatur cōtrahere. eo. loco,nu.22.
Iudex perpetuus vel originarius,an possit contrahere.eo.loco.
Iudex salariatus, an possit consulere in camara.eo.loco.nu.23.
Iudici quando liceat consulere.eo.loco.
Iudices prohibentur alios substituere. 1.p. c.3.nu.5.
Iudex tenetur reddere rationem pro officiali.eo.loco.
Iudex ex officio tenetur visitare terminos.1.par.c.4.nu.10.
Iudex ecclesiasticus, an cognoscat contra laicum.eo.loco.nu.32.
Iudex ex officio potest petere bona ecclesiæ,quæ sunt alienata.eo.loco.
Iudex qui debitam pœnam non imponit, an teneatur ad restitutionē. 1.p.c.7.n.7.
Iudices an possint se intromittere in erogā dis pecunijs publicis. 1.par.c.9.nu. 3.
Iudex regius,an teneatur notificare mādatum dominis vassallorum,aut eorum iudicibus.1.par.c.11.nu.8.
Iudex præstat auxilium, ne de facto procedatur.eo.loco.nu.3.
Iudex an possit ædificia locorum publicorum destruere.1.par.c.12.nu.17.
Iudex si processit ex officio coram vno tabellione, & pars proposuit accusationē cora alio quis eorū tabellionum erit legitim in hac causa.p.2.c.15.n.6.
Iudices & rectores,an repræsentēt vniuersitatem.eo.loco.nu.26.
Iudex an puniat vociferantes, vel immoderatè loquentes coram eo.1. partit.c. 14.nu.3.
Iudex an possit admittere exceptiones lapsis decem diebus assignatis ad probandum.1.par.c.16.nu.1.
Iudex an possit percipere decimam executionis.1.pa.c.17.nu.3.
Iudex an possit sibi pœnā applicare.1.par. c.18. nu.1.
Iudex an videatur suspectus ratione commodi iurisdictionis.eo.loco nu. 2.
Iudex qui protulit sententiam pēdente appellatione an possit transigere super parte sua.eo.loco.nu.3.
Iudex an possit vitare infamiam septupli. eo.loco.nu.4.
Iudex ecclesiasticus,an possit præcipere iudici seculari, vt iniustè captos liberet. 1. par.c.19.nu.8.in fi.
Iudex alterius territorij,an teneatur exequi sententiā latā in alio loco, vbi viget statutum.eo.loco.nu.12.
Iudex punit cōmittentes fraudes circa officia.eo.loco.nu.30.cum alijs.

 Iudex

Universidad de Deusto
Biblioteca

Iudex potest præcipere ne alius vtatur signo alterius officialis famosissimi. eo. loco.nu.32.
Iudex recusatus & assessor si discordant, quid sit faciendum.2.p.c.23.nu.14.
Iudex tẽpore penuriæ debet statuere quãtum panis cocti vẽdi debeat singulis diebus.eo.loco.nu.35.
Iudex an possit prohibere nequis propriũ fundum circundet.eo.loco.nu.39.
Iudicis negligentia est dolus.1.p.c.22.n.1.
Iudex secularis, an teneatur obtemperare censuris iudicis ecclesiastici.eo.loco.
Iudex secularis, an remittat clericum sine monitione iudicis ecclesiastici.eo.lo.n.2
Iudicis officiũ appellatur defensio.2. par. c.30.nu.7.
Iudex tenetur imponere pœnã à lege impositam, aliàs eadem pœna afficietur.2 pa.c.16.nu.3.
Iudex an possit recedere ab ordine impositionis pœnæ.eo.loco.nu.9.
Iudex ex causa,an possit recedere à pœnis legalibus.eo.loco.nu.11.
Iudex nõ potest deputare receptorẽ apud quẽ sit deposita pecunia condemnationum,sed debet deponere apud tabellionem concilij.2.p.c.24.nu.3.
Iudex si sibi applicat partem pecuniarum, condemnatur in septuplum.eo.loco. nu.4.&.part.1.c.18.nu.1.
Iudex acceptans patrocinium,punitur arbitrariè.2.p.c.1.nu.1.
Iudex,an possit nouum opus publicis expẽsis facere sine regia licẽtia. 2.p.c. 3.n.1.
Iudex si minorauit pœnam impositam à iure, potest ipse suam sentẽtiam antiquã ipso iure nullã reuocare. 2.par.cap.16. nu.8.
Iudex qui negligit reparare ædificia publica ad quid teneatur.2.par.c.3.nu.2.
Iudex solus,an possit facere ædificium necessariũ,sumptibus publicis.eo.lo.nu.1.
Iudex vt remittat delinquentem debet requiri in propria persona.2.p.c.7. nu.8.
Iudex taxat salariũ stabularijs.2.p.c.8.n.3
Iudex salariatus nõ potest quidquam percipere assessoriarũ nomine.2. p.c.10.n.6.
Iudex exigit rationem bonorum publicorum.eo.loco.nu.30.
Iudex ordinarius,an procedat contra delegatum.1.part.c.2.nu.12.
Iudex visis rationibus bonorum publicorum potest ferre sententiam dictam de alcance etiam contra absentem non citatum.2.par.c.10.nu.36.
Iudex si conuertit in propria commoda pecuniam publicam.par.2.c.10. nu.34.
Iudices qui sibi aliquid percipiunt de bonis communibus ciuitatis,qua pœna puniantur.2.par.c.11.nu.1.
Iudex qui facit demolire domum publicã vel priuatam, an teneatur ad emendationem.2.p.c.13.nu.5.
Iudex lata sententia dicta de alcãce, debet illam statim exequi nõ obstante appellatione.2.p.c.10.nu.37.
Iudices de la Hermandad.1.p.c.4.
Iuramentum quando attribuit iurisdictionem.1.p.c.1.nu.32.
Iuramentum specificè & præcisè obligat. 1.p.c.2.nu.4.
Iuramentum præstatur circa exactionem sportularum.eo.loco.nu.2.
Iuramentum præstatur circa exactionem sportularum.eo.loco.nu.2.
Iuramentum interpellat pro homine. eo. loco.nu.14.
Iuramentum non corroborat communiones terminorum.1.p.c.4.nu.21.
Iurare an teneatur creditor in executiuis post decem dies.part.1.c.16.nu.3.
Iurare per membra Dei est blasphemia. 2. par.c.5.nu.9.
Iracundia,an excuset à pœna blasphemiæ. eo.loco.nu.12.&.19.
Iuramentum impedit præscriptionem.2. par.c.30.nu.12.
Iuramentũ quando non liget neq; veniat adimplendum.2. p.c.27.nu.9.
Iuramentum,an compellatur iudex relaxare.eo.loco.nu.15.
Iuramentum informe & non certum non probat.2.p.c 30.nu.3.
Iuramentũ debet habere formã veritatis. 2.p.c.29.nu.5.
Iuramentũ patris nõ cõfirmat contractũ in præiudicium filiorũ.2.p.c.29.nu.12.

Iura-

Iuramentum non debet esse vinculum, vt iniqua agantur,aut credantur. eo.loco. num.5.
Iuramentum interpositum in materia liberationis habet vim dictionis taxatiuæ.eo.loco.nu.12.
Iure regio quid seruandum circa statuta condenda.1.par.c.19. nu.5.
Iuris appellatione an veniat ius commune.1.par.c.17.nu.9.&.10.
Iurisdictionem nemo exercet sine voluntate regia.1.par.c.1.nu.7.
Iurisdictio passiua cohæret suo territorio. eo.loco.nu.9.
Iurisdictio præscriptione adquisita intelligitur priuatiuè.eo.loco.nu.23.
Iurisdictio probatur per scripturam. eo.loco.num.10.
Iurisdictio qualiter resideat apud regem Castellæ.eo.loco. nu.7.
Iurisdictio potest possideri,& præscribi sine titulo.eo.loco.nu.19.
Iurisdictio dominorum inferiorum quomodo præscribitur.eo.loco.num.21.
Iurisdictio competens ex priuilegio intelligitur copulatiuè,non priuatiuè.eo. loco.num.25.
Iurisdictionis adquisitio est compromissum.eo.loco.nu.26.
Iurisdictio temporalis probatur sine scriptura.eo.loco.nu.30.
Iurisdictio adquiritur ex cõmuni errore. eo.loco.
Iurisdictio adquiritur ex negligentia.eo. loco.nu.31.
Iurisdictionis attributio est appellatio.eo. loco.nu.32.
Iurisdictio attribuitur ex infragrantia criminis.eo.loco.nu.33.
Iurisdictio qualiter admittatur per non vsum.1.par.c.5. nu.4.
Iurisdictio perditur ab inferioribus per negligentiam.eo.loco.
Iurisdictio differt à dominio.eo. loco. nume.10.
Iurisdictio quæ potest exerceri in aliquo loco certo,an possit extendi ad alium. 1.par.c.19. nu.1.
Ius exigendi seruitia à subditis qualiter hodie exigatur.2.par.c.4.nu.9.
Ius regale non est præscriptibile.eo.loco. num.20.
Ius pastus, quibus expensis debet defendi. 2.par.c.14 nu.21.& par.1.c.5.nu.1.
Ius collectandi est de regalibus. par. cap. 14.nu.1.
Ius superioritatis nullo modo eximitur à persona regia.1.par.cap.1.num.24.
Ius herbagij potest adquiri in alieno territorio.1.par.c.4.nu.22.
Ius pastus cõcessum intelligitur, si superabundet.eo.loco.nu.27.
Ius pastus,an possit ventilari cum vno vicino.eo.loco.nu.31.
Ius pascendi in alieno territorio qualiter debeat probari.eo.loco. nu.40.
Ius confiscandi,an competat dominis vassallorum.1.par.cap.7.num.1.
Ius excipiẽdi,qualiter præscribatur.1. par. c.12.num.10.
Ius venandi vel piscandi,qualiter præscribatur.eo.loco.nu.11.
Ius occupandi terras valdias propria autoritate potest adquiri ex immemoriali consuetudine 1.par.c.4. nu.9.
Ius piscandi, an mutetur ex causa publica. eo. loco.nu.42.
Ius iniquum in pœnis,an noceat alijs.1. p. c.13.nu.3.
Ius pascendi in terris aratis quomodò præscribatur.eo.loco.nu.8.
Ius adquisitum tertio,an possit diminui sine eius voluntate.1 p. c.17. nu.8.
Ius sedendi ante alios est priuilegium. 1.p. c.19.nu.15.
Ius sedendi potest resisti à parte etiam manu armata.eo.loco.
Ius syndicandi cui nõ competat.1.par.c.5. nu.12.in fi.

L.

LAicus qui possidet decimas præscriptione immemoriali, præsumitur eas habere ante concilium Lateranense.1.p.c.6.nu.7.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Lapſus centum annorum minus eſt quàm immemorialis præſcriptio.1.par.cap. 1. nu.21.
Lapſus decẽnij an impediat executionem inſtrumenti priuati.2. p.c.30.nu.11.
Lata culpa in impoſitione pœnæ corporalis nõ æquiparatur dolo. 2.p.c.16.nu.12
Legatum relictum filio ſpurio, an valeat. 2.p.c.29.nu.13.
Legis vtens authoritate non peccat.1. p.c. 1.nu.21.
Legis natura eſt futuris dare formã negotijs.eo.loco.
Legis diſpoſitio nõ eſt diuidenda per partes.1.p.c.4.nu.13.
Legis forma,an omnino ſeruãda.1.p.c.14. nu.1.
Lex quando loquitur per verba præteriti tẽporis ipſo iure pœna inflingitur.2. p. c.27.nu.11.
Lex.1.de los perjuros,habet locum in quaſi contractibus.eo.loco.nu.13.
Lex permittens præſcriptionem debiti, nõ intelligitur in re propria, ſed in actione 2.p.c.30.nu.12.
Lex,an poſsit facere quòd non petente aliquo,amittat actionem.eo.loco.
Lex,an poſsit facere quòd obligatio naturalis quæ oritur ex actione de iure ciuili tollatur.eo.loco.
L.2. de reſcindenda vẽditio. habet locum in tranſactione.1.p.c.1.nu.29.
L.22.&l.30.tit.15.li.2.ord.hodie ſunt correctę.1.p.c.2.nu.14.
Lex Toleti habet locum in ſpolio præſumpto.1.p.c.4.nu.12.
Lex Toleti eſt fauorabilis.eo.loco.nu. 13.
Lex Toleti non habet locum contra eccleſias.eo.loco.nu.17.
Lex Toleti an habeat locũ in terminis dominorum.eo.loco.nu.51.
Lex Toleti non habet locũ quãdo termini ſunt eremi. eo. loco.
Lex noua &correctoria nõ debet extendi vltra caſum in quo loquitur.eo.lo.n. 17.
L.4.tit.3.li.7. ord. habet locũ quo ad omnes terminos.eo.loco.nu.14. cum alijs.
L.fin.C.de vẽden.rebus ciuita.lib.11.an ſit in vſu.1.p.c.12.nu.21.
Lenocinium, an cõmittatur retinẽdo præſumptam vel ſuſpectam vxorem adulterij.1.p.c.22.nu.6.
Lenones ſunt à ciuitate expellendi.2. p.c. 6.nu.1.
Libertas vendendi poteſt infringi ratione publicæ vtilitatis.1.p.c.19.nu.35.
Leproſus poteſt expelli à ciuitate. 1.p.c.6. nu.6.
Liberatio vulgò dicta finquito quæ fuit data nõ viſis libris rationum, an valeat. 2.p.c.10.nu.4.
Liberatio ex qua reſultat enormiſsima læſio,non valet & poteſt retractari.eo.loco.nu.42.
Liberatio data cũ dolo & perſuaſione non valet ipſo iure.eo.loco.nu.42.
Licẽciati, an gaudeant immunitate doctorum.2.p.c.14.nu.29.
Licentia ad collectandum debet eſſe expreſſa & non præſumpta.eo.loco.nu. 6.
Licentia Romani põtificis circa alienationem rerum eccleſiaſticarum quid operetur.1.p.c.4.nu.38.
Licentia quæ dicatur.1.p.c.11.nu.2.
Licentia,an præſumatur ex diuturnitate tẽporis.1.p.12.nu.25.
Licentia requiſita in quacunq; diſpoſitione,qualiter intelligatur.eo.loco.nu.27.
Licentia regis vt frumẽtum aſporteturextra regnum,qualiter intelligatur. 1.p.c. 19.nu.35.
Licitatione facta in locatione bonorũ publicorum, an liceat in tempus aſsignatũ variare.2.p.c.12.nu.4.
Licitatio faciẽda iudici vel officialibus publicis præſentibus.eo.loco.nu.6.
Licitator ſimulatus nõ lucratur promiſsũ vulgo dictũ prometido.eo.loco.nu.8.
Licitator ſecũdus excludit primũ.eo. loco
Limitatio ad.l.25.titul.fi.partita.3.2. par. c.2.nu.2.
Limites ſunt ponẽdi ad ſignificandos fines agrorum.1.p.c.4.nu.19.
Limites qualiter probentur.eo.loco.
Limites debent continuari recta via.eod. loco.

Limi-

Limites amori qualiter reponantur. eod. loco.nu.47.
Loca publica, an poſsint aliquo tempore præſcribi.1.p.c.12.nu.6.
Locatio medicorum debet fieri ab omni populo.2.p.c.10.nu.9.
Locatio medici etiã iurata intelligitur ſecundum naturam contractus.eo.loco.
Locare domum reipublicę quis compellatur.par.2.c.13.nu.5.
Locuſtæ quæ naſcuntur in locis publicis debent mũdari expẽſis communibus. 2.p. c.10.nu.26.
Locatio bonorum publicorum debet fieri in forma conſueta.2.p.c.12.nu.2.
Locatio bonorum ciuitatis ſemel finita, an poſsit reſcindi ſi alius plus offerat.eo.loco.nu.3.
Locatio bonorum publicorum debet fieri aſsignato die certo.eo.loco.
Locatio bonorũ ciuitatis intelligitur quod fit more ſolito,& ſecundum conſuetudines & ſtatuta.eo.loco.nu.11.
Locationes bonorum publicorum debent fieri cum fidei iuſsione deſoluendo. eo. loco.nu.13.
Locatio operum publicorum qualiter ſit facienda.2.p.c.13.nu.2.
Lucrum debet applicari ei cui eſt facta læſio.1.p.c.2.nu.13.
Ludere hodie quantum liceat.2.p.capit.9. num.1.
Ludentes vltra taſſam qua pœna puniantur.eo.loco.nu.3.
Lucrantes aliquid in ludo ſine fraude an teneantur reſtituere.eo.loco.nu.4.
Ludentes ad æquulos vulgo dicti dados, acrius puniuntur.eo.loco.nu.11.
Luſores vt condẽmnentur pro ſecunda vice debet conſtare de prima condemnatione.eo.loco.nu.10.
Luſores præſumuntur vti male ſubſtantia ſua.eo.loco.nu.12.
Luſores nõ poſſunt eſſe teſtes in cauſa criminali.eo.loco.
Ludi publici debent fieri expenſis publicis.2.p.c.10.nu.12
Lupanaria debent eſſe in locis ſecretis vel extra ciuitates.2.p.c.6.nu.7.

M

Maior pars concilij quæ dicatur.1.p. c.19.nu.6.
Maior dos debet dari nubẽtibus quàm intrantibus religionem.1.p.14 nu.7.
Magiſtri operũ publicorum quid tenẽtur facere opere finito.2.p.c.13.nu.2.
Magiſtri operũ publicorum vſq; ad quod tẽpus tenentur de vitio operis.eo.loco.
Malleatores repellẽdi ſunt à ciuitate.2.p. c.6.nu.15.
Maleficia diſtinguũt propoſitum. 1.par.c. 3.nu.25.
Mandatũ regis nõ implens in cauſis grauibus,punitur pœna mortis.1.p.c.1.n.14. infi.
Mandatum regis qualiter intelligatur implendum.eo.loco.
Mandatũ factũ correctori non poteſt impleri per locum tenentẽ.1.p.c.4.nu.33.
Mãdatum regiũ de capiẽdo, an debeat exequi ſine informatione.1.p.c.11.nu.6.
Marranus quis dicatur.1.p.c.19.nu.20.
Matricula nominatorũ debet præſentari regi vel domino loci.eo.loco.nu.21.
Medico vel magiſtro datur ſalarium ex bonis communibus.2.p.c.10.nu.8.& qualiter recipiendus à populus.eo.nu.4.
Medicus poteſt petere ſalarium ab hæredibus defuncti.eo.loco.nu.9.
Medicus ſemel approbatus poteſt reprobari,ne vita hominum pereat. eo.loco.
Mala fides nõ præſumitur ex diuturna poſſeſsione.2.p.c.14.nu.25.
Mendicantes validi vulgò dicti vagabundos expelluntur à ciuitate.2.p.c.6.nu.2
Melioratio ex cauſa dotis,an valeat.1.part. c.14.nu.5.
Meliorationem tertij & quinti ex cauſa dotis quis poſsit facere.eo.loco.
Melioratio, an poſsit fieri in caſu quo non reſultat dos exceſsiua.eo.lo.n.6.7.&.8.
Mera voluntas & non metus præſumitur ex immemoriali conſuetudine.2.p.cap. 4.nu.10.

Mer-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Merces corruptæ ſunt proijciendæ.1. p.ca. 16.nu.30.
Merces apothecariorum corruptæ,ſunt cõ cremandæ.eo.loco.
Merces debent vendi certo loco. eo.loco. nu.31.
Meretrices & inhoneſtæ perſonæ poſſunt repelli à ciuitate.2.p.c.6.nu.3.
Merum imperium quibus verbis concedatur.1.p.c.5.nu.1.
Merum imperiũ qualiter præſcribatur hodie.1.p.c.5.nu.20.&.21.
Miniſtri iudicum non poſſunt aliqua munera recipere.1.p.c.2.nu.5.
Minor an poſsit eſſe rector ciuitatis.1.par. c.19.nu.16.
Minor & reſpublica æquiparantur.2. p.ca. 12.nu.11.
Meretrices an liberentur à contributione collectarum.2.p.c.14.nu.33.
Minor an excuſetur à pœna blaſphamię.2. p.c.5.nu.20.
Montes, & termini publici quãdo poſsint arari.1.p.c.12.nu.29.
Monitio concubinæ debet eſſe in perſona 2.p.c.26.nu.9.
Monopolia ſi faciunt officiales.1.par.c.19. nu.31.
Moſtrencos cui competunt.1.p.c.7. nu.5.
Multa in iure permittuntur, vt ſcandala vitentur.2.p.c.2.nu.1.
Mulier contrahens ſine licentia viri & cũ iuramento,poteſt adire iudicem ſeculare m,vt compellat ad relaxandum eum cui ioratus eſt.2.par.c.27.nu.15.
Munera licèt minima mouent animos.1.p. c.2.nu.4.
Munera perſonalia qualiter diuidantur.2. p.c.14.nu.11.
Murorum reparatio quibus expenſis fieri debet.2.par.c.3.nu.6.
Mutuanti in ludo non datur repetitio.2.p. c.9.nu.13.
Mutuum poteſt recipi à vicinis ſine regia licentia.2.p.c.14.nu.9.

N.

NAturalis quis dicatur.1.p.c.3. nu.5.
Naturales quando poſſunt vicẽ cor rectorum gerere.eo.loco.
Negans ſcripturam qualiter puniatur.2.p. c.30.nu.12.
Negligẽtia aliquando eſt dolus.eo.lo.n.6
Negligentia dominorum in adminiſtrãda iuſtitia,qualiter probetur.1.p.c.1.nu.31.
Negligentia qualiter probetur.eo.loco.
Nobiliores & ditiores præferuntur in electionibus.1.p.c.19.nu.17.
Nobilitas qualiter debet conſiderari.eod. loco.nu.18.
Nobilis nõ cogitur acceptare officium vile.eo.loco.nu.24.
Nobilis an teneatur decantare palinodiã. 1.p.c.20.nu.6.
Nobiliter viuentes præferuntur negotiatoribus & alijs inferioribus hominibus. eo.loco.nu.18.cum alijs.
Nobilis an contribuere teneatur contra ſe in cauſa nobilitatis.2.part.cap.10.num. 19.
Nobilis qui habitat in rure an debeat eligi ad officia.eo.loco.nu.19.
Nobilis legitimus præferendus eſt nobili baſtardo.eo.loco.
Nobilis,pendẽte quæſtione nobilitatis, an poſsit admitti ad officia nobilium. eod. loco.nu.23.
Nobilis an compellatur ad cuſtodiam meſſium vel vinearum.2.p.c.14.nu.13.
Nobilis an poſsit collectari propter magnam regis neceſsitatẽ.eod.loco. nu.22.
Nobiles quãdo collectentur.eo.loco.n.19
Nobilitas in dubio non præſumitur.eo.loco.nu.24.
Nominãtes incapaces ad officia an debeãt priuari iure nominandi.1.p.c.19. n.22.
Nominatus ad officia quando poſsit excuſari.eo.loco.nu.23.cum alijs.
Nouitas quando dicatur fieri.1.p.c.1.n.32
Nuncios quis poſsit creare.eo.loco. nu.11.
Nuncij qui dicantur.eo.loco.
Nullitas an impediat executionem.2.par. c.30.nu.9.
Nutrices tenentur ad cuſtodiam puerorũ. 1.p.c.nu.18.
Negotium quãdo dicatur aliquẽ tangere. 2.par.c.23.nu.1.

Negotium dicitur alicui tangere, quando tangit eius conſanguineum, vel affinẽ. eo.loco. nu.7.
Negotium tangere aliquẽdicitur, quando tangit cognatum ſpiritualẽ, vel amicũ. eo.loco.
Notarius per ſolum iuramentum recuſatur.eo.loco.nu.13.

O.

OBligatus vẽdere ſingulis diebus certã quãritatẽ alimonię,an cogatur eodẽ die plus vẽdere.1.p.c.19.nu.35.
Obliuio præſumitur ex longinquitate temporis.1.par.c.1.nu.25.
Occidens aliquẽ in ludo pugnantẽ ſecũ,liber eſt à quacunq; pœna.2.p. c.16.n.13.
Offendens ſepulchra defunctorum tenetur actione iniuriarum.1.p.c.1.nu.1.
Officium iudicis appellatur defenſio. 2.p. c.30.nu.7.&.1.p.c.16.nu.6.
Officiales circa officia poſſunt habere iuriſdictionem.1.p.c.1.nu.29.
Officiales extorquentes ſportulas vltra taſam qualiter puniantur.1.p.c.2. nu. 14.
Officium pœnitentiarij Papæ non ſpirat, mortuo Papa.1.p.c.3.nu.3.
Officium publicum quis poſsit habere. 1. p.c.19.nu.17.
Offendens delatorem virgæ iuſtitiæ,eſt in dolo,quia eſt ſignum iuriſdictionis.2.p. c.21.nu.4.
Officialis appellatione, an veniat conſultor.eo.loco.
Officiales ſiue meneſtrales, qui dicuntur, eo.loco.nu.28.&.p.1.c.19.
Officialis clericus,an puniatur ſtatutis laicorum.eo.loco.
Officialeslaicos punit iudex eccleſiaſticus. eo.loco.nu.29.
Officiales an poſsint facere monopolia. eo.loco.nu.31.
Officialib' an poſsit imponi taſſa.eo.loco.
Officialis qui vtitur ſigno alterius officialis famoſiſsimi,punitur arbitrio iudicis. eo.loco.nu.32.
Officiales conciliorũ nõ poſſunt facere locationẽ bonorũ ciuitatis.2.p.c.12.n.13.
Officiales conciliorũ, qui propter negligentiam,aut diſsimulationẽ non adquirunt reipublicæ,videntur de eius bonis donare.eo.loco. nu.14.
Officiales qui cũducũt operas ſuas ad op' faciendũ certo pretio, an poſsint allegare ſe eſſe deceptos.2.p.c.13.nu.3.
Officiales regij ſunt immunes à contributione collectarum.2.p.c.14.nu.26.
Officialis qui tenetur aliquod opus facere, an poſsit per ſubſtitutum conficere. 2. p.c.13.nu.4.
Onus collectæ tranſit ad quoſcunque poſſeſſores bonorũ, ſi onera ſunt patrimoniorum.2.p.c.14. nu.19.
Opera publica,quibus expenſis debẽt conſtrui.2.p.c.13.nu.1.
Ordo in ſedendo debet ſeruari.1.p.c. 19. num.15.
Ordo in votando eſt ſeruãdus. eodẽ loco. num.14.
Ordo ſeſsionis ceſſante, priùs occupator loci vel ceſsionis,tuendus eſt in poſſeſſione.eo.loco.
Eſculentum & poculentum, an poſsit recipi.1.p.c.2.nu.4.
Oues oberrãtes quid debeat ſolui.1. par.c. 13.num.3.

P.

PActum deſoluendo collectam,an valeat.2.p.c.14.nu.7.
Palatij Ruuij opinio in rep. Rubr. 3. ver. contractis,in fi. qualiter intelligatur.1. par.c.15.nu.3.
Partialitas vitanda.1.par.c.2.nu.20.
Partialitas quid ſit.eo.loco.
Partialitas qualiter probetur.eo.loco.n.21.
Partialitas nomen verbale.eo.loco.
Paniaguados an liberentur à muneribus. 2.p.c.14.nu.34.
Paſtores poſſunt collectari ratione bonorum.eo.loco.nu.16.
Pater dotãs filiam videtur de ſuodotare. 2.p.c.8.nu.4.
Pater pro filio,vel ècontra,an poſsit in cõciliũ votum præſtare.1.p.c.19.nu.23.
Pater incarceratur pro alimentis filio debitis.eo.loco.nu.7.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Pauperes liberantur à muneribus tam realibus quàm personalibus.2.p.c.14.n.33
Pœna non habet locum ex præsumptione 1.p.c.1. nu. 18.
Pœna minoratur propter paruitatem rei.2 p.c.19.nu.14.
Pactum appositum in societate quòd superlucro stetur solo iuramento vnius,an valeat.2.p.c.29.nu.5.
Pactum in societate quòd non probata statim amissione detur integrum capitale, an valeat eo.loco.nu.5.
Pactum, an valeat in contractu societatis quòd socius teneatur probare amissionem capitalis.eo.loco.nu.6.
Pactũ aut confessio non mutant ea quæ cõcernũt prætorũ imperiũ.2.p.c.29.nu.5.
Pactum inter partes circa formam probationis seruanda.eo.loco.nu.6.
Pœna legis æqualiter imponenda tam nobilibus quam plebeis.2.par.c.16.nu.4.
Pœna cõsuetudinaria vel statutaria debet omnino impleri per iudicem, alias iudex punitur de dolo.eo.loco.nu.5.
Pœna in principe semper est arbitraria & non ordinaria.eo.loco.nu.10.
Pœna minuitur si crimen non liquide probatur.eo.loco.nu.17.
Pœna mortis & abcisionis membri æquiparatur.eo.loco.nu.18.
Pœna vbi minoranda est ex aliqua causa, illa debet esse minor in eodem genere & qualitate.eo.loco.nu.19.
Pœna falsi,an habeat locum vbi alia pœna imponitur ab statuto.2.p.c.27.nu.20.
Pœnæ fiscales an possint à iudice vrgente necessitate erogari sine licentia regia. 2. p.c.24.nu.1.&.c.10.nu.18.
Pecunia publica vel pœnæ fiscales nõ possunt mutuari.2.p.c.24.nu. 2.
Peccans publicè punitur tam à iodice ecclesiastico quam seculari.2.par.c.26.nu. 5.
Pecunia publica in quibus rebus possit erogari.2.p.c.10.
Pecunia consumpta pro amplianda ciuitate, debet solui ex bonis cõmunibus. eo. loco.nu.17.
Pecunia legata ad nouum opus inchoandum potest cõuerti in reparationẽ operum publicorum.2.p.c.3.nu.1.
Pœna ordinaria nõ imponitur ex duobus testibus inhabilibus.2.p.c.5.nu.5.
Pœna minoratur propter multitudinem delinquentium.eo.loco.nu.14.
Pœna blasphemiæ habet locum in fœminis sicut in masculis.eo.loco.nu.17.
Pœna blasphemiæ habet locum cõtra proferentes verba per scripturam.eo.loco.
Pœna blasphemiæ lata semel sententia, an possit suppleri.eo.loco.
Pœna blasphemiæ quando minoretur. eo. loco.nu.8.
Pœnã blasphemiæ nõ remittit rex nec epi scopus.eo.loco.nu.20.
pœna blasphemãtium non mutanda.eo.loco.nu.21.
Pœna receptationis contra quas personas habeat locum.2.p.c.7.nu.13.
Pœnas,quę pertinent ad cameram fisci,nõ potest iudex erogare sine licẽtia regia. 2.p.c.10.nu.16.
Pœnarũ remissio spectat ad regem. 1.p.c. 7.nu.11.
Pœna contra ludentes imposita præscribitur per duos menses.2.p.c.9.6.
Pœna septupli quibus casibus punitur his legibus.1.p.c.2.nu.11.
Pœna harum legum quando fisco applicatur.eo.loco.nu.12.
Pœna debet parti læsę applicari.eo.lo.n.13
Pœna septupli qualiter intelligatur.eo. lo.
Pœna priuationis officij,an intelligatur ipso iure.eo.loco.nu.14.
Pœna criminalis habet locum contra propellantes terminos.2.p.c.4.nu.26.
Pœna pecuniaria potest cõmutari in pœnam corporalem.eo.loco.nu.29.in fi.
Pecunia recondita in muro domus venditæ an pertineat ad emptorẽ.eo.loc.n.33
Pœna alienationis bonorum ecclesiarum qualis sit.eo.loco.nu.36.
Pœna alienationis bonorum ecclesiarum qualiter vitetur.eo.loco.nu.39.
Pœna non visitandi terminos nõ habet locum contra los alcaldes ordinarios. eo. loco.nu.44.

Pœnæ

Pœnæ & calumniæ an competant dominis vassallorum.1.p.c.7.nu.1.
Pœna quando imponatur.eo.loco. nu. 3.
Pœnas an possint habere emẽtes pedagia. eo.loco.nu.4.
Pœna an remittatur propter paupertatẽ. eo.loco.nu.8.
Pœna publicè imponenda, an possit remitti.eo.loco.
Pœnæ pecuniariæ qualiter debent expẽdi per dominos,cui applicantur. eo. loco.
Pœna an possit apponi per populũ in obseruantia statutorum.1.p.c.19.nu.5.
Pœna quinti,an habeat locũ de iure. 1. par. c.13.nu.3.
Pœna quinti an debeatur ex immemoriali consuetudine.eo.loco.
Pœna saltus vel defensæ particularis quanta sit.eo.loco.nu.5.
Pœna non diuisa per legem,vel consuetudinẽ,cui debeat applicari.eo.loco.nu.6.
Pœna montium & saltuum, an liget clericos vel religiosos.eo.loco.nu.7.
Pœna septupli, an possit remitti per concordiam.1.p.c.18.nu.3.
Pœna imposita per statutum,an possit exigi à iudice sine sententia.eo. loco.
Pœna septupli, an possit pertinere ad iudicem.eo.loco.nu.4. (loco.
Pœna septupli est nimis infamatoria. eod.
Pœna corporalis,quæ venit imponenda in defectum pœnæ pecuniariæ, deficiente vno nummo,an debeat imponi integra pœna corporalis.eo.loco.
Pœna imponẽda iudicibus exigẽtibus pœnas cõtra formã legũ huius regni.eo.loco.
Pœna stellionatus, contra quos habeat locum.eo.loco nu.30.
Pœna contradictionis, an habeat locum in nobili,vel fidalgo.1.p.c.20.n.6. &.7.
Pignorare est de mero vel mixto imperio. 1.par.c.1.nu.12.&.13.
Pignoribus captis qualiter procedatur in causa principali.1.p. c.4.nu. 30.in fine.
Pleyto omenaje qualiter recipiatur.2.par. c.27.nu.7.
Pestilentiosus potest repelli à ciuitate. 2. p.c.6.nu.8.
Pecunia an possit promitti, & dari assecuranti periculum nauium.2.p.c.12.nu.12.
Piscatores an possint accipere pisces vetijs nociuis.1.p.c.19.nu.30.
Pistores qui faciunt, vt panis exhaletur, & maior appareat,qualiter puniãtur.eo. l.
Platea vel via publica, an possit alienari per populum.1p.c.12.nu.24.
Pluralitas filiorum est iusta causa minorandi pœnam legis.2.p.c.16.nu.16.
Pœnæ fiscales dicuntur esse de patrimonio regis.2.par.c.24.in prin.
Periurium crimen est misti fori.2.par.cap. 27. nu.1.
Periurium quid sit.eo.loco.nu.2.
Periurium committitur in omittendo.eo. loco.nu.3.
Periurium præsumptum non est punibile. eo.loco.nu.4.
Periuriũ an sit crimẽ publicũ.eo.lo.nu.5.
Periurij an puniatur frangens fidem.eo.loco.nu 6.
Periuros qua pœna puniatur.eodem loco. num.8.
Periurium non dicitur,vbi deest dolus.eo. loco.nu.10.
Periurij pœna quando cesset.eodem loco. num.11.
Periurus iocurrit infamiã.eo.loco.nu.14.
Periurium quis teneatur probare.eo.loco. nu.16.
Periurus circa positiones qualiter puniatur.eod.loco.nu.17.
Periurus impropriè dicitur hæreticus. eo. loco.nu.29.
Periurus testis potest iudicis officio puniri.eo. loco.nu.4.
Periurus an sit contraueniens effectui contractus,si non contrauenit ipsi contractui.eo. loco.nu.14.
Periurium an possit accusare alius quàm contrahens.eo.loco.nu.16.
Periurij pœna in iudicio. eo.loco.
Periurus in respondendo positionibus,criminaliter punitur.eo.loco.nu.17.
Periurium an incurrat qui iurauit ad carcerem redire, & non redijt. eo. loco. nu.17.in fi.

¶¶¶ Populi

Universidad de Deusto
Biblioteca

Populi Castellæ nullam à iure habent iurisdictionem actiuam. 1. p. c. 1. nu. 8.
Populus potest rem suam per custodes publicos custodire. eo. loco. nu. 13.
Populus præsumitur possidere terminos, qui cohærent ciuitati aut villæ. 1. par. c. 4. nu. 4.
Populi non compelluntur stare in communione terminorum. eo. loco. nu. 20.
Populi castellæ, an possint facere statuta. 1. par. c. 8. nu. 6.
Populus an debeat citari antequàm terræ concedantur à rege. 1. p. c. 12. nu. 20.
Populus sine licentia dominorum, an possit concedere licentiam scindendi arbores montium. eo. loco. nu. 24.
Populus quando alienet. eo. loco. nu. 25.
Populus an possit condere statuta sine scientia regis. 1. p. c. 19. nu. 4.
Populus habet iurisdictionē. 1. p. c. 5. n. 11.
Pōtem an quilibet possit ædificare sine regia licentia. 2. par. c. 3. nu. 8.
Pontes quibus expensis debeant fabricari, & reparari. eo. loco.
Populus an possit congregari sine licentia iudicis. 2. p. c. 14. nu. 3.
Portagium non potest de nouo, nisi à principe introduci. 2. par. c. 4. nu. 1.
Portagium quare soluatur. 1. p. c. 1. nu. 12.
Portagiū non debetur ex obligatione subditorum. 2. p. c. 4. nu. 12.
Possidentes pensiones vulgò dictæ (juros o censos) in aliquo loco, an teneātur soluere collectas. 2. p. c. 14. nu. 15.
Possessio vitiosa non iuuat. eo. loco. n. 25.
Possessio nobilitatis quo tempore amittatur. eo. loco. nu. 26.
Possessio nobilitatis in propria persona, an sufficiat iure regio. eo. loco. nu. 24.
Possessor præsumitur dñs. 1. p. c. 12. nu. 4.
Possessio villæ qualiter sumatur. 1. par. cap. 1. nu. 6.
Possessio cum lapsu quadraginta annorū, an sufficiat in præscriptione ciuili. eod. loco. nu. 21.
Possessor ex immemoriali, an tuendus sit in proprietate. 1. p. c. 12. nu. 5.
Possessio loci sufficit, quòd accipiatur in dom publica dicta (del ayuntamiento) 1. p. c. 20. nu. 2.
Potestas creandorum magistratuum expectat ad principem. 1. p. c. 1. nu. 1.
Potestas eligendi ad officia & dignitates pertinet ad principem. eo. loco. nu. 2.
Potestas delegata datur solo verbo Regis. eo. loco. nu. 10.
Potestas numerandi tabelliones, an duret transacto tempore legis. 1. p. c. 10. n. 5.
Præscriptio habet vim soluti debiti. 2. par. c. 40. nu. 11.
Præscriptio habetur pro veritate. eo. loco.
Præscriptio debiti, an procedat vbi debitor potest opponere compensationem. eo. loco. nu. 12.
Præscriptio principalis an prosit fideiussori. eo. loco.
Præscriptio debiti nō procedit, si pars debiti soluatur. eo. loco.
Præscriptio debiti non procedit si nō completa præscriptione ecclesia succedit creditori. eo. loco.
Præscriptio debiti non procedit, si debitū descendit ex vsuris debitis. eo. loco.
Præscriptio sine possessione non procedit. 2. par. c. 4. nu. 17.
Preces iniustæ omnino respuendæ. 2. part. c. 1. nu. 1.
Pragmatica de los perjuros, quare sic nominata. 2. p. c. 6. nu. 15.
Præstatio voluntaria, quando obliget in futurum. 2. p. c. 4. nu. 18.
Præstatio seruitiorum respectiua non adquiritur ex immemoriali cōsuetudine, cessante respectu. eo. loco. nu. 19.
Præscribi an possit vt vn⁹ solus habeat furnū aut molendinū. eo. loco. n. 22. & 23.
Præstans auxilium delinquenti post delictum commissum, punitur eadem lege, sed non eadem pœna. 2. par. c. 7. nu. 1.
Prædicatores qui prædicant, possunt pro sustentatione vitæ pretium accipere. 2. part. c. 10. nu. 27.
Pretium an subrogetur loco muneris personalis. 2. par. c. 14. nu. 12.
Priuilegia de non soluendis collectis, strictè debent interpretari. eo. loco. nu. 34.

Præ-

Præscriptio immemorialis requiritur ad imponēdā collectā vassallis. 2. p. c. 4. n. 16.
Præscripta iurisdictione præscribitur ius condendi statuta. 1. p. c. 19. nu. 4.
Præscriptiones aliquando procedunt sine titulo. 1. p. c. 1. nu. 20.
Præscriptio de iure canonico procedit sine bona fide. eo. loco. nu. 21.
Præscriptio & priuilegium æquiparantur. eo. loco.
Præscriptio potest causari ex priuilegio insufficienti. eo. loco.
Præscriptio communis requirit bonam fidem. eo. loco.
Præstatio seruitiorum, quando dicatur voluntaria vel necessaria. 2. p. c. 4. num. 17.
Præscriptio iurisdictionis regni Castellę non requirit notitiam tituli à principio. eo. loco.
Præscriptio quòd non appelletur ad regē, an valeat. 1. p. c. 5. nu. 2.
Præscriptio qualiter procedat circa sotos, e de conejos. p. 1. c. 12. nu. 11.
Præscribi potest ne appelletur ad inferiores. eo. loco.
Prælatus tenetur iurare de non alienando res ecclesiæ. 1. p. c. 4. nu. 41.
Prænaricatio quæ dicatur. 1. p. c. 2. nu. 2.
Prænaricatio qualiter committatur. eo. loco. nu. 25.
Prænaricatiō non arguitur ex obliuione. eo. loco.
Prænaricator publicus qualiter puniatur. eo. loco.
Principis an possit rem alicui auferre sine causa. 2. p. c. 30. nu. 12.
Princeps etiam in criminalibus benè potest committere examinationem testium. 2. p. c. 17. nu. 4.
Priuilegium quando dicatur acceptatum. 2. p. c. 1. nu. 4. & 5.
Priuilegium nondum acceptatum trāsmittitur ad hæredes. eo. loco. nu. 6.
Priuilegium ad exigenda portagia debet esse registratum iuxta formā. l. 13. ti. 10. lib. 6. ordi. 2. p. c. 4. nu. 8.
Priuilegiū potest suppleri ex præscriptione cessante iuris errore. eo. loco. nu. 20.
Priuilegium concessum officiali ratione officij, intelligitur, si actu exercet officium. 2. p. c. 13. num 29.
Priuilegiū de nō soluēdis collectis strictè debet interpretari. eo. loco nu. 34.
Priuilegiorū verba attendēda. 1. p. c. 5. n. 3.
Priuilegium regis nō semper transit in priuilegiatum. 1. p. c. 1. nu. 22.
Priuilegium & præscriptio, in quo differunt. eo. loco. nu. 25.
Priuilegium qualiter declaretur. 1. p. c. 14. num. 5.
Priuilegia cōcessa fratribus sanctæ Vlaliæ, vel alterius ordinis, an debeant seruari, etiam in terris dominorum huius regni. 1. p. c. 7. nu. 6.
Priuilegium vt nobiles aut fidalgui excludantur ab officijs reipublicæ, an valeat. 1. p. c. 19. nu. 18.
Priuilegiatus an excusetur ab officijs publicis. eo. loco. nu. 26.
Priuilegium non perditur ex præsumptis probationibus. 1. p. c. 22. nu. 7.
Priuilegium an amittatur per solā attentationem criminis. eo. loco. nu. 8.
Priuatus ab officio in syndicatu, an possit exercere officium, pendente appellatione. 1. p. c. 19. nu. 25. (c. 1. n. 2.
Princeps subrogatur loco reipublicæ. 1. p.
Probatio culpæ debet esse de leui & lata nō de leuissima tantū. 2. p. c. 29. nu. 6.
Probatio contra iudices recipientes munera, qualiter fiat. 1. p. c. 2. nu. 16.
Probatio per coniecturas admittitur contra vsurarios. eo. loco. nu. 19.
Probatio priuilegiata. eo. loco.
Probatio partialitatis debet esse specifica. eo. loco. nu. 21.
Probatio couilorū omne genus probationis excludit. 1. p. c. 4. nu. 16.
Probatio immemorialis quādo cessat. 1. p. c. 12. nu. 6.
Probatio faciēda intra certū tēpus an possit admitti termino elapso. 1. p. c. 16. n. 2.
Probatio cōfessionis, an cōprehēdatur sub simplici probatione. eo. loco. nu. 3.
Processus factus cū vno tabellione de numero, iudice ex officio cōtra aliquē pro cedente

Universidad de Deusto
Biblioteca

cedente non potest perfici coram alio tabellione, etiam ad instantiam accusatoris. 2. p. c. 15. nu. 6.
Processus factus super exceptiones vltra admissas in iure, an sit nullus. 1 par. cap. 17. nu. 6.
Processus contra ludentes non potest inchoari, non præcedente informatione. 2. p. c. 9. nu. 7.
Processus nouus, an sit causandus super incidenti periurio. par. 2. c. 27. nu. 5.
Procurata & affectata non debent prodesse iudici affectanti. 1. p. c. 22. in prin.
Proditor quis dicatur. 1. p. c. 2. nu. 25.
Prohibito id quod minus est, an videatur prohibitũ, q̃ maius est. 1. p. c. 16. nu. 3.
Prorogatio nõ habet locum in appellationis instantia. 1. p. c. 1. nu. 32.
Prorogatio legis attribuit iurisdictionem. eo. loco.
Prorogatio solutionis, an sit nouus contractus. eo. loco. nu. 8.
Prorogatio solutionis facta per partes, qualiter intelligatur facta, eo. loco.
Propter libertatem dantis & accipientis non inducitur formata possessio. 2. p. c. 4. nu. 17.
Protestatio contraria ad id quòd quis tenetur ratione officij, nil iuuat protestantẽ. 2. p. c. 23. nu. 4.
Promissiones quæ vulgò dicuntur promeritidos, an possint dari ab administratoribus ciuitatum. 2. p. c. 12. nu. 12.
Publicæ functiones, an præscribantur. 2. p. c. 14. nu. 15.
Pueri expositi, quibus expensis sint procreandi. 2. p. c. 10. nu. 19.

Q.

QValitas subiecti non requiritur, vbi nõ est necessaria substãtia. 1. p. c. 1. nu. 21.
Qualitas dispositionis, an sit probanda. 1. p. c. 14. nu. 4.
Qualitas condemnationis septupli, an possit alia forma in sententia suppleri. 1. p. c. 18. nu. 5.
Qualitas testium quando sit probanda. 1. p. c. 6. nu. 7.
Qua si possessio æstimationis probatur per matriculã præcedentẽ. 1. p. c. 10. nu. 18.
Querela corã rege qualiter proponatur. 1. p. c. 1. nu. 32.
Qui nõ habet in bonis quando luat in corpore. 2. p. c. 16. nu. 7.

R.

RAdẽs arma vel insignia ex capellis alicuius, an cõmittat delictũ. 1. p. c. 1. n. 4
Radens imagines sanctorũ malitiosè, qualiter puniatur. eo. loco.
Ratio reddita qualiter potest sententiari. 1. p. c. 9. nu. 3.
Ratio publica quo loco exigatur. eo. loco. nu. 4. & 2. p. c. 10. nu. 30.
Rationes bonorum publicorum qualiter exigantur. eo. loco. nu. 31.
Ratio administrationis semel præscripta, non debet iterùm reddi. eo. loco.
Ratio quæ non potest intelligi, non dicitur reddita, nec data videtur. 2. p. c. 10. nu. 32. & 41.
Receptio clericatus post delictũ cõmissũ an proficiat assumenti. 1. p. c. 22. nu. 12.
Receptores collectarum nõ recipiunt munera. 1. p. c. 2. nu. 5. in fi.
Receptator delinquentium. p. 2. c. 7. nu. 11.
Recognitio instrumenti priuati probatur per duos testes. 2. p. c. 30. nu. 5.
Recognitio vt valeat, debet fieri ab eo, qui habet legitimam personã comparendi in iudicio. eo. loco. nu. 5.
Reconuentio non habet locum in executiuis. eo. loco. nu. 6.
Recõuentio nõ habet locũ in omnibus casibus, in quib⁹ agitur iudicis officio. eo. lo.
Recognitio facta à minore, an habeat executionem paratam. eo. loco. nu. 7.
Recognitio instrumẽti priuati, cuius debitum est præscriptũ, an habeat executionem paratam. eo. loco. nu. 12.
Reconuentio est causa attributiua iurisdictionis. 1. p. c. 1. nu. 32.
Recusatio iudicis in causa propria non est necessaria. 2. p. c. 23. nu. 2.
Recusatio alicuius de cõcilio est proponẽda cum causa, & non sufficit iuramentũ. eo. loco. nu. 8.
Recusari
Recusari potest arbiter iuris, licèt non arbitrator. eo. loco. nu. 10.
Recusatio contra delegatum qualiter fiat. eo. loco.
Recusari qualiter debeat assessor. eo. loco.
Recusari potest iudex, qui fuit aduocatus. eo. loco. nu. 10.
Recusari nõ põt merus executor. eo. loco.
Recusari non potest iudex in notorijs. eo. loco. nu. 11.
Recusatio iudicis non habet locum, quando pœna certa est imponenda pro delicto notorio. eo. loco.
Recusatio non fit super factis præteritis, à iudice, sed ferendis. eo. loco. nu. 12.
Recusari nõ potest iudex in causa propria, quando pœna est certa. eo. loco.
Recusatio an habeat locum post conclusum in causa. eo. loco.
Recusatio est proponẽda in scriptis. eo. lo.
Recusatio iudicis nõ requirit causę expressionem. eo. loco. nu. 13.
Recusari potest notarius per solũ iuramentum. eo. loco.
Recusatio generalis omnium iudicũ, vel literatorum non valet. eo. loco.
Recusatus iudex ratione loci suspecti remouetur in totum, vel mutatur locus iudicij. eo. loco. nu. 14.
Recusans iudicem soluit expensas soluendas assessori. eo. loco. nu. 15 & c. 15. n. 6.
Recusatio primæ instantiæ durat in secunda. eo. loco. nu. 16.
Recognitio priuatæ scripturæ debet fieri, lecta priùs scriptura. 1. p. c. 30. nu. 1.
Recognitio instrumenti priuati, facta per procuratorem non habentem mandatum, an valeat. eo. loco. nu. 2.
Recognitio instrumenti priuati, vt habeat executionem paratam, debet fieri simpliciter. eo. loco. nu. 3.
Recognitio debet esse certa. eo. loco.
Recognitio debet esse expressa, & non tacita. eo. loco. nu. 4.
Recognitio debet fieri ab eo qui subscripsit instrumentũ, nõ à solis testib⁹. eo. lo. n. 4.
Receptans delinquentem, qui à iudice requisito non tradit, ad quam pœnam teneatur. 2. p. c. 7. nu. 2.
Receptare hodie quis dicatur. eo. lo. nu. 4.
Rectores nec alij officiales cõcilij nõ liberantur à contributione collectarum ratione officiorum. 2. p. c. 14. nu. 27.
Rectores qui sibi aliquid percipiunt de bonis communibus ciuitatis, qua pœna puniantur 2. p. c. 11. nu. 1.
Rectores nõ creãt vniuersitates. 1. p. c. 1. n. 1.
Rectores populorum non recipiunt munera. 1. p. c. 2. nu. 5.
Rectores concilij, an possint assistere cum correctoribus in carcere, ne iniustè vexentur incarcerati. 1. p. c. 19. nu. 8.
Rectori ciuitatis, an liceat nominare successorem. eo. loco. nu. 23.
Rectores qui non congregantur causa publicæ vtilitatis, an possint mulctari à iudice. 1. p. c. 20. nu. 2.
Rectores an teneantur semper congregari ad libitũ superioris. eo. loco. n. 2. in fi.
Reductio boni viri, coram quo iudice petatur. 1. p. c. 1. nu. 27.
Reædificatio ecclesiæ parochialis debet fieri expẽsis cõmunibus. 2. p. c. 10. n. 29.
Refectio fontis vel vicorum, quibus expẽsis debet fieri. 2. p. c. 14. nu. 21.
Reædificare an liceat antiqua fortalitia. 2. p. c. 2. nu. 3.
Relaxare iuramentum, an compellatur iudex. 2. p. c. 27. nu. 15.
Relictum in alterius iuramentum, intelligitur, si bene iurauit. 2. p. c. 29. nu. 3.
Remissio delicti non extenditur de vna persona ad aliam. 2. p. c. 7. nu. 4.
Remissio delinquentis non habet locum in delictis leuibus. eo. loco. nu. 5.
Remissio delinquentis est facienda si constat de delicto per informationem testium. eo. loco. nu. 6.
Remissio an habeat locũ in contractibus. eo. loco. nu. 9.
Remissio in quibus casibus non habet locum. eo. loco. nu. 5. cum alijs.
Reformatio statutorum, ad quẽ pertineat. 1. p. c. 19. nu. 5.
Relegatus an possit eligi ad officia. eo. loco. nu. 24.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Regatarij & dardanarij prohibẽtur emere donec trãseat hora certa.eo.loco.n.35.
Regi volenti non fit fraus. 1.p.c.1.nu.21.
Regatarij dicuntur violatores pacis.eo.loco.nu.36.
Regatarij qui vendunt alimenta tempore careſtiæ carius quã taſſatum eſt,qualiter puniantur.eo.loco.nu.37.
Reparatio murorum,in quibus locis fit facienda.2.p.c.3.nu.3.
Reparatio caſtellorum aut fortaliciorum in regno Caſtellæ,quibus expenſis fieri debet.eo.loco.nu.4.
Reparatio pontis pertinet ad eum qui recipit portagium.eo. loco.nu.8.
Reprobata conſuetudine venit immemorialis.2.p.c.14.nu.5.
Repulſa teſtium non admittitur in iudicijs ſummarijs nec executiuis.2.p.c.5.n.4.
Repulſa teſtium,an habeat locum in crimine blaſphemiæ.2.p.c.5.nu.29.
Reputatio populi non facit nobilem ſine poſſeſſione.2.p.c.14.nu.24.
Reſpublica habet hypothecã in bonis ſui adminiſtratoris.1.p.c.10.nu.39.
Reſpublica poteſt agere ad ſolutionẽ pretij locationis, tam contra locatorẽ,quã contra eius ſocios in locatione. 2.p.c.12.nu.19.
Reſpublica an habeat tacitam hypothecã cõtra debitores ex adminiſtratione vel alio modo.eo.loco.
Re perempta non poteſt deueniri ad executionem æſtimationis, niſi facta prius liquidatione. 1.p.c.16.nu.11.
Reſpublica an ſoluat expẽſas publicas.2.p.c.19.nu.2.
Res mobiles ciuitatum poſſunt vendi ſine locatione.2.p.c.12.nu.17.
Reſpublica an conſtituatur in mora,ſi eius adminiſtrator non ſoluit debitum. 2.p.c.10.nu.38.
Res quæ reducitur per contrariam conſuetudinem ad ius commune,quo tempore amittatur.2.p.c.14.nu.26.
Res quæ licitatur, debet adiudicari plus offerenti tam pretio pecuniario, quàm incommodo reipublicæ.2.p.c.12.nu.7.
Re ſemel locata, nõ habet locum licitatio vulgò dicta nueua poſtura.eo.loco.n.9.
Reſtitutio an poſsit peti aduerſus locationẽ bonorũ ciuitatis.2.p.c.12.n.11.&.12.
Reſtitutio in integrum,an impediat executionem.2.p.c.30.nu.7.
Reſtitutio in integrum habet locum in iudiciis poſſeſſorijs.1.p.c.4.nu.17.in fi.
Reſtitutio in integrum competit bãnitis. eo.loco.nu.18.
Reſtitutio læſionis cõpetit reipublicæ intra quadriennium. 1.p.c.12.nu.26.
Res efficitur dubia p negationẽ.1.p.c.1.n.15
Reſpublica & rex ſumuntur pro eodem. eo.loco.nu.6.
Res an incidat in commiſſum per defectũ ſolutionis vnius anni.1.p.c.28.nu.4.
Res eccleſiæ quæ poſsidetur pacificè per decem vel 20.annos,præſumitur ſolenniter alienata.1.p.c.4.nu.34.
Reuendere an poſsint piſtores,vulgò dicti panaderos.1 p.c.19.nu.36.
Reuendere an poſsit ciuitas. eo.loco.
Reus fugiens an habeatur pro confeſſo ſi citatur inualidè, vel à iudice incompetenti.1.p.c.18.nu.7.
Remiſsio rationum bonorum publicorũ, ad quem pertineat.1.p.c.9.nu.1.
Rex an percipiat ſeruitia ſibi neceſſaria ſua autoritate.2.p.c.14.nu.6.
Rex neque in ponendis, neque in tollendis vectigalibus non debet vti abſoluta poteſtate.2.p.c.4.nu.4.
Rex Caſtellæ caput regni.1.p.c.1.n.6.in fi.
Rex Caſtellæ non recognoſcit ſuperiorẽ. eo.loco.nu.7.
Rex Caſtellæ appellatur dominus ipſius terræ.eo.loco.
Rex Caſtellæ dicitur tanquàm vnus Deus corporalis in terris.eo.loco.
Rex circa iuriſdictionem habet intentionem ſuam fundatam.eo.loco.
Rex ſolus poteſt concedere priuilegium iuriſdictionis.eo.loco.nu.9.
Rex tenetur maria & terras tutas tenere. eo.loco.nu.12.
Rex qualiter cognoſcat intra dominia aliorum.eo.loco.nu.31.

Rex

Rex Hiſpaniæ cognoſcit inter perſonas ecclesiaſticas.eo.loco.nu.32.
Rex Hiſpaniæ qualiter poſsideat regnum. 1.p.c.4.nu.1.
Rex Hiſpaniæ poſsidet regnum iure proprio tanquam res captas in bello.1.p.c.1.num.7.
Rex aſsignat terminos.eo.loc.nu.3.
Rex Caſtellæ maius imperium habet in regno ſuo quàm imperator in imperio. eo.loco.nu.5.
Rex ſtatuit qua cultura debent vti ſubditi ſui.eo.loco.nu.9.
Rex põt donare terras non diuiſas. eo.lo.
Rex diſpenſat ſuper introductis de iure poſitiuo.eo.loco.nu.12.
Rex,an poſsit donare terras publicas. 1.pa.c.12.nu.19.
Rex quando faciat defenſas.eo.loco.n.31.
Rex,an cognoſcat in prima inſtãtia in terris dominorum.1.p.c.19.nu.1.
Rex aduocat ſibi cauſas.eo.loco.nu.2.
Rex concurrit cum omnibus ordinarijs.1.p.c.5.nu.1.
Ripa fluminis cui pertineat.1.p.c.12.nu.13
Ripa & arenalia quæ dicantur.eo.lo.n.14.
Roderici Suarez opinio in allegatio.15.an ſit vera,eo.loco.in.10.in fi.
Rodericus Suarez in.l.poſt rem.ff.de re iudicata verſic.ſed pulchrum.fo.146. qualiter intelligatur.1.p.c.16.nu.1.
Ruſtici cõpelluntur vẽdere victualia intra ciuitatẽ pretio moderato. 1.p.c.19.n.35.
Ruſticitas,an excuſet à periurio.2.p.c.27. num.28.

SAlarium caſtellorum aut fortaliciũ, an ſmis ceſſet hodie.2.p.c.3.nu.5.
Salaria correctorum ſolui ex bonis cõmunibus ciuitatis.2.p.c.10.nu.9.
Salarium præſtandum iudicibus,vulgo dictis peſquiſidores ex pecunia publica. eo.loco.nu.19.
Salarium quod debetur cuſtodibus montium, vel vinearum no debet ſolui ex pecunijs publicis.eo.loco.nu.23.
Salaria iudicibus præſtanda à quo debent taxari.1.p.c.2.nu.7.
Salaria iudicum hodie à quibus ſoluantur. eo.loco.nu.7.
Salariũ quibus adminiſtratoribus debeatur.eo.loco.nu.8.
Salariũ vel cenſum imponendum terris cõceſsis ad plantationem.1 par.c.12.nu.23
Salarium, an debeatur poſt præſcriptionẽ quadraginta annorũ.eo.lo.nu.27.in fi.
Salariũ, an debeatur iure cõmuni pro executione ſententiæ.1.p.c.17.nu.2.
Salaria ſoluebat fiſcus.eo.loco.
Salarium, an debeatur iure regio pro executionibus.eo.loco.
Saluaguardia frãgens qualiter punitur.1.p.c.11.nu.4.
Saluaguardia quando dicatur non obſeruari. eo. loco.
Sententia requirit ſubſcriptionẽ iudicis & tabellionis.2.p.c.16.nu.2.
Saluaguardia qualiter intelligatur conceſſa.eo.loco.
Scientia,an requiratur in præſcriptione iuriſdictionis.1.p.c.1.nu.22.
Scientia non requiritur in conſuetudine. eo.loco.nu.24.
Scientia præſumitur in donatario. 2.p.cap. 1.num.2.
Scientia præſumitur in factis arduis. eodẽ. loco.nu.3.
Scientia præſumitur ex diuturnitate temporis.eo loco.nu.2.
Scindentes ligna & depaſcentes in alieno territorio tenentur in foro conſcientiæ 1.p.c.4.nu.27.
Scindens arbores fructiferas,tenetur actione furti.eo.loco.
Scindens arbores ſilueſtres ad quid teneatur.eo.loco.
Scholares an liberẽtur à contributione collectarum.2.p.c.14.nu.30.
Scriptura in quibus caſibus debeat confici. 1.p.c.1.nu.10.
Seditioſi poſſunt repelli à ciuitate. 2.p.ca. 6.nu.14.
Secretarij poſſunt collectari.2.p.c.14.n.16
Seditioſi ſunt puniẽdi.1.p.c.2.nu.21.in fi.
Senex non cogitur acceptare officium. 1. p.c.19.nu.24.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Sententia, an exequatur in causa criminali, pendente restitutione in integrum. 2. p.c.30.nu.8.
Silentium quando sit alicui nociuum. eo. loco. nu.4.
Senex cogitur præstare cõsilium. eo.loco.
Sententia lata ex falsis probationibus est ipso iure nulla, secus si ex p̃sumptis. 1. p.c.22.nu.6.
Sententia ab arbitris habet executionem paratam. 1.p.c.1.nu.26.
Sententia arbitri pro veritate habetur. eo. loco.nu.27.
Sententia arbitri præsentata, an præsumatur præceſſiſſe compromiſſum. eo. loco.
Sententia arbitri habet vim transactionis. eo.loco.nu.28.
Sententia lata à iudice qui nõ iurauit in introitu officij, non valet. 1.p.c.2.nu.2.
Sententia terminorum qualiter exequatur 1.p.c.4.nu.49.
Sentẽtia lata per iudices, de mestas, ad quẽ debet appellari. 1.p.c.6.nu.4.
Sententia lata, an posit transigi super pœnam. 1.p.c.18.nu.3.
Sententia in causa vsuraria nunquã transit in rem iudicatam. 2.p.c.29.nu.8.
Semiplena probatio sufficit in causis antiquis. 1.p.c.4.nu.19.in fi.
Seruitia regalia, an posint solui ex pecunijs publicis. 2.p.c.10.nu.22.
Seruitus continua præscribitur sine titulo. 1.p.c.1.nu.20.
Seruitus potest inflingi ratione publicæ vtilitatis. 1.p.c.19.nu.35.
Signa dignitatis potest quis deferre etiam in territorio alieno. 2.p.c.21.nu.1.
Syndicator, an procedat in minimis. 1.p.c.2 nu.5.
Synodalis monitio, an sufficiat fieri clerico. 1.p.c.22.nu.14.
Socij vectigalium agunt & conueniunt sine cessione. par. 2.c.12.nu.13.
Solutio quãdo dicatur facta creditori ad hoc quòd habeat locũ decima executionis. 1.p.c.17.nu.7.
Solutio ficta quæ dicatur. eo.loco.nu.6.
Soluens pœnam impositam ab statuto ante sentẽtiam, tacite videtur cõsentire condemnationi. 1.p.c.1.nu.14.
Solitus blasphemare, præmissa requisitione punitur ad similitudinem hæretici. 2.p.c.5.nu.11.
Sine possessione præscriptio non procedit 2.p.c.4.nu.17.
Simile quid dicatur. 2.p.c.5.nu.16.
Societatem nemo compellitur inire. 2.p.c. 14.nu.10.
Socius in bonis cõmunibus gaudet immunitate socij exempti. eo. loco.nu.32.
Solẽnitas quæ requiritur in alienatione rei ecclesiasticæ, requiritur in ratificatione alienationis. 1.p.c.4.nu.34.
Solutione facta post decẽnium nõ datur repetitio. 2.p.c.30.nu.12.
Sortilegiũ est crimẽ mixti fori. 2.p.c.32.n.2
Sortilegi qua pœna puniantur. eo.loco.
Sportulæ sunt communicandæ inter tabellionẽ recusatum & associatum, & altero mortuo superstes nõ potest dare trãsumptum signatum donec alius mortui loco subrogetur. 2.p.c.15.nu.6.
Spoliatio præsumpta non operatur restitutionem. 1.p.c.4.nu.13.
Sportulæ quæ iure communi exigebantur. 1.p.c.2.nu.14.
Spõsus quid posit cõcedere spõsæ in iocalibus & vestibus. 1.p.c.15.nu.1.
Spõsus an lucretur id quod spõsa sibi dedit. eo.loco.nu.3.
Spõsati qui dicantur. eo.loco.nu.5.
Stabularij compelluntur hospites recipere 2.p.c.8.nu.2.
Stabularij quãdo teneantur de furto in domo sua commisso. eo.loco.nu.5.
Stabularius, an teneatur de delicto familiaris. eo.loco.nu.6.
Stabularij quales debẽt esse. eo. loco.nu.1.
Stimatio damnorũ debet regulari tam ad tempus futurum quam ad tẽpus in quo damnum fit. 1.p.c.13.nu.2.
Statutũ conditum post legem prohibitiuã an excuset à pœna. 1.p.c.2.nu.14.
Statuere, an sit iurisdictionis. 1.p.c.18.nu.1.
Statuta an debeant cõfirmari per dominũ loci. eo.loco.nu.6.

Sta-

Statutũ quòd excedit pœnas legis an habeat vim pacti 1.p.c.13.in.princ.
Statutum, an posit fieri circa pasturam animalium. eo.loco.nu.10.
Statutum factum inter vicinos circa pastũram animalium an liget forenses habẽtes ius pascendi. eo.loco.
Statutũ prohibens vestes exaesiuas, an posit fieri 1.p.c.14.nu.2.
Statuta collegiorum, an sint reuidenda ex iudicis officio. 1.p.c.19.nu.5.in fi.
Statuta facta à maiori parte cõcilij, an præualeant. eo.loco.nu.6.
Statuta, an obligent in foro cõscientiæ. eo. loco.nu.12.
Statuta nõ debẽt esse partialia. eo.loco.nu.13
Statuta officialium, an comprehendant fœminas. eo.loco.nu.29.
Stattnũ, an posit fieri circa vindemiam. eo. loco.nu.30.
Subhastatio excludit omnem fraudẽ. 2. p. c.12.nu.2.
Subhastatio bonorũ publicorũ debet fieri ad minus per nouem dies. eo.loco.nu.2
Socini opinio in cõcilio. 38.in 1.p. cõsiliorum. col.2.& pe. qualiter debeat intelligi. 1.p.c.17.nu.7.
Superior quis dicatur. 1.p.c.4.nu.34.
Suprema cognitio quando videatur cõcessa. 1.p.c.5.nu.2.

T

TAbelliones nõ creat vniuersitas. 1.p.c 1.nu.11.
Tabelliones nõ possunt aliqua munera recipere. 1.p.c.2.nu.5.
Tabellio absens qualiter cõdemnetur. eo. loco.nu.14.
Tabelliones & alij officiales, an possint appellare. eo.loco.
Tabelliones nõ substituũt alios. 1.p.c.3.n.5
Tabelliones quis posit creare. 1.p. c. 10. num.1.
Tabelliones regij, an possint exercere officium in terris dnorum. eo.loco.nu.4.
Tabellionũ numer⁹ an posit augeri. eo.lo.
Tabelliones qui cõficiunt cõtractus vel testamenta in terris dnorum sine eorum licentia qualiter puniantur. eo.loc.nu.7
Tabelliones qui possunt cõficere acta iudicialia, an possint cõficere cõtractus vel testamenta. eo.loco.
Tabelliones del numero qui dicantur. eo. loco.nu.5.
Tabellio de concejo, quis dicatur. eo.loco.
Tabellio subrogatur loco alterius vrgente necessitate. 1.p.c.15.nu.3.
Tabellio potest recusari, vt suspectus. eod. loco.nu.4.
Tabellioni recusato debet alius de numero associari. eo.loco.nu.5.
Tabellioni associato quis teneatur salariũ soluere. eo.loco.nu.6.
Tabellio de concejo, an cõficiat acta iudicialia. eo.loco.nu.7.
Tabellio tenetur ad custodiã cuius debet copiã facere aliàs punitur. 2. p.c.16.n.1.
Tabellio qui cõduxit à dño aliquo tẽporali officium tabellionatus potest aliquid in causis cõsiliorũ exigere. 2.p.c.19.n.2
Tabelliones non debent exigere sportulas ab vniuersitate. eo loco.nu.1. &.2.
Taxatio victualium in curia regali an possit fieri per populum. 1.part.c.19.nu.5.
Taxa, an debeat imponi hospitibus publicis. eo.loco.nu.31.
Taxa imponẽda per rectores ciuitatis qualiter intelligatur. eo.loco.nu.37.
Taxa generalis quo tempore debet fieri. eo.loco.
Taciturnitas quando noceat alicui. 2.p.c. 30.nu.4.
Terri⁹ qui se opponit potest allegare quascunq; exceptiones vltra contentas in. l. 4.tit.8.lib.5.ordi. 1.p.c.16.nu.7.
Tẽpus in dubio est de forma. 1.p.c.22.n.11
Terræ vacantes ad quos pertineant. 1.p.c. 4.nu.4.
Terræ ceruidẽ quæ dicantur. eo.loc.nu. 5.
Terræ ceruidæ & incultæ cuius præsumantur esse. eo.loco.
Terræ dictæ baldiæ quæ sint. eo.loco.nu.9
Terra cultiuata qualiter præscribatur. 1. p. c.12.nu.27.
Termini pertinent ad habitatores. 2.p.c.14 nu.20.
Territoriũ limitatũ ab antiquo quid operetur

Universidad de Deusto
Biblioteca

retur ciuitati. 1.p.c.4.nu.4.
Termini rotundi qui dicãtur.eo.loco.6.
Termini defendũtur manu armata.eo.loc. nu.26.
Territorium an præsumatur.1.p.c.12.nu.3.
Terminos quis possit assignare.eo.loco.
Termini defenduntur expensis habitatorum.2.p.c.14.nu.20.
Testes periuri non admittuntur etiam in criminibus exceptis.2.p.c.5.nu.4.
Testis inhabilis ex defectu intellectus nũ latenus facit fidem eo.loco.nu.7.
Testis inimic⁹ nullatenus admittẽdus etiã in criminibus exceptis.eo.lo.nu.6.
Testis singularis non probat. eo.loco.numero.8.
Testis qui dubiè deponit & sine affirmatione, non facit fidem.eo.loco.nu.8.
Testis de auditu interposito pariete non probat in criminalibus.eo.loco.
Tẽpus incarcerationis contra blasphemos debet esse continuum.2.p.c.5.n.21.
Testis periurus vt repellatur sufficit sola probatio ante sententiam.2.p.c.5.nu.5.
Testis si est persona valde honorata vel egregia, fit cõmissio sui testimonij etiã in criminalibus.2.p.c.17.nu.3.
Testes debent in secreto deponere.2.p.c. 23.nu.35.
Testis periurus qualiter puniatur.2.par.c. 27.nu.18.
Testẽ corrũpens vt falsum deponat punitur pœna falsi.eo.loco.nu.19.
Testis falsus in criminalibus qua pœna puniatur.eo.loco.nu.21.
Testis sibi contrarius,an reddatur ad cõcordiam.eo.loco nu.26.
Testi periuro qualiter succuratur.eo.loco.nu.27.
Testis periurus nõ gaudet nobilitate. eod. loco.nu.30.
Testis corruptus punitur arbitrariè propter corruptelam eo.loco.nu.18.
Testis periurus culpa & nõ dolo in criminalibus pœna extraordinaria punitur. eo.loco.nu.22.
Testimoniũ non verisimile est suspectum de falso.eo.loco.nu.25.
Testis periurus in incidẽtibus & nõ in principalibus nõ punitur.eo.loco.nu.27.
Testes singulares faciunt fidem contra vsurarios.1.p.c.2.nu.19.
Testes singulares debent esse omni exceptione maiores.1.p.c.2.nu.19.
Testes singulares cõtra iudices & eius officiales faciunt fidem.eo.loco.
Testiũ qualitas quomodo probãda.eo.lo.
Testium repulsa nõ habet locum in causa summaria.1.p.c.4.nu.16.
Testiũ,an debeat probari bona fama.1.p.c.6.nu.7.
Thesaurus inuentus cui applicetur.1.part. c.4.nu.32.
Thesaurus in dubio præsumitur inuẽtoris eo.loco.nu.33.
Thesaurus inuentus arte magica applicatur fisco.eo.loco.
Thesaurus dicitur inuentus ex solo visu. eo.loco.
Thesaurus inuentus in alieno loco adquiritur inuentori pro dimidia parte tantùm.eo.loco.
Thesaurus inuentus in re mobili non dicitur thesaurus.eo.loco.
Titulus nec bona fides nõ requiritur in cõ suetudine.1.p.c.nu.19.in fi.
Titulus non requiritur in seruitute continua.eo.loco.nu.20.
Titulus possessionis contra vniuersitatem intra quod tempus debet ostendi.1.par. c.12.nu.2.
Titulus, an præsumatur ex immemoriali præscriptione.eo.loco.nu.7.
Tituli quibus vnusquisq; possit se tueri.eo. loco.nu.29.
Titulus inualidus,an sit exhibendus. eo.loco.nu. 32.
Titulus inualidus, an reddat causam præscribendi sine scientia aduersarij.2.p.c. 4. nu.20.
Tyrãno nõ licet fortalitia ædificare.2.p.c. 2.nu.3.
Tolerãtia quid operetur.1.p.c.1.nu.29.
Tolerantia inducit titulum.eo.loco.
Tolerãtia excusat à peccato.eo.lo.nu. 30.
Tolerantia approbat cõsuetudines.eo.lo.

Tor-

Tortura ex summaria informatione imponitur à iudicibus curię regiæ. par. 2.c. 16. num. 9.
Transactio habet locum in adulterio præsumpto.1.p.c.22. nu.5.
Transactio seu compromissum, an habeat locum in criminalibus.2.p.c.16.nu.20.
Trãsigẽs super delicto licet habeatur pro confesso,potest tamẽ probare suam innocentiam.eo.loco.nu.23.
Transigens super delicto in quo venit imponenda pœna mutilationis mẽbri, vel amissionis bonorũ ipso iure, an habeatur pro cõfesso, & debeat pœna ordinaria puniri, & vt non minori.eo.lo.n.22.
Tutor,an possit trãsigere de homicidio patris pupilli.2.p.c.10.nu.43.
Tutor qui occultat pupillo quæ pupilli sunt ad quid teneatur.eo.loco.nu.35.
Tutori nec curatori nõ debetur salarium. 1.p.c.4.nu.46.
Tutor datur pupillo etiam diebus feriatis. 1.p.c.19.nu.14.

V.

VAgabundus vbicunq; capitur potest puniri.2.p.c.7.nu.7.
Valor bonorum qualiter cõsideretur. 2.p. c.14.nu.14.
Vassalli, an teneãtur reddere rationem iudicibus dominorum.2.p.c.10.nu.38.
Vassallos habere est dignitas.2.p.c.14.n. 31
Vassallus non potest vocare dominũ in ius sine licentia.Regia. 1.p.c.11.nu.1.
Vassalli,an possint petere saluaguardiam. eo.loco.
Vassalli,an teneantur alimentare,& custodire in carceratos.1.p.c.20.n.7.&.8.
Vectigalia non imponuntur à recognoscẽte superiorem.2.p.c.4.nu.2.
Vectigalia qualiter tollantur.eo.lo.n.3.
Vectigal quando dicatur impositum à iure vel ab homine.eo.loco.nu.7.
Vectigal quod debetur ex immemoriali præsumitur impositum ex iusta causa.eo.lo.
Vectigal non debet imponi sine causa. eo. loco.nu.5.
Vendita re cẽsuali adquiritur ius dño,etiã si venditio annulletur.1.p.c.17.nu.8.
Venia conceditur ei qui crimen occultum prodidit.1.p.c.2.nu.19.
Verba priuilegiorum in dubio debent esse conformia iuri cõmuni.2.p.c.4.nu.6.
Verba ratione exempli debent interpretari in duriorem partem.2.p.c.5.nu.10.
Verba geminata inducunt formã à qua nõ licet recedere.1.p.c.16.nu.4.
Vera vel verisimilia sunt inter socios tractanda.2.p.c.29.nu.5.
Verba libelli impropriantur vt saluetur libellus.1.p.c.4.nu.31.
Verba debent intelligi simpliciter & non secundum quid.eo.loco.nu.39.
Verba generalia an referantur ab eodẽ, de quibus non est prouisum.1.p.c.14.nu.5.
Verba debent reuerti ad casum in quo non lædant.eo.loco.
Verba generalia sunt modificanda.eo.lo.
Verba generalia debẽt ex æquitate restringi.eo.loco.
Verba legis,an sint seruanda in impositione pœnæ.1.p.c.18.nu.5.
Verbum prisiones qualiter sumatur.1.par. c.20.nu.5.
Vestes quæ dantur rectoribus ciuitatis in ingressu principis,debẽt restitui ciuitati finito ingressu.2.p.c.10.nu.13.
Vestes lugubres quæ dantur vxori viduæ, debẽt restitui hæredibus viri, si vxor secundò nubat.eo.loco.
Vestes excessiuæ qua ratione debeant prohiberi.1.p.c.14.nu.2.
Vestes & perlæ fictæ, an debeãt prohiberi. eo.loco.
Vestes excessiuæ, an possint portari de iure.eo.loco.
Vestes excessiuæ possunt vitari tam à iudice seculari quàm ecclesiastico.eo.loco.
Veritas probãda vbi fraus præsumitur.2.p. c.29.nu.51
Vicarius, an substituat alium in locũ suum 1.p.c.3.nu.5.
Vicem correctorum gerentes ab ipsos correctoribus eligendi. eo.loco.nu.1.
Vicem gerens correctorũ est iudex ordi-

narius

Universidad de Deusto
Biblioteca

INDEX.

nerius.eo.loco.nu.2.
Vicini possunt cõpelli vt mundent vineas suas à vermibus seu locustis.2.par.c.10. num.26.
Vicini possunt cõpelli locare proprias domos ad ea quæ concernũt vtilitatem publicam.2.p.c 13.nu.5.
Vici compelluntur ad mutuandum.2. p. c. 16.nu.9.
Vici dicti aldeas,an possint separari à ciuitate sine regia licentia.eo.loco.nu.10.
Vitium nõ præsumitur nisi probetur.eo.loco.nu.25.
Vicinus quis dicatur.1.p.c.3.nu.5.
Vicinus loci quiscindit arbores cõmunes non tenetur actione furti.1.p.c.4.n.28.
Vicinus est filius ciuitatis.eo.loco.n.29.
Vicini vtentes pastu alieno, an videantur suæ vniuersitati ad quirere.1.p.c.13.n.13
Vici dicti aldeas,an possint statura cõdere. 1. p.c.19.nu.10.
Vici,an possint facere contributionem intra tria milia morapetinorum.eo.loco.
Virga iustitiæ dominorum non potest deferri in terris regis.2.p.c.21.nu.2.
Viæ publicæ ciuitatis debent esse sine vllo impedimẽto arq; fœtore.c.19.p.2.n.38.
Viæ publicæ an possint occupari ad tẽpus, eo.loco.nu.39.
Viæ publicæ occupatores tenẽtur resarcire damnum vltra pœnam impositã per legem.eo.loco.nu.40.
Viles qui dicantur.eo.loco.nu.17.
Vim facit qui liberam possessionẽ aduersario non relinquit.1.p.c.1.nu.32.
Violentiæ cognitio spectat ad regẽ. eo.lo.
Vir circa dominiũ rei dotalis repræsentat imaginem mulieris.eo.loco.nu.4.
Virtute mandati ciuitatis vulgo dicti libramiento potest agi contra administratorem reipublicæ.2.p.c.10.nu.38.
Visitatio terminorũ debet fieri per ipsius personarum correctores.1.p c.4.nu.45.
Visitatio locorum.potest fieri per locũ tenentes.eo.loco.nu.44.
Vniuersitas quomodo exerceat iurisdictionem.1.p.c.1.nu.31.
Vniuersitas reputari persona potest.1.par. c.4.nu.14.
Vniuersitas, an possit facere statuta rege præsente absq; eius confirmatione.1.p. c.19.nu.5.
Vniuersitas quando possit creare tabelliones.1.p.c.10.nu.3.
Vniuersitas, an possit cõpromittere super iure pasturandi.1.p.c.22.nu.22.
Vociferantes coram iudice ipse punit.p.1. c.14.nu.3.
Votum concilij quando prævaleat voto correctoris.1.p.c.19.nu.7.
Vnum genus hominum intra populũ præscribit libertatem contra alium.1.p.c.14 nu.24.in fi.
Votum electionis quis prestet prius.1.p.c. 19.nu.14.
Votum præstans habetur loco testis.eo.loco.nu.16.&.2.p.c.33.nu.5.
Votũ in in electione, an possit præstare impubes.eo.loco.
Vsus publicꝰ ad quos pertineat.1.p.c.4ºn.4.
Vsufructuaris soluit collectam.2.p.c.14. nu.15.
Vsura difficillime probatur.1.p.c.2.nu.19.
Vsura est crimen mixti fori.2.p.c.29.nu.1.
Vsura probatur per testes singulares.eo. loco.nu.2.
Vsura probatur per testes aliàs non legitimos eo.loco.nu.3.
Vsurarius,an possit torqueri.eo.loco.nu.4
Vsura,an probetur in vltima voluntate.eo loco.nu.9.
Vtens literis falsis vt falsarius debet puniri.2.p.c.30.in prin.
Vxor cõcubinarij fugit sine pœna à domo mariti.2.p.26.nu.17.
Vxor quę receptat maritum delinquẽtem, an puniatur.2.p.c.7.nu.10.
Votum,an possit præstari in scriptis.1.p.c. 19.nu.14.
Vxor vidua guadet immunitate mariti mortui.2.p.c.14.nu.26.
Vtilitas futura, an habeatur in cõsideratione.1.p.c.4.nu.42.
Vtilitas ecclesię quãdo pręsumatur.eo.lo.

Finis Tabulę.

AVISO DE CAçadores, y Caça.

Ordenado por el Doctor Pedro Nuñez de Auendaño : Letrado de don Yñigo Lopez de Mendoça tercero deste nombre, Duque del Infantado.

Con nueuas Adiciones.

CON PRIVILEGIO.

EN MADRID,
En casa de Pedro Madrigal,
Año de. 1593.

Universidad de Deusto
Biblioteca

A DON IÑIGO LOPEZ DE Mendoça, Duque del Infantado, Marques de Santillana, Conde de Saldaña, y del Real de Mançanares, &c. El Doctor Pedro Nuñez de Auendaño, perpetua felicidad.

PROLOGO.

LAS Obras y hechos de los principes y grandes señores suelen ser tan ymitados y venerados, que muchas vezes las gentes inferiores defienden lo que hazen con la autoridad que se da à semejãtes obras de los que son mayores. Por lo qual es necessario que los señores assi ordenen su vida publica, que sea exemplo para combidar con ella à los menores, porque hagan la propia muy buena, assi publica como secreta. Y tal ha de ser la vida del señor, para que pueda juzgar y condenar la mala del que es subdito, que otro no pueda condenar al señor en sus obras, cosa de lo que el señor condena en las agenas: porque en otra manera juzgando los vicios agenos, daria el señor sentencia contra si mismo. Y para euitar esto conuiene que el señor florezca en virtudes cada dia, teniẽdo tan buen estado de vida, como lo tiene su subdito el mejor dia.

Y SI por caso los hechos de los señores son justos, pesados y medidos con la razon, y el vulgo por no entenderlos cae en error, y blasphema de lo justo, y contradize lo virtuoso y santo; para sujetar los tales maldizientes y murmuradores, necessario es sacar armas spirituales, y mostrar razones escritas con que el vulgo y los ignorantes queden postrados y confusos, y dende en adelãte, si quieren, desengañados: y considerando esto conociendo la rectitud, con que vuestra señoria tiene ordenada su vida, de lo qual nace verdadera orden para bien viuir los que la quisieren imitar, en sola vna cosa conuiene satisfazer al vulgo ignorante que suele detractar y murmurar, assi contra vuestra señoria, como cõtra otros señores y caualleros deste Reyno, reprouando el exercicio que se suele tener de la caça. Vnos tratan contra este hecho diziendo que ocupados los señores en caçar fallecen algo en la gouernacion de sus vassallos, que es el oficio principal en que Dios tiene puesto a vuestra señoria, y à los otros principes y grandes señores: otros murmuran diziendo que los gastos de la caça son muchos, y querrian que los señores no fuessen prodigos en esto: otros dizen que la caça y animales que los señores tienen en sus bosques y dehesas, destruyen la

Universidad de Deusto
Biblioteca

heredades y terminos y hazen otros daños. De lo qual todos afirman que son deudores los señores: y cada vno les condena como le parece: y para conuencer los errores que en esto puede auer, y porque absolutamente no se juzgue contra los hechos de vuestra señoria, ni de otros principes que vsan caçar y tienen bosques y dehesas de caças y caçadores, pareciome escriuir en lengua Castellana lo q̃ en diuersas leyes y derechos, Canonicos y ciuiles, y por algunos Doctores Theologos y Canonistas he hallado escrito: con cuya autoridad podra ser prouable mi parecer a cerca de como el vso y exercicio de la caça es licito, y como es acto natural, y que absolutamente no se puede reprehender; y como vuestra señoria, y los de mas señores y Caualleros lo deuen vsar: porque entendidas las calidades con q̃ la caça se deue exercitar, y la obseruancia que dellas vuestra señoria haze, quede justificado el exercicio de caça en que vuestra señoria entiende, y otros Señores y Caualleros deste Reyno.

Y NO se juzgara por temeridad, escriuir el letrado de caça: porq̃ pudiera lo ser, si la materia de que yo escriuo tratara de donde son los buenos girifaltes, ò Neblis, ò Halcones, y como se an de ceuar, y como se ha de lãçar el Halcõ à la caça, o como ha de salir de la muda, o de otros actos semejãtes destos, porq̃ es ageno a mi habito y profession sabello, ni vsallo. Empero ansi como vna cosa es la guera y el ordenar de las batallas y esquadrones: y otra cosa es el saber quando y en que casos es licito vsar de la guerra, y contra q̃ personas: porque lo primero pertenece à los capitanes ordenallo: y lo segundo à los letrados y jurisperitos dicernillo. Por el semejante en esta materia de caça a vuestra señoria y otros señores y Caualleros pertenece por si y por sus caçadores saber con q̃ aues y cõque perros y cõ que tiẽpo se a de caçar: y a los letrados toca saber quando sin offensa de Dios y del proximo se pueda esto hazer.

BIEN conozco que la razon de todo ello la prudencia de vuestra señoria lo alcãça: empero las autoridades cõ que se pueda prouar, es cosa en que no se suelẽ exercitar vuestra señoria, ni los otros señores y Caualleros de nuestros tiẽpos: y es negocio proprio de los q̃ vinimos en la professiõ de las letras legales: y como en este habito sea yo vno de los que a vuestra señoria siruo, zelãdo su seruicio en algunas pocas horas que para esto procure desocuparme, ordene por sus capitulos esta breue resolucion de como se ha de vsar de la caça. Y segun dize Seneca en la Epistola a Lucillo: Por esto me huelgo de saber, porque sea yo parte para referir a otro aquello mismo que yo se. Y o digo que por esto doy gracias à Dios de auer trabajado en esta profession legal en q̃ me exercito: porque pudiesse affectar y dessear y seruir a vuestra señoria con esta breue escritura en la materia presente. Y lo mismo entiendo hazer cõ el fauor de vuestra señoria en lo mas que se ofreciere en esta su grã casa y estados: los quales con larga y alegre vida y permanente salud y entera felicidad Nuestro señor ensalze y prospere hasta la fin.

El Doctor Nuñez.

COMPENDIO Y RESOLVCION, EN QVE SE escriue, como se puede licitamente vsar de la caça.

PARA conocer perfetamente como se deue vsar de la caça, y los casos en que sin pecado se pueda caçar: conuiene saberse ante todas cosas que quiere dezir caça, y quantas maneras ay de caçadores.

Quanto a lo primero, digo que este nombre Caçador, es Arabigo: quiere dezir en lengua Castellana, Sujetador. Eansi los Arabigos suelen llamar a los señores que tienen sujecion sobre hombres Cacies, que quiere dezir Sujetadores, y de aqui se deriuo este nombre, caça, que quiere dezir, sujeta..

1 Y segun el effeto del officio de los caçadores muy conuenientemente se dizen, Sujetadores, porque a modo de guerra sujetan las aues, y bestias fieras, y en lengua Latina se llaman venatores, de los quales (segun disposicion de derecho Canonico, y Ciuil) 2 ay quatro maneras de caçadores.

La primera manera [a] de caçadores se toma por los que oprimen y sujetan los hombres: y a estos la sagrada Escritura, y los derechos llaman venatores: y la caça destos se llama opresiua, y tuuo principio dende Nemroth 3 edificador en en Babilonia, el qual la sagrada Escritura llama, Robustus venator. Y desta manera de caça opresiua que pertenece propiamente a los Reyes cuyo oficio es regir, y tratar batallas, y guerrear, no se tratara en esta presente escritura.

4 La segũda manera de caça se llama [b] adulatoria, la qual vsan los truhanes, o chocarreros, y los otros hombres que traen

In hac materia venationis, vide omnia recolligẽtes & multò exactius tractãtes quàm noster hic auctor, Couarr. in regula peccatũ. 1. p. §. 8. per totum, & Nauarrum in summa Latina. c. 17. nu. 110. cũ multis sequentibus, & Sotum de iustitia & iure, lib. 4. q. 6. art. 4. col. 5. ex versi. pari fermè modo est de venatione arbitrãdum, &c. & Medinã in Codice de rebus restituendis. q. 12. & ex nouioribus, vide Magistrum Ludoui cum Lopez in summa quã appellat Instructorium conscientiar. c. 147. & 148. & Magistrum Aragon. 1. 2 q. 62. ar. 3. pag. 135. col. 1. vsq; in finem. Et melius ibidem Magister frater Michael Salom, in Cõtrouersia. 3. & 4. & Magister Corduba in quæstionario Hispano q. 119. &. 120. &. 121.

1 Hoc potest colligi ex sententia text. in. l. 20. tit. 5. part. 2. Alij dicunt quod caça dicitur à capiẽdo, sed in sermone Hispano hoc non placet.

2 Ibi (quatro maneras) de quo videatur glo. in. c. qui venatoribus 86. distin. & in. c. 1. de clerico venatore.

3 Has species venationũ posuit Couarr in lib. de remedio de jugadores, vulgo nuncupato. fol. 31.

4 Ibi (Nemroth) nam dicitur Genesis. c. 10. Nemroth ipse cœpit esse potens in terra, & erat robustus venator coram Domino, & idem refertur in. c. non est. 6. distin.

5 Vitium istud adulationis species est proditionis, dũ aliud verbis dicitur, aliud mẽte cõcipitur, vt dicit Bart. in. l. respiciẽdũ. §. delinquũt. ff. de pœnis: & ideo adulator proditor dicitur secũdũ Pau. C. de statuis & imaginibus in fine, & cum sit nomen verbale ex pluribus actibus colligitur, vt notatur in rubr. de procura. per Abb. & per Bart. in. l. seruis legatis. ff. de legatis 3. & in. l. 1. & ibi glo. ff. de tributoria.

6 Plurimum distat parasitus qui facetijs reddit alacres audiẽtes ab adulatore, qui nota indistinctè dignus est: parasitus tamen qui honestè vtitur officio, non peccat, secundum D. Thom. 2. 2. q. 168. articu. 3. de quo per Couarru. in. d. tract. c. 3. & per Greg. in. l. 13. art. 20. part. 1. lit. d.

Universidad de Deusto
Biblioteca

por oficio con palabras de burlas y adulacion caçar los fauores, y los dineros, y haziendas de otros hombres. Y porque estos mostrandose mas ingeniosos y sabios que los otros hombres, con sus persuasiones, o desuerguenças, comprimen a que les den sus dineros, llamanse venatores: y la caça destos contiene en si vna manera de coaccion, tal que con ella a manera de animales brutos, o de hombres insensatos, son caçadas las voluntades de otros hombres racionales como ellos: y por esto les conuiene este nombre, 1 Venatores. Y como esta manera de caça por la bondad de Dios en este Reyno de Castilla este algo oluidada, no se tratara della en esta escritura.

LA tercera manera de caça llamauase Arenaria: la qual se vso en tiempo de los Gentiles, entre los quales auia hombres que publicamente en las plaças peleauan cõ bestias brauas indomitas, y procurauã de las sujetar con sus fuerças corporales, y llamauanse estos, Venatores arenarij; porque trataua de sujetar estas bestias publicamente en campo con arena para esto allegada: cuyo oficio, interuiniendo precio por lo hazer, era 2 infame. Esta manera de venaciõ entre los Christianos vsase poco, por ser pecado ponerse a tal peligro de muerte: pero a semejança della algunos chocarreros vsan traer biuoras y otros animales, paraque les muerdan en sus personas, y muestranse al pueblo hinchados y tumulentos, y hazen la prueua de la triaca, y con esta manera engañan algunas gentes, y les caçan sus dineros: la qual caça es illicita extorsion, y deuenla prohibir las justicias; y desta caça no se
3 tratara en esta escritura.

LA quarta manera [a] de caça es, la q̃ se dize saltuosa, que se exercita en los cãpos y siluas, y otros bosques; tomãdo cõ ella bestias fieras a que llaman saluages: y del vso desta caça ha de ser la propia materia de que se ha de tratar: la qual materia no esta copilada (aunque en derecho 4 comũ y leyes deste reyno se trata en diuersas partes) la qual caça para se vsar sin vicio, ha de ser como se declara en lo siguiente

COSA muy cierta es, que la caça de las aues y bestias saluages, y pesca [b] de la mar y de los rios publicos, que es cosa perteneciente à los hombres por derecho natural, y de las gentes, en tal manera q̃ por este mismo 5 derecho, quanto el

1 Ibi (este nombre) vt in. c. donare. 86. dist. Imo. post. gl. in Clemen ne in agro. § porro de statu monachorũ. & in. c. nõne. 3 7. dist in.

2 Ibi (era infame) vt in. l. 2. §. eos. ff. de his qui notã. infa. & in l. 4. titu. 6. part. 7. nã de iure Cano. vbi esset periculũ mortis, etiã vt experiãtur virtutes corporis, nõ licet se exponere, etiã si sit fortis exponés, si forte incideret in promptũ mortis periculũ: vbi ne dũ corpº, sed anima posset periclitari. notat Abbas in. c. 1. de clerico venato. & an agitare tauros, & vide eos liceat sine peccato. vide per Bernar. Diaz de Luco Hispanum in sua practica crimi. Cano. in parte. publicis spectaculis.

3 Ibi (deue) vt in. l. 10 tit. 16. part 7.

4 Huius generis venationis meminit l. 20. tit. 5. part. 2. vbi qualiter Reges ea vti deceat vide.

4 Ibi (aũque en derecho) vt in. l. 1 C. de venatione ferarum. lib. 11. & in c. 1. de clerico venato. & in Clemen. 1. §. porrò. de statu. monacho. & in. c. 1. §. nemo retia. de pace tenenda, & eius viola. & in l. 20. titu. 18. part. 3. & in. l. 3. ff. de acqui re rum domi. & in. §. illud. instit. de rer. diuis & per Guillelmũ Benedict. in repetitione. ca. Rainun de testamẽ. in parte & vxorẽ nomine Adelasiam. nu. 867.

b De iure piscãdi, vltra Xuarez alleg. 16. vide Decius consilio 27. parte. 2.

5 De quo est tex. in l. 3. ff de acquiren rerũ domi. & in §. feræ. insti. de rerũ diuisione. & in. l. 16. tit. 28. part. 3. & facit Regũ. 3. c. 4. & Gene. c. 27. & per Rodericũ Xuar. in allegat. 16. & cũ adquiratur dominũ rei venatæ, ideò venatores de venatione tanquã de re propria soluere tenẽtur decimã, & collectã, adhibita distinctione, de qua per Lucã de Penna. in l. 3. C. de quibus muneribus & præstationibus nemini liceat se excusa. lib. 10 q. 13.

to el hombre caça de aues, o bestias fieras, lo haze suyo, y de su señorio: y como señor puede vsar dello a su voluntad, assi como de cosa que naturaleza le dio: y luego que Dios crio los hombres les pertenecio este derecho de sujetar las bestias y aues: ora las quieran caçar en sus heredades, ora en las agenas; y por esto el derecho de caçar es publico, y [a] muy antiguo, pues nacio con la mesma naturaleza, y es comũ assi a los Reyes como a los inferiores señores: ansi a los ricos, como a los pobres, porque todos hazen suya la dicha caça que licitamente toman, como adelante se dira.

ESTE derecho de 1 caçar las dichas bestias, y aues, y peces, es tan proprio de los hombres, que ningun Emperador, ni Rey, ni otro Principe inferior no lo puede quitar, ni vedar a los subditos, y si lo quita, o veda sin causa [b], haze fuerça, y violencia, y peca mortalmente, y la prohibicion y vedamiento no vale: porque en las cosas naturales, y derechos de las gentes primeuos, la voluntad de los principes puede muy poco, sino ayuda la razon: por lo qual no es licito vedar, ni prohibir este derecho; el qual se dio a los hombres primero que vuiesse Reyes, ni Principes en el mundo.

ITEM, la costumbre [c] o estatuto absolutamente no puede introduzir que los hombres no puedan caçar, 2 ni pescar en terminos de alguna ciudad, o villa; porque, si la ley escrita no lo puede vedar, tampoco lo puede la costũbre, o estatuto que es menos: porque seria cõtra derecho natural, y en detrimento de la propia libertad.

3 EMPERO dado caso que por derecho natural, y de las gentes, el derecho de caçar sea tan perpetuo (como de suso digo) los Emperadores, y los [d] Reyes con causa pueden limitar, y acortar este derecho a las gentes, para que en algunos casos no se pueda caçar por los hombres, y la tal limitacion, y moderacion vale, y se ha de guardar

4 Y como quiera que los Reyes de Castilla no reconozcan Emperador, ni superior en lo temporal, y sean auidos por Emperadores en su Reyno, mirando el bien publico del, han prohibido y vedado la caça en todos sus Reynos de Castilla en los casos siguientes.

1 Vt in. l. quod in litore. ff. de adquir rerum domi. ibi, vt ea quæ primum natura prodita sunt.

1 Ea, quæ sunt de iure gẽtiũ, Princeps sine causa tollere nõ potest: de quo per Felin. vbi plura allegat, in cap. quæ in ecclesiarum. de constitu. ideò Princeps nõ potest hominibus prohibere venationem, & contra faciens, infert violẽtiam. vt notat Host. & Anto. in c. non est de voto. & Matthæus de aflict. in constitu. regni Siciliæ. lib. 3. in consti. incipienti scire volumº. & Princeps sine causa violãs ius positiuũ, peccat: de quo vide quæ allegat Roder. Xuarez in. l. quoniã in prioribus. C. de inoffi. test. fol. 65.

b Tenet Hostiẽ. in. c. non est. de decimis. & Thomas Grãma. deci. 67 num. 11. & Præpos. in. c. ius naturale. distinct. 1. vbi rectè intelligit: secũdum cuius intelligẽtiam intelliges Boerium deci. 352. cuius dictum alias nõ procederet.

c Consuetudine tamen potest venatio prohiberi secundum Medi. de restitu. q. 11. fol. 45 post Fabrum in. §. feræ. de rerum diuis.

2 De quo vide per Rochũ de Curte. in c. fin. de consue. fol. mihi. 45.

3 Cõmunis opinio est doct. in. c. ecclesia sanctæ Mariæ. de const. & in. c. quę in ecclesiarũ. eo. titu. & ibi per Feli. in. 8. col. ver. tertia conclusio.

d Imperatores & Reges perpetuò, domini tamen inferiores ad tempus iusta de causa possunt prohibere venationem: nec ex hoc dicendum erit iura naturalia tolli, quia ius naturale non præcipit venationem, sed permittit: & permissum iure naturali potest prohiberi ab Imperatore iusta de causa, vt bene se habet glo. c. qui venatoribus. 85. dist. tradit Caiet. in opus. 17. c. 12. ver. 4. Siluester. in summa. verb. venatio. & Medina, vbi supra.

4 Vt in cap. Adrianus. 63. distin. & in l. 5. titu. 1. partita. 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

1 Videatur text. in l. 14. titu. de las penas, lib. 8 ordinamẽtorũ. * quæ est l. 6. tit. 8. lib. 7. recopi. * & corrigitur text. in c. 1. §. si quis rustic⁹ de pace tenenda, & eius violato. in vsib⁹ feudo. videatur tex. in l. 7. tit. 15. part. 7. ‟ L. 6. titu. 8. libr. 7. recopil.
‟ L. 3. titu. 8. libr. 7. &. l. 4. ibi.
2 Videatur pragmatica condita Burgis anno. 1514. &c. de Madrid. anno. 1528 num. 165. & de iure communi. text. in c. 1. §. si quis rusticus. de pace tenẽ & eius viola. & quod notat Guido Pape. q. 218. & Cepola. in tracta. de seruitu. c. de venatione. num. 11. & in ordinationibus ordinis Sancti Iacobi. c. 67.
3 Et videlicet ibi de Penna. in l. 1. C. de pas. pub. lib. 10.

1 EL primero caso es, quando alguno quiere caçar ossos; o puercos, armando cepos grandes en los montes, de tal manera que por estar ocultos pudiessen caer hombres en estos cepos. Esta caza por obuiar al peligro ‟ de los hõbres es prohibida y vedada, no por la cosa que se caça, que las dichas bestias licitamente sin pecado se pueden caçar, empero es illicita la tal caça ‟ por razon del instrumento: de manera que despues de caçada la caça es justa: empero el armar los cepos, y estar armados, es lo vedado, y defendido.

2 EL segundo caso es, quando la caça se haze con [a] redes, o con otros armadixos, y llamo armadixos lo q̃ el vulgo llama parança: porque la interpretacion destos vocablos grosseros pende de la interpretacion del vulgo que los inuento. E ansi la caça de qualquier genero que sea, tomandose con redes, o armadixos, es prohibida por la prematica fecha en Burgos, año de mil y quinientos y catorze.

EL tercero caso es, quando con fortuna de nieue alguno caza liebre, o perdiz; porque la caça destos animales en los dichos tiempos esta prohibida absolutamente, ora sea con armadixos, ora en otra qualquier manera de caçar: y ansi es ley desto, en el titulo de las penas, ley. 39. libro octauo de las ordenanças Reales.

EL quarto caso es, quando la caça se haze con escopeta, o con arcabuz, o con qualquiera manera de yerua: porque esta caça por razon del instrumento esta vedada, con pena de diez mil marauedis contra los que caçaren, o tuuieren yerua: de lo qual su Magestad hizo leyes en las [b] cortes de Valladolid, año de treynta y siete. c. 28. La razon fue, porque el trueno huyenta la caça muy lexos.

3 EL quinto caso es, quando se ordenasse prohibicion de la caza de algunos animales por se hermar, vsando para los caçar otra manera de las que no son probibidas: porque sobre lo vedado no ay porque prohibir de nueuo: pero si con algun cebo, o por otra manera se caçassen tantas perdizes, o liebres, que se hermasse o destruyesse la caça en la tierra: siendo esto verdad por dichos de sabios caçadores, por la misma razon que con nieue se prohibe la caça de liebre o perdiz; por essa misma se puede vedar todo genero de caça, y esta prohibicion es por la vtilidad publica, y ha se de guardar y cumplir.

4 EL sexto caso es, quando la caça es de palomas, porque estas

[a] Est l. 4. tit. 8. lib. 7. Recopilation.
3 De qua videatur doctrina Rebuffi. in l. vna. C. de venatione ferarum. libr. 11. & ibi ponitur exemplum contra venantes perdices cum instrumento tonæ, q̃ vulgo appellatur buey de perdizes.
* Cuius etiam meminit Cassaneus in consuetu. Burg. fol. 370. nu. 30. tit. de venatione.
4 Hoc notat Dynus, in §. pauonum. instit. de rerũ diuisione. & Guido Papæ q. 218 per. l. 12. tit. 28. part. 3. & quod committatur furtũ quando sunt mansuetæ. videatur Cepola in c. de columbario. in tracta. de seruitut. * & in. ç. de venatione.

estas no se puedẽ caçar vna legua en torno do ay palomares: de lo qual inserta vna ley, ay cartas y prouisiones del Consejo Real: y los que caçan estas palomas en los palomares, por derecho hazen hurto, y como ladrones pueden ser condenados,

EL septimo caso es, quando la caça se hiziesse dentro de los bosques de su Magestad, ansi como el Pardo y Aranxuez, y otros tales, 1 como son los de Buytrago, que son de los Duques del Infantadgo, o en otras qualesquier dehesas vedadas, ansi de señores, como de concejos: porque dentro destas, ni en los confines dellas do anda la caça, no es licita caçarla, ora sea como esta prohibido por las leyes del Reyno, ora como esta permitido: porque en ningun caso ausente ni presente, la guarda de tal bosque, o dehesa, no es licito entrar a caçar la caça, porque es agena. Y los priuilegios destos bosques, o costumbres han de ser guardados: porque la dicha costumbre siendo inmemorial, o el priuilegio ha sido bastante para limitar en aquellos lugares dehesados el derecho de caçar: y lo mismo es quanto a la pesca de los rios, que si alguno tiene alguna parte vedada por costumbre, no es licito pescar en ella.

EL octauo caso es, quando estando presente el señor de la heredad, aunque no sea dehesa quiere alguno entrar a caçar en ella, contra voluntad del señor de la heredad; porque no lo puede hazer, y le puede ser defendida la entrada, aunque sea 2 con mano armada: y este es vn caso en el qual aunque el caçar no lo pueda nadie quitar principalmente, empero [a] incidentemente puede prohibir la caça, vedando la entrada de la heredad do se ha de caçar.

EL noueno caso es, quando alguno esta caçando en viña, o en heredad de otro, y sobreuiene su dueño, y le prohibe, y defiende que no cace, y le requiere que salga de su heredad, porque es obligado a salirse, y no puede caçar: y si de hecho caça, haze fuerça y injuria al dueño de la heredad, y puede por ello ser acusado criminalmente: y lo que caçare en este caso, y en el caso de antes, no lo haze suyo el caçador: y aunque por derecho comun huuo [b] sobre esto duda, empero es oy sin duda por las leyes deste Reyno [c].

1 Ista solent appellari biuaria, quia circundãtur muro, vel aqua, vel sepe, & ibi ferę sunt inclusę, no tat glo. in l. vsufructuarium. ff. de vsu fructu. & quando ista debeant conseruari, videatur Guillelmus in c. Raynũtius, in parte vxorẽ A de iudiam. nu. 875. & qualiter ius prohibendi venationẽ, vel piscationem adquiratur, videatur tex. in l. si quisquã. ff. de diuersis & temporalibus præscr. & in l. fi ff. de vsucapio. & in l. inuitatum. §. fin. ff. de iniurijs. & per Fabrũ in §. fluuina. instit. de rerũ diuis. & per apostol. ad Dynum in⁹ proœmio de regu. iuris, & ibi dicit, quod de consuetudine generali permittuntur garenę. vide text. in Clemen. 1. §. porrò. de statu monacho.
2 Ita probatur. in l. 3. §. 1. ff. de requi. reũ domi. & in. l. 16. tit. 28. partita. 3. * & vide Thom. Grãma. dec. 67. nu. 9. potest enim dãs prohibere ne quis intret in suam memoriam vt in. d. l. diuus. ff. de seru. rust. & contra intrantem cõpetit ei actio iniuriarũ. l. iniuriarũ. §. fina. ff. de iniur. &. §. apum. instit. de rerũ diuis. c. oẽs. dist. 1. & sic potent custodes ponere: vt. l. si ita legatus. §. si dãs ff. de vsu. & hab. ex quo infertur, quod imposita pœna contra venãtem, non poterit soluta pœna, venari in

uito domino, ex glo. in c. nihil. verb. ætatis. de elect. & in. c cum dilecti. nec obstabit. l. venditor. §. cõstat. ff. cõmunia præd. quia ibi erat consuetudo, vel saltem tacitus consensus, & sic Consultus ibi pretium & nõ pœnam appellauit.
a Vt glo. in dicta. l. Diuus. ff. de seruit. rustic.
b Vt in dicta. l. Diuus.
c L. 16. tit. 28. part. 3. quam tamen intellige cum Medina de restitu. c. 11. & Couarr. in. d. c. peccatũ. & sic concordabis, vt etiam sentit Padilla in. l. per agrum. C. de seruitut.

EL

Universidad de Deusto
Biblioteca

EL decimo caso es, quando el vezino de vn pueblo va a caçar en termino de otro pueblo: porque dado caso que no caçe con armadixos, ni contra los otros defendimientos delas leyes 1 del Reyno, empero por causa dela distinciõ de los terminos entre los pueblos, no es licito entrar à caçar en termino ageno de otro pueblo.

EL vndecimo caso es, quando alguno quisiesse caçar pa lomas mansas, o las otras aues, y bestias mansuetas: porque la 2 caça destos animales es vedada, en tanto q̃ quien las caça puede ser condenado de hurto.

EL duodecimo caso es, quando alguno entra a caçar la bestia o aue que estaua ya tomada, o enlazada por obra de otro Caçador, porq̃ como la diligencia del primero fue causa de prẽderse; la caça ha de ser deste, y 3 no del q̃ la quiso despues tomar, y esto se vsa en Castilla. l. 17. tit. 4. lib. 3. for.

EL decimotercio caso es, quando alguno se auezindo en el pueblo haziendo promessa que no caçaria, ni pescaria en el termino de aquel pueblo: porque este tal pacto y promessa es obligatorio, y no puede caçar el que ansi se obligasse, aunque la obligaciõ se huuiesse hecho 4 en fauor de particular persona, el qual le diesse a otro alguna tierra o casa, cõ condicion que no caçasse en los terminos de aquel lugar: porque el otro por ventura quiere tener la caça mas a su volũtad para caçar la solo, y como quiera que esta obligacion y concierto vale, no se puede caçar en contrario de lo concertado.

EL decimoquarto caso es, quando en cierto tiempo del año, ansi como en tiẽpo 5 de cria de la caça, o en otro semejante estuuiesse vedada la caça por ordenança confirmada del Rey: porque sin confirmacion las ordenanças de los pueblos de Castilla, no son obligatorias: y especialmente en esto de la caça esta ansi proueydo que se confirmen las ordenanças. Otros [a] mas casos ay en que no es licito caçar, de que adelante se hara mencion. En todos los quales esta limitado el derecho de las gentes primero, que puse por regla que permite a cada vno caçar libremente: lo qual se ha de entender, saluo en los casos susodichos, donde esta prohibido: a cerca de lo qual se preguntan las cosas, y dudas siguientes.

PRIMERA

1 Videatur text. in. l. 4. ti. 28. par. 3. Et Bal dus in. l. si quis non dicam rapere. in. 3. col. C de epis. & clerici. vbi de distinctione terminorum.
2 Videatur tex. in. l. 21. &. 23. ti. 28. p. 3.
3 Videatur tex. in. l. 10. tit. 28. part. 3. in fine. &. §. illud inst. de rerum diui.
4 Videatur tex in. l. venditor. ff. communia prædi. & in l. libertus negotiatori. ff. de oper. liber. & Paul. in. l. quoties. ff. de seruitutibus.
5 Videatur. c. 28. en las cortes de Vallado lid año de. 37. * Est. l. 1. &. l. 8. tit. 8. libr. 7. Recop. * Et. c. Otrosi que vera. en los capitulos de corregidores. * Quæ forsan hodie est. l. 14. tit. 6. lib. 3. Rec. nam non reperitur alia in Rec. ni en los capitulos de los Corregidores que hable desto, & tu vide de materia d quia in hoc nu. 24 D. Ant. de Padilla in. l. per agrum. n. 8. C. de seruitutib* & aqua. * Et an statuti requiratur confirmatio, vide Paul. in. l. priuatorũ. in fi. C. de iurisd. omnium iudi. Et an populus statuat cũ impositione pœnæ, vide Plateam in. l. 1. C. de vsuris fiscali. libr. 10. vide in proposito Bald. in. l. ex placito. in. 3 col. C. de rerum permu.
a Hoc nõ est, vt patet in. l. 8. in fi. tit. 8. lib. 7. Recop. & vide l. 8. tit. 1. lib. 7. &. l. 4. tit. 14. lib. 8. &. l 8. ti. 8. lib. 7. Recop. & vide Auendañum. 1. p. c. 19. n. 3. & Gutierrez de juramento cõfirm. 1 p. c. 38. nu. 1. cum sequentibus.

PRIMERA DVDA.

SI Alguno quebrantando [a] qualquiera delos catorze casos susodichos caçasse, si por venir contra el derecho y leyes del Reyno que lo prohiben, peque mortalmente, pues la razon y leyes sobre que se funda la prohibicion de la dicha caça, son generales y razonables, comunes a todos, y fauorables para la cosa publica, pues se trata que la caça no se hierme.

1 A ESTA duda se responde, que si la materia sobre que las leyes humanas disponen contiene grauedad y cosa muy vtil o necessaria a la republica, en este caso regularmente la transgression obliga a pecado mortal: y ansi es arbitrario quando obligue a pecado, atenta la materia sobre que dispone: empero si la prohibicion es sobre cosa de poco o leue prejuyzio, assi como parece esto de la caça en esta materia de caça, ora la caça este prohibida por sola ordenança de los pueblos, como se dize en el decimoquarto caso, si la tal ordenança no esta confirmada por el Rey, la transgression de la ordenança, o estatuto de los pueblos en esta materia no obliga a pecado mortal: ni tampoco los preceptos, ni mandamientos de los señores o juezes seglares: pues la materia no esta vedada por derecho diuino o canonico.

EMPERO si la ordenança esta confirmada por el Rey, mediante aquella confirmacion ha de ser auida por mandamiẽto Real. Y las leyes y mandamientos Reales dados cõ deliberacion, regularmente segun la materia obligan a pecado mortal, con la distincion puesta por el nueuo Espejo de conciencia en el capitulo diez y ocho: pero en esta materia de Caça por ser de la calidad que digo, aunque se vaya contra ley Real no obliga a pecado mortal: y esto [b] se entẽderia mas claro quãdo la dicha ordenança, o ley Real no solamente prohibe y veda, 2 empero si demas de la prohibiciõ passa adelante imponiendo pena temporal a quien la quebranta, en este caso de la misma intencion del Rey que haze la ley se colige, que no quiere que la ley obligue a pena eterna, saluo à la pena temporal puesta en la ley: y en tal caso es mas claro que la transgresiõ, no obliga [c] a pecado mortal al que caça contra el vedamiento dela ley, saluo q̃ deue la pena q̃ especialmente fue impuesta por la ley: y la especial prouision de pena deroga à la general

a Vide Turrecrema. in c. qui venatoribus & cap. Esau. dist. 86. & Medi. de resti. ca. 12.
1 Quando trãsgressio legis secularis obliget ad peccatum mortale, videatur Siluester in summa in parte inobedientia & per Imo. in. c. cum contingat. de iureiuran. & per Feli. in. c. nam & concupiscentiam. de constitu. nu. 13. & ibi per Deciũ & per Feli. in. c. per tuas. de simonia, & in. c. ecclesia sanctæ Mariæ. de constitu. nu. 39. & per eundẽ Silũestrum in suma in parte Precepti trãsgresio: & in dubio ex lata prohibitione legum secularium nõ debet induci peccatum mortale, ne laqueus multiplicatus contra animas censeatur: Ita notat Cajetanus, vbi supra, & in quæstionibus multipliciter decisis ex transgressione præcepti etiam diuini, non facilẽ debet induci peccatum mortale, vt est glo. in. ca. capellanus de feriis. & ibi notat Io. And. & Anto. & sequitur Iass. in. l. diem functo. nu. 84. ff. de officio assessorum. * Est omnino videndus. D. Thomas. 1. 2. q. 108. artic. 4. &. 1. 2. q. 69. art. 4.
b Vide Castro de lege pœnal. lib. 1. c. 9.
2 Istud notat Ioan. post Hosti. in. c. relatũ. ne clerici, vel monachi. & apostill. ad Bar. in. l. prætor ait. 6. 1. ff de noui operis nuntiatione.
c Vt tamen in hoc non erres, vide Cast. ãlege. pen. c. 8. ver. 1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

neral que el derecho pone, y no obliga la transgresion a pecado mortal, saluo si deliberadamente quisiesse alguno quebrãtar la ley por solo menosprecio della, y de su buẽ fin: porque este cõtempto obliga a pecado: y pues las leyes del Reyno q̃ vedan la caça imponen contra los quebratadores [a] pena de destierro, y dineros: dellas mismas se colige que su trãsgresion, no obliga a pecado mortal, ni tal intencion tuvo el Rey q̃ las hizo. Empero por la trãsgresiõ parece que alomenos obligan a pecado venial.

a Vide Castro de leg. pœn. fo. 81 & Medi. de resti. q. 12. in fine. ne indistincte autorem intelligas.

SEGVNDA DVDA.

SI dado caso que no peca mortalmente: el que caça contra el vedamiẽto o prohibicion de las leyes deste Reyno, si alomenos quãto al fuero de la conciencia, los tales caçadores sean obligados a pagar las penas pecuniarias que las dichas leyes ponen: y si los confessores las han de mandar pagar a los penitentes que cõfiessan auer caçado en los casos no permissos.

1 De quo videatur glo. in c. fraternitas. 12. q. 2. cum qua est communis opinio secundum Feli. in. c. 1. de constitu. col. 11. videatur in simili. text. in l. fi titu. 14. & tit. 15. lib. 2. ordinan. L. fi. del tit. 14. lib. 2. ordi. est hodie. l. 11. tit. 23. lib. 4. Recop. sed est correcta illa lex vet. ord. in hoc quia noua lex Recopilationis non obligat in conscientia ante cõdenationẽ. Vide Couar. in 4. 2. p. c. 6. §. 8. n. 10. versi. sed si lex adderet pœnã, &c. Altera l. fi ti 15. lib. 2. ordi. non inuenitur in Recop. *

2 Notat Sãctus Thomas. 2. 2. quæst. 42. artic. 3. notat Felin. in c. 1. de constitu. in. 2. limi. ad gl. in c. fraternitas. Et in c. audiuim⁹ de simonia.

1 A la qual duda se responde, que las dichas penas pecuniarias pues no estan puestas, ipso iure, no obligan en el fuero de la conciencia, y los q̃ se confiessan no las hã de pagar, ni los confessores lo deuen mandar.

2 EMPERO si el confessor hallare por declaracion del penitente que por sentencia esta ordenado en la pena pecuniaria que las leyes del Reyno ponen contra los que caçan contra la prohibicion de las mesmas leyes, a le mandar que la restituya, porque en este caso, mediante la sentencia justa, la pena es obligatoria en el fuero de la conciencia.

TERCERA DVDA.

SI el que caça contra la prohibicion de las leyes en los casos suso dichos, si alomenos ya que no deua la pena, quanto en conciẽcia: si la caça que toma la haga suya, o si es obligado a la dar al fisco, o a los pobres como persona que ilicitamente la caço.

Para determinacion desta duda, se han de distinguir tres casos.

EL primero caso es, quando la caça se toma en los montes publicos, contra alguno de los catorze casos de suso dichos: y en tal caso este caçador incurre en la pena puesta por la ley; pero la caça que toma, haze la suya: ansi, porque las leyes no dizen que pierda la caça, como por auer puesto pena especial sobre acto, que era en comercio de los hombres: porque el caçar de su naturaleza es licito, como de suso queda dicho: y el que exercita acto contra prohibicion de ley q̃ pone otra pena, no todas vezes es el acto 1 nullo: lo q̃ no seria en los que caçassen contra costumbre, o prohibiciõ de sentencia, o priuilegio, porque estos no hazẽ la caça suya.

EL otro caso es, quando la caça se toma en heredad, o viña, o huerta agena contra voluntad del dueño, el qual prohibio al caçador q̃ no entrasse a caçar en su heredad 2, o le requirio despues de entrado q̃ se saliesse: y en este caso sino se quiso salir, y caçò algo en la heredad cõtra la volũtad del señor della, esta caça es agena, y pertenece al señor de la heredad, y no la haze suya el caçador, antes se ha de restituyr al señor de la heredad, como cosa q̃ espressamente le aplica la ley.

EL tercero caso es, quando algun caçador la caçasse en bosque, ò en soto, o dehesa agena, cuyo fruto principalmente consiste en caça, ansi como son los bosques Reales, y el bosque de Buytrago, y los de Heras, y otros tales que ay en diuersas partes del reyno: cuya caza es principalmente para deleyte de los señores dellos: y en otras partes para grangeria, como son muchos sotos de conejos en el reyno de Toledo, los quales se venden, y arriendan por grangeria la caça dellos: 3 y si desta tal caça alguno caçasse, absente, o presente el señor, o la guarda del soto, es obligado a la pagar y restituyr la tal caça, porque no la haze suya: y los cõfessores la deuen mãdar restituyr, como al que hurta frutos de heredades agenas, o peces de los estanques agenos, do los señores los tienen inclusos y encerrados. Esto se ha de entender quando el bosque esta cercado: porque si no estan inclusos los bosques, o dehesas, el que caça incurra en la pena de la ley del reyno, o costumbre de la dehesa.

1 Videatur in simili Bal. in l. 1. C. de sacrosanct. eccles. & text. in l. qui fundũ. §. qui sciẽs. ff. de vsucapione pro empto. & Paul. in l. si ab eo. ff. de vsucapionibus. & quod notat apostill. ad Dynum in prœmio de regulis iuris. * & Præpos. in cius naturale. distinctione. 1. *

2 Videatur text. in l. 16. tit. 28. part. 3. & * vide supra. n. 19. & quæ ibi scripsi.

3 Pro ista decisione facit. text. in l. Ité veniũt. §. aucuporũ. & & in. l. vsufructuarium. ff. de vsufruct. & ibi notat Alberi. quod si venatio fundi stat in fructu, nõ licet eam capere, & per hoc intelligitur text. in l. venationẽ. ff. de vsuris. & facit text. in c. 1. §. piscationum redditus, quæ sint regalia, in vsibus feud. & quod notat Ang. in §. feræ. insti. de rerũ diuisione: videatur text. in l. 6. titu. 28. partita. 3. & glo. in l. Diuus. ff. de seruitutibus rusti. prædiorum. * Vide Cassaneũ in consue. Burg. fol. 374. Cõtrariam tamen opinionem, imò quod si fundus non sit vallatus, ita quod nõ possint animalia exire, venator in cõscientia nõ teneatur ad restitutionem, tenet Couarr. in d. reg. peccatum. & Medina in d. ca. 12. vbi asserit solum teneri ad restitutionem illius interesse, quod poterat lucrari dominus, si venator ibi nõ venatus fuisset: quod veri⁹ puto.

Universidad de Deusto
Biblioteca

QVARTA DVDA.

SI dado caso que los que caçan,o pescán en los dichos bosques,o tablas de rios agenas,no hagan suya la caça,o pesca que alli tomã: pero si la dicha caça sale de los dichos bosques, y dehesas,y se anda por los montes publicos, y comunes:si andando en estos lugares la podra alguno caçar: y si los señores de las dehesas podran acusar estos caçadores.

Para determinacion de lo qual se han de distinguir los casos siguientes.

EL primero caso es,quando alguno entrasse en la dehesa,o bosque dõde estan los cieruos,y los gamos,o puercos,o liebres,y alli vsasse de tal arte q̃ espantasse la caça,y la hiziesse huyr hasta que saliesse fuera del bosque,o dehesa, a los montes publicos. Y en este caso, el q̃ comprime a q̃ huyga la caça, en tal manera ha de ser punido, si se caça,y toma,como si caçasse dentro de la dehesa,o bosque;porq̃ en la dehesa empeço a caçar,y seguir la caça. Y atento el principio y malicia de este caçador,lo que ilicitamente começo,haze todo el acto reprouado : y por tanto,lo que desta manera caça no lo haze suyo,y puede ser acusado de la pena,segũ el priuilegio,o costumbre del bosque,o dehesa: aunq̃ caçasse con arte no reprouada,de las contenidas en las leyes del reyno ; de que se hizo mencion de suso : pero no basta hazer huyr la caça, porq̃ ha de ser tomada con efecto, para q̃ aya lugar la pena del priuilegio, o costũbre del bosque. 2 Y presumese que la caça que se toma,es del bosque, si en tiempo despues de huyda,se tomo en lugar proximo,y poco distante a la dehesa.

EL segũdo caso , quãdo el caçador se pusiesse cerca de la dehesa,o bosque,y alli derramasse ceuo,o reclamasse con syluos,o reclamos,o vsasse de otra manera de chucheria,y cosas cõ q̃ la caça saliesse prouocada cõ esto al mõte publico, y alli la matasse,o caçasse el caçador: porq̃, no obstãte que el lugar para la caça fue licito,empero la manera es illicita, en tanto q̃ 3 ha de ser punido este caçador, como si dẽtro de la dehesa matasse los venados,o otro qualquier genero d̃ caça: porq̃ aquel se dize caçar en la dehesa,o bosque, cuyos efectos virtualmẽte entrã en la dehesa a mouer la caça, aunq̃ el cuerpo del caçador no entre, pues la causa se ha de considerar virtualmẽte.

EL tercero caso es,quãdo la caça se sale d̃ la dehesa por solo su

Vide Couar.& Medina,vbi suprà.& Anto.a Corduba.quæst. 119. &.110. &.121. in summa.

1 Videatur tex.in.§. interdum.institu.de obligatio.quæ ex delicto nascuntur.& in l.ltẽ Mela.§.Item cũ eo.ff.ad.l.Aquiliã.& in.l.1. §. sed & si instigatu.ff. si quadru. paupe.feciss. dicatur. & quod notat Bart. in l.quod ait lex.§.1. ff.ad.l.Iuliã, de adulterijs. &.l.21.tit.15. part.7.

2 De ista præsumptiõe videatur text. in.l.si creditores.§.si. ff.de priuilegijs creditorũ. & quod notat Bar.in.l cũ ita.§. 1.ff. de fũd.instruct. & in. l. 1. ff.de officio. præfec.vigilum. Bar.in.l.post cõtractum.ff.de donatio.

3 Pro ista quæstione facit in argumẽtũ tex.in.l.2.§. idem ait,si odore. ff. ne quid in loco publico. & ibi probatur quòd solus odor in alienum immissus mouet ré.& p eo datur actio,ac si corporaliter in alienũ immitteretur : de quo tractat Cepola in tracta. de seruitutj. verba.prædio.ca. de fumo.& tex.in.l. sicuti.§.Aristo.&.§. finali. ff. si seruitus ven. ideo ponentes cimina in colũbarijs, puniuntur, vt notat Cepola.in.c. de columbaria.& sonitus lasciuus monet naturaliter feras:ideò prohibitus videtur,considerato effectu & initio.

su instincto natural sin arte de caçador q̃ la quiera llamar fuera de la dehesa:y en este caso la caça puede se caçar, no se tomãdo cõ redes, ni cõ otros armadixos vedados por las leyes del reyno:porq̃ el lugar do se toma es mõte publico,y el derecho natural da licencia para caçar,cõ tanto que la caça se comience y acabe en el mõte publico :porq̃ si a caso el caçador começasse a seguir esta caza en los montes publicos , y la hiriesse mortalmẽte [a] en el dicho monte,y la caça huyendo se metiesse en la dehesa,o bosque vedado,aunq̃ el principio fue licito;empero el no puede entrar a la tomar en el tal bosque, o dehesa,contra volũtad del señor,o guarda:y si de hecho entra,deue la pena,como si alli comẽçara a caçar, porq̃ la distinciõ de los terminos que ay entre lo publico y lo dehesado,es causa q̃ lo justamẽte comẽçado no se pueda fenecer; mayormente contra la voluntad del señor de la dehesa , o su guarda.

Y por la misma razon se ha de afirmar, que si el caçador comiença a caçar en termino de vn pueblo do puede,y la caça huyendo se entra en termino de otro pueblo donde no puede caçar, que tampoco podra entrar en seguimiento de la caça; y si entra,incurre en la pena acostumbrada.

a Idem si caderet in laqueum alterius, vt in. l. 20. titu. 28. part. 3. licẽt de consuetudine soleat aliud seruari,attenta.l.17.titu.4.lib.3.fori.

1 Pro quo facit doctrina Bald. in. l. si quis non dicã rapere.in. 4.colu. ver. ex his apparet.C.de Episcopis.& clericis. sequitur Alex in.2. volumine.cons.24 nu. 33. facit in simili text.in.l.16.tit. 28. part.3.

2 Videatur tex.in.l. Item si verberatum. §.1. ff. de rei vendi. & in. l.Lucius. ff.de euictio. & notata in ca.quę in ecclesiarũ. de cõsti. & in proœmio.ff.veteris.& per Iserniam. in ti. quæ sint regalia in verbo flumina. & Puteũ. in tracta. Syndicat⁹. c.excedũt Barones. & text.in.l.2.titu.1. part.1.

QVINTA DVDA.

SI ya que en los bosques y dehesas vedadas antiguas , ni fuera dellas , como es dicho,no se puede caçar , si alomenos se podra caçar en las dehesas nueuamente ordenadas por el Rey,o por otro señor inferior,o por los mismos pueblo en cuyo termino estan.

A esta duda se responde, con distincion de los casos siguientes.

EL primero es,quando el Rey por alguna cosa publica pagando buen cambio,quita al pueblo parte de su termino, porq̃ en este caso lo que el Rey haze , es justo : 3 y si haze dehesa el termino quitado, ha se de guardar so las penas que el Rey pone al tiempo que dehesare la dehesa: y siempre deuen ser moderadas,y no grandes penas.

3 Videatur Caietanº in summa,in parte Venatio.vers.fin.

EL segundo caso es, quando ouiesse costumbre de diez,o veynte años que se guardasse alguna parte de monte publico por dehesa : en este caso cessando costumbre inmemorial,no vale prohibicion ni vedamiento de dehesa , y qualquiera po-

Universidad de Deusto
Biblioteca

dria caçar libremente sin pena alguna; porque como esta no sea dehesa, carece del nombre, y del efecto.

EL tercero caso es, quando algun Duque, o Marques, o otro señor quisiesse de nueuo hazer dehesa para caça, en tal caso, como quiera que los montes 1 y aprouechamientos son de los pueblos, y no de los señores dellos, no pueden dehesallos, y el vedamiento de la caça que se haze contra voluntad de sus vassallos, no vale, ni obliga a pena: antes el señor que apremiasse a guardar lo vedado, 2 pecaria mortalmente, no obstante que el Rey le ouiesse dado la tierra, con la jurisdició alta y baxa, y mero, y misto imperio: porque dado caso q̃ debaxo destas palabras se pudiesse comprehender el derecho de la caça: pero aquello fuera verdad siẽdo propio de solo el Rey, y no en perjuyzio de tercero, como seria si el monte y sus aprouechamientos que es publico de los pueblos, se dehesasse en fauor del mismo señor, o de otro particular: por lo qual sin embargo de los vedamientos de los señores en fauor de las particulares dehesas que ellos hazen, licitamente pueden sus vassallos caçar, guardando la forma de las leyes del Reyno: mayormente si de lo que en esto ouiessen mandado los señores, o sus juezes apelassen los vassallos.

4 EMPERO, si el señor de vassallos, o sus juezes mouiendose por el bien publico, conociẽdo que se hermaua la caça en su tierra, por se caçar desordenadamente auida informacion la mandassen vedar en todo el termino, o en alguna parte: atento este bien comun, lo puede hazer, mandando al pueblo que vse bien de su cosa, y las penas justamente arbitradas que sobre esto impusieren, seran obligatorias.

Y conuiene q̃ los dichos señores de vassallos quãdo mandã guardar la caça por el bien publico ante dicho, que el mismo fin q̃ tuuieron para hazerla cõseruar: esse mismo tẽgan despues q̃ aya mucha caça crecida, q̃ no procurẽ de la caçar para ellos solos, cõtra la prohibició de las leyes destos reynos, las quales ligã tãbiẽ a los dichos señores: y si lo cõtrario hiziessen pareceria muy claro, q̃ su mãdato de cõseruar la caça fue ambicioso: pero no se niega q̃ no puedan caçar, mas q̃ sus vassallos quando ellos tambien caçaren con toda buena moderacion.

6 EL quarto caso es, quando el mismo pueblo de su voluntad quisiesse vedar la caça por algun tiempo en alguna parte

1 Montes sunt populi. vt in l 4. tit. 18. part. 3. videatur Caietanus in summa, in parte venatio. in fine & quod ego scripsi in repet. l de Toledo, sobre los terminos, quã cito in lucẽ edam. * Est. l. 3. tit. 7. lib. 1. recop. sed nõ scripsit Auendañus super eam, neque habemus eius lectura super eam: eius tamẽ facit mentionem in Cap. præt. par. 1 c. 4. & c. 11. *

2 Videatur Hostiẽ. & Anto. in. c. nõ est. de decimis. & Abb. in c. nimis. de iureiuran. & in summa Florentina. c. 4. § 5. tit. 3. & in Speculo conscient. cap. 19. §. 11. & per ista intelligo quæ notat Decius in 1. parte. cons. 197. & ibi dicit quod p̃ præconiũ ne fiat venatio, constituitur dñs vassallorum in quasi possessione prohibẽdi venationẽ: quod intelligo si obtẽperatum est, alias si non obtẽperatur, possidet dñs tantũ labia sua. notat Abb. in c. cum olim de causa poss. & proprietatis. * & idẽ esset si per lõgissimũ tẽpus acquieuisset, vt per laso. in l. quominus. ff. de fluminibus.

3 Videatur Montal. in 1. cõpil fori. in parte. Rex Ioannes secundus.

4 Videatur Iacob. Rebuffus in. l. vna C. de venatione ferarum, lib. 11. * & Cassaneus, vbi supra. vt posset etiã prohibere agricolas ne distrahantur ab agricultura. vt p̃ Guillel. Ben. in c. Raynunt. verb. & vxorẽ. nu. 900. & Beltran. consil. 155. nu 8. vol. 1. facit. l. 1. ff. de nundinis. & quæ notat Platea. in l. domini prædiorum. C. de agri. & cens. lib. 11. *

5 Permissum tamen est super occidendis lupis ordinationes facere, & illas exequi, non petita regia confirmatione, vt in petitione. 7. de las cortes de Valladolid. año. 1542. * quę est. l. 5. iuncta lege 8. tit. 8. lib. 7. recopilationis. * Et istud præmium occidenti lupum dabitur, si data ad hoc opera occiderit, secus si vltra cogitarum, secundũ Angel. in. l. 3. §. ex stipulatu. ff ad Syllamanun.

1 Ibi (como ley) intelligo quando confirmatio est specialis & non generalis. notat Bald. in. l. ex placito. C. de rerũ permuta in. 3. colu. sequitur Iass. in l. more maiorũ. ff. de iurisdictione omniũ iudicum. & Bal. dicit no tabiliter vbi supra, quia licẽt sit facta confirmatio á Rege, populus potest si viderit expedire, reuocare ordinationem sine Rege. * Quod eleganter tradit Decius in. c. cum accessissent. nu. 5. & 6. de constitu. *

1 Ratio potest assignari ex tex. in. l. in hoc iudicium. ff cõmuni diuidun. de quo per laso. in. l. 1. C. qui testa. face. possunt. & mirabiliter p̃ Soci. in. 1. parte, consilio. 178. & per Feli. in rubri. de præscri. col. pen.

2 Caieta. in opuscu. 17. c. 12. versic. 5. & Couarru. Medi. & Cordu. vbi supra.

del

del termino, y en este caso si la vieda es por solo pregon, o ordenança de aquellos que entran en ayuntamiento, y representan el pueblo, no vale este tal pregon, o ordenança; porque la mera facultad de caçar, que compete a cada particular, no la puede quitar el ayuntamiento, saluo quando el tal pregon y ordenança esta confirmado por el Rey; porque mediante la confirmació, es como ley, y ha se de guardar. 1 E ansi por el dicho capitulo veynte y ocho de las cortes de Valladolid esta proueydo, que las ordenanças de los pueblos acerca de la caça se embien a confirmar.

EMPERO si en concejo abierto los vezinos y moradores del lugar por via de pacto, y concierto, y obligacion, quieren entre si conseruar la caça de algun termino por tiẽpo cierto, esta conueniencia hecha vnos a otros por via de concierto, vale; pues su propio fauor pudieron renunciar: pero si fue perpetuo el tal concierto, para tener en comunió aquella caça 2, no valdria la tal obligacion; y por tanto ha de hazerse temporalmente por algunos años.

SEXTA DVDA.

SI la caça de los bosques y dehesas vedadas, o antiguas, que justamente se ha de sufrir y guardar, cresciesse en tanta abundancia que la yerua y pastos de los mismos bosques y dehesas no bastasse a mantener la dicha caça, o caso que bastasse, si la caça de noche, o de dia saliesse de los bosques, o dehesas, y se comiesse los panes, o viñas, o huertas de los vezinos de la tierra, si por esto los señores de las dehesas, o bosques, pueden ser condenados a que paguen los daños, [a] alomenos si en el fuero de la conscіencia son obligados a pagar estos daños, aunque no se los pidan.

Y para determinacion desta question, que es muy necessaria y contingible, han de ser considerados, y distinguidos los casos siguientes.

EL primero, quando alguno tuuiesse en su bosque, o casa de campo, pauos, o ciervos, o puercos que fuessen tan mansos, y domesticos, que tuuiessen costumbre de se yr, y boluer a la casa y bosque, y fuessen comunmente conocidos

Universidad de Deusto
Biblioteca

por animales mansos de aquel bosque, o casa donde alguno los tiene; aunque segun derecho estos animales sean de natura brauos y syluestres, empero durando en ellos la costumbre de yr y boluer a la casa, o bosque donde se criã, son auidos como los otros animales que no son syluestres, ansi como las gallinas, o los ansarones, cuya natura es domestica: y los tales cieruos y puercos que tienen la dicha costumbre, no es licito matarlos ninguno 1, porq̃ son agenos: y estos tales animales conocidos por domesticos, si saliendo de la casa hiziessen algun daño en panes, o viñas, o arboles, o en otra cosa, el señor de los dichos animales boluiendose al bosque, es obligado 2 ansi en el fuero judicial, como en el de la conciencia a pagar el daño que estos animales mansuetos ouiessen hecho, ansi porque tiene dominio sobre ellos, como por no poder ser caçados, aunque los tomen en las heredades: y lo mismo es en los otros animales y bestias domesticas que no se matan, saluo que los señores pagan el daño, o entregã el animal por el. Aquello mesmo ha de ser juzgado en los animales brauos q̃ por costumbre son mansos; 3 saluo si el señor no fuesse en culpa en guardar negligentemente el animal, porque en tal caso obligado es en el fuero de la conciencia a pagar el daño, y no se libra con dar el animal que sabia ser nociuo.

EL segundo caso es, quando los animales del bosque, o dehesa fuessen brauos, ansi como los cieruos, y gamos, y puercos, y ossos, y liebres, y conejos, y otros desta qualidad que se llaman fieras bestias, el señor de la dehesa no estando cercada, en tal manera que los animales estẽ incluſos que no puedẽ huyr, no se dize, ni puede dezir señor destos animales; pues teniendo como tienen natural libertad, pueden huyr dende la dehesa y yrse a otra, o a los montes publicos: por lo qual el señor del bosque, o dehesa no tiene verdadero dominio, ni se pueden los animales dezir cosa suya, y como agena cada vno los puede caçar, salidos que sean a los montes publicos, con las moderaciones que arriba quedan dichas: y caçandolos, hazese señor destos animales, 4 aunque sean de los que conocidamente estauan en la dehesa. Y teyendo estos animales fieras bestias, y no proprias de nadie hasta que estan tomados, aunque hagan daño en las viñas, o panes, no ay accion por donde pedir al señor de la dehesa, e bosque: porque dado caso que el sitio y lugar donde aquellos animales estan, sea suyo, 5 pero como los animales tengan natural libertad para se yr,

1 De quo est tex. in in. l. 11. tit. 18 par. 3. & in l. naturalem. ff. de acqui. rerũ domi. & in §. pauonũ. insti. de rerum diui.

2 Pro ista conclusione facit text expressus in l. 1. §. in bestijs. ff. si quadrupes paupe. fecit. dicatur. & est glo. loquendo in fera quæ habet cõsuetudinẽ redeundi. in §. 1. in parte cõtra naturã, in fi. instit. si quadrupes paupe. fecit. dicatur. & ista iura loquentia de quadrupe. habent locum in bipede, vt notatur in l. hæc actio. ff. eo. tit.

3 De eo qui negligenter custodit animal nociuum, notat Abb. in. c. fi. de iniurijs. & ibi dicit, quòd tenetur præstare dãnum, nec liberatur dando animal, maxime quando nõ æquiualet damno, dato culpa domini: habet hoc locum, tã in foro animæ, quam in iudiciali, quod est bene aduertendum.

4 Vt in. § ferę. & in §. illud. instit. de rerum diuisione. & in l. 10. tit. 18. part. 3.

5 De quo est tex. in l. 1. § in bestijs. ff. si quadrupes paupe. fecit. dicatur. & in. §. cæteris. instituta. eo. tit. & in. §. fi vbi probatur, quod ratione dominij dñs tenetur de damno animalis: secus est si bestia habet naturalem libertatem. facit quod notat Ioan. Fab. in. §. in his. insti. de rerum diuisione.

yr, no son suyos, y no lo seyendo no puede dezir el que recibio el daño: Tu animal me dañò, pagame el daño, o da me el animal, porque el señor del bosque, o dehesa, podra responder: No te hizo daño cosa que mia sea, estando en mi señorio: y por tanto soy libre. Y ansi en este caso el derecho no permite que el daño que las bestias fieras hazen lo pague el señor del bosque, o dehesa, donde se recogen, pues lo hizieron teniendo libertad natural.

Y si alguno quisiesse replicar, diziendo: Verdad es que estos animales no estan debaxo del dominio del señor de la dehesa, porque no los tiene incluſos, ni atados: empero por ser esta dehesa lugar montuoso, y guardado, recogese alli la caça, y recogida, y multiplicandose sale a fazer daño en las heredades conuezinas: y si no vuiera aquel recogimiento, diuirtierase a muchas partes, y no dañara tanto, ni tan a menudo las heredades vezinas, y ansi parece que la dehesa es ocasion del daño, y por consiguiente el que da causa del daño, es visto hazerlo: y ansi parece, que alomenos en conciencia el señor desta dehesa daua los daños susodichos.

1 A lo qual se respõde en muchas maneras; lo primero, que quando alguno vsa de su hazienda principalmẽte por su prouecho, y no por emulacion ni daño de tercero, aunque por conseruar su hazienda, venga daño a otro, no es obligado a pagarle el daño: y por esta razon el que por su prouecho edifica en su suelo, puede lo hazer, aunque con el edificio obscurezca la luz de la casa de su vezino: y el que por su prouecho haze pozo en su casa, edifica justamente, aunque el agua que se viene à su pozo, se quite al de su vezino, y se le seque: porque solamente se ha de considerar, que este q̃ labra, o haze pozo es en su hazienda, y para su prouecho, y no para dañar a su vezino: y como quiera que este que tiene la dehesa, o el bosque montuoso donde se recoge la caça, lo haze principalmente por su prouecho, y deleyte 2, y no por dañar cõ la caça los frutos de sus vezinos, no tienen porque se quexar, pues la ordenada charidad ha de auer comiẽço de si mismo: y si la caça haze daño, es sin causa y voluntad del señor de la dehesa, por lo qual no es obligado al daño.

ITEM, muy conocida cosa es, ansi por el argumento de la naturaleza que Dios dio a las bestias fieras, como por lo que dellas se vee cada dia, que no suelen estar siempre recogidas en vn cabo: por lo qual haziendose dehesa, se ha de presumir

1 Vt in. l. cum eo. ff. de seruitutibus vrbanorum prædio. & notatur in. l. altius. C. de seruitu. & per Ceporolam in tracta. de seruitutibus. c. de fenestra. & in. c. de solo & area, per Fab. in prin. instit. de lege Fusia Caninia. toll. & est text. in. l. 19. titu. 32. part. 3.

2 Delectari enim in actu de se licito, non est mortale peccatũ, de quo per Caietanũ in summa, in parte Delectatio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

mir que los animales, y caça q̃ alli se recogiere, 1 ha de salir a las heredades, y frutos con los vezinos, y comerlos: y pues el Rey que concede la dehesa, o los hombres que la suffren, por costumbre pudieron conjecturar, y pensar esto, que la caça pudiera hazer saliendo de la dehesa, y sin embargo desto la quisieron hazer, por consiguiente fueron vistos querer que se toleraſſe el daño: y ansi vsando el señor de la dehesa della, para aquello que el Rey, o la costumbre la destino, y quiso que aprouechaſſe, no haze cosa culpable: y por consiguiente el daño que las bestias brauas della fazen, no lo deue pagar.

1 Facit text. in l. arboribus. §. nauis. ff. de vsufructu. & in l. vtique. §. fin. ff. de rei vendi. vbi. probatur, quod ille, qui vtitur re ad vsum destinatum, non est in culpa, licèt inde sequatur damnũ tertij, secundum præsumptã voluntatem concedentis, vt in l. plenum. §. equitij. ff. de vsu. & habita.

ITEM, el que planta viñas, o siembra tierras cercanas a la dehesa que sabe ser priuilegiada: y que la caça della puede salir a le comer los frutos de su heredad, el mismo se expone al peligro que sabe que le puede suceder, y al daño que recibe si la caça sale y le come sus frutos, y seyendo mas antiguo el sitio, y assiento de la dehesa, que no la planta o siembra que se haze, ha se de sufrir con su carga por el que quiere plantar, o sembrar.

2 ITEM, como quiera que tener dehesa poblada de animales para caçarlos en su tiempo, o para deleyte de los señores, no sea cosa culpable; e ya que lo fuera, quando la culpa no se ordena para el daño, aunque succeda, no se deue el tal daño: y ansi los señores de las dehesas son libres del daño que su caça haze, porque son sin culpa.

2 Facit doctrina Bar. in l. si vt certo. §. interdum. ff. cõmoda. & Paul. in l. si vehẽda. ff. ad l. Rhodiã de iactu. & in l. 1. §. si rem. ff. depositi. & in l. j. ff. de eo per quem fac. erit.

ITEM, el que tiene viñas, y otras heredades cerca, o lexos de los bosques y dehesas donde ay caça, puede caçar, y matar los venados, y puercos, y los otros animales que le van a comer sus frutos, con tãto que no los mate, ni cace en los cassos prohibidos, de q̃ arriba queda hecha mencion, 3 y teniendo libertad de hazer esta caça, y defender sus frutos y hazienda: y por esta manera tã licita el daño que le sucede, a el se deue imputar, y no al señor de los dichos bosques, y dehesas, dõde la caça sale. Pues entre otras differencias que entre los animales mãsos, y brauos ay, es vna q̃ a los brauos es licito matallos, pero a los mãsos no es licito; porq̃ en estos ay quien tenga señorio, y puede pagar el daño, o entregar el animal. Y por esto es licito acorralallos quando no se sabe quien es señor.

3 Videatur text. in l. 47. titu. 7. part. 1 & in l. 24. tit. 15. partit. 7. & in l. Quint⁹ Mutius. ff. ad l. Aquiliã. & Cepol. in tract. de seruitu rusti. prædio. c. 9. nu. 30. in versic. supereſt alia quæst. & Gan. in tit. de furibus & latroni. col. 4. & loã. Fab. in prin. insti. si quadru. paupe. feci dicatur.

EMPERO si algun señor de vassallos, de los que tienen bosques, o dehesas de caça, vedasse a sus vassallos que no matassen, ni caçassen sus venados, ni puercos, ni liebres, ni conejos;

conejos, aunque los viessen en sus heredades, y los vassallos atemorizados con el precepto del señor dexassen de matar la caça en sus heredades: en este caso porque el señor de la dehesa o bosque les haze fuerça en les quitar la libertad que el derecho y ley les da para caçar estos animales, el tal señor de vassallos es obligado a pagar quanto daño hiziesse en las viñas y heredades esta caça, pues fue causa de les denegar las defensas y quitarles su libertad: porque no menos se juzga sin ella el vassallo, quando el señor le manda ligar el cuerpo con vna soga, que quando le atemoriza, y astringe con vna pena, pues mucho se suele temer, 1 y lo vno, y lo otro induze compulsion: y pues el señor de vassallos es en gran culpa quebrantando las leyes en este caso, y haziendo violencia a los subditos, justamẽte ha de pagar el daño, pues para esto basta la culpa, con que no sea leuissima, pues esta no obliga, alomenos en el fuero de la conciencia, segun la opinion de algunos: 2 por lo qual los señores de vassallos q̃ tienen bosques deuen estar aduertidos de no vedar a los vassallos que maten la caça en sus heredades, cõ q̃ los vassallos no la maten saluo como mandan las leyes reales, y lo mismo sera quanto poner bausanas, o espantaxos dentro delas heredades con que huya la caça, q̃ no puede ser prohibido: pues concedido lo mas que es matar la caça, se permite lo menos que es vedarla y espantarla con bausanas: y los señores no pueden, ni deuen prohibirlo.

1 Videatur Bart. in l. creditor. ff. de solutio. & tex. in l. ait prætor. §. permittitur. ff. de minoribus. tex. in l. 1. ff. de iudi. Bal. in l. parentes. C. de testibus. Decius in 1. parte consi. 25. per Matthæum de Afflictis. q. 150.

2 Notat Innocenc. in c. sicut dignum. de homicidio, licet aliter dicat Abb. in c. fi. de iniurijs.

ITEM si la caça del bosque o dehesa fuesse tanta y multiplicasse en tanta cantidad, que no bastando el mantenimiento y pastos del bosque, salieſſe fuera, y destruyesse no solamẽte las heredades, empero dañasse tambien en los pastos publicos y comunes: en este caso como quiera que redunde en perjuyzio de la vtilidad publica, puede se afirmar que el señor del bosque es obligado a la moderar [a] caçando della para su prouecho: porque los que tienen mucha cãtidad de ganados mansos, 3 en tanto que se comen la mayor parte de los pastos comunes, y no basta para el mantenimiento de los ganados de los otros vezinos del pueblo, puede seles mandar que no traygan tanto ganado y la justicia moderar buena mente, segun la region y grandeza y latitud de los montes y pastos publicos: y si en los ganados mansos es justo hazer esta moderacion por el bien comun y publico, y porque los moradores gozen con alguna y gualdad de la cosa comun; mayor razon es que se haga en los ganados y bestias brauas quando ay excessiua

a Couarru. in regu. peccatũ §. 8. nu. 11.

3 Ita colligo ex doctrina Alberi. de Rosatis in l. imperatores in. 2. col ff. de seruitut. rustico. prædio. & per Baldum in l. si manifeste. C. de seruitu. & aqua. vbi dicit quòd vtẽs assiduè vsu publico, taliter q̃ assumit vsum aliorum, potest cogi vti pro rata: vide Alberic. in l. in tantum. §. vniuersitatis. ff. de rerum diuisione. & Abba. in c. dilecti de arbitris.

Universidad de Deusto
Biblioteca

excesiua cantidad dellos en los bosques, y dehesas, por cuya sobreabundancia, no bastando el pasto de los bosques salen a comer las viñas, y pastos publicos con graue daño de los vassallos y vezinos.

1 Notat Rebuffus in.l.1. C. de pascuis publicis lib. 11. & ibi Platea. * vide Cassa. vbi supra. *

1 YTENIENDO se consideració a esto proueyeron los derechos que antiguamente a los grandes señores, y coualleros se les señalassen prados, y dehesas particulares donde sus ganados anduuiessen: porque eran tantos que con ellos comian los pastos publicos, y con darles para ellos solos parte conocida de los montes publicos do estuuiessen sus ganados, pudose obuiar para que solos ellos no gozassen del termino, o de la mayor parte.

1 Videatur Ioan. Fab. in rubri. institu. de lege Fusia Caninia toll. & textu. in.l. in creditore in.fi. ff. de euictio. & in.l. in suma. §. Item Varus. ff. de aqua pluuia arcé da. Videatur glo. in l. virilis. §. si ad diem erit. ff. de legatis præstan. in parte de dolo.

2 ENconfirmacion de esto se puede traher lo que por derecho esta ordenado que en su propria hazienda no es licito hazer lo que al señor no es prouechoso, y a su vezino seria daño so, porque claramente consta de la malicia, y dolo de quien tal haze, si con poca caridad, y humanidad, no aprouechando assi mismo, dañan a su vezino: y segun esto, si el que tiene caça excesiua y immoderada en su soto y bosque no le es prouechoso, y con dexalla abundar cada dia mas daña a sus vezinos que se destruyen sus heredades, por este dolo presuntamẽte prouado, es justo que no tenga en tanta abundancia de lo que a el no es prouechoso, y a sus vezinos es dañoso: en lo qual deuen aduertir los señores de los bosques y dehesas.

SEPTIMA DVDA.

a Vide Couarr. vbi supra: & in terminis Corduba. in.d. qq.

EN los casos q̃ los señores de los bosques y a *dehesas son obligados a pagar el daño que la caça de sus bosques suele hazer à los vezinos en las heredades, como y de que manera se ha de tassar el dicho daño: si ha de ser mirado el tiempo que se hazeio segun lo que la viña suele lleuar de fruto otros años y la tierra miesses: y quanto à los arboles, o plantas que orden se ha de tener para que la paga del daño sea justa.*

A esta duda se satisfaze, presuponiendo primeramente que cosa sea daño.

3 Vt in.l. damnum. ff. de damno infecto. & in.c. si canonici. de officio ordi. lib. 6. & in.l.1. tit. 15. partit. 7.

3 YDAÑO se dize toda diminucion de patrimonio, o hazienda de aquello que es de alguno cierto.

YPARA

1 YPARA se estimar juridicamente el daño que se haze en los panes quando estã sembrados y los comen, ora estẽ en yerua, ora esten granados, la estimació del daño se ha de hazer poniendo se hombres sabios que con juramento vean y estimen en q̃tanto se pudiera vender el pan sembrado tal qual estaua quando fue pacido y comido, si estaua ya granado, y para se coger, y no auia esperança que frutificara mas: porque en este caso lo que se tassare que la mies podia valer quando se comio, aquello es lo que deue enmendar y satisfazer el señor de la dehesa, ò bosque cuya caça hizo el daño. De manera q̃ si como la mies granada estaua se diera por ella diez ducados, tomandola el comprador a su riesgo de segar y coger, y diez mar, aquellos diez ducados ha de pagar el señor de la dehesa, y no ha de pagar lo que se pudiera coger del pan, porque en esta estimacion de lo que se podia coger ay mucha incertidũbre, y es fraudulenta estimacion, ansi para los q̃ lo juzgan, como para las partes a quien toca.

1 Istum modum & formam taxandi ponit Ioanes Fab. & Paulus in.l.fi. C. ad.l. Aquil. & Bald. in.l. cum non frumentũ. C. de vsuris. & Iacob de Arenis in.l. certe ff. arborum furtim cæsa. per textũ in.l. spem. ff. familiæ hercis. & Florian in.l. ait lex. & in.l. inde Naratius. §. si infans. ff. ad.l. Aquil. & Ange. in.§. 1. siquadrupes paupe. fecis. dica. Albe. in. 2. par. statutu torũ. q. 78. per Marthæum de Affict. in constitu. regni Siciliæ, incipit peruenit, in. 2. nota. & secundum ista iura debet intelligi. l. 24. tit. 15. parti. 7. ibi: Deue ser apreciado el daño por hõbres buenos y sabidores.

2 EMPERO si el pan se comio y pacio estando en yerua, y ay esperança que crecera, y renacera fructo, los estimadores han de hazer dos estimaciones. La vna en quanto precio se pudiera vender comunmente el pan sembrado tal qual estaua quando se pacio. Y la otra estimació ha de ser en quãto precio se vendiera agora despues de pacido: y mirada la vna estimacion con la otra, se vera quanto ha descrecido el valor del pan comido por se auer pacido. Y lo que montare este descrecimiento aquello es lo que el señor de la caça que lo pacio ha de pagar, y no otra cosa mas.

1 Facit, nam si fructus in herba venditur, vt in.l. si stulas. §. fin. ff. de contrahen. emp. per consequés cadit æstimatio fructuũ, vt in.l. si ea leg. C. de vsur. & ibi Bal. & per Bar. in. l coté. §. qui maximos. 4. col. ff. de publica. & vectiga. & idem est si vuæ damnificẽtur, quia & illæ pendentes venduntur, vt in. l. qui pẽdentes. ff. de actioni. emp. & ven.

PERO quanto à las viñas y oliuares, los tassadores no solamente han de apreciar el daño de presente fecho en los fructos: empero el daño y diminucion que las vides y oliuas recibé, para en otros años adelãte, por auer las roydo y destroçado, y arbitrando lo vno y lo otro se ha de juzgar y moderar el daño.

3 YSI el daño acaece entiera donde no se suelen vender los sembrados, ni se sabria tassar el valor, en este caso visto el daño ha se de esperar el segar de las miesses, y verse q̃ salio de otra tal pieça como aquella do se hizo el daño, o que solia poco mas o menos lleuar otros años, y aquello se ha de pagar: y si no se comio el pan del todo, saluo que renacio, en este caso no se puede dar regla cierta saluo que segun buẽ arbitrio de labradores se ha de tassar y moderar el daño.

3 Ita intelligo quæ notãtur in nouo speculo conscientiæ. c. 68. §. 3.

Y

Universidad de Deusto
Biblioteca

1 Y como sea sobre cosas acaecidas en el cãpo, ha se de estar principalmente al juyzio de los rusticos, y personas que saben del campo: y deuese mirar que los ciruos no suelen comer el pan, saluo quando esta muy tierno a q̃ renace: por lo qual el daño es menor;

1 Vt in l. Si chorus §. 1. ff. de legatis 3. & in. c. inter memoratos. 16. q 3 & in. cap. quia indicante de præscriptio. & notatur in l. semel. C. de re mili. li. 12. & illud, Tractent fabrilia fabri: & sutor vltra calceum non iudicet.

a Omnia hæc bene considerauit Cordu. in summa. d. c. 119. & 120. & 121.

OCTAVA DVDA.

SI presupuesto que las palomas de los palomares, a que llamamos brauas, no pueden ser caçadas por la carta y prouision Real, vna legua en torno de los palomares, b *si los daños que hazen en los panes y viñas los han de pagar los señores de los palomares, y si en conciencia es licito tener palomares*

b Vide Nauar. Sotum, Coua. &. Cord. vbi supra.

2 A ESTA question se responde, que quando los palomares c se edifican en suelo proprio, y el señor del palomar haze tener cuydado de echar mantenimiento acostumbrado en sus tiempos para las palomas, 3 con esto los que tienen palomares justamente los poseen, y las palomas por la costumbre que tienen de yr y venir al palomar, son de natura mas mansas que las bestias que estan en floresta o bosque cercado, y mas que los peces que estan en los estanques y como animales tan mansos justamẽte se prohibio la caça dellos: y si por su natural inclinacion las palomas buelan y van a los panes y hazen daños, los señores de los palomares no los deuen. Ansi por la dificultad grande que ay en discernir y entẽder que palomas lo hizieron, y si ellas solas lo comieron, ò otras aues syluestres, 4 como porque los daños semejantes suelen ser tan pequeños que no se ha de auer en consideraciõ la poca lesion: y puede se conjeturar que si las palomas no estuuieran recogidas en el palomar, que se anduuieran por los mõtes y hizieran el mismo daño en los panes, y no fructificariã tan conuenientemente palominos, como es quando estan recogidas en palomares: 5 y como cosa justa no estan defendidos los palomares en este Reyno. Y auida consideracion à lo suso dicho se puede dezir que las palomas no hazen daño a nadie: pero si el señor del palomar maliciosamente dexasse de echar ceuo necessario para mantenimiento en su palomar, porque las palomas salieſſẽ mas de lo acostumbrado, y hiziessen

c Et vide Cynũ, q. nõ potest prohiberi per vicinum ne erigat vel ædificet colũbariũ, vt in inquirid. in ver. vicinus

3 Notat Fab. in. §. in his. institu. de rerum diui. & in tantum hoc procedit quod de his auibus inclusis in columbario soluitur decima, quia sunt in fructu iusto, notat Abb. post Inno. & DD. in. c. nõ est. de decimis. * tenet Cassa. in consu. Bur. fo. 378. nu. 5.

4 Modica lesio nõ habetur in consideratione saltim iure fori. vt. l. scio. ff. de in integrum resti. & notatur in. c. cum dilecti, & in. c. cum causam. de emp. & vendi.

5 De quo est text. in. c. nõ omnis. 1. q. 7 & ibi notat Archi. & Alexandrinus. post Petrum de Palude, quod habere columbarium non est peccatum. & secundum hæc intelligo quæ notãtur per Caie. in. d. summa in parte colũbarium, & in speculo nouo. c. 70. §. 3.

sen daño en las heredades conuezinas. En este caso la intencion del señor del palomar causaria pecado, aunque no ay restitucion de cosa cierta que deua pagar el señor del dicho palomar, por la dificultad que ay en la aueriguacion del tal daño: pero si de la verdad constasse, en qualquier caso es obligado a restitucion el señor del polomar.

1 Pero no es licito al que tiene palomar sonsacar las palomas de los otros palomares de sus vezinos, poniẽdo para auezindallas en su palomar cominos rusticos, y otras cosas odoriferas que las compeliesse a dexar sus palomares cercanos, y venirse a este nueuo: y lo tal que los hazen pueden ser dellos prohibidos por las justicias, saluo do ay costumbre en contrario.

1 Hoc notat Cepola in. c. de venatione, & in argumen. quidam vir doctus mihi socius, in consilio Ducis del Infantadgo, qui dicitur Doctor de Medina allegauit. tex. in. l. 4. lib. 7. ordina. * quæ est. l. 2. tit. 9. lib. 7. recop. * & quod notatur in quæstionibus Capellæ Tolosanæ. q 348.

NONA DVDA.

SI demas del lugar y de la manera del instrumento con que esta prohibida y defendida la caça, como de suso queda dicho, si por razon de las personas sea vedado el exercicio de la caça en tal manera, que vsandola, sea pecado mortal.

A esta duda se responde, haziendo distincion entre las personas ecclesiasticas y seglares, en esta manera.

LOS religiosos no pueden yr a caça, 2 ni pueden tener perros, ni aues para caçar, ni los pueden tener los criados de los susodichos; saluo quando el monasterio tuuiesse sotos y dehesas, cuyo fruto fuesse caça: porque en tal caso para caçalla pueden tener perros, y aues, y hurones. Y la caça con esto se ha de exercitar en los dichos sotos por personas seglares, y no religiosos, saluo quando vuiesse necesidad vrgente: y los que hizieren contra esto, han de ser punidos conforme a su regla.

2 Text. est in Clement. ne in agris §. porrò à venatoribus. de statu monachorum.

3 Los Obispos no pueden caçar con perros, ni aues, trayendolo por su principal exercicio: pero haziendolo pocas vezes por via de recreacion, o por exercitar el apetito, pueden lo hazer sin pecado.

3 Text. est in. c. 1. & 2. 34. distin. & in. c. 1. de clerico venato. per Abba. in. c. fin. eo. titulo.

4 LOS clerigos sacerdotes no puedẽ ser caçadores, ni auer perros, ni aues de caça, ni pueden vsar de caça clamorosa,

4 Ita colligitur ex Abb. in. c. 1. de clerico venatore. & est

C dandose

Universidad de Deusto
Biblioteca

dandose mucho a tal exercicio: pero pocas vezes por recreacion [a] puedenlo hazer: y aunque no sea totalmente por recreacion, caçando solamente, no es mucho error: con tanto que por ello no dexen de rezar, ni nazca embargo en el exercicio de los diuinos oficios.

EMPERO la caça de redes, y de lazos, por derecho comun no esta vedada a los clerigos; pero a mi parecer atentas las leyes reales que en estos reynos despues se han hecho; y la prohibicion de las ordenanças de los pueblos sobre la caça, obligados son los clerigos a las guardar por razon del biẽ comun, como los legos, pues la vtilidad que dello nace es comun a todos: y en tal caso los clerigos deuẽ guardar los estatutos seculares en lo que no esta proueydo por derecho Canonico.

Quanto a los legos, para se dezir la caça licita han de ser distinguidas tres maneras de estados de gentes.

LA primera manera es, de los Reyes, y grandes señores, y caualleros: y quanto a estos podemos dezir, que la caça puede ser auida [2] en alguna manera en lugar de alimentos, ansi para el cuerpo, como para el anima, quãdo el exercicio de la caça se haze mesuradamente, porque mediante la caça, se menguan los cuydados y pensamientos, y la saña, y la yra: exercitasse el cuerpo, de que sucede comer, y dormir bien: causase alegria en el animo, sujetando los animales brauos, y considerando la diuersidad dellos, y haziendo que siruan a los hombres, acrecientase con esto el entendimiento; y mediante estas cosas ayudase a cõseruar la salud, y se alarga la vida, que es el apetito natural de los hombres: y por tanto entre otras cosas de que hallaron las leyes destos reynos que deuen vsar los Reyes [3] para su plazer y alegria, es la caça.

4 E ansi como en los alimentos de comer y beuer, y vestir los Reyes y grandes señores, el derecho permite que sean diferenciados de las otras gẽtes inferiores, y que los vsen mas delicados, y con alguna mas prodigalidad que los otros, ansi en el caçar pueden vsar mas que las otras gentes: y en caso puede ser vicio la caça de vna persona particular, que no lo sera en vn Rey ni gran señor: y justo es, que los que pueden mas, y son constituydos en dignidad, que assi como abundan

tex. in l. 47. tit. 7. part. 1. & in nouo Speculo conscientiæ. §. 63.

[a] Quod in dubio præsumitur. vt per Alciat. in tract. præs. Regu. 3. præsumpt. 1. nu. 6 Lucas de Pena l. venatoribus C. de excusat. art. An tamen & quando prohibita sit clericis venatio, vide Syluest. verbo, Venatio. & add. ad Lugo. in pract. c. venatoribus.

1 Cõmunis est opinio Doct. in c. quod clericis. de foro compe.

2 Quod venatio sit velut alimentum. est tex. in l. 20. tit. 5. part. 2. ibi: Por alõgar la vida y su salud facit generalis locutio. tex. in l. verbo victꝰ. ff. de verbo. signi. nã siue appellemus venationem genus alimenti, siue medicinę, vtroque casu, verbo victus potest cõtineri.

3 Vt in l. 20. titu. 5. part. 2.

4 Nam alimenta aliter sunt præstãda nobilibus, & diuitibus, & aliter præstantur plebeis, & rusticis. vt in c. nõ cogãtur. 41. distin. & notatur per Card. in c. cũ Apostolus. de cẽsibus. & in ca. de multa. de præben. & per Abb. Felin. & Docto. in c. Cum omnes. de cõstitut. per Caietanũ in summa, in parte Ornatus, versi. pen.

dan mas en las otras cosas, ansi puedan abundar en este alimento de caça: y pues es tan conueniente a los Reyes y grandes señores, 1 puede se poner por regla que estos pueden caçar sin pecado, con las moderaciones siguientes.

LA primera moderacion es, que la caça de que ouieren de vsar, sea tal que segun la cantidad de sus 2 rentas la pueden mantener, sin hazer falta a lo que deuen a su casa y familia, y sin que anden haziendo deudas por sustẽtar esta caça, porque haziendo lo contrario, y teniendo exercicio de caça por solo su apetito sin la poder sustentar, es error por vicios diuersos.

3 EL primer vicio es por prodigalidad, pues cõsume lo que no ha de consumir.

EL segundo, como por gula pues aperece lo que no le cõuiene comer: porque, como tengo dicho, la caça es alimento: y tambien puede caer en ello vicio como de gula, como en comer el pauo y capon, y francolin al que no puede gastallo, y comerlo por solo apetito desordenado: 4 en el qual caso puede auer pecado de gula.

EL tercero vicio es, que escandaliza los proximos, y da causa que murmuren de hombre que gasta la propiedad de su hazienda en caça, deuiendola consumir tan ordenadamente que sobrassen frutos. 5 Y quando el alimento que vno come escandaliza los proximos, alomenos seyẽdo de la calidad deste de caça, ha lo de dexar de comer. De manera que el Rey, o señor, o cauallero, que contra esto tiene caça, y caçadores, comete vicio; y teniẽdo fin a euitar esto la ley de partida deste reyno, permite la caça a los Reyes, con tanto que no meran tanta costa en la caça, que por ello les mengue lo que han de cumplir.

6 LA segũda calidad es, que dado caso q̃ el señor, o cauallero, tẽga abundantemẽte lo necessario para sustẽtar la caça, pero no ha de vsar della como por oficio, y cosa de tãta costũbre q̃ le asemeje no poder passar sin ella: porque solamente se ha de tomar por alimento y recreacion, y por solaz y cosa de juego: en lo qual vsar la caça es en alguna manera genero de virtud que esfuerça y recrea para otras virtudes.

PERO si la caça se toma por oficio, es cosa muy viciosa, y por este nimio exercicio de caça, se ha de tomar quando el derecho llama a la caça, Arte nequissima. Ydestos caçadores se entiẽde lo q̃ 7 dize la Escritura: Ningun caçador se lee ser santo: porque aquellos se dize por los viciosos caçadores, que

1 Nam venatio secundùm se nullum peccatũ est, quia est vsus naturalis dominij hominj præstiti super animalia. notat Caiet. in sua summa, in parte venatio.

2 Facit in simili tex. in l. jus alimentorũ. ff. vbi pupillus edu. debeat. & in l. 20. citu. 16. part. 6.

3 Argumen. text. in l. 1. ff. de curatore furio vel prodigi. glos. in. §. item prodigus. insti. quibus non est permiss. face. testa.

4 Hoc vitium gulæ plerũq, veniale peccatum est, nisi quando cibus allicit vsq, ad vomitum, aut alia inconuenientia, de quo per Caietan. in summa, in parte gulæ peccatum. ibi, puta ad nimium summum.

5 Hoc intelligo cũ distin. de qua per sã ctam Tho. 2. 2. q. 43. art. 8. & quæ alimenta ratione scandali sint vitanda. vide per Caiet. in sua summa, in parte scandalum.

6 Videatur in argumen. text. in l. 1. §. is quoque deteriorem. ff. de seruo corrupto.

7 Ita intelligo text. in c. qui venatoribꝰ. & in. c. Esau. 86. distin. & quæ notãtur in Specu. conscietię. c. 68. in fi. Videtur tex. in c. 1. 34. distin.

Universidad de Deusto
Biblioteca

que en tal manera se dan al exercicio de la caça que empleã su animo en ello, y acaban seyendo caçadores en obras y en pensamientos, de los quales como fenezcan en vicio, se dize, que no son santos.

1 LA tercera moderacion es, que los señores, y caualleros no han de vsar de la caça hasta tanto que cada dia ayan proueydo, o hecho lo que les obligan sus oficios: de tal manera, que por emplearse en la recreacion de la caça, no han de fallecer en la administracion de la justicia, a que principalmente son obligados: porque si el señor que ha de proueer y gouernar sus vassallos, se ocupa en la caça, y no entiẽde en dar a cada vno lo suyo, y no tiene puestos letrados, o sabios juezes para ello, los quales hagan con ellos lo que el señor deue hazer, este tal señor que ocupado en la caça menosprecia el gouierno, digno es de perderlo. 2 Por la qual injusticia se lee de algunos que posseyendo reynos, por gozar del vicio, y menospreciar el vso del cetro real, dexaron su posteridad sin reynos: y contra estos se escriue, que el animo que han de tener de rectores, y justicieros, se les conuirtio en ferozidad de animales brutos: y destos se dixo, que se apartan y desuian de la buena obra, y no tienen cuydado de la Republica. Por lo qual es necessario que en los hechos 3 que son personalissimos, que otro no lo puede vsar por el señor; como es el firmar, y oyr lo que a su estado conuiene saber: que de tal manera ordene esto, q̃ no detenga sus vassallos en dilacion de tiempo, ni en otra cosa alguna por seguir el deleyte de la caça.

4 LA quarta moderaciõ es, que los señores euiten mucho de no vsar la caça en dias que ayunan por precepto de la Yglesia, assi como son las vigilias y dias de quaresma, porque en estos dias esta defendida la caça. Y aunque el señor tuuiesse priuilegio para no ayunar, no se estiende a relaxar esta prohibicion: empero no quebrantando el ayuno, por via de recreacion moderada, ya que se cace en dia de ayuno, no le condeno por pecado mortal, aunque sera peligroso al caçador con el trabajo de la caça guardar el ayuno.

5 LA quinta moderacion es, que no anden a caça en dias de fiesta, dexãdo por esto de oyr Missa y sermon: pero oydos los oficios diuinos por causa de recreacion, licito es caçar en dias de fiesta, cõ tanto q̃ no impidan la familia y criados caçadores, que por esta causa dexen de oyr los diuinos oficios: por lo qual en tales dias incumbe a los señores que quieren yr a caça oyr Missa por sus personas, y hazer amonestar los que con el han de yr que la oyan, o deputar tiempo para yr, quando se presuma que hã oydo Missa, o podido la oyr: porque con esto licito es vsar de la recreacion de la caça, aunq̃ sea dia de fiesta, mayormente para volar garça que va de passo, o para tomar puerco 1 que otro dia auria huydo: porq̃ esta necessidad haze el caso mas licito, aunque sea en fiesta.

1 Vide Caietan. in summa, in parte Venatio. vers. 4.

2 Nam propter Salomonem Dominus regnũ Israel de manibus filiorum eius dispersit: & propter iustitiam Dauid lucernã ex semine eius reliquit tempore in Hierusalem: & legitur Matthæ. 11. c. Auferetur á vobis regnũ, & dabitur genti facienti iustitiam. Et Seneca dicit in prouerbijs Male imperando, summum imperium cõmittitur. Videatur in propositio Puteus, in tracta. Syndi. ca. de Principum & dominorũ excessibus.

3 Actus enim scribendi, & similia, per alium non expediũtur, glo. in. l. prima. §. Sed & cum quis. ff. de vi. & vi. arma. & in. l. stipulatio. §. siue autẽ. ff. de noui. ope. nuntia. Bal in l. 1. C. de his qui veni ætatis impetra. l. inter artifices. ff. de solutio. c. fin. de officio delegati.

4 Notat glo. in cap. qui venatoribus. 86. distin. & Abb. post glo. in. c 1. de clerico venato.

5 In cap. Missas totas. de consec. distin. 1. & in. c. an putatis. 86. distinct. & notat Caiet. in sua summa. in parte, Venatio. versic. 3.

1 Videatur text. in ca. licet, de feriis, & quæ notat Specu. cõscientiæ. cap. 68. §. 5. vbi breuiter loquitur.

LA sexta moderacion es, que los señores no entren a caçar en terminos, ni sotos agenos contra la voluntad de los señores dellos, porque seria hazer violencia: y la caça que se toma de los sotos, cuyo fruto principalmente es caça, serian obligados a la restituyr, como cosa tomada contra la voluntad de su dueño, 2 y que tiene derecho de prohibir que no se cace.

2 Notat Caietan. in summa, in parte, Venatio. verb. efficitur.

3 LA septima moderacion es, que si andando con sus caçadores hazen daños en panes, o viñas, o huertas, seyendo los daños notables, y cosa que se conozca por daño, de tal manera que los señores de las heredades se quexan, o se presume que sabiendolo, no lo sufririan por ser grandes: en estos casos son obligados a la enmienda dellos.

3 Notat Caietan. in summa, in parte, Venatio. & Specu. conscientiæ. c 68. §. 3. & Inno in foro conscientiæ in. c. sicut dignũ de homicidio.

4 LA octaua moderacion es, que los señores, y caualleros en la manera del caçar no quebranten las leyes del reyno, porque tambien ligan a los señores de Castilla, como a los otros vassallos del reyno.

4 Vt in. l. 5. tit. 4. libro. 1. Ordin. * Quæ est. l. 2. tit. 1. lib. 2. recopil.

LA nona moderacion es, que los señores tengan cuydado de hazer pagar sus salarios, y acostamientos a los caçadores, sin les defraudar de sus estipendios y acostamientos; ora el caçador aya assentado por tiempo cierto, ora por toda su vida; porque se puede obligar a esto, 5 sin que por tal contrato se induzga genero de seruidumbre. Pero si el señor quiere caminar a caça mas lexos de lo que tiene de costumbre; si por esto se recrece al caçador * mas costa de la que se suele gastar en la tierra donde assento, y donde el señor suele andar a caça, justo y necessario es, que el señor ayude a la costa que por esto se recrece.

5 Notat glo. in l. si hi contra quos. C. locati & in. l. antiquitas. C. de vsufructu. & in. l. 3. §. cõstituitur ff. eo.

* Videatur text. & ibi Bart in. l. Mæuia. §. fi. ff. de annuis legatis. & in. l. quod nisi. §. fina. ff. de operis liberto.

LA decima moderacion es, que los señores sean templados en el hablar de la caça, y no se glorien de los hechos della, ni gasten el tiempo en hablar, o en oyr della, porque seria cosa culpable, y contra la autoridad y reputacion de sus personas.

6 Notat Speculum conscientiæ. c. 68. §. 6. in fine.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Con estas diez calidades a mi parecer se puede vsar la caça por los señores y caualleros, y guardandolas, el caçar es acto virtuoso, y puede se llamar descansadero para exercitar otros actos de virtud.

EL segundo estado de gentes que suelen caçar fuera de los arriba dichos, son los que no entienden en otro oficio, saluo caçar; y cõ la caça que matan, ansi de la carne como de los cueros della, suelen procurar de mantener sus personas: estos bien pueden caçar, con que no sea en dia de fiesta, aunque ayan oydo Missa: porque en este caso caçar para se mantener es obra seruil, y no se puede exercitar en Domingo; pero cessando esto, y no caçando contra la prohibicion de las leyes, como arriba queda distinguido, 1 puedẽ estos caçadores caçar, y mantenerse de la caça sin pecado.

1 Notat glos. in cap. qui venatoribus. 86. distinct.

PERO acerca de la 2 caça destos q̃ lo suelen tener por oficio, ha de auer vna consideracion, que es cosa especial en esta caça, que si estos caçadores piden contra alguno que les espanto la caça, o rompio las redes, o hizo otra cosa porq̃ dexo de caçar, y dize, que ganara en la caça, si esto no sucediera, tantos marauedis: el qual interesse demãda, aunque en otros casos, segun derecho se pueda pedir lo que vno dexa de ganar por hecho de algun tercero: pero en caso de caça por ser cosa tan incierta no se ha de presumir que se pudiera tomar, ni caçar lo que se pide: por lo qual el derecho no prouee de accion para se poder pedir lucro cessante en caso de caça, ni los juezes lo deuen juzgar.

2 De quo est tex. in l. quemadmodũ. §. idem labeo. ff. ad. l. Aquiliam. & que notat Boerius allegando Romanũ, in principio apostillarum ad Dynum. in proœmio de regulis iuris, in litera A. in verbo Adde quando.

3 In proposito horum videatur Guillelm⁹ Benedictus, in c. Raynun. de testamẽtis, in parte Vxorẽ nomine. nu. 906.

3 EL tercero estado de gentes que suele caçar, son los labradores, y menestrales: y en quanto a estos el vso de la caça moderamente, por causa de recreacion es licito: y si contrauienen a la prohibicion de las leyes del reyno, seran castigados por las penas dellas. Y los que caçan en los casos prohibidos, y vedados, es cosa ilicita, y el oficio de los caçadores por se oficio, ningun priuilegio tiene segun derecho, como los antiguos priuilegiaron otros oficios por la vtilidad que dellos nace a las 4 republicas, la qual no nace del oficio de la caça: y por tanto carece de priuilegio, y no le fue concedido.

4 Videatur glos. in c. qui venatoribus. 86. distinct.

DECI-

DECIMA DVDA.

SI el halcon se pierde, y le toma algun rustico, y lo lleua a su poder, y por no sabello curar, se muere; si sera obligado a pagar el valor al señor del halcon.

Para determinacion desta question, se han de considerar dos casos.

EL primero es, 1 quãdo el halcõ perdido lleuaua pihuelas, y cascaueles, o qualquier cosa destas señales, y en este caso el labrador fue obligado a pensar naturalmente que aquel halcon no auia nacido con aquello que trae, y que tiene dueño: y por tanto como cosa mostrenca, fue obligado en el mismo dia que lo hallo a lo poner y registrar ante la justicia, para que se pregone, y sepa cuyo es el halcon: y si el labrador no haze esto, y se muere, o se pierde, es obligado no solamente a pagar el interesse y valor del halcon, empero como ladron puede ser castigado.

1 Pro hoc text. in l. 1. tit. 12. libr. 6. ordi. * Quæ est. l. 6. & 7. tit. 13. lib. 6. recop. * & alia iura quæ possent allegari, ponit Bart. in tracta de falcone.

2 EL otro caso es, quando el halcon parece sin pihuelas, ni sonajas, o cascaueles, y en tal caso como vino a poder del rustico en la forma de natural libertad, no es obligado a cosa alguna, aunque lo mate.

1 Vt in. l. naturalẽ. ff. de acquirẽ. rerum domi.

VNDECIMA DVDA.

SI los señores de vassallos pueden tener monteros en sus tierras, y por razon de los oficios de monteria libertarlos que no pechen en pechos reales, y concejales, o si pueden lleuar algunos marauedis a los pueblos, porque no aya estos monteros libertados.

A esta question se respõde, 3 que en este reyno de Castilla muchos grandes, y caualleros, tienen priuilegios para tener monteros escusados, los quales priuilegios se han de guardar, y cumplir con dos qualidades. La primera, con que los señores han de tener los monteros dentro de sus tierras, y morando en ellas pueden ser escusados. La segunda es, que estos monteros no han de ser de los mayores pecheros, saluo de los medianos, o menores; y hã de ser escusados en pechos,

3 Pro hoc. text. in l. 2. tit. 22. lib. 2. ordina. & in l. 3. & l. 11. tit. de los escusados, lib. 4. ordin. Hæ leges non repetiuntur in recopilatione, & cessat per eas dispositum per l. 22. cum tribus seq. tit. 14. lib. 6. recopil. & vide l. 1. tit. 13. eodem libro.

Universidad de Deusto
Biblioteca

y seruicios Reales, pero no en los pechos cõcejales y cõ estas calidades los priuilegios de monteros han de ser guardados à los señores, y caualleros, aunque sea en perjuyzio de los pecheros.

1 ITEM si el señor, ò cauallero no tiene priuilegio para escusar algunos por monteros, empero los señores de su casa, y mayorazgo, estan en costumbre de tener en sus tierras algunos escusados, seyendo esta costũbre inmemorial, tiene fuerça de priuilegio, y deue ser guardada a los señores, como si huuiesse priuilegio expresso: porq̃ si esta costumbre inmemorial era bastante para que fuesse el montero exempto, y adquiriesse exempcion contra los pecheros, lo mismo ha de obrar si algũ señor esta en tal vso y costumbre: porq̃ todo es para vn fin, en qualquier caso destos dos. Y quãdo algun señor, o cauallero tiene este derecho de excusar algunos monteros en sus pueblos, por el dicho priuilegio ò costũbre en tal caso licitamẽte se puede cõuenir cõ el pueblo q̃ le de tãtos marauedis en el lugar de los que se auian de cargar a los pecheros: 2 si vsara de dar la exempcion a los monteros, y vale este concierto, y deue se guardar.

EMPERO si el señor de vassallos por su plazer sin q̃ tẽga priuilegio, ni aya costũbre inmemorial quiere tomar monteros en su tierra, y manda que a estos no les repartan pechos, 3 o los libra de otras hazenderas peca, porque esto seria violencia, o tirania, y porq̃ hazer exẽptos, a solo el Emperador, o Rey que no reconoce superior pertenece, y no à los señores inferiores destos.

YAVNQVE algunos señores so color q̃ los monteros sean guardas de los montes publicos los quieren hazer exemptos: empero no lo pueden hazer, porque los montes son de los pueblos: a y poner guardas de los tales montes pertenece à los concejos, 4 y so esta color no se puede conceder la dicha immunidad y exempcion.

1 Videatur c. 10. in curia de Madrid, an. 1516. * Quæ est l. 8. titul. 15 lib. 4. Rec. * textus in c. super quibusdam. 61. de verb. signi. & in pragma. de Cordoua, fo. mihi 154. * Quæ est l. 8. tit. 11. lib. 2. Rec. sed credere dicta in hoc nu. 101. non procedere attẽta l. 23. ti. 14. li. 6. Recopilationis. * & quæ notãtur. in q̃stionibus Capellæ Tolosan. q. 348. Et quod per immemorialem adquiratur ius in personis, vide Bart. in l. cũ de in rem verso. ff. de vsuris & in l. litibus. C. de agricolis lib. 11. Iaff. in. 5. Præiudiciales ad finem instit. de actio. & tãtum potest consuetudo immemorialis, quantum imperator cum causa, secũdum Iserniam tit. quæ sint regalia. vers. flumina. vide in tractatu præscriptio. 2. parte. 3. partis quæs. 6.

2 Notat Bald in. l. his quib*. C. de fidei commiss. libert.

3 Videatur text. & ibi glos. in. l. vacuatis C. de decurioni libr. 10. & Abb. & DD. in c. peruenit. de censibus, & in q̃stionibus Capellæ Tholosa. q. 348.

a L. 4. tit. 28. par. 3.

4 Qualiter ponere custodes pertineat ad concilium & non ad dominos terrarũ. vide in tract. de peste. fol. 106. nu 414. Vide mesiorem gl. Cassanet. in consuetud. Burgun. fo. 63 colu. 2. & Fel. in. c. de quarta. de præscriptio. nu. 17. vide l. primam ff. quemadmodum vsu fruc. caueat.

DVODECIMA DVDA.

SI los señores de vassallos pueden compeler a los subditos que cerquen de piedra, o paredes, o de otros valladares sus heredades, porque los venados y puercos que salen de los bosques de los señores no destruygan estas heredades que se mandan cercar.

DESTA

AESTA duda se respõde, 1 que regularmẽte ninguno es obligado, a aunque este dentro de la ciudad y sus muros, a hazer edificio en su solar: porque hazer edificios particulares y priuados, es cosa voluntaria: empero si el que tiene casa se le ha caydo, por la diformidad que puede nacer a la Republica, de estar el edificio caydo por el suelo, puede ser compelido por el señor, y juez de la tierra, que repare y reedifique su casa; y si no lo quiere hazer, puede el señor, o juez mandarlo hazer, y reparar a su costa, porque conuiene al bien publico. Por manera que el reedificar es cosa necessaria; y el hazer de nueuo, cosa voluntaria: por lo qual digo, que el señor no puede mandar hazer edificio fuera del pueblo a su vassallo, aunque sea para prouecho y vtilidad del mismo vassallo. Y si quiere pregonarse por mandado del señor que se hagan las dichas cercas y edificios, el pregon puede se dar mas para inuitar que se hagan, que no para compeler, ni apremiar, ni lleuar sobre esto penas, ni agrauar con otros daños: y si el vassallo por no cercar su heredad la dexare, de tal manera que la caça haga daño a los frutos, la culpa sera del vassallo, y no del señor, como de suso queda determinado.

1 Videatur tex. in l. singularũ. C. de ædificijs priuat. & in l. ad curatoris. & ibi gl. ff. de damno infec. & in l. præses. la. 5. ff. de officio præsi. & in l. 10 tit. 32. part. 3.

a Licèt possit dominus circundare, vt l. per Prouncias C. de ædif. pri. & tenet Boer. deci. 330.

CON la determinacion de las dichas doze questiones, parece que lo mas principal en esta materia de caça queda determinado: porque lo que allende desto se podria preguntar, ò sera muy claro para determinarlo, ò por las razones de lo aqui dicho se puede facilmẽte entender: y porq̃ la materia no sufre mas larga escritura, y la prolixidad es contraria al compendio que prometi, y puse por nombre de lo que se ha tratado; pongo fin a la obra: en la qual si alguna cosa se ha dicho fuera de mi intencion, que es seruir a Dios, y a la Republica; aquello quede a correccion de la santa Yglesia, y a emienda del prudente Lector.

LAVS DEO.

AD

Universidad de Deusto
Biblioteca

AD LECTOREM.

MVLTAS possem allegationes referre in affirmationem eorum quæ supra dicta sunt. Cum tamẽ adsit copia librorum, & maximè nouissimorum qui satis onerant in lecturis atque consilijs cõclusiones suas legum allegationibus: citando quoque Bart. & Bal. & alios in quibus etiam plurimæ leges referuntur, minus necessarium putaui, transcribere quæ facilè per alios videri possunt: siquis tamẽ dubitauerit in aliquo capite ex supra positis, ipse videat authores nostros, & cõprobata inueniet quæ à me scripta sunt, & nisi his perlectis. non me carpat, obsecro. Vale felicter.

ESTA Presente obra que recopilo sobre la Caça el Doctor Pedro Nuñez Auendaño, del consejo de don Yñigo Lopez de Mendoça tercero deste nombre Duque del Infantado, para documento, y auiso de todos los Caçadores, y descargo de las consciencias de los Principes y señores, con sus dudas y decisiones dellas, fue visto y examinado por el reuerendo señor Licenciado Gaspar de Quiroga Vicario General en la Metropoli de Toledo, y con su licencia impresso la primera vez en la muy noble villa y Vniuersidad de Alcala de Henares. A deziocho dias del mes de Diziembre, del año de M.D.XLIII.

Aora de nueuo impresso en Madrid, por Pedro Madrigal: en este año de. 1593.

conducentur, debeat consulti Princeps, ut declaret mentem Iuris. Et ratio. ff. de regulis iuris, unde, parte precante, statutum fibi terminus, ut cum consulat.

¶ Secundo, adnertendum est, numquid ista decisio procedat, quando ille deliquisset in eode genere delicti, an etiã si fecisset diuersum delictũ. argumen. ex. nostri hic. Secundum communem intellectum: ubi clericus perturbus committat, sed aggrauatur, nedum si nouum periurium committat, sed etiam si aliquod aliud crimen diuersum.

¶ Puto contrarium, quia text. in dicta. l. ij. proprii loquitur de delicto eiusdem speciei reiterato. Et ita loquitur Guillel. de Cuneo, unde, ista aggrauatio oritur ex reiteratione. Et facit doctrina Bartol. in. l. de pupillo. §. si pluribus. ff. de operis nouicia. ¶ etiam cõfirmatur: quia regula se. et malus, de reg. iur. in. vi. quæ procedit in eodem genere malitiæ, ubi notatur, nõ autem in diuerso: ¶ text. noster procedit, quando pœna imposita, puta depositio, non plene purgabat delictum, sed requirebatur pœnitentia, ut hic per Anchar.

GLOS. PRIMA.

44 IN GLOS. PRIMA. Pro declaratione huius glos. uidenda est primo, † nunquid liceat laico capere Captura cle clericũ, ¶ captiua tenere. Et glos. hic dicit, quòd non. nici. Et pro hoc est text. in cap. si uero. infra de foro compet. ¶ in cap. ij. in uerbo, distinguere, infra de foro compet. Facit glos. in cap. si quis suadente. xiij. q. iij. ubi, si laicus hoc

hoc facit, inciditur illum canonem. Dicit tamen Abbas hic, quòd si laicus non esset in dolo, puta quia nõ caperet cum suadente diabolo, tunc non esset excommunicatus.

45 ¶ Et propterea, dicunt Moder. † quòd quelibet causa excusaret laicum: ex quo, quelibet causa erit iniusta excusa á dolo. l. laicum. ff. de libera. can. nota. in. l. si plagij. C. ad leg. Iulc. de plagia. pro quo facit, quæ excommunicatio non imponitur nisi existenti in dolo. secundum Ioan. Andre. in cap. quãdo. in fine. infra de sent. excommunic. ¶ habetur in summa angelica in uerbo excommunicat. ¶. unde mediator summæ non esset excommunicatus. si necessitet, uel aliter nõ esset in dolo. ¶ ita limitatur extrauagans Paul. secunda, quam detestabile. in titu. de sim.

¶ Sed in aduersum: quia ista posset procedere in foro animæ: sed in foro canonico uidetur quòd sufficiat dolus presumptus, ut probatur in dicto capi. quamuis. in uerbo interpretamur. Et satis est de mente Eth. pro quo etiam facit glos. in cap. si de mente Eth. de sentent. excommunicat. in. vi. ubi quis licet non sit in dolo, tamen si indebite auferat equum clerico, est excommunicatus, ¶ lex uidetur præsumere dolum: nec uidetur, quòd dicta Modernus. sint uera, dũ dicunt, quòd quelibet causa ista eum excusaret. Nã ubi † aliquis delinquit contra ea que sunt 46 prohibita iure diuino, tunc no excusatur á dolo, nisi probauerit iustam causam, ut per Salic. in. l. fenatus. C. de his qui sibi in festa. Imo. ¶ Rapha. in. l. ex consensu. §. fina. ff. de appella. Alex. consi. cij. uidetur. col. penul. in primo. Sed laicus uidetur probibitus extra iure diuino, per illud, nolite tagere Christos meos: ¶ quia immunitas ecclesia

¶ Puto communem opinionem esse ueriorem: pro qua sententia defendenda, considerandũ est, quòd text. in dicto cap. ut famæ, & in dicto capitu. si clericos, sine dubio concedunt fieri talem capturam de mandato episcopi sui: prout suprà latius uidimus. unde infertur, quòd etiam possit fieri sine mandato, dummodo episcopus suum ratificet. capi. ratihabitionem. cũ ibi nota. infra de reg. iuris, in. vi. & quod not. Abb. in capitu. quod sicut, de electio. unde, quando laicus uidet clericũ suspectum de fuga, potest uerisimiliter cogitare, quòd mens episcopi est, ut talis capiatur, ne fugiat: & quòd si sciuisset, dedisset sibi licentiam, unde meritò sufficit ratihabitio. Istud probatur aliquibus similibus.

65 ¶ Primò per † id quod not. Bald. in cap. cùm omnes, supra de constitutio. ubi per illum text. dicit, quòd potest capitulum facere aliquam utilem constitutionem, etiam episcopo absente, de rebus ecclesiæ: quia in tali casu, uerisimile est quòd consensisset, cum iustam causam dissentiendi non haberet.

66 ¶ Secundò, † facit quod nota. in. l. tale pactum. §. fin. ff. de pactis. ubi Bal. notat quòd in quacunq; materia fit talis extensio, ut habeatur pro facto illud quod quis fuisset uerisimiliter facturus, si de eo casu cogitasset. Idem notãt Moder. in. l. Barbarius. ff. de officio præsidis.

67 ¶ Tertiò facit, † quia quando utiliter agitur, præsumitur, uel est, ac si præcessisset mandatum: secundum Abb. in cap. cum pro causa. in fin. supra de procurato.

68 ¶ Quartò † facit tex. & ibi glos. in capitu. fina. infra de pœniten. & remissio. ubi quando dilatio esset periculum allatu

quòd istæ pœnæ sunt multùm arbitrariæ, respectu criminum quæ aggrauantur, secundùm qualitates positas per Abba. in dicto cap. at si clerici. Et hoc tenendo nõ obstat ratio Anchara. per tex. in dicto. §. illud palam: quia hodie ille. §. est correctus, per text. in autenti. statuimus: ubi Barto. C. de episco. & cleri.

¶ Noto septimò, † quòd quãdo quis depositus & ex- 29
communicatus adhuc est incorrigibilis: ecclesia non habet ultrà quid faciat. Istud intelligunt Docto. ut nõ procedat respectu pœnarũ, quia ecclesia habet alias pœnas, puta perpetui carceris & detentionis in monasterio, & similes. Sed quia iste clericus propter potentiam suam, nõ poterat capi, uel de carceribus euaserat. Sed iste intellectus continet maximam diuinationem, & non potest procedere: quia potuisset ecclesia implorare brachium seculare, & eum captum ponere in firmißimis carceribus. cap. ut famæ, infra de senten. excommunica. & aliter etiam reprobatur per Moder. hic. Septimum notabile.

¶ Quare, aliter intelligit istum text. Decius hic: quòd ista uerba, ecclesia non habet ultrà quid faciat, intelligãtur respectu censurarum, de quibus supra dixerat. Sed certè etiam iste intellectus restringit text. & suprà dictum erat, nedum de censuris: sed etiam de pœna depositionis. Præterea, uerba sequentia in tex. non conueniunt, dum dicitur, ne posit esse ultra peditio plurium: & tamen, si detrusus esset clericus ad perpetuos carceres, cessabat istud periculum. Nouus intellectus Alciati, ad hoc ca.

¶ Vnde, tu dicas adhærendo opinioni quam tenui in capit. quod sedem, supra de officio ordina. quòd omnis de-

Causam igitur cur pestilentialis dici mereatur, ego non uideo, uideant qui acutius cernunt. Parū Simoni uidebatur in te ac Leonicenum iactasse conuitia, nisi etiā Picum lacessēret: quem tamē puto non alia causa damnauit, quàm quòd eius scripta nō intellexit: malo enim illum inscitiæ, quàm maligni animi arcessere. Necq; utiq; arbitror fore quenquam (modo diuinum illud contra mathematicos opus munda aure perlegerit) qui tam puerili superstitioni possit posthac fidē mancipare. Sed uide quàm sit solers & catus Simon noster quī astrologicæ uanitati (ut eius scripta præ se ferunt) sit supra modum addictus, intelligerétq; in eā Ioannē Picū duodecim libris quasi duodecim ueteranorum legionibus accerrime dimicasse, non ausus secum de astrologica re contendere, satis putauit & se, & facultatē tutaturū, si illum de medicinę inscitia insimularet. Sed unde in Pico hanc ignorantiā deprehēdistī? Dedebas saltē locū monstrasse, ne ex temeritate potius, quàm cum ratione iudicasse uidereris. An quòd princeps uir fuit, & medicinā non est professus, ignorasse eā illum uis conicere? Sed nónne simili argumento Auicennam (cui fortassis plus quàm par esset in hac arte attribuimus) quē regē aiunt fuisse, & curandis infirmis operam nō dedisse, eadē inscitia damnare oportebit? Fuit Picus, ut omniū bonarum artium, ita & medicinæ studiosus, in eāque arte (quod pace Simonis dixerim) multa & didicit & cognouit, quæ Simoni ipsi unà cū medicorū uulgo adhuc sunt inexplorata. Sed dimisso Pico, ad conclusionē reuertamur. Putat Simon ex hoc Auicennā astrologiæ fauisse, quòd pestilentiā causam dixit habere uniuersalē. Si quis tamen diligenter examinet, quæcunq; ab eo uariis in locis super astronomica re conscripta sunt, cognoscet utiq; tantum absuisse illum à fide astrologiæ, quantū abest astrologia à ueritate. Libro enim quarto, si quis nucleum, nō tantū uerborū corticē, spectet, sub nomine eorū qui dixerunt, in pestilentia aliquid causæ eius nō proportionatum, (sic enim ipse loquitur) astrologos taxauit, peculiarē aliquā uim pestilētiæ effectricem cœlo adscribentes, cū sint cœlestia causæ tantummodo primæ & longinquæ, hoc est, uniuersales, non propinquæ & particulares horum inferiorum. Qualis uero esset uis ista, meritò cuius cœlum uniuersalis causa dici meretur, libro primo monstrauerat, ubi influxus declarans qui ex multarū stellarū coitu in nos proueniunt, nō alterius influentiæ cōmeminit, quàm caloris, quē uertici nostro propinquātes, & frigoris, quod ab eodem discedētes, ex accidenti, atq; non agendo (ut ita dixerim) in nostra hac agūt regione. Neutróq; loco uides eum, aut multi ponderis planetarū, aut magnarum, quas uocāt, coniunctionū, aut maligni astri fecisse mentionē, uenenum è cœlo in terras iaculātiū, ut Genethliaci putant. Sed & quo capite de tēperaturis agitur, cum in regionis sub æquinoctiali circulo sitæ mentionem incidisset, homines, ait, inibi habitātes erūt certæ æqualitati ualde propinqui, nisi aliqua de rebus terrenis obuiando impedierit. Quo loco, si quid astrologiæ tribuebat, non erat cœlestis causa reticenda, utpote à qua præter cōmunem caloris influxū (si uera sit hæc superstitio) multipliciter possit temperaturæ æqualitas, imò qualiscunq; habitatio, submoueri. Ex eo igitur, quòd terrestrē tantū causam cōmemorat, flocci facere se cœlestem demōstrauit. Desinat igitur Simō Auicennæ patrocinio astrologiā tutari, quam cōstet ab eo ubiq; uel dissimulatam, uel neglectam. Addit præterea alia quædam circa eandē conclusionē, mihi parum credita. Sed cum uideam lucubrationē hanc iam longius quàm præstitueram creuisse, ea nūc silentio præteribo, præsertim cū de his quæ ad astrologiam spectant, infrà quoq; loquendi præstetur occasio. Pari quoq; ratione quæ in primo corollario dicuntur, cōmentibus oculis petransibo, firmatis aliquantisper uestigiis in secundo, ubi in occultas rursus proprietates (propter nescio quæ Auicennæ uerba) referre hunc morbū fatagit. In qua re illud in primis peccat, quia quæ ab Auicenna de putredine aēris dicuntur, dissimili nimis similitudine in hūc morbum transfert. Nā ubi, rogo, sedet isthæc argumentatio? Corruptionis aēreæ interdum causa est res cœlestis, hominibus incognita: ergo morbus Gallicus ex occulta aduenit cœlestium proprietate. Sed & non parū nutat aliud quod innuitur, à corruptione scilicet aēris pendere hunc morbū. Quanquam enim non est prorsus à ratione alienum, potuisse illū in sui exortu ex aēris putredine uel coalescere, uel soueri, posse & nunc si cui absq; contagione innascatur: superat tamen omnem dementiā, ut putetur quocunq; per contagionem transferatur, eādem aēris putredinem secum ducere: cum & sub quolibet cœlo, & quacunq; anni uel aēris constitutione, uideamus hanc luem debacchari. Nolim tamen quenquam existimare, ea quæ ex Auicēna hoc loco afferuntur, ad astrologiæ iudiciariæ adstructionem pertinere. Siquidem per rem cœlestem, ignotam hominibus, non aliud intelligere putādus est Auicenna, quàm quod aliis eiusdem libri locis explicauit: hoc est, certam & præfinitam qualitatum primarum mensuram, ex cœlestiū accessu, uel recessu in aērē progenitam, animantibus interdum noxiam: quam quidem nominauit occultam: quoniā sicuti certam, ac (ut ita dixerim) punctualem elementorum in ueris mixtis quantitatē scire (quod Auerrois optat) exacte nō possumus, ita in imperfecta hac mixtione, quam aērem uocamus, exactam qualitatum primarum mensuram, certa & proba ratione metiri non ualemus. Neque enim nouum, aut inusitatū est, pro cœlo, aērem intelligi. Notum enim est illud Vergilii in 5.

Hoc sperem Italiam contingere cœlo.

Atque illud Celsi, pessimum cœlum quod ægrum facit. Sed & Galenus quædam Hippocratis uerba primo libro Epidemiarum exponens, in quibus cœli mentio habetur, aērem intellexit. Ait enim: Cælum dixit, iuxta uulgarem consuetudinem, aērem, supra nos ad nubiū usq; regionem existētem. Possem equidem pariter impertinentem conclusionem in præsentia prætērire, tum propter ea quæ superius notata sunt, tum relegans Simonem (ut Augustinum, Gregorium, Basilium, & alios præteream, religione simul & doctrina celeberrimos) ad ea quæ nostris temporibus Ioannes Picus ex Mirandulæ principibus, & Hieronymus Sauonarola Ferrarienſis, ex Prædicatorum ordine, contra huiuscemodi deliramenta nuper conscripsere, quorum uterque doctrina, autoritate, scriptis, totam Italiam, ne dicam orbem uniuersum illustrauit: & hic præterea concionandi ui, fidei ac ueritatis intrepida ad mortem usque defensione, paupertatis dilectione, ardentissimo in Christum & eius religionem affectu, animi fortitudine & imperturbatione, primitiis illis Christianorum, & nascentis ecclesiæ inconcussis columnis meritò potest cō parari: prophetico uero spiritu ideo illuminatus creditur, quia quæ nunc nos infestant bellorum turbulentiæ, plures ante annos tota in pace triumphante Italia, prout euenere, euenīuntq; quotidie, ab eo ad unguem fuerint prænūciatæ. Poteram igitur (ut dixi) ad utriusq; præclara uolumina Simonem non iniuria relegare, nisi ueritatis amor, & Christianæ religionis zelus, cui scio pestem hanc astrologicam uirus esse nocentissimum, me impellerent, ut quæ in eius assertionem adducuntur, hoc loco refellerem. Fascem igitur illum in primis mathematicæ, diuinatricisq; astrologiæ, utpote male compactum, & ex rebus tantum inter se dissidentibus, quantum ueritas mendacio, & tenebris meridianum lumen aduersatur, ea facilitate dissoluimus, qua à Simone extitit coagmentatus: Mathematicam in consortium recipientes uerarum disciplinarum, diuinatoriam cum reliquis superstitionibus è philosophia & Christiana republica in totum relegantes. Prolæmei testimonium ceu in hac parte de ueritate suspecti, penitus respuimus. Quæ autem ex libro quodam Hippocratis afferuntur, suspicionem non paruā mihi faciunt, non emanasse eum librum ex Hippocratis Coi officina, sicut nec quicquid aliud sub eius titulo efferatur, in quo astrologiæ iudiciariæ sit mentio: quandoquidem (si Galeno credimus) Hippocrates nusquam librorum suorum aērem contemplando transgressus est. Quòd adeò credidit ipse Galenus, ut si quando diuini, pro quo tamen corrupte in uulgata Prognostici editione cœleste scribitur, apud Hippocratem, uel etiam cœli (ut suprà diximus) nomen inuenit, maluerit expositione parum coacta, aēris constitutionem intelligere, quàm illum de re non bene explorata facere loquentē. Vt uero librum illum quasi Hippocraticum admiserimus, quid prohibebit eo loco, non cœlestem astrologiam intelligi, sed aēream illam tantummodo, de qua late libro tertio Aphorismorum, & in Epidemiis disserueratʔ Multa enim in tribus hisce libris leguntur similia. Quòd si de cœlesti loquutum Simon omnino

Astrologiæ nulla fides.

Laus Hieronymi Sauonarolæ.

Locus Ptolomæi dolosus in Prognostico Hippocratis cautus.

de fem. exco. ad quem respondet Decius. Quæ solutiones facile retorquentur ex. unde infra ego aliter respondebo.

¶ Secundo uidetur urgere ex. aliter inducendo quam alij facient. in. d. c. ut fame. Nā ille ex. in prin. loquitur ecclā quando spiritu est, quod clericus fugiat: unde cum prosequatur in ex. laici uero &c. debet intelligi ecclām in casu, quo sit clericus suspectus de fuga, quia ⁊ ista adhuc 64
natura uero, repetit eande qualitatem: secundum Bald. in l. omnes popul. ff. de iust. & iure. Alexand. in. l. filius à parte. in. x. col. ff. de libe. & posthu. Et facit quod notat Bart. in. l. in repetendis. de lega. iij.

¶ Tertio contra istam opinionem adducitur facere, quia quādo clericus deprehēdatur, nō tamen est uerisimile præsumptio, quod fugiat: ex quo laici non possent probibere testimonium contra illum, imo reciperetur. cap. decetero. infra de test.

¶ Contra eandem opinionem inducit Alexand. ex. in dicto cap. misericordiæ, ubi etiam in casu necessitatis Abbas non potest facere uerberari clericum à laico, ergo nō debet licere laico capere sine licentia.

¶ Item mouetur, quia non est uerū, quod delicta fugitiue clericos, remaneat impunita: ex quo, potest proceedi aduersus eius bona. Item fit remissio ad petitionem iudicis. clementina pastoralis, de re iudicata. Et hæc fundamenta etiam facit Arretinus hic. Pro eadem parte etiam mouetur Decius hic: quia ratio Abbatis non uidetur uera: quia licet laicus in tali casu non mutet in canone si quis iuadente, ex quo cessat dolus, tamen non sequitur quod capitura teneat.

Puto

stica est de iure diuino, ut not. per Fely. in. c. ij. supra de maio. & obed. & est communis opinio, ut supra dixi. Et confirmatur ista opinio aduersus Moder. ex tex. in dicto cap. si quis suadente. §. committant: ibi autem nesciendo committunt, aut negligendo uiolant: & sic ignorātia punitur in quam non cadit dolus.

47 ¶ Et propterea, uidetur quòd laicus in supradicto casu esset excommunicatus, tanquam sit in dolo præsumpto. Quod etiam confirmatur tribus rationibus.

¶ Prima, quia qui se ingerit, præsumitur in dolo. l. spadonē. §. fi. ff. de exc. tut. quia uidetur hoc in contēptū facere. ut per Abb. in. c. intelleximus. in pen. col. supra eo.

48 ¶ Secūda, ⁊ quia quando aliquis facit illud quod est de genere prohibitorum, licet aliquo singulari casu permittatur, tamen præsumitur in dolo: & sic est excōmunicatus, nisi ipse probet contrarium. l. si nō conuitij. C. de iniurijs. Bald. in. l. dolum. C. de dolo.

49 ¶ Tertia, ⁊ quia qui facit quod non debet, præsumitur in dolo. l. si procuratorem. §. fina. l. dolus. ff. māda. Paul. de Cast. in. l. ubi exigitur. in princ. ff. de eden. Et sic concludo, quòd si laicus capiat clericū, præsumatur in dolo: & cōsequenter sit excommunicatus: nisi capiat ex iustis causis, quas infrà ponā. In fōro uero animæ, istæ præsumptus dolus nō attenderetur, si uerè non interuenisset. Pro quo facit quod not. Ioan. Andre. in cap. is qui sedē: infra de sponsali. ubi dicit, quòd iura quæ se fundāt super præsumptionibus, non habent locum in foro animæ.

50 ¶ Limitatur ⁊ primò ista conclusio, nisi laicus caperet clericum de licentia episcopi sui, capitu. ut famæ, infra de senten.

fuisset absolutus per collusionem uel per solutionem pœnæ ante sententiam: quia adhuc militant uerba statuti.

¶ Septimò ⁊ limitatur, ut non procedat quò ad priora furta: quia prius furtum nō aggrauatur per sequens, sed econtra, unde si quis commiserit primo hic furtū, deinde alibi duo, si hic deprehendatur, non punitur nisi pœna simplici. Ita fuit consultum & bene, inter cōsilia Bal. consil. cccl viij. uiso themate. in. v. uolu. Attenditur enim tempus cōmissi delicti, quò ad pœnam inferendam, unde non aggrauatur ex postfacto. l. i. ff. de pœnis. l. iniuriarū æstimatio. ff. de iniurijs. Et quia ⁊ præcedētia magis influunt in sequentia, quàm econtra: ut nota. in. l. si quis ex argentarijs. §. si initium. ff. de edendo. 41 42

¶ Tu, circa istud notabile, tuæ mentī decisionē Guliel. de Cun. quam ibi sequitur Bal. in. l. iij. per illum tex. C. de episcopa. audien. ubi dicit, ⁊ quòd si quis commiserit aliquod delictum, de quo habuerit gratiam: si deinde reiteret, gratia secunda non ualet, nisi Princeps fuerit certificatus de priori delicto. Imò rescriptum præsumitur subreptitium. sequitur Ioan. de Ana. in cap. ad abolendam. in ij. col. infra de hæreti. Siculus in. c. super literis. in. xxiiij. col. supra de rescrip. Ioan. Crotus in capi fina in. §. finali. colum. penul. de constitu. in. vi. Moder. repet. in cap. fina. in primo notabili. infra de consuetudi. 43

¶ Iste casus frequenter contingit: & propterea aduerte ad duo.

¶ Primum est, quia cùm hic uertatur in dubium de subreptione rescripti, tanquā nō præsumatur fuisse de mente principis facere gratiā tali: uidetur, quòd antequā iste

trusio ad carceres, uel in monasterium. ⁊ cætera pœnæ iuris canonici quæ irrogantur clericis, non imponuntur principaliter in ualitam delictorum: sed ad agendam pœnitentiam. cap. nouimus. infra de uerb. signi. cap. inæ. infra de pœnis. unde, cum ista forma istius capituli, sit præsumptio legis, quòd iste nūquam peniteb, imitabit ecclēsiā non habet ulterius quid facia: unde, cum non damnat ad carceres uel ad monasteriū, ex quo fit quòd non præsumebat. Si uero ⁊ forma istius tex. licet de præsenti credatur incorrigibilis: tamen non tollitur spes, quin in futurum possit corrigi. Et propterea, tunc non cessat alia remedia ecclēsiæ. capi. ut fame. infra de cenſen. excōmunica. ⁊ iste intellectus est plausibilis.

Notabile

¶ Nono ultimo ⁊ ex tex. in uerbo legitima, secundum Archinum hic: quòd si quis semel delinquerit, ⁊ sit punitus. ius poena condigna. ⁊ rursum delinquat, primum male factum punitū semel, nō aggrauat sequēs, sed debet istud sequens poena solum legitima punire: secus si poena non sit condigna. Et ita dicit debere intelligi quòd not. Bar. in. l. si is cui. §. fina. ff. de accusatio. Et pro ista opinio. ſa extex. in cap. bi qui alias. diffinitio. lxviij.

¶ Sed in aduerte: quia iste tex. uidetur probare intentionem Arretin. quia etiam si sequens crimen aggrauaretur per primū, tamē erit uerum dicere, quòd punitur poena legitima: ex quo secundum leges, tali delicto iterato, debet imponi grauior poena. l. ij. ⁊ de episcopa. audientia. l. seruos. C. ad legem Iuliā de ui. notat Abbas in capitulo grauē, infra de quo debemus. Geminatus in capitulo uestræ. xi. distinctio. Et contra ⁊ Arcti. facit, quia si ex forma

Biblioteca Universidad de Deusto

nientem quid sit morbus iste, quem nec ipse multo plus declarauit, quàm si epidemialem simplici & absoluta ratione dixisset. Hactenus de conclusione. Ad corollaria accedamus, in quorum primo iniuria te accusat Simon, quasi improprie loquutum, quando pestem hanc κακοήθη nominabas. Ea enim uox, tametsi sæpe mala quædam ulcera Græcis medicis significare uideatur, si tamen ad Latinum transferatur sermonem, malignum, uel mali moris significat. Qua quidem nomenclatura, nullam huic morbo dari posse decentiorem, quotquot illum patiuntur, malo suo (plus etiam puto quàm uellent) quotidie experiuntur. Sæpe etiam fit, ut pessima & maligna, uel male morigera appellata ulcera, illi morbo coniuncta sint. Sed hæc leuicula sunt, & in quibus qui uersatur, suspitione curiosioris nominum indagatoris carere non possit. Illud uero inquisitione dignius, an recte in secundo corollario illi redarguantur, qui hunc morbum nominantes epidemialis adiectionem tacuerunt. In qua re, quanquam eos longe puto aberrare, qui elephantiasim, uel saphatum dixere, non uideo tamen cur merito de taciturnitate epidemialis reprehendi debeant. Alioqui iuste taxauerit quispiam antiquos, qui de multis morbis scribentes, qui sæpenumero uagantes epidemici uere fiut, proprio tantum nomine expresso, adiicere epidemialis uocem supersederunt. Quanquam si epidemiali uoce proprie uramur, non erit epidemialis uocandus, ut alibi demonstrauimus. Optarem autem definisset Simon, recte an perperàm illi sentirent, qui hunc morbum uel saphatum (sic enim ipse loquitur, Græci serè achoras uocant) dixere, uel elephantum: probassem enim apertis (ut puto) rationibus, eum tota aberrare uia, si eos putaret non errare. Sed obfuscauit sese, ut arbitror, ex industria, more sepiarum. In eo enim quòd se illis connumerat, eandem hæresim profiteri uidetur: in eo uero, quòd similem illis morbum hunc facit, uidetur facere diuersum. Siquidem (ut Aristoteli placet) similitudo relatio est inter diuersa. Sed scio quid ipsum tenuit, quo minus propriã aperte propalaret opinionem. Leoniceni rationes super ea re sensit, nec earum est ausus aggredi solutionem. At si hoc in causa fuit, utique suam debuit deserere positionem, malléq; rationibus cedere, quàm proprium errorem pertinaciter defendere. Non est quoque reticendum, errorem multorum sequutum Simonem, ubi affirmauit, elephantiasin esse lepræ speciem, cum sunt ægritudines longe dissimiles: est siquidem Elephas morbus tristis quoque nomine dirus: Lepra inter faciles morbos computatur. Imò si autori libri de affectionibus credimus, qui Galeno teste, uel fuit Hippocrates, uel Polybus eius discipulus, inter eos affectus numerãda est, qui dedecus potius sunt, quàm morbi: quem autorem, quisquis tandem ille fuerit, puto sequutus est Auicenna, cum primo canone dixit esse affectiones, quæ cum morbi non sint (sed supple dedecora potius) morbis tamen connumerantur. Neque est illius libri de passionibus inscripti, uel affectionibus autoritas, quasi parum idonei, respuẽda: utpote ex quo Galenus tantus in medicina autor, integras sententias, uerbum è uerbo interim usurpat. Quod si quis dixerit, lepræ nomen in sacris literis pro graui morbo accipi, obiiciam ei Augustinum, coloris uitium, non ualetudinis, aut integritatis sensuum atque membrorum, lepram esse dicentem. Sed & Galenus uicesimum tertii libri aphorismum enarrans, adeò leuem & absque periculo morbum putauit, ut licet uerni temporis proprius existat, non tamen tollit quin uer saluberrimum dici possit. Verum hæc suo loco exactius pensabuntur, nunc secundam conclusionem aggrediamur. Si uidisset Simon, nonnullos hunc morbum patientes, quales nos sumus intuiti, non puto tam asseuerãter negasset, posse illum à pituita interdum generari. Vidimus siquidem hac peste fœdatos, quibus pustulæ apparuerunt crassæ, latæ, subalbidæ, quæ quoties uel suapte spõte, uel medicaminum auxilio arescebãt, in crustas quasdam seu squamulas albicantes resoluebantur, exibãtq; interdum ueluti aqua crassior, manifestissimum pituitæ indicium. At si mihi fortè, tanquam parum idoneo testi, fidem abrogat, credat quæso rationibus, ac maiorum autoritatibus, quæ fateri cogunt, non solum posse hanc pestem ab pituita fieri, sed etiam ab ea non infrequentius, quàm à succo nigro bilis contingere. Quãdoquidem eius non contemnenda portio, id est, artuum dolores, Raze medico teste, ab ipso nigro humore proueniunt quàm rarissime, ut propterea existiment nonnulli non infimi nominis in medicina uiri, Galenũ in libro de medicamẽtis secundũ loca patiẽtia, in catalogo humorũ articularem morbũ facientiũ, atrã bilẽ nõ adscripsisse, utpote à qua dolores articulorũ, nõ nisi insolẽter & raro fieri posse intelligeret: uetante scilicet eius crassitie, & terrea substãtia, ne intime, ac in penitas ossium, mẽbranarũ, & cõpaginũ partes adigatur: qui etsi interdũ ab eo fieri possint, cõstat tamẽ hos qui in morbo Gallico accidũt, tales non esse, ut inde semper credi debeãt prouenire: quoniã Auicenna teste debiles & occulti sunt, si qui à tali materia fiũt: hos autẽ manifestos & uehemẽtes esse, quotidiana mõstrant experimenta. Dicere autẽ aliam esse materiã quæ dolorẽ, aliã quæ reliqua mala facit, hominis est dogma potius quomodolibet tuẽtis, quàm ueritatẽ & rationẽ sectantis. Si enim ita esset, mala illa, dolor scilicet, ulcera, pustulę, merè ex accidẽti, atq; ut sequens est, rarenter & paucies in hoc morbo iungerẽtur. Contrà autẽ euenit, ut nunquã, uel certe raro, in toto morbo separẽtur, sed ferè ubi pustulę delitescunt, dolores insurgũt, quod certe significat materiã illam, uel certe aliã ei similem, quę in cute pustulas faciebat, ad intima accedentẽ, dolores excitasse. Incredibilẽ uero mihi admirationẽ parit hic uir, qui paulò ante epidemiã hanc saphato (sic enim ipse loquitur) fecit quàm simillimã, & eisdẽ differentiis utrũq; morbũ interstingui definiuit: nunc illos in tantũ separat, ut impossibile iudicet hunc fieri ab humiditate, à qua primã saphati (ut uerbo eius utar) speciẽ suprà dixerat dependere. Sed iam reliqua examinemus. Ad commune deinde medicorũ conlugiũ sese recipit, quasi ad portum, uel tutelarẽ deum, cũ morbũ hũc occulta fieri asserit proprietate, de cœlestibus corporibus emanãte. At si Auicẽnæ sentẽtiam sequamur, in eo qui de uiribus cordis inscribitur commẽtario, quam etiã primo attigit canone, dicere poterimus, hasce uires occultas, quas uocãt proprietates, nõ differre à natura, nisi sicut minus commune, à magis cõmuni, aut figmẽto esse persimiles, cõmẽtumq; hominũ ab innumeris quæstionibus sese illarũ præsidio releuantiũ. Sed sint aliud à natura (nõ enim id magnopere pernegabo) non certe à cœlo prætereà quàm sicut ab uniuersali causa, prouenijũt: quẽadmodum Ioãnes Picus æui nostri splẽdor & gloria, in superhumano illo contra astrologos libro, quẽ à tenebris ad lucẽ magnis laboribus reuocauimus, multis rationibus comprobauit. Quòd si etiam gratis demus huic uiro, & esse illas aliquid, & fieri à cœlo, nihil tamẽ comparet in hoc morbo, quod in manifestas causas referri non possit, uel quod ad occultiores illas proprietates, quasi ad asylum fugere nos compellat. Videmus enim in eo pustulas, artuum dolores, oris & pudendorũ, & aliarum quoq; interdũ partiũ ulcerationes, ac præduros quãdoq; tumores: quæ omnia accidere ab humorũ uel copia, uel feruore, uel putredine, nullus puto medicus dubitabit. Sed prẽter ea quæ diximus, notaui ego aliàs sex in hoc morbo mirabilia: uidelicet, quòd longus simul ac uehemens: quòd noctu magis quàm interdiu affligens: quòd ferè à pudendis incipit, & non nisi raro, & per longam ualde consuetudinẽ, per alia membra in alterum trãsfunditur: quòd in pustulas oris desinit, quæ etiam applicitis potentioribus remediis concitantur. Hæc autem omnia non est difficile mediocriter in medicorũ libris exercitato, ad manifestas causas reducere. Nihil ergo in hoc morbo est, quod nos cogat relictis manifestis, ad occultiora illa confugere. In secũdo uero corollario, prẽter id quòd epidemiale genus pestilentialis tandẽ agnoscit, quod secũ reciprocare suprà statuerat, Gallicum quoq; morbum ueneno ait & pestilẽtia participare. quod dictum (pace sua dixerim) hominis esse uidetur parum in medicina exercitati. Nam unde pestilentiam, aut uenenum eius deprehendimus? Pestilentes morbi magna ex parte febrem, & quidem nota dignam sibi associant, cor lædunt, difficultatem spirandi faciunt, & ad salutem raro, ad mortem sæpe, exiguo semper temporis spatio perueniunt, faciléque & absque ullo contactu per solam communis aëris inspirationem ab uno in alium euagantur. In hoc uero morbo, cerebri potius uel fœcinoris, quàm cordis oblęsiones uisuntur, difficultas incedendi magis quàm spirandi apparet, raro interficit: longus est, nec ferè prẽterquam diuturna consuetudine, aut per naturalia inficit.

ssius Sere Sammo-

ra dede- potius, mor- cẽsenda.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca